

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

**У полоні спогадів: Україна у
пошуках власної ідентичності**

**в рамках Всеукраїнських Сковородинських
навчань «Пізнай себе»**

Київ 2020

УДК 101

«У полоні спогадів: Україна у пошуках власної ідентичності» (в рамках програми МОН України Всеукраїнські сковородинські навчання «Пізнай себе»), 23 квітня 2021 р. – Київ, 2021. – 465 с.

Збірник студентських наукових праць укладено за матеріалами науково-методичного семінару **«У полоні спогадів: Україна у пошуках власної ідентичності»**, який пройшов 23 квітня 2021 року у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Збірник охоплює актуальні аспекти сучасної української філософії.

Редакційна колегія: Савицька І.М., канд. філос. наук, доц. (голова); Культенко В.П., канд. філос. наук, доц. (заступник голови ред. колегії); Кравченко А.Г., канд. філос. наук, доц.; Харченко С.В. д-р. філол. наук, доц.; Сторожук С.В., д-р філос. наук, проф.; Шкіль С.О. д-р філос. наук, проф.; Гейко С.М., канд. філос. наук, доц.; Горбатюк Т. В., канд. філос. наук, доц.; Данилова Т.В., канд. філос. наук, доц.; Кичкирук Т.В. канд. філос. наук, доц.; Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц.; Матвієнко І.С., канд. філос. наук, доц.; Супрун А.Г. канд. філос. наук.; Чорноморденко Д. І. канд. філос. наук, ст. викл.

Тези подано в авторській редакції. Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильність цитування джерел, посилання на них та інші відомості. Передруковувати опубліковані в збірнику наукових праць матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії та
міжнародної комунікації,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

СУСПІЛЬСТВО БЕЗ СПОМИНІВ АБО «НОВИЙ» ТОТАЛІТАРИЗМ

В останні десятиліття досить чітко проглядається тенденція до знецінення «метанаративу», як інтернаціональної системи координат, що задає універсальні стандарти наукового пошуку та соціокультурного буття. Це стає причиною зростання наукового зацікавлення до теми ідентичності, котра сьогодні вважається осердям інтелектуальних пошуків гуманітаріїв. Вони приділяють чимало уваги вивченню механізмів формування групової ідентичності, як тієї психологічної платформи, на тлі якої відбувається і міжособистісна, і міжкультурна комунікація. Її ефективність, беручи до уваги досвід України, є важливою передумовою збереження цілісності національних держав, котрі поки-що залишаються головними гарантами захисту прав людини, та запорукою миру у світі. Як відомо, найкривавіші війни в історії – це війни за цінності та переконання, що формуються у процесі тривалого історичного розвитку і транслиуються у вигляді колективних спогадів. Саме вони, як показав свого часу М. Альбвакс, закладають фундамент групової ідентичності, тим самим формуючи загальний образ спільноти. Він постає завдяки схильності людей надавати емоційного навантаження своїм споминам, тим самим перетворювати їх на осердя свої унікальності. Спомини легітимують тривалість групи у часі, тим самим набуваючи повчального і навіть іконічного характеру. «У них, – як доводив М. Альбвакс, – виражена загальна позиція групи; вони не тільки відтворюють її минуле, а й визначають її сутність, її властивості і її слабкості» [1, с. 192]. Люди, продовжують свою думку вчений, в усі історичні періоди «апелювали до пам'яті суспільства, аби досягнути того послуху, якого пізніше будуть вимагати, посилаючись на користь свого служіння або на повноваження службовців і чиновників» [1, с. 267].

Зауваги та висновки М. Альбвакса не викликають особливих дискусій в сучасному інтелектуальному дискурсі, котрий практично безапеляційно визнає засадниче значення споминів у процесі формування групової ідентичності. Утім вони викликають чимало засторог пов'язаних з подальшими перспективами розвитку людства через небувалий до цього розвиток інформаційних та комунікаційних технологій. Вони, як цілком справедливо зауважує А. Ассман, демонструють небачені до цього здатності для збереження й уможливають дедалі швидші ритми циркуляції інформації. Завдяки щільним комунікативним мережам поєднуються в єдине суспільство найвіддаленіші регіони, а радіо і телебачення розсилають свої програми у всі куточки світу [2, с. 227]. Ці зміни зумовили помітне зменшення тиражів друкованої продукції: газети і книги,

втрачають свою конкурентоспроможність, поступаючись своїм інформаційним впливом медіа.

Вказані зміни істотно розширюють комунікативні, освітні, професійні тощо можливості людей, а тому могли б розглядатися як цілком позитивна тенденція. Утім останніми роками вони зумовили деяке занепокоєння через їх амбівалентний вплив на колективну пам'ять. Технічні ресурси для збереження великої кількості соціально значимої інформації продукують швидкоплинні колективні уявлення, котрі зазвичай пов'язані тільки сучасним. Їх засилля зумовлює розчинення пам'яті у прискорених циклах виробництва і споживання, продукуючи організовану амнезію, котра призводить до розмивання групової ідентичності. Наші зауваги суголосні висновкам А. Ассмана, який зацентрував увагу на тому, технології інформаційного забезпечення постійно стирають межу між пригадуванням і забуттям, внаслідок чого світ й передусім універсальна мас-медійна культура набуває тоталітарного характеру. Вона жорстко контролює, а часом і перенавантажує людину інформацією, котра обмежує та корегує наші спомини про минуле [2, с. 227]. Загалом погоджуючись із висновками німецького вченого, хотілося б уточнити, що медіа спрямовані на формування колективних уявлення, витискають наші спомини, перетворюючи їх, за висловом А. Ассмана у «відходи», тим самим змушуючи людину жити тільки в актуальному сьогоденні.

Література

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми трансформації культурної пам'яті. К.: Ніка-Центр, 2012. 440 с.
2. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти. Москва: Новое издательство, 2007. 348 с.
3. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.I.], №. 11(1), С. 90-100.

Кривда Наталія Юріївна,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри української
філософії та культури
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РОЛЬ МОВИ У ТРАНСЛЯЦІЇ КОЛЕКТИВНИХ СПОМИНІВ І КОНСТРУЮВАННІ СУЧАСНОГО ОБРАЗУ УКРАЇНИ

Після здобуття у 1991 р. Україною незалежності проблема формування образу, який буде розкривати українську культурну та ментальну своєрідність мала б набути чимало актуальності. Утім, як свідчать події кінця ХХ – початку ХХІ ст. ця проблема не стала осередком інтелектуального дискурсу, що, наш

Зпогляд, певною мірою було зумовлено тим, що жодного радикального розриву з радянським минулим в Україні не відбулося. Навпаки, згідно зі свідченнями В. Кравченка, історія України пострадянського періоду деякий час характеризувалася тією історичною та світоглядною спадковістю, якої так часто не вистачало українцям у боротьбі за державність у всі попередні історичні періоди [3, с. 455]. Саме завдяки цьому, на думку вченого, українське суспільство залишилося глибоко зрадянським, «зберігши ментальність, звички, стереотипи, спосіб життя і мислення радянської доби» [3, с. 455].

Збереження базових структур радянської минувшини у політичному та соціокультурному просторі України, стало однією з головних причин збереження у суспільній свідомості панівного в радянські часи сценічного образу України, з притаманним йому народницьким спрямуванням. Його розвиток та популяризацію у на зорі української незалежності забезпечував не тільки той «світоглядний вакуум», що утворився у процесі знецінення радянських ідеалів та соціальних пріоритетів, а й цілком закономірною потребою у відродженні історичної пам'яті українців, котра супроводжувалася зростанням наукового інтересу до теоретичних напрацювань українських народників, праці яких подекуди перетворювалися на призму через яку дивилися на українську минувшину. Не меншою мірою, етнографічні розвідки ХІХ ст., сприяли регенерації цілої низки елементів української традиційної культури, котра, зазвичай, асоціювалася з селом та поширеними так обрядовими та звичаєвими практиками, фольклором тощо.

Попри чітко виражену спадковість у розвитку народницького образу України, його подальшому розвитку певною мірою сприяла мовна диференціація українського населення. Зокрема, згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року 67,5% населення України вважають українську мову рідною, натомість 29,6% визнали рідною російську мову. Ця, здавалось би, цілком позитивна тенденція має ряд засторог, адже, згідно з опитуванням Міжнародного центру перспективних досліджень здійсненому у 2015 році, 56,9% респондентів вважають, що українська мова рідною для значної частини громадян України. Цікавим у даному контексті видається те, що 60,5% респондентів називають російську мову рідною мовою частини українських громадян. Очевидно, що подібні переконання зумовлені тим, що приблизно однакова кількість українських громадян рівною мірою (27.0 % та відповідно 25.2 %) послуговується українською та російською мовою у буденному житті. Утім подібні дані не варто вважати ознакою білінгвізму з огляду на те, що виключно українською у буденному житті послуговується 32.4% громадян, тоді як російською 14.2 %. [7, с. 22].

Цікавим при цьому є те, що 72 % жителів Києва, згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, вважають українську мову рідною [1], що однак не призвело до її домінування на рівні буденного спілкування. Так, згідно з даними соціологічних досліджень Research & Branding Group, 53 % корінних киян у буденному житті послуговуються українською мовою [2], що, як свідчать ті ж самі опитування, не зумовлює жодних утисків чи обмежень.

Подібною є тенденція в багатьох інших регіонах України, за виключенням хіба що Донецької області, де російську мову визначили рідною 74,9% населення, Луганської області – тут 68,8% населення визнали російську мову рідною та Криму, де згідно з даними перепису 2001 року російську мову вважають рідною 77,0% населення. Дещо менший відсоток російськомовного населення у Харківській (44,3%) та Одеській (41,95) [1].

Загалом наведені нами соціологічні дані засвідчують, що розкол українського суспільства намітився задовго до 2014 року, який став своєрідним кульмінацією тих політичних, економічних, ідеологічних та соціокультурних проблем, які незмінно супроводжували всю історію новітньої української держави й були нерозривно пов'язані з відсутністю культурної політики спрямованої на створення відповідного сьогоденним суспільним запитам образу України. Звісно, частину українців, особливо вихованців радянської ідеологічної системи, цілком і повністю задовольняв сценічний образ України народницького спрямування, розважальні інтенції якого досягнули свого апогею, набувши вигляду шароварщини. Очевидно, що такий образ України не міг задовольнити ані представників україномовного комунікативного простору, а ні російськомовних українців Сходу та Півдня України, які завдяки компактному проживанню формували чітку лінію комунікативного, а з ними й культурного розколу в середині українського суспільства.

Окремі інтенції у формування сучасного образу України та, відповідно, культурної політики намітилися після 2014 року. В цей час, українці досить чітко заявили про свої євроінтеграційні прагнення, тим самим заклали підвалини для утвердження образу Європейської України, який наразі виглядає досить туманно через суперечності ціннісних та світоглядних орієнтацій Українців. Зокрема, згідно з даними соціологічних опитувань здійснених експертами Центру Разумкова у 2017 році, українці наразі характеризуються невизначеністю політичних пріоритетів, оскільки в їхній свідомості органічно поєднується принцип демократії з образом «сильного лідера», який, без підтримки уряду та парламенту, зможе розв'язати нагальні політичні проблеми. Ймовірно, що така невизначеність зумовлена регіонально обумовленою прихильністю українців до «правих» і «лівих» політичних сил, які в суспільній свідомості асоціюються з певними ціннісними орієнтаціями. Зокрема, політична «правизна» корелює не тільки з традиційними цінностями, а й самостійністю та самодостатністю у прийнятті владних рішень. Натомість схильність до політичної «лівизна», котра проявляється значно виразніше на Сході та Півдні України, асоціюється з такими негативними моральними якостями як байдужість до суспільних проблем, жорстокість, злопам'ятність, підступність і жадібність. Цікаво, що подібні погляди домінують у тій частині України, де значна частина населення вважає себе громадянами СРСР й вперто розвиває радянські цінності та стереотипи, які не можуть сприяти ані зростанню рівня добробуту українців, ані європеїзації України, ані розвитку громадянського суспільства як головної умови забезпечення прав і свобод людини [6, с. 11-14].

Можливість реалізації кожного з окреслених завдань нерозривно пов'язане з нагальною необхідністю формування відповідного вимогам часу та соціальним запитам образу України, який би зміг об'єднати політично та світоглядно помережене українське населення. Утім таке об'єднання не можливе без чіткої та програмової мовної політики, яка сприятиме зростанню престижу української мови в Україні, водночас сприяючи розвитку гомогенного культурного простору на тлі якого можуть розгортатися різноманітні суспільні дебати, в тому числі й з приводу конструювання відповідного запитам часу образу України. Цікаво, що згідно з даними соціологічних опитувань зроблених експертами Центру Разумкова, сьогодні абсолютна більшість українського населення вважає, що українська культура має стати базовою для формування культури сучасної української політичної нації, а її розвиток має забезпечуватися системою освіти й державною культурною політикою [6, с. 68]. Звісно, ця українська культура не повинна обмежуватися вузькоспеціалізованим чи сценічним народництвом, а позиціонуватися як історично сформовані духовні та матеріальні надбання українського народу, які визначають його окремішність та самобутність, водночас забезпечуючи вільну конкуренцію у цивілізаційному культурному просторі.

Література

1. ВПН, 2001 – Всеукраїнський перепис населення 2001 року. Державний комітет статистики України. URL6 2001.ukrcensus.gov.ua
2. Киев и киевляне: социальное самочувствие жителей города. Социальный опрос Research & Branding Group, 2014.
3. Кравченко В. Поневолення історією: радянська Україна в сучасній історіографії. Київ: Часопис “Критика”, 2011.
4. Кривда Н. Ю. Культурологічний аспект проблеми «чужий / інший» у філософському дискурсі / Н. Ю. Кривда // Гуманітарні студії: збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2008. – Вип. 3. – С. 121–128.
5. Кривда Н.Ю. Ікона як один із чинників формування української етнічної ідентичності. Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. БІЩ Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, 2017, № 1, С. 3–11.
6. Основні засади та шляхи формування спільної ідентичності громадян України. Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу (12 квітня 2017). Київ: Центр Разумкова, 2017.
7. Результати соціологічного дослідження, проведеного у рамках проекту «Започаткування Національного діалогу в Україні», проведеного Міжнародним центром перспективних досліджень. січень – червень 2015). 2015.
8. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю. Образ “ворога” як чинник формування української національної ідентичності. Ідеї. Філософський часопис. Спеціальні наукові випуски. 2020. №1-2. С. 57-66.
9. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.I.], №. 11(1), С. 90-100.

Стрілець Василь Васильович,
доктор іст. наук, професор кафедри
міжнародних відносин і суспільних наук
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

МЕНТАЛЬНІСТЬ ГАЛИЧАН В ОЦІНЦІ ФІЛОСОФА МИКОЛИ ШЛЕМКЕВИЧА

Микола Шлемкевич (1894 – 1966 рр.) – український філософ, публіцист, літературознавець, історик та громадсько-політичного діяч, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка та Української вільної академії наук. Великий патріот своєї рідної Галичини та загалом України М. Шлемкевич в опублікованій 1956 р. праці «Галичанство» розглядає ментальність своїх земляків в широкому контексті української, а в деяких моментах – і європейської історії. Виокремлюючи Східну (Велику, Наддніпрянську) Україну, яка в духовному і політичному плані орієнтується на Київ, та Західну Україну, що орієнтується на Львів, дослідник в філософсько-публіцистичному жанрі з неабиякою мірою пристрасті та в барвистому стилі змальовує ментально-психологічні особливості двох взаємозалежних і взаємообумовлених в своєму історичному розвитку гілок українського народу, концентруючи увагу насамперед на таких особливостях своїх земляків-галичан.

Галицьку ментальність дослідник трактує як ґрунтовану на історично зумовлених традиціоналізмі, легалізмі, «тяглоті установ і життєвих привичок», консерватизмі і визначає як значно більшою мірою зраціоналізованішу, ніж ментальність східноукраїнського суспільства. Філософ стверджує, що на відміну від Галичини з її перевагою раціональних рис, на Східній Україні домінують ірраціональні, стихійні, емоційно-вольові і водночас творчі риси.

Свої висновки філософ ілюструє багатоаспектними зіставленнями з різних сфер суспільного розвитку та взаємовпливу Галичини та Східної України, зокрема порівнює стихійний ірраціоналізм в творчості Т. Шевченка і раціональні «удари каменяряського молота» І. Франка

На погляд філософа, в Галичині склалося переважно філістерське суспільство, не особливо сприятливе для творчого руху, але корисне, як виявилось, своєю дисциплінованою одностайністю в державотворчих процесах початку ХХ століття. Так, наводить приклад філософ, Східна Україна витворила нечисленну в порівнянні з її великим людським потенціалом, героїчну армію Української Народної Республіки, поруч з якою виникали стихійні повстанські загони, що «виростали... як степові трави, і знову вмить зникали, пропадали, як весняний дощ». У той же час Західна Україна витворила досить велику в порівнянні з її населенням дисципліновану Галицьку армію. «За нею залишилося менше барвистих спогадів, але більше твердої дисципліни. Це знову щось і з галицького стилю. І зрікатися його – це зрікатися себе», - стверджує мислитель.

М. Шлемкевич переконаний, що сила галичан – в організованості, що має сприяти раціональному оформленню «ідей і починів багатої й обильнішої ними Східної України, Києва». Провідні ідеї йшли з Великої України і сприймалися галичанами, й у цьому вони відчували спільність і духовну єдність з великою батьківщиною.

Аналізуючи в контексті цієї проблематики націоналістичний рух, що виник і розвинувся на Західній Україні в міжвоєнний період, М. Шлемкевич стверджує – в ньому відбулося певне зречення галичанами раціональної і в цьому творчої й корисної функції служіння Україні. Посягаючи цим «анархізовано ідеалістичним» рухом на непосильну для галичанства владу над Східною Україною, воно втрачало ґрунт під ногами. Все духовно вище і цінніше в цьому русі було східноукраїнського походження – публіцистика Д. Донцова і зумовлена чи залежна від неї поезія, що й стало одним із доказом неорганічності його для ментальності галичан. М. Шлемкевич порівнює ОУН з козацькою Січчю – неорганічною в своїй стихійності для Галичини. І коли ця Січ-ОУН у формі похідних груп 1941 р. двома ріками поплила в Східну Україну, то виявилось, що надії ОУН марні. М. Шлемкевич пристрасно пише: «Яка іронія! Галичани в ролі проповідників ірраціонального пориву для ... степової України! І яка глибока драма тих «січових» походів і їх зудару з дійсністю!».

Після Другої світової війни, коли на українських теренах утвердилася УРСР, настала нова реальність: разом з «осхіднянням» Західної України, а отже й Галичини, відбувається «огаличання» східної України. Як стверджує філософ (а стверджувалося це в середині 1950-х років), у цей час в Україні розпочався процес взаємного наближення, уподібнення «укладу життя і укладу духа». Соборність України стає не лише географічним та державно-політичним поняттям, а й психологічним. «Ніколи в новіші часи не були ми такі одностайні, такі близькі. Двері глибокої соборності у взаємному розумінні і взаємній любові відчинені тепер навстяж. Тільки «полки погані» застарілих мислей і форм, і зв'язаних із ними амбіцій і провин – заступають дорогу. «Потопчімо ті полки погані» - і свідомість і совість повторюють слова Франка. І тоді з роз'ясненими очима і щирим серцем увійдемо в ті відчинені двері», – закликає М. Шлемкевич.

Катерина Гончаренко,
викладач кафедри філософії
факультету філософії та суспільствознавства
НПУ імені М.П. Драгоманова

ДОМОНТОВИЧ В ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТІ: ДЕКОНСТРУКЦІЯ «СЕРАФІЧНОСТІ»

Історію пошуку Домонтовичем – ідентичності, хочеться розпочати з «локального мему», що виведено з життя, і як би то не було блюзнірськи,

посмертя. Відомим фактом його життєпису є те, що у Віктора Петрова (Домонтовича) були стосунки з дружиною його товариша – Миколи Зерова, Софією. Але не дивлячись на це Домонтович й надалі продовжував приятелювати з Зеровим, який до речі, залишав двозначно-іронічні натяки в своїх епіграмах щодо стосунки дружини та свого товариша. Але сіль іронії не в цьому. Вже коли Зерова було розстріляно, Домонтович та Софія «легалізували» свої стосунки, але Микола Костьович й надалі незримо залишався з Домонтовичем у вигляді фото на приліжковвому столі. Даний «мем» є опосередкованим натяком на те, що навіть у своєю власному житті Домонтович прагнув до того стану ідеалу людини (піднесеного, високого, гордовитого etc.), який власне й висвітлено в його літературі. Отже, надалі мова піде безпосередньо про «серафічність».

Роботи Домонтовича: «Дівчинка з ведмедиком», «Доктор Серафікус», «Без ґрунту» наче наскізно просотано «серафічністю». Дати однозначне визначення даному явищу досить складно, оскільки воно є багатошаровим та має множинну палітру характеристик/проявів. Тому аби прийти до його розуміння, яке можливе лише через збір зовнішніх виразників, варто спробувати зібрати картину з пазлів та фрагментарних характеристик цього явища. «Онім Серафікус (лат. seraphi[m], англ. seraphic 'серафічний, ангельський, неземний' має за основу давньоєврейське сараф 'палючий, спопеляючий; змії, змієподібна блискавка; дракон, грифон». У християнській традиції – серафим 'шестикрилий ангел; найвищий ангельський чин, найбільш наближений до Бога'. Така багатоіменність головного героя не випадкова: вона допомагає авторові глибше, правдоподібніше відтворити складність його духовного світу та світу поза ним, адже за допомогою цієї особливості власного імені «персонаж внутрішньо диференціюється і одержує характер стереоскопічного зображення. І навпаки: різноіменність видає певну інформацію і про суспільство, і про його розшарування до даного персонажа та ідеї, що стоїть за ним» [4, с.205]. Таким чином, ми бачимо, що і в літературному персонажі «Докторі Серафікусі» і в самій «серафічності» міститься подвоєність, номадична розгалудженість, яка і поєднує, і водночас розмежовує/відділяє: зовнішнє та внутрішнє, прагнення та його подолання, крайню ницість та богоподібність etc.

Перше, з чого ми будемо виходити в тлумаченні «серафічності», це те, що це певний стан людини, який притаманний її *existentiї*, тому це «екзистенційний стан», який властивий лише окремій людині. Це стан «гострого» відчуття/переживання самого життя. Стан, якого сягнути може не кожна людина. «Ваше нещастя, Іполіте Миколайовичу, полягає в тому, що ви ніколи не вішалися, не збирали цукеркових папірців і взагалі нічим не захоплювалися. Ви не переживали якогось глибшого захоплення, і тому не призвичаїлися ставитися серйозно до несерйозних речей, і не знаєте того, що коли поставитись, знов-таки, несерйозно до справ, нібито серйозних і важливих, то легко розкрити їхню химерну й невірну суть (у роботі «Без ґрунту», *серйозне ставлення до несерйозних речей, Домонтович називає «інтелектуальним вагабондизмом»*) » [3, с.125]. Якщо поглянути на цей пазл в розумінні

серафічності, то можна побачити, що ця складова ідентичності була властива більшості українських поетів/письменників, які не лише гостро відчували життя, але й вміли виразити це в тексті через різні літературні форми та завдяки різноманітним прийомам: іронія, алегорія, метафора тощо.

Другим аспектом серафічності Домонтовича, є максимальне позбавлення/стирання автором зовнішніх рис людини на користь її внутрішнього максимального вираження людяності, що притаманна одинакам приреченим на цілковите нерозуміння оточуючих. В даному ключі можна провести паралель з кафкіанським «Перевтіленням», де потворний «жук-Грегор» зосереджує в собі всю грандіозність величі людини з її гостротою світосприйняття та світорозуміння. У Домонтовича ми бачимо Комаху. «Попри всю його грузьку, тяжку масивність він здавався абстракцією та фікцією. Швидше, справді, не людина, а похмурий гном, що живе в таємних льохах, глухих, підземних переходах, відлюдькуватих, самотніх печерах; що не звик бути серед людей і радіти, побачивши сонце. У нього було щось од гомункулюса, колби, лябораторії, од легенди про Фауста, од плянківської теорії, од химер, ілюзій, маячні, схем і формул» [2, с. 170].

Пазлом в повноті картини кожного Серафікуса, також є кьєркегорівська приреченість на вічне страждання, як зовнішнє/фізичне (Кьєркегор наголошував на фізичному стражданні, як такому що дозволяє гостріше відчувати життя), так і внутрішнє/екзистенційне. Постійне перебування в дельозівську «проміжку»: між власним, нехай і ілюзорним світом, і зовнішнім, постійно тиснучим. «Нудьгував, радів, хворів, стомлювався і спочивав, страждав на безсоння, коли був із чогось стурбований, мерз, коли на дворі було холодно, і умлівав, коли було літо і спека. Відчував усю прикрість і насолоду бути людиною й жити, та дарма, що все звичайнолюдське, починаючи з нежиті, коліту й головного болю, не було чуже йому... Можна все життя своє прожити і не помітити, що ти існуєш» [2, с. 186].

Підсумовуючи те, на чому вдалося зупинитися в ході даного розмірковування, ми приходимо висновку, що характеризуючи серафічність, Домонтович однозначно шукає ідентичність людини. І вона встановлюється через заперечення «природи» заради «культури», реальності на користь абстракції, безпосередності та щирості задля штучності та гри, ефектного афоризму та жесту. Але при цьому, як висловлюється дослідниця його творчості – Віра Агеєва [1], усі головні герої його романів репрезентують певну небанальну роль у театрі життя: вони маргинальні, немасові, але такі досконалі у своїй серафічності.

Література

1. Агеєва В. Поетика парадокса: Інтелектуальна проза Віктора ПетроваДомонтовича / В. Агеєва. – К. : Факт, 2006. – 432 с.
2. Домонтович В. Доктор Серафікус / Віктор Домонтович // Віктор Домонтович. Вибрані твори / Віктор Домонтович ; вступ. сл., упорядкув. В.П. Агеєвої. – К. : Книга, 2019. – С. 163-287.

3. Домонтович В. Дівчинка з ведмедиком / Віктор Домонтович ; вступ. сл., упорядкув. В.П. Агеєвої. – Київ: «Комора», 2019. – С. 25-163.
4. Федурко М. Власне ім'я у романі Віктора Домонтовича «Доктор Серафікус»: функції та різновиди // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://dspu.edu.ua/filol_gum/wp-content/uploads/2016/04/2015_21.pdf

Шеховцова-Бурянова Вікторія
Анатоліївна,
аспірантка I курсу, напрям підготовки
033«Філософія», гуманітарно-
педагогічного факультету
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожна людина несе у своїй свідомості пам'ять про минулу епоху, що зберігається завдяки певним сімейним подіям, переданих від покоління до покоління, викликані спогадами минулого. Завдяки цим спогадам в нашій свідомості з'єднуються всі модуси часу, спогади від минулого, картина реальності сьогодення і прогнози, і очікування на майбутнє. Саме завдяки пам'яті ми виявляємо, що минуле залишило безліч слідів в сьогоденні. Колективна пам'ять виводить людину на перехрестя, де відбувається зустріч минулого із сьогоденням, відбувається діалог минулого із сьогоденням, де виробляється ідентичність сучасної людини.

Колективна пам'ять утримує образи подій у свідомості особистості, які сформовані позитивною або негативною позицією до певної історичної події, але, у свою чергу, позбавлені нюансів. Колективна пам'ять складається з культурної та соціальної пам'яті. Таким чином, колективна пам'ять формує символічний універсум, який окреслює межі спільності за допомогою маркерів, що випромінюють смисли, норми і емоції.

М. Хальбваск, [3] відзначав, що в колективній пам'яті події минулого повинні вибудовуватися і інтерпретуватися так, щоб члени соціальної спільності впізнавали себе на кожному етапі історії, відчували те чи інше минуле як «своє». Для цього історичні факти повинні входити в культурну пам'ять групи, будучи збудовані відповідно до принципів історичної спадкоємності. Використовуються апеляції до постійних «місць», просторів, матеріальних об'єктів, пам'ятників і реліквій, зв'язок з якими проголошується для даної групи «природним», нерозривним і підлягає постійному підтриманню і відновленню (в разі загрози розриву).

В кінці ХХ ст. Я. Ассман [1] розвиває свою концепцію «історії пам'яті». Я. Ассман проводить принципову відмінність між комутативною та культурною пам'яттю. Комунікативна пам'ять являється формалізованою, вона являє собою усну традицію, що виникає в контексті міжособистісних взаємодій у повсякденному житті. Комунікативна пам'ять являється «живою пам'яттю» індивідів і груп, що відбувається в процесі спілкування між поколіннями в повсякденному житті.

Культурна пам'ять розуміється як особлива символічна форма передачі та актуалізації культурних смислів, що виходять за рамки досвіду окремих людей, вони виражаються в меморіальних знаках різного роду - в пам'ятних місцях, датах, церемоніях, в письмових, образотворчих та монументальних пам'ятниках. Передаючись із покоління в покоління, культурна пам'ять утримує лише найбільш значуще минуле - міфічну історію, яка має орієнтуючу та нормативну функції.

Функціонування національної ідентичності неможливе без колективної пам'яті, адже суспільство не може обійтися без слів, смислів, знаків, орієнтирів, запозичених нами із зовнішнього соціального середовища. Національна ідентичність, так чи інакше, співвідноситься з колективною пам'яттю та використовує єдині образи, архетипи.

Колективна пам'ять вбудовується в індивідуальній пам'яті особистості. Колективна пам'ять розвивається за власними законами, і навіть якщо іноді в неї проникають і деякі індивідуальні спогади, вони видозмінюються, як тільки поміщаються в ціле, яке вже не є свідомістю особистості» [3, с. 16]. Колективна пам'ять містить норми і зразки соціальної поведінки та впливає на спогади своїх членів.

Колективна пам'ять складається з переконань, що стосуються тих подій, з якими індивід співвідносить себе тоді, коли визначає себе як члена даної соціальної групи. Колективна пам'ять бере активну участь в процесах соціальних трансформацій. Колективна пам'ять об'єднує членів даної соціальної групи і забезпечує певний рівень соціальної інтеграції та можливості соціальної взаємодії на основі зразків рольової поведінки і соціальних очікувань.

Отже, сучасне суспільство постійно знаходиться в пошуку власної ідентичності. Колективна пам'ять дозволяє нам зрозуміти, як людина, конструює минуле та формує нову ідентичність. Аналіз колективної пам'яті виводить нас на проблему акумуляції суспільством знання про соціальну реальність, представляючи колективну пам'ять як сукупність уявлень про минуле, що призводить до формування нових спогадів.

Функціональне значення колективної пам'яті в тому, що вона пов'язує минуле із сьогоденням, допомагає людині зберегти свою ідентичність у часі, допомагає знайти нову ідентичність. Колективна пам'ять стає тим місцем, де відбувається формування ідентичності людини з деякою часткою умовності. Колективна пам'ять інтегрує окремі спогади в єдину картину.

Література

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. К.: Ніка-Центр, 2014. 440 с.
2. Трубіна Е. Г. Колективна пам'ять. М.: Академічний проект; Єкатеринбург; Ділова книга, 2006. 235 с.
3. Хальбвакс М. Колективна та історична пам'ять [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html>
4. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.

Гонтар Василь Едуардович,
аспірант 1 курсу, спеціальність
«Філософія», гуманітарно-педагогічного
факультету
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

«ФОНТАН ТЕОДИЦЕЇ». КОНЦЕПЦІЯ «НЕРІВНОЇ РІВНОСТІ» Г.СКОВОРОДИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МЕРЕОЛОГІЧНОЇ ОНТОЛОГІЇ ТА СУЧАСНОЇ ТЕОЛОГІЇ.

Кожного філософа можна розглядати з трьох перспектив – з обивательської (з позицій масової культури), з історико-філософської та з безпосередньо філософської. Григорій Савич Сковорода є мабуть самим відомим українським філософом як серед українців, так і взагалі. Для більшості людей він знаменитий скоріше як блукаючий філософ, що співав у хорі та афорист, який у поетично-метафоричній формі розповідав про благо і про те, як «світ його ловив та не спіймав» - цей вислів і став його епітафією. Також серед обивателів є популярним апокриф з життєпису Григорія Савича про те, як він вирив собі могилу, ліг у неї та помер – ця історія виглядає дійсно ефектно, навіть кінематографічно. Такі «перформанси», що час від часу викидають філософи є вражаючими. Тут можна згадати і Ф.Ніцше, який за легендою з'їхав глузду, коли закрити собою коня від побоїв погонича у Туріні, і Діогена, що попросив у Олександра Македонського не затуляти йому сонце, і О.М. П'ятигорського, котрий прикидався сліпим щоб отримати можливість доторкнутися до самурайського меча у музеї – філософи вмели жити самотньо, а багато хто міг і самотньо вмирати – «останній самурай Нотердаму» Домінік Веннер, Юкіо Масима, Сократ, Шарлотта Корде, Іван Ігнат'єв та інші. Філософи вмють жити та вмирати специфічно, але стильно [1] – цим вони назавжди втискаються у пам'ять поколінь. І Григорій Сковорода займає почесне місце у цьому «пантеоні філософів з самотнім буттям та небуттям».

Для істориків філософії Г. Сковорода представляє інтерес у першу чергу як філософ, який синтезував у своєму вченні велику кількість філософських концептів різних епох, у філософії Григорія Савича можна знайти і античні ідеї про макро- і мікрокосм, і дуалістичні уявлення про устрій природи, і соціально-утопічні погляди на суспільне буття, і пантеїстичні позиції – все це до певної міри є рецепцією вже існуючих до нього філософських напрацювань. Про систему поглядів Г.С. Сковороди можна почитати у монографії Д.Чижевського "Філософія Г.С Сковороди." (2004) [2].

Нас же цікавить саме філософська перспектива оцінки спадщини Сковороди, тобто аналіз авторських унікальних концепцій. Найвідоміша і найвпливовіша з таких ідей є ідея «Нерівної рівності», яка проілюстрована метафорою «Божественного фонтану і чаш», де «Бог подобен фонтану, наполняющему сосуды по их вместности» [3 с.669] (цей нарис прикрашає купюру з номіналом у 500 гривень.). Як пише О. М Солецький: «Як у класичній емблемі, тут є традиційні три елементи: назва - «Не равное всем равенство», акварельний малюнок фонтану, з якого через різні отвори ллється вода у різні чаші, відповідний підпис-коментар з додатком: «Меншій сосуд менее имеет. Но в том равен есть большому, что равно есть полный».[4,с.39]

Мереологічна проблема цієї концепції у тому, що «наповненість» взагалі не є властивістю чаш, наповненість є відношенням між чашою та речовиною (будь-якою крім повітря), яка просторово локалізована у місці, що знаходиться між внутрішнім простором чаші та верхньою границею її завершення. Таким чином Сковорода порівнює між собою властивості чаш (об'єм) та відношення чаш з іншими об'єктами (наповненість) – це категоріальна помилка. Також існує і *логічна проблема*, тобто еквівокація при використанні поняття «рівність», бо те, що Григорій Савич розуміє під рівністю об'єктів на самому ділі є лише подібністю деяких відношень. Рівність передбачає тотожність усіх властивостей об'єктів, а не рівність тільки однієї властивості чи рівність певного відношення з іншими об'єктами в одному аспекті. Але є більш серйозні проблеми в *теологічному вимірі*.

Метафору «фонтану і чаш» можна розуміти при допущенні двох теологічних поглядів – *теїстичного* (з особистісним богом чи богами) та *пантеїстичного* (з богом-всесвітом, богом природою, де під «богом» розуміється взагалі все що існує). І при обох допущеннях, як здається, існують непереборні проблеми: з внутрішньою логікою аналогії у метафорі (у першому випадку) та з цільовим апологетичним призначенням метафори (у другому випадку).

Якщо ми допускаємо *теїстичну інтерпретацію* фонтану, то очевидним є те, що фонтан і чаші не співвідносяться один з іншими так, як бог-деміург співвідноситься з істотами, яких він створив по причині того, що фонтан не створював чаші та не мав впливу на визначення їх властивостей. Тому при *теїстичному тлумаченні* цієї метафори слід визнати, що бог відносився б до судів скоріше як ремісник, що їх створив, а не як фонтан. Бог-творець відповідальний за те, що він створив людей такими, якими вони є чи відповідальний за те, що створив закони, які визначали те, які властивості

матимуть люди, а фонтан каузально ізольований від впливу на властивості чаш, у тому числі і на властивість місткості, тому це просто некоректне порівняння. Стратегія такої теодицеї не досягає цілі, бо аналогія між порівняними об'єктами невірною репрезентує відносини.

При *пантеїстичній інтерпретації* фонтану також є проблеми з логікою метафори, бо фонтан не є усім, а при пантеїзмі бог є усім, у сосудах немає фонтану, а бог при пантеїзмі є в усьому – але це була б тривіальна претензія з нашого боку, оскільки тоді неможливо було б взагалі метафорично та художньо казати про пантеїстичного бога (хоча, можливо, так і є). Але найбільша проблема у тому, що якщо вірний пантеїзм і бог це природа, то взагалі немає ніякого сенсу виправдовувати її за те, що природа така, якою вона є. Тоді немає різниці чи рівно «вона дає всім», чи нерівно, чи «нерівно рівно». Вона взагалі ніяк нікому нічого не дає, вона має певний устрій, структуру, і все. Морально-етично оцінювати, - виправдовувати чи засуджувати має сенс лише вчинки, а вчинки можуть вчиняти лише моральні агенти, тобто ті, для кого застосовні (у термінології Пітера Стросона) *реактивні установки (reactive attitudes)*. Як здається, виправдовувати пантеїстичного бога це сперечатися з *straw man*. Ніхто у здоровому глузді не буде висувати моральні претензії богу-природі (як сукупності об'єктів, їх властивостей та відносин між цими об'єктами) з тих же причин, з яких ми не звинувачуємо в моральному сенсі дерева, які під час грози падають та вбивають людей чи цунамі та урагани, що знищують наше майно. Тому просто незрозуміло перед ким Григорій Сковорода виправдовує бога-природу, якщо він допускає істинність пантеїзму. Хто із ментально здорових людей може морально звинуватити бога-природу? – здається це «адвокатура без прокурорів на судовому засіданні, яке не відбувається».

При пантеїзмі природа *морально ніяка* – вона ні блага, ні неблага. Ми можемо вдало чи невдало пристосовуватися, будучи її частиною, до співіснування з іншими її частинами, тобто середовищем, але це аж ніяк не стосується етики та моралі. Природа – не взагалі вчиняє, вона лише самоорганізовується певним чином. І якщо бог є природою, то він робить так само, і тоді він не особистість і його непотрібно виправдовувати, оскільки він не є моральним агентом і за визначенням не може вчиняти вчинків, які потребували б морально-етичної оцінки – засудження, виправдання, похвали чи осуду.

Тому в кожному із випадків теодицея або невдала, або непотрібна. Невдала з причини некоректного зіставлення та порівняння відношень «бог-творець -творіння» і «фонтан - сосуди» при теїзмі (також деїзмі, генотеїзмі і політеїзмі) та непотрібна з причини *моральної неагентності* бога при пантеїзмі (також і атеїзмі). Незрозуміло для якої теологічної картини світу може підійти апологетична евристика з фонтаном та чашами, які покликані проілюструвати концепт «нерівної рівності» Г. Сковороди.

Література

1. Кирило Роженцов, «Небуття і абсурд: 10 смертей філософів» (2015) / сайт «theoryandpractice.ru»/ <https://theoryandpractice.ru/posts/9512-philosophers-deaths>
2. Чижевський, Дмитро. "Філософія Г.С. Сковороди." *Харків: Прапор* (2004). С.1-265
3. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів/ за ред.проф. Леоніда Ушкалова – Х. ; Едмонтон; Торонто; Майдан: Вид-во Канадського Інституту Українських Студій, 2011 – с.669
4. Солецький О. М. «Нерівна усім рівність»: концепт води в емблематичному семіозисі Григорія Сковороди. – 2017.С.39

Соколова Олександра,
аспірантка кафедри філософії
та міжнародної комунікації,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Максюта Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

«АНТИ-СЕНЕКА» ЛАМЕТРИ У СВІТЛІ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Життя не відкладай

Сенека

Предметом пильної уваги французького філософа і вченого Ж.О. де Ламетрі у праці «Анти-Сенека, або Розмисли про щастя» послужили викладені мислителем-стоїком Сенекою у діалозі «Про щасливе життя» погляди на шляхи досягнення блаженного життя. Зокрема, Сенека обстоював позицію, що кожен прагне щастя, однак щойно це набуває більш-менш визначених обрисів, відразу постає питання: у чому ж, власне, полягає щастя? Більше того, і безпосередні практичні зусилля, що нібито докладалися у даному напрямку, у дійсності не наближали до омріяного результату, тому, зазначив філософ: «що скоріше пориваємось до нього, то далі від нього опиняємось – манівцем пішли». Тому необхідна попередня вимога успішного простування людини до щастя – з'ясувати шлях до нього, керуватися на цьому шляху здоровим глуздом, самостійними роздумами, а не сліпо наслідувати інших, не «вірити, а роздумувати» щодо свого життя. Між тим ми усе тут сприймаємо на віру, ніколи попередньо не роздумуємо про нього. «От і передаємо з рук до рук той самий блуд; він нами і крутить, і жене манівцями на злам голови. Взоруючись на інших – пропадаємо, а вихопившись із людської тисняви - здоровшаємо», - наголошував Сенека. Прикметно, що для нього якраз

відношення до простолюду є своєрідним критерієм об'єктивності й правильності обраного шляху, бо простолюд, на його переконання, «найгірший товмач істини». Простолюд – узагальнене поняття, що відображає обмеженість мислительної діяльності, нездатність відобразити істотне у явищах, процесах суспільного чи індивідуального буття. Тому, каже Сенека: «Простолюдом називаю і тих хто у хламиді, й тих, хто з короною на голові. Не зважаю на колір убрань, що вкривають тіло, і коли мова про людину, то не довіряю очам, - маю краще і надійніше світло, що дає змогу відрізнити правдиве від неправдивого: лише дух може пізнати, що доброго є в іншого духу». Якщо перша вимога – уникати негативних впливів юрби, то друга – розвивати здібності самостійних розмислів, коли найпершим і найнадійнішим засобом є слідувати за природою, переконаний він. «Отож, щасливе життя – це життя, відповідно до своєї природи. Осягнути ж його можна лише за умови, коли, найперше, здоровим буде дух і постійно втішатиметься тим здоров'ям, коли він буде мужнім і сильним, зразково терпеливим, готовим до перемін, які несе час, коли буде турботливим, але без боязкості, до свого тіла й до всього, що його стосується, уважним, але без прив'язаності, - до всіх тих речей, які покращують життя; одне слово, щоб наш дух користувався дарами фортуни, а не слугував їм», - переконаний Сенека.

Згідно Ламетрі, генетично шлях зародження та зміцнення щастя започатковується у сфері чуттєвості. Так, за його словами: «Наші органи сприйнятливі щодо якогось почуття або ж до його відомої модифікації, що нам до вподоби та робить наше життя приємним. Якщо враження від такого почуття нетривалі, то ми переживаєм задоволення. Якщо ж воно більш тривале – насолоду, а якщо воно є постійним - щастя». Але, наголошує він: *«У будь-якому разі ми маємо справу з одними й тими ж відчуттями, що різняться лише тривалістю та ступенем інтенсивності»*. І чи не найкрасномовнішою, на наш погляд, була при цьому завершальна думка мислителя: «Я додаю останнє слово, бо ж не існує більш захопливого блага, аніж велична насолода любові». «Так будьмо ж антистоїками!» - не витримує, зрештою, Ламетрі, зазначаючи: «Ці філософи суворі, строгі, ми ж будемо лагідними, веселими, милостивими. Демонструючи відданість одній лише духовності, вони відволікаються від свого тіла; оберігаючи усю свою тілесність, ми будемо відволікатись від нашої душі». Згідно Ламетрі, шлях до щастя прокладається у межах і на засадах чуттєвості: «задоволення» - «насолода», - «щастя». Все ж на завершення свого «Анти-Сенеки» Ламетрі наголошує: «Будемо критикувати й навіть засуджувати Сенеку; будемо інколи ним і захоплюватися, але завжди будемо його поважати. Сенека прагнув бути добродійним... Стократ щасливіші ті, хто до природної здатності бути щасливим долучає здатність наділяти своїм щастям інших, як це і здійснює Сенека зі своєю добродійністю та своєю мужністю».

У здійсненому Г. Сковородою перекладі «Тлумачення із Плутарха. Про тишу серця» зазначається: «Сенека, пишучи про спокій серця, не тягне людину до неробства, проте не радить багато затівати. І цим відводить від бездіяльності, бо бути бездіяльним і починати суєту є різні крайнощі і однаково безумство». Дійсно, безумством є спроби затівати непродумані, авантюрні

проекти у будь-якій сфері сучасного суспільного життя. Але за будь-яким «безумством» - люди, позбавлені відповідальності та недостатньо підготовлені у світоглядно-філософському ракурсі, а, зрештою, й «нещасливі». Тому Г. Сковорода в одному з листів до свого учня М. Ковалинського пропонував наступні сентенції, як духовно-світоглядіві засади гідного, щасливого життя: «1. Найкращий путівник в старості – це мудрість. 2. Прекрасна й велична любов до чесноти. 3. Маючи друзів, вважай, що ти володієш скарбом. Ніщо, каже Сенека, так не радує як вірна дружба. 4. Прекрасне важке. 5. Короткий шлях до зла». На закінчення великий український мислитель коротко зазначав: «Оце тобі на пам'ятку від мене: будь-задоволений тим, що маєш».

І чи не з переосмислення цих та інших антропологем Г. Сковороди, можливий для кожної гідної цього високого звання, людини, й започатковується *свій шлях до щастя?*

Білінський В.Р.,
аспірант кафедри філософії, соціології та
релігієзнавства
Науковий керівник:
Дойчик Максим Вікторович,
д. філос.н., доц., завідувач кафедри
філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

ЩАСТЯ ЯК УМОВА БУТТЯ ЛЮДИНИ

Кожна людина хоче бути щасливою і напевно не має такої, яка б не хотіла відчувати щастя, задоволення від життя та своєї діяльності. Логічно виникає запитання: чому ж тоді переважаюча більшість людей у сучасному суспільстві є нещасливими? Чому вони постійно депресують, відчувають занепокоєння, страх, злість. І це при тому, що сучасна людина має набагато більше благ цивілізації, ніж реально їй потрібно для свого фізичного існування. Вона живе в набагато комфортнішому світі ніж усі попередні покоління і, на перший погляд, має все необхідне для того, щоб бути задоволеною своїм життям. Але чомусь, із зростанням матеріального благополуччя, у неї безупинно виникають думки, що в її житті все погано, та й усі навколо погані.

Ми часто почуваємось нещасливими та незадоволеними своїм життям, хоча, як стверджувало багато вчителів минулого, маємо все, для того щоб бути щасливими і жити повноцінним, насиченим життям. На це також вказує відомий український філософ Григорій Сковорода: «Царство Боже в середині нас. Щастя в серці, серце в любові, любов же – в законі вічного. Це і є безперервна погожість та сонце, що не заходить, темінь сердечної прірви освічуючи. Не шукай щастя за морем, не проси його в людини, не мандруй планетами, не тягайся палацами, не плазуй землею кулею, не блукай

Єрусалимами... За золото можеш придбати село, річ важку, але необхідну, а щастя, як річ найнеобхідніша з необхідного, завжди і всюди дається задурно. Щастя ні від небес, ні від землі не залежить» [2].

Отже, в чому ж причина постійних депресій, пригніченості, страху та незадоволеністю життям? Якщо розглядати дану проблему в контексті християнства, то відповідь буде простою, причиною цього є гріх. Душу людини, яка досягла святості можна порівняти з білосніжним одягом, а душа грішника схожа на чорну одіж. Душа так само, як і тіло, потребує очищення, але якщо для того, щоб підтримувати своє тіло в чистоті достатньо робити банальні речі: чистити зуби, приймати душ тощо, то з душею все набагато складніше, оскільки вона нематеріальна. Її неможливо побачити, доторкнутися, відчути на запах тощо. Вона схожа на повітря. Тому неможливо побачити стан забрудненості душі і вчасно її очистити. Часто людина грішить усе своє життя, робить зло і не хоче каятись. Так і помирає без каяття. Така смерть є найгіршою, оскільки спасіння для такої людини є практично неможливим.

Аврелій Августин разом із багатьма іншими християнськими філософами та богословами стверджував, що для того щоб очистити душу від гріхів та зла необхідно не забувати приступати до Тайни сповіді та Євхаристії, оскільки тільки Бог може очистити душу людини від гріхів та бруду, обмивши її кров'ю Ісуса Христа, яку він пролив на хресті за всіх грішників. Без щирого каяття, споживання тіла і крові Спасителя, спасіння є неможливим. Оскільки щастя людини напряму залежить від стану гріховності та забрудненості її душі, то, відповідно, часта Сповідь, Євхаристія, молитви та піст можуть допомогти людині стати щасливою, спокійною, врівноваженою та задоволеною життям. Саме з Богом можливі мир та спокій. Давид в одному зі своїх Псалмів писав: «Тішся Господом, і Він виконає бажання серця твого» [Псалми 36:4].

Тільки та людина, яка знаходиться близько до Бога, підтримує з ним духовний зв'язок, дотримується Божих заповідей та живе праведним християнським життям, може бути щасливою. Зла людина ніколи не буде почувати себе щасливою, оскільки вона живе гріховним життям, її серце наповнене злобою, ненавистю та страхом, вона є рабом гріха. Вона грішить, тому не може відчути мир та щастя. Хто не звільниться від «тілесної любові», не отримає царства Божого, оскільки любить те, що нижче життя, любить тіло і, тим самим, прирікає себе на незадоволення, скорботу і смерть [3, с.149]. Також, для того щоб бути щасливим, потрібно любити Бога всім своїм серцем та любити свого ближнього, як самого себе. Любіть і будете щасливими, якщо не будете любити людей, то відповідно і вас любити не будуть. Стався до інших так, як хочеш, щоб ставились до тебе. Це правило моралі буде актуальним завжди. Августин писав: «Щастя – це вища дружба, заснована не на звичці, а на розумі, при якій людина любить свого друга завдяки вірності та добрій волі.». Тому людина, яка любить свого ближнього та робить йому добро буде щасливою та задоволеною своїм життям [1].

Отже, як висновок, варто зазначити, що щастя є необхідною умовою буття людини, без якої неможливе повноцінне життя та діяльність. Для багатьох християнських філософів, зокрема і для Аврелія Августина та

Григорія Сковороди, було очевидним, що щастя людини неможливе без духовної єдності та близькості з Богом. Причиною негативних емоцій, депресії та нещастя є гріх. Для того щоб бути щасливим необхідно очистити душу від гріха та зла через щире каяття та прийняття тіла і крові Ісуса Христа. Тільки в духовній єдності та близькості з Богом можливе щастя та душевний мир.

Література

1. Блаженный Аврелий Августин Исповедь // Режим доступу до джерела: https://azbyka.ru/otechnik/Avrelij_Avgustin/ispoved/
2. Григорій Сковорода Вступні двері до християнської добронравності // Режим доступу до джерела: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3676>
3. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії: монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.

Холоша Тамара Олександрівна
аспірантка 2-го року навчання,
спеціальність «033 - Філософія»,
факультет філософії та
суспільствознавства
Науковий керівник:
Мозгова Наталія Григорівна,
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

Г. СКОВОРОДА І Т.ШЕВЧЕНКО: ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Беззаперечним є факт, що творчість Григорія Сковороди мала важливе значення в духовному становленні Тараса Шевченка.

В автобіографічній поезії «А.О.Козачковському» (1847), написаній на засланні, описуючи поневіряння в дяківській школі, поет згадав саморобну

«Маленьку книжечку. Хрестами

І везерунками з квітками

Кругом листочки обведу.

Та й списую Сковороду...» [5, с. 154].

Подібний синій зошит зі «сковородинівськими псальмами» був і в першого дяка-наставника Тараса, сліпого Совгиря, про якого поет зі щирою добротою згадує в повісті «Княгиня» (1853). Певно, для мандрівного учителя, як і для його юного учня, «твори Сковороди були не лише підручною книгою, але й незглибимим джерелом філософської і поетичної думки» [6, с. 8].

Відчутне використання мотивів творчості Г.Сковороди при написанні деяких поезій Т.Шевченком. Зокрема, комедія «Сон» («У всякого своя доля...») в своєму початку композиційно та ідейно перегукується зі «Всякому городу нрав і права...», є її «своєрідною трансформацією», а в поезіях «Не завидууй багатому...» (1845), «Не женися на багатій...» (1845) та інших вбачаємо тематику творів «Саду божественних пісень» [1].

Однак, ставлення Т.Шевченка до українського філософа не було ідеалізованим. Це чітко простежується в змалюванні образу Г.Сковороди в повісті «Близнецы» (1855), де автор із легкою іронією розповідає про учителя Никифора Сокири, та в «Передмові до нездійсненого видання «Кобзаря»» (1847), в якій Т.Шевченко, окреслюючи коло завдань українських письменників та порівнюючи їх творчість із європейськими авторами, зазначив: «А Борнц усе-таки поет народний і великий. І наш Сковорода таким би був, якби його не збила з пливу латинь, а потім московщина» [5, с. 769].

Незалежно від різних способів світобачення й світорозуміння (у Г.Сковороди переважно філософський, а в Т.Шевченка – мистецький), їхній творчості притаманні такі спільні риси: антропоцентричність і екзистенційність у сприйнятті буття, кордоцентризм, глибоке знання Святого Письма, неприйняття релігійного догматизму, пріоритет християнсько-моральних цінностей [4].

Серед відмінностей у світоглядних позиціях мандрівного філософа та поета-мистця дослідники їх творчості (Барабаш Ю., Попов П., Чижевський Д., Шаповалова А., Шевчук В. та ін.) називають розуміння постулату свободи, феномену щастя, людського призначення та ін. Якщо Г.Сковорода зорієнтований на внутрішньому духовному самопізнанні та самовдосконаленні окремої людини, що приведуть до особистісних свободи і відчуття щастя, то для Т.Шевченка найважливішою є свобода національна, а щастя окремої людини співголосне зі щастям всенародним.

У багатьох творах Г.Сковороди висловлюється осуд тогочасних соціальних умов та панівного ладу, критика судочинства, хабарництва, чиновництва тощо, однак «критерії оцінки явно не виходять за межі суто етичні, загальногуманістичні» [4]. Шевченкових пафосу боротьби, гострої сатири та яскравої непримиренності з неправдою у творах мандрівного філософа немає. Однак, саме з творів Г.Сковороди поет запозичив ідеї «чистого серця», духовної досконалості, індивідуальності людини, рівності між людьми незалежно від соціального становища, права на щастя і свободу кожного [4].

Трансформуючи поміркованість гуманістичних ідей Г.Сковороди, Т.Шевченко використовував їх у безкомпромісній боротьбі за соціальну справедливість, національну самовизначеність і українську державність.

Література

1. Кралюк П. Філософська культура Шевченка. Чому Кобзар не сприймав філософію Сковороди. [Електронний ресурс]. Інтернет-спільнота «Національний Університет «Острозька Академія»». Режим доступу: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2019/09-03-01>. Назва з екрана.

2. Сковорода Г. Сад пісень. Вибрані твори. – Київ: Веселка, 1972. – 203 с.
3. Степовик Д. Особливості християнського світогляду Шевченка. [Електронний ресурс]. Інтернет-спільнота «Патріярхат. Греко-католицьке аналітичне видання». Режим доступу: <http://www.patriyarkhat.org.ua/statti-zhurnalu/osoblyvosti-hrystyyanskoho-svitohlyadu-shevchenka/>. Назва з екрана.
4. Шаповалова А. Творчість Тараса Шевченка та Григорія Сковороди: два виміри свободи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://univ.kiev.ua/pdfs/shevstud-16/24_Shapovalova_A.pdf. Назва з екрана.
5. Шевченко Т. Усі твори в одному томі. – Київ, Ірпінь: Перун, 2009. – 822 с.
6. Яременко В. На позвах із сучасністю. У кн.: Григорій Сковорода. Сад пісень. Вибрані твори. – Київ: Веселка, 1972. – С. 3 – 24.

Манько Христина Володимирівна,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ВПЛИВ ГОЛОДОМОРУ НА УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

В умовах глобалізації та пандемії проблема збереження національної ідентичності набуває чималої актуальності. Це зумовлено тим, що в умовах пандемії все більшого значення набувають соціальні мережі – завдяки їм люди долаючи політичні й культурні кордони знаходять своїх однодумців. Утім, ця здавалось би цілком позитивна тенденція, призводить до розпорошення колективних спогадів у численних локальних групах, тим самим зумовлюючи розмивання національної ідентичності. Не меншою мірою актуальність цієї проблеми зумовлюють і довготривалі військові дії на Сході України. Вони призвели до того, що населення цих територій вже довгий час перебуває в ізольованому середовищі, в межах якого формуються унікальні спогади, які можуть зіграти неоднозначну роль у консолідації українців після деокупації східних територій через духовне і світоглядне винищення українців.

Зрозуміти роль колективних спогадів у процесі формування насамперед української ідентичності можна історії ХХ ст., зокрема, вплив Голодомору на українську ідентичність. Свідомий геноцид української нації, мав колосальні наслідки для українців. Втрати, які спричинила ця трагедія, продовжують чинити вплив на все нові й нові покоління. Сьогодні експерти різних областей стверджують, що наслідки Голодомору відчутні у багатьох сферах життя суспільства. Наприклад – у сприйнятті власності, безпеці, родинних звичаях та приватності тощо.

Говорячи про вплив Голодомору на українську ідентичність, не можна залишати осторонь причин штучного геноциду українців, які в масі своїй були

селянами. Утім саме з них почалася винищення українства тоталітарною державою з її комуністичною ідеологією та загальною орієнтацією на соціалізм. В її соціально-економічній структурі не було місця для звичайного українського селянина-власника. Громадянин СРСР – це товариш, який не має родинних зв'язків, цінностей, національності тощо. Звичайно, що населення тогочасної України не бажало перетворюватися на рабів завдяки колективізації і всіма силами опиралося таким змінам. В такій ситуації державі потрібно було знищити основну опору – українське село, оскільки саме воно було осередком українських традицій, мови, індивідуальності тощо. У звичайних жителів почали забирати всі харчі, а потім перекрили можливість в'їзду, виїзду та доступ до продовольства. Незлічена кількість українців тоді втратили життя.

Також у 20-30 рр. минулого століття тогочасна влада проводила широку антирелігійну політику. Глибока й щира релігійність тривалий час залишалася однією з найбільш істотних рис українського. Саме вона довгий час була основним і головним культуротворчим чинником і визначала своєрідність національного характеру нашого народу. Головною причиною масштабної антирелігійної політики радянської влади в Україні став низький рівень лояльності населення до новоствореної тоталітарної держави. А наслідки антирелігійної політики були печальними – руйнування історичної пам'яті та формування касты тиранів українського народу. Ця каста сформувалася з числа самих українців, що призвело до суттєвих змін у національному характері. Після подібної наруги над історичною пам'яттю, релігією предків, український народ став більш піддатливим до тоталітарної політики тодішньої верхівки Радянського союзу. А разом з цим, Голодомор винищував носіїв української мови, ідентичності, а разом с ними і моральні устої, основи нашої державності тощо.

Голодомор здійснив вплив не тільки на чисельність населення, зміни торкнулися і свідомості української нації. Метою подібної політики було перетворити українських селян-власників на рабів-колгоспників, тим самим зосередивши всі ресурси у власності держави. Ті події, що відбувалися, чинили згубний вплив на фізичний та психічний стан людини, докорінно міняючи її особистість.

Безсумнівно, Голодомор змінив цінності та мораль української нації. Люди стали пасивними, вони готові були працювати за мізерну зарплату, виконувати всі накази, що шли зверху. Вони жили в кошмарі, що не думав закінчуватися і страх обступав їх з усіх сторін. А коли людина потрапляє у філіал пекла на землі, вона має лише одну ціль – вижити. І тому тогочасні українці порушували закон, де можливо було, а крадіжки не вважалися чимось надприродним – такий собі перерозподіл колективної власності. В таких умовах вкрати – єдина надія на добробут і через це сформувалося ставлення до колективного і спільного як до того, що можна взяти собі. Така установка існує і дотепер (в якійсь мірі, через розкуркулення, пограбування могил до сих пір існує стереотип «хто вкрав – той молодець»). Люди не цінували свою працю, вони почали втрачати такі моральні якості, які співчуття, допомога ближньому, людяність тощо. В той час члени суспільства часто доносили на сусідів,

родичів, рятівників, в надії на хоча б маленьку винагороду. Це все викликало тотальну недовіру людей до тих, хто їх оточує.

В наш час цінності, що були закладені під час Голодомору, продовжують відігравати визначальну роль. Наразі для українців найважливішою є безпека у всіх сферах нашого життя – економічній, соціальній тощо. Для нас стало цінним тактичне мислення, спрямоване на виживання, егоїзм та замкнутість. Після безпеки важливими для нашої нації є доброзичливість та універсалізм. Люди стали більш егоїстичними та обережними; постулат «виживання – головна цінність», який зійшов на ні в інших розвинутих країнах, в Україні не змінився і досі. В той час люди пасивно спостерігали людські страждання, що і відобразилося на світосприйнятті людей та їхньому подальшому існуванні. Для прикладу – на місцях масових поховань жертв Голодомору будували дороги, нові споруди тощо. Цими дорогами і будівлями люди продовжують користуватися і в наш час, цілком спокійно сприймаючи цей факт.

Ще одна зміна – ставлення до їжі. Нашій нації притаманне бажання (іноді навіть необхідність) завжди мати щось про запас, у сховку. Навіть сучасне покоління має звичку «запасатися» їжею на майбутнє.

Наступна переміна, яка відбулася з нашим народом внаслідок Голодомору – боязнь бути власником. Так склалося, що більшості українців перед цією трагедією були селянами, тобто як раз власниками. Нашому народу потрібно щось своє. Колективізація і розкуркулення позбавили людину землі і житла. По суті, селяни мали працювати безкоштовно, але при цьому в них забрали всю їжу. Родини збиралися навколо власних господарств, а загроза позбавлення цих господарств і Голодомор підривали цінність родини.

Під час Голодомору з'явилося поняття про важливість «не висовуватися», тобто бути таким, як всі й не привертати до себе уваги. Подібна ситуація зупиняє будь-яку ініціативу та розвиток приватної власності.

Ще один результат, який ми отримали в наслідок Голодомору – стрімка урбанізація та індустріалізація, оскільки в той час місто стало можливістю вижити. Голодомор значно пришвидшив темпи вищезазначених процесів, які, в свою чергу, сприяли знеціненню сімейних цінностей (діти, батьки похилого віку заважали працівникам заводу в їхній трудовій діяльності, оскільки вимагали багато уваги, яка мала приділятися роботі. Саме тоді почали з'являтися перші дитячі садочки та будинки престарілих). Хай в містах також відчувався голод, але вони все одно було надією на порятунок. Саме там будувалися нові заводи і зосереджувалися великі виробництва, а для людей це можливість заробити грошей та вижити. Але ж насамперед українські села та їх жителі були носіями української традиції, української мови, культури. Голодомор став брутальним засобом війни проти української мови – ключової ознаки ідентичності української нації, її інтегральної цілісності та єдності.

Відтак, використання української мови було проявом власної ідентичності і робило тебе неугодним для держави. Страх викликала не українська мова, а те, що ти вирізняв себе з поміж інших, демонстрував власну ідентичність. Якщо ти українець, то ти безперспективний та другосортний селянин. Це ще одна

тенденція, яка існує і нині – приховування своєї ідентичності, віднесення всього українського селам.

Література

1. Бабенко Л. Особливості антирелігійної пропаганди 1920-х років та її альтернативи. «Філософські обрії». № 24/2010. С. 222-235.
2. Богомолець О. В. «Українська домашня ікона»
3. Репресії в Україні (1917–1990 рр.): Науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Авт.-упор. Є. К. Бабич, В. В. Патока; авт. Вступ. Статті С. І. Білокінь. К. : Смолоскип, 2007. 519 с.
4. Голодомор 1932–1933 років в Україні: причини, демографічні наслідки, правова оцінка: Матеріали міжнародної конференції (м. Київ, 25-26 вересня 2008 р.) / Відп. ред. І. Р. Юхновський; Український інститут національної пам'яті. К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2009. 447 с.

Макаров Олександр,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У вимірі зовнішньої політики становлення ідентичності нації як сутнісної ознаки українського суспільства і держави має передбачати дистанціювання України від різних політичних, культурних, економічних, інформаційних загроз фундаментальним національним інтересам України і триманню таких позицій у геопросторі. Лише за таких умов реалізацію національних інтересів можна вважати максимальною.

В різних регіонах України ми можемо спостерігати велику різницю в системі ідентичності громадян. Регіональний зріз іноді дає нам можливість виявити очевидні розбіжності в усьому масиві культурних, політичних та релігійних орієнтацій та в якій пріоритетності знаходяться ті чи інші типи ідентифікації серед людей. Це і є підставою для виявлення впливу особливостей певного регіону на становлення єдиної нації та спільної ідентичності держави.

Політико-правова, територіальна, економіко-соціальна, культурна системи є фундаментальними компонентами для націотворення. Суспільство, що зберігає свою культуру та регіональну специфіку, у процесі самоусвідомлення може набути ознак нації, стати єдиною спільнотою, де утверджується єдина ідентичність і національні інтереси. Якщо так подумати, то насправді

регіональна неоднорідність створює неповторність держави серед інших, та, водночас, може бути й фактором уповільнення процесу єднання суспільства.

Для однієї частини громадян держави саме регіональний чинник є найбільш впливовим на утворення особливостей ідентичності. Поміж Етнічними та національними чинниками регіональна приналежність дуже часто виступає як стійка, а іноді – і як головний чинник ідентичності. Дані соціології демонструють нам велику роль регіональної ідентичності в системі соціальних ідентичностей громадян України.

Підведемо трохи статистики. У 2004 році загальна частка громадян, у яких переважає саме локальна ідентифікація (рівень району, селища чи міста) – близько 37%, майже така сама як і для тих, хто вважає себе «громадянином України» – 44%, частка людей, які вважають себе громадянами минулого СРСР – 10%, а частка тих, хто є представником свого етносу, нації – 3%, громадянином Європи – 0.7%, громадянином всього світу – 2%, та інші – 1,5%, 0.2% людей не відповіли на питання. Тут нам треба враховувати те, що мова йдеться про пріоритетність та вибір громадян між ідентичностями локальних, національних та Наднаціональних рівнів.

Найбільші суперечності між ідентифікаціями людей в сучасній Українській державі ми можемо помічати на прикордонних територіях, тобто – на Донбасі, у Галичині, Буковині, в Криму. Якщо порівняти результати дослідження ідентифікації між Львовом та Донецьком (що географічно є дві найбільш віддалені великі міста Заходу і Сходу, ми отримуємо цілий список висновків про різницю у системах ідентичності для громадян обох цих міст.

Поміркуємо, для громадян з Донецька більш важливими є професійні, вікові, ідеологічні а також – політичні (більш орієнтовані на радянське, російське) специфіки ідентичності, тоді як для громадян з міста Львова – релігійні, культурницькі і національні специфіки ідентичності. Цікаво те, що розбіжності у чинниках прояву ідентичності між людьми молодших поколінь весь час нівелюються: якщо знову взяти статистику, то як у Львові, так і у Донецьку понад 90% українців вважають себе "громадянином України", що говорить про зближення моделей ідентифікації у молодшого покоління.

Якщо взяти мовні, релігійні та етнічні чинники, то вони видозмінюються в регіональному вимірі. Різні дослідження показують нам помітну різницю між різними регіонами через певні особливості як історичного минулого, так і перспектив розвитку регіонів сучасної України.

Найбільше відмінностей у орієнтації ідентифікації громадян України проявився саме у прикордонних територіях Півдня, Півночі, Заходу і Сходу, та навіть між окремими областями зі своєю етнічною, мовною та релігійною структурою. Ми повинні брати до уваги те, що на території України етнічні ареали відрізняються від культурного і національного середовища загалом, що пов'язано із утворенням громад розселення інших національностей, кількість яких є різною і вагомою у різних регіонах.

В областях на Сході, Півдні і менше – Центрально-східній частині ми можемо простежувати такі цікаві особливості:

1. Частка громадян, у яких є українська національна ідентифікація, що простежується за низкою параметрів, є досить незначною;
2. Люди, які ідентифікують себе поруч із СРСР чи РФ;
3. Регіональна ідентифікація на територіях є підвищеною, що у свою чергу компенсує частково або повністю втрачену «радянську» ідентифікацію.

У іншій частині України, Західні і Центральні регіони, мають такі характерні особливості: можемо бачити більш виразнішу українську ідентичність, використання української мови у більшості та активніша позиція щодо зміцнення єдності держави та нації. Центральні ж регіони схожі за особливостями ідентифікації до Західних, показники підтримки українських ознак вищі ніж середні по всій Україні. Можна вважати, що Центральні регіони мають пом'якшувальну функцію, врівноважують розбіжності між ідентифікаціями Заходу і Сходу.

В порівнянні з регіональним, етнічний відсоток має високий відсоток впливу у низки областей та створює сприятливий ґрунт для становлення національної ідентичності та із зміцненням держави – її поширення на інших людей. Області, де у населення більше переважає російський етнічний компонент, український зрозуміло, буде меншим, через що така ідентичність тяжіє до «радянської ідентичності», російський мовно-культурних, політичних орієнтирів.

Достатньо специфічний вплив також можна побачити від інших етнічних груп, що мають як правило – компактне і прикордонне заселення (поляки, угорці, румуни й інші). Такі представники інших етнічних спільнот орієнтуються на державу свого походження. Робимо висновок, що для них властиві зразки інших національних ідентичностей, що значно ускладнює поширення впливу на них етнічної української ідентичності.

На мою думку, чималий вплив на посилення різниці у ідентифікації громадян з різних регіонів відбувався за участі різних державних центрів. Посилення ідентифікації населення з Російською (а раніше – з радянською), громадян України у регіонах із «заходу на схід» та у зворотному напрямку зумовлене, на мою думку, тим, що регіони Заходу були об'єднані з іншими регіонами України ще за радянський період.

Через деяку «зруйнованість» національних пластів ідентифікації та свідомості українського населення призвело до штучного утворення у значної частини громадян такого варіанту системи соціальних ідентичностей, у якій переважають вже цінності політичного, ідеологічного та соціально-економічного порядку.

На жаль, через те, що українці мали своєї власної держави, формування сталих національних чинників ідентифікації серйозно ускладнилось, що у свою чергу обмежило розвиток як міжетнічних, так і міждержавних відносин, що також впливали на створення нації. Роздвоєність в національній та етнічній ідентичностях, що більше нагадує «розколоту свідомість», «подвійну ідентичність» поміж українською та російською (або російсько-радянською) згадують як українські, так і дослідники інших держав.

Говорячи про ідентифікацію, ми повинні пам'ятати, що минула історична епоха залишила відбиток у свідомості громадян України, що спричиняє відтворення ідеологічних настанов і консервування особливостей соціальних відносин, що робить неефективними громадські та державні інституції, диспропорцій.

Розвиток нових типів ідентифікації розвивається з часом повільно. У попередній «радянській ідентичності», що набувала поширення на Сході і Півдні, переважають соціальні, економічні та професійні мотивації, через це ідентифікація компенсує низький рівень української ідентичності. Основа такого вибору зазвичай залежить від ситуації і з часом може змінюватись під значним впливом різноспрямованих процесів: «поглинання» цілих ідентифікаційних ознак, або навпаки – їх консервування.

Державна і політична цілісність України та її національна єдність має достатньо сил, щоб реалізуватися у справжню політичну націю. Після становлення державних інституцій, на мою думку, передбачається поширення серед людей усвідомлення і національної, і громадянської належності до України. У вимірі Внутрішньодержавному ефективність становлення ідентичності до нації, з одного боку, залежить від різниці кількісного збільшення суспільства за внутрішніми контурами (регіонами, етносами, ідеологіями тощо); з іншого боку – від самоорганізації громадян.

Це поєднання регіональних відмінностей в єдиному національному суспільстві та отримання цілісною національною ідентичністю ключових позицій у системі загальнодержавних зв'язків, та при урахуванні історичної єдності регіонів України, має реальні підстави. Подолання всіляких суперечностей у цій системі ідентичностей всередині нашого суспільства полягає в здійсненні ефективної політики, яка спрямована на довірливе поєднання, а не протиставлення загальнонаціональних і міжрегіональних цілей; а також – на узгодження інтересів української нації та інтересів і запитів всіх регіонів України.

Література

1. Українське суспільство 1994 – 2004: (Соціологічний моніторинг) / За ред. Паніної Н. К.: «Заповіт», 2004. С. 24.2.
2. Маланчук О. Соціальна ідентифікація в сучасній Україні; Черниш Н. Україна сьогодні: Львів – Донецьк, Дух і літера, 2003. №11–12. С. 36 – 47.
3. Черниш Н. Україна сьогодні: Львів – Донецьк, Дух і літера, 2003. №11 – 12. С. 9 – 18.
4. Регіональна Україна. К.: Геопринт, 2003. С. 9 – 23.
5. Дет. див: Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні // www.politics.lviv.ua/nations/soviet3.html; Толпыго А. Национально-культурные и идеологические ориентации населения Украины. По данным социологических опросов. Социс., 1998. №4. С. 76 – 77.
6. Дані Українського інституту соціальних досліджень та центру «Соціальний моніторинг». «Молодь України: погляд у майбутнє» (Інформаційно-аналітичні та довідкові матеріали до Дня уряду у Верховній Раді

України 13 травня 2003 року з питання «Про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сферах національно свідомого та патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку»).

7. Майборода О. Етнополітична ситуація в Україні: регіональний вимір. Сприяння поширенню толерантності у поліетнічному суспільстві // www.europexxi.kiev.ua/ukrainian/program/nats-menshini/002.Html

8. Українське суспільство 1994 – 2003 (Соціологічний моніторинг) / За ред. Паніної Н. К.: Ін-т соціології НАН України, 2003.

9. Суть єдиної української національної ідентичності. Освіта.ua URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/politolog/17178> (дата звернення: 2021).

Смирнова Анна Андріївна,
студентка факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології
Науковий керівник:
Пузиренко Ярина Василівна, канд. філол.
наук, доцентка кафедри культурології

ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ «ТІНІ ЗАБУТИХ» ПРЕДКІВ У КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У контексті пошуків і збереженні власної ідентичності кожного народу важливе місце посідає кіномистецтво. Що ж до українського кінематографа, то особливе місце посідає тут феномен українського поетичного кіно, зокрема і кінокартина «Тіні забутих предків» видатного режисера Сергія Параджанова, яка базується на творі Михайла Коцюбинського.

У цій роботі я хочу поділитися своїми думками щодо цього фільму, після перегляду якого у мене залишилися дуже дивні враження. Можна по різному інтерпретувати цей фільм, залежно від мети перегляду, та настрою, який був під час ознайомлення з фільмом.

Трохи депресивні картини, які спочатку не дають повністю зрозуміти те, що відбувається, абстрагують тебе від стін твоєї кімнати до минулих часів. А чудовий візуал, костюми, праця операторів на 100% передають у картині український дух, що наповнений любов'ю, жагою до емоцій, іноді, до грошей. Непомітно ти сам потрапляєш років на двісті назад, в українські хатини з їхнім убранством та красою. Ти повністю проникаєшся діями, що відбуваються. Починаючи з вступних слів, закінчуючи титрами, я захоплено дивилася цей витвір мистецтва.

Але у фільмі головне – сюжет, отже перейдемо до нього. Як я вже писала, депресивний смуток охопив дві родини, родини Марічки та Івана. Картина вбивства не сходить із пам'яті, але смуток заміняє любов та пристрасть, що швидко приходять до молодих. Можна перенести цю ситуацію й у моє життя, де полярності все ж таки збігаються, і зовсім різні люди стають один одному

майже рідними. Але у житті Івана та Марічки настає лихо, й один з закоханих трагічно гине під скелею.

Та любов безсмертна. Тяжка втрата знову не дає спокою Івану. Я – інша особистість, і вчинила би зовсім по іншому, тому не дуже розумію вчинки парубка, що тями собі не мав після смерті коханої. Але не суди – не судимий будеш, тому я не буду заперечувати та спростовувати дії хлопця.

Палагні і мольфару Юрку я б виділила окреме місце у своєму сердечку, бо їхня акторська гра надихає, вона остаточно дає проникнути у атмосферу тойдешності. Особливо чари, що створював сам мольфар. Так, вони негативні персонажі, але я вважаю, що Івану стає легше після смерті. Він нарешті успокоює свою душу та єднається з коханням своїм. А що залишалось робити Палагні? Розлучення у той час – ганьба сім'ї, кінець репутації. Іван її не любив. Який же міг бути вихід? Тим паче, якщо для Івана життя – і так було не життям, а каторгою.

Який я можу зробити висновок? Що ж я винесла з фільму? Якщо з моральної точки зору, то картина ще раз показала важливе місце кохання у житті людини. А якщо з точки естетичної, то після перегляду у мене залишився дуже приємний присмак українського фольклору, традицій, обрядів, звичаїв, та краєвидів нашої чудової України.

Сергеева Аліса Анатоліївна,
студентка факультету харчових
технологій та управління якістю
продукції АПК
Науковий керівник:
Невмержицька Олена Миколаївна, канд.
філос. наук, асистент кафедри
культурології

ОРНАМЕНТИКА УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ КИЛИМІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення стародавніми народними ремеслами. Серед них гідне місце займає килимарство. Тому досить цікаво дослідити цей стародавній вид народного ремесла.

Зародившись ще за далеких часів Київської Русі (одна з перших згадок міститься у «Повісті временних літ») килимарство вже у XVII ст. набуло досить широкого розвитку, а на поч. XIX – високого професійного рівня.

Килимарство досить широко розвинулось у центральних, східних та південних районах України. Готові вироби виготовлялись в численних поміщицьких майстернях, килимарських цехах, мануфактурах та фабриках.

Килими виготовляли як для задоволення власних потреб, так і на продаж. Ткали їх за допомогою ткацьких верстатів досить простої конструкції. Зазвичай, такі пристрої давали змогу виготовити лише полотна («пулки»)

стандартною шириною 70–80 см, тому готові килими були зшиті по середині, тобто склалися з двох полотнищ.

Одним із центрів поліського килимарства наприкінці XIX – початку XX ст. Було селище Бехи, Коростенської міської громади Житомирської області. Тут, як і в інших розташованих поряд селах Центрального Полісся, килими виготовляли на горизонтальних верстатах, шляхом використання закладної техніки, що відома під назвою «Переклад».

Всього на Коростенщині відомо два основні прийоми виконання ткацької роботи – «спущений переклад» та «чеплений переклад».

За першим способом необхідно нитку підкання не перекладати за нитку основи. В результаті таких дій утворюються дірочки-просвіти. За другим, слід використовувати метод «чепляння» (накладання) двох, або більше кольорових ниток підкання на спільну нитку основи, в результаті чого утворюється «зазублення». Дуже гарно виглядає килим, в якому почергово використовуються ці два способи.

Для бехівських килимів кінця XIX – поч. XX ст. типові антропоморфні, геометризовані, рослинні, зооморфні композиції та їх поєднання. Характерним є малюнок, що мав основне центральне поле та обрамлення («Берега»), яке могло бути і подвійним.

Від використаних основних елементів центральної частини килима залежала його назва. Килим в «круги» складався з декількох рядів восьмикутників, що мали вписані в середину чотирьохпелюсткові розетки («Рогаті кветкі»). Він мав подвійну облямівку із різними стилізованими зображеннями.

Серед антропоморфних елементів найпоширенішими були «чоловеки» – стилізоване зображення людини в повний зріст та «козаки» – геометризовані чоловічі фігурки з «підбоченими» руками.

Також досить часто зустрічався на текстильних виробах даного регіону «Ромб із гачками». Вважали, що це є символом родючості матері-землі, знаком родючого поля. Він міг означати і землю, і рослину, і жінку одночасно, потрібно було дивитися на місце його розташування.

Щодо бехівських килимів із геометричним орнаментом, то до них найчастіше належать симетричні зображення із двічі повторюваних орнаментів, інколи з використанням в однакових елементах різних кольорів. Відсутність загального фону є основним правилом такої композиції. Такі елементи фігур щільно прилягають один до одного, і своєрідні орнаментальні форми утворюються за допомогою спільних ліній. Тому форма орнаменту та фону рівнозначно активні за своїм спів розташуванням, і значення загального тла втрачається. Прикладом є орнаментальне поле килима «в кулаки». Воно настільки щільно заповнене уступчастими ромбами одного розміру, що їх розподіляє лише уступчаста лінія, зазвичай, чорного кольору, яка має діагональний напрям зліва на право, і справа на ліво.

Поступово, у процесі тривалого історичного розвитку, більшість символів втратили свій первісний вид та значення, фігури зливалися та розділялися на фрагменти настільки, що інколи вже не можливо і визначити, що зображено в

конкретному орнаменті – геометрична фігура чи схематична рослина та людина.

Отже, ґрунтуючись на численних матеріалах наукових досліджень, можемо стверджувати, що село Бехи, що знаходиться на Коростенщині, є одним із центрів вдатного килимарства. Майстерність виготовлення килимів місцевими майстрами досягла високопрофесійного рівня.

Килим в господарстві був предметом розкоші, показником працьовитості, оберегом, та просто окрасою житла. Він займав значне місце у традиційно-обрядовій культурі українського народу.

Наразі, селищу потрібно приділити більшу увагу з боку нашої Держави, створивши музей етнічного українського килимарства.

Література

1. Волков Ф. Етнографические особенности украинского народа / под. ред. Ф. Волкова // Украинский народ в его прошлом и настоящем. – Пг., 1916. – Т. II. – С. 496.
2. Босий О. Міф. Символ. Орнамент. Методичний посібник. – Вінниця, 2011. – С. 25–36
3. Когут Г. Килим 1782 р. зі збірки Музею українського народного декоративного мистецтва у Києві // Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. – 2008. – Вип. 8. – С. 117.
4. Мойсюк О. Антропоморфные мотивы народных художественных тканей Житомирского Полесья // Вопросы искусствоведения. – 2013. – № 3 (XXIX). – С.90.

Михайлик Катерина,
студентка факультету
землевпорядкування 2-ЗВ-2
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНОЇ САМОІДЕНТИЧНОСТІ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

Ідентичність України це ідентичність народу цієї держави. Ідентичність народу починається насамперед з кожної людини, яка вважає себе українцем.

Український філософ Григорій Сковорода створив концепцію троїстого самопізнання, тобто пізнання себе як особи, як громадянина та як власне людини. «Кожен мусить пізнати свій народ і себе в ньому. Чи ти рус?.. Будь ним... Чи ти лях? Будь ляхом. Чи ти німець? Німечествуй. Француз? Французствуй. Татарин? Татарствуй. Усе добре на своєму місці й своєю

мірою...» – цитата з твору Сковорода «Симфонія про народ». Провідна ідея «Пізнай самого себе!», «Шукай себе всередині себе!» означає пізнати власну сутність та осмислити свою долю, а через себе – пізнати свій народ.

Наприклад, сам Сковорода ідентифікував себе як українця, що виявлялося його надзвичайною любов'ю до України. Побутувала легенда, нібито сама Катерина II, яка багато чула про Сковороду, через князя Потьомкіна передала йому запрошення на посаду придворного філософа. На це Сковорода, який сидів з флейтою на узбіччі дороги і пас вівцю господареві, в якого на той час проживав, начебто відповів: «Перекажіть матінці цариці, що я не покину вітчизни: мені сопілка і вівця дорожчі царського вінця». Михайло Ковалинський засвідчує те ж: «Коли писав Сковорода для свого краю, то і вживав деколи української мови та правопису, вживаного в українському виговорі. Він любив завжди свою природжену мову. Дуже любив свій рідний край, свою любу Україну й коли відлучався за її межі, обов'язково прагнув скоріше туди повернутися і бажав там померти. Він висловлює це в багатьох місцях своїх творів. “Всяк должен узнать свой народ і в народі себе”». Для того, щоб створити ідентичність українського народу, кожен має пізнати себе.

Отже, через поєднання індивідуальності та унікальності кожного українця можна віднайти ідентичність всієї України.

Література

1. «Пізнай себе». Українська ідея Григорія Сковорода. URL: <https://tyzhden.ua/History/67626>
2. Морально-світоглядна освітня система Григорія Сковорода. URL: <http://slovoprosvity.org/2017/08/15/vseukrajinski-skovorodynski-navchannya-piznaj-sebe/>

Коник Павло,
студент факультету землевпорядкування
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ

Закінчується ХХ ст., а інтерес до проблеми людини не спадає. Здійснюваний тепер цивілізований поворот, трансформація індустріальної цивілізації в інформаційне суспільство різко підвищують роль людської індивідуальності, творчого початку в людині, у розвитку всіх сфер суспільства.

Здавалось би, що людина не становить якусь таємницю. Кожний упевнено виділяє людину з навколишнього світу, її відмінність від всіх інших істот вважається очевидною. Та філософія виправдана тим, що виходить за межі

очевидності, говорив іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гассет. Виходить філософія за такі межі і в дослідженні людини. Та в таких міркуваннях Хосе Ортега-і-Гассет не один. Ще І. Кант прийшов до висновку, що в філософії існує три питання, на які філософія покликана відповісти: що я можу знати? на що я можу сподіватися? що я маю робити? І все це покривається, як писав І. Кант незадовго до смерті в «Логіці», одним питанням: що таке людина? Отже, загадка людини дійсно існує.

В одній із книжок «Люди або тварини» розповідається, що експедиція європейців, яка відправилась в Анди в недоступний район, виявляє якесь дике плем'я або стадо чи то людей, чи то тварин. Волею випадку одного з них убито. Виникає питання: кого вбили? Якщо людину, то має бути кримінальна відповідальність за вбивство. Якщо ж вбито тварину, то такої відповідальності немає. Та як же визначити належність представників племені: люди чи тварини? Зробити це здається неважко, треба визначити критерії, що відрізняють людину від тварини.

Починається обговорення. Називаються різні критерії: моральність, релігійність, мова, свідомість та ін. Та поряд з моральними людьми є і неморальні, але не перестають бути людьми. До того ж моральність не містить в собі самій основи для відмінності Добра і Зла. Те ж можна сказати про релігію. Є і люди, які не вірять в Бога. Мова теж не може стати критерієм. І в тварин є багато спритності та кмітливості, що не зводяться до безумовних і навіть умовних рефлексів, але свідчать про розвинутість психіки. Тут важко виділити критерії, що відрізняють людей від тварин.

Ще Р. Декарт висував питання: як же можу бути упевнений, що фігури в капелюхах і плащах, які бачу із вікна, насправді не автомати, що приводяться в дію з допомогою пружин і передаточних механізмів, а дійсно люди? Отже, важко знайти критерії, що з певністю виділяють людину з навколишнього світу. Доводиться вдаватися до концепції вроджених ідей. Р. Декарт підкреслював: мій розум з незаперечністю містить в собі ідею людини. Цю ідею вклав Бог. Але Бог не може ввести в омане. Тому, з Божою допомогою я правильно відрізняю людей від не-людей. Та ідея людини може взята обманщиком, а саме Сатаною, що Р. Декарт і засуджує.

В філософії таємниця людини розглядається в різних аспектах. Утім, людина є таємниця в тому розумінні, що до неї не можна повністю застосувати народжені в надрах раціоналізму формули «зрозуміти предмет отже побудувати його» (Б. Спіноза), «зрозуміти, отже відобразити в поняттях» (Г. Гегель) та ін. Філософ М. Бахтін говорив: «Людина не може бути поняттям». Тому це сфера відкриття, пізнання, повідомлень тощо. Тут важлива і таємниця. І не можна переносити на них поняття вічного пізнання.

Література

1. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.

2. Сторожук С.В., Гоян І.М. Культурна варіативність моральної інтуїції / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 25-26.

3. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

4. Сторожук С.В., Гоян І.Н. Роль языка в процессе формирования культурной идентичности. Социальное воспитание. 2019. No2. С. 4-14.

5. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Медвецький Віталій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ МІСТІ

Беззаперечним видається той факт, що ХХ – початок ХХІ ст. є періодом стрімкої урбанізації, з властивими їй динамічністю, претензійністю, самодостатністю, винятковістю, процесуальністю міста як основного чинника особливої культурної і цивілізаційної реальності. До того ж новий соціально-культурний зумовив виникнення нових моделей осмислення проблем людини, що було актуалізовано різними аспектами урбанізаційних процесів у контексті парадигми культурної антропології.

Свого часу відомий німецький соціолог Ф. Тьонніс стверджував, що процес становлення міст здійснювався таким чином: «почасти з надр села, почасти поруч з ним, у своєму розростанні утримуване не так загальними природними об'єктами, скільки загальним духом, розвивається місто, яке за своїм зовнішнім буттям – ні що інше, як велике село, скупчення сусідських сіл або ж село, обнесене стіною. Але скоро воно як ціле починає панувати над навколишньою місцевістю і в союзі з нею утворює нову форму організації у вигляді волості, а в більш широких масштабах – країни». Тому і не дивно, що місто з його швидко зростаючою динамікою, а особливо міста-гіганти і мегаполіси, зумовлюють появу нових специфічних рис буття людини, формують нові комунікативні моделі її поведінки.

Оскільки процес урбанізації поєднує представників різних культур, які вимушені адаптуватися і співіснувати в межах єдиного соціально-культурного

простору, то з'являються нові цінності й стратегії пошуку балансу в узгодженні аксіологічно значущих пріоритетів представників різних соціальних страт і культур. Відтак, новий тип буття-у-соціумі детермінував появу нового типу людини – людини міста, яка вирізняється способом мислення і темпоральними особливостями, що актуалізує його осмислення.

Процес урбанізації в свою чергу вплинув на буття людини, змінивши в ньому стратегічні життєві імперативи, здійснивши аксіологічну переоцінку, надавши відносинами інструментального, плинного і поверхневого характеру.

Сучасне місто і міська культура набули статусу антропологічних феноменів, оскільки зумовлені й визначені екзистенційними параметрами буття людини. Починаючи від своїх витоків і до сьогодення, місто у своєму становленні й розвитку набуло такої сили, яка дозволяє йому жити своїм життям: не місто пристосовується до природи, а природа зливається з містом. Воно, за визначенням А. Гелена, стало колективною спробою створення «штучного світу культури», тобто людського буття у часі та просторі культури. Саме це детермінувало появу у сучасній урбаністичній філософії досліджень, які зосереджують свою увагу на антропологічному аспекті міста.

Як відомо, виникнення міста, що трактується крізь призму соціокультурної перспективи, було важливою подією в бутті людини. Складовими міста як своєрідного соціокультурного середовища стали: соціальний світ, матеріальні та духовні умови становлення, існування, розвитку та діяльності людей. Характеризуючи міське середовище, ландшафт, людей, способи їх взаємодії, виробничі процеси, екологію, якість життя, рівень інформаційного обміну, особливу соціальну структуру та ін., зауважимо, що воно формує відповідний соціально-психологічний тип особистості, якому притаманна раціональність, мобільність, готовність до змін, уміння поєднати власні інтереси з інтересами інших, здатністю долати труднощі середовища.

А з іншого боку, процес урбанізації супроводжується і негативними наслідками: підвищення числа та інтенсивності між людських контактів, підриєв традиційних зв'язків між людьми, анонімність, безособовий характер спілкування, втрата традиційних сусідських відносин, відкритість, публічність дедалі більшої частини діяльності людей, а також зміни у відношенні людини до середовища, яке стає ворожим до людини, через панування «відсутності» свого дому, вулиці,

Місто приваблювало і приваблює людину бажаною свободою, бо саме у великому місті вона відчуває себе вільною, що дозволяє їй реалізувати себе у різних сферах життєдіяльності. Проте на сьогодні ситуація дещо змінилася, оскільки соціальна організація міста щоразу продукувала новий соціальний простір, інтенсифікуючи його атрибутивні ознаки. Соціальна структура сучасного міста характеризується диференціацією, тобто фрагментацією людської життєдіяльності, розшарування соціальних спільнот за умов урбанізації розхитало соціальні зв'язки та призвело до втрати згуртованості груп, посилило відчуженість і самотність людини.

Урбанізація перекодує відчуження на атрибут людини міста, значно розширивши сферу його вияву від результатів праці до сфери дозвілля,

культури, мистецтва, повсякденного життя, що може призвести до дегуманізації. Професійна діяльність урбанізованої людини окреслюється здебільшого як така, що не є природовідповідною, а відтак усе зводиться до автоматизації, механізації процесів життєдіяльності, призводить до скептицизму, невдоволення, песимізму тощо. Відчуження набувши тотального характеру загострює аксіологічну кризу, що супроводжується поширенням споживацьких цінностей і втратою особистої ідентичності та зміною просторово-часових вимірів «життєвого світу» людини. Складається враження, що мешканці великих міст приречені боротися за виживання.

Характерною рисою жителів великих міст став технократизм усіх сторін життя, залежність від техніки. Міська людина стала заручником цивілізаційних благ: газопровід, електрика, водовідведення, громадський транспорт, пральні машини, холодильники, індивідуальні мобільний телефон, комп'ютер, планшет тощо. Міська людина живе під постійним прицілом відео-нагляду: банки, гіпермаркети, магазини. Протягом певного часу міська людина перебуває у замкненому просторі метро, нічних клубів, кінотеатрів, супермаркетів, де штучне освітлення спотворює відчуття часу. Стираються грані між днем і ніччю. Це призводить до певної замкнутості міської людини, до відчуження від реального часу, до її знервованості й заглибленості у віртуальну реальність. Саме соціальний, реальний світ, який не надто привабливий своєю жорстокістю та випробуваннями, зумовлює захоплення віртуальною реальністю.

Є. Уханов зазначає, що іноді реальний світ, у якому багато труднощів, для деяких людей постає як «місце розчарувань». Людина не витримує інформаційного, психологічного, фізичного навантаження у сучасному суспільстві й шукає засобів втечі від проблем реального світу. Сучасне місто філософ аналізує крізь призму поняття «медіамісто», що означає існування людини на межі реального й віртуального. «Медіамісто – це місто самотніх, місце, де розвинутість засобів комунікації, тим не менше, призводить до почуття порожнечі, що є одним із наслідків віртуалізації соціальної реальності...» – стверджує Є. Уханов. Віртуальна реальність, на його думку, породжує ілюзію – бути всюди та спілкуватися з усіма без будь-яких меж. Проте, «світ відкривається лише тим, хто відкривається світу. Віртуальна ж реальність замикає індивіда на самому собі»

До цього часу проблема відчуження людини міста залишилася поза належною увагою науковців, що, власне, зумовлює завдання та зміст подальших досліджень і визначення його чинників на сучасному етапі урбанізації суспільства, а також окреслення шляхів його подолання у різних сферах життєдіяльності людини.

Література

1. Препотенська М. П. Мегаполіс як особливий тип буття міста. Екзистенціальний аспект. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 66. 2012. Філософські науки. С. 11-15.

2. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В.*, Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.

3. Сторожук С.В., Гоян І.М. Культурна варіативність моральної інтуїції / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 25-26.

4. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

5. Гоян І.М., Сторожук С.В., Федик О.В. Соціальна програма ренесансного гуманізму. Гуманітарний часопис. 2018. № 3. С. 6–20. doi: <https://doi.org/10.32620/gch.2018.3.01>.

6. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. Research Revolution. International Journal of Social Science & Management. 2014. Vol.III. Issue 1. P. 1-6.

Руденко Анатолій,
студент факультету землевпорядкування
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Уведення терміну «архетип» в науку належить давньогрецькому мислителю Платону, проте це поняття обґрунтував швейцарський учений К. Юнг, на думку якого архетип – це змістова сторона колективного несвідомого, яке є підсумком життя роду і властиве всім його представникам. «Я вибрав термін колективне, – зазначає К. Юнг, – оскільки йдеться про несвідоме ідентичне у всіх людей і створює тим самим загальну основу духовного життя кожного, будучи за природою понадособистісним».

Є суттєві відмінності між ментальністю та архетипністю. Передусім, ці поняття відрізняються за походженням: ментальність розвивається під впливом зовнішніх чинників; тоді як архетипність є результатом інтеріоризації, оскільки архетип входить в глибини пам'яті, а процес його засвоєння відбувається в ході етнізації. Іншою ознакою відмінності ментальності від архетипності виступає міра відкритості іншим етносам. Архетип – це прихована, непомітна для інших сторона етносу, тоді як ментальність дозволяє етносу розкриватися перед іншими групами. Також слід відзначити, що архетип і ментальність відіграють різні ролі у житті етносів.

Фундаментом менталітету є архетипи – безсвідомі колективні уявлення, які, на думку науковців, успадковуються біологічно. Найбільш глибинними, впливовими чинниками їх формування (як і взагалі ментальних відмінностей етносу) вони вважають природне і соціальне середовище, а також етнічний темперамент, пасіонарність (усвідомлене або безсвідоме непереборне внутрішнє прагнення реалізації мсти). Архетипи втілюються в образах, символах, міфах - у всіх сферах духовного життя певної спільноти, визначають специфіку світобачення, картини світу тощо.

Найбільш ваговими архетипами українського народу вважаються:

- архетип Матері, який є уособленням Землі, України, Жінки. Наявність цього архетипу визначила шанобливе ставлення до жінки, визнання її провідної ролі в суспільстві і родині. Водночас цей архетип став джерелом прагнення оберігати рідну Землю, захищати Батьківщину, виявляти відданість та любов до неї. Шанування Богородиці та віра в її допомогу всім і кожному, у дива, які Вона творить, є ще одним прикладом вияву цього архетипу;

- архетип рівності синів та доньок своєї Матері-Батьківщини, який зумовлює відсутність в Україні права майорату, пріоритету старшинства та водночас унеможливує жорстку соціальну диференціацію, сприяє втіленню в життя демократичних засад. Українець бажає бачити у владі батька, який опікується своїми дітьми, а в державі – родину, у якій про кожного турбуються та створюють умови для реалізації творчого потенціалу. Цей архетип обумовлює зосередженість на почуттях, а не на умовах їх виникнення (так званий чуттєвий анархізм українського народу);

- архетип особистої свободи, що спрямовує українців на життя та діяльність за принципом «у кожного своя доля і свій шлях широкий». Він спричиняє неприйняття нав'язаного ззовні авторитету, прагнення відмежуватися від соціуму, а також утверджує сподівання на власні сили, здібності та розум, власну ініціативу, що реалізується передусім у родинному житті;

- архетип едукативності, який забезпечує переконаність у тому, що завдяки навчанню можна змінити своє життя, дізнатися, у чому полягає власне життєве покликання, орієнтує на пошук того знання, яке допоможе реалізувати потенціал людини та досягти найвищих результатів;

- архетип домінування минулого над майбутнім, який пов'язаний із міфологізацією та ідеалізацією минулого. З одного боку, це сприяє розвитку історичної пам'яті народу, а з другого стримує здатність до конструктивного мислення, впровадження актуальних змін у життя;

- архетип обрядовості, що пов'язаний з орієнтацією на традиційні дії, які забезпечують життєвий комфорт, не потребують творчої активності, налаштовують на збереження і відтворення звичного та сталого. Цей архетип водночас слугує основою домінування краси над повсякденністю, зумовлює наявність бажання жити, як у казці;

- архетип долі, за яким вона визнається сильнішою за розум. Цей архетип обумовлює панування ірраціонально-героїчних вчинків за

екстремальних умов і пасивне життя за умов повсякденності, впевненість у тому, що у світі все відбувається так, як має бути, тому життя потрібно сприймати як подарунок.

Архетипи спричиняють специфіку національного характеру, стереотипів поведінки, емоційно-чуттєвих реакцій тощо. Вони, як стверджує відомий філософ К. Г. Юнг, так укорінені у безсвідомому, що раціонально не можуть бути витлумачені.

Література

1. Архетипи української ментальності. URL: <https://www.filosof.com.ua/Mentaltheorie/P12.pdf>
2. Сторожук С.В. Українська етнічна нація в контексті суспільно-політичних подій сьогодення. Мультиверсум. Філософський альманах. 2014. Вип. 3. С. 3-12.
3. Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О.В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. Гуманітарний часопис. 2018. № 1. С. 11-22.
4. Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історикофілософський вимір): монографія. Київ: ВАДЕКС, 2013. 318 с.
5. Кривда Н.Ю. Ікона як один із чинників формування української етнічної ідентичності. Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. БЦ Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, 2017, № 1, С. 3–11.
6. Сторожук С. В. «Ікона одного дня» як художній вияв релігійної культури імператорського двору кін. XIX ст. / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Молодий вчений. 2018. № 11(2). С. 745-750.

Руденко Анатолій,
студент факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Менталітет сучасного суспільства відіграє значну роль в процесах державотворення, утвердження України як цивілізованої європейської держави. Усвідомлення духовної культури свого народу сприяє патріотичному вихованню, національній обізнаності, що неабияк впливає на консолідацію українського народу.

Під національним менталітетом звичайно розуміють образ думок, психологічний склад розуму, особливості мислення, а також історично

сформовану, стійку специфічну форму прояву і функціонування суспільної свідомості в життєдіяльності певної національної спільноти людей.

Менталітет народу завжди несе на собі печатку національного, асоціюючись з такими поняттями, як національна свідомість, національний характер, народний дух. Він є вираженням специфіки національної своєрідності. Національний менталітет заявляє про себе в звичках, звичаях, що передаються з покоління в покоління, в нормах поведінки.

Менталітет обумовлений національними, культурними, цивілізаційними, географічними та соціально-політичними особливостями життя і діяльності людей. Тому його вивчення зобов'язує враховувати вплив на поведінку людей навколишніх умов, побуту, клімату, традицій і інших обставин.

Менталітет (синонім до світорозуміння) – це деяка інтегративна характеристика спільноти людей з певною культурою, що дає змогу описати своєрідність бачення цими людьми оточуючого світу і пояснити специфіку їх реагування на нього.

Значущими для українців є такі цінності: ставлення до землі як до Батьківщини-матері, до своїх культурно-історичних цінностей; толерантність щодо інших культур, релігій; волелюбність; перевага чуттєвого над раціональним.

Український менталітет вирізняється домінуванням емоцій і почуттів над волею та інтелектом, індивідуалістичним кодом цінностей, який стимулює мотивацію досягнень, особисту незалежність, автономність, прагнення спиратися лише на власні сили, впевненість у собі.

Виокремлюють чотири системотворчі ознаки менталітету українського народу:

1) інтровертованість вищих психічних функцій у сприйнятті навколишньої дійсності, що виявляється у зосередженості на фактах, проблемах внутрішнього, особистісно-індивідуального світу;

2) кордоцентричність – сентименталізм, чутливість, емпатія, любов до природи, яскрава обрядовість, естетичність народного побуту;

3) анархічний індивідуалізм, проявами якого виступають різноманітні форми опосередкованого прагнення до особистої свободи за умови відсутності організації, стійкості та дисципліни;

4) перевага емоційного, почуттєвого над волею та інтелектом.

В українському менталітеті найбільш яскраво простежуються:

- домінування емоцій та почуттів над інтелектом і волею. Українцям притаманні несталість емоцій та настрою, швидка запальність та швидке згасання емоцій. Емоційність наповнює життя як оптимізмом, так і песимізмом, сприяє перетворенню ненависті на любов, гніву - на милість тощо. Завдяки емоційності стосунки в суспільстві, родині будуються на ширості, характеризуються або приязністю, доброзичливістю, або сухістю, навіть нещирістю. Переконаність українця в будь-чому зазвичай зумовлюється емоційною наповненістю того, що йому пропонується. Отже, український народ захоплюється міфотворчістю, живе у світі міфів, живить себе міфами, легко переходить від одного міфу до іншого;

- індивідуалізм. Український індивідуалізм сформувався завдяки життю в малому гурті, у родині. Він пов'язаний з обмеженістю, замкненістю, локальністю кола спілкування. Його вирізняють споглядальність, самозаглибленість, зосередженість на власних почуттях, відсутність агресивності, у ньому переважають образно-чуттєве начало, спокій і безтурботність (квієтичність). Індивідуалізм українців зумовлює усунення людини від розв'язання проблем суспільства, обмеження її зв'язків з іншими людьми. Українця цікавить тільки його найближче оточення, чужі, інші для нього далекі, їх можна використовувати, у разі потреби ними можна навіть маніпулювати. Головне для українця, щоб його не турбували. Український індивідуалізм можна визначити як стратегію виживання особи, а не спільноти. Українська людина завжди залишається з любов'ю і турботою наодинці. Індивідуалізм українського народу антидержавний, що виявляється в неприйнятті формально-інституційних відносин, передусім правових, а також у політичному інфантілізмі;

- інтровертність. Як відомо, інтроверт проектує власну активність на себе. Інтровертність спричиняє меншу залежність людини від зовнішнього середовища, орієнтує її на зміни власного внутрішнього світу. Інтровертність українців пов'язана з домінуванням минулого над майбутнім, байдужим ставленням до перспектив соціального розвитку. Українська інтровертність призводить до заміни істини пристрастю, бажанням, зацікавленістю, до пошуків не істини, а власної правди. Інтровертність зумовлює суперечності між містом і селом, які викликані тим, що інтровертність селянина не налаштовує його на зміну традиційних основ буття, які активно впроваджує в життя місто. У зв'язку з цим селянин відчуває до мешканця міста приховану антипатію;

- кордоцентризм. Ця складова українського менталітету тісно й органічно пов'язана з інтровертністю та індивідуалізмом. Кордоцентризм виявляється у прагненні жити, діяти за покликом серця, за інтуїтивним визнанням того, що є добро і зло. Сподівання на вдачу, мінливість настрою притаманні українцям. Щирі стосунки, згідно з якими живе українець, поглиблюють, зміцнюють родинні зв'язки, приятелювання, шлюб, дружбу. Перевага серця над розумом, над раціональним розрахунком визначає всі сфери буття українського народу;

- екзекутивність. Пов'язана з домінуванням у психіці українців жіночого начала (хоча не є синонімом жіночості), орієнтує людину на репродуктивно-відтворювальну діяльність, уникнення наднормативності, нестандартності. Емоційно-етичні начала передбачають життя українця в умовах поміркованого традиціоналізму, консерватизму. Водночас екзекутивність виявляється в орієнтації переважно на виконавчу, обслуговуючу діяльність, у концентрації уваги на поточних проблемах. Вона сприяє сакралізації образу жінки, яка віддає перевагу покорі перед негараздами, відмовляється від опору злу. Слухняність, певне уникання ініціативи, романтичність, певна незахищеність, наївність, потреба в сильному захисникові – все це вияви екзекутивності;

- толерантність. Ця складова менталітету українців пов'язана з їхньою повагою до інших, бажанням порозумітися. Толерантність базується на архетипі рівності, притаманному українському народу. Українець «заплющує очі» на всі негаразди, тому його толерантність може переростати у всетерплячість, яка виступає своєрідним захистом своєї безпеки, у поступливість, коли людина не може нікому відмовити.

- антеїзм. Зумовлює формування відчуття спорідненості з рідною землею;

- селянськість. Забезпечує орієнтацію на селянські ідеали представників усіх верств населення, зумовлює їхній стиль життя. Поміркованість, традиційність, консерватизм, злиття з природою, а також працелюбність, завзятість, упертість породжені цією ментальною рисою. Зв'язок із землею, природою сприяє ліричному, сентиментальному ставленню української нації до світу, формує почуття власної гідності, впевненості у власні сили її представників;

- орієнтація на малий гурт. Пояснює прагнення українців творити Рай у власному Домі. Вони відчують дискомфорт, коли опиняються без родинної допомоги, поза родинними зв'язками. У малому гурті завдяки взаєморозумінню кожен може розкрити, реалізувати свої прагнення і бажання, йому пробачать недоліки, підтримають та заспокоюють. Тут цінується відповідальність за доручену справу, тут можна не соромитися власної недосконалості, а також почути схвалення за сумлінність і старанність.

У менталітеті сучасної української молоді виділяють такі три складові:

1. Зміна акселогічних параметрів в оцінюванні суспільного та індивідуального життя. Щастя не в постійних перемогах над собі подібними, а у приборканні тваринних інстинктів та соціальних схильностей, які розмивають межі між біологічним і соціальним.

2. Відмова від психології жертвування, оскільки готовність жертвувати собою зумовлює появу спокуси принести в жертву інших.

3. Реабілітація цінностей повсякденного життя, які утворюють дійсну основу менталітету високоморальної особистості.

Література

1. Сторожук С.В. Українська етнічна нація в контексті суспільно-політичних подій сьогодення. Мультиверсум. Філософський альманах. 2014. Вип. 3. С. 3-12.

2. Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О.В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. Гуманітарний часопис. 2018. № 1. С. 11-22.

3. Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історикофілософський вимір): монографія. Київ: ВАДЕКС, 2013. 318 с.

4. Кривда Н.Ю. Ікона як один із чинників формування української етнічної ідентичності. Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. БЩ Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, 2017, № 1, С. 3–11.

5. Сторожук С. В. «Ікона одного дня» як художній вияв релігійної культури імператорського двору кін. XIX ст. / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Молодий вчений. 2018. № 11(2). С. 745-750.

6. Сторожук С. В. Аксиологічні засади євроінтеграції України / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Політикус : наук. журнал. 2018. № 2. С. 139-146.

Чорноволенко Олександр Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ЦІННОСТІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА. ПРОБЛЕМА ВИБОРУ ЦІННОСТЕЙ

*«Відкрийте ваші руки, щоб змінити,
але не відпустити свої цінності»
(Далай-лама)*

Можна написати наукову роботу з безліччю незрозумілої термінології, а хотілося б написати декілька простих зрозумілих речень, які б змінили відношення та ціннісне ставлення до людини, до свого життя, а особливо до суспільства. Саме людину формує цінності в суспільстві та навпаки.

Розпочинаючи свою роботу, потрібно звернути увагу на розуміння того, що таке цінності та як визначають їх відомі філософи світу.

Пріоритети та механізми їх формування в кожній людині індивідуальні. Звісно ж людина планує своє життя та правила за якими житиме встановлює певну систему цінностей, культури, традицій на які повинен він орієнтуватися. Але в більшості випадків орієнтується на свої власні (суб'єктивні) цінності, тому що в кожній особистості є своя система цінностей, певне виховання, цілі, прагнення які закладені ще в дитинстві його батьками. Саме на ці цінності, можливо і на підсвідомому рівні, орієнтується кожна людина.

Взяти наприклад студентів, якщо проаналізувати з якою системою цінностей приходять студенти до училища (коледжу, університету тощо), стає зрозуміло, що на жаль система цінностей майже відсутня в кожного другого студента. Працюючи над цим питанням можемо сказати, що такі цінності як співчуття, розуміння, повага до людей, подяка, віра в інших, прощення, терпіння, толерантність в молоді спотворена та проявляється тільки тоді коли їм вигідно. Чудово розуміючи, що цінності людей зазнають поступових змін під впливом поліпшення, або погіршення матеріальних, соціальних умов життя, хотілося б бачити своїх однолітків з більш стійкими переконаннями.

Найважливіша особистісна цінність, мабуть назве її кожен це – любов. Але не просто слово, а величезна потужна душевна сила яка народжується в душі кожного і супроводжує протягом всього життя. Але також потрібно розуміти, що це почуття розвинене у кожній особистості індивідуально. І в кожного своя. Не всім зрозуміла та доступна форма любові як до всього живого, до світу до подібного собі.

Також є важливою дружба. Потрібно більше звертати уваги на людей поруч що супроводжують нас в житті, бо не можливо розуміти інших людей, не розуміючи себе, вважається, що вершиною психологічного росту є позитивне ставлення до життя та прийняття людей такими, які вони є.

Повага до людей, народу, народів теж дуже важливий критерій. Сьогодення вимагає від сучасної людини вміння налагоджувати взаємовигідний діалог. Передусім з сім'єю, і усіма суб'єктами загального життєвого простору, будувати гуманні міжкультурні взаємини з представниками різних культур, країн, етносів, націй. Такі діалоги можна налагоджувати за допомогою різноманітних форм роботи: семінари, семінари-практикуми, тренінги, бесіди, консультації.

На думку В. О. Сухомлинського, кожен народ виробляє свою систему етичних цінностей, яка гармонує з сукупністю загальнолюдських етичних цінностей, збагачує їх і збагачується сам. Розуміючи, що неповторна система цінностей українського етносу відображає його менталітет, особливості національної свідомості й самосвідомості, національного характеру і темпераменту, які народ постійно відтворює і розвиває через мову, фольклор, традиції, звичаї та обряди, літературу, мистецтво, виробничі відносини, побут, науку і культуру [2, с. 17]

Свого часу, відомий правозахисник Нельсон Мандела зазначив: «Ніхто не народжується з ненавистю до людей, які мають інший колір шкіри, чи інше віросповідання, чи іншу стать. Ми вчимося ненавидіти. Якщо це так, то ми можемо навчитися любити, тим більше, що любов є природнішим людським явищем, аніж ненависть».

Також не можна забувати про надію. Те відчуття, яке надає сил коли здається, що нічого не виправити. Зараджає енергією, навіть якщо це може здатися не можливим. Друзі які нас підтримують, сім'я яка нам допомагає, ці люди дають нам надію та віру в те що все буде добре.

Підводячи підсумки, з впевненістю можна сказати, що цінності для людини це – єдиний спосіб, за допомогою якого вона зможе вплинути на своє життя, щоб змінити її на краще.

Література

1. Єрмакова С. С. Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів: дис.... канд. пед. наук: 13.00.04 / С. С. Єрмакова . О., 2003. 266 с.
2. Сухомлинський В. Як виховати справжню людину. М.: Педагогіка, 1990. С.17.

3. Storozhuk S., Matvienko I. The gender dimensions of the renaissance social program. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2019 (5). P. 108-116.

4. Storozhuk S., Hovan I., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. Ideology and Education in Post-Soviet Countries—Issue № 2 (13), 2019, 255-272.

5. Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історикофілософський вимір): монографія. Київ: ВАДЕКС, 2013. 318 с.

6. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

7. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Фесак Євгеній
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМА ПАМ'ЯТІ В КИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ

Китай – одна з найдавніших цивілізованих держав світу. Письмова історія Китаю складає майже п'ять тисячоліть, а ідеал високої давнини, вічності небесної імперії і в сучасних умовах спонукає китайських мислителів порівнювати сучасність з коріннями великої китайської культури, що сягають глибин тисячоліть.

Трепетне ставлення до традицій в Китаї має особливий культурний зміст, що породжує у європейців уявлення про Китай, як про суспільство традиціоналістського (патріархального) типу. Якщо на ранніх етапах розвитку філософської думки на передньому краї стояли безособово-узагальнені уявлення про світ, то згодом дедалі більше уваги приділяється проблемам Людини, її життя.

В самій же китайській культурі така проблема поставлена ще в VI ст. до н. е. Конфуцієм, який намагався осмислити поняття писемність, культура, словесність.

Для ознайомлення з поглядами і життям Конфуція стала складена його учнями книга «Лунь юй», де записані його вислови і вчинки.

Основні поняття етики Конфуція є гуманність (жень) – моральний принцип, що мав визначати ставлення людей один до одного і відносини між людьми в суспільстві і в сім'ї, що базувалися на повазі і любові до старших за

віком і суспільним становищем. Конфуцій вимагає, щоб кожна людина діяла відповідно з тим становищем, що займає.

Люди мають бути взаємно великодушні, свято дотримуватись і оберігати пам'ять і культуру предків. Конфуцій вважав, що управляти – це означає ставити кожного на своє місце в суспільстві відповідно з його здібностями, розумом, якостями. Кожна людина має, по можливості, вчитися і морально удосконалюватися. Правителі зобов'язані закликати народ до навчання, освіти, виховувати і навчати, прагнути єдності всіх людей.

Функції підтримки і збереження повчань Конфуція взяла китайська філософія, що формувалась у вигляді коментарів або тлумачень класичних писемних пам'ятників-канонів і отримала назву сюе, тобто знання – учення.

Майже до початку ХХ ст. поняття сюе, що означало філософію, вважалося символом знання. І хоча ще в XII ст. філософ Чжу Сі намагався вичленити окремі науки, а в XVII ст. філософ Фан Ічжи вперше сформулював принципи, що дозволяють розрізняти філософію і науку та форми філософії, близькі до європейських, процес її диференціації та окремих наук поширилися лише на межі XIX–XX ст.

Політика, військова справа, сільське господарство, освіта, астрономія, медицина і навіть бойові мистецтва – усе розглядалося як звичайна форма застосування філософських категорій. Ця особливість культурної історії Китаю знайшла відображення і в становленні категорій понять китайської філософії. Майже протягом трьох тисячоліть китайська думка розвивалася у межах певного набору філософських термінів (понять) старої літературно-писемної мови (вен'яну).

Філософські поняття зберегли первісну багатозначність, притаманну незапозиченим словам будь-якої живої мови. Набуваючи певного змісту, слова не втрачали давнього визначення. Прив'язаність до традиційних мовних форм зумовлена ще й тим, що практично до початку ХХ ст. Китай залишався ізольованим суспільством.

Звідси зрозуміла актуальність філософії Китаю, періодизації історії, у тому числі історичного розподілу подій, явищ.

В історії філософії Китаю виділяються п'ять періодів. Перший – період давньої китайської мудрості, зв'язаний з епохою Чунь цю – Весни і осені – та епохою Чжань го – Воюючих царств. Період завершується у 221 р. до н. е. об'єднанням Китаю в єдину могутню імперію Цинь, тому називається доцинським – сянь цинь. Другий період – Західної і Східної Хань – III ст. до н. е. – III ст. н. е. Третій період, зв'язаний з китайським Середньовіччям, – період династій Вей Цзин, а також Північних і Південних династій – III–IV ст. н. е.

Далі йде четвертий період епох Суй Тон – V–X ст. Потім династій Сун, Юань, Мін, що тривав з X по XVII ст. З середини XVII ст. до Синьхайської революції – період династії Цин. П'ятий період сучасної філософії з 1911 по 1949 роки – період становлення філософії Китайської республіки, з 1949 року – філософії Китайської народної республіки.

Характерно, що Синьхайській революції передував період опіумних війн Китаю з Великобританією, що увійшов в історію як початок Нової історії.

Поразка Китаю у першій опіумній війні 1840–1842 рр. і підписання Нанкінського договору, що поставив під загрозу національний суверенітет Китаю, разом з тим покінчив з штучною самоізоляцією цинського Китаю.

Сучасники гадали, що метою китайських посольств до Європи стало виявлення тих писемних пам'ятників, у яких розглядалися головні життєві принципи західного противника. Правителі Китаю мали намір знайти в іноземних писемних пам'ятниках секрет могутності варварів.

Нападати на варварів за допомогою їх же методів, вивчати сильні сторони варварів, щоб використовувати їх для приборкання самих варварів – так визначалися завдання і мета китайської філософії в ту епоху Вей Юанем, одним з видатних теоретиків доктрини засвоєння заморських справ при цинському уряді.

У 20-ті роки ХХ ст. сила і глибина впливу Заходу на китайську цивілізацію ще більше зросла і стала відчутною в усіх сферах культурного життя китайського суспільства. У Китаї до такого явища ставилися неоднозначно. Та серед китайської інтелігенції складалася стійка думка, що зміни, які відбуваються, дозволяють бачити історію самого Китаю по-іншому, з позиції сучасності. В сучасних умовах визначення місця Китаю та його традицій у світовій культурі – одна з найважливіших проблем китайської філософії.

Індійська філософія. Вся історія індійської філософії – це безперервний діалог з традицією. У культурі сучасної Індії є риси будь-якого періоду історичного минулого. Зв'язок старого і нового, співіснування найдавніших релігій і науки – невід'ємна частина духовного життя Індії, її світогляду та її філософії.

Аспект часу в історії філософської думки Індії завжди відігравав лише підпорядковану роль. Тому немає історії індійської філософії, а будь-яка історична періодизація розглядалася як умовність. Але філософія залишається невід'ємною частиною життя індійця – завжди сучасною і завжди життєвою. Усі давні школи філософії, як і раніше, мають послідовників, для яких традиція – не тільки частина культури мислення, а й способу життя.

Міфи і перекази, прозріння пророків і натхненна поезія вед – усе це не розповіді минулого, а живий досвід, актуальний для кожного покоління.

Традиційно в історії індійської філософії виділяють кілька періодів. Це Ведичний період (1500–600 роки до н. е.), що охоплює епоху розселення індоарійських племен і поширення їх культури. Сюди належить і виникнення Вед, Брахманів і Упанішад. Другий період – Епічний (600–200 роки до н. е.) – створення філософських систем, названих «даршан». Третій період – створення сутр, канонічних творів, що викладали суть того чи іншого філософського вчення (починається з осмислення текстів Упанішад).

Лаконічність сутр породила велику коментуючу літературу бхаш'я, що тлумачила ідеї основоположників філософських систем. Бхаш'ї – форма розвитку індійської філософії аж до ХІХ ст. Четвертий період – реформування класичної філософії Індії (ХІХ ст.). Сформульовані тоді ідеї створили теоретичні передумови сучасної індійської філософії.

Література

1. Світогляд людини і філософія. Філософія Стародавнього Сходу. URL: http://www.medcollege.te.ua/sayt1/Lecturs/Lercia%20politologia/Politologia_ukr/1%20svitogliad.htm
2. Філософія Стародавнього Сходу. URL: https://pidru4niki.com/1628041439284/filosofiya/filosofiya_starodavnogo_shodu
3. Логіка: навчальний посібник / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.
4. Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О.В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. Гуманітарний часопис. 2018. № 1. С. 11-22.
5. Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історикофілософський вимір): монографія. Київ: ВАДЕКС, 2013. 318 с.
6. Кривда Н. Ю. Культурологічний аспект проблеми «чужий / інший» у філософському дискурсі / Н. Ю. Кривда // Гуманітарні студії: збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2008. – Вип. 3. – С. 121–128.
7. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю. Образ “ворога” як чинник формування української національної ідентичності. Ідеї. Філософський часопис. Спеціальні наукові випуски. 2020. №1-2. С. 57-66.
8. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Чеботарьова Інна,
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

МУЗИКА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

З прадавніх часів музика посідала важливе місце у житті людини. Зазнаючи змін з плином часу, твори музичного мистецтва, втім, не втрачали свого значення. Перші твори музичного мистецтва з'явилися декілька тисяч років тому. Музика супроводжувала працю людей, без неї не обходилося жодне свято, релігійні ритуали. Отже, вона допомагала організувати працю, виконувала і розважальну функцію. Проте не тільки: музика мала також сакральне, магічне значення! У стародавні часи деякі пісні та мелодії були священними, люди вірили у їхню чарівну магічну силу так само, як у силу замовлянь, молитов або таємних ритуалів.

Першим дослідником музики був – хто б ви думали?.. – Піфагор! Так, прадавній математик, відомий своїми «штаньми», тобто своєю теоремою, займався теоретичними дослідженнями музики. Саме він віднайшов ще одну функцію музики, про яку ми, на жаль, забуваємо: музика має неабияке лікувальне значення! Існують навіть дослідження, які рекомендують різні музичні твори при різних захворюваннях. На власному досвіді можу лише зазначити, що від поганого настрою нема кращих ліків, ніж красива музика. Навіть відомий релігійний діяч Мартін Лютер казав, що музика – найкраща втіха для засмученої людини.

Музика володіє величезною силою, яка мелодійними звуками торкається струн нашої душі. Вона творить дива з людськими почуттями та емоціями. Вона може змусити зронити сльози через переживання за ліричним героєм пісні, посміхнутися, коли сум оповиває душу, або підспівувати та танцювати під ритмічну мелодію. Ось така різноманітна музика, ось таку силу вона має. Але чому саме музика так впливає на наші емоції? На мою думку, причин доволі багато.

Музика – це спосіб самовираження. Частина людства віршує, старається так передавати свої почуття. Інші створюють мелодії, музику. І ти, і ти так розкривають свої емоції, почуття, хвилювання.

Однією з причин впливу музики на людину є захоплення тим, хто написав музичний твір і хто його виконує. Якщо подобається особистість, її світосприйняття, її думки, то кожний новий твір здаватиметься чимось неймовірним. Тобто наявність кумира (ідола) дещо змінює розуміння Всесвіту, яке, можливо, узагалі не твоє.

Отже, музика – це мистецтво самовираження. Вона буває різною, але незмінним залишається одне – вплив на людину, а саме на її емоції та почуття. Змушує заплакати або посміхнутися, танцювати та співати або замислитися над певними словами, співчувати або радіти разом з іншими, – усе це може зробити музика, така різноманітна та мелодійна.

Література

1. Музика в нашому житті. URL: <https://sites.google.com/site/muzikavzittiludej/muzika-v-nasomu-zitti>
2. Музика в історії і сучасності. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Музика_в_історії_і_сучасності
3. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
4. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.
5. Сторожук С. В. «Вавилон» как фактор национальной консолидации: европейский и украинский контекст. «Historical projection and modern interpretation of the substance and form of human activity, creativity and aesthetics

issue»: materials digest of the XXXIII International Research and Practice Conference (London, October 11 – October 16, 2012). London: IASHE, 2012. P. 90-92. 24.

6.Сторожук С. В. Культурно-психологические признаки этноса (на примере первобытной и рабовладельческой формации). Dynamics of human intelligence 45 evolution, moral and aesthetic world perception and artistic creation»: materials digest of the XX International Scientific and Practical Conferences and the I stages of Research Analytics Championships (London, March 10 – March 13, 2012). London: IASHE, 2012. P. 128-130.

7. Сторожук С. В. Український «Вавилон» в контексті світової та вітчизняної філософської думки / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наук. пр. К., 2012. Вип. 29 (41). С. 218-224.

8. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. Research Revolution. International Journal of Social Science & Management. 2014. Vol.III. Issue 1. P. 1-6.

Костенко Олександра,
студентка факультету землевпорядкування
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ФЕНОМЕН «СРОДНОЇ ПРАЦІ» У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода є видатним українським педагогом, поетом, композитором та, звісно, тим, ким ми його всі знаємо – філософом. Його діяльність, праці, твори відомі не тільки на території нашої Батьківщини, а поза нею.

«Сродна праця» є однією з найважливіших категорій в системі філософських і соціологічних поглядів Сковороди. Цей концепт актуальний і сьогодні, адже дає можливість зрозуміти своє «Я», знайти його, пізнати самого себе.

Спираючись на афоризм українського філософа «Людина – коваль свого щастя», можна сказати, що людина не буде щаслива, якщо не пізнає свою індивідуальність, свою роль у цьому житті. А щастя наше в досягненні вершин в своїй справі, яка нам по душі. Не має нічого гіршого, аніж жити без діла, жити, втрачаючи час і без користі. Хіба ж це не радість творити за покликанням? Ми створені, щоб залишити слід після нас. У кожної людини своя мета на цій планеті.

Досить лише глянути на того, хто знає чого хоче від життя, працює за своїм покликом душі. Він успішний. Можливо йому не під силу якась інша справа, проте в своїй він професіонал. Що ж буде, якщо лишити його всього

звичного, рідного? Він не буде вже таким щасливим, йому буде важко зрозуміти якесь інше ремесло. Дуже влучно про це сказав давньогрецький філософ Епікур: «Подяка блаженній натурі за те, що потрібне зробила неважким, а важке непотрібним».

Люди різні, у всіх захоплення своє. Вони не народжуються однаковими за своїми задатками. Ми з'являємось на світ з талантами, даними від Бога. Навіть займаючись однією й тією справою, у всіх буде виходити по-різному. В когось краще, в когось гірше. Тобто міра і якість теж розбіжні.

Вчення про «сродну працю» намагається пояснити деякі процеси суспільного поділу праці. Дуже часто трапляється, що людина вибирає працю не за покликом душі, проте вона підходить їй по соціальному статусу. Навіть, якщо ця сфера діяльності їй не подобається, вона буде терпіти. Такі люди особливого успіху не досягають, вони лізуть туди, куди самі ж не розуміють та їй не намагаються. Їм нав'язлива думка з народження, що, наприклад, ця праця не престижна або ж правителі ніколи не будуть робити селянську роботу.

Не зважаючи на це ми вільно обираємо свій шлях та діяльність. Це найвище благо, дане нам з перших днів існування. Сковорода писав таке: «Что-то за вольность? Добро в ней какое? Ины говорят, будто золотое...». Свобода – це якісний показник життя індивіда і суспільства. Тільки через неї людина зможе досягти досконалості, бо це основний принцип буття. Проте повної свободи немає. Якщо ж ми обрали свою процесію, ми повинні розвиватися в ній, слідувати їй.

Самопізнання у Г. Сковороди є інтелектуальним процесом, що спрямовує до знання та розуміння. Під час самопізнання людина знаходить сенс свого буття, змінюється і вдосконалюється. Якщо вона зацікавлена у праці, отже вона їй «рідна», у свою сам процес діяльності являє собою необхідну потребу для людини.

Ми щасливі результатом того, що ж самі зробили. «Ні про що не турбуватися – значить, не жити, а бути мертвим».

Література

1. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку. К. : Міленіум, 2010. 340 с.
2. Сторожук С. Націоналізм: Проблема визначення та інтерпретації / С. Сторожук // Вісник Черкаського університету. 2014. № 31 (324). С. 28-33.
3. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
4. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.
5. Сторожук С. В. «Вавилон» как фактор национальной консолидации: европейский и украинский контекст. «Historical projection and modern interpretation of the substance and form of human activity, creativity and aesthetics

issue»: materials digest of the XXXIII International Research and Practice Conference (London, October 11 – October 16, 2012). London: IASHE, 2012. P. 90-92. 24.

6. Кривда Н. Ю. Ікона як один із чинників формування української етнічної ідентичності. Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. Черкаси, БЦ Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, 2017, № 1. С. 3-11.

Дрозд В'ячеслав,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

СВІТОГЛЯДНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УРБАНІЗОВАНОГО СВІТУ

Україна є помірно урбанізованою країною. Близько 68% українського населення – це жителі міст. Різні українські регіони є урбанізованими по-різному. Від високо урбанізованих регіонів центральної та східної України, до слабо урбанізованих регіонів заходу та півночі. Проте в усіх регіонах все таки більшість валового регіонального продукту створюється у містах. Тут знаходяться не тільки найбільш успішні підприємства регіону, але й найкращі школи, заклади культури, охорони здоров'я тощо.

Поряд з цим у сільських територіях занепадають школи через різке скорочення кількості дітей шкільного віку, відсутність кваліфікованих педагогів, досить слабку навчальну базу. До загальносвітової тенденції зростання урбанізації в українських реаліях додається різка зміна економічних відносин в сільських територіях – розпад колгоспів з великою кількістю робочих місць, розпаювання земель і заміна колгоспів великими агрохолдингами з високотоварним зерновим виробництвом і мінімальною кількістю робочих місць. Втрата звичних умов життя сільських жителів призвела до психологічних травм, депресії місцевого населення, прискорення міграції у міста, скорочення тривалості життя, зниження народжуваності.

Проте й у містах життя людини не дуже просте. Велика чисельність і швидкість руху людей у місті стирають риси індивідуальності, що, на думку Г. Зіммеля, зумовлює тотальну уніфікацію людини в місті. Це призводить до втрати самоідентифікації, а також намагання виділитися за рахунок моди чи епатажної поведінки. «Великі міста є головною ареною тієї культури, що переростає все особисте... Тут матеріалізується така гнітюча маса кристалізованого, знеособленого духу, що перед ним особистість... Основа, на

якій проступає індивідуальність великого міста, – це підвищена нервовість життя, спричинена швидкою і безупинною зміною зовнішніх і внутрішніх вражень», – писав Г. Зіммель. Більш того, вчений звертає увагу на інтенсифікацію психологічних впливів міста на людину, яке атакує індивіда всілякими шумовими ефектами, звуками і запахами. Міська людина стає більш сприйнятливою, водночас відбувається притуплення сприйняття. Виходячи з цього, Г. Зіммель вважає, що цей процес робить людину міста більш інтелектуально і психологічно багатшою.

Георг Зіммель також писав, що інтенсивна зміна вражень від міста впливає на нервовий стан його жителів, а тому відчуження й байдужість стають здоровою реакцією. Однак ця теза ніяк не виправдовує того, що місто перетворюється на бетонну коробку, у якій люди переважно працюють і ночують: насолодитись життям, реалізувати свої проекти й ідеї вдається далеко не всім. Розширюючи тезу Зіммеля, можна сказати, що розгойдування нервового стану – результат не так надміру емоцій, як браку духовного сенсу. У якийсь момент повторювана схема «робота-дім-робота» з короткими вихідними двічі на рік виснажує людину настільки, що виникає цілковито логічне запитання: а в чому сенс усього цього? Чи справді мені потрібне й важливе таке життя? На мою думку, відчуття порожнечі й безвиході в місті пов'язане з фундаментальною екзистенційною проблемою – браком відчуття своєї значущості і потреби.

На жаль, без поширення позитивного впливу міст на розвиток сільських територій, без включення сільських територій у мережі із містами та містечками, говорити про певне глобальне покращення ситуації в селах є марною справою.

На жаль, поки що ми не бачимо активних кроків у налагоджуванні співпраці міст та сусідніх сільських територіальних громад, але ж законодавчі можливості для цього в Україні уже створено. Український закон «Про співробітництво територіальних громад» визначає правове регулювання різних форм співробітництва від найпростіших – якогось разового проекту, до найбільш комплексних – формування спільних органів управління!

Тепер настала пора більш комплексної системної роботи для просування ідеї співробітництва міст та сільських територіальних громад в інтересах міських та сільських жителів, створення добросусідства, формування можливостей для поширення позитивного впливу міст на розвиток сільських територій, забезпечивши при цьому збереження місцевих ідентичностей, не руйнування, а адаптацію їх до нових умов життя у світі, що швидко змінюється.

З огляду на сказане, приходимо до висновку, що сучасне місто постає результатом територіального маркування і смислового позначення людиною власного світу, тобто культури, діалектика якого полягає водночас як у відокремленні від світу природи, так і в доповненні до нього. У цьому аспекті ідея міста має визначальне значення, оскільки місто перш за все окреслюється в уяві, міфах та історіях, а тоді вже набуває свого предметного оформлення. Саме ця характеристика об'єднує появу будь-якого міста, що перш за все є змодельованим проектом порядку, а тоді вже його реалізацією.

Література

1. Корнієнко Т.А. Соціально-філософський дискурс життя людини в місті за умов впливу на неї дизайнерського середовища. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, [S.l.], n. 58, p. 200-211.
2. Препотенська М.П. Мегаполіс як особливий тип буття міста. Екзистенціальний аспект. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . 2012. Вип. 66. С. 11-15.
3. Уханов Е. В. Эссе об одиночестве, или тоска Я по Другому в сетевых коммуникациях. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 1964. № 750 : Серія: Філософія : Філософські перипетії. 2006. С. 74-81.
4. Сторожук С. В. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян // Антропол. виміри філос. дослідж. : зб. наук. пр. 2016. Вип. 9. С. 17-28.
5. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.l.], №. 11(1), С. 90-100.
6. *Філософія науки*. Навчальний посібник / Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.
7. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Іваненко Я.В.

студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник:

Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПІЗНАННЯ

Пізнання розчинено, вплетено в повсякденне людське життя і відбувається ніби само собою, «природно», без видимих зусиль з боку людини. Подібно до того, як людина не замислюється про те, які органи і системи забезпечують його дихання, травлення, пересування та інші життєво необхідні функції, він не замислюється і з приводу того, як здійснюється пізнання.

Людина пізнає не з практичних міркувань. Вона здатна виживати у світі й без пізнання. Прикладом цього є тварини, які успішно виживають як індивідууми і як роди, не пізнаючи світ, не здобуваючи освіти та не

філософствуючи. Людське пізнання також не обумовлюється матеріальними бажаннями, адже ж пізнання не здатне позбавити людину проблем [3, с. 40].

Пізнання – це в найзагальнішому розумінні процес взаємодії людини зі світом, в результаті якого людина отримує знання. В структурі цього процесу наявні такі основні елементи: той, хто пізнає (суб'єкт пізнання), те, що пізнається (об'єкт пізнання), і результат пізнання – знання. Пізнання здійснюється у два способи – за допомогою органів чуття (чуттєве) та за допомогою розуму (раціональне). Співвідношення чуттєвого та раціонального у пізнанні було однією з головних проблем класичної теорії пізнання. Здатність людини пізнавати називають інтелектом [2, с.20].

При осмисленні наведеного розуміння пізнання важливо звернути увагу на те, що реально здійснює пізнання не свідомість сама по собі, не мозок, а людина з усіма її життєвими проблемами, можливостями, бажаннями та пристрастями. Цей момент входить у поняття об'єкта та суб'єкта як вихідні поняття гносеології. Суб'єкт пізнання – це людина, що постає вихідним пунктом життєвої та пізнавальної активності, що здобуває знання, вибудовує теорії та концепції, зберігає та історично передає їх новим поколінням. Об'єкт пізнання – фрагмент (частина) будь-якої реальності (природної, соціальної, суб'єктивної, розумової, душевної та ін.), який не збігається у цей момент з інтелектом, що пізнає, та на який спрямована пізнавальна активність [1, с. 371].

Проблеми пізнання досліджує розділ філософії під назвою «гносеологія». Зазначене питання постає у гносеології як питання про істину в пізнанні. Найпоширенішим є тлумачення істини як відповідальності знань та уявлень дійсності.

Можна стверджувати, що пізнання та його форми демонструють свою багатовимірність. Не можна відкидати впливу об'єктів на людське знання, з іншого ж боку, вироблені знання скеровують і регулюють пізнавальну діяльність людини, визначають характер завдань, спрямовують пошук, проектують майбутній стан світу, тобто це і творення дійсності. Таким чином, ми можемо говорити про єдність відношення, відображення та конструювання дійсності у пізнанні [2, с. 29-30].

Істина постає суттєвим поглибленням нашого сприйняття дійсності і водночас усвідомленням самого нашого пізнавального досвіду, тобто в кінцевому підсумку істина - це належне в пізнанні, гносеологічний ідеал пізнання, те, чого ми прагнемо, бо врешті-решт, коли ми ставимо питання про поняття істини, то воно передбачає завершену повноту наших знань. Але це поняття, як і будь-яке еталонне, ідеальне утворення свідомості , виконує функцію оцінки, виявлення ступеню наближення реального до еталонного, належного [1, с. 381].

Сучасні дослідження наукового пізнання доводять, що і в науці позиція дослідника, його уподобання, світоглядні принципи і навіть темперамент можуть суттєво впливати на результати його пізнавальних дій. У зв'язку з цим поряд із поняттям істини в оцінці пізнання використовується ще й поняття правди. Тому мистецьке пізнання, як і творчість узагалі, ми оцінюємо не за допомогою поняття істини, а через правду, бо дійсність тут постає в

окресленнях людського ставлення до неї. Тобто можна стверджувати той факт, що правда характеризує знання і пізнання як людську, цілісну, особистісну позицію щодо світу і буття.

Отже, пізнання розвивається від чуття до абстрактного мислення та до їх синтезу, у процесі якого людина знову отримує чуттєві враження, переходить до нових міркувань і таке інше, тобто процес пізнання розвивається немов спіраль, воно еволюціонує, нарощується, маючи певний внутрішній ритм.

Література

1. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 2-е видання, виправлене і доповнене. К.: «Каравела»; Львів: «Новий світ-2000», 2002. 544 с.

2. Сучасна філософія: основні розділи, поняття, проблеми, ідеї : Навчальний посібник / А. І. Бойко, І. П. Гудима, О. В. Кулешов, Т. О. Дроздова, В. С. Даценко, О. М. Кожем'якіна. [За ред. О. В. Кулешова]; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2017. 154с.

3. Шепетяк О.М. Філософія неперервної професійної освіти, № 3 (44), 2015. С. 37-43.

4. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В.*, Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.

5. Логіка: навчальний посібник / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.

6. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку / Л. А. Чекаль, О. Ю. Павлова, С. В. Сторожук. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

7. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Барановська К.О.,
студентка факультету землевпорядкування
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП ФІЛОСОФІЇ Л. ФЕЙЄРБАХА

Видатним представником младогегельянської школи був Людвіг Фейєрбах. Ядром філософської концепції Фейєрбаха була людина, яка «і є Бог».

Релігія у творчості Фейєрбаха – продукт людської фантазії. У роботі «Сутність християнства» Фейєрбах дав концептуальний аналіз специфіки релігійної свідомості, суть якої – у вірі в надприродне і фантастичні образи. Саме почуття, особливо почуття залежності людини від стихійних сил природи, відіграють вирішальну роль в релігійному поклонінні.

При цьому Фейєрбах намагався не так скасувати релігію, скільки реформувати її, поставивши на місце віри в Бога віру людини в самого себе. Виходячи з цього він ратував за релігію любові до людини. У питаннях гносеології Фейєрбах робив акцент на ролі почуттів і досвіду в пізнанні. Цим він значно відрізнявся від попередньої традиції німецької класичної філософії і особливо трактування проблем теорії пізнання Гегелем.

Фейєрбах вважав, що колишня філософія перебільшує роль розуму в освоєнні світу. В цілому філософія Фейєрбаха антропологічна. У ній суспільні зв'язки трактуються переважно з моральних позицій. У антропологічній парадигми Фейєрбаха людина володіє початковою незмінною природою, що не залежить від національності, соціального статусу, епохи.

Характерними рисами цієї людини виступають любов до життя, прагнення до щастя, інстинкт самозбереження, егоїзм, які і визначають його поведінку в культурі. Фейєрбах виходив з того, що людина спочатку природний і до нього не застосовуються оціночні характеристики (добрий, злий і т. д.) і лише умови людського життя роблять його тим, ким він стає.

Заслугою Фейєрбаха є підкреслення зв'язку ідеалізму з релігією. Різкій критиці піддає Фейєрбах також ідеалістичний характер гегелівської діалектики. Основний зміст і сенс філософії Фейєрбаха – відстоювання матеріалізму. Антропологізм Фейєрбаха проявлявся у висуванні на перший план сутності людини, яка розглядається їм як «єдиний, універсальний і вищий» предмет філософії. Але провести послідовно матеріальну точку зору в цьому питанні Фейєрбаху не вдається, тому що людина для нього – абстрактний індивід, чисто біологічна істота в теорії пізнання. Разом з тим він не заперечував і значення мислення в пізнанні, намагався характеризувати об'єкт в зв'язку з діяльністю суб'єкта, висловлював припущення про суспільну природу людського пізнання і свідомості й т. д.

Ідеалістичні погляди на суспільні явища впливають з прагнення Фейєрбаха застосувати антропологію як універсальну науку до вивчення суспільного життя.

Ідеалізм Фейєрбаха особливо яскраво проявляється в дослідженні релігії і моралі. Релігія розглядається їм як відчуження людських властивостей: людина як би подвоюється і в особі бога споглядає свою власну сутність.

Таким чином, релігія виступає як «несвідоме самосвідомість» людини. Причини такого подвоєння Фейєрбах бачить в почутті залежності людини від стихійних сил природи і суспільства. Особливий інтерес представляють здогади Фейєрбаха про соціальні та історичні корені релігії.

Подібна антропологічна і атеїстична орієнтована філософія мала значний вплив на світоглядні дискусії про долю ідей Гегеля. Особливо цінними виявилися ідеї про повернення людини в центр філософії, необхідність бачити

світ через ера потреби, що імпонувало радикально налаштованим дослідникам Гегеля.

Фейєрбах вважав, що природа ніким не створена та є причиною самої себе. Людина є невід'ємною частиною природи. Саме з погляду матеріалізму він намагався переосмислити традиційне для класичної філософії поняття суб'єкта.

Література

1. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.

2. *Логіка: навчальний посібник* / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.

3. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. *Філософія науки та інноваційного розвитку* / Л. А. Чекаль, О. Ю. Павлова, С. В. Сторожук. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

4. Storozhuk S., Hoyan I. Gender equality in the context of social relations. *Cherkasy University Bulletin: Philosophy*. 2018. №. 1. С. 3–16.

5. Сторожук С. В. *Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05* / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.

6. Сторожук С.В., Гоян І.М. *Культурна варіативність моральної інтуїції / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М.* Тернопіль: Вектор , 2020. С. 25-26.

Маївка Микола,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ЗМІНА РОЛІ ОСВІТИ У ДОМОДЕРНІЙ, МОДЕРНІЙ ТА ПОСТМОДЕРНІЙ КУЛЬТУРІ

Становлення домодерної України обмежується двома визначними для української історії подіями, значення яких важко переоцінити – Люблінською унією 1569 року, наслідком якої стало включення основної частини українських земель до складу Речі Посполитої і національною революцією середини 17 ст., яка завершилася утворенням Української козацької держави.

Ідеалом навчання у домодерній культурі є математична свідомість, за образом і подобою якої повинно бути влаштовано все пізнання. Але

математична свідомість – це, по суті, свідомість машини, автомата, робота, чогось досконалого, запрограмованого, але бездушного. Така свідомість знаменує собою смерть культури. Шпенглер писав: «Кожна культура проходить вікові ступені окремої людини. У кожній є своє дитинство, своя юність, своя зрілість і старість. Смерть культури означає вичерпання можливостей її душі, коли все зав'язане на утилітарних цілях і благоустрої життя, і перехід у стадію цивілізації. Культура живе, поки вона зберігає інтимний таємничий зв'язок з людською душею».

Отже, для модерної доби головним є індивід, суб'єкт, автор. Про це свідчить весь пафос новоевропейської філософії. Подивимося на революційний постулат Декарта “я мислю, отже я існую”, що претендує на роль математичної аксіоми. Тут стверджується, що індивідуальна самосвідомість гарантує своє власне існування, є його причиною. Індивідуальний суб'єкт мислить самого себе, а разом із собою весь світ і Бога. Наприклад, у філософії Г. Фіхте все побудовано на принципі «Я», яке створює самого себе і весь світ (не-Я). У подальшому це вплинуло на гуссерлівську концепцію трансцендентального суб'єкта, універсальних трансцендентальних розумових структур, що посіли місце Бога. Ще один приклад – знаменитий кантівський «коперніканський переворот». Вважається, що І. Кант зробив якісний стрибок уперед у теорії пізнання по відношенню до середньовіччя, хоча, насправді, це був стрибок назад, якщо за еталон брати саме істину як алетею. Адже якраз істина в кантівській філософській системі залишилася непізнанною через прірву між феноменальним і ноуменальним.

Найяскравіше за все домодерна інтуїція надіндивідуального виражається в стародавніх мовах – зокрема у давньогрецькій і латинській, де, як відомо, при відмінюванні дієслів не вживається займенник. «Пишу», «говорю», «знаю», «думаю»: головним є те, що проговорюється, пишеться, знається, думається, себто об'єктивність, а не суб'єктивність. Займенник не пишеться і промовляється – лише мається на увазі. Не конкретна особа створює оригінальні смисли – щось надіндивідуальне її надихає. Саме слово «надихати» етимологічно споріднене із «дихати», а дихання, у свою чергу, пов'язане із духом. (У давніх греків усе це було зав'язано навколо поняття «*пнеума*»). Таке духовне натхнення потребує відповідної налаштованості, підготовки, входження в певний стан, який Платон називав екстазом, шаленством, несамовитістю, а сьгоднішні психологи назвали б «зміненим станом свідомості», «піковим переживанням» (А. Маслоу).

Модерн, що сформувався в новий час (XVII ст.) та проникнув в епоху Просвітництва (XVIII ст.), визначається як самостійна культурна епоха з притаманними для неї образами, стереотипами та культурними уявленнями. Епоха модерну сформувала ідеї автономності та індивідуальної свободи людини, які й для сьогодення вважаються важливими та принциповими.

Слід відзначити, що важливим для навчання стало уявлення про науку як домінуючу картину світу. В університетах принципи наукового пізнання переносяться на тлумачення людської поведінки, поглядів, цінностей тощо. До того ж, для епохи модерну властива віра в абсолютизацію розуму та його

можливість пояснити світ за допомогою методів природничих наук. Проте, безмежне панування ідеї розуму викликає не лише свободу в навчанні, але й відчуття страху та безсилля щодо абсолютного. Модерн був націлений на безмежне, кількісне розширення економічної, наукової та політичної діяльності людини, і саме тому відбувається розчинення людського «Я» в об'єктивних закономірностях культури.

Загалом ХХ століття можна вважати епохою поступового розпаду Модерну. Несвідоме і підсвідоме, сновидіння, воля, інтуїція заперечують логіку ідеально змодельованої реальності, пізнавальні можливості людини. Результати розумної діяльності людини постійно зводилися до самозаперечення, домінування стихійних сил над розумом творця. Відчуження людини від виробництва, відрив її від коріння, абсурдність перемоги революцій, самознищення людства у світових війнах – ось далеко не повний перелік «здобутків» епохи Модерну напередодні її занепаду. Над людиною повсюдно знущається іронія історії з її потворними гримасами ірраціоналізму. Вся історія в умовах постмодерну стає сучасною.

Постмодерна реальність, яка розвинулась в якості домінанти у західному світі до певної міри поступово, в пострадянській реальності набула ознак соціально-політичної невизначеності і навіть катастрофічності на рівні індивідуальної свідомості.

Відмінність навчання в постмодернізації від модернізації полягає в переорієнтації її завдань з огляду на зміну суспільно-політичної ситуації в сучасному світі.

Потребу в такій переорієнтації зумовили наступні чинники:

- дематеріалізація науки і техніки;
- загострення екологічної проблеми і виникнення кризи ідеології економічного зростання, ідеї прогресу;
- зміщення акценту з економічних досягнень як найвищого пріоритету в бік утвердження якості життя, розвитку можливостей індивідуального самоствердження людини;
- виникнення груп населення (переважно молоді) з новими формами поведінки, які означають відхилення від усталених традиційних норм;
- синтез наукових і релігійних знань у їхньому прагненні зберегти почуття єдності, порядку і гармонії людського буття;
- пошук нетрадиційних шляхів осмислення ролі економічних явищ у житті суспільства;

Поняття «постмодерн» (або «постмодернізм»), що позначає сучасний цивілізаційний злам, «не стільки виявляється новою історичною епохою, скільки часом інтенсивного прояву суспільних та природних проблем нової якості».

Література

1. Storozhuk S., Matvienko I. The gender dimensions of the renaissance social program. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2019 (5). Р. 108-116.

2. Storozhuk S., Hoyan I., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. *Ideology and Education in Post-Soviet Countries—Issue № 2 (13)*, 2019, 255-272.

3. Сторожук С.В., Гоян І.М. Гендерні відносини у період модерну / Антропологічні виміри філософських досліджень [Текст] : матеріали 6-ої міжнародної наукової конференції, Дніпро, 13-14 квітня 2017 р. Д.: ДНУЗТ, 2017. С.71-74.

4. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. *Research Revolution. International Journal of Social Science & Management*. 2014. Vol.III. Issue 1. P. 1-6.

Маївка Микола,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИТОКИ СЕКСУАЛЬНОГО РОЗКОЛУ

Я вважаю, що тема «Сексуального розколу», інакше кажучи, «гендерної нерівності» є дуже актуальною у наш час.

Колишнє суспільство зазвичай більшість польової і домашньої роботи розподіляло цілісно, без виключень та індивідуальних завдань. Сільськогосподарська праця того часу була з низьким рівнем взаємозалежності. Пізніші покоління були більш взаємозалежні. Люди потребували зусиль колективу, залежали у роботі від інших, незнайомих осіб. Описані вище робочі ситуації спричинили так зване явище «сексуального розколу». Сутичка між різними взаємозалежностями привела до масштабного конфлікту. Люди, працюючі по першій системі за мізерну заробітну плату, почали значною мірою відставати, через це нова система переходу від ручного виробництва до машинного, скоротила сільське населення та тим самим збільшила міське. Майже знищила все, що пов'язане з колишніми стандартами роботи. Однак, система технологій не опустила важіль переваг з сільськогосподарською працею. В якомусь куточку всерівно залишається стара, примітивна форма. Це, візьмомо до прикладу – сім'я, та рідний дім.

Сім'ї не залежали одне від одного, навіть якщо жили по сусідству. Будь-які правила та поняття у одній родині ніяким чином не впливали на правила і поняття іншої родини. З цього випливає, що хатня робота таки залишалася з низьким рівнем взаємозалежності. Господарка вирішувала у сім'ї багато різних питань саме для дому, а не для ринку. У той час як господар відповідав за економічну сторону, ходив на роботу. Чоловіків з дитинства виховували по принципу майбутнього робітника підприємства, тому у світі взаємозалежності

їх заохочували до того, щоб бути «об'єктивними», що говорить про раціональне аналітичне мислення. Жінок привчали до ніжності, турботи, до стандартної домашньої роботи та виховання дітей. Інакше кажучи, їх вчили бути «суб'єктивними». Сьогодні ми можемо бачити, що чимало жінок пішли від подібної відносної ізоляції домашнього господарства, тому багато чоловіків звертають увагу на те, що жінки, працюючі у чоловічих сферах, змінилися, стали не жіночними, грубими та «кам'яними», але, як і вони, об'єктивними. Тотожний вплив торкнувся і чоловіків. Замість того, щоб ходити на роботу та приносити заробіток, він господарює по дому, що на думку деяких людей є «жіночою справою». Однозначно сказати не можна, одні люди кажуть, що подібна зміна ролей – погано, інші – протилежне.

Не залишився без уваги дивний стереотип про роль чоловіка, як виробника і жінки, як споживача. Але ніколи не можна забувати, що чоловік також є споживачем, а жінка – виробником. Економічний розкол також поглибив ситуацію із сексуальним розколом. На сьогоднішній день ситуація є не настільки поганою, як багато років тому. Ми можемо побачити, що жінки можуть розвиватися, вчитися, працювати на рівні із чоловіками, але не всюди так. Можна також зазначити, що існують такі країни, які в основному залишили форму ручної праці, так само як і традиції домінування чоловіків. Тобто, патріархату.

Підводячи підсумок, можна стверджувати необхідність прийняття факту того, що кожен з нас є унікальною особистістю. Категорично не можна нав'язувати власні норми на особу, особливо з самого дитинства. Жінка-господарка така ж чарівна та по-своєму розвинена, як і жінка, працююча фізично чи розумово. Пам'ятайте простий та всім відомий вислів – «Всі ми різні».

Література

1. Тоффлер Елвін Третя хвиля. Москва: АСТ, 2004.
2. Storozhuk S., Matvienko I. The gender dimensions of the renaissance social program. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2019 (5). Р. 108-116.
3. Сторожук, С., Гоян, І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, 2018, 280, 18-29.*
4. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Світоглядні та соціокультурні засади становлення гендерних стереотипів в Україні. Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія. 2018, 806. С. 60-69.
5. Сторожук С., Гоян І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, 2018. 18-29.
6. Сторожук С.В., Гоян И.Н. Стратегии гендерного равенства как элемент социальной политики. Социальное воспитание. 2018. №1. С. 14-25.

7. Кривда Н. Осадча Л. Гендерна генеологія читання як культурної практики. Антропологічні виміри філософських досліджень, 2017. Вип. 11. С. 84-92.

8. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Руденко Анатолій,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ: НЕГАТИВНІ СТОРОНИ ДЛЯ ЛЮДИНИ

Світ сьогодні змінюється неймовірно швидко. На Всесвітньому економічному форумі у Давосі в 2011 році обговорювалась четверта промислова революція. Проблема впливу науково-технічної революції на життя людей сьогодні є не менш актуальною, ніж в минулих століттях.

Науково-технічний прогрес – це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи, це об'єктивна, постійно діюча закономірність розвитку матеріального виробництва, результатом якої є послідовне вдосконалення техніки, технології та організації виробництва, підвищення його ефективності.[1, с. 118].

В минулому столітті в науці з'явилося нове поняття: науково-технічна революція, під якою розуміють стійкий, прискорений, стрибкоподібний характер науково-технічного прогресу, що виявляється у докорінній перебудові всієї технічної та технологічної основи виробництва на основі використання фундаментальних наукових відкриттів. [1, с. 119].

Науково-технічна революція, несе в собі «революцію», тобто зміни, перелом, переоцінку. І це торкається різних сфер життя.

Удосконалення засобів виробництва значно полегшило фізичну працю людей і в веденні особистого господарства, і в сфері виробництва. Оскільки впродовж тисячоліть люди більшу частину робочого часу займались важкою фізичною працею, то в сучасному світі все змінилось полярно. «Сидячий спосіб» життя став нормою для сучасної людини, що має негативний вплив на здоров'я.

Поступово більшого значення набувають нові професії, які передбачають використання виключно інформаційного поля Інтернету. Прогнозують, найближчим часом велика кількість професій, що сьогодні забезпечують роботою спеціалістів середньої ланки, буде замінена на комп'ютерні технології.

Це, у свою чергу, зумовить структурне безробіття та відповідне загострення проблем зайнятості [2, с 14].

Праця для людини є не лише джерелом засобів існування, але й надзвичайно важливим засобом самореалізації в житті, її відсутність нічим не можна компенсувати повноцінно. І тільки там, де вдається з користю для суспільного організму вишукати або організувати нові робочі місця та знайти оптимальні шляхи і форми перманентної перекваліфікації великої кількості людей з метою їх повторного реального працевлаштування (а для цього відповідні соціально-економічні моделі мають бути досить гнучкими), – тільки там можна говорити про ефективне подолання негативного впливу НТР на соціальну спільноту [1, с 125].

Ще сто чи сто п'ятдесят років тому, ведення домашнього господарства потребувало великої кількості робочих рук. Традиційно в сім'ї народжувалось 5-7 дітей. Жінки займались домашнім господарством, доглядали старих та малих членів родини. Самотужки обробляти землю, заготовляти ліс, будувати будинки було неможливо. В кінці ХХ та в ХХІ столітті, завдяки технічним винаходам, людина самотійно може облаштувати свій побут. Це є один факторів, що став причиною сімей, де старші члени родини живуть окремо від молодших. А кількість дітей в сучасних сім'ях – одна-дві.

Бурхливий розвиток сучасних технологій став причиною екологічної кризи, та природник катаклізмів: забруднення водойм, повітря, зменшення флори і фауни, корисних копалин. Сучасні технології є небезпечними для здоров'я людини несуть загрозу розвитку особистості та її духовному світу.

Ще одна проблема з якою людство вже практично зустрілось – це роботи. Вони проникають в усі сфери життя. А це вимагає зміни мислення людей і вміння ними користуватись.

Незважаючи на описані вище негативні виклики, науково-технічна революція приносить людству набагато більше позитивних факторів.

Література

1. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.
2. *Емілія Василівна Прушківська, Артем Миколайович Ткачук.* Четверта промислова революція та модифікація зайнятості в Україні. *Інноваційна економіка*. *Науково-виробничий журнал*, вид. 2020. Вип. 5-6 (84). (ст. 13-18) [URLhttp://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/623](http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/623) (дата звернення 11.12.2020).
3. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. *Філософія науки та інноваційного розвитку* / Л. А. Чекаль, О. Ю. Павлова, С. В. Сторожук. К. : Міленіум, 2010. 340 с.
4. *Логіка: навчальний посібник* / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.

5. Сторожук С. В. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян // Антропол. виміри філос. дослідж. : зб. наук. пр. 2016. Вип. 9. С. 17-28.

6. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.I.], №. 11(1), С. 90-100.

7. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Білодід Наталія,
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

БАГАТОГРАННІСТЬ ЖІНОЧОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Питання жіночої ідентичності існувало завжди , але з часом свідомість жіноцтва змінюється, змінюються стандарти, моралі, моделі поведінки.

Наприклад, можна з легкістю навести найпростіший приклад ідентичності жінки 19 ст. вивчаючи творчість українського поета Тараса Григоровича Шевченка.

На мою думку, з його творів можна виокремити декілька образів жінки: жінка-мати («Сон»), жінка , як Берегиня сім'ї, сімейного вогнища.

І навіть якщо спостерігати зміну факторів, наведених вище за останні роки, беручи до уваги часи СРСР і далі, то реально чітко можна побачити зміну ідентичності жінки в суспільстві.

Беручи до уваги радянські часи, з літературної роботи Оксани Кісь «Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні», вимальовується образ жінки-героїні радянського часу, або, як пише О. Кісь «советська супер-жінка», що , на мою думку, залишилося в свідомості деяких жінок і дотепер, бо наші бабусі, можливо навіть мами ще застали ті часи, коли жінка повинна була мати: ідеальне минуле, тобто не заплямована ворогами в родині, класовою приналежністю; невичерпне бажання працювати на користь рідної держави , та інше.

У своїй роботі О. Кісь виокремлює також образи жінки в сучасному світі, а саме: Берегиня, Барбі, Ділова Жінка і Феміністка, з чим неможливо не погодитися. Всі ці образи виходять з сучасних стандартів, також, я вважаю, що значно впливає на ідентичність жінки розмежування в суспільстві,

розмежування села і міста, цінностей людей в цілому і, безперечно, свідомості самих жінок.

Виходячи з того, як швидко плине час і все змінюється та розвивається в сучасному світі, неможливо передбачити, що чекає нас, жінок, в майбутньому, які будуть цінності, що буде облагороджувати жінку, і як бачитиме суспільство ідентичність жінки, жінку як особистість, а не просто об'єкт спокуси, рабіню чи просто домогосподарку, яка здатна лише глядіти дітей.

Література

1. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні [Електронний ресурс] / О. Кісь // № 27. 2003. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/kis.htm>
2. Кривда Н. Осадча Л. Гендерна генеологія читання як культурної практики. Антропологічні виміри філософських досліджень, 2017. Вип. 11. С. 84-92.
3. Storozhuk S., Hoyan I. (2018). Gender equality in the context of social relations. Cherkasy University Bulletin: Philosophy, 1, 3–16.
4. Storozhuk S., Matvienko I. The gender dimensions of the renaissance social program. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2019 (5). Р. 108-116.
5. Сторожук С.В., Гоян И.Н. Стратегии гендерного равенства как элемент социальной политики. Социальное воспитание. 2018. №1. С. 14-25.
6. . Storozhuk S., Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy University Bulletin: Philosophy. 2019. 2. Р. 15-23.
7. Storozhuk S., Hoyan I., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. Ideology and Education in Post-Soviet Countries—Issue № 2 (13), 2019, 255-272.
8. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. Research Revolution. International Journal of Social Science & Management. 2014. Vol.III. Issue 1. Р. 1-6.

Галас Денис,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ВИБІР ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

В процесі спадкоємності проблема осягнення і досягнення ідеалу вирішується за допомогою вибору, а саме соціального вибору, який в свою чергу, залежить від рівня розвитку потреб. Все в нашому житті так чи інакше

пов'язане з проблемою вибору. Як зазначають представники екзистенціалізму (Сартр, Камю та інші) людина з самого свого моменту народження має необмежену свободу, єдине, що від неї не залежить – це її поява на цей світ, а решта – все є справою її рук. Людина сама творить себе, вибирає саму себе, є “проектом самої себе”. Навіть, коли складається враження, що від людини нічого не залежить (певні стихійні лиха, суспільні катаклізми тощо), все ж можна з впевненістю сказати, що саме людина, вона сама вибирає як їй поведися в тій чи іншій нелегкій ситуації – змиритися з обставинами, покоритися свої долі, участі чи активно боротися з цим, намагатися пристосувати обставини до своїх потреб та вимог.

Так, ми не можемо бути цілком вільними від суспільства, від людей, що нас оточують, від навколишнього середовища тощо. Але ми можемо самі визначати свої стосунки з ними та рівень своєї залежності від них. Ми можемо бути пасивними і приймати все що нам належить як обов'язкове для нас, як неминуче, як те від чого нікуди не дітись і повністю підкоритися цьому. Бути лише сліпими виконувачами розпоряджень інших людей, лише маріонетками в їх руках. Але ми маємо й інший вибір – ми можемо все проаналізувати і підкорити ці вимоги і обставини нашим інтересам і потребам. Так, ми можемо, якщо не маємо іншого кращого виходу також повністю підкоритися цим реаліям, але на відміну від попередньої ситуації, ми це зробимо свідомо, тобто усвідомлено, розуміючи її неминучість.

Проблема вибору є надзвичайно актуальною проблемою в наш час. На перший погляд здається, що зараз ми маємо, на відміну від попередніх часів, необмежену свободу вибору. І це дійсно є так, якщо поверхово дивитися на це – ми маємо свободу слова, свободу висловлювати свої думки, займатися улюбленою справою, свободу віросповідання, свободу політичну тощо. Все це ми маємо, але чи маємо ми можливість використовувати це. При більш детальному аналізі, ми одразу можемо побачити, що наша свобода використання своєї свободи є дуже обмеженою. Не будемо тут зупинятися на загально відомих проблемах фінансового характеру, на тому, що не всі мають матеріальну можливість, щоб втілити свої задуми та використати у повній мірі те на що вони мають право. До цього слід віднести також і платне навчання, і платну медичну допомогу, і певний рівень матеріальної забезпеченості для задоволення своїх духовних потреб як-то відвідування театру, музеїв, виставок тощо.

Література

1. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2019. 295. С. 40-51.
2. Storozhuk S., Goian I. Socio-Cultural and Ideological Preconditions of Gender Equality. Future Human Image. 2017, Vol. 8, Pp. 149-159.
3. *Філософія науки*. Навчальний посібник / Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.

4. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку / Л. А. Чекаль, О. Ю. Павлова, С. В. Сторожук. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

5. Логіка: навчальний посібник / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.

6. Сторожук С.В., Гоян І.М. Культурна варіативність моральної інтуїції / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 25-26.

7. Сторожук С.В., Гоян І.Н. Мирозренческие истоки содержательных противоречий идеи достоинства. Социальное воспитание. Научный журнал. Витебск, Республика Беларусь, 2019. №1. С. 4-14.

8. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Коник Петро,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПОНЯТТЯ СВІДОМОСТІ В ФІЛОСОФІЇ І ПСИХОЛОГІЇ

Філософія намагається осягнути свідомість в її цілісності і багатовимірності і досліджує такі аспекти проблеми свідомості як онтологічний – ставиться питання про походження, буттєві коріння і буттєвий статус свідомості; гносеологічний – ставляться питання про можливості і методи пізнання свідомості, її власний пізнавальний потенціал; соціокультурний – досліджується взаємозв'язок свідомості і суспільства, свідомості і культури. феномен суспільної свідомості, ментальності; аксіологічний – досліджується ціннісний зміст свідомості тощо. філософія ставить питання про природу і походження свідомості, механізми її формування і розвитку в онто- і філогенезі, питання про сутнісні характеристики, здійснює змістовний аналіз свідомості, досліджує особливості її функціонування на різних суб'єктних рівнях – суспільному та індивідуальному, у різних конкретно-історичних умовах. Прагнучи виробити цілісну теорію свідомості, філософія спирається на дані конкретних наук, які вивчають свідомість, узагальнює їх і таким чином виконує інтегративну функцію в пізнанні свідомості.

Свідомість – відображення дійсності у формах, пов'язаних (прямо чи опосередковано) з практичною діяльністю. Можлива лише як суспільне явище, існує на основі мови. Феноменологія розглядає свідомість як потік актів

(сприймання, пригадування, міркування і т. ін.), що спрямовані на певні предмети (інтенціональність) і певним чином організовані часовим потоком свідомості [1].

Проблема свідомості є однією з найбільш складних у філософії. Пізнати, описати, визначити свідомість надзвичайно складно.

По-перше, вона не існує як окремий предмет чи річ. Свідомість завжди наявна у кожному нашому акті сприйняття світу. Вона миттєво поєднує, встановлює взаємозв'язок між нашими відчуттями, почуттями, думками, при чому без нашої згоди чи контролю. Свідомість не можна вилучити із цього зв'язку, оскільки поза ним вона не існує.

По-друге, свідомість існує як безперервний потік образів, почуттів, переживань думок. І цей потік не можна ні зупинити, ні повністю відтворити увесь його хід.

Проблема свідомості має в філософії два основних рівня свого рішення:

Перший міститься в описі способів, якими речі дані в свідомості, існують у ньому. Філософською мовою це означає опис феномена свідомості.

Другий – має за мету пояснити, як можлива сама свідомість, тобто пояснити сам феномен свідомості, його природу.

В історії філософії ці питання тривалий час не розрізнялися. Вважалося, що якщо описати способи, якими речі існують в свідомості, то це і буде вирішенням питання про природу свідомості. Філософія переважно здійснювала опис і вивчення таких феноменів, актів свідомості як відчуття, сприйняття, уявлення тощо. І тільки в філософії ХХ століття питання про те як можлива свідомість було виокремлено у самостійне. Саме це питання про те як, завдяки яким механізмам усі ці окремі акти свідомості миттєво поєднуються в єдиний, цілісний образ, завдяки якому здійснюється взаємозв'язок людини зі світом і самою собою є найскладнішим, а його розв'язання і означає розкриття природи свідомості.

Розглянемо як подається поняття свідомості у психології.

Людина як істота, що володіє найскладнішими проявами психіки, є носієм свідомості. Свідомість – це особливе утворення, що сформувалось під час суспільно-історичного розвитку на основі праці як специфічного виду людської діяльності, є формою цілеспрямованого психічного відображення [2].

Через свідомість людина здатна пізнати сутність навколишнього світу, розуміти його та одночасно знати про те, що вона знає або не знає.

Свідомість – це вища форма психічної діяльності, яка притаманна лише для людини, за допомогою якої вона відображає об'єктивний світ і цілеспрямовано на нього діє, перетворюючи його на свою користь чи користь суспільства.

Структура свідомості – це єдність елементів цілого та їх зв'язків. Першою складовою частиною її є сукупність знань людини про оточуючий світ.

Свої знання людина зберігає та збагачує через пізнавальні процеси (відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, інтелект) – друга складова частина структури свідомості. Третім компонентом структури свідомості є відношення, оскільки свідомість – це не тільки відображення, але й відношення до

оточуючого, яке проявляється рухами, діями, в тому числі і вольовими, діяльністю. Через відношення у свідомість людини входить неминуче і світ почуттів, де знаходять відображення складні об'єктивні, і перш за все суспільні відношення, в які включена людина [2].

Свідомість, як категорія філософії та психології, традиційно розглядається науковцями. Зародження цих ідей почалося ще в античності, коли формувались два філософські напрямки – ідеалізм та матеріалізм. З точки зору першого ідеалізму – свідомість трактується як власне людська форма психіки, початок і умова буття, матеріалісти розглядають свідомість як результат відображення людиною дійсності, продукт пристосування та активного ставлення до буття. Однак щодо більш точної інтерпретації цього поняття виникає величезна кількість невирішених питань, тому вивчення та трактування поняття свідомості і по сьогодні залишається відкритою науковою проблемою.

Література

1. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588с.

1. Максименко С. Д. Медична психологія / Максименко С. Д.; за ред. С. Д. Максименка. Вінниця: Нова Книга, 2008. 520 с.

2. Саух П.Ю. Філософія: навчальний посібник. Житомир: Видавництво Житомирського державного педагогічного університету. 2003. 254 с.

3. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

4. Логіка: навчальний посібник / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.

5. Сторожук С.В., Гоян І.М. Гендер та здоров'я людини в умовах пандемії. Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2020. – С.120-122.

6. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Калатай Анастасія,
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ВИТОКИ ПАТРІАРХАЛЬНОГО ПОНЕВОЛЕННЯ ЖІНКИ

Образ жінки і її роль в суспільстві є цікавим питанням в історії людства. Дослідження ролі жінки та її функцій у суспільстві залишається важливим у всіх філософських течіях.

Образ жінки формувався протягом усієї історії людства. Часто погляди змінювались під впливом історичних періодів та різних культур. Перші уявлення про образ жінки беруть свій початок з первісного суспільства.

Згідно із переказами Геродота та Гомера, за традиціями амазонок, жінки брали участь у війнах і кривавих вендетах, не поступаючись чоловікам у хоробрості й жорстокості. За легендами, ці радикальні феміністки лише раз на рік вступали в спілкування з чоловіками сусідніх племен, щоб продовжити свій рід. Вони виховували тільки жіноче потомство і готували їх лише до військових подвигів.

Проте коли кочовики осіли на землі і стали землеробами, жінка здобула надзвичайний авторитет, завдяки новому погляду на материнство. Воно прирікає жінку на непорушність: поки чоловік полює, рибалить, воює, вона лишається вдома. Вирощування врожаю належало до хатньої роботи. Потім рід зайнятості жінки значно збільшився, вона почала прясти, ткати, робила глиняний посуд, а ще пізніше зайнялася обміном товару, прибравши до своїх рук торгівлю. Від її праці залежало усе благополуччя спільноти.

Наступним етапом відомо, що давні греки жінок вважали громадянами «другого сорту». Вони були частиною особистого майна чоловіків, не мали політичних прав, перебували в цілковитій залежності від родичів чоловічої статі. Жінка незалежно від віку та сімейного стану була потрібна для народження дітей.

Платон впритул підійшов до ідеї «рівноправ'я» статей. Із його діалогів («Бенкет», «Тімей») випливає, що він дотримувався традиційної античної точки зору про фундаментальну нерівність чоловіка і жінки, проте у «Державі» доводив необхідність надання жінкам рівних з чоловіками прав і обов'язків. Мислитель вважав, що жінкам необхідно брати участь у всіх суспільних справах, захисті та охороні полісу, як це було в Спарті. Незважаючи на зрівнювання деяких прав чоловіків і жінок, жінка залишалась на нижчому щаблі в суспільній ієрархії.

Я вважаю, що образ жінки дуже важливий як і в минулому, так і в теперішньому, майбутньому. Дослідивши цю тему, я зробила декілька висновків: по-перше, жінка – це індивідуальність. По-друге, зараз вже не має

стереотипу, що жінки потрібні тільки для народження дітей. По-третє, в наш час кожна стаття може розвиватися в будь-якому напрямку.

Література

1. Кривда Н. Осадча Л. Гендерна генеологія читання як культурної практики. Антропологічні виміри філософських досліджень, 2017. Вип. 11. С. 84-92.
2. Сторожук С., Гоян І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, 2018. 18-29.
3. Сторожук С.В., Гоян І.Н. Стратегии гендерного равенства как элемент социальной политики. Социальное воспитание. 2018. №1. С. 14-25.
4. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2019. 295. С. 40-51.
5. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Світоглядні та соціокультурні засади становлення гендерних стереотипів в Україні. Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія. 2018, 806. С. 60-69.
6. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. *Аксіологічні засади євроінтеграції України. Науковий журнал «Політикус». Одеса. 2018. Вип.2. С.139-147.*
7. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. Research Revolution. International Journal of Social Science & Management. 2014. Vol.III. Issue 1. P. 1-6.

Кравчук Анастасія,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ДЕНТИЧНОСТІ: СИМВОЛІКА ТА ФУНКЦІЇ ТУТУЮВАННЯ

В сучасному світі люди з тату не є чимось незвичайним й досить часто їх можна зустріти як звичайних перехожих. Вважають, що це візитна картка людини. Що воно є вираженням внутрішнього «я» людини.

Тату існують вже декілька тисячоліть. Їх знаходять на муміях єгипетських фараонів, яким більше чотирьох тисяч років. Тому можна вважати, що вони супроводжують людину на протязі всього її існування.

У давні часи тату служили оберегом від злих сил та хвороб. Деякі допомагали здобути перемогу у війні, інші приносили удачу на полюванні. Кожне мало своє призначення. Вони показували до якого роду чи племені належить людина.

Тату зароджувалося всередині кожного народу, вбирало в себе його вірування та традиції, несли звичаї та дух племені.

У кожного народу своя індивідуальна техніка і малюнки. І вони настільки індивідуальні, що по виду тату можна визначити де і коли його зробили.

Зараз тату це мистецтво. Люди прикрашають своє тіло довговічними малюнками. Їм цим показують свій внутрішній світ. Хтось робить довговічний малюнок як згадку про щось важливе. Буває що за ними ховають шрами або приховують якісь вади.

Тату це одна з форм вираження своїх думок, ідей та прагнень. Можна сказати, що це відображення внутрішнього «я» через малюнки на тілі.

Це наче атрибут іміджу або візитна картка людини.

З їх допомогою люди без слів повідомляють про свою життєву позицію.

Психологи вважають, що татування дозволяє охарактеризувати людину в залежності від малюнку та місця нанесення. Наприклад, тату на грудях виглядає як небажання підкорятися та виклик оточуючим. На шиї – внутрішню напругу людини. Люди, які носять тату дракона цим хотіли підкреслити своє бажання спіймати удачу чи досягнути гармонії. Саме татування дракона означає силу, мудрість, загадковість та здатність виходити за межі можливого. Часто є символом влади й сили. Його з зображенням дракона наносили на спину, вздовж хребта, імператорам Китаю і їх дружинам. Тож значення татування дракона на спині пов'язане з імператорською владою.

Драconi в традиціях і міфах народів Далекого Сходу це символи чотирьох стихій природи: землі, води, вогню і повітря. Або чотирьох сторін світу – Сходу, Заходу, Півночі і Півдня.

В буддизмі дракон грав роль захисника Будди і його священних законів. Його зображення наносили на арки храмів і могильні плити, аби захистити душі померлих від злих сил. У грецькій і римській цивілізації воїни носили на обладунках зображення дракона, як символ терору. Його наносили на зброю, аби залякати своїх супротивників. Зображення дракона можна знайти на кораблях вікінгів. У кельтів він був символом влади і представляв «коло життя», тобто життєвий цикл людини. На заході образ дракона в більшості випадків виступав в ролі злої сили, яку необхідно перемогти. Всім відоме зображення святого Георгія, який перемагає дракона. На Русі теж був відомий образ дракона – Змій Горинич.

Значення ще й залежить від того як зображений дракон. Наприклад, якщо він спить то це символ гармонії в душі. Якщо він виконаний в золотих відтінках – мудрість. Якщо має роги то це показує рішучість його власника.

Драconi не є ні добром, ні злом, вони просто представляють сили природи, які бувають як добрими і благородними, так і жорстокими. З цього виходить що, значення тату неоднозначне: воно одночасно є символом землі, неба, води і підземного світу.

Тату це не просто гарний малюнок на тілі, воно несе в собі набагато більше. Татування це не щось неприйнятне, а просто спосіб самовираження.

Література

1. Сторожук С.В., Гоян І.М. Гендер та здоров'я людини в умовах пандемії /Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2020. С.120-122.

2. Сторожук С.В., Гоян І.М. Культурна варіативність моральної інтуїції / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор , 2020. С. 25-26.

3. Сторожук С.В., Гоян І.Н., Федик О.В. Мирозренческие истоки содержательных противоречий идеи достоинства. Социальное воспитание. 2019. №1. С. 4-14.

4. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2019. 295. С. 40-51.

5. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Вертелецький Олександр Олександрович,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ У ДОМОДЕРНІЙ, МОДЕРНІЙ ТА ПОСТМОДЕРНІЙ КУЛЬТУРІ

Для деяких вчених гідність – це лише статус, для інших – внутрішня цінність людського буття, ще для деяких це взагалі вираження характеру, а останні так взагалі заперечують гідність, вважаючи її безпідставною вигадкою.

На сьогоднішній день саме тлумачення виразу «гідність» за етимологічним змістом позначало «відповідність» соціокультурним вимогам, можливо - становому походженню та моральним вимогам, а також космічному закону буття.

Гідність в людині може виступати взагалі як особистісне начало всього. Гідність же у особистості людини на її поведінці може реалізувати різні чесноти: самодостатність, самостійність, відповідальність, незалежність, вимогливість до себе та до інших. Гідність взаємопов'язана із цінністю самого себе та оцінкою значення своєї гідності, яке характеризує твоє місце у державі та суспільстві.

Для Платона основою гідності є саме визнання єдності людини та космосу, який є раціонально впорядкованим соціумом, який виглядає як ідеальний поліс – тобто, Республіка. Окрема людина є носієм системи якостей космосу (тоюто, Блага), а отже їй притаманний розум, за допомогою якого вона керує своєю поведінкою у соціумі. На цьому концептуальному тлі Платон розвив власне вчення, де гідність показує якісні характеристики людини, або вона здатна формувати цілий соціальний порядок – космос.

Гідність Платон розглядає як поведінкову характеристику та моральні якості душі людини, яка здатна діяти за справедливістю. Приділяючи увагу саме розумовим здібностям у пізнанні людини, Платон переконує себе у тому, що гідність не з'являється самостійно людиною, це більше божественний дар або особлива якість душі. Така гідність не тільки відповідала у цілому світогляду античного полісу, а й давала можливість сформувати проект ідеального суспільства.

За Арістотелем ж гідність набуває багатопланового виміру: в одному випадку - це критерій значимості людини, в іншому ж – це критерій соціальної цінності відповідно до розумових здібностей людини, (які, звичайно ж, не суперечать грецькій пайдейі). Незмінним основним змістом гідності у Арістотеля є саме моральна оцінка самого себе з огляду на розум, тим самим показуючи доброчесність.

1.1. Розглядаючи гідність як моральну характеристику людини, Арістотель акцентував увагу на сукупності якостей, які формуються у процесі виховання і забезпечують гідність людини як соціальної істоти.

Згідно Арістотеля гідність – це не тільки соціальна цінність людини, а й стан людської душі, який виникає внаслідок самоусвідомлення повноти свого життя, завдяки розумній реалізації 15 власних чеснот.

Філософи того часу намагалися дати відповідь на запитання, як діяти людині, коли вона нічого не може зробити. Суть цієї відповіді полягає в такому: підкоритися долі, протиставивши їй стійкість, прославляти саму силу внутрішньої людини над слабкістю зовнішньої. Не можна ідентифікувати гідність як певний наочний прояв дії буття, тут треба думати навпаки, як вилучати її, не пов'язувати щастя ні з чим (звісно окрім чесноті), потрібно абсолютно добровільно і правильно приймати будь-яку життєву ситуацію.

Основою формування ранньохристиянського розуміння гідності у творчості захисників християн став старозавітний міф про гріхопадіння, який визначав особливості розуміння людської гідності. Цей міф став ідейною основою для розуміння гідності як морального ідеалу, якого людина має досягнути, наслідуючи аскетичне і праведне життя Христа, оскільки вона так само є носієм образу Бога.

На відміну від людини з Епохи Середньовіччя, погляди якої зверталися до самого Творця, пошуки останнього здійснювалися у самосвідомості душі, людина доби Відродження ж шукала шлях уподібнення з Творцем через самозаглиблення й смиренність, а також – й через спрямовану назовні активність, через кохання, усвідомлення своєї значущості та власну творчість.

Попри те, що людина епохи Відродження абсолютизується як індивідуальність, на відміну від підходу Середньовіччя, згідно з яким абсолютизувалася людина як усезагальність, ренесансні мислителі ще не мислять окремими категоріями, а цілісними образами, ідеями, блоками, які дозволяють оцінити себе та інших з позиції загального, що, звісно, істотно обмежує повноцінний розвиток ідеї про самоцінність та, відповідно, гідність кожної людини.

Протестантські теологи вважали, що людська гідність полягає у здійсненні свого божественного призначення шляхом добродесної професійної самореалізації.

Визнання моральної автономності усіх людей – стало ідейною передумовою формування ідеї природної рівності та визнання розуму головним критерієм гідності. Завдяки розуму люди здатні створити найбільш ефективно для розвитку людини громадянське суспільство та реалізувати даний людині природою потенціал. Справжньою гідністю (за ознаками капіталізму) володіє та людина, яка не задовольняє себе становищем звичайного робітника, доля якого є тяжка і принизлива. Вона не мріє вічно експлуатувати зів'ялий аристократичний авторитет, а виявляє кмітливість, хоробрість для утвердження себе як буржуа-підприємця. Гідність здобуває та захищає людина, яка не тільки спроможна отримати в спадщину багатство, що «тане» з кожним днем, а й уміє збільшувати, нарощувати наявне. У цьому аспекті знання та вміння людини скеровані на практичний бік їхнього втілення, що свідчить про розвиток елементів утилітаризму та прагматизму, оскільки успішність людини стає критерієм її гідності.

У філософській думці Т. Гобса гідність це критерій духовної самооцінки, а з іншого – це критерій моральної оцінки індивіда суспільством. Показово, що в обох випадках гідність тлумачиться як перевага над іншими, яка дає можливість усвідомлювати цінність людини для суспільства та отримати схвальну оцінку з боку останнього. З огляду на це мислитель доводить, що досягнення гідності можливе тільки завдяки поєднанню розуму і добродесності.

Вчення про автономію соціального суб'єкта отримало своє оформлення в етиці І. Канта, який своїм уявленням про людську гідність протиставляє вчення про гідність як моральний абсолют, що не має жодної зовнішньої вигоди або користі. Таким чином, у філософії та етиці І. Канта спростовується властива ранній модерній філософії (зокрема, Т. Гобсу) інтенція на зведення людської гідності до соціальної цінності індивіда, на протигагу чому розвивається вчення про гідність як сутнісну характеристику людини.

Розглядаючи гідність у контексті проблеми розвитку особистості, А. Шопенгауер спростовує обґрунтований І. Кантом концепт гідності та

доводить, що гідність – це стан внутрішньої гармонії та критерій моральної самооцінки людської здатності жити відповідно до власних, а не суспільних стандартів і запитів. На цьому концептуальному тлі А. Шопенгауер розвиває вчення про асоціальний характер особистості, повноцінний розвиток якої проявляється у вигляді геніальності.

Зокрема, завдяки глобалізації сучасності зростають міграції, що становить загрозу існуванню історично сформованих національних спільнот та притаманної їм ціннісно-світоглядної системи. Така ситуація зумовлює зростання рівня нетерпимості та ксенофобії, тим самим актуалізуючи увагу інтелектуального дискурсу до проблем функціонування моральної свідомості та пошуку шляхів міжкультурної взаємодії в нових соціокультурних умовах.

Людяне ставлення людей один до одного вимагає особливих, виплеканих чеснот, передусім – чуття справедливості та поваги до людської гідності». До проблеми взаємозв'язку гідності та ідентичності звертається Г. Ковадло, яка наголошує: «усвідомлення національної гідності тих чи інших народів, етносів, груп на основі чіткого самосвідомого вибору ідентичності супроводжується вимогою поваги і терпимості до інших таких самих ідентичностей, які живуть поряд в їхній множинності. І це стає чи не однією з найпереконливіших ознак теперішнього глобалізованого світу».

З одного боку, людська гідність втілює всі найкращі ціннісні здобутки людства, виражає рівень гуманістичного розвитку автономної людини як родової істоти. З іншого, людська гідність вчиняє прямий і безпосередній вплив на кожну людину, на її поведінку через базові цінності суспільства, формуючи її погляди на життя, особисту систему цінностей, ціннісні орієнтації і, таким чином, зумовлює та формує особисту гідність кожної людини.

Література

1. Дойчик М. В. Ідея гідності: від античності до модерну: дис. ... д-р філософ. наук наук: 09.00.05. Дніпро, 2019.
2. Сторожук С.В., Гоян І.М. Культурна варіативність моральної інтуїції / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 25-26.
3. Сторожук С.В., Гоян І.Н. мировоззренческие истоки содержательных противоречий идеи достоинства. Социальное воспитание. Научный журнал. Витебск, Республика Беларусь, 2019. №1. С. 4-14.
5. Storozhuk S., Hoyan I., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. Ideology and Education in Post-Soviet Countries—Issue № 2 (13), 2019, 255-272.
6. Сторожук С.В., Гоян І.М. Гендерні відносини у період модерну / Антропологічні виміри філософських досліджень [Текст] : матеріали 6-ої міжнародної наукової конференції, Дніпро, 13-14 квітня 2017 р. Д.: ДНУЗТ, 2017. С.71-74.

7. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Андрющенко Андрій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ЗНИКАЮЧЕ ЯВИЩЕ

Гендерні стереотипи – сформовані культурою та розповсюджені в ній узагальнені уявлення (переконання) про те, якими є і як поведуться особи різних гендерів (чоловіки і жінки). Гендерні стереотипи тісно пов'язані з гендерними

ролями https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C (наборами очікуваних зразків поведінки (норм) для чоловіків і жінок: як мають поводитись) і служать для їх підтримки і відтворення. Гендерні стереотипи сприяють підтримці гендерної нерівності.

Більшість вчених пояснюють поняття гендерних стереотипів як один із видів соціальних стереотипів, стандартизованих, стійких, емоційно насичених та ціннісно визначених образів, що базуються на прийнятих у суспільстві уявленнях про «маскулінне» (чоловіче) та «фемінне» (жіноче).

На думку всесвітньо відомого генетика Річарда Левонтіна, розуміння себе чоловіком чи жінкою приходить з вихованням, а біологічні відмінності більше сигнал, чим причина диференціації соціальних ролей.

Відомим словам Зігмунда Фрейда «Анатомія – це доля» пропонується альтернативний вислів французької філософині Сімони де Бовуар із праці «Друга стаття»: «Жінкою не народжуються – жінкою стають». Подібне можна сказати і про чоловіків. Адже ми приходимо у світ, де вже існують певні очікування до наших ролей та сценаріїв поведінки; у процесі виховання або соціалізації ми навчаємося «правильним» ролям, які відповідають традиційним уявленням про маскулінність і фемінність.

Дійсно, ще із малечку нас вчать бути хлопчиком чи дівчинкою. Наприклад, купуючи відповідні іграшки. Саме дівчинка повинна гратися посудкою. А якщо хлопець просить у батьків таку іграшку – то це часто пояснюється як «нежіноча справа готувати їсти». Але чи уміти приготувати їжу собі та близьким – зайва навичка? Та ще й маркетологи постаралися – часто дитячі кухні – яскраво рожевого кольору. Вони ніби підказують для батьків – купіть мене саме для

дівчинки, яка – майбутня господиня. Коли ми критично оцінюємо цей приклад, то послуговуємося гендерними студіями.

Наявна в суспільстві дискримінація за ознакою статі виявляється у невизнанні виробничої праці жінок у домашньому господарстві як соціально значущої. З урахуванням домашніх обов'язків жінки в середньому зайняті різними видами робіт майже на 25% часу більше ніж чоловіки. Вибудовується цікавий ланцюжок соціальних ролей і прав жінок в українському суспільстві. Так, для соціальної самореалізації жінка повинна мати дітей, а також паралельно робити внесок до сімейного доходу, тобто працювати поза домом, та ще й виконувати майже всю домашню роботу. При цьому суспільство вважає, що робота жінки не повинна перетворитися на кар'єру.

Міжнародні та європейські інституції розглядають гендерне питання як одне з пріоритетів розвитку людства, що й відбивається у їх нормативних документах та стратегіях. На сучасному етапі розвиток, стабільність і мирне співіснування ставляться у залежність від вирішення питання рівності між чоловіками та жінками. Міжнародні організації зосереджені на гендерній рівності не лише з точки зору соціальної справедливості, а також розглядають її як ресурс соціально-економічного розвитку.

Таким чином, встановлення гендерного балансу спирається на сукупність ключових показників, серед яких найбільше значення мають рівномірний розподіл доходів, представництво на управлінських і політичних посадах, рівень завантаження при веденні домашнього господарства і громадських справ, досягнутий рівень освіти, рівень захворюваності і тривалість життя.

Література

1. Goian I., Storozhuk S., Gender equality in the context of social relations. Cherkasy University Bulletin: Philosophy. 2018. №1. P. 3-16.
2. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
3. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.
4. Storozhuk S, Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy university bulletin: philosophy, 2019. №. 2. Pp. 15-23.
5. Storozhuk S., Matvienko I. The gender dimensions of the renaissance social program. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2019 (5). P. 108-116.
6. Storozhuk S., Hoian I., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. Ideology and Education in Post-Soviet Countries—Issue № 2 (13), 2019, 255-272.
7. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. Research Revolution. International Journal of Social Science & Management. 2014. Vol.III. Issue 1. P. 1-6.

Плахута Анна,
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ОНЛАЙН СПІЛКУВАННЯ: ЗА І ПРОТИ

У сучасному світі більшість нашого спілкування замінив інтернет. Віртуальне спілкування не має змоги замінити того відчуття, що ми відчуваємо від зустрічі віч на віч. Більш позитивна сторона цієї проблеми, ми в будь-який комфортний для нас час, побачити людину й поговорити з нею, увімкнувши веб камеру, надіслати інформацію в найвіддаленіший куточок світу. І це все з'єднання робиться за кілька секунд.

Я ставлюся до такого спілкування нейтрально, адже воно дає можливість поділитися своїми почуттями з людиною, яка перебуває в іншому місті або навіть країні. У віртуальному співрозмовникові можна знайти ідеального психотерапевта, якому можна відкрити душу, не остерігаючись осуду. В мене є багато знайомих і друзів, з якими ми проводимо час разом.

Але Інтернет не може повністю замінити нам живого спілкування. Для людей подекуди стало комфортніше спілкуватися онлайн. Вони забувають як реалізовувати себе в житті і поринають в віртуальний світ, який їх так манить своїми можливостями.

Якщо приводити приклади де добре розкрита ця проблема, то це польський письменник Януш Вишневський у романі «Самотність у Мережі». Головний герой Якуб справляє виняткове враження на свою віртуальну знайому. Щодня вони листуються в Інтернеті, і, хоча не бачилися наживо, невдовзі стають не менш близькими, ніж коли б спілкувалися віч-на-віч.

Як я вже зазначила, що я теж багато спілкуюсь в інтернеті. В даний час, коли у світі карантин, дуже нас виручає і ми підтримуємо зв'язок с одногрупниками і нашими викладачами. Але це не замінить веселий час студентського життя.

Використовуючи соціальні мережі, ми засвоюємо певні моделі поведінки, які прийнятні для віртуального світу, та з часом переносимо їх у реальне життя. У соціальних мережах ми черпаємо стереотипи та моделі поведінки, норми діяльності, формуємо свою соціальну ідентичність, власну самооцінку, що не завжди є адекватною. Це являє собою поведінковий компонент діяльності в соціальних мережах.

Хоча біль старше покоління дуже негативно ставиться до такого спілкування. З цим я зіткнулась недавно, мої батьки не сприймають таке

спілкування. Хоча всі мої близькі друзі знаходяться або в іншому місті, або в іншій країні. І зупиняти з ними спілкування тільки із-за цього я не збираюсь.

Таким чином, спілкування онлайн дарує людям можливість стати близькими, незважаючи на відстань. І саме сучасні інтернет-технології створюють умови для більш раннього включення дітей у процес соціалізації. Але водночас вплив соціальних мереж на особистісний розвиток унаслідок дії інтернет-простору не може бути однозначно кваліфікований як позитивне чи негативне явище. Соціальні мережі є не тільки потужним агентом вторинної соціалізації, але й виграють конкуренцію у соціальних інститутів, які реалізують первинну соціалізацію, тому що цьому сприяє динаміка сучасного життя.

Література

1. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В.*, Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588с.

2. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. *Філософія науки та інноваційного розвитку*. К. : Міленіум, 2010. 340 с.

3. *Логіка: навчальний посібник* / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.

4. Сторожук С.В., Гоян І.М. Гендер та здоров'я людини в умовах пандемії. *Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)*. К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2020. С.120-122.

5. Гоян І., Сторожук С. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2016. Вип. 9. С. 17-28.

Кизима Валерія,
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ЧИ НЕ ЗАВАЖАЄ ПРАГНЕННЯ ПІЗНАТИ СВІТ ЗДОБУТИ ЩАСТЯ

«Человек бессмертен благодаря познанию. Познание, мышление – это корень его жизни, его бессмертия.»

Георг Гегель

На мою думку, вислів Георга Гегеля є дуже влучним для розкриття даного філософського питання . Георг Вільгельм Фрідріх Гегель є геніальним мислителем-діалектиком, який доклав видатний внесок у прогрес людського пізнання.

Також можна звернути увагу на позицію Сократа, який був першим серед своїх сучасників. Акцентував філософську увагу не на самому пізнанні навколишнього світу, а насамперед на пізнанні особистості. Він розглядав людину, насамперед, як моральну істоту, а головним предметом своїх бесід робив етичні питання з приводу того, у чому сенс життя.

Сократ вважав, що основним завданням філософії є пізнання людиною самої себе, своєї душі, своїх вчинків, а потім вже переходити до пізнання світу.

У своїй життєвій позиції я солідарна з тим, що вплив пізнання світу на щастя залежить безпосередньо від внутрішнього стану людини. Якщо людина успішна, здорова, живе в гармонії і балансі з собою та навколишнім середовищем, розвинена духовно і фізично, то пізнання світу для неї є щастям.

Чим більше людина пізнає світ – тим більше розкриває для себе багато нового, її світогляд і можливості розширюються у незалежності від того, позитивний це досвід, чи негативний.

У той же час пізнання світу, крім щастя, може принести людині негативні емоції, наприклад: ми засмучуємося, коли розуміємо, що в деяких країнах все ще присутній голод; засмучуємося, коли розуміємо, що багато тварин знаходяться на межі вимирання. Стає боляче, дізнавшись, що в багатьох країнах все ще йде війна.

Пізнання світу починається з появи на світ. Коли дитина приходить в цей світ, вона нічого не знає, нічого не вмєє і нічого не може. І чим більше вона починає пізнавати цей границі Всесвіту, тим більше стає щасливішою. З цього виходить те, що пізнання світу взаємопов'язане з набуттям знань та осмисленням буття. Спочатку знання ми отримуємо від батьків, родичів, вихователів дитсадка. Потім від шкільних вчителів і друзів. Пізнання світу ми набуємо з самого наповненого різноманітністю довкілля.

Чи хочемо ми знати більше, ніж те, що дає нам школа, чи оточуюче суспільство? Можливо, крім навчальної літератури варто звернути увагу на вивчення багатогранної додаткової, що не стосується вивчення шкільної або ж університетської програми? Людина ,яка прагне пізнавати себе через призми нових захоплень, хобі, музику, театр, буде більш щаслива, ніж ті, хто стоїть на місці і деградує.

Людина, яка пізнає, розуміє, що легко нічого не дається і для того, щоб стати відомим музикантом, спортсменом, кимось значущим у житті, потрібні довгі роки занять, тренувань і наполегливої праці над собою! До фінішу доходять не всі, деякі опускають руки на півдорозі. Це означає, що для них пізнання світу не важливе для щастя, їм вистачає того, що є на даний момент.

Стосовно мене, прагнення пізнати світ не заважає бути щасливою, а скоріше навпаки, допомагає жити в гармонії з цим світом.

Література

6. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588с.
7. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. *Філософія науки та інноваційного розвитку*. К. : Міленіум, 2010. 340 с.
8. *Логіка: навчальний посібник* / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, І.С. Матвієнко. Київ: Вадекс, 2020. 370 с.
9. Kryvda N., Storozhuk S., Hoya I., Fedyk O., *Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context* (Світоглядуні та ідеологічні пріоритети сучасного суспільства: український та євроатлантичний контекст). *Ideology and Education in Post-Soviet Countries*. № 2 (13), 2019, pp. 91-109.
10. Сторожук С., Гоян І. *Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи*. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, 2018. 18-29.
11. Кривда Н. Ю. Сон як семіотичне вікно. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Філософія. Політологія. 2005. № 73–75. С. 27–29.
12. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. *Світоглядні та соціокультурні засади становлення гендерних стереотипів в Україні*. Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія. 2018, 806. С. 60-69.

Мигович Діана,
студент факультету землевпорядкування
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ВЗАЄМОДІЯ ФІЛОСОФІЇ І МИСТЕЦТВА

Світ мистецтва великий і різноманітний. Він сповнений різноманіттям кольорів, звуків, образів. У ньому, як у дзеркалі, відображається найкращі думки й ідеали людства, його трудова діяльність, прагнення до краси і щастя. Барвистість живописного полотна, мелодійна і задушевна пісня чи майстерна гра актора на сцені, або в кінофільмі – все це дає нам етичну насолоду, духовно збагачує.

Філософія потрібна людині і як спосіб ставлення до світу, і як форма самопокладання у світі, і як спосіб бути самою собою, і як духовно-практична діяльність по самовдосконаленню, і як спосіб зв'язку індивідуального і

загального. Ця потреба загострюється в умовах радикальної зміни внутрішнього і зовнішнього світу людини, яким є сучасність.

Мистецтво – естетичне освоєння освіти в процесі художньої творчості – особливого виду людської діяльності, що відображає дійсність у конкретно-чуттєвих образах відповідно до певних естетичних ідеалів; одна з форм суспільної свідомості. Закономірності мистецтва вивчають естетика і мистецтвознавство.

Філософія – специфічний вид знання, що має свій предмет пізнання, свої проблеми, які не зводяться до окремих наук. Специфічною є її мова. Специфічні методи і засоби дослідження. Своєрідні висновки, аргументація характер дискусій і функцій філософії в культурі.

Розвиток філософії та мистецтва часто йшло паралельними шляхами, оскільки філософія за своєю творчою природою набагато ближче мистецтву, ніж науці. І в мистецтві, і в філософії спостерігається зближення кінцевих цілей. Зусилля філософії спрямовані на досягнення останньої істини, граничної сутності буття. Таку ж мету ставить перед собою і мистецтво.

Художня творчість прагне до створення образів з безмежною символікою, загальнозначущих у своєму вираженні. Але і філософія здається метою висловити буття не тільки в системі категорій, але й у поняттях-образах, поняттях-метафорах. Вона розкриває своє утримання за допомогою літературно-стилістичних прийомів. Різниця полягає в тому, що філософія прагне до істини, в той час як твір мистецтва вже укладає істину всередині себе. Трохи інакше це ж відношення висловив Г.-Г. Гадамер: «У поетичного і філософського способів мови є одна спільна риса. Вони не можуть бути помилковими». Бо поза їх самих немає мірила, яким їх можна було б виміряти і яким вони відповідали б. При цьому вони далекі від будь-якого свавілля. З ними пов'язаний ризик іншого роду – ризик змінити самому собі». Слідом за О. Уайльдом, що вважали, що зовнішні критерії неприйнятні, Гадамер міг би сказати: немає творів моральних і аморальних, є твори добре написані і погано написані. В есе «Філософія і поезія» філософ уподібнює слово буденної мови дрібної розмінної монети або паперовим банкнотам – воно не має вартістю, яку символізує. Навпаки, поетичне слово, як знаменитий старий золотий, є символ вартості і одночасно сама вартість.

Інтенсивні обмінні процеси між мистецтвом і філософією дозволяють збагачувати своє утримання, поглиблювати і розширювати символіку своєї мови. Тенденція непрямого, непрямого, контекстуального вираження смисло-життєвих проблем проливає світло на парадокс сучасних творчих устремлінь: з одного боку, людина прагне «роздраматизувати» дійсність, зрозуміти все і пристосувати до своїх потреб, а з іншого – він розуміє свою самовпевненість, нездійсненність цього завдання, неможливість звести відносини зі світом до раціональної формулою і від того не прагне повністю розгадувати її таємницю, залишаючи місце для інтуїтивно голосу самого буття.

Завдяки особливостям свого впливу на людину, мистецтво стало фактором виховання і однією з найважливіших складових частин духовної культури, суспільства.

Мистецтво задовольняє незліченні людські запити і виконує численні суспільні функції – пізнавальну, виховну, естетичну.

Сучасні мистецтво і філософія потребують того, щоб зберігати у своїх моделях особистості невимовне за допомогою понять зміст, що дозволяє відчувати весь спектр і повноту положення людини у світі.

Філософія і мистецтво пов'язані між собою. Філософія як і мистецтво це відображення етичного та естетичного відношення людини до світу. Ці дві науки вивчають і відображають духовне життя суспільства, вони є однією з форм суспільної свідомості. Людина за своєю суттю є істотою творчою, тому будучи орієнтованим на творчості людини, її філософське мислення є постійним прагненням до мудрості.

Філософія як і мистецтво передусім учить мислити, вчить проблемному, творчому підходу до своєї тематики.

Особливість філософського знання, відмінність його від мистецтва полягає у багатозначності філософських ідей, тобто ідеї можуть осмислюватись і розвиватись у різних напрямках.

Література

1. Гадамер Г.-Г. Філософія і поезія. Гадамер Г.-Г. Актуальність прекрасного. М., 1991.

2. Кривда Н. Ю. Сон як семіотичне вікно. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. 2005. № 73–75. С. 27–29.

3. Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О.В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. Гуманітарний часопис. 2018. № 1. С. 11-22.

4. Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історикофілософський вимір): монографія. Київ: ВАДЕКС, 2013. 318 с.

5. Кривда Н.Ю. Ікона як один із чинників формування української етнічної ідентичності. Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. БІЦ Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, 2017, № 1, С. 3–11.

6. Сторожук С. В. «Ікона одного дня» як художній вияв релігійної культури імператорського двору кін. XIX ст. / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Молодий вчений. 2018. № 11(2). С. 745-750.

7. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.

8. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.

9. Сторожук С. В. «Вавилон» как фактор национальной консолидации: европейский и украинский контекст. «Historical projection and modern interpretation of the substance and form of human activity, creativity and aesthetics

issue»: materials digest of the XXXIII International Research and Practice Conference (London, October 11 – October 16, 2012). London: IASHE, 2012. P. 90-92. 24.

10. Сторожук С. В. Культурно-психологические признаки этноса (на примере первобытной и рабовладельческой формации). Dynamics of human intelligence 45 evolution, moral and aesthetic world perception and artistic creation»: materials digest of the XX International Scientific and Practical Conferences and the I stages of Research Analytics Championships (London, March 10 – March 13, 2012). London: IASHE, 2012. P. 128-130.

11. Сторожук С. В. Український «Вавилон» в контексті світової та вітчизняної філософської думки / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наук. пр. К., 2012. Вип. 29 (41). С. 218-224.

12. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Мигович Діана,
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ЗВ'ЯЗОК МІЖ ФІЛОСОФІЄЮ ТА РЕЛІГІЄЮ. ПОНЯТТЯ РЕЛІГІЙНОЇ ФІЛОСОФІЇ

З міфології, як із спільного витоку, починають свій шлях і релігія і філософія. Релігія є більш пізньою та зрілою формою світогляду людства, а тому і більш дослідженою. Вона обирає шлях віри і почуттів, а філософія – шлях почуттів і знань. Спільним залишається те, що, як історичні типи світогляду, вони прагнуть не лише пояснити світ, а й «вписати» в нього людину з усіма її бажаннями, тривогами й прагненнями. В релігійній свідомості вже чітко розділяються суб'єкт і об'єкт, а отже, долається характерна для міфу неподільність людини й природи і закладаються основи проблематики, яка стане специфічною для філософії. Обидві ж сприяють духовному зростанню особи, орієнтують на належний спосіб життя, на добро, на високі сенси існування.

Якщо говорити про зв'язок східної філософії та релігії, то межі між ними практично не існує. Вони взаємозалежні і практично єдині.

Якщо говорити про стосунки західної філософії і релігії, то слід зупинитися і на такому її напрямі, як релігійна філософія, для якої, як і для екзистенціальної філософії, головною проблемою є проблема людського буття. Релігія, яка за тривалий період свого існування накопичила багато

різноманітних способів осмислення природних і соціальних явищ, безумовно, є одним із фундаментальних джерел цінностей та орієнтирів для людини.

Особливо гостро стоїть у протестантській філософії проблема Бога. Тут маємо дві основні тенденції: наголос на трансцендентності Бога (К. Барт) і прагнення наблизити Бога до людини, вивести його з антропологічної природи людини (Р. Бульман, П. Тілліх). Загалом протестантській філософії властивий філософський еkleктизм. Останнім часом традиційна релігійна філософія переживає певну кризу. Вона викликана труднощами усвідомлення сучасною людиною тих богословських догматів, які були сформульовані понад тисячу років тому за зовсім інших соціальних та духовних умов. Розвиток науки, філософії створює нові умови і для розвитку теології.

П. Тілліх доклав багато зусиль, щоб довести близькість Бога до людини, тісний зв'язок між ними. Релігію він позначив терміном «вищий інтерес». Таке визначення уже пов'язує релігію з людиною. Не заперечуючи трансцендентності Бога, Тілліх вважав, що Бог одночасно і трансцендентний і іманентний людині. Спираючись на філософію екзистенціалізму, він виводив необхідність релігії із потреби особистості подолати «екзистенціальний страх». Лише християнська релігія може, вважав Тілліх, надати людині мужності і таким чином здолати екзистенціальний страх.

Поняття Бога у Тілліха – теологічний синонім категорії Буття. Це буття неможливо вивести з буття речей і неможливо звести до нього. Як і екзистенціалісти, Тілліх вважав, що буття людини – єдиний ключ до буття як такого. Релігійність – це і є стан граничної турботи про безумовний смисл Буття, тому вона і визначається Тілліхом фундаментальною характеристикою людини. Спроба Тілліха примирити релігію з сучасним світом вилилась у доведення того, що релігія становить внутрішній смисл духовного життя. З його точки зору, релігія є сутністю культури, а культура – вираженням релігії.

Розглядаючи проблему еволюції релігійної філософії у ХХ ст., слід зупинитись на напрямку – протестантській філософії. Важливо зазначити, що на відміну від католицизму протестантизм ніколи не мав власне протестантської філософії. Після Лютера протестантська теологія стає настільки філософською, наскільки будь-яка філософія в рамках протестантизму стає теологічною. Тому, розглядаючи еволюцію протестантизму, неможливо відділити протестантську теологію від протестантської релігійної філософії. Початок розвитку протестантської філософської теології поклала ліберальна теологія, засновником якої був Ф.Шлейєрмахер. У ХХ ст. цей напрям розвивав Е. Трельч.

Ліберальна теологія позначена, по-перше, ідеєю єдності божественного та людського. В релігії, на думку Гарнака, суттєвим і важливим є лише одне – особисте ставлення душі людини до Бога. Вищим проявом істинної релігійності є любов до Бога, яка реалізується в реальному людському житті як любов до ближнього. За уявленнями Гарнака, Христос є еталоном максимально близького спілкування людини з Богом, таким ідеалом, до якого мають прагнути всі люди. Бути релігійним – означає наслідувати приклад Христа.

По-друге, з точки зору ліберальних теологів, релігію слід розуміти як основну, провідну частину культури. А. Гарнак і Е. Трельч проголосили всі досягнення людської культури та науки результатом мирського втілення християнських принципів. І, по-третє, прихильники ліберального протестантизму намагались замінити догматичний метод у теології історичним. За допомогою цього методу, на їхню думку, слід історично підходити до християнства, тлумачення біблійних текстів тощо. Розвиваючись, протестантська філософія набувала різноманітних форм.

Підсумовуючи, виділимо основні орієнтації сучасної релігійної філософії:

- ✓ поворот від геоцентризму до антропоцентризму, визнання абсолютної цінності людини;
- ✓ спроба скоригувати релігійну філософію і науку;
- ✓ опора теорії пізнання на такі течії, як герменевтика, структуралізм та ін.;
- ✓ визнання важливості збереження гуманістичної орієнтації культури;
- ✓ увага до проблем суспільного розвитку;
- ✓ екуменістичне зближення релігій як засіб пом'якшення трагічних суперечностей сучасності.

Сучасна епоха породжує у теологів та релігійних філософів прагнення оновити традиційні ідеї, тому вони все активніше залучають до своїх філософських інтересів проблеми суспільства, людини, науки, культури, цивілізації тощо.

Література

1. Жильсон Э. Разум и Откровение в Средние века. Богословие в культуре Средневековья.
2. Заїченко Г. Долі філософії та культури наприкінці ХХ ст. // Філософ. і соціол. думка.
3. Кривда Н.Ю. Ікона як один із чинників формування української етнічної ідентичності. Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. БЦ Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, 2017, № 1, С. 3–11.
4. Сторожук С. В. «Ікона одного дня» як художній вияв релігійної культури імператорського двору кін. ХІХ ст. / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Молодий вчений. 2018. № 11(2). С. 745-750.
5. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філософ. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
6. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.
7. Сторожук С. В. «Вавилон» как фактор национальной консолидации: европейский и украинский контекст. «Historical projection and modern interpretation of the substance and form of human activity, creativity and aesthetics

issue»: materials digest of the XXXIII International Research and Practice Conference (London, October 11 – October 16, 2012). London: IASHE, 2012. P. 90-92. 24.

8. Сторожук С. В. Культурно-психологические признаки этноса (на примере первобытной и рабовладельческой формации). Dynamics of human intelligence 45 evolution, moral and aesthetic world perception and artistic creation»: materials digest of the XX International Scientific and Practical Conferences and the I stages of Research Analytics Championships (London, March 10 – March 13, 2012). London: IASHE, 2012. P. 128-130.

Ілляшов Ілля Анатолійович,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ СВІТОГЛЯДНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЛЮДИНИ

Для людської цивілізації завжди були і будуть актуальними проблеми, пов'язані з світоглядною орієнтацією людини, з осмисленням нею свого місця і ролі в суспільстві, а також з відповідальністю за власні вчинки, за правильний вибір форм та напрямків власної діяльності. У систему людських знань термін “світогляд” був запроваджений з подачі німецького філософа Іммануїла Канта. Світогляд – невід’ємна складова людської свідомості.

Кожна людина має світогляд, і в кожній людині він індивідуально специфічний. Світогляд людини зумовлений особливостями суспільного буття та соціальними умовами.

Неможливо уявити, чим живе сучасна людина (чи представник будь-якого іншого історичного періоду), що для неї є невід’ємними і фундаментальними цінностями й аксіологічними орієнтирами, як вона буде поводити себе в певних обставинах, якщо попередньо не з’ясувати світоглядно-онтологічні передумови її існування, саморозуміння і самоздійснення. Філософія і світогляд у цьому контексті мають органічну єдність. Філософія теж є специфічним світоглядом, певним способом духовно-практичного освоєння світу.

У найпростішому розумінні, світогляд – це сукупність поглядів людини на світ і сенс життя. Якщо конкретизувати, то світогляд – це сукупність узагальнених уявлень на тему дійсності, які відображають, розкривають і зумовлюють певне практичне і теоретичне ставлення людини до світу, спосіб сприйняття, осмислення і оцінки навколишньої дійсності і самої для себе як конкретно-історичного суб’єкта пізнання і практики. Наголошуємо, що світогляд – не просте узагальнене уявлення про світ, а конфігурація

самосвідомості людини, вузловими категоріями якої виступають поняття “світ” і “людина”. Крізь ці поняття суб`єкт світогляду усвідомлює своє призначення у світі і формує життєві настанови. Відношення “світ – людина” – це основне питання світогляду.

Світогляд являє собою складне духовне явище, для якого характерні цілісність, єдність усіх компонентів. У своїй основі світогляд має таку структуру : світовідчуття(емоційно-психологічний рівень),світосприйняття (певний досвід формувань уявлень про світ з використанням наочних образів),світорозуміння (пізнавально-інтелектуальний рівень).

Література

1. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Аксіологічні засади євроінтеграції України. Науковий журнал «Політикус». Одеса. 2018. Вип.2. С.139-147.
2. Сторожук С. В. Гоян І.М. Соборність: концептуалізація поняттєвого дискурсу / Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія». Том 1, № 11(2) (2020). – С.64-74.
3. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. (2019). Чинники формування культурної ідентичності русинів Угорської Русі У ХІХ ст.. Русин, 57 , 329-348.
4. Storozhuk S., Hoian I., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. Ideology and Education in Post-Soviet Countries—Issue № 2 (13), 2019, 255-272.
4. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Ідейні засади гендерної дискримінації / Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2019. 295. С. 40-51.
5. Storozhuk S, Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy university bulletin: philosophy, 2019. №. 2. Pp. 15-23.
6. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Чеботарьова Інна,
студентка факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ

«Філософія життя» – це ірраціоналістичний напрямок, що сформувався в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Він виник як реакція на кризу класичного

західного раціоналізму. Найбільшого поширення філософія життя набула в першій чверті ХХ ст. У подальшому цей напрямок втрачає свою самостійність і його принципи використовуються екзистенціалізмом, персоналізмом, феноменологією і, особливо, філософською антропологією.

Представники «філософії життя»: Фрідріх Ніцше, Анрі Бергсон, Вільгельм Дільтей, Георг Зіммель, Освальд Шпенглер та ін.

«Філософія життя» розглядає все, що існує, як форму прояву «життя». При цьому поняття «життя» розглядається як первинна цілісна реальність, яка нетотожна ні духу, ні матерії і може бути досягнута лише інтуїтивно.

Засновники «філософії життя» вважали, що основою життя є воля. Шопенгауер стверджував, що воля, тобто мотиви, бажання, самі процеси реалізації цих дій є специфічними відносно самостійними. Воля визначає спрямованість і результати розумового пізнання. Тобто на місце розуму має бути поставлена воля, яка незалежна від контролю з боку розуму і не має ні причин, ні основи. Це «абсолютне вільне хотіння».

Також вважав волю основою життя і Ф. Ніцше. Але життя є проявом не абстрактної світової волі, як у А. Шопенгауера, а «волі до влади». Ця воля є не лише визначальним, головним стимулом життєдіяльності людини, а й життя взагалі, буття як такого. «Щоб зрозуміти, що таке «життя», – пише Ф. Ніцше, – і якого роду устремлінням і напруженням воно є, ця формула має однаковою мірою відноситися як до дерева і рослини, так і до тварини». І далі: «Задля чого дерева первісного лісу борються одне з одним? Із-за влади!»

Філософія Ніцше – це насамперед філософія індивідуума, але не індивідуаліста. Прагнення зрозуміти особистість, знайти вихід з кошмарів епохи - епохи подвійної моралі в усьому: у відносинах з людьми, націями, державами, у відношенні до самого себе – такою бачиться мета філософських побудов Ніцше.

Для Бергсона життя – це метафізичний космічний процес, могутній потік творчого формування: із послабленням напруги життя розпадається, перетворюючись у матерію, тобто бездушну масу. Людина трактується Бергсоном як творча істота, здатність до творчості якої визначається ірраціональною інтуїцією, що як Божий дар дається лише обраним. Так Бергсон приходиться до елітарної концепції творчості та культури.

Істина не доступна кожному в процесі навчання, її пізнання носить недемократичний характер, виникає проблема «аристократизації» пізнання. Звідси – висока оцінка особистості та її творчості. Людина реалізує себе як особистість в історії і культурі. Її творчість відповідає «життю», вона є і процес, і одночасно результат біологічного і соціального пристосування. Людина живе в історії, але історія не має об'єктивних законів. Вона має долю, і людина має долю. Загальна історія людей – це фікція.

Свою долю мають кожна цивілізація і кожна культура. Вони виникають, розвиваються і руйнуються відповідно до часу. Кожна з них має свої цінності, що час від часу змінюються. Є цінності «життя», які не залежать від специфіки культур. Це цінності, які відображають «стадні інстинкти», масові упередження тощо. Основні настанови і цінності «філософії життя» – прагнення до життя,

відсутність страху смерті, бажання бути сильнішим за інших, воля до влади, благородство й аристократизм духу.

Література

1. Філософський словник // Ред. В.І. Шинкарука. Київ: Академія наук УРСР. 1973.
2. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
3. Сторожук С. В. Світоглядні підстави української національної ідеї / Вісник Черкаського університету. Серія Філософія № 11 (304). Черкаси: 2014. С. 3- 9.
4. Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський вимір): монографія. Київ: ВАДЕКС, 2013. 318 с.
5. Сторожук С. Проблема визначення сутності держави: соціокультурний та історико-філософський контекст. Гілея: науковий вісник. 2014, Вип.85. С. 190–194.
6. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. Research Revolution. International Journal of Social Science & Management. 2014. Vol.III. Issue 1. P. 1-6.

Григоренко Денис,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

Проблема людини належить до вічних проблем філософії, тому що для людей, немає більш цікавішого ніж вона сама. Вона є складним творінням природи, суспільства і самого себе. К. Маркс вважав, що сутність людини становить сукупність суспільних відносин, Ні сучасна наука, ні філософія, ні релігія не можуть сповна розкрити сутність людини. Щоб зрозуміти себе люди вивчають такі науки, як генетика, фізіологія, медицина, психологія, соціологія, антропологія і багато інших. Сформувалась навіть дисципліна – філософська антропологія, тобто філософське вчення про людину.

Філософія розкриває суто філософську природу людини, її походження, сенс життя, призначення, можливості, межі свободи і творчості.

Кожна історична епоха давала нові ідеї, і відкривали нові грані в пізнанні людини. Староіндійська, китайська й грецька філософія розглядала людину як

частину космосу, як мікрокосм, що є відображенням і символом макрокосму – Всесвіту.

Філософи Греції розглядали людину і світ як єдине ціле. Вважали що вона містить усі основні елементи стихії і космосу. Демокріт говорив що мірою якою Всесвіт є макрокосмосом, такою ж мірою і людина є мікрокосмосом. Арістотель розглядав людину як вершину світової ієрархії. Вона, з одного боку пов'язана з природою, а з другого протистоїть їй, оскільки в неї є душа – причина і початок людського тіла.

Європейська філософія, спираючись на християнство, висувала на передній план релігійно-моральні проблеми людини. Найважливішим для людини є спасіння, котре християнство розуміє як сходження недосконалої особи до найдосконалішої – Бога. Поняття особи було введено Августином Блаженным. Він підкреслював, що Бог є сама особа, персона. Тому і людина, яку створено за образом і подобою Бога, теж є особою. Суттєвими складовими особи є воля, інтелект і пам'ять. Через них пролягають шляхи вдосконалення людської душі і єднання її з Богом. Вперше проблема людини як предмет вивчення постає у софістів. Принцип софістів, сформульований Протагором - розуміння світу через людське сприйняття: «Людина є міра всіх речей існуючих, що вони існують, і неіснуючих, що вони не існують». Це визначає і мораль софістів: добро є те, що дає людині задоволення, зло – те, що спричиняє страждання.

Філософія давнього Сходу розглядала людину через проблеми душі і людського самопізнання. Філософія буддизму наголошує важливість духовного досвіду людини для досягнення нірвани. Інші напрями, наприклад, даосизм, розглядали людське буття в гармонії з космосом. Давньосхідне філософування про людину здійснювалося в контексті моральної проблематики – доброти у відносинах між людьми, вимоги до правителів бути гуманними. Зокрема. таке представлене в конфуціанстві.

Філософи Нового часу зосереджували увагу на розумових здібностях людини. Вважали що, лише спираючись на розум, людина здатна змінити світ, створити нове суспільство. Філософи утверджують природній потяг людини до добра, щастя, гармонії. Але розвиток техніки, природознавства, спричиняють появу в філософії механістичного погляду на людину як своєрідну машину. Людина стала розглядатись як продукт природи, цілком детермінований її законами.

І. Кант вважав питання «що таке людина?» головним питанням філософії, а саму людину «найважливішим предметом у всьому світі». Він дотримувався позиції антропологічного морально-природній дуалізму. Людина, як вважав Кантом, з одного боку належить природній необхідності, а з іншого – моральній свободі та абсолютним цінностям. Особливою рисою людини є самосвідомість, яка й вирізняє її з-поміж інших живих істот. Гегель у своїй антропологічній концепції зосередився на вираженні становища людини як суб'єкта духовної діяльності і носія загально значимого духу і розуму.

Через антропологічний поворот – проблема людини стає чи не основною для більшості філософських думок. Сучасна епоха стала епохою глобальних

соціальних змін, здійснюється уніфікація і стандартизація особистості з боку суспільства та його масової культури. Сучасна філософія на місце людини як представника людства ставить індивіда у всій його неповторності і унікальності. Замість проблеми про загальні визначення постає проблема безпосереднього існування людської особистості. Виникають різноманітні ірраціональні концепції які домінуючими рисами людини проголошують почуття, волю, підсвідоме, інтуїцію. Виникає антропологічна філософська школа, яка ставить за мету поєднати наукові погляди з філософським осягненням життя.

Сучасна філософія пройнята відродженням гуманістичної проблематики, обумовленої інтересом до сучасної людини, проблемами виживання людини в сучасному світі.

Людину не можна пізнати, якщо підходити до неї як до автономної складної істоти, яка існує незалежно від природи та суспільства. Вона є і природною, і соціальною, бо є водночас продуктом і природи, і суспільства, їх головною дійовою особою.

Література

1. Сторожук С. В. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян // Антропол. виміри філос. дослідж. : зб. наук. пр. 2016. Вип. 9. С. 17-28.
2. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.1.], №. 11(1), С. 90-100.
3. *Філософія науки*. Навчальний посібник / Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.
4. Федик, О., Гоян, І., Сторожук, С. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2018. Вип. 295. С. 40-51.
5. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
6. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Савлук Михайло,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ВПЛИВ НАУКИ І ТЕХНІКИ НА ЛЮДИНУ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ

У сучасному суспільстві значно зросла роль науки. На основі наукового знання раціоналізуються, по суті, всі форми соціального життя. Наразі ми не можемо уявити своє життя без продуктів науково-технічного прогресу, які створюють комфортні умови для існування людини.

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу призвів до автоматизації виробничих процесів та запровадженню нової високо точної техніки. Змінилася роль людини при проектуванні, створенні та експлуатації техніки. Нові розробки докорінно змінюють цивілізацію, з боку її матеріальної основи. Наше існування у світі та роль людини в усіх видах діяльності. Засоби автоматизації не повинні імітувати дії людини, тобто робот не повинен бути дублером людини, не можна як запізнюватись з розробкою перспективних ідей, так і бездумно здійснювати інженерні рішення.

Важливим поняттям для наукової діяльності є поняття ідеалу, до якого слід прагнути в пізнанні суспільства та людини. Істинне знання – це інформація, яка точно відображає стан оточення, в якому знаходиться людина. Ідеалом науки, на думку більшості вчених, є істина, але чи можна її досягти. Деякі вчені вважають, що наука коли відкриє всі закони, що панують у Всесвіті – закінчиться. Інші вважають, що наука нескінченна. Ця точка зору визнає нескінченну кількість законів, які панують в світі.

На сьогоднішній день наука в сучасному суспільстві відіграє важливу роль у багатьох галузях і сферах життя людей. Безсумнівно, рівень розвиненості науки може служити одним з основних показників розвитку суспільства, а також безсумнівного показника економічного, культурного, цивілізованого, освіченого, сучасного розвитку держави.

У контексті особистісного впливу науковця на будь-яку науку погоджуємося із концептуальним твердженням: «як моральні істоти переймаємося тим, що на наш розсуд є справжнім і повинно відбутися, прагнемо того, щоб воно в дійсності відбулося або стало фактом. На кшталт: істинне тільки те, що буває, і все, що є – істинне, тоді будь-яке явище у царині знань буде виправданим. Отже, не буде хибних та істинних поглядів – будь-що матиме право на існування, а завдання епістемології полягатиме не в поціновуванні постулату, а тільки у генетичному поясненні кожного елементу дії. Відтак, геніальна ідея великого мисленника та марево божевільного, як

явища однаково необхідні, будуть мати право на існування та викликати рівноправний теоретичний інтерес» .

Можна зазначити екологічну проблематику: як відомо, бурхливий науково-технічний прогрес становить одну із найголовніших причин таких небезпечних для суспільства і людини явищ, як виснаження природних ресурсів планети, забруднення повітря, води, ґрунту. Таким чином, дуже важливими є функції науки як соціальної сили у вирішенні глобальних проблем сучасності.

Зростаюча роль науки в суспільному житті породила її особливий статус в сучасній культурі і нові риси її взаємодії з різними верствами суспільної свідомості. У зв'язку з цим гостро ставиться проблема особливостей наукового пізнання і його співвідношення з іншими формами пізнавальної діяльності.

Наразі людство знаходиться практично заселеним на всій поверхні земної кулі. Освоєна тропосфера, люди побували на поверхні Місяця, отримали значні досягнення у вивченні Близького і Далекого Космосу.

Фізиками відкрита величезна кількість елементарних частинок, висунуті нові гіпотези про будову матерії. Ці досягнення дозволили синтезувати нові молекули і матеріали (полістирол, кераміку і т. п.). В результаті застосування синтетичних волокон, різних пластиків, гелів, матеріалів з точним функціональним призначенням відбудеться науковий переворот в більшості галузей народного господарства. Відомі матеріали обробляються в новими способами, що приводять до зміни якості та міцності.

Нові біологічні матеріали знаходять широке застосування в біології та медицині. Це призводить до створення «розумних» ліків, що діють в певний час і на певну частину організму. Адже сучасна наука і техніка мають дивовижні результати. Людство йде до кардинальної зміни способу існування. Майбутнє – за новими, так званими високими технологіями.

Розвиток науки також пов'язаний з інформатикою. Багато розробок залишилися б на етапі припущень і не були б втілені в життя. Сьогодні обчислювальна техніка широко використовується у всіх галузях виробництва. Науковці прагнуть зменшити розміри комп'ютерів при одночасному збільшенні їх якісних і кількісних показників. Наслідки подальшої мініатюризації в галузі інформатики будуть досить значними, і комп'ютери зможуть виконувати нові функції.

Тож, вочевидь, із застосуванням найсучаснішої техніки біологічна наука просувається вперед гігантськими кроками: проводяться складні операції на серці і мозку, забезпечується розвиток ембріонів в пробірках, здійснюється розмноження рослин без використання зерна, виробляються вакцини та подібні продукти науково-технічної діяльності. Тож, вочевидь, можна стверджувати, що роль науки і техніки в сучасному суспільстві змінилася кардинальним чином. Їх вплив, у подальшому науко-технічному поступі, буде діяти на всі сторони життя: політику, економіку, соціальну сферу, освіту, культуру тощо.

Література

1. *Філософія науки*. Навчальний посібник / *Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.
2. Сторожук С.В., Гоян І.М. Культурна варіативність моральної інтуїції / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 25-26.
3. Чекаль Л. А., Павлова О. Ю., Сторожук С. В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку. К. : Міленіум, 2010. 340 с.
4. Сторожук С. В. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян // Антропол. виміри філос. дослідж. : зб. наук. пр. 2016. Вип. 9. С. 17-28.
5. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.I.], №. 11(1), С. 90-100.
6. Danylova T. The World without Fear and Illusions: Meditation as a Means of Overcoming Binary oppositions of Culture. International Researchers IR. 2014. Vol.3. Is.2. [http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20\(8\).pdf](http://www.iresearcher.org/77-82%20IR%20Template%20-%20Copy%20(8).pdf)

Нетовканий Ілля Олександрович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ДОМАШНЯ НАСИЛЬСТВО АБО КІЛЬКА ДУМОК З ПРИВОДУ «ПРОБЛЕМИ, ЯКОЇ НЕ ІСНУЄ»

На початку року 2019 року президентом України був підписаний закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству». На сайті Верховної Ради України він числиться як чинний. Закон розділяє види насильства на фізичне, сексуальне, психологічне та економічне. Тож ми розберемося, що це, яка тепер існує відповідальність за вчинення такого насильства.

Що значить «домашнє насильство», згідно із законом?

Домашнє насильство – дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали)

однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

«Якщо раніше домашнім насильством вважались інциденти у подружжі, то тепер розширюється коло осіб. До нього тепер відносять колишнього чоловіка/дружину, громадянські шлюби (спільне проживання без реєстрації). Розширене коло осіб, яких визнають кривдниками: прийомні батьки, особи, які спільно проживають чи проживали в одній родині, рідні брати, сестри, опікуни й інші родичі – дядько, тітка, племінниці, двоюрідні брати, сестри, двоюрідні дідусі та бабусі», – наголошує Ольга Дунебабіна.

Що таке економічне та психологічне насильство?

Під економічним насильством в законі значиться умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Психологічне насильство, відповідно до закону, – це словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

«Дуже часто про психологічне насильство кажуть, що «це просто сварка», «це просто ревності» і «це нормально», але це ненормально. Те, що принижує честь та гідність особи, це і є насильство», – пояснює експерт.

Довести такі види насильства можна через свідків (сусідів, родичів) і викликаючи поліцію, зазначає Ольга Дунебабіна.

Чи являється насильство кримінально відповідальним?

Так, але рік по тому.

«Якщо раніше за домашнє насильство була виключно адміністративна відповідальність, то тепер вводиться кримінальна відповідальність окремим законом, який теж вже підписав президент. Ця норма набуде чинності лише з січня 2019 року, оскільки потрібен приблизно рік для того, щоб навчити працівників поліції, суддів та прокурорів працювати із цією проблемою», – роз'яснює експерт.

За кожен з видів насильства визначена різна відповідальність.

Якщо коротко, покарання можуть бути такими: громадські роботи на строк від 150 до 240 годин, арешт на термін до шести місяців, обмеження волі на термін до п'яти років або позбавлення волі на термін до двох років.

«Позбавлення волі – це за систематичне вчинення насильства, за насильство щодо дітей, особливо малолітніх», – констатує речниця організації «Ла Страда – Україна».

Отже, криміналізація поки що не діє, але решта вже має застосовуватись на практиці, згідно із новим законом.

Якщо цей кривдник живе поруч, хто тут допоможе?

Закон передбачає можливість відокремити кривдника від жертви. Для цього є: терміновий заборонний припис і обмежувальний припис.

Заборонний припис виноситься Національною поліцією як реакція на факт домашнього насильства, виноситься терміново, діє до 10 днів, але його можна продовжити через суд до півроку. Обмежувальний припис діє від 1 до 6 місяців, і його видає лише суд, роз'яснює Ольга Дунебабіна.

«Кривднику забороняють перебувати в місці спільного проживання, навіть якщо це його помешкання, обмежують спілкування із постраждалою дитиною, забороняють наближатися на певну відстань до роботи, місця проживання».

Подібні норми запроваджуються у багатьох демократичних країнах та застосовуються міжнародним правом, втім, як це буде працювати в українських реаліях, поки що невідомо. Жодного механізму впровадження закону наразі не існує, зазначає речниця організації «Ла Страда – Україна».

До того ж, впровадження закону вимагає додаткових коштів: створення притулків, додаткових «гарячих ліній», створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства, розробки соціальних програм для постраждалих тощо.

Література

1. Сторожук, С., Гоян, І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії*, 2018, 280, 18-29.
2. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Світоглядні та соціокультурні засади становлення гендерних стереотипів в Україні. *Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія*. 2018, 806. С. 60-69.
3. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. *Аксіологічні засади євроінтеграції України. Науковий журнал «Політикус»*. Одеса. 2018. Вип.2. С.139-147.
4. Storozhuk S., Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. *Cherkasy University Bulletin: Philosophy*. 2019. 2. P. 15-23.
5. Danylova T. Born out of Nothingness: a Few Words on Taoism. *Research Revolution. International Journal of Social Science & Management*. 2014. Vol.III. Issue 1. P. 1-6.

Бойко Олена Сергіївна,
студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процес глобалізації охоплює всі сторони людського життя, проте щодо визначення суті та змісту даного процесу висувуються різні методологічні позиції та концепції. Низка дослідників глобалізації вважають, що вона зумовлена вільним рухом капіталів і зростанням залежності національних економік від глобальних фінансових ринків і транснаціональних корпорацій. Транснаціональні корпорації (ТНК) (компанія) (корпорація), що володіє виробничими підрозділами в декількох країнах. Справді, ТНК є акторами (гравцями) глобалізації у сфері ринку, ресурсів, технологій і комунікацій, утверджуючи глобальну економіку без кордонів. На думку У. Бека, влада й могутність ТНК зумовлена тим, що вони завойовують держави-нації, і без революцій, без зміни законодавства, тим більше конституції, лише завдяки діловій активності. Вони перекладають на себе повноваження національної держави, послаблюючи її. Світове суспільство, створене глобалізацією, ставить під сумнів могутність національної держави. Парадоксальність ситуації, вважає У. Бек, полягає в тому, що найбагатші люди стають віртуальними платниками податків, а їхнє багатство базується на віртуозній орієнтації у віртуальному світі. Вони підривають легальними, але нелегітимними способами добробут демократичного суспільства, можливостями якого користуються.

Як зазначає У. Бек, підприємці відкрили філософський камінь багатства. Нова магічна формула багатства: капіталізм без праці і без податків. Саме тому У. Бек визначає глобалізацію як сплетення національних держав та їхнього суверенітету в павутину транснаціональних акторів і як підпорядкування їхнім владним можливостям, орієнтації та ідентичності. Тож глобалізація означає вплив ТНК на всі сфери суспільного життя. Вона унеможливує самостійні дії націй-держав у соціально-економічній сфері. У цьому необхідно вбачати дуже важливу характеристику глобалізації її некерованість. Тріумф ринкового порядку означає катастрофічну нестабільність глобальної капіталістичної системи.

Серед усіх інтерпретацій глобалізації найпоширеніша та, що світ стає більш стандартизованим, через технологічну, комерційну та культурну синхронізацію, яка йде із Заходу. Тому під глобалізацією часто розуміють набуття людством рис певної однорідності, завдяки потужному впливу західної цивілізації на решту людства, тобто його вестернізацію. «Вестернізацію» прийнято тлумачити як процес поширення на весь світ економічних практик і соціальних порядків, сформованих насамперед у Європі. Багато авторів

ототожнюють нинішню модель глобалізації з вестернізацією. Крім того, менш імовірною стає одновекторність глобалізації як структурних і культурних процесів.

Уже сьогодні можна говорити не тільки про європеїзацію й американізацію, а й про китаїзацію та інші полюси глобалізації. Серйозний виклик вестернізації кидає так званий конфуціанський капіталізм із його позитивами патерналізму, партнерства, державної підтримки економіки, колективізму. Тобто глобалізація не є однотипним процесом. Вона реалізується у формах не лише вестернізації, а й локально-цивілізаційних процесів у Китаї, Росії, Індії тощо.

Глобалізація постає як процес цивілізаційної гомогенізації людства, унаслідок дії чинників конвергенції і внаслідок експансії найбільш розвинених країн цивілізаційних лідерів. Ця експансія стала можливою завдяки тому, що західна цивілізація здійснила модернізацію у формі унікального техніко-інноваційного розвитку суспільства. Модернізація підготувала ґрунт для глобалізації. Індустріалізація і демократизація були ключовими словами модернізації у ХХ ст. і залишаються такими на початку ХХІ. Модернізаційні процеси у економічному та філософському аспектах можна визначити як перехід від суспільства добробуту з пошуками нових якостей суспільного і приватного життя. Механізм розвитку – інновація, що забезпечувала високі темпи розвитку науки й техніки. Інновації і нововведення визначаються як цінності і норми суспільства, яке прагне до саморозвитку. Зразок західного прогресу був привабливим для багатьох країн. Адже модель техногенного суспільства з усіма його атрибутами від загального добробуту до ліберальної демократії в принципі можна легко відтворити. Тому на шлях модернізації вступили постколоніальні країни, а згодом – посткомуністичні. Таку позицію поділяє Е. Гіденс, на його думку, глобалізація – тільки наслідок модернізації. Сьогодні класичну теорію модернізації критикують за багатьма параметрами.

По перше, вона визнає лінійність та одну варіантність глобального розвитку, по друге, вона орієнтує на Захід, по третє, вона не дає засобів для аналізу ризиків вестернізації, зокрема індустріалізації, запровадження ринкової економіки, приватизації, багатопартійної демократії тощо.

Згідно з поглядами скептиків, поняття глобалізації – основа ідеології, що її поширюють захисники вільної торгівлі, які прагнуть демонтувати системи добробуту й скоротити державні видатки на соціальні програми. І радикали, і скептики розглядають глобалізацію лише в площині економіки. Однак не менш важливими чинниками глобалізації є технологія, культура й демократія. Тому участь у глобальній економічній системі зовсім не гарантує успіху. Нагальне завдання для країн – знайти міцну рівновагу між збереженням своєї національно-культурної самототожності та інтеграції на основі нових технологій у світовий ринок. Тому потрібно використовувати досвід країн, які зуміли досягти успіху за допомогою глобалізації та інтеграції. Звісно, зазначає Е. Гіденс, глобалізація “не простує шляхами справедливості, і аж ніяк не є милосердною за своїми наслідками.

Для великого загалу людей, які живуть поза межами Європи і Північної Америки, вона виглядає дискомфортно, подібно до вестернізації – або либонь американізації, позаяк Сполучені Штати є зараз єдиною супердержавою, яка за своїм економічним, культурним і збройовим становищем домінує у глобальній світобудові”. Тому цілком закономірно, що глобалізація у формі вестернізації викликає сумніви й незадоволеність. Зазвичай, пише Е. Гіденс, у глобалізації вбачають чинник, який руйнує локальні культури, поглиблює нерівність у світі.

Як зазначає З. Бауман, “глобалізація роз’єднує не менше, ніж об’єднує, вона роз’єднує об’єднуючи. Те, що для інших видається глобалізацією, для інших обертається локалізацією; для одних – це провісник нової свободи, для інших – несподіваний і жорстокий удар долі. На перше місце серед омріяних цінностей виходить мобільність, свобода пересування, той вічно дефіцитний товар, який розподіляється нерівномірно, швидко перетворюючись на головний чинник розшарування нашої постмодерної доби”. Зигмунт Бауман бачить найглибший зміст ідеї глобалізації в невизначеному, некерованому і самотійному характері всього, що відбувається у світі; у відсутності центру, пульта управління, ради директорів або головної контори. Наполягає, що термін «глобалізація» пов’язаний, перш за все, «з глобальними наслідками, абсолютно ненавмисними і непередбачуваними, а не з глобальними ініціативами та діями». Вчений в якості важливої риси глобалізації виділяє: статусну кризу інтелектуалів (еліти знання), «загибель відстані», звуження простору (у сучасному світі відстань існує тільки для того, щоб бути подоланою за допомогою новітніх засобів комунікації і передачі інформації, «розплавленість» умов людського життя та його цілей. Розмиті умови життя ведуть до утворення якогось символічного «контейнера можливостей», причому таких, що ще не виявлені, та таких які вже втрачені. Всі зміни в світі відбуваються настільки швидко, що ніяка проблема не може бути вирішена раз і назавжди – її треба періодично вирішувати заново. Наприклад, не можна знайти хорошу роботу, тому що через 1-2 роки все може змінитися, і треба буде шукати нову роботу. Локальність у глобалізованому світі, переконаний З. Бауман, – знак соціальної знедоленості й деградації. Для процесу глобалізації характерна однорідність, яка виявляється в уніфікації потреб, цінностей, норм та ідеалів. Безперечно, глобалізація – експансивна, її не можна уникнути. Єдина надія, на думку Т. Фрідмена, що “кожна країна спроможеться розробити численні фільтри, щоб оборонити свою культуру від зовнішнього і внутрішнього тиску глобальної капіталістичної економіки, тиску, що призводить до нівеляції всяких культурних особливостей. Бо сучасна глобалізація така швидка й потужна, що культури, яким забракне сили це зробити, просто позникають, як зникає кожен біологічний вид, нездатний пристосуватися до зміни середовища”.

Одним із найважливіших фільтрів, вважає Т. Фрідмен, є здатність до “глокалізації”. Глокалізація – здатність культури, взаємодіючи з іншими впливовими культурами, вбирати те, що природно їй підходить і могли б її збагатити, та чинити опір справді чужим речам. Глокалізація потрібна для того, щоб будь-яка країна чи культура змогла засвоїти окремі аспекти глобалізації,

скористатися ними й збагатитися, але не дати цим стороннім впливам заповнити й пригнітити себе. Таким чином, Т. Фрідмен розглядає глокалізацію оптимістично, натомість З. Бауман песимістично. Глокалізація, вважає З. Бауман, – процесової всесвітньої стратифікаційна глобалізованих багатих і локалізованих бідних. Глобалізація для Дерріда – незворотній і закономірний процес, який переживає сьогодні світ, процес «глобалізації» не сумірний з нашим повсякденним життям, він стоїть вище конкретних світів і прагне уніфікувати все розмаїття форм соціальних організацій. Використовуючи поняття «глобалізація», Дерріда уточнює, що він говорить саме про mondialisation, у якому ясно чується створення світу, а не про globalization, в якому йдеться про всесвітній процес. Філософ розуміє світ як оточення, говорить про світ в просторовому, а не в психологічному сенсі: людина знаходить себе у світі, а не створює його навколо себе. Дерріда цікавлять саме шляхи формування єдиного світу людей таким чином, щоб це не перетворювалося на пошук спільного знаменника для життєвих світів кожної окремої людини. Іншими словами, він задається питанням про те, як досягти спільності не втративши відмінностей, тієї системи відмінностей, яка, за словами Фуко, і може дати певне уявлення про (само) тотожності. Навіть якщо глобалізація і не знищує індивідуальних особливостей і реалізується саме як взаємне відкриття, тим не менш, це відкриття завжди відчуває вплив тих чи інших приватних інтересів і політичних стратегій. Процес глобалізації робить можливим і необхідним не тільки узагальнення, а й звільнення від історичних коренів і географічних кордонів. Дерріда не говорить прямо про кінець національних держав і не закликає відмовитися від національного (що означало б відмову від мови та історії).

Дивина глобалізації полягає в тому, що всі країни виступають за взаємне відкриття кордонів до тих пір, поки це не стосується приватних державних амбіцій. Хоча відкриття кордонів завжди і неминуче пов'язане з обмеженням державного суверенітету і з делегуванням частини повноважень міжнародним організаціям. Парадокс полягає в тому, що відкриття кордонів не може проходити без взаємного обмеження.

Чимало проблем глобалізація зумовлює і для людини. Швидкі зміни зумовлюють чимало негативних наслідків серед яких насамперед хотілося б наголосити на перманентному відставанні людини від рівня розвитку людства в цілому, диспропорції між видом (біологічним) і індивідом. Загострюється диспропорція між розвитком людської індивідуальності, обмеженою біологічним віком, і соціально-технологічним розвитком людства, для якого поки не видно меж у часі. З кожним поколінням на особистість навалюється все більш важкий вантаж знань і вражень, які були накопичені попередніми століттями і які вона не в змозі засвоїти. Глобальний обсяг науково-технічної літератури подвоюється кожні сім років. Особистість бореться з цим валом інформації та в цілому поки справляється. Відбувається «компресія» колишніх знань, забувається багато «зайвого», тому молодь не читає книг. Давно вже більшість не читає Платона і Аристотеля. Скоро ніхто не буде читати Толстого

і Достоевського – і нічого не трапиться. Те, що вони могли вкласти в скарбничку людства, вони вже вклали.

Але у відношенні особистості, що формується зараз в країнах, що розвиваються, ці спостереження мають особливе значення. Людина ще недавно традиційного суспільства не може включитися в сучасний інформаційний потік і відчуває дискомфорт або фрустрацію.

Таким чином, можна стверджувати, що глобалізація – це суперечливий, діалектичний процес розвитку соціоприродної дійсності, що характеризується посиленням та ускладненням системи взаємозалежності між його суб'єктом і об'єктом, і одночасно це процес розвитку наших знань про ці взаємозалежності та її глибинних основах.

Література

1. Сторожук С. В. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян // Антропол. виміри філос. дослідж. : зб. наук. пр. 2016. Вип. 9. С. 17-28.

2. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.1.], №. 11(1), С. 90-100.

3. *Філософія науки*. Навчальний посібник / Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.

4. Данилова Т.В. Проблема людської ідентичності у постмодерній картині світу. Антропологічні виміри філософських досліджень. 2012. №2. С. 16-22.

Кудрявцев Костянтин,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛІЗМ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОЇ ЕПОХИ

Багато вчених сьогодні переконані в тому, що глобалізація є результатом розгортання інформаційної революції і пов'язана з безпрецедентним розвитком інформаційних та комунікаційних технологій. Ця революція може привести до фундаментальних змін у суспільстві, економіці та політиці, які здебільшого можуть відбуватись значно швидше, ніж раніше.

Аналіз трансформації сучасного соціального простору актуалізує необхідність виокремлення та вивчення такого принципу його розвитку як глобалізм.

Культура наукового дослідження передбачає виокремлення підходів попередніх наукових розвідок до розуміння глобалізму. Поширеним є тлумачення глобалізму як принципу щодо формування, організації, функціонування і розвитку світу як цілісної економічної, соціокультурної і політичної суперсистеми або стилю у політиці, за якого певне питання розглядається і вирішується у контексті загальнолюдських проблем, що потребують для свого розв'язання спільних зусиль [1].

Висловлюється думка, що глобалізм - це ідеологія глобалізації, а антиглобалізм - ідеологія антиглобалістської боротьби. Схематично глобалістська картина миру може бути представлена таким чином: теорія (ідеологія) – це глобалізм або антиглобалізм, а практика – це глобалізація або антиглобалістська боротьба. Відповідно до вищезазначеного, теорія глобалізації і є глобалізмом, а теорія антиглобалістської боротьби є антиглобалізмом. У зв'язку з цим політична практика може бути спрямована або на культурне домінування в світі, тобто на глобалізацію, або на опір їй, тобто на антиглобалістську боротьбу [2].

Значна частина населення виявилась включеною в нову інформаційну реальність, яка характеризується новітньо широким доступом до різноманітних джерел інформації, з'явилась реальна можливість у доступі до ситуаційної інформації в режимі реального часу, завдяки чому люди стали виступати безпосередніми учасниками певних подій. Так, “об'єднання можливостей комп'ютера з телекомунікаційними мережами “звужує” час та простір, зменшує значення національних кордонів, надає індивідам відчуття належності до певної глобальної спільності” [5, с. 68].

Отже, реальність здійснення інформаційної революції сьогодні вже поза сумнівом, проте, аналізуючи її конкретні механізми та наслідки, доцільно з'ясувати сутність даного процесу. Більшість фахівців сьогодні під інформаційною революцією розуміють “вибуховий процес створення та розповсюдження новітніх інформаційних технологій (НІТ) для найбільшої продуктивності виробництва, раціональної організації та ефективного використання інформації, який зумовив перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства” [3, с. 29].

Аналізуючи реальний вплив інформаційної революції на процеси глобалізації, Паулу Уймонен, експерт Програми розвитку ООН, відзначає “хоча інформаційні технології є інструментом соціального розвитку, самі по собі вони не змінять сьогоденного суспільства. Говорити про інформаційну революцію щонайменше лицемірно, коли взяти до уваги, що фундаментальні аспекти сучасних суспільств швидше відтворюються, ніж змінюються в планах розвитку інформаційного суспільства” [7].

В умовах сучасних процесів глобалізації формуються також нові інформаційні потреби, які водночас задовольнити за допомогою існуючої системи інформації не завжди вдається. Адже, як вже зазначалось вище, інформація визначенням видатного філософа комунікації ХХ ст. М.Маклюена, є також добою екології [8].

В умовах глобалізації інформаційна сфера стикається також із чималими загрозами інтересам суспільства. Одним із джерел таких загроз є безперервне ускладнення інформаційних систем та мереж зв'язку як важливих інфраструктур, що певною мірою забезпечують функціонування суспільства. Ці загрози можуть проявлятися у вигляді як умисних, так і невмисних помилок, збоїв та відмов техніки й програмного забезпечення, шкідливого впливу на ці інфраструктури з боку злочинних структур і кримінальних елементів. Об'єктами реалізації таких загроз можуть виступати інформаційні системи енергетичної, транспортної, трубопровідної та деяких інших інфраструктур [4, с. 72].

Руйнівний вплив “інформаційної зброї” в інформаційному суспільстві може виявитись більш потужним та ефективним, ніж уявляється зараз. Це особливо небезпечно в умовах існування майже монопольного становища компаній невеликої кількості країн світу на ринку інформаційних продуктів, оскільки така ситуація здатна спровокувати бажання використати наявну перевагу для досягнення тих чи інших політичних цілей. Ці загрози, на думку деяких учених, можуть проявлятися також у вигляді отримання протиправного доступу до відомостей, які становлять державну таємницю, до іншої конфіденційної інформації, розкриття якої може завдати шкоди інтересам держави [4].

Отже, ми таким чином, маємо проведений нами аналіз дозволив розглянути інформаційну революцію як внутрішньотрансформаційний процес створення та впровадження новітніх інформаційних технологій, який призвів до появи нового етапу розгортання процесів глобалізації.

Література

1. Глобалізм//Вікіпедія:Енциклопедія//<http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Даниленко В.П. Что такое Глобализм // <http://www.contrtv.ru/print/2686/>
3. Еляков А.Д. Современная информационная революция // Социолог. исслед. – 2003. – № 10. – С. 29-38.
4. Емельянов Г.В., Стрельцов А.А. Проблемы обеспечения безопасности информационного общества // <http://www.iis.ru/infosoc/emag.nsf/BPA/36cd0b938767a524c32568bd003ffe23>
5. Уткин А.И. Глобализация: процесс и осмысление. – М., 2001. – 456 с.
6. Шевчук О.Б., Голобуцький О.П. E-Ukraine. Інформаційне суспільство: бути чи не бути. – К., 2001. – 104 с.
7. Discourse et interventions. Joint French-Finnish statement on the information society. Finland, 09.10.1998 // <http://www.premier-ministre.gouv.fr/PM/D100998A.htm>
8. Globalizzazione: A Reader / P.O'Meara, H.D.Mellinger, M.Krain, D.Marytani (eds). Bloomingthon; Indianapolis: Indiana Univ. Press-Roma. – 2000. – 781 p.

Сіранчук Світлана,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Сторожук Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

РОЛЬ ГАДЖЕТІВ ТА ІНТЕРНЕТУ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Зараз інтернет став невід'ємною частиною нашого життя. Гаджети та техніка полегшують роботу як у повсякденному житті, так і на світових виробництвах з виготовлення потрібних нам речей. Звичайно, добре, що з кожним поколінням з'являється багато нових можливостей завдяки ним, але в цьому є і великі мінуси, бо через нього ми втрачаємо реальність.

Нікому не секрет, що багато людей вже мають залежність від гаджетів, інтернет замінює нам справжніх друзів. Те, що діти сидять завжди онлайн і деякі з них мають лише віртуальних друзів, призводить до проблем співвідношення людей у соціумі та появу такої, вже, нажаль, поширеної, проблеми, як асоціальність.

Діти більш зацікавлені в інтернеті, бо там різні ігри, приколи, МЕМІ, фільми, серіали і тому, часу на захопливе хобі або на якесь нове цікаве дозвілля вже нема. Можна сказати, вони відриваються від реального світу і переходять під владу гаджетів. Якщо пройтись по місту, погуляти по парку, поїхати на пляж, то можна побачити дітей, які вже не грають в квача, не ховаються від інших, не роблять замки з піску, не бавляться на сонечку, а сидять у телефонах, дивляться відео, знімають тік-ток. І це прикро, бо в моєму дитинстві я, де б не була, завжди бігала з друзями, стрибала, гралась, а ввечері приходила втомлена, можливо іноді й брудна, але щаслива та радісна додому.

По-перше, коли я була маленька, ми не сиділи цілими днями в ноутбуках, не дивились серіали, ми рухались та поводили час на вулиці і свіжому повітрі, а не були поглинуті з головою у комп'ютерні ігри. Через це багато дітей має зайву вагу та проблеми зі здоров'ям, бо не займаються спортом, а ведуть сидячий образ життя і їдять шкідливу їжу.

По-друге, через гаджети, ми забуваємо важливі речі, не сприймаємо інформацію, яка може бути необхідною та не чуємо, бо наша увага зосереджена на іншому. Забуваємо про наші обов'язки, роботу і навчання. Думаю у кожного було, що сидячі у телефоні, не помічаєш як швидко плине час.

Підрастаюче покоління майже не розвивається, а навпаки, багато хто навіть деградує, бо навіщо думати, коли поруч телефон і можна швиденько зазирнути в інтернет, подивитися потрібну річ, списати. Це ж простіше! В цьому і біда, бо багато хто так і робить, замість того, щоб розвивати свої розумові здібності, намагатися логічно мислити, відповідати на запитання,

беручи інформацію зі своїх думок, а не в тому ж телефоні знайти твір з чужими міркуваннями і видавати за свій.

На жаль, залежних людей від інтернету і гаджетів багато, одна з таких залежностей – це соціальні мережі. В приклад хочу привести відому всім програму tik-tok. Всі ми знаємо, принаймні чули, про це, або, навіть, не раз бачили дітей, які стоять навпроти телефона і під іншомовну пісню з лайливими словами, які вони навіть не розуміють, танцюють під неї, а потім викладають туди і отримують часто багато критики, після якої їхня самооцінка падає і нелюбов до себе росте. Насправді, ця соц. мережа може допомогти тобі показати свій талант на весь світ, отримати цікаві поради, знайти нове хобі, змотивувати, підняти настрій, але багато людей використовує її не за призначенням і потім ображаються на не завжди конструктивну думку інших людей.

Ще немало важливою проблемою інтернету є азартні або інші ігри, в які люди вкладають чималу суму грошей або навіть всі свої заощадження. Грати в них вони можуть хоч цілими днями.

Теж великою загрозою для дітей в інтернеті є «смертельні групи», а точніше люди, які стоять за цим. Вони мають психологічні знання щодо розмов з підлітками, вміють психологічно тиснути на їхні слабкі сторони. Прикладом була гра «синій кит», через яку багато неповнолітніх потрапляли до рук маніпуляторів, які змушували школярів робити небезпечні речі для свого здоров'я та навіть наполягали на покінченні життя самогубством, що деякі з них і робили.. Нажаль, таких ігор було, а може ще й досі є, багато..

Щодо техніки: великий мінус її це те, що вона замінює людську працю. Лишає нас робочих місць. І через це, деякі втрачають свою посаду та залишаються безробітними. Можна сказати, в цьому плані, вона руйнує нам життя, бо скоро може заповонити весь світ і хто знає чи залишиться робота для нас взагалі.

Ще однією негативною стороною техніки вчені вважають, що багато відомих нам гаджетів та навіть побутові прилади мають властивості випромінення. Це ж, у свою чергу, може викликати серйозні проблеми зі здоров'ям. Смартфони наприклад, можуть призводити до порушення сну, відчуття втомленості та погано впливають на здібності підлітків запам'ятовувати інформацію, особливо абстрактні образи.

Якщо казати вже про користь техніки, гаджетів та інтернету, то вона є і не маленька. Бо, наприклад пилосос, він прибирає пил швидше і краще, ніж віник з совком. А зараз ще є з'явився робот-пилосос, який сам їздить та робить прибирання. І таких прикладів багато: швейна машинка, раніше ж люди своїми руками все робили, а тепер з її допомогою, процес займає в рази менше часу. Сюди ж відносимо й електробритву, електропилу, електродріль, електрощітку, мікрохвильову піч, фен, онлайн карти, gps навігатор, гриль, камери відеонагляду, ескалатор, телевізор, радіо і безліч іншого.

Інтернет – цікава річ, яка допомагає розвиватися, якщо його використовувати з розумом. З нього ми можемо дізнатися новини, погоду, подивитися куди поїхати на канікули, де поїсти, щоб було швидко і поруч.

Можемо навчитись чомусь новому, прочитавши цікаву статтю, або ту ж саму книгу, пройшовши онлайн курси. А ще й з'явилося багато інтернет – професій, які, до речі, дуже актуальні.

Зараз спілкування для нас як повітря, ми не можемо без нього прогресувати. І сучасні технології нам допомагають комунікувати один з одним. До цього відноситься й електронна пошта, мобільні телефони, відеоконференції, програми для обміну миттєвими текстовими повідомленнями, соціальні мережі тощо. Все це значно полегшило нам життя. Тепер кожен з нас може спілкуватись з родичами за кордоном, використовуючи свій гаджет або послуги спеціальних програм, таких як Skype, Zoom для цього.

Оскільки зараз пандемія, в нас нема можливості завжди ходити до навчальних закладів, тому завдяки інтернету і гаджетам є змога вчитися і працювати онлайн. Можна знаходити роботу у соц. мережах або на спеціалізованих сайтах. Можна продавати щось, під час карантину, не виходячи з дому, берегти своє здоров'я і заробляти гроші. За допомогою гаджетів у нас є можливість вибрати та замовити їжу прямо додому та й не тільки її.

Також, очевидною позитивною стороною комп'ютерних технологій є допомога в розрахунках, побудові графіків, створенні таблиць.

Розвиток технологій в сфері медичних наук дозволяє людям жити довше і буди здоровіше. В минулому такі досягнення, як пересадка нирок або серця вважалась звичайною фантастикою і мало хто вірив, що колись такі операції стануть реальністю. Тим не менш, сьогодні пацієнтам мед. закладів регулярно проводяться трансплантації органів, продовжуючи їм вік і дозволяючи людям жити здоровим, повноцінним життям.

Дуже гарна ідея була й у Стівена Сассона, у 1975 році він створив перший експериментальний фотоапарат без плівки. Саме завдяки цьому винаходу зараз є можливість робити багато фотографій і залишати їх в інтернеті, на карті пам'яті та на телефоні, а через декілька років дивитися і згадувати. Та й ще сучасні прилади економлять нам місце. Наприклад, комп'ютерний диск може вміщувати в себе стільки ж інформації, як декілька товстих книжок.

І нарешті, закінчуючи розмову про плюси новітніх технологій, не можна не пригадати те, що у людей з'явилося багато вільного часу. Якщо раніше для того, заплатити за комунальні послуги, оплатити штраф, записатись до лікаря та отримати будь-яку іншу державну, або муніципальну послугу, потрібно було відсидіти величезну чергу у тісному душному приміщенні, то уже як декілька років все це відійшло на другий план. Зараз більшість просто роблять це в Інтернеті.

Отже, я описала плюси і мінуси техніки, гаджетів і користі інтернету для світу. Ми з вами щодня користуємося безліччю приладами, які вже стали невід'ємною частиною нашого повсякдення. На мою думку, незважаючи на всі їхні негативні сторони, вони дуже часто нам допомагають. Завдяки ним, люди постійно відкривають щось нове для себе та удосконалюють старе. Сучасні технології значно облегшують нам життя, хоч і мають деякі недоліки.

Література

5. Сторожук С. В. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян // Антропол. виміри філос. дослідж. : зб. наук. пр. 2016. Вип. 9. С. 17-28.
6. Сторожук С.В., Кривда Н.Ю., Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», [S.1.], №. 11(1), С. 90-100.
7. *Філософія науки*. Навчальний посібник / Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.

Ругаль Анастасія Борисівна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Захист та
карантин рослин», ФЗРБТтаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

МОРІС АЛЬБВАКС ПРО СОЦІАЛЬНУ ПРИРОДУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Сьогодні спостерігається масове зацікавлення темою «Метаморфози колективної пам'яті». Я зацікавилась цим питанням та вирішила його розібрати, по-перше треба зрозуміти що саме означає термін «Колективна пам'ять».

Колективна пам'ять - це знання та інформація, які поширюються між двома або більше членами соціальної групи. На цю тему французький соціолог Моріс Альбвакс визначив соціальну природу індивідуальної пам'яті.

Моріс Альбвакс був учнем філософа-інтуїтивіста Анрі Бергсона, з одного боку, і засновника французької соціологічної школи, одного з найяскравіших представників позитивізму Еміля Дюркгейма – з іншого. Крім того, він був близький з Л. Февром і М. Блоком і входив до першої редакції «Анналів», представляючи в цьому міждисциплінарному виданні соціологію. Саме з школи «Анналів» пішло вивчення Альбваксом пам'яті.

У роботах, присвячених проблемам пам'яті, Альбвакс показав, що пам'ять не тільки психофізіологічна, а й соціальна функція. Індивідуальна пам'ять обумовлена «колективною пам'яттю», втіленою в традиціях, соціальних інститутах тощо, а соціальну взаємодію і ритми соціального життя – важливий фактор запам'ятовування. Соціальне середовище впорядковує спогади в просторі і в часі, служить джерелом як самих спогадів, так і понять, в яких вони фіксуються.

Робота Альбвакса написана в руслі магістральної лінії французької соціології, від «Самогубства» Дюркгейма до «Міфології» Барта: "те, що

прийнято вважати індивідуальним, насправді соціальне, входить в сферу цивільної відповідальності.

Отже, основна ідея роботи полягає в тому, що пам'ять індивідів і груп соціально детермінована, саме для аналізу цієї громадської складової автор використовує поняття «рамки». "Найчастіше я згадую про щось тому, що до цього спонукають мене інші, що їх пам'ять допомагає моїй пам'яті, а моя пам'ять спирається на їх пам'ять. <...> В такому сенсі виходить, що існує колективна пам'ять і індивідуальні рамки пам'яті, і наше індивідуальне мислення здатне до спогаду остільки, оскільки вона укладена в цих рамках і бере участь в цій пам'яті».

Попри те, що сувора соціологічна традиція „перемагає“ у книзі Альббакса інтуїтивістську, особисте знайомство автора з Анрі Бергсоном і психологічною школою вплинуло на логіку побудови дослідження, та й на вибір самого об'єкта – пам'яті, а значна частина матеріалу, що приводиться Альббаксом, швидше запозичена їм у психологів або зі спостережень за особистим досвідом, ніж має соціально-емпіричний характер.

Аналіз Альббакс починає з „чистого досвіду“ (в момент сну, коли індивід відділений від суспільства). Це та відмінність від реальності, коли ми уточнюємо свої відчуття співвідносячи себе з іншими. «Сновидіння ґрунтується тільки на самому собі, тоді як наші спогади спираються на спогади інших людей і загальні рамки пам'яті нашого суспільства».

Аналізуючи відмінність спогадів та сну Альббакс робить важливий висновок: спогади завжди є реконструкцією. Розуміти це слід як те, що, навіть згадуючи щось з минулого, індивід не може глянути на це очима дитини, він не в силах відкинути накопичений за прожитий час багаж досвіду.

Друга ідея полягає у вияві зв'язку між пам'яттю та мовою. Він обґрунтовує це такими фактами – сні ми не можемо адекватно відобразити словесно навіть щойно прокинувшись. Другий аргумент – втрата можливостей словесних спогадів унаслідок „афазії“ – травми мозку. Ці порушення спричинюють проблеми з пам'яттю. Також незаперечним аргументом є те, що „перед тим як викликати з пам'яті спомин, ми його промовляємо“. Цьому предмету окремо присвячена третя глава, важливий постулат якої-мінливості спогадів з часом: „Деякі спогади не виникають знову не тому, що вони старі і поступово розсіялися, – просто раніше вони були обрамлені такою системою понять, якої у них вже немає сьогодні“. А звідси наступний важливий крок: „Спогад може і не зберігатися – наша нинішня свідомість містить у собі і знаходить навколо себе засоби, що дозволяють його виробити“.

Це надзвичайно важливе спостереження, надихаюче багатьох сучасних гуманітаріїв – від дослідників усних свідчень (і трансформацій спогадів, які спостерігаються в них), до соціологів, що займаються політикою пам'яті і способами її свідомого конструювання різними групами. Тим самим колективна пам'ять має історичний характер: «... Історія не просто відтворює розповіді сучасників про події минулого, але час від часу і підправляє їх – не тільки тому, що має в своєму розпорядженні інші свідоцтва, але і з тим, щоб

пристосувати їх до прийомів мислення та репрезентації, властивим нинішнім людям».

Подальший хід думки автора концентрується на формуванні та зміні спогадів з плином часу – від особистісного сприйняття (так, індивід більш детально здатний відтворити ті події, які він переживав в останні години), до навмисного чи несвідомого конструювання образів минулого в групах. Тому Альбвакс саме тут ставить крапку в розгляді індивідуальних механізмів пам'яті і переходить до аналізу пам'яті в родині, потім релігійній групі й, нарешті, у соціальних класах.

Глава про релігійну пам'ять розкриває найважливіший тип соціальної роботи зі спогадами – виникнення і функціонування традиції. Крім того, що традиція постійно піддається ревізії в інтересах сьогодення, вона має природу колажу. Традиційна культура будує свої нинішні уявлення з підручного матеріалу, реутилізуючи уламки старих, вже мало що говорячих їй спогадів – як своїх, так і чужих». Так, християнство адаптує язичницькі традиції і вірування, час і місце в спогадах про конкретні події, що описуються в переказах, які поступово сприймаються в символічній формі і знаходять спільні риси. У зв'язку з цим можна виділити два типи носіїв традиції в суспільстві – догматики і містики. Перші прагнуть не «заново пережити» минуле, а погоджувати його згідно з вченням – звідси походить ритуалізація пам'яті, її «застигання» (поступово обряди «застигають в буквальных формулах і монотонних жестах, чия дійсна сила знижується»). Другі прагнуть не стільки «довести релігію», скільки «жити нею». Однак, незважаючи на протилежність устремлень догматиків і містиків, в релігії є місце і тим, і іншим: містиків частково допускають туди тому, що своїми баченнями і особистими переживаннями вони зміцнюють рамки традиційних вірувань. Не важко розпізнати тут аналогії з формами існування традиції і поза релігійних груп: традиція намагається відновити зв'язок з минулим, виходячи з розуміння потреб нашого часу.

Нарешті, заключна глава про соціальні класах і їх традиції спирається на, як мінімум, дві важливі тези. По-перше, Альбвакс пояснює, яким чином сьгоднішні ідеї здатні трансформувати традиційні спогади. Це відбувається, наприклад, коли новий соціальний клас (буржуазія) спочатку мімікрує, прикривається цінностями старого (аристократії), поступово підміняючи, наприклад, уявлення про цінності військової доблесті і тривалого служіння короні міркуваннями про важливість таких якостей, як компетентність, талант, а потім – багатство, доступ у певні кола адміністративного апарату. Друге – спостереження над тим, що сучасна людина часто виконує в суспільстві безліч функцій, і під час переходу з однієї групи в іншу люди неминуче привносять в одну з цих груп стиль мислення, запозичений в іншій, і навпаки. Звідси думка вченого про те, що колективна пам'ять сучасного буржуазного суспільства «програла в глибині» (тобто давності спогадів) стільки ж, скільки виграла в широті.

Література

1. Maurice Halbwachs. Les cadre's sociaux de la mémoire. – Paris, Les Travaux de L'Année Sociologique, 1925 Maurice Halbwachs. La mémoire collective [1939], Paris: Presses Universitaires de France, 1950.

Михалевич Юлія,
студентка 1 курсу, спеціальність «Захист та
карантин рослин», ФЗРБтаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

МЕТАМОРФОЗИ КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ

Зміст проблеми історичної пам'яті можна звести до того, як люди сприймали події (не тільки їх особистого або колективного життя і Великої історії), сучасниками або учасниками яких вони є. Як вони їх оцінювали, яким чином зберігали інформацію про ці події, так чи інакше інтерпретуючи побачене або пережите – все це становить величезний інтерес. Мова йде не про свідомі перекручування, а про систему сприйняття людьми того, що вони спостерігають. Реальність переломлюється в їх свідомості, і її образ закарбовується в їх пам'яті як істинна розповідь про подію [3, с. 6].

Зміст колективної пам'яті змінюється відповідно до соціального контексту і практичними пріоритетами застосування. Активно нав'язуваний суспільству образ минулого стає нормою його власного уявлення про себе і формує його поведінку. В цьому випадку соціальні потреби можуть формувати спотворений образ минулого. Саме тому, перед нами постало актуальне питання дослідити метаморфози колективної пам'яті.

Як зауважив М. Хальбвакс, кожна група людей створює свою пам'ять про власне минуле – пам'ять, яка підкреслює особливості цієї групи, відрізняє її від всіх інших. Хоча носіями колективної пам'яті виступають окремі люди, вона ширше їх індивідуальної автобіографічної пам'яті, оскільки ґрунтується на передачі знання від одного покоління до іншого [3, с. 10].

Оскільки в «живій пам'яті» минуле постійно переглядається, то знання про нього можливо тільки через стійкі образи і комеморативні практики, тобто через пам'ять, наділену в «матеріальну» форму. Однією з характерних рис цієї теорії було також розмежування історії та пам'яті як двох способів поводження з минулим: історія виступає як знеособлене, «об'єктивне», не схильне до соціального впливу наукове знання, що розділяється небагатьма, в той час як пам'ять належить всьому суспільству.

Схильність колективної пам'яті до зображення минулого в чорно-білих тонах призводить до нагнітання контрасту між різними історичними періодами

і сприяє формуванню однозначного ставлення до того чи іншого етапу в розвитку даного суспільства. Таким чином, в колективній пам'яті одні періоди представлені як важливі кроки, зроблені цим суспільством в своєму розвитку, в той час як інші зображуються як епохи занепаду [2, с. 19].

Розглянемо на конкретному історичному прикладі, як відбуваються метаморфози колективної пам'яті. Так, Жовтнева революція 1917 року була міфом основою для Радянського Союзу. Вона розглядалася як поворотна подія, яке розділяє історію на «до» і «після». Радянська влада вкладала досить істотні ресурси в те, щоб створити відповідну інфраструктуру колективної пам'яті для цього міфу – свято, символи і ритуали, пам'ятники, музеї, топонімія публічних просторів, книги, фільми, вірші, пісні. Після розпаду СРСР все це продовжувало існувати. Проте, у незалежній Україні з 1991 року почався реванш Української революції, яка почала швидко та успішно виштовхувати радянську історичну формулу. Військова конфронтація між УНР та Радянською Росією відразу вводила Жовтневу революцію в коло подій з негативною оцінкою. Утім трансформація колективної пам'яті тривала довгі роки. Так, Жовтнева революція певний час ще входила до переліку державних свят, хоч і не відзначалася на державному рівні.

Активна діяльність у сфері історичної політики президентів Леоніда Кучми та Віктора Ющенка продовжила деконструкцію радянського-ностальгічного нарративу. І підтвердженням зміни колективної пам'яті, стало опитування Центру ім. Разумкова, згідно якого протягом першого десятиліття ХХ століття кількість людей, які вважають Жовтневі події 1917 року святом, постійно зменшувалася. Проте, в 2009 році цей день вважали святковим 20,7% респондентів віком 60 років і старше. Тобто в них зберіглась колективна пам'ять, закладена у часи тоталітарної системи Радянського Союзу. Натомість серед молоді віком 18–29 років 71% відсоток опитаних вважають 7 листопада звичайним днем, що на нашу думку, пов'язано з тим, що становлення їх особистості відбувалося в незалежній Україні, за часів відходу від міфу Жовтневої революції. Цікавим у розрізі розуміння метаморфоз колективної пам'яті є відношення до 7 листопада респондентів в залежності від регіону проживання. Так, у 2009 році цей день називали святковим 39,1% мешканців заходу України, 47,7% – центру, 51,4% – сходу і 59,3% респондентів південних областей [1]. Така суттєва відмінність в отриманих результатах засвідчила існуванні різної колективної пам'яті у жителів різних частин нашої держави. Саме тому перед центральною владою та Українським інститутом національної пам'яті постали стратегічні завдання до об'єднання і примирення жителів різних регіонів, у тому числі шляхом поєднання колективної пам'яті. І одним із стратегічних рішень, щодо вирішення суперечностей між Сходом і Заходом країни стало прийняття Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

Отже, колективна пам'ять складне утворення, яке тісно переплетено із активною соціальною пам'яттю, і в залежності від політичної ситуації в державі може бути трансформовано. На прикладі конкретної історичної події

розглянуто метаморфози колективної пам'яті, які відбулися в у свідомості українців за часів незалежності.

Література

1. Більше ніж половина українців не вважає святковим День Жовтневої революції 7 листопада – опитування. INTERFAX–Україна. 07.11.2009. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/24107.html> (дата звернення 21.04.2021).
2. Зерубавель Я. Динамика колективної пам'яті. *Империя и нация в зеркале исторической памяти: Сб. статей*. М.: Новое изд-во, 2011. С. 10–30.
3. Хальбвакс М. Коллективная и историческая пам'ять. *Неприкосновенный запас. Дебаты о политике и культуре*. 2005. № 2–3. С. 8–27.

Швець Владислав Вікторович,
студент 2 курсу, спеціальність
«Біотехнологія», ФЗРБтаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ ПІД ВПЛИВОМ ІСТОРИЧНОГО МИНУЛОГО

Потреби духовного порядку сучасного українця потребують коригування. Ми завжди намагалися перебороти хаос, який був і є в наших думках, оволодіти безоднею, що є в наших душах. Наші дегуманістичні тенденції в соціумі були завжди пов'язані з нашою історією.

Ми завжди прагнули до свободи, але над нами панував принцип несвободи, бездолене майбутнє. І тому українську історію супроводжували об'єднання і розпад, безупинна боротьба, поєднання любові й ненависті, прийняття та відшкодування. Бажання бути разом і будувати державу, але бути разом чомусь важко, майже неможливо. Часто перемагав примус – через традицію, общину владу, насилля зовнішнє і в середині країни. Історичні процеси завжди реалізовувались не так, як було в цивілізованих країнах, через наші емоції, думки, уподобання, переживання, наш внутрішній егоїзм. Тому і була завжди зміна наших перемог нашими поразками, досягнення – провалами. Ось чому сьогодні як і колись і не витримують українці, виїжджають у пошуках щастя за межами своєї Батьківщини.

Наш дух кудись намагається піднятися, чимось захоплюється, але заважують ієрархічна і центристська влада в країні. І все це тому, що ніколи довго не мали своєї державності, харизматичних лідерів, а здебільшого були під

іноземними колонізаторами. В багатьох випадках еліта наша складалася з іноземців, українська ієрархія держави була етнічною складовою.

Наші предки сприймали життя як важке випробування, сповнене безперервної боротьби за існування. Ми завжди були в необхідності захисту, менше всього розраховуючи на особисту або навіть групову ініціативу, повну перемоги над обставинами. Звідси наша терплячість, стійкість, але разом з тим і душевна імпульсивність, емоційність, ліричність, жертівність.

Прихований протест проти зовнішнього насилля і регламентації життя привів до утворення козацтва.

Християнство і православна церква об'єднували, рятували народ в часи страшної навали Батия, довгого ординського володарювання, литовсько-польської експансії. Народу вдалося всупереч цьому зберегти доброту і щедрість, геройство і мудрість, релігійність і освіченість. Але сидить ще в душах наших жорстокість, кріпацтво і рабство, якась особлива субстанція, що руйнує нас.

Ми відкинули негативне минуле і не бачимо гідного майбутнього, тягнемося до Європи, не відриваємося від Азії. Скрізь розділення, роздвоєння, розкол. Є бажання побудувати іншу Україну з привабливими європейськими цінностями, вищою цивілізацією, розвиненою культурою, лібералізмом, вільною творчістю, але чомусь стати самою Європою не можемо. Скрізь якась тимчасовість, невизначеність. Потрібна перемога над самим собою, над своїм консерватизмом, нігілізмом. Рух вперед необхідно усвідомлювати, а ще більше відчувати. Ніяк не вдається створювати щось міцне і стабільне, своє, не натягуючи на себе чужий менталітет, ідеї Заходу чи Сходу. Більшою чи меншою мірою, але все наше життя метафізичне, ірраціональне, трансцендентне, ховається за викрутасами історії. Мабуть, все тут синергетичне, самоорганізоване, хоч завжди знаходяться легендарні герої історії, обов'язково таємничі та важкозрозумілі.

Наша теперішня історія для нас не піддається ні ґрунтовному пізнанню, ні розумному поясненню, ні задовільній оцінці. Вона сьогодні міфотворча, недоступна, закрита внутрішнім кодом. Її важко описати, а ще важче зрозуміти. Ми прагнемо до якогось невідомого нам світу, завжди виходимо за якусь межу несвідомого. Нездійсненність бажань і мрій характерна для багатьох сьогоднішніх українців.

Влада потребує упорядкування та зміцнення держави і, відповідно, більш стійкої ідеології.

Література

1. Воронкова В. Г. Філософія гуманістичного менеджменту: (соціально-антропологічні виміри) : [монографія] / В. Г. Воронкова. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2008. – 254 с.
2. Василевська Т. Е. Етика державногоуправління : підручник / Т. Е. Василевська, В. О. Саламатов, Г. Б. Марушевський; за заг. ред. Т. Е. Василевської. – К. : НАДУ, 2015. – 204 с.

Кисіль Наталія,
студентка 3 курсу, 1 групи, ФЗРБтаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС. СХІД І ЗАХІД

1. На мій погляд, «міжкультурна комунікація» являє собою адекватне взаєморозуміння двох учасників соціокультурної діяльності, що належать до різних національних культур.

2. Інтернаціоналізація та глобалізація в суспільстві потребують налагодження контактів в межах міжкультурної комунікації. Першими до розробки питання міжкультурного спілкування вдалися науковці в США, де виникла необхідність вивчення проблеми конфронтації різних расових та етнічних груп. Дослідникам вдалося виявити феномен людського спілкування загалом, а також значні відмінності в цінностях, уявленнях, моделях мислення та поведінки, які властиві представникам різних культур.

3. Міжкультурна комунікація ґрунтується на відмінностях між соціальними групами і класами того чи іншого суспільства. У світі немає ні одного соціально однорідного суспільства. Відмінності між людьми виникають в результаті їх походження, освіти, професії, соціального статусу і т. д. Також ці відмінності виражаються в протилежних поглядах, звичаях, традиціях.

4. Міжкультурна комунікація, у якій через мовлення взаємодіють культури і мови, базується на двох типах поведінки. Універсальна поведінка базується на біологічній спадковості людини, яка передається від покоління до покоління. Крім того, різним етнічним групам притаманна специфічна поведінка, яка формується під впливом соціального і фізичного оточення.

5. Соціальні та психологічні комунікації широко досліджуються в соціології, філософії, політології, культурології, психології та інших науках про людину і суспільство. Комунікативні відносини можуть бути представлені соціально-психологічними зв'язками, які охоплюють всіх людей незалежно від їх роду діяльності, віку. За походженням комунікації можна поділити на природні (мовні, сенсорні) і штучні (технічні). Сукупність природних і штучних способів зв'язку утворює багаторівневу комунікативну систему людського суспільства.

6. Я вважаю, що справжній міжкультурний діалог дозволяє виявити спільні світоглядні позиції, традиції. Для різних культур такими є більшість з тих, що лежать в основі ідей культури миру: ідея єдності людства, повага прав та життя кожної людини, свобода, справедливість, солідарність, турбота про навколишнє середовище. Це дозволяє сприяти збільшенню простору справедливості й зменшенню нерівності, а також утвердженню ідеалів

взаєморозуміння, терпимості й солідарності між всіма цивілізаціями, народами та культурами.

7. Завдяки новітнім інформаційним технологіям, на наших очах, змінюються види та форми міжкультурної комунікації. На мою думку, міжкультурна комунікація має урегульовувати відносин між країнами, етносами, класами, національними групами, релігійними організаціями з метою підтримки єдності й цілісності світової соціокультурної структури. Залежно від комбінації різних способів і стилів спілкування виділяють три основні види міжкультурної комунікації: вербальну, невербальну й паравербальну.

7. Зміст міжкультурної комунікації базується на взаємодії трьох найважливіших складових: мови, що відображає культуру народу; культури, що передає особливості суспільно-історичних умов; особистості, яка формується у ході освітньої і соціальної діяльності.

8. Кожен з нас сприймає навколишній світ на основі засвоєних культурних норм та цінностей, які стають своєрідними «культурними окулярами». Саме через них людина оцінює поведінку інших. Це і є етноцентризм, тобто сприйняття іншої культури крізь призму своєї, рідної. При цьому людині здається, що вона бачить дійсність такою, як вона є, хоча насправді в її свідомості відбувається лише моделювання реального світу на основі сформованих культурних установок.

9. Загалом під міжкультурною комунікацією розуміють комунікативну взаємодію людей як носіїв різних культурних спільнот, що орієнтована на культурно-комунікативних смислах, їх взаємозбагачення в соціокультурному й духовному планах. Це тривалий процес, пов'язаний із подоланням негативних стереотипів, формуванням готовності особистості до діалогу та культурної комунікації.

Найко Максим,
студент 1 курсу, 8 групи, Екон.ф-т, ФІК
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ЯК НА НАС ВПЛИВАЄ ОТОЧЕННЯ

Не просто так кажуть: «Скажи хто твої друзі, і я скажу хто ти». У різні періоди формування своєї особистості я цілком відчув це на собі , оскільки у всі ці періоди я спілкувався з різними людьми. І ти сам не помічаючи того немовби розчиняєшся через них , у тебе стають схожими на їх звички , лексикон, світогляд. І проблема в тому , що яким би ти не був , щоб не думав , ти все одно станеш одним із них. Як би ти не намагався нівелювати вплив друзів , знайомих , батьків, але до тих пір поки ти з ними тісно спілкуєшся ти себе не зміниш , не

станеш не таким як вони. Звісно батьків не можна змінити, не потрібно їм намагатись щось довести , або їх перевчити , до тих пір поки вони самі не зрозуміють, усе марно. А от друзів і знайомих ми обираємо самі.

Звісно якщо твої друзі, знайомі – бізнесмени , просто успішні люди , «триматись за них» просто і приємно, тим більш якщо ти виріс у такому середовищі . Також істиною є те , що триматись за неуспішних , негативних , часом із пагубними звичками людей , норма , якщо ти виріс у такому середовищі і без змін з нього не вирватись , як би ти сам цього не хотів.

У мене в житті був період , коли я мало з ким спілкувався і вважав , що я такий хороший , а мене всі ці люди не помічають , саме тому вони погані . Але знайшлись ті , хто мене в цьому підтримали , і вони на той час стали так званими «друзями». Через деякий час я став таким як вони. Пройшов час і я зрозумів що це не ті люди з якими я можу розвиватись. З того моменту пройшов уже не один рік , як я це зрозумів . І тому я вважаю що для того щоб розвиватись потрібно спілкуватись з людьми які або трохи більше твого рівня або які набагато вище твого рівня , і без змін не досягти нових висот.

Бородін Андрій Олегович,
студент 1 курсу, 8 гр.
спеціальність «ФіК», екон.ф-т
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ЯК СОЦІУМ ВПЛИВАЄ НА ЛЮДЕЙ

Соціум дуже важлива частина життя в наш час, так як саме він формує людину і не тільки.

Я вважаю що все виховання з дитини в дорослу людину складається з двох етапів: виховання в будинку, тобто мамою, татом, бабусями і дідусями, і соціумом, хоча я б навіть сказав, що в цьому випадку соціум може нести навіть більшу роль ніж виховання від сім'ї. Звичайно, ви можете зі мною не погодитись, на що я можу привести аргумент.

Давайте почнемо з того, що коли дитині виповнюється 3 роки вона починає ходити в садок, і соціум розширюється, раніше була сім'я, а тепер соціум з 20 дітей і 2-3 вихователів і там і починається повне формування особистості. Тобто дитина приходить в садок о 8:30 ранку, дитину бачать ну від сили 1 годину - це мало, а в садку дитина до 6-7 вечора, і ввечері батьки бачать дитину з 6-7 до 10-11 вечора, тобто цим я хочу сказати що в цей час вихованням займатися вихователі.

У цьому віці формується дуже багато, але ми не будемо поспішати, це Тільки садок.

Далі в 6-7 років Мама з татом визначають дитину в школу або ліцей. Далі все ще легше: дитина вчиться з 8 до 15:00 в школі, де в класі 30 учнів. З 1-5 клас у нього йде звикання, його вчать початкових етапах спілкування і так далі. До того ж в цей час дитина бере і приймає все, що йому дають і пояснюють і легко навчаємо. До того ж батьки віддають своє чадо на якісь гуртки, де його попередньо тренують і теж виховують. Починаючи з 5-9 класу йде формування повноцінної особистості і пізнане всього, що може бути. У цьому віці дитина йде гуляти на вулиці, де його формально виховує вулиця, це звичайно дуже грубо сказано, але так воно і є, якщо не вулиця тоді ігри і соціум в них.

В 9-11 класі дитина вже перестає їм бути і стає підліток, соціум впливає на нього і через це він може почати курити, пити або ще гірше. В цей час соціум не те що впливає, а він переходить в більш просунуту схему, він ніби вказує що добре, а що погано, намагається забрати особиста думка і перетворити людей в «тупе стадо Баранов». До речі це сама глобальна проблема цього тисячоліття так як дуже розумні люди хочуть зробити так, щоб ту працю який повинен бути високооплачуваним, зробити низько оплачувані, тобто як я і говорив раніше зробити «тупе стадо Баранов» другим дуже легко управляти і маніпулювати.

Так що саме в цьому віці дуже легко підліток може зламатися і перестати бути розумною людиною, а прогнутися під соціум або ж прогнутися під систему.

Далі в періоді 1-4 курсу батьки в більшості вкладають відсотків 20 в більш розвинуті дитини і то це дуже багато інші $\approx 80\%$ це соціум і прилеглі до нього речі. Далі слід або ж магістратура або ж робота, далі в житті все залежить від тебе і від того, як ти ставишся до соціуму.

Тобто на закінчення я можу зробити висновок що в наш час соціум дуже сильно впливає на сприйняття і розвиток людини в загальному, тобто від того як ти це розумієш і як ти будеш до цього ставитися.

Мельник Тетяна,
студент 1 курсу, 8 гр., спеціальність «ФіК»
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Актуальність даної теми полягає в тому, що світ розвивається, формуються нові погляди у різних сферах впливу, зростає попит на взаємодію з провідними країнами. Це все говорить про те, що існування без міжкультурної комунікації просто неможливе.

Термін міжкультурна комунікація тісно пов'язана з поняттями «взаємодія», «комунікація», «партнерство», «культура».

Відтак, міжкультурна комунікація – наука, яка вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних та мовно-культурних спільнот. Теорія і практика міжкультурної комунікації має міждисциплінарний характер. Вона створювалась на основі міжнаукової інтеграції антропології, етнології, соціології, психології, культурології та інших наук [1].

Глобалізаційні процеси змінюють не тільки політику й економіку, а й характер людського спілкування, яке набуває нових форм і розв'язує нові завдання [1].

Поширення міжнародних контактів і вивчення іноземних мов зумовлюють інтерес до міжкультурної комунікації як наукової і практичної галузі, що нині переживає динамічний розвиток у всьому світі. Водночас постає потреба у визначенні сутності міжкультурної комунікації, формулюванні її базових принципів, аспектів вивчення [1].

Ключовою ознакою міжкультурної комунікації є її інтердисциплінарність, що зумовлює необхідність звернення до багатьох суміжних галузей, основні серед яких мовознавство, культурологія і соціальна психологія. Інтердисциплінарність міжкультурної комунікації забезпечує ефективність її практичного застосування у широких сферах: від вивчення іноземних мов до дипломатичної діяльності та різноманітних міжнародних обмінів, кінцевою метою яких завжди є досягнення взаєморозуміння і налагодження контактів між людьми, які належать до різних національних і культурних спільнот [1].

Американський дослідник О.Тейлор в своїй книзі "Міжкультурна комунікація: важливий вимір ефективної освіти" стверджує, що комунікація – це породження культури. Спосіб, за допомогою якого люди спілкуються, обумовлений їхньою культурою. Людина може знати більше однієї культури, бути експертом з декількох культур, але беззаперечним буде одне: комунікація – це продукт і витвір культури [2].

Численні дослідження проблеми взаємодії культур свідчать про те, що досягнення позитивних результатів залежить від здатності учасників спілкування розуміти один одного, а на це впливає багато факторів, серед яких виділяють етнічну культуру кожного із співрозмовників, психологію народів, культурні цінності, які панують в тій чи іншій державі. Ці взаємовідносини різних культур отримали назву "міжкультурна комунікація" (обмін між двома і більше культурами та продуктами їх діяльності, що здійснюється в різних формах) [3].

Проблема міжкультурної комунікації важлива у багатьох сферах людської діяльності, але за останні десятиліття особливо гостро вона постає у сферах екології, економіки та міжнародної політики [4].

Проблема комунікації стала від кінця 70-х років своєрідною точкою перетину кількох ліній розвитку філософської думки, що йшли від різних джерел – від екзистенційної традиції, психоаналізу, неопротестантизму, структуралізму, лінгвістичної філософії та від неомарксизму, репрезентованого

передусім філософами Франкфуртської школи [5]. Поняття комунікації у філософії дало можливість по-новому подивитись на проблеми осягнення людини і її співіснування з іншими людьми. Значно зріс інтерес філософів до дослідження мови "як універсального механізму здійснення людського буття", як "домівки буття" (М. Хайдеггер). Тому не дивно, що в другій половині ХХ століття у філософії відбувся методологічний переворот від "філософії свідомості" до "філософії комунікації" [5].

У вітчизняній науці і системі освіти ініціаторами вивчення міжкультурної комунікації стали викладачі іноземних мов, які першими усвідомили, що для ефективного спілкування з представниками інших культур недостатньо одного володіння іноземною мовою. Практика спілкування з іноземцями довела, що навіть глибокі знання іноземної мови не гарантують розуміння і конфліктів з носіями цієї мови. Тому викладання іноземних мов у багатьох вузах доповнилося предметом «Країнознавство», який знайомить студентів з історією, звичаями, традиціями, соціальною організацією країни досліджуваної мови. Однак, як показала практика, тільки аудиторного (теоретичного) знайомства з відповідною культурою виявляється недостатньо ЄВРОПА Створення ЄС Нова спеціалізація «Міжкультурні комунікації» 1989 р., університет Мюнхена, Єни для безконфліктного спілкування з її представниками. Сьогодні стало очевидним, що успішні та ефективні контакти з представниками інших культур неможливі без практичних навичок у міжкультурному спілкуванні [1].

Література

1. Основи міжкультурних комунікацій. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів/уклад. Н.А. Крупенина.– Дніпро , 2020. – 110с.
2. Orlando L. Taylor. Cross-Cultural Communication: An Essential Dimension of Effective Education. Revised and reprinted, 1990.
3. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основи межкультурной коммуникации: Учеб. для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 352 с
4. Мишланова С.Л., Пермякова Т.М. Межкультурная парадигма и перспективы межкультурной коммуникации.
5. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: Онтологія людини. – <http://thales.iatp.org.ua/>

Черненко Яна,
студентка 1 курсу, 2 гр.,
спеціальність «ЗР», ФЗРБтаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТУ

Філософія – одна з найдавніших сфер вироблення, накопичення і трансляції людського знання, досвіду, мудрості. Два з половиною тисячоліття її розвитку – це безцінна скарбниця інтелектуальних надбань, способів осмислення людиною самої себе, світу, істини, природи, суспільства, Всесвіту. Кожна нова історична епоха, кожна велика цивілізація задавала філософії свої питання і проблеми, вимагала від неї нових відповідей і смислів. І сучасна доба – не виняток. Сьогодні людство напевне вступає в якісно нову добу свого розвитку – вона тільки розпочинає свій відлік, і навіть назву її ще не визначено. Та жодного сумніву не лишилося в тому, що ця доба стає доленосною, вона вже припнула шальки терезів на позначку «або/або»: адже коли світ став глобальним – глобальними стали і його проблеми. Забруднення довкілля, яке донедавна руйнувало лише локальні екосистеми, відтепер загрожує катастрофою для всієї біосфери. Хвороби, які раніше не поширювалися за межі певної популяції – легко перетворюються на міжконтинентальні пандемії. Ресурси, які здавалися невичерпними – вже нездатні задовольнити гігантські потреби стрімко зростаючого населення. Спілкування носіїв віддалених культур сприяє не тільки Пксенофобію, сприйняття іншого як «чужого» і «ворога». Релігійні ідеї, що вмотивовували на спасіння і безсмертя – надихають сотні терористичних угруповань по всьому світі. Спроби опанувати сили природи і поставити їх на службу людству – загрожують навіть не планеті (яка матиме ще мільярди років на те, аби розпочати все наново), а тому самому людству, яке колись замріяло про свою могутність.

Взагалі, поєднати філософію і глобальні проблеми – нескладно, бо це те, що нас оточує. Глобальні проблеми – це наші проблеми. Щоб розуміти це, нам потрібні знання, досвід, мудрість, тоді це не дозволить збайдужіло лишатися у власній «зоні комфорту»; це зруйнує маленькі приватні «світи-сховища», примушуючи думати про виживання: себе, родини, спільноти, етносу, нації, держави, цивілізації, людства. Це спонукає обмислити і прийняти нові імперативи і цінності, глянути на світ очима мало не останнього покоління і докласти свій внесок у пошуки виходу з планетарної кризи. Під «глобальністю», отже, розуміється життя в світовому співтоваристві, де жодна країна (або група країн) не може відгородитися, ізолюватися від інших, пов'язана з усіма іншими мережами економічних, політичних, культурних, інформаційних зв'язків і впливів. Поняття «глобальність» тісно пов'язане з

категорією «світ як ціле». Прочитавши чимало літератури, я хочу виділити, на мою думку, декілька головних глобальних проблем сьогодення.

Продовольча проблема. Останніми роками, як ніколи в останні три десятиліття, увага світу повернута до проблем продовольства. Цілий ряд чинників зумовив підвищення цін на продукти харчування, що досягла нині найвищого рівня з 1970-их років. Ця обставина серйозно позначилася на продовольчій безпеці бідних верств населення світу. Досі невідома максимальна чисельність населення, яку може прогодувати наша планета. За різними джерелами, вона коливається від 10 до 20 млрд чол. Невідомо, що трапиться, коли цієї межі буде досягнуто. Наразі 2/3 людства відчувають постійний дефіцит продуктів харчування. До того ж харчування часто є недостатньо калорійним і має нераціональну структуру (нестача вітамінів і білків тваринного походження). При цьому у світі виробляється достатньо продовольства, але географія його виробництва далеко не збігається з географією споживання. Північна Америка і Західна Європа мають надлишок продовольства, але країни, що розвиваються, не мають можливості для його закупівлі в достатній кількості. Найбільш надійний напрямок вирішення глобальної продовольчої проблеми - зростання виробництва продуктів харчування в голодуючих державах - країнах Азії, Африка і Латинської Америки.

Енергетична і сировинна проблема. Нині людство впритул наблизилося до межі вичерпання найдоступніших, а тому і найдешевших видів органічних і мінеральних ресурсів. Передусім це стосується нафти і газу. Ці найголовніші енергоносії суспільство вимушене добувати з усе більшої глибини (понад 5-6 тис. м). Постійно зростає частка нафти й газу, видобутих з великими затратами на шельфі морів і океанів. Крім того, дедалі більше нафти й газу видобувають у віддалених районах планети з екстремальними природними умовами. Це також різко підвищує собівартість сировини. Унаслідок інтенсивного видобутку починають вичерпуватися і запаси руд металів. Особливо відчутною стає нестача найдоступніших за глибиною залягання та за районами видобутку родовищ залізної, марганцевої, мідної, нікелевої руд. Помітно збідніли ресурси алюмінієвої сировини, насамперед багатих родовищ бокситів. Це створює загрозу поглиблення кризи в галузях господарства, які виробляють такі потрібні для людства конструкційні матеріали. Образно можна сказати так: сьогодні людство починає шкрябати по дну миски, вибираючи все, що там залишилося. Дуже виснажені й біологічні ресурси Світового океану (риба, кальмари, криль, морські водорості тощо).

Проблема миру і роззброєння. Глобально постала в наш час геополітична проблема збереження миру. Воєнні конфлікти існували завжди. Про це знаєте з шкільного курсу історії. Але вони ніколи так не загрожували всьому людству, як нині. У другій половині ХХ ст. у зв'язку з подальшим удосконаленням ядерної зброї і ракетної техніки, нагромадженням інших засобів масового знищення (хімічних і біологічних) виникла реальна можливість знищення цілих країн і континентів у випадку розв'язання третьої світової війни. В арсеналах найбільших країн світу зосереджена така кількість

зброї, якої достатньо, щоб знищити все живе на планеті. Атомні й водневі бомби, якщо вибухнуть одночасно, здатні розірвати Землю на шматки.

Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Ви вже знаєте, що велика нерівність і нерівномірність у розвитку окремих країн та їх груп є причиною загострення міжнародної напруженості. Врешті-решт таке напруження призводить до бунтів, збройних конфліктів, появи мільйонів біженців тощо.

Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються, – одна з найгостріших глобальних проблем сучасності. Адже рівень доходів на душу населення більшості країв, що розвиваються, у десятки, а то й сотні разів нижчий, ніж у розвинутих. Цей розрив не тільки не скорочується, а й наростає.

Екологічні проблеми. До екологічних проблем належать такі зміни стану довкілля, які можуть погіршити (прямо або опосередковано) умови життєдіяльності людини.

Екологічні проблеми нині поширені практично повсюдно. Це означає, що вони створюють загрозу життєдіяльності не окремим групам людей, а людству загалом, не окремим регіонам чи країнам, а всій планеті.

Екологічні проблеми можуть бути спровоковані стихійними лихами. Так, наприклад, катастрофічні повені часто спричинюють знищення сільськогосподарських угідь, забруднення поверхневих вод і спалах інфекційних захворювань. Аналогічні наслідки можуть спричинювати й землетруси або виверження вулканів тощо.

Водночас екологічна проблема часто є наслідком впливу на природу людства. Упродовж усієї своєї історії людство череа господарську діяльність поступово посилювало тиск на природу, усе більше порушуючи в ній екологічну рівновагу. Наслідком цього є забруднення довкілля і своєрідна "відповідь" на порушення людиною природних зв'язків виснаження ресурсів, видозміни окремих природних компонентів і загалом природних комплексів.

Сучасні принципи організації суспільства та його економічної бази є згубними для довкілля. Практично будь-яка галузь людської діяльності небезпечна для природи. Найбільший внесок у створення екологічної проблеми роблять сільське господарство, чорна й кольорова металургія, хімічна промисловість, транспорт і енергетика, особливо атомна.

Ці та інші галузі світової економіки постійно насичують землю, воду й повітря інертними і хімічно активними елементами, радіонуклідами тощо. Зростає шумове та електромагнітне забруднення. При цьому порушуються природні процеси в біосфері. Наслідком такого "захворювання" та отруєння біосфери може бути її повна деградація і загибель. А з нею загине і цивілізація.

Проблема захисту літосфери під забруднення. "Найміцніша" оболонка нашої планети забруднюється внаслідок "поховання" шкідливих, у тому числі радіоактивних, відходів. Свій негативний вплив чинять і внесені мінеральні добрива та отрутохімікати, завали "пустої" породи в районах гірських розробок і нагромаджені сміттєзвалища.

Проблема захисту під кислотних дощів. В атмосферу щорічно викидається понад 20 млрд т пилогазових відходів, у яких містяться близько

240 явно шкідливих для людини речовин. Особливо чимало їх там, де електроенергетика базується на спалюванні великої кількості вугілля. Результатом такого забруднення стали так звані кислотні дощі. У викопному паливі, крім вуглеводів, завжди є домішки сірки, фосфору та багатьох інших елементів. При спалюванні ці елементи, так само, як і азот, що міститься в повітрі, утворюють окиси. У результаті різноманітних фізико-хімічних процесів окиси сірки, азоту, фосфору перетворюються на кислоти, які разом з атмосферними опадами потрапляють на поверхню землі. Потрапляючи а ґрунти, кислотні дощі зменшують в них кількість поживних сумішей, пригнічують ріст рослин, а інколи призводять до їх повної загибелі.

Отже, ця тема не дозволить збайдужіло лишатися у власній «зоні комфорту»; руйнує маленькі приватні «світи-сховища», примушуючи думати про виживання: себе, родини, спільноти, етносу, нації, держави, цивілізації, людства. Глобальні проблеми, дуже важливими є в наш час.

Троян Єлизавета Романівна,
студентка 1 курсу, 2 гр.,
спеціальність «ЗР», ФЗРБтаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛЬНОГО СВІТУ

Живучи у двадцять першому столітті проблеми глобального світу є актуальними, як ніколи, бо війни, взаємодія з природою, демографія будуть завжди штовхати людину на роздуми, утворення нових логічних зв'язків та доказів, щоб зрозуміти яким чином відбуваються ті чи інші глобальні траблї. До цієї теми хочеться підібратися дуже близько, щоб проаналізувати думки суспільства щодо сучасних проблем світу і знайти відображення з думками відомих філософів.

Спершу, згадаймо головну людську проблему – екологічну. Всім людям на планеті Земля хочеться жити якнайдовше, але що ж Ми для цього робимо? Можливо сортуємо сміття чи виходимо у місцевий парк на суботник? Щоб почати змінювати щось спочатку треба почати з себе та найближчого оточення.

Як приклад, відомий норвезький філософ ХХ століття Арне Несс зробив внесок в світову історію філософії, а саме його концепції нової парадигми екологічного мислення, яку він назвав «глибинна екологія». Арне Несс доводив, що потрібна не реформа існуючого суспільства, а глибинна перебудова цивілізації. «Глибинна екологія означає піднесення від науки до мудрості. Це усвідомлення того, що Земля – жива, і кожен із нас є невід'ємною її частиною. Наша екосистема збережеться тільки тоді, коли індивід

відмовиться від людського шовінізму і побачить, що захист природи тотожний захисту самого себе. » – казав Арне Несс.

Наступна не менш серйозніша проблема – війни і миру. Навіть не треба довго шукати приклад, згадаймо нашу рідну неньку Україну в якій війна йде вже сьомий рік. Зруйновані долі людей, страх, що можна не прокинутися наступного дня, безробіття та інші жахливі наслідки війни, але для будь-якого агресора ВІЙНА – це як мати рідна, завжди принесе користь.

Війна лягає важким тягарем на плечі народу і її наслідки жахливі, бо вони призводять до “розорення кожної держави”. Розглядаючи взаємовідносини між державами, Кант заявляє: “Жодна держава не повинна шляхом насильства втручатися у політичне будівництво і управління інших держав”. На думку філософа Просвітництва, втручання сторонніх держав означає порушення прав незалежного народу. Ці ідеї німецького мислителя є надзвичайно насущними.

Також не треба забувати про демографічну ситуацію на планеті. У багатьох країнах світу за останні роки стала рости смертність, а саме через голод, численні самогубства, онко захворювання та коронавірус та інше.

Давньоіндійські мислителі вважали, що мала чисельність народу – лихо для держави, сила держави полягає в людях (IV століття до н.е. Каутілья). При цьому навіть тоді населення Індії було багаточисельним, але через війни, епідемії демографія населення усе ж таки падала, проте політика держави була направлена на підвищення народжуваності.

Підсумовуючи все вищесказане, філософія тісно переплітається з сучасними глобальними проблемами, інколи дає відповіді на них, а інколи й ні, бо все залежить лише від людини. Але всеодно філософія формує наш світогляд, пояснює нам суспільні явища, дає побачити й проаналізувати дії відомих мислителів перенести щось таким чином на свій досвід.

Література

1. Ряшко О., Остапенко Л. Проблеми війни і миру у філософії Канта, Гегеля, Фіхте 2016. Інтернет джерело : <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5693/vnulpurn201685575.pdf>
2. Щепанський В. Стаття про Норвезьку філософію і альпінізм, 2016. Інтернет джерело : <https://plomin.club/norwegian-philosophy-and-mountaineering/>
3. Міхеєва А. Філософські погляди на демографічний фактор розвитку суспільства , 2014. Інтернет джерело : <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofskie-vzglyady-na-demograficheskiy-faktor-razvitiya-obschestva/viewer>

Кремінь Олександра Ярославівна,
студентка 2 курсу, спеціальність
«Біотехнологія та біонженерія» ФЗРЕтаБТ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КЛОНУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО ОРГАНІЗМУ

Одним з наукових досягнень, які несуть потенційну небезпеку для людства, є клонування. Клонування - це метод розмноження статевороздільних істот (тварин та людей), за допомогою якого у безстатевий спосіб можна отримати новий організм, що буде генетично ідентичним до організму, який мається на меті клонувати. Перше завдання процедури клонування полягає в отриманні стовбурових (недиференційованих, або первинних) клітин. Для отримання нового організму годиться не будь-яка клітина, а лише та, яка знаходиться на початковій, ранній стадії диференціації. Друге завдання - пересадка клітин: отримання «культури» первинних клітин, видалення ДНК з яйцеклітини, отримання "порожньої" яйцеклітини, введення «первісної» ДНК в яйцеклітину, отримання ембріона. Третє завдання - імплантація ембріона в «сурогатну матір».

На початку ХХІ століття вчені-генетики, філософи, політики, релігійні діячі, соціологи постають перед необхідністю вирішення цілого комплексу реальних етичних проблем генних технологій. Чи може людина (вчений, дослідник-генетик, політик) стати співавтором біологічної еволюції? Чи може і чи повинна реальність біогенетичної нерівності (здібності, здоров'я) стати підставою для соціальної нерівності? Чи етично створювати «запасні частини» для ринку органів, тканин, генів, використовуючи внутрішньоутробні зародки? Чи можна і чи потрібно покращувати людський рід шляхом клонування? Подібні питання становлять суть гуманітарно-філософської проблематики генних технологій.

Ліберальна позиція, оцінюючи цю технологію крізь призму безумовної цінності «прав індивіда» і «прав» прогресу науково-технічних досліджень, схиляється до позитивної відповіді. Один з аргументів - заборони на наукові дослідження завжди мають обмежений часом характер. Прихильники цієї точки зору вважають, що поява людських генетичних копій – безпечно. Також вони оперують думкою про те, що душа генетично не обумовлена, і саме тому в клонуванні немає нічого аморального.

Прихильники консервативної точки зору нагадують, що реалізація таких проектів означає претензії людини на роль Бога. В «Декларації про проект «Геном людини»» зазначається: «Певна заклопотаність виникає через

побоювання, що дослідник, зайнятий роботою по проекту, може взяти на себе роль своєрідного «бога» або спробує втрутитися в дії законів природи».

Представники Церкви вважають, що «метою генетичного втручання не повинно бути штучне « удосконалення » людського роду і вторгнення в Божий план про людину». Релігійні діячі у всьому світі залишаються вірними строгості розуміння сакральності людського життя: кожна людина створена як унікальна особистість «за образом Божим». Тому переважна більшість православних спеціалістів з етики наполягає, що всі форми евгеніки, включаючи маніпулювання з людським генетичним матеріалом поза терапевтичних цілей, в моральному відношенні неприйнятні і загрожують людському життю і благополуччю. Вважається, що в нашому сучасному світі використання клонування людських клітин призведе до зловживань: комерціалізації «первісних» ДНК, створення дітей з метою отримання «запасних частин», до руху в напрямку створення «вищого» класу людських істот.

Можуть бути висловлені й інші побоювання: по-перше, існує небезпека формування навколонаукових напівкримінальних дослідних груп, які прагнуть до незаконного особистого збагачення через «чудо» клонування; по-друге, клонування може створити загрозу людській гідності, унікальності і особистої недоторканності, роблячи спадковість людини беззахисною перед стороннім втручанням; по-третє, широкомасштабне клонування може означати вторгнення в спадкове різноманіття людської популяції - природну основу її соціального і біологічного благополуччя, включаючи стійкість до несприятливих зовнішніх впливів і різних захворювань, а це загрожує можливим виродженням і деградацією людства.

Резолюція Європейського парламенту від 1989 року визнає клонування серйозним порушенням фундаментальних прав людини, що суперечить принципіві рівності людських істот, оскільки допускає расову та евгенічну селекцію людського роду, принижує гідність людини й веде до експериментування на людських ембріонах.

Аргументи, що засвідчують необхідність заборонити клонування з моральної точки:

- 1) Клонування порушує людську гідність, зводить людське життя до рівня «біологічного матеріалу».
- 2) Воно відділяє сферу дітородження від правдивого людського контексту подружнього акту.
- 3) Засвідчує брак поваги для людських ембріонів, які будуть знищені, щоб успішно могла відбутися репродукція цього типу (так, при клонуванні вівці Доллі було здійснено 277 спроб, 8 з них доведено до ембріональної стадії, в результаті чого народилася тільки одна вівця).
- 4) Клонування – це радикальна маніпуляція розмноженням людини, при якій порушуються особові відносини між батьками та дітьми, що може призвести до зникнення поняття сім'ї та сімейних стосунків.
- 5) Клонування є недопустимим з огляду на гідність клонованої особи. Кожна людина має право на свою унікальність та неповторність. Її тіло та

генотип також є інтегральним елементом гідності й унікальності, тоді як клонована істота – це завжди «копія» когось іншого, що може призвести до втрати власної ідентичності, до відчуття меншовартості.

- б) Клонування породжує небезпеку суспільної маніпуляції в еugenічному напрямку, вибору «генетично кращих» людей.
- 7) Створення «клонів» живих осіб виключно як джерела для трансплантації органів є зведенням людини до рівня предмету вжитку, що цілковито недопустимо з точки зору християнського персоналізму.

Проблема клонування людини має не тільки технологічні і моральні аспекти. Її необхідно розглядати ширше, у контексті прогресу науки, можливості і необхідності його регламентації, у тому числі і правової, а також етичного аспекту будь-якої дослідницької роботи. Причому йдеться про правову регламентацію клонування людини на національному і міжнародному рівнях.

Література

1. Про заборону репродуктивного клонування людини: Закон України 24.12.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. – № 5. – Ст. 111.
2. Запорожан В. Біоетика у сучасній медицині / В. Запорожан // Вісник Національної академії наук України. - 2002. - № 1. - С. 16-25.
3. Гнатик Е. Можно ли создать новый вид человека? Нравственные проблемы клонирования Наука и религия - №6 – 2005. - С. 2-5 12.
4. Гнатик Е. Н. Генетика человека: Былое и грядущее / Е. Н. Гнатик. – 2-е изд., стер. - М. : Издательство ЛКИ, 2010.

Герасименко Арсен Сергійович,
студент 2 курсу, спеціальність
«Біотехнологія та біоінженерія», ФЗРБттаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ЧИ АКТУАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ В 21 СТОЛІТТІ?

З настанням епохи постіндустріального суспільства людство знаходиться в безперервному технологічному, інтелектуальному та культурному розвитку. Обширний вибір товарів та послуг у внутрішньому та зовнішньому ринках сприяли розширенню та створенню нових контактів та відкрили людству нові горизонти його можливостей. При цьому часто спостерігаються різноманітні негативні аспекти, такі як надмірне споживання, підвищений попит на матеріальні блага, комфорт та зниження попиту на духовний розвиток. Морально-етичні орієнтири, в свою чергу, швидко змінюються, розмиваються,

часто знецінюються. В таких умовах, здається, що у світі споживання та розвитку технологій не має місця філософським проблемам.

Якщо класична німецька та інші філософії спираються на пошуки взаємозв'язку свідомості, буття, потреб, моральних принципів, то які проблеми розглядає сучасна філософія? Теперішній світ кардинально змінився, від сап та мотиг людство перейшло до комп'ютерної техніки, смартфонів, телевізорів та інших предметів, призначенням яких – економія часу. Це призводить до швидкоплинності подій, які не дають людині ні секунди на рефлексію та осмислення. Наша епоха характеризується надзвичайною плинністю часу, постійних потрясінь та космічною швидкістю інновацій. Сьогодні людство страждає від перенасичення інформацією та браком часу.

Новою проблемою стає співвідношення людини та техніки. Якщо раніше філософія казала, що є людина, то сьогодні розмірковує про людину та техніку, Як людина впливає на техніку? Чиє домінування актуальніше? Чи можна стверджувати що філософія людини-творця перетворюється на філософію людини-раба, раба власних творінь? Це питання постає особливо гостро, якщо оглянутись навкруги й побачити залежність людей від науково-технічного прогресу в абсолютно всіх сферах діяльності.

Ще однією проблемою стають завищені вимоги до особистості людини, що породжує дисгармонію в природному прагненні людини до комфортного виконання своїх природних функцій (дітонародження, формування сім'ї, охорона здоров'я) та штучні принципи успішного життя (багаточасова робота, гроші, кар'єра, споживання). На фоні цього дисбалансу людина губить орієнтири, вимоги до неї настільки високі, що відповідати їм дуже складно.

Філософія 21 століття прагне вирішити проблеми пов'язані, з надмірним комфортом та кількістю надмірних послуг, проблеми, що стосуються нового мислення, діаметрально протилежного мисленню предків. Крім того, проблеми пов'язані з дисбалансом і дисгармонією, викликані вимогами економіки, політики, соціуму. В наш час філософія ринку (та корпорацій, які монополізують ринки) домінує над іншими філософіями в силу глобального економічного розвитку. Люди занадто сильно концентруються на фінансовому благополуччі та забувають, що духовний розвиток не менш важливий.

Можна зробити висновок, що перед філософією в 21 столітті має вирішити безліч складних питань, Основні задачі – пошуки шляхів вирішення проблем психологічного дискомфорту людини та повернення людини до своїх коренів, відсторонивши класичний урбаністичний стиль життя, в якому людина ховається від свого призначення. Таким чином, актуальність філософії сьогодні – незаперечна.

Нечепуренко Єлизавета Олександрівна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Захист та
карантин рослин», ФЗРБтгаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

У контексті розвитку української філософської традиції варто осмислювати появу та творчість Григорій Сковорода (1722-1794). Його часто представляють як найвидатнішого українського філософа. Г.Сковорода перетворився для українців у своєрідний символ філософії. Народившись у бідній родині, він стає одним з найосвідченіших людей свого часу, мислителем, письменником, педагогом та музикантом, знавцем античності і середньовіччя.

Народився письменник-просвітителю XVII ст. Григорій Сковорода 3 грудня 1722 року в селі Чорнухи на Полтавщині, в сім'ї Сави і Паланки Сковородів – малоземельних селян із козаків. Батьки Григорія славилися на всю округу чесністю і правдивістю, гостинністю і працьовитістю; так виховували і Гриця. За звичаєм свого часу Григорій закінчив чотирирічну дяківську школу і у шістнадцятирічному віці поступив до Києво-Могилянської Академії. Київська Академія була першим вищим навчальним закладом на Україні, вона стала центром духовного життя. Сковорода перебував в Академії, щоправда з перервами, майже 20 років. Час від часу він відволікався від навчання: був і півчим імператорської капели в Петербурзі, подорожував по Європі, викладав у Переяславському Колегіумі, але завжди повертався до своєї Alma Mater.

З 1769 р. мислитель рішуче відмовляється від будь-яких офіційних посад, обираючи долю мандрівного філософа. Протягом 70 - 80-х років ХМІІІ ст. Г.Сковорода перебував у багатьох містах і селах Слобідської та Наддніпрянської України і поза її межами. На цей час припадає період його активної філософської творчості.

Філософські погляди Г.Сковорода – християнський містицизм, як специфічний тип філософствування. Найбільш важливим, глибоким у людини є її емоційно-вольове начало – «серце». Із серця випливає все: і думка, і стремління, і почуття. Вся моральність людини повинна теж бути звернена на «серце». Звідси і вимога: «пізнай себе», «поглянь у себе».

Одним з основоположних принципів його філософствування є концепція «двох натур». Все існуюче має дві натури: зовнішню, видиму, і внутрішню, невидиму. «Весь світ складається з двох натур: одна видима, друга – невидима. Видима натура зветься твар, а невидима – Бог.» « Вступні двері до християнської добронравності».

«Світ – що ти є ?(Макрокосм, Мікрокосм, Символічний світ)». Макрокосм – це природний світ відчутних, видимих речей і явищ. Він є тінню

справжньої невидимої «натури» – Бога. Мікрокосм – це малий світ (людина). Теж складається з видимої та невидимої натури. Символічний світ (Біблія) – цей третій світ існує як посередник між макрокосмом і мікрокосмом.

Етико-моральне вчення про «сродну працю»- центральна серцевина філософії Григорія Сковороди. Це наука про людину, про її щастя і шлях його досягнення, про благо, добро і зло, про сенс життя.

Його творчість є важливим вузловим пунктом у розвитку філософської думки України. Саме Г.Сковорода і є засновником української класичної філософії. Він був у першу чергу видатним мислителем України. Він став пророком, який своїм взором охопив частину або й ціле людство, але був нерозривно зв'язаний з душею свого народу. Сковорода навчав в Україні, саме українців. Навчав свій народ на своїй землі.

Помер Г.Сковорода (9 листопада 1794 р.) в статусі мандрівного філософа, залишивши після себе рукописи художньо-літературних, прозових філософських творів, а також чималу епістолярну спадщину. На своїй могилі він заповідав написати «Світ ловив мене, але не спіймав».

Література

1. Сковорода Григорій Саввич “Полное собрание сочинений в двух томах” Т1, К, 1973
2. “Історія філософії України. Хрестоматія: навчальний посібник” К, 1993
3. Горський В. С. “Історія української філософії. Курс лекцій” К, 1997
4. Див.: Нічик В. Попередники Григорія Сковороди // Філософська думка. – 1985. – № 2.
5. Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи. – К., 1983. – С.451.
6. Антологія української поезії: В шести томах. – Т.1. – С.330.

Коваленко Дар'я Сергіївна,
студентка 2 курсу, спеціальність
«Біотехнологія та біоінженерія», ФЗРБттаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ПОЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Споконвіків український народ боровся за незалежну країну, яка б змогла існувати в гармонії. Саме тому дослідивши історію української літератури та філософії можна побачити як змінювалися думки щодо розбудови держави. Наприклад, роздуми Йоганна Шада передбачали закон абсолютної свободи,

який є головним принципом суспільного устрою; М. Костомаров вважав, що єдиним народом серед слов'ян, які не поклонялися царю, був український народ, який утворив козацтво; В. Винниченко, який пропагував ідею конвергенцію капіталізму та соціалізму. Важливий вклад своїх філософських ідей в розвиток української держави вклав В'ячеслав Липинський.

В'ячеслав Казимирович Липинський (1882 – 1931) був потомком польського аристократичного роду. Освіту отримав в університетах Кракова та Женеви. Був організатором Української демократично-земельної партії. В еміграції очолював консервативно-монархічні політичні організації [4, с. 184].

Одним з основних його творів був «Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму» (1926 р.), який входив в збірку «Хліборобська Україна». Він вважав, що «Тільки Господар Землі Української – тільки Монарх Український може сотворити силу, без існування якої свобода це анархія. Тільки одна людина, один провід, одна воля, тільки він, Господар, може сотворити підставу Держави – Українську Армію. І тільки стоячи сам один на чолі тієї армії, він буде авторитетом, що свободу українських громадян загварантує і тільки він один дасть дійсну свободу, бо свобода без Гарантії авторитету це пустий згук без ніякої вартості» [3, с. 44]. В даному уривку бачимо, що Липинський прагне створити монархію, в якій одна людина, зможе об'єднати весь народ та повести до незалежності. Прикладом є період Гетьманщини. Монархом виступає Богдан Хмельницький. Якщо порівнювати зі становищем сучасної України, то зараз в країні парламентська-президентська республіка. Створити в Україні монархію не вдасться, адже не існує класу, на який могла спиратися монархія. А тому, щоб створити клас, на який могла б спиратися монархія, то необхідна потужна соціальна опора, якої, на жаль, на даний момент в Україні не існує [2, с. 99].

Щодо демократії, то Липецький писав: «Народ і демократія – це не синоніми. Народ був, є і завжди буде... Але разом з тим народ ніколи сам не править. І найкраще народові тоді, коли ним правлять добре, коли енергія і активність вийшовших з його лона нових провідників здержується вірністю, честю, розумом і організаційним досвідом провідників старих» [3, с. 11]. Він вважав, що справжня демократія – це не вибори чи народолюбна політика, а контроль нації згори. Тобто, якщо нація незалежна від контролюючих органів, отже, вона підпорядковується чужій верхівці [1, с. 263].

Також Липецький вважав, що монархія повинна спиратися на активну інтелігенцію, яка поведе за собою все пасивне населення країни.. Ця інтелігенція повинна прагнути розбудувати незалежну державу. Про це він пише в даній цитаті: «Що з того, що в ім'я здобуття Держави, він панів кликав до національної єдності з народом і його представниками – інтелігентами, а інтелігентів – до підтримування українських державників панів, без яких Держави Української здобути неможливо» [3, с. 8].

Отже, концепція Липицького направлена на розбудову монархії, а саме гетьманської монархії. Демократію він вважає в значенні, коли в народі є правитель. Нині сучасна Україна відрізняється від ідей Липинського. Адже спостерігаємо процес зменшення свідомих українців та мізерну кількість

інтелігенції, яка б змогла відчуті проблеми населення та повести їх до вирішення.

Література

1. Вільчинський Ю. М. Розвиток філософської думки в Україні : навч. посібник ; [Електронний ресурс] / [за ред. проф. Ю. М. Вільчинського]. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2014. – 327, [1] с.
2. Дашкевич Ярослав. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури / 2-ге вид., виправл. й доповн. - Львів: Львівське відділення ІУАД ім. М.С. Грушевського НАНУ / Літературна агенція «Піраміда», 2007. - 808 с.
3. Липинський В. Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму. Писані 1919–1920 р. – Відень, 1926. – 627 с.
4. Чунаева А. А., Мысык И. Г. Философия в кратком изложении / Южноукр. гос. пед. ун-т им. К. Д. Ушинского. – Изд. 5-е, испр. и доп. – Одесса: Фенікс; Суми: Університетська книга; М.: ТрансЛит, 2007. – 312 с.

Кузьменко Валерія Борисівна,
студентка 2 курсу, спеціальність
«Біотехнологія та біоінженерія», ФЗРБтгаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ЕМПІРИЧНІ ПОГЛЯДИ БЕКОНА У ПЕРСПЕКТИВІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сама тема є досить незвичною, але, на мою думку, влучно дає зрозуміти подальші дії для розвитку нашої держави.

Емпіричні погляди Френсіса Бекона виникли ще у XVI– XVII столітті, але, на мою думку, є актуальними й досі. Згідно цим поглядам, дже-ре-лом піз-нан-ня є чут-те-вий дос-від, що формує всебічний кругозір. Основні риси - всезагальність, необхідність, суттєвість - є актуальними зараз. Мені здається, що саме покладаючись на досвід, аналізуючи речі поруч з собою, всезагально спираючись на потреби кожної людини, українці зможуть розкрити себе як народ, досягти більшого цивілізаційного розвитку, бо саме на власному досвіді, помилках можна рухатись далі.

Тож у наш час, як і тоді, постають перешкоди на шляху. Це помилкові судження, які Бекон називав “ідолами, примарами”.

Доречно буде охарактеризувати кожен з них. До "Примар Роду" належать ті, що пов'язані з недосконалістю людського розуму та органів чуття людини. "Примари Печери" зумовлені індивідуальними особливостями людини, її вихованням, звичками, що примушують людину спостерігати за світом, ніби із

свої печери. Саме цей клас перешкод створює певне суб'єктивне ставлення кожної людини, її відношення до оточуючих речей, що може бути хибним. Цьому є приклад - конфлікт поколінь, тобто усталені погляди старших людей, що не хочуть змінювати свої позиції.

"Примари Площі", що проникають у пізнання разом зі словами та іменами. Наразі прикладом є медіа: тобто телебачення, радіо, інтернет, що дуже часто надають нам хибну інформацію."Примари Театру", що породжуються сліпою вірою людей в авторитети, стародавні традиції. Це є основною перешкодою на шляху до побудови раціонального всебічного кругозору, що буде ґрунтуватися на чуттєвому досвіді кожної окремо взятої людини.

Досить цікавою та актуальною є думка Бекона про те, що наука має стати засобом, а не самоціллю. Я вважаю, що саме завдяки науці ми зможемо розвинути нашу країну, підняти її на новий щабель, виокремити серед інших. Але варто рухатись у цьому напрямку обережно, аби прогрес не перетворився на регрес. У ві-до-мо-му афо-риз-мі «Знан-ня – це си-ла» са-ме і під-крес-лю-єть-ся прак-тич-на спря-мо-ва-ність на-у-ки. Метою пізнання, як підкреслює Бекон, є збагачення життя справжніми відкриттями і влада людини над силами природи. Деяким це може здаватись безглуздом, але, якщо зазирнути у суть питання, то стане очевидним, що, пізнаючи природу, ми пізнаємо світ. Як приклад, країна може стати еколого орієнтованою, що дуже цінується у наш час. Бо, як показує статистика, екологія навколишнього середовища - глобальне питання, яке постає перед кожною країною, але не все щось роблять, задля її покращення.

Тож, підсумовуючи, хочу додати, що саме концепція Бекона, орієнтована на досвід, допоможе Україні піднятись з колін знову ж таки, навчаючись на власних помилках, і, прямуючи у майбутнє, шляхом науки та екології, роблячи навколишнє середовище засобом для процвітання.

Література

1. Екологія довкілля та безпека життєдіяльності населення у промислових регіонах України / А.М. Сердюк, В.П. Стусь, В.І. Ляшенко ; Ін-т гігієни та мед. екології ім. О.М.
2. Жизненный путь и сочинения Ф. Бэкона // Цифровая библиотека по философии
3. *Литвинова Е. Ф.* Ф. Бэкон. Его жизнь, научные труды и общественная деятельность. СПб., 1891.

Черненко Яна Миколаївна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Захист та
карантин рослин», ФЗРБттаЕ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В СЬОГОДЕННІ

Розвиток української культури нерозривно пов'язаний з іменем великого філософа, педагога, поета і письменника Григорія Сковороди. Його діяльність припадає на другу половину XVIII століття. Григорій Савич Сковорода народився на Полтавщині в сім'ї малоземельного козака. Декілька років (з перервами) він вчився в Києво-Могилянській академії. Потім перебував в придворній капелі в Петербурзі. У складі посольської місії був декілька років в Угорщині. Після повернення працював викладачем - спочатку в Переяславській семінарії (викладав поетику), а потім в Харківському колегіумі (читав курс лекцій по етиці). З Харківського колегіуму він був вигнаний за прочитаний ним курс "християнської гречності", концепція якого не співпадала з офіційно-церковною. За роки, витрачені на навчання і викладання, у нього не тільки нагромаджувався життєвий досвід, але й формувалося усвідомлене відношення до світу, його проблем.

Придбання життєвого досвіду і формування світогляду відбувалося під дією поєднання двох взаємодоповнюючих і навіть сприятливих чинників: його багатосторонньої обдарованості, з одного боку, і соціальної обстановки, що різко міняється - з іншої. Біографи зазначають, що у Сковороди був глибокий розум, феноменальна пам'ять, поетичні здібності, виключно музичний слух і голос; він писав вірші, складав музику, грав на декількох інструментах, мав здібності до малювання.

Своєрідність історичного моменту полягала в тому, що це був час звільнення від феодального гніту і первинного накопичення капіталу, що супроводився моральним розтлінням, користолюбством, пожадливістю, розпустою, владою речей, духовною спустошеністю.

Особливість творчої поведінки Григорія Сковороди (яка потім відбилася і на характері його філософського вчення) полягала в тому, що при негативному відношенні до світу, що грузнув в користолюбстві, він обрав таку позитивну форму боротьби зі злом, при якій центр тягаря з області критики політичних відносин в суспільстві був переміщений в сферу освіти, культури та моралі.

Розглядаючи тексти Г.Сковороди, треба враховувати кілька моментів. Його творчість не є однорідною. Умовно її можна розділити на домандрівний та мандрівний періоди. Твори першого періоду є популярними, частина з них мають художньо-літературну форму. Ймовірно, вони були розраховані

на відносно широке коло освічених людей. Це – згадуваний «Сад божественних пісень», «Байки Харківські», «Початкові двері до християнської доброчесності» тощо. Схоже, саме вони користувалися найбільшою популярністю – переписувалися, розповсюджувалися, деякі вірші були покладені на музику й співалися. Щодо творів «мандрівного періоду», то вони, часто завдяки своїй «затемненості», були малозрозумілими й не мали такого поширення. Однак Сковородинські діалоги все таки не лише твори філософські, а й художньо-літературні. Тому тут не завжди маємо систематичність, термінологічну чіткість. З твору в твір переходять вказані концепти, яким просто надається різне художнє оформлення.

Філософська концепція Г. Сковороди - пантеїзм. Бог і природа це єдине ціле: кожна людина має в собі Бога, він не існує поз людиною. Головна проблема його філософії - це проблема люднім Його філософія «практична», оскільки філософа цікавить передусім моральна проблематика. У центрі уваги філософії «мандрівного філософа» - релігійні і моральні проблеми. Г. Сковорода викладає їх мовою образів, символів, метафор. Методом розроблення цих проблем є пошук і протиставлення протилежностей, суперечностей, антитез.

Для Г.Сковороди весь світ є просякненим протилежностями: життя - смерть, світло - тінь, безглуздя - мудрість, плач – сміх, безчестя - слава, лютість - милість, початок - кінець тощо. Все у світі рухається між протилежностями у колі («кільці»), початком якого є відпадання від Бога, а кінцем - повернення до нього.

Г. Сковорода не створив теоретично оформленого і систематизованого вчення. Свою філософію він розумів, як вміння жити у Богові, у гармонії з природою, у мирі з людьми і власною совістю. «Коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне, - то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце і є філософія», - стверджував Сковорода.

Найпотрібнішим для людини є щастя, «мир душевний». Воно доступне всім, полягає в пізнанні себе як образу Божого. «Поглянь у себе», тобто пізнай себе - це основний мотив філософії Сковороди.

На думку філософа, усе створене Богом, можна визначити як три світи:

- перший є загальний світ, «де живе усе породжене», «він складається із незчисленних світів, і є великий світ» - макрокосм;
- другий світ - це мікрокосм - світ людини;
- третій світ - символічний світ Біблії. Символи Біблії «ведуть думку нашу до розуміння вічної натури».

Кожен із трьох світів складається із двох «натур», має подвійну природу, одна з яких - видима (матеріальна), друга - невидима, тобто божественна, - вважав Сковорода. Невидима натура і є Богом, який пронизує собою все суще.

На противагу раціоналізму XVIII ст. Сковорода створює самобутнє вчення про «серце» як осереддя глибин людської душі. Серце - це «безодня» людини, через яку відкривається божественна «безодня». Серце, а не розум, виступає джерелом почуттів і думок, засобом пізнання. В ньому поєднуються розум, воля, почуття, віра.

Етичне вчення Г. Сковороди спрямоване на пошук шляху, що веде до щастя, до любові, до уподобання Богу. Етичним ідеалом Сковороди є ідеал нерівної рівності в тому сенсі, що усі люди рівні перед Богом, але разом з тим вони є нерівними, тому що мають різну натуру. Метою всіх людей є наближення до Бога, отримання вищого блаженства.

Філософська спадщина Г. С. Сковороди багатогранна. Вона охоплює самі різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Можна однозначно стверджувати, так це те, що всі грані спираються на загальний центральний стержень, що розглядає проблему природи людини і її призначення. Цей стержень включає в себе і сам образ Сковороди, що підтвердив практикою життя силу свого вчення. І ми маємо берегти нашу духовну українську культуру.

Література

1. Багалій Д. 1. " Український мандрівний філософ Г. Сковорода ". К., 1992.
2. Багалій Д. 1. " Григорій Саввич Сковорода." К., 1920.
3. Багалій Д.1., Яворський М.І. "Український філософ Сковорода." К., 1922.

Троян Єлизавета Романівна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Захист та карантин рослин», ФЗРБттаЕ
Національного університету біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник:
Культенко Валентина Павлівна
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА НАЦІЯ У ПОШУКАХ ЩАСТЯ

«Зажурилась Україна – така її доля!» – саме так Тарас Григорович Шевченко в ті часи бачив свою рідну неньку Україну. Але що з часом змінилося? Україна навіть у двадцятому столітті страждає від війни, безвладдя, анексії своїх територій, а також мовної проблеми, що стосується кожного. Що ж треба робити щоб змінити майбутні події у нашій країні? На мою думку, треба починати з СЕБЕ, а саме філософія мандрівного вчителя Сковороди може поставити кожну людину на істинний шлях, звісно ж якщо сама людина цього буде прагнути.

За філософією “українського Сократа” людина спроможна вийти за межі свого тлінного, звичайного завдяки любові і вірі. «Крізь Любов і Віру людина пізнає себе» – твердить Григорій Сковорода. Саме самопізнання допомагає знайти та розкрити себе, тому в цьому він і вбачав стратегію людського існування. Як відомо, то щоб пізнати себе, треба знати історію своєї держави. На жаль, сучасні покоління не вбачають цінності дізнатися, як жили їхні предки

для того, щоб бути передбачливими, розумнішими в тих чи інакших ситуаціях, що будуть відбуватися у нашій країні й надалі.

Отже, хочеться звернутися трохи до історії нашої держави, згадаймо хоча б 134 заборони української мови за часів Царської Росії й аж до брежневських часів. На даний момент ситуація з нашою мовою трохи ліпша, але хочеться вірити, що російська й українська мови стануть братами, а не ворогами як відбувається це зараз. Хочеться щоб, людина в праві була обирати мову якою її зручно спілкуватися та пізнавати світ. Таким чином, вона самопізнає себе, свої бажання та може зробити такий простий вибір, а саме у вигляді мови, якою вважає потрібною спілкуватися і розвиватися як індивідуальність.

Також не можу не згадати вчення про сродну працю Сковороди. Покликання – це те, до чого лежить твоє серце з моменту народження, то може бути чи мистецтво, чи військова справа, але будь-яка справа якою ти будеш займатися буде пристрастю не на один день, а аж до кінця твого життя. Для нас українців, на жаль, робота повинна приносити шалену купу грошей чи якусь вигоду, а не насолоду, бажання займатися улюбленою справою кожен день. Більша частина населення України обираючи професію спиралася на матеріальні блага, а не на поклик СЕРЦЯ. Взагалі серце народжує устремління, думки людини на подальше життя. Сподіваюсь, що українська нація прокинеться від глибокого сну і буде займатися саме сродною працею, що буде приносити насолоду й користь, а у подальшому й паперові банкноти.

Підсумовуючи хочу сказати, що щастя людини бачить Григорій Сковорода у пошуках особистості, але щоб відшукати та зробити себе треба займатися самопізнаванням і робити це за допомогою історії нашої держави, традицій та мови. Щастя нашої нації залежить від вміння керувати кожного собою та критично мислити, аналізувати для того, щоб не наступати на граблі своїх предків, які жили ще багато тисячоліть до нас. Щастя нашої нації лежить у наших долонях і ми повинні обрати: чи діяти, чи пливти за течією.

Література

1. Стаття «Принцип самопізнання людини як шлях досягнення істинного щастя у філософії Г.С.Сковороди»(Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара) [http://www.rusnauka.com/6_NITSHB_2011/Psihologia/7_80637.doc.htm]
2. Стаття «Соціально-філософські погляди Г.С.Сковороди: ідея «сродної праці»» [https://pidru4niki.com/1056041262289/filosofiya/sotsialno-filosofski_poglyadi_gsskovorodi_ideya_srodnoyi_pratsi]
- 3.Філософія підручник За загальною редакцією проф. М. І. Горлача,проф.В. Г.Кременя,проф. В. К. Рибалка. ХАРКІВ, «Консум» 2000. Філософія Григорія Сковороди ст.281. [http://194.44.152.155/elib/local/r32.pdf]

Барташов Володимир,
студент факультету харчових
технологій, 2 курс
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Савицька Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ У ФІЛОСОФІЇ

Починаючи з античності кожна людина прагнула пізнати щастя. Що ж таке щастя? У чому воно? Для чого воно? Хтось вбачає його в любові, сім'ї, дітях, хтось – у праці, в яку він вкладає свою душу, ще інший – у владі, достатку. Для кожної людини воно своє, неповторне. А, може, в тому щастя, щоб прагнути до нього, у нього вічних пошуках?

Часто люди шукають вимисливе задоволення, намагаються відшукати таке зрозуміле і таємнице водночас, але не приходять до успіху. Суспільство не розуміє для розгадки закодованого, варто помудрішати і роздивитись своє серце і душу, адже там знаходиться ключ до всіх замків відвертого. Розгадати таємницю щастя стало основним завданням великих філософів. Одним із пошуковцем щастя постає український філософ Григорій Савич Сковорода, для якого це було справою життя.

Світ не здогадувався, що 3 грудня 1722 року в сотенному містечку Чорнухи на Полтавщині в простій козацькій сім'ї на світ появиться великий філософ, який розгадає найбільші таємниці Всесвіту. Ще з раннього дитинства Гриць відрізнявся своїм неординарним мисленням, що призвело до вступу легендарної Києво-Могилянської академії. [2, 9 с.]

Протягом студентських років майбутній філософ вивчив латинську, грецьку, німецьку та інші мови, ознайомився з творами багатьох філософів та письменників, від самого початку і до його часу, що дало змогу вільно подорожувати світом. Чумакуючи світом, Сковорода пізнає філософію інших народів і починає вражати думками. В кожному куточку планети знаходились однодумці, але «весь світ мене ловив, та не спіймав», - говорив філософ.

Подорожуючи світом, філософ не зміг забути рідної домівки, куди і повертається писати свої твори. Однією з перших виходить лірична збірка «Сад божественних пісень». Свої філософські погляди Сковорода викладав у листі до свого відданого учня Михайла Ковалинського, завдяки якому нам відома біографія Григорія, які згодом стали основою трактатів.

Сковорода викладає свої думки, щодо людського щастя і методи його пізнання у трактатах, творах і байках. Для того щоб бути щасливим не потрібно гонитися за дорогоцінностями, статусом у суспільстві чи славою, адже це все короткострокове і малоцінне. Справжнє задоволення відчуватиметься за умови спокійної душі.

Сковорода звертає увагу на те, що перш ніж зрозуміти, що потрібно для задоволення душі, варто збагнути ким ти є. Вперш ніж відчутти себе щасливим, необхідно знайти «власне я». Цю думку Григорій обґрунтував у трактаті «Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя» і довів бути щасливим – це відшукати себе. Поступово пізнаючи свої здібності, прагнення, психологію, почуття, відкриваються способи отримання блаженства.

Відома кожному з дитинства байка «Бджола та Шершень» є безсумніву найкращою. Автор навчає і дає зрозуміти, що людина стає щасливою тоді, коли займається улюбленою справою і не важливо якою вона є, легкою чи тяжкою. Завдяки самовдосконаленню, бажання виконувати те, що по душі, здійснення своїх задумів і бажань, людина дійсно стає щасливою. Душевний спокій настає тоді, коли тіло займається фізичною роботою. Думки людини зосереджуються на її бажанні працювати, цим самим викликаючи спокій. Запорукою щастя постає праця, доказом є цитата з байки, «. І ми могли б по-зłodійському добувати, як часом ваша братія й робить, коли б ми лише їсти любили. Але нам незрівнянно більша радість збирати мед, аніж його споживати».[1, с. 105]

Часом зустрічаючи людей, ти розумієш, що отримуєш насолоду від спілкування з ними. При кожній зустрічі на обличчі з'являється посмішка і розуміння того, що ти щасливий. Але не легко відшукати цю бажану людину, от і герой 21-ї пісні «Саду божественних пісень» намагається знайти відповідь на своє запитання «щастя, де ти живеш?».[1, с. 49] При пошуках намагаєшся долучити все навколо, але згодом розумієш, що воно блукало разом з тобою і було зовсім близько. Тому перед тим як шукати деінде варто озирнутися навколо, чи не стоїть твоє жадане поряд.

Отже, щастя для кожного різне. Григорій Сковорода прагнув, щоб кожен знайшов своє щастя, що настане час коли щастя буде не тільки мрією, а й реальністю. Філософ вірив і був переконаний у силу суспільства в якому він народився. Своїми філософськими трактатами прагнув розбудити народ для подальшого розвитку.

Література

1. Сковорода Г. С. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозовіпереклади. Листи. – Київ: Наукова думка, 1983. – 542 с.
2. Сковорода Г. С. Повнаакадемічназбіркатворів / За ред. Л. Ушкалова. – Х.: Майдан, 2010. – С. 1398.

Бровко Анастасія,
студентка факультету харчових
технологій, 2 курс
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Савицька Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА І УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ

Григорій Сковорода – відомий своїми творами, афоризмами та байками не тільки в Україні, а і за її межами. Від покоління до покоління, із уст в уста, із книжки в книжку передаються оповіді та перекази про Григорія Сковороду. Сковорода – людина, яка завжди дотримувалась своїх принципів та поглядів на життя. Він ніколи нікому не піддавався та намагався жити за своїми гідними і справедливими правилами.

Мета моєї роботи – дослідити спадщину Григорія Сковороди, що він залишив після себе для нас, його нащадків, та оцінити на скільки це все є корисним і актуальним у нашій час.

Щоб показати себе у філософії, Григорій Савич віддав їй лише своїх 25 останніх років. Особливість творчої поведінки Григорія Сковороди, яка потім відбилася і на характері його філософського вчення, полягала в тому, що при негативному відношенні до світу, що грузнув в користолюбстві, злі та несправедливості, він обрав таку позитивну форму боротьби зі злом, при якій центр тягаря з області критики політичних відносин в суспільстві був переміщений в сферу освіти, культури та моралі. Причому його власний образ життя повністю співпадав з тим вченням, яке він сам проповідував. Він спирався на науку, літературу, мистецтво, для того, щоб саме через ці сфери донести людям свої погляди на життя.

У 50-60 роки XVIII століття, Сковорода створює в основному літературні твори. Він написав біля 50 пісень і віршів, створив цикл байок під назвою "Байки Харківські", які актуальні і популярні до нашого часу, створив перекази ряду античних мислителів. У своїх творах в протигагу моралі, заснованої на багатстві, золоті і владі, Григорій Сковорода прославляє людину "малих бажань" і обмежені матеріальні потреби. Байки Сковороди за своїм ідейним змістом служать як би прелюдією до його філософської творчості. Вже в байках звучить один з його головних філософських принципів. Його суть складається у визнанні законними і природними тільки тих потреб і прагнень людини, які відповідають природній, а не соціальній відмінності людей. Саме з байок він і починає свої філософські погляди та думки про життя.[3].

Формально філософська система Григорія Сковороди укладається в один рядок. Основа цієї системи полягає в існуванні "двох натур" і "трьох світів". Розшифровка існування "двох натур" слідує безпосередньо з трактату "Про Бога". Весь світ складається з двох натур:видима натура, яка зветься твар;друга

- невидима. Невидима - Бог. У стародавніх людей Бог звався "розум всесвітній".

Своїм уявленням про Бога він поставив себе в опозицію по відношенню до церкви, що дотримується біблійної легенди про створення світу Богом протягом шести днів. На відміну від церковного, його Бог - вічний початок - невловимий і невидимий, оскільки він, «будучи присутнім у всім, не є ні частиною, ні цілим, не має міри, часової і просторової характеристики.» Таке розуміння Бога, що ототожнюється з природою, отримало в філософії назву пантеїзму. Сам термін "пантеїзм" був уперше введений англійським філософом Джоном Толандом, хоч уявлення про тотожність Бога і природи були закладені ще нідерландським філософом Бенедиктом Спінозою. Пантеїзм – філософське вчення, в якому Бог і природа ототожнюються. Передбачається, що немає природи поза Богом, але немає і Бога поза природи. Ідеї пантеїзму отримали розвиток в працях Миколи Кузанського, Джордано Бруно, але пізніше, саме Григорій Сковорода почав підтримувати і розвивати ці ідеї. [2].

В основу філософських поглядів Г. С Сковороди лягло вчення про три світи:макро (всесвіт);мікро (людина);символічний світ – Біблія.

Першим і головним світом у Сковороди є весь Всесвіт - макро. Макро включає в себе все народжене в цьому великому світі, складеному з паралельних незліченних світів. У цьому світі немає ні початку, ні кінця - він вічний і безмежний. Метою пізнання цього світу є не опис окремих предметів, а розкриття їх невидимої натури - збагнення їх внутрішнього значення, бо через внутрішню суть окремих речей можна досягнути "таємні пружини розвитку всього Всесвіту". При цьому Сковорода вважає, що внутрішня невидима суть речей завжди пов'язана з видимою через зовнішню форму, яка визначається мірою, ритмом, симетрією, пропорцією.

Другим з "трьох світів" є малий світ - мікро - світ людини. А що ж таке людина? Що б воно не було: чи діло, чи дія, чи слово - все те марнота, якщо воно не отримало свого здійснення в самій людині. Кожний з цих світів має дві натури: внутрішню (духовну) та зовнішню (матеріальну). Дуже тонким моментом в теорії пізнання Сковороди є той факт, що він не зв'язує множення людиною своїх пізнань із зростанням матеріальних потреб, задоволення яких розуміється як досягнення людського щастя. Швидше навпаки: чим краще людина пізнає саму себе і оточуючий її світ, тим розумніше і скромніше повинні бути її потреби. Ну і третій, останній світ, символічний світ – Біблія. У населеному будь-якому світі сонце є око його, і око це є сонце. А як сонце є голова світу, то не дивно, що людина названа мікрокосм, тобто маленький світ. А Біблія є символічний світ, тому що у ній зібрані небесних, земних і глибинних створінь фігури, щоб вони були монументами, які ведуть нашу думку у поняття вічної природи, прихованої у тлінній так, як малюнок у фарбах своїх».

Особливо виділяється у його філософії теорія пізнання. Він вважав, що людський розум може пізнати світ, зрозуміти обидві його натури – зовнішню і внутрішню, адже пізнання розвивається в тісному зв'язку з людськими знаннями, воно нескінченне так само, як і світ, що є об'єктом пізнання.

Основну увагу філософ зосередив на проблемі людини і її щастя. Він невтомно шукав шляхів до цього щастя. На думку мислителя, важливу роль у створенні ґрунту для добробуту людини і всього людства повинна відігравати творча праця. Саме з цих думок і виникла його ідея «сродної праці». Природа чи Бог кожній людині від народження дає певні здібності і головне не занедбати їх, а відчуті і жити згідно з ними. Тобто, потрібно втілити в життя всі свої здібності, щоб потім не жалкувати про даремно прожите життя. Якщо ви будете поєднувати свою улюблену справу з працею, то тоді жити буде в задоволення, і ця робота буде корисною для суспільства.

Григорій Сковорода закликає і наполягає не робити довгим нічого, що припиняється, не називати щастям нічого, що руйнується, не любити життя, що закінчується смертю. Він стверджує, що створити щастя на тлінному не можна.[1]. Свої філософські погляди Г. С Сковорода вмотивовував не у наукових працях, а в філософсько-літературних творах. Він написав сімнадцять літературно-філософських трактатів, поетичну збірку «Сад божественних пісень», збірку «Байки Харківські».

Отже, погляди Григорія Сковороди надихають нас, адже він намагається навчити чомусь світлому, щоб прозорому та корисному. На сучасному етапі, я вважаю, що думки Сковороди є актуальними і в нашій час, ми повинні вивчати і поважати його праці, адже вони можуть багато чому нас навчити та дати певний поштовх.

Література

1. Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13094/>
2. Особливості філософії епохи Відродження. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://stud.com.ua/28831/filosofiya/osoblivosti_filosofiyi_epohi_vidrodzhennya
3. Філософська та літературна спадщина Г. Сковороди. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrlit.net/making1/6k8m0.html>

Гриб Діана,
студентка факультету харчових
технологій, 2 курс
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Савицька Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВА ЯК ОСНОВА СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

Уже майже два сторіччя філософські ідеї Г.Сковороди привертають пильну увагу дослідників. Хоча палітра цих досліджень є доволі насиченою та

різноманітною, певні проблеми на дослідницькому полі сквородинознавства залишаються малодослідженими. Зокрема до них належать висвітлення лінгвофілософських ідей Г. Сковороди. Коли постає питання про філософію мови видатного українця йдеться, по-перше про специфіку його філософської мови, а по-друге, про його лінгвофілософську концепцію.

Мова Сковороди – це мова "українського бароко з її обома полюсами – церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою", яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народно-розмовній основі.

Сковорода виробив цілу філософію слова. Він його розумів і як "безодню", що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, через яку все можна спробувати пізнати, відчуту, і як силу реально існуючого. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала Сковороду. Слово не тільки знак світу, а мова - знакова система. Слово має структуру, що нагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знакове зміщення субстанції, якась назва, є, зрештою, образ, тобто якийсь символічний зміст, що дає змогу алегорично його використовувати, як у байці. Однак є щось невидиме, невлвиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час, простір.

Специфіка мови Г. Сковороди відзначається цілим комплексом його лінгвістичних, історико-культурних і естетичних уявлень. Втілюючи ідею рафінованої, елітарної літературної мови, що спиралася на староукраїнську книжну традицію кінця XVI – першої половини XVIII ст. з притаманною їй варіативністю генетично різнорідних одиниць і разом із тим підтримувалася ситуацією мовно-культурного синтезу в Росії першої половини XVIII ст., мислитель віддавав перевагу церковнослов'янським формантам. Використання класичних мов і елементів нових європейських було зумовлене як зміною коду, так і пошуком прихованого за різним словесним оформленням того самого поняття глибинного змісту. З погляду мовної свідомості Г. Сковороди, яка значною мірою відбиває і мовну свідомість староукраїнської еліти, мова його творів – не хаос, як то уявляється у відстані часу, а цілісний соціокультурний феномен.

Феномен Григорія Сковороди І. Франко пояснював так: "Доля поставила його на розграні двох великих епох. Стара козацько-гетьманська Україна конала політично, підточувана царсько-чиновницьким централізмом, та видихалась і духовно, переживуючи стару києво-могилянську схоластику, опереджена з погляду наукового столицями, котрі колись від неї брали перші імпульси до наукового розвою". І далі: "Можна би сказати, що се старий міх, налитий новим вином. Все в ньому: пригоди і спосіб життя, вдача, мова, форма писання–все має отой двоїстий характер, являється мішаниною старої традиції з новим духом".

Значний інтерес для сучасних науковців – представників різних галузей філософського знання становить лінгвофілософська концепція Г. Сковороди. Її найсуттєвіші положення викладені в його праці «Діалог. Имя ему - потоп змиін». В ній Сковорода стверджував, що третій, символічний світ Біблії за своєю внутрішньою організацією виступає як ідеальне іншобуття перших двох

світів – людини та Всесвіту. Це нагадує концепцію Гумбольдта про мову як концепцію світу, а також відповідні концепції мовної картини світу, що опрацьовується в сучасній когнітивній лінгвістиці та етнолінгвістиці.

Мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського бароко, зокрема риторизмом. Хоч і заявляв Сковорода, що істина має просту мову, сам же широко використовував фігуральні вирази, метафоричні конструкції, символи, майже весь арсенал поширених тоді у світській і духовній культурі прийомів і засобів красномовства (епітетів, антитез, перифраз, ампліфікацій, асонансів та ін.). Очевидно, це викликалося прагненням філософа і художника, що поєднувалися в особі Григорія Сковороди, зрозуміти і розкрити людську душу, сповнену протилежностей, та прекрасний і болісно трагічний світ навколо.

Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями: світ ловив мене, та не впіймав; народ спить, но всякий сон есть пробудиш; всякому городу нраві права; хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися; з видимого пізнай невидиме; копай усередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську.

Тексти Г. Сковороди свідчать про те, що він глибоко замислювався над природою слова, усвідомлюючи зокрема умовний характер словесного знака. Письменник добре розумів зв'язок між думкою і словом, різницю між прямим значенням слова і переносним, символічним, тонко відчував залежність мовного стилю від конкретної тематики, цінував влучне образне слово, невичерпним джерелом якого було Святе Письмо.

Мислитель поширив свою концепцію "двох натур" на слово, яке стало для нього засобом пізнання й осмислення дійсності. Істинна, тобто нова, людина має і нову мову. Слово – бере участь не лише у вираженні філософської думки, а й у її народженні. Це яскраво виявляється на прикладі ключових слів, що формують семантичний простір творів письменника. Філософ вдавався до різних мовних прийомів з метою віднайти прихований у слові сенс. Концепція двонатурності слова в нього органічно пов'язана з символіко-алегоричним методом інтерпретації Святого Письма. З метою осягнення "духу" (істинного смислу) слова, а також для обґрунтування своїх світоглядних положень мислитель нерідко шукав взаємозв'язок між поняттям, вираженим словом, і внутрішньою формою цього слова.

Творчій манері Г. Сковороди властива і "словотвірна гра", яскравим прикладом якої є ампліфікація спільнокореневих слів із різними префіксами ("Библіаєсть Пасха, проход, переход, исход и вход") чи використання в одному контексті спільнокореневих слів із різними демінутивними суфіксами.

Письменник надавав особливого значення звуковій та ритмічній організації тексту, спрямованій не лише на творення відповідного образу, а й на загострення уваги читача чи слухача, пробудження його почуттів, асоціацій, емоцій. Традиційним звукописним прийомом, поширеним у староукраїнській бароковій поезії, була алітерація.

До найяскравіших виражальних засобів староукраїнського барокового письменства належали і фігури мови. Теоретичним і практичним аспектам їх опанування (передусім на матеріалі латини) приділяли велику увагу в курсах поетики й риторики, які читалися в Києво-Могилянській академії, тому мовна свідомість освіченої людини містила певний набір фігур мови, який слугував базою для подальшого творчого розвитку мовної особистості. Г. Сковорода вдавався до лексичної анафори, епіфори, їх поєднання, а також використовував звукові анафори та епіфори, утворені внаслідок словотвірної гри. Виняткової майстерності філософ досягнув у використанні таких фігур, як тавтологічні сполуки, антитези, оксиморони, порівняння тощо.

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів з традиційними засобами класичної риторики і виразними вкрапленнями живомовних елементів, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили синтез мудрості книжної і народної. Філософ "освітив розумом не тільки свою епоху, але й перелив своє світло у віки наступні, адже його наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, що можеш і як тобі жити".

Література

1. Сковорода Г. До Гервасія Якубовича // Г. Сковорода. Літературні твори. – К., 1972. – С 376.

2. Гнатюк Л.П. Звукопис Гр. Сковороди як явище українського мовного бароко / Л.П. Гнатюк //Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: Зб. наук. праць / Відп. ред. Л.І. Шевченко – Київ: ВПУ Київський ун-т. – 2001. – Вип. III. – с.73-80.

3. Жулинський М. Григорій Сковорода / М. Жулинський // Дивослово. – 2004. - №6. – с.29-32.

Сидоренко Данило,
студент факультету харчових
технологій, 2 курс
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Савицька Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА КОНЦЕПЦІЯ ЩАСТЯ

Що таке щастя? Напевно, кожен із нас хоч раз у житті запитував себе про це, але відповіді щоразу були різні. Не одне століття видатні вчені та філософи

намагаються дати відповідь на це питання, проте воно і досі відкрите. Серед них був і видатний український мислитель Григорій Савич Сковорода.

Григорій Сковорода – мандрівник, який усе своє життя присвятив подорожам. Він мав можливість спостерігати за долями різних людей, в тому числі і кріпаків – селян, яких змушували виконувати важку роботу, з яких знущалися пани, та які не втрачали надію на краще майбутнє. Можливо, саме тому філософ вважає, що щастя – це воля. Говорячи про свободу, мислитель також не забував, що український народ все своє існування бореться за незалежність. Цій думці він присвятив свою пісню «Delibertate».

Окрім того, значну роль у працях філософа відіграє ідея «сродної праці». Тобто, людина буде щасливою лише тоді, коли вона буде займатися улюбленою справою, яка відповідає її талантам та нахилам. Коли людина буде працювати за покликанням, вона принесе більше користі суспільству та сама буде краще почуватися, адже вона буде робити те, що приносить задоволення. Ця думка відображена у багатьох творах філософа, а особливо у байках: «Бджола та Шершень», «Дві Курки», «Зозуля та Дрізд», «Орел і Сорока» та багатьох інших.

Така "споріднена" (сродна) праця сама стає красою, бо дає насолоду не стільки своїми результатами, скільки самим процесом, і це робить людину прекрасною. Ця думка покладена в основу байки «Бджола і шершень». Бджоли збирають мед, бо вони для того народжені. Для них набагато важливіше збирати мед, ніж його їсти. Шершень не може цього зрозуміти, бо живе "крадіжкою чужого", для нього головне – споживати те, що здобули інші. Автор хоче сказати, що життя тільки тоді матиме зміст і буде для людини природною потребою.

У трактаті "Розмова п'яти подорожніх «про справжнє щастя" Григорій Сковорода висловлює думку, що щастя – у пізнанні себе. Щоб стати щасливим, не треба багатства, не треба влади, почестей, чинів: "Бути щасливим – це знайти самого себе", – пише автор. Людина повинна пізнати себе, свою духовну сутність: свої уподобання, здібності, нахили до певного виду діяльності. Знаючи свої нахили, можна визначити своє місце в суспільстві.[1] У трактаті "Кольцо" цар Єдіп повчає свого сина бути нахабним, безсовісним, задовольнятися малим, бути добрим. Він радить синові свої думки звертати в себе, тобто пізнати себе. Тому що щастя кожного в ньому самому. Пізнавши себе, можна все пізнати, а якщо це не вдасться, доведеться блукати в темряві, боятися всього. Пізнати себе, подружитися з собою - це і є справжнє щастя і «мудрість совершенная».[2]

Часто ідея щастя перекликалась із соціальними реаліями того часу. Так, в оді «Похвала бідності» Григорій Савич говорить, що щастя не в розкошах та грошах. Щастя у простих речах і звичайний селянин, як ніхто, може відчутти його сповна. Філософ дуже переймався бідами і горем свого народу. Тому він писав, що суспільне щастя буде в тій країні, де всі люди щасливі, де немає воїн, непорозумінь чи гноблення, де всі рівні і живуть у доброті один до одного.[3]

Український мислитель вважає, що щастя є досяжним для всіх. Для того, щоб його пізнати, зовсім не обов'язково досягнути складну філософську матерію

чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою.[4]

Отже, Григорій Савич Сковорода стверджує, що щастя – це внутрішнє джерело спокою. Воно живе в кожному з нас. Знайти його не так уже і важко. Для цього лише потрібно пізнати себе, займатися улюбленою справою, байдуже ставитися до розкоші і дбати про свою душу, адже ніякі скарби не зможуть дарувати людині щастя, якщо вона все своє життя присвятила ненависній справі задля багатства.

Література

1. <http://www.linguistika.com.ua/skovoroda/f-lososk-rozdumi-gsskovorodi-pro-lyudske-shchastya>
2. <http://seekland.info/blog/3/філософські-роздуми-г-сковороди-про-людське-щастя/>
3. <http://www.etica.in.ua/shhastya-u-tvorchosti-grigoriya-skovorodi/>
4. <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/31.htm>

Лобода Назар,
студент факультету харчових
технологій, 2 курс
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Савицька Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ГОЛОВНА ІДЕЯ ДУШЕВНОЇ ФІЛОСОФІЇ СКОВОРОДИ: ЩАСТЯ

Що таке щастя? Напевно, кожна людина хоч раз в житті задавала собі це питання. І в кожного з'являлися різні думки і відповіді. Так як для одного це може бути достаток та розкіш, а для іншого - духовна та моральна рівновага. Достовірно ніхто не може пояснити це слово так, щоб всі могли одногосно погодитись. Григорій Савич Сковорода, один з тих філософів, які намагалися знайти найбільш точну відповідь на це запитання. Основною ідеєю його душевної філософії постало щастя і шляхи його досягнення.

Мудрець вважав: «бути щасливим – знайти самого себе» . Кожному з нас потрібно віднайти щастя в собі, пізнати себе, бо немає готового рецепту на щастя для кожного через те, що немає двох однакових людей. Кожна істота в світі має певні індивідуальні особливості. За Сковородою, пізнати щастя, досягти його - це означає дослухатися до голосу серця, тобто сповна увійти «в храм свій», жити в гармонії зі світом, природою, Богом, людьми, бо тільки те приносить щастя, що передбачено тобі «блаженною натурою».

Те, чого прагнеш, з тобою.
Воно, друже, – всередині тебе,

Якщо задоволений долею, будеш спокійний.

Не той щасливий, хто бажає кращого,

А той, хто задоволений тим, чим володіє.

«Дізнайся, що називаю щасливим життям»

Кожний, хто створює матеріальні та духовні цінності, має право на щастя. В цьому Григорій Сковорода був переконаний і стверджував це своїми творами. Він, мандрівник, у якого не було ані житла, ані майна, вбачав щастя у повній свободі. Мандруючи, він бачив закріпачених селян, які тяжко трудилися напанів, робили те що їм зовсім не подобалось і були нещасні. Саме тому у нього виникла ідея про те, що кожна людина має бути вільною.

Проте для істинно щасливого життя потрібні також мудрість і знання. Сковорода розумів важливе значення науки і культури, але більше уваги приділяв мудрості, яку сприймав як поняття ширше, що охоплює і знання, і зміст життя. Саме мудрість, як вважав мислитель, потрібна для іншої передумови щастя - вибору свого «сродного» (природного, натурального) місця в житті та суспільстві.

Однією з головних ідей щастя постає ідея саме «сродної праці». Це те заняття, та праця, яка могла б принести людині щось приємне, яка могла б відповідати її вподобанням і можливостям. Вчення про «сродну працю» у Сковороди тісно пов'язане з його розумінням життя як театрального дійства, де люди-актори виконують свої ролі. І щоб добре зіграти, треба кожному вибрати таку роль, яка відповідає його можливостям, нахилам, здібностям і вподобанням. Кожна людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе суспільству, а й таке, що буде їй приносити задоволення, яке буде задовольняти внутрішні потреби, та приносити душевний спокій.

"Сродна праця" робить людину по-справжньому щасливою, бо труд - основа нашого життя. У байці "Бджола і Шершень" доводиться думка про те, що "сродна праця" є потребою душі, а не важким обов'язком. Бджола усвідомила цю істину, бо мудріша за Шершня, який нікому не приносить ні якої користі, а тільки користується плодами чужої праці.

У філософському трактаті "Алфавіт, чи Буквар світу" однією з умов щастя проголошується також дружба з людьми, близькими за інтересами та переконаннями. Тільки тоді можна прокласти місток від серця до серця, коли немає між ними глухої стіни нерозуміння. Якщо людина живе за Божими заповідями, приборкує свої бажання, прямує до правди, то вона не розминеться зі щастям. Сковорода проповідував просте, убоге життя, близьке до природи: «В город не піду багатий – у полях я буду жить. Вік свій буду коротати там. де тихо час біжить.»

Часто люди блукають світом у пошуках химерного щастя, страждають і зневірюються, бо всі їхні зусилля виявляються марними. А бути щасливим зовсім не важко, варто лиш стати мудрішим і заглянути у своє серце. "Як хочеш бути щасливим, не шукай свого щастя за морями, ... не мандруй по ерусалимах", бо, на думку Г. Сковороди, воно не тільки поруч з тобою, воно "всередині тебе": у твоєму чистому серці, у твоїй чесній душі, що живе за законами Божими і за велінням Божим. «Щастя потрібно шукати всередині нас

самих. ... Спізнавши себе самого, ми знайдемо у себе самих душевний спокій і сердешну радість. Здобудемо їх мудрістю та добром – перша розкаже нам, в чім щастя, а друге допоможе знайти його».

Свою філософію Григорій Савич підтвердив власним життям. Він жив так, як учив. Хоч і міг стати придворним співцем, та став мандрівним учителем. Над бав мудрість хоча міг надбати багатство. Міг жити в розкішних палацах, але обравши рокі шляхи та зелені діброви. Так і мандрував від села до села, щедро даруючи людям скарби свого серця, творячи тиху молитву до Бога у величному храмі природи.

Складно не погодитися з філософією Григорія Сковороди, а особливо з його трактуванням щастя. Він виділяв найголовніші його складові і був дійсно правий. Адже, якщо людина живе в мирі з іншими людьми, знайшла себе і любить те що робить. Якщо змогла навчитися цінити те що має. Якщо змогла зрозуміти, що для неї важливе в житті, а на що не слід витратити свій час. Якщо вона змогла заглянути в своє серце і зрозуміти саму себе, то вона дійсно зможе віднайти щастя в житті і бути дійсно щасливою.

Література

1. Поняття щастя у моральній філософії Г.Сковороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.etica.in.ua/osoblivosti-rozuminnya-shhastya-u-filosofiyi-g-skovorodi/>
2. Філософські роздуми Сковороди про людське щастя [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.parta.com.ua/composition/view/577/>
3. Щастя у творчості Григорія Сковороди[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.etica.in.ua/shhastya-u-tvorchosti-grigoriya-skovorodi/>

Зінькевич Кіріл,
студент факультету харчових
технологій, 2 курс
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Савицька Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ВИХОВАННЯ ТА ПОВАГА ДО ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВА ФОРМУЛЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

На даний момент в суспільстві є актуальним є питання моральності підростаючого покоління. З-поміж ознак поведінки у частини молоді спостерігаються прояви байдужості, грубості, агресивності, ненависті до ближнього, до людей відмінного вигляду, поглядів та звичаїв, неповаги до оточуючих та до себе. Осмислення основних проблем виховання переконує в тому, що, гуманізація, демократизація та толерантність неможливі без

відродження вітчизняних культурно-історичних та виховних традицій. У зв'язку з цим виникає потреба в аналізі поглядів українського філософа Г.Сковороди, який деякою мірою передбачив виникнення цієї проблеми та розробив у своєму вченні ефективні способи для її усунення.

Метою моєї роботи є – здійснити аналіз творчості Г.Сковороди щодо проблем виховання поваги до людини.

У другій половині XVIII століття розгортається теоретична й практична діяльність Г.Сковороди, який відстоював думку, що суспільство повинно бути вільним і щасливим, що соціальний статус не є запорукою видатних здібностей. Тому мислитель висуває філософську тезу про “нерівність рівності”, яка узгоджується з його гуманістичним світосприйняттям, із повагою до людини будь-яких талантів, будь-якої праці, незалежно від соціального стану й походження. Мислитель доводить важливість виховання в родині, бо саме перші природні вихователі й наставники молоді – батьки. Діти мають зростати в атмосфері глибокої пошани й любові до батька й матері, ставлячись до них як до “ікон божих”. Водночас батьки повинні піклуватися не лише про народження здорових спадкоємців, а й про їхнє правильне виховання. У байках та притчах як формах повчання Г.Сковорода проповідував свої етичні погляди. Так, у притчі “Благородний Еродій” розкривається сенс стосунків між батьками та дітьми, йдеться про “сродність”, про цінність почуття вдячності, про необхідність нести благо іншим, про важливість самовдосконалення. Таким чином, Г.Сковорода акцентує увагу на важливості доброзичливих стосунків у сім'ї, цінності почуття вдячності, що є запорукою виховання поваги до батька, матері й інших людей. Г.Сковорода схвалює батьків, котрі вчать дітей життєвої мудрості, критикував тих, хто захочує до чванливості, егоїзму (“Вбогий Жайворонок”). Тих, хто передоручав виховання своїх дітей нянькам, порівнює із зозулями. Так філософ підкреслює, що виховання дітей – це важлива справа для батьків, яка мотивує моральне самовдосконалення та передбачає вироблення відповідальності.

Великого значення в розвитку мотивації моральної поведінки особистості Г. Сковорода надавав почуттям, що виявилось у його вченні про “серце” людини. Серце, на думку філософа, – це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність полягає в тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають задушевними. Вони виходять із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

Внутрішнім регулятором поважливої поведінки є моральні звички, що виражаються у вмінні ставитися з повагою до оточуючих без спонукань, контролю, а виходячи з потреб у певній дії. Г. Сковорода висував ідею природного виховання. Він вважав, що формування людини має бути спорідненим із природою. Ця ідея пронизує майже всі твори Г. Сковороди: байки, притчі, філософські трактати, афоризми тощо. У багатьох із них змальовано найвищі якості людини, які їй дала природа: людяність, сердечність, добротність, великодушність, справедливість, скромність, працьовитість, гідність. Ними обдаровані всі люди від народження, але не всі їх

пізнають у собі й намагаються відповідати “блаженній натурі”. Пихатість, жорстокість, егоїзм, на думку філософа, є протиприродним, тобто набутими внаслідок неправильного виховання та кепських умов життя (байки “Орел і Черепаха”, притчі “Вдячний Еродій”, “Вбогий жайворонок” та ін.). Таким чином, Г.Сковорода не протиставляє природу вихованню, а навпаки – всіляко підкреслює, що виховання посилює розвиток природних можливостей, чим сприяє формуванню “істинної людини”. Г.Сковорода користується традиційними народними засобами передачі педагогічної мудрості, коли остання вкладається в уста дитини, героїв казок, легенд, байок, притч, оповідей. Разом із тим, мислитель пропагує необхідність “Пізнати себе, заглянути у себе” – це засіб самовдосконалення, що допоможе знайти кожному в собі справжню людину. Він переконаний у тому, що вищої духовності можна досягти тільки шляхом самопізнання, свідомого розуміння доброго та злого в собі, знищення злого в собі. У свою чергу, підкреслював філософ, самовдосконалення кожної людини веде до вдосконалення суспільства.

Отже, враховуючи вищесказане, можна виокремити декілька важливих чинників формування поваги до особистості в педагогічній спадщині Г.Сковороди: мотивація особистості до самовдосконалення, розвиток емоційно-чуттєвого світу людини (суб’єктивний аспект); створення умов у шкільному та сімейному середовищі, за яких особистість здобуває досвід і психологічну готовність до шляхетного ставлення до людей упродовж усього життя індивідуальності (об’єктивний аспект).

Література

1. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди / За ред. О. Г. Дзевєріна. – К.: Вища школа, 1972. – 272 с.
2. Сковорода Григорій. Твори: В 2 т. – Т. 1. / Григорій Сковорода. – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – С. 23.
3. Сковорода Григорій. Твори: У 2 т. – 2-е вид. – Т. 2. / Григорій Сковорода. – К.: Обереги, 2005.– 480 с.

Vyakhirieva Sophia,
student of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and Environmental Sciences
nature management of Ukraine (Kyiv, Ukraine)
Supervisor -
Danylova Tetiana Viktorivna Ph.D.,
Associate Professor

WHAT IS THE PURPOSE OF MODERN PHILOSOPHY?

We come across the concept of "philosophy" throughout our entire journey: in childhood, in the process of getting an education, in books, literature and in life in

general. But what is the significance of philosophy in the modern world, what questions and problems does it solve?

A-priority, philosophy is the study of general and fundamental questions, such as those about reason, existence, knowledge, values, mind, and language. Such questions are often posed as problems to be studied or resolved (Pythagoras (c. 570 – c. 495 BCE)).

Despite the fact that the main meaning of philosophy at the present time has remained unchanged (to answer the fundamental questions that lie at the heart of the human condition), the attitude towards it in the modern world is very ambiguous due to a complete change in the pace of existence, lack of time and energy for knowledge of humanity, mercantile values and way of life. In these conditions, it is worth taking a fresh look at the necessity of this science / culture / wisdom, its foundations. In the context of the human crisis, the importance of such a rethinking becomes especially important.

As mentioned above, the modern world is based on the material, and philosophy is trying to give answers to the questions that are asked by contemporaries. The question immediately arises: should this be considered a value? In this case, it is necessary to separate the concepts of value and price. Today price dominates. But the acquisition of real values is what the role of modern philosophy can be.

Today, the technical aspect prevails in academic philosophy. It pays more attention to methodology, the very technique of thinking, the history of philosophy and, in general, its technical capabilities. This philosophy teaches technique but does not provide direction. There is no integrating purpose and no values. Living philosophy works with values. And values exist outside of what is supposed to be in things. Man himself proves the possibility of this kind of existence, because man is not a thing. There is a dual nature in. And we can say that man is more a spiritual being. Therefore, the task of philosophy is to show that a person is realized only when he departs from everything material. Then he actually becomes a man. According to the candidate of philosophical sciences, associate professor of the Department of Philosophy of Science and Culturology of the National Academy of Sciences of Ukraine - Taranov Sergey Vladimirovich, the current society cannot accept this kind of philosophy and refuse the price for the sake of values.

However, the modern young generation, thanks to unlimited access to any sources, the Internet, and the complete absence of borders in the media sphere, is influenced by philosophy, discuss important issues. Thanks to philosophy, a part of which is present in almost every science, we can build our own worldview, different from others. All of this will help us choose our own path.

Philosophy is for a modern person a tool for knowing the world through oneself, an opportunity to look through oneself into the universe and seek answers to questions from the outside world, developing from within. This, perhaps, is the main purpose of philosophy today - to help a person survive the crisis of our time by self-knowledge.

Hrytsenko Olexandra,
student of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
Supervisor -
Danilova Tetyana Viktorivna
Ph.D., Associate Professor

ANIMAL PHILOSOPHY

The current anthropological crisis is reveals itself in growth cruelty to animals. This problem is especially relevant for Ukraine, which has a catastrophic situation in the field of animal protection. For example, mass murder, poisoning, shooting of homeless animals, horrible conditions for keeping animals in zoos etc. These horrible facts indicate a real zoocide, undisguised forms violence, illustrate society's attitude to murder and physical abuse as the norm. As a future vet, I see a deep crisis humanity, devaluation of fundamental social values, strengthening destructive selfish self-affirmation of man.

The **animal philosophy** was created to solve this problem The problem of animal protection in modern philosophy refers to transcendental, because it is associated with human responsibility for life and the fate of life in general.

At the same time, the crisis of humanity brings to the forefront of philosophical reflection principle **altruism** associated with caring, not dominating, helping To others, as a manifestation of love, respect for life as the highest value, shared responsibility for all living things. Altruism as selfless the desire to act for the good of the Other must be spread to the world animals.

For example, historically, in Eastern culture and philosophy, compassion for the living is an essential aspect of Buddhism, which, in contrast to Christian tradition, does not put a person on top of all creations of God. So, animals as objects of altruism are equated with humans.

In European culture, the contradictions of the relationship "man-animal" due to the development of rationalism and scientific and technological civilization.

John Stuart Mill's philosophy (utilitarianism) was actually already fairly animal-friendly. He believed that in any given situation the right action would be the action that tended to minimize the suffering and pain, and maximize the pleasure and happiness, of all interested parties. He further thought that the suffering, pain, pleasure and happiness of animals should be included in this calculus.

Another philosopher often discussed within animal advocacy movements is *Immanuel Kant*. Kant himself did not think that we had any direct ethical duties to animals. He believed that the only reason we should avoid being cruel to animals is that in doing so we might develop cruel habits that we would inflict on other people. According to Kant, we only owe ethical duties to rational beings, and animals are not included in that group.

The dominance of the rational-selfish approach transformed the world animals on the object of influence and dominance. But the paradox of situation is that the person has realized himself just as much powerful as well as lonely. Human cannot to exist without the Other. However, very often communication with people, unlike communication with animals, leads to experience loneliness. External loneliness separates a person from others people. Going beyond external loneliness can happen thanks to communication with animals, i.e therapeutic exposure (pet therapy).

So, problem protection of animals, their pain and suffering are not a narrow layer, and the whole human community. As O. Gomilko says, the recognition of the other must go beyond the philosophical vocabulary of life practice [2, 263]. So, without changing the attitude towards animals, it is impossible hope for better human relations.

Finally, animal protection, on the one hand, belongs to the sphere everyday life of a Ukrainian, but, on the other hand, acts for him as the question is fateful, and therefore, is a borderline question, existentially extremely weighty. Ability to empathize and care for animals essential for human moral behavior. The basis of altruistic behavior are universal norms of morality that must be extended to on animals, and the recognition of a moral obligation to the animal world.

In conclusion, forms of animal cruelty have to go back in time. Today, altruism as an ethical principle useless help, love, unity, responsibility for the world animals are a productive principle of thinking. In animal philosophy, the idea altruism, which sees absolute value in human love for animals, must take its rightful place.

References

1. Alissa Branham. Brief Summary of Philosophy and Animals. – URL: <https://www.animallaw.info/intro/philosophy-and-animals>
2. Гомілко О. Світ тварин у сучасному філософському дискурсі // Зб. наук. праць: Філософсько-антропологічні студії' 2013. – К. : Стилос, 2013. – С. 263.
3. Альтруїзм і філософія тварин / О. Б. Фельдман // Нова парадигма. - 2014. - Вип. 124. - С. 70-79.

Губень Денис,
студент економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ Г.СКОВОРОДИ

Видатний український філософ Г.С. Сковорода (1722 - 1794), вихованець Києво-Могилянської академії, поет і мандрівник, посідає особливе місце в історії української філософії. Ще за його життя про нього склалися легенди

як про українського Сократа. У 16 років він став студентом академії, певний час перебував двірській капелі у Петербурзі, мандрував країнами Західної Європи, знав мови, вивчав філософію, був знавцем античної і релігійної літератури. Часом свого становлення й особистісного утвердження Сковорода вважав свої 30 років; літературну діяльність він почав другої половини 60-х років. За його життя нічого не було надруковано, вже після смерті стають відомими цикли його філософських діалогів («Наркіс», «Симфонія наречена книга асхань «Жена Лотова», «Потоп зміїн» та інші).

Філософська концепція Г. Сковороди - пантеїзм. Бог і природа це єдине ціле: кожна людина має в собі Бога, він не існує поз людиною. Головна проблема його філософії - це проблема люднім Його філософія «практична», оскільки філософа цікавить передусім моральна проблематика. У центрі уваги філософії «мандрівного філософа» - релігійні і моральні проблеми. Г. Сковорода викладає їх мовою образів, символів, метафор. Методом розроблення цих проблем є пошук і протиставлення протилежностей, суперечностей, антитез.

Для Г.Сковороди весь світ є просякненим протилежностями: життя - смерть, світло - тінь, безглуздя - мудрість, плач - сміх, безчестя - слава, лютість - милість, початок - кінець тощо. Все у світі рухається між протилежностями у колі («кільці»), початком якого є відпадання від Бога, а кінцем - повернення до нього.

Г. Сковорода не створив теоретично оформленого і систематизованого вчення. Свою філософію він розумів, як вміння жити у Богові, у гармонії з природою, у мирі з людьми і власною совістю. «Коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне, - то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце і є філософія», - стверджував Сковорода.

Найпотрібнішим для людини є щастя, «мир душевний». Воно доступне всім, полягає в пізнанні себе як образу Божого. «Поглянь у себе», тобто пізнай себе - це основний мотив філософії Сковороди.

На думку філософа, усе створене Богом, можна визначити як три світи:

- перший є загальний світ, «де живе усе породжене», «він складається із незчисленних світів, і є великий світ» - макрокосм;
- другий світ - це мікрокосм - світ людини;
- третій світ - символічний світ Біблії. Символи Біблії «ведуть думку нашу до розуміння вічної натури».

Кожен із трьох світів складається із двох «натур», має подвійну природу, одна з яких - видима (матеріальна), друга - невидима, тобто божественна, - вважав Сковорода. Невидима натура і є Богом, який пронизує собою все суще.

На противагу раціоналізму XVIII ст. Сковорода створює самобутнє вчення про «серце» як осереддя глибин людської душі. Серце - це «безодня» людини, через яку відкривається божественна «безодня». Серце, а не розум, виступає джерелом почуттів і думок, засобом пізнання. В ньому поєднуються розум, воля, почуття, віра.

Етичне вчення Г. Сковороди спрямоване на пошук шляху, що веде до щастя, до любові, до уподобання Богу. Етичним ідеалом Сковороди є ідеал

нерівної рівності в тому сенсі, що усі люди рівні перед Богом, але разом з тим вони є нерівними, тому що мають різну натуру. Метою всіх людей є наближення до Бога, отримання вищого блаженства.

Zabrodskyi Kyrylo,
student of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and Environmental Sciences
nature management of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
Supervisor -
Danylova Tetiana Viktorivna
Ph.D., Associate Professor

THE COST OF A HUMAN LIFE

Each person is unique in their own way. You will not find two exactly the same people, even if you analyze all people who lived on Earth and those who will appear in the next (at least) 250 years, but if we are so unique, does this mean that our life is priceless? This issue must be approached from different angles.

If we ask our mom, dad, grandfather or grandmother for how much they would sell us for, we get the answer that we are priceless and our life is worth more than all the treasures of the world. But if we look at the world as a whole, we will see that a person has a price: terrorists take people hostage and demand a ransom for them (the cheaper a person's life is for the state, the less efforts it will make in order to preserve that very life), the state pays different amounts in the form of compensation for the death of people during disasters, people sell each other (although in 1948 slavery was officially declared illegal in the Universal Declaration of Human Rights, but cases of slavery are still found today).

So, the cost of a human life (the cost of an average life) is a conditional calculated economic value, to determine which various methods and indicators are used. This cost is relative because human life is not a marketable commodity.

Determination of the cost of living may be required in various cases: to determine the amount of compensation payments for injuries and deaths at work, in accidents and catastrophes, during terrorist acts, health care, emergency services; to determine the sums insured, insurance premiums and payments for life and health insurance.

Approaches for assessing the cost of human life can be divided into objective and subjective. Objective methods for determining the cost of human life can be divided into groups based on the indicators on the basis of which the assessment is made. It:

- average per capita lifetime income of a person);
- average GDP per capita;
- total lifetime income and average GDP per capita, adjusted for the probability of dying at a given age;

- social costs of human reproduction;
- balance of material goods and services accumulated and consumed by a person

According to the recommendations of the European Commission, the cost of living per person should be estimated at 3.1 million euros (but this is a recommendation, if you count all the indicators of a person, it will turn out to be much less), which in general is not small, but not "priceless". Because for the state we are just a means to make a profit, one worker died at the factory - he can be replaced by 100 other workers who can do no worse.

We can say "everyone around is greedy, but for me all lives are priceless." Now think for yourself, is it true? In Africa, many people die just because they have nothing to drink, and when you shower, you spend so much water to wash yourself that it would be enough for an African village to quench its thirst. Are you sure you won't kill your neighbor for a can of stew in the event of a worldwide disaster? And if there is a choice to kill a loved one or two strangers, who will you choose? A loved one (because he is close to you) or two strangers (after all, two priceless values are more expensive than one).

Also, human life is compared with the life of an animal, someone says that there is no doubt and human life is much more important, arguing that we are reasonable, we can think (this issue was considered in the book of H.G. Wells "Time Machine", where - due to the catastrophe, humanity evolved into two different species - Morlocks and Eloi, the first ate the latter because they are stronger, and how do we differ from them, because we are also relatives of cows), and someone proves that the life of an animal is equal to the life of a person, saying "We are animals like a cat or a dog"

Yes, at the moment, human life is not priceless and its cost can be easily calculated, but murder was also once the norm.

References

1. <https://www.kommersant.ru/doc/1654518>
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/Стоимость_человеческой_жизни

Загородня Вероніка,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

У ПОЛОНІ СПОГАДІВ: УКРАЇНА У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Пошук національної ідентичності є загальною історичною і соціокультурною тенденцією сучасного світу, що вступив у глобалізаційну

фазу розвитку. Формування планетарного інформаційного простору, світового ринку капіталів, товарів і робочої сили, зародження глобальної свідомості та глобальної культури, космополітизація масової культури і споживання, незмірно збільшуючи потенціал гомогенізації, унітаризації транссоціетального світу, призводять до того, що життя в сучасному світі вже не вкладається у звичні для більшості людей межі їх традиційної самоідентифікації (цивілізаційної, національної, державної, етнічної, культурної, релігійної, родинної, професійної тощо). У даній роботі робиться спроба інтерпретувати поняття та особливості ідентифікації ідентичності України.

Як зазначає С. Гантінгтон, 90-ті роки ХХ ст. характеризувалися глобальним спалахом кризи ідентичності. Питанням про власну ідентифікацію переймалися не тільки країни "третього світу": ПАР, Сирія, Туніс, Алжир та ін., а й країни "першого світу" – США, Канада, Великобританія, Німеччина, Росія та інші. "Майже скрізь, куди не глянь, люди переймалися питаннями: "Хто ми такі?", "Звідки ми?" і "Хто не з нами?". Ці запитання є центральними не тільки для народів, що намагаються побудувати нові національні держави, але і для багатьох інших". [1]

Процес конструювання національних ідентичностей неминуче "просякнутий" мікрофізикою владних впливів. Поза державою дух нації лише може подавати надії; шанс здійснити їх він отримує лише набувши соціально-політичної форми. І це, якщо солідаризуватися з думкою М. Фуко, є більш універсальним, ніж унікальним українським феноменом. Державність означає, що та чи інша "спільнота відбулася як нація, народ, що вона вийшла із до- і поза історичного етнографічного інфантілізму, що у неї є свій проект світотворення, своя уява про цілі, цінності та ідеали". У свою чергу, як слушно зазначає Т. Воропай, "без національної ідентичності не може бути нації, національної держави, адже вона, ця ідентичність, конститує їх – націю і державу – на суб'єктивному рівні. Національну ідентичність, національну ідею належить шукати, а, знайшовши, плекати і холити, як щось крихке, ефемерне, але нескінчено важливе" [2]

Отже, питання національної ідентичності, національних інтересів України, подальшого буття українського народу як суб'єкта історії стає чи не визначальним в оцінці діяльності української еліти та значимості першорядних завдань, які висувуються на порядок денний. У цьому контексті оптимістично звучать слова Президента АПН України В. Кременя про те, що саме сфера освіти має найбільшою мірою визначити рівень розвитку людини, а відтак «першим нашим завданням має стати утвердження і в громадській думці, і в суспільній практиці справжньої пріоритетності сфери освіти як необхідної умови національного розвитку й національної безпеки.» Ми маємо національну самовизначитись іншого нам не дано. Власне, Україна не оригінальна в цьому відношенні: через розв'язання проблеми національної ідентичності пройшли практично всі держави Європи. Виходячи з історичного досвіду, за твердженням професора Карлового університету М. Гроха, нинішній етап розвитку, як і сто років тому, знову поставив перед Україною ту ж триєдину комбінацію завдань: йдеться про спільну історичну пам'ять, щільність та

інтенсивність мовних і культурних зв'язків і, нарешті, про загальну рівність людей, організованих у громадянське суспільство [3].

Література

1. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності [Електронний ресурс] / Козловець М.А // Eprints. – 2009 – Режим доступу до ресурсу: http://eprints.zu.edu.ua/6217/1/kozlovez_monograf.pdf

2. Трощинський В.П. Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів [Електронний ресурс] / V. P. Troshchynskiy // MONOGRAPH. – 2018 – Режим доступу до ресурсу: <http://academy.gov.ua/humanity/pages/dop/7/files/67e82717-2838-4041-8e89-27f7fad9d909.pdf>

3. Ткаченко В. Україна: Проблеми національної ідентичності [Електронний ресурс] / Ткаченко В. // Eriend. – 2007 – Режим доступу до ресурсу: https://iriend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tkachenko_ukraina.pdf

Канашков Олександр,
студент факультету інформаційних технологій
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЗВ'ЯЗОК КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ ТА СТРЕСУ

*«Сьогодні я нічого так не хочу, як обіймати
людей, не боячись померти...»*

Коронавірусна хвороба – це інфекційна хвороба, яка вперше виявлена у місті Ухань, Центральний Китай. Хвороба почалася як спалах, що розвинувся у пандемію [1]. Всі ми добре знаємо, що психічний стан, стреси та депресії впливають на наш імунітет та стан здоров'я. А от наскільки хвороба впливає на психологічний стан людини – це питання, яке потребує відповіді.

Сьогодні пандемія поширила свій вплив на цілу низку аспектів життя людини: їжа, робота, сон, розваги, комунікації з рідними та оточуючими взагалі. За даними проведеного в різних країнах дослідження, крім викликаної ЗМІ тривожності, двома іншими факторами стресу в період карантину стали втрата соціальних контактів і неможливість проводити звичним чином дозвілля [2]. Слід зауважити, що зміни зачепили не усіх людей, тому що мільярди людей проживають своє життя по-різному. Один – домосід, що навіть їжу замовляє через служби доставки, інший – директор підприємства, який має декілька зустрічей на день та буде в подальшому підлаштовувати власний бізнес під умови карантину.

Для багатьох людей серйозним випробуванням стала соціальна ізоляція. В першу чергу це стосується тих, хто живе абсолютно один і для тих, у кого і так були труднощі у відносинах з іншими людьми. Відвідуючи роботу, вони якось соціалізувалися і компенсували своє відчуття самотності. Під час пандемії для багатьох людей це почуття стало вираженим і болючим.

Пандемія частково вплинула на сон. Сон дуже залежить від способу життя, що веде людина. Якщо через ізоляцію знизилась можливість пересування, то людина, як слід, веде менш активний спосіб життя. Це може вплинути на якість сну та самопочуття в цілому.

На відміну від початку пандемії занепокоєння людини збільшується через фактор невизначеності. Люди навіть не знають чого чекати у подальшому: коли буде вакцина (зараз це питання вирішується та перші вакцини мають дістатися до України вже на початку 2021 року), скільки друзів та рідних захворіє та чи матимуть вони змогу побороти інфекцію, скільки триватиме загальна криза та криза в медичній сфері тощо.

«Важка втрата, ізоляція, втрата доходу можуть спровокувати психічні розлади або збільшити існуючі», - відзначають у ВООЗ. Багато стикаються з безсонням, збільшенням кількості вживаного алкоголю [3]. «Перехворілі коронавірусом у важкій формі можуть відчувати посттравматичний стрес, схожий з тим, що переживають учасники бойових дій» [4].

Отже, можна зробити висновок, що хвороба, викликана новим коронавірусом негативно впливає не тільки на фізичний, але і на психічний стан здоров'я людей.

Література

1. Коронавірусна хвороба 2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%83%D1%81%D0%BD%D0%B0_%D1%85%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B0_2019.

2. Противоядие от стресса в эпоху коронавируса [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.euronews.com/2020/05/29/antidote-of-coronavirus-stress>.

3. Для предупреждения кризиса в области психического здоровья требуются значительные ресурсы [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.who.int/ru/news/item/14-05-2020-substantial-investment-needed-to-avert-mental-health-crisis>.

4. COVID и "боевой стресс" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://newsmaker.md/rus/novosti/covid-i-boevoj-stress-vrach-psikhiatr-rasskazala-o-postravmaticheskom-rasstrojstve-u-perenesshikh-koronavirus/>.

5. Danylova T. On Covid-19, Mental Health, and Meditation. Scientific Herald of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Pedagogics, Psychology, Philosophy. 2020, Vol.3, No. 11(4), P. 75-81.

Kartushina Maria,
student of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and
Environmental Sciences nature
management of Ukraine
Supervisor -
Danylova Tetiana Viktorivna
Ph.D., Associate Professor

IS THERE A UNIVERSAL HUMAN NATURE?

In philosophy, human nature is understood as something unchanging in him, independent of the historical situation. Understanding the nature of man depends on solving the problem of the relationship between the biological and the social in him.

Actualization in the scientific community of topics related to pragmatics of human existence, poses a fundamentally different question for researchers: how is it possible to comprehend a person, in contrast to everyone familiar –

‘what is a person’. Philosophical anthropology as an analyst of human existence needs methodological clarification not so much of the method of cognition as of a categorical apparatus, in which such concepts as the nature and essence of man play an important role.

There is a de-anthropologization of a person under the influence on total schematization. An attempt to "fold" a person out of his manifestations are unsuccessful, since the integral existence in this case does not logically precede the study of the particular. The paradox of this statement is removed when the integral, human or human nature is filled not with a specific content, but understood as a logical principle, the presence of which makes it possible to cognize a person: his nature and essence [1].

The mapping between the innate and the manifest operates according to principles of expression that are specified in innate psychological mechanisms or in innate developmental programs that shape psychological characteristics, these expressions can differ between individuals when different environmental inputs are operated on by the same procedures to produce different manifest outputs (Cosmides & Tooby, 1987, Tooby & Cosmides, 1989). This set of universal innate psychological mechanisms and developmental programs constitutes human nature.

1. Complex adaptations necessarily require many genes to regulate their development.
2. Sexual recombination makes it improbable that all the necessary genes for a complex adaptation would be together at once in the same individual, if genes coding for complex adaptations varied substantially between individuals. Selection, interacting with sexual recombination, tends to impose relative uniformity at the functional level in complex adaptive designs, suggesting that most heritable psychological differences are not themselves likely to be complex psychological adaptations [2].

Instead, they are mostly evolutionary by-products, such as concomitants of parasite-driven selection for biochemical individuality. An evolutionary approach to psychological variation reconceptualizes traits as either the out-put of species-typical, adaptively designed developmental and psychological mechanisms, or as the result of genetic noise creating perturbations in these mechanisms.

So, the concept of a universal human nature, based on a species-typical collection of complex psychological adaptations, is defended as valid, despite the existence of substantial genetic variation that makes each human genetically and biochemically unique.

References

1. Природа и сущность человека: возможность концептуального определения
https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/3191/2/Alter%20_Idem%20_3_6.pdf
2. On the Universality of Human Nature and the Uniqueness of the Individual: The Role of Genetics and Adaptation. John Tooby and Leda Cosmides (Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences)
<https://www.cer.ucsb.edu/papers/jpersonality.pdf>
3. Философская антропология <https://rzgmu.ru/images/files/a/14766.pdf>
4. Storozhuk, Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy University Bulletin: Philosophy. 2019. 2. P. 15-23

Kachan Anton,
student of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and
Environmental Sciences
nature management of Ukraine
Supervisor -
Danylova Tetiana Viktorivna
Ph.D., Associate Professor

COMPARISON OF PHILOSOPHY AND IDEAS OF MARXISM AND CAPITALISM

Our lives form a miniature portion of an extremely complex society. The evolution of human society has never been more rapid. Technology is booming at a swift pace, changing our lives for better or worse. This progression has stimulated two opposite political, economic and social systems. On the "left" of politics is communism (or Marxism) and on the "right" is capitalism.

Marxism is the direct opposite of capitalism which is defined by Encarta as "an economic system based on the private ownership of the means of production and distribution of goods, characterized by a free competitive market and motivation by profit." Marxism is the structure of socialism of which the leading feature is public ownership of the means of production, distribution, and exchange (Encarta, 2009).

Capitalism has been the subject of criticism from many perspectives during its history. Criticisms range from people who disagree with the principles of capitalism in its entirety, to those who disagree with particular outcomes of capitalism. Karl Marx saw capitalism as a progressive historical stage that would eventually stagnate due to internal contradictions and be followed by socialism. Marxists define capital as “a social, economic relation” between people (rather than between people and things). In this sense they seek to abolish capital. They believe that private ownership of the means of production enriches capitalists (owners of capital) at the expense of workers. In brief, they argue that the owners of the means of production exploit the workforce [3].

Marxism as a philosophy begins not with Capital, but with the book German Ideology, where Marx parted ways with his Young Hegelian brothers. He says the key thing there: if you want to rid people of illusions, you have to set the task of ridding them of a situation that requires illusions. Most people in a class capitalist society cannot mature to the point that socialism is still better, and one must try and go to it in some way. In this sense, Marx is, of course, a radical and a supporter of violence. He believed that the revolution was made for the sake of the majority by a large resilient minority, relatively free from the false dominant consciousness.

An important feature of the Marxist worldview, with which the Marxist concept of capitalism is inextricably linked, is the idea of natural-historical necessity. It means that the development of society is subject to objective laws that act like the laws of nature. The volitional and emotional impulses of people appear within the framework of such a view as a manifestation of the named necessity, acting at the same time through individual or group consciousness, aimed at setting specific goals of activity. In such a conception there is no place for idealism, fine-minded impulses, etc. In Marxism, as a theory, there is not a grain of ethics [2].

Capitalism allows for the individual to determine the profit margin derived from the sale of private property in a free market, which was a source of intense criticism from Marx. Marx’s labor theory of value, a foundation stone of Marxian economics and the basis for his criticism of capitalism, equated the value of a product to the number of labor hours needed to produce it. Profits, therefore, could only be derived by capitalists from exploiting the working class. In Marx’s vision for a communist state, reconstructed by Bertell Ollman, an NYU professor of politics, all profits from the previous regime are applied to public purposes and the surplus from production is distributed equally.[4]

Many questions begin to arise when you try on Marxism to real history. Therefore, it will be useful to talk about other views on capitalism, which we simply need to understand modern historical processes. It is clear that different views of capitalism will require different ideas about society and social development, which will more clearly reflect the ethical determinant of historical events.

References

1. Маркс К. Капитал. Т. Я / К. Маркс. - М.: Госполитиздат, 1963.
2. Марксизм и этос капитализма (В.В. Чешев)
3. The Marxist Critique of Capitalism

[https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Sociology/Book%3A_Sociology_\(Boundless\)/16%3A_Economy/16.01%3A_Economic_Systems/16.1C%3A_The_Marxist_Critique_of_Capitalism](https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Sociology/Book%3A_Sociology_(Boundless)/16%3A_Economy/16.01%3A_Economic_Systems/16.1C%3A_The_Marxist_Critique_of_Capitalism)

4. How to Compare Capitalism & Marxism (Abigail W. Adams - September 29, 2017)

<https://www.theclassroom.com/marxism-beliefs-5978.html>

Kravchenko Evelina,
student of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and
Environmental Sciences
nature management of Ukraine
Supervisor -
Danylova Tetiana Viktorivna
Ph.D., Associate Professor

THE IMPORTANCE OF PETS IN OUR LIVES

Animals affect everyone's life, whether you're an animal-lover, animal-hater, animal-eater or animal-saver, and their presence is important. Importance ranges from companionship to food source, and it varies by person. Pets impact our lives in a positive way, as do work animals and food animals. We may not realize how much impact animals have on our lives.

Animals play an important role in many people's lives. In addition to seeing-eye dogs and dogs that can be trained to detect seizures, animals can also be used in occupational therapy, speech therapy, or physical rehabilitation to help patients recover. Aside from these designated therapeutic roles, animals are also valued as companions, which can certainly affect the quality of our lives. Is that companionship beneficial to our health?

The better we understand the human-animal bond, the more we can use it to improve people's lives. This article summarizes what is known and not known about how animals help improve the health and well-being of people, and what the implications might be for helping people who don't have pets of their own. Over 71 million American households (62%) have a pet, and most people think of their pets as members of the family. Some research studies have found that people who have a pet have healthier hearts, stay home sick less often, make fewer visits to the doctor, get more exercise, and are less depressed. Pets may also have a significant impact on allergies, asthma, social support, and social interactions with other people.

They Give You Unconditional Love. Animals do not ask for much in life, and most just need a warm, safe and sheltered place to live, as well as adequate food, water and exercise. In return they will give you unconditional love, loyalty and companionship. Dogs are a little more well known to offer unconditional love; cats can be a little fickle! But having a furry friend means you will always have a little

living being, waiting patiently for you at home and ready to welcome you with a wagging tail or a purr.

They Offer Emotional Support. It's incredible just how much support an animal can bring to your life. That mentions, if you are particularly vulnerable or have special needs then there are certain dog breeds that are perfect at providing emotional and physical support. A dog or cat can help with loneliness, give you companionship and someone to talk to, and sit with you during the evenings. Pets can be lifesavers when it comes to depression and grief. They can give you a sense of purpose and a reason to get out of bed when you are feeling particularly depressed or anxious.

Animals such as cats and dogs can have a deeply calming effect on humans and can often pick up on their owner's moods: snuggling up to you when you are feeling sad or licking your hands if they sense that you have anxiety. Owning a pet can open up your world. If you have a dog, then you will have to walk it daily, which means that you will have interactions with other dog owners and walkers too. This can help with loneliness in people who find it difficult to make friends. Playing with a cat or a dog can take your mind away from your problems and place you in the "here and now." This is basic mindfulness and wonderful for mental health.

There is a growing global trend to consider pets as part of the family. In fact, millions of people around the world love their pets, enjoying their companionship, going for walks, playing and even talking to them. And there is evidence suggesting that attachment to pets is good for human health and even helps build community. More and more often, animals are included in family events and become important to all members of the family. This can be particularly significant in single-parent families, where a pet can be an important companion to children. Children with pets may have higher levels of empathy and self-esteem compared to those who do not have pets. Spending more time caring for a pet increases attachment to that animal which in turn reduces stress in owners.

Sharing your life with a pet has been associated with a decreased risk of coronary artery disease, a reduction in stress levels and increased physical activity (especially through dog walking). The presence of a pet during stressful activities has been shown to lower the blood pressure of couples taking part in a stressful task. In fact, levels of beta-endorphin, oxytocin and dopamine, among other markers, increased in both humans and their dogs during caring interactions, demonstrating that time spent together is physiologically beneficial for both species. And owning a pet has been associated with an improved cardiovascular disease survival among older adults (aged 65 to 84 years old) being treated for hypertension.

In summary, owning a pet will change your life and bring you so much joy and love. They help us gain a sense of responsibility, show us unconditional love, and are always there when we need them. Dogs are more high maintenance but bring many different health benefits, whereas cats, rabbits and gerbils are easy to look after, need little exercise and give our lives new meaning and purpose.

References

1. Griffin JA, McCune S, Maholmes V, Hurley K (2011). Human-animal interaction research: An introduction to issues and topics. In McCardle P, McCune S,

Griffin JA & Maholmes V (Eds.), *How animals affect us* (pp. 3-9). Washington D.C.: American Psychological Association.

2. Risley-Curtiss C, Holley LC, Wolf S (2006). The animal-human bond and ethnic diversity. *Social Work*. Jul;51(3):257-68.

3. Allen K, Blascovich J, Mendes WB (2002). Cardiovascular reactivity and the presence of pets, friends, and spouses: the truth about cats and dogs. *Psychosom Med*. Sep-Oct;64(5):727-39.

4. American Pet Products Association, Industry statistics and trends. http://www.americanpetproducts.org/press_industrytrends.asp

Мельник Тетяна Ігорівна,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЖІНКИ І ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

Не так давно мою увагу привернула назва статті в журналі з багатообіцяючим заголовком: «Жінки наступають». Можливо так воно і є.

Варто нагадати, що прекрасна половина людства завжди боролася за свої права та гідно відстоювала власну честь. З давніх-давен жінкам не подобалося їхнє місце в суспільстві, ставлення чоловіків, пригнічення прав та свобод і вони намагалися захистити і довести, що з ними також варто рахуватися. Не можу не згадати кінець 18 - початок 19 століть, саме в цей час у Великій Британії жінки виборювали собі гідне місце під сонцем. Розвію міф, який вінчає нас про те, що всі жінки слабкі, але це далеко не так: не кожен чоловік пішов би на те, щоб ціною власного життя отримати рівні права і це, до речі, тривало близько 30 років.

Давайте згадаємо первіснообщинний лад. У палеоліті панував матриархат, жінки прирівнювалися божеству, їх оберігали та піклувалися, адже вони дарували нове життя людству. Виникає питання: куди це все зникло? Чому в 21 столітті знецінюється роль жінки, коли близько 1 млн років тому їх возвеличували? Чому науковий розвиток прогресує з кожним днем, а повага та людяність зникають? Чому багато жінок піддаються домашньому насильству? Невже знову прийдемося виборювати свої права, як робили це наші предки? Ці та багато інших питань непокоять значну кількість жіночої половини населення.

Рівність є основою демократичного суспільства, яке прагне до соціальної справедливості та поваги до прав людини. Але, на жаль, в силу тих чи інших причин, жінки зазнають дискримінації практично в усіх сферах життєдіяльності [2].

В еру інноваційних технологій багато дівчат прагнуть стати незалежними в усіх сферах життя, щоб не бути приниженою та могли вільно розірвати стосунки, в яких вони не почуваються комфортно. *Майже кожна намагається реалізуватися на максимум, щоб у разі чого забезпечити дітей усім необхідним і не чекати допомоги зі сторони чоловіка. Чи дійсно це правильний шлях? Чи, можливо, жінка має показувати слабінку і бути тією дорогоцінною кришталевою статуеткою, яка подобається усім, але отримують її лише найвірніші та найвідповідальніші?*

Суспільству в наш час не вистачає визначеності, в еру різних гаджетів ми забуваємо цінності, які передавали нам батьки. З кожним днем людство стає все більш заклопотаним, завжди зайнятим, хоча ми маємо переваги: майже в кожному в помешканні є багато приладів, які полегшують життя, чого не було у наших дідусів та бабусь, але вони чомусь завжди мали час на сім'ю. Молодь цілісінькими днями сидить біля екрану, знецінює власні можливості, адже бачить ту «ідеальну» картинку, яка, насправді, ховає в собі багато недоліків.

Кожній людині сьогодні важко знайти гідні критерії та систему цінностей, яка б дозволила їй по праву знайти своє місце в суспільстві. Не думаю, що це проблема зовнішньої рівності: насправді ми прагнемо до рівності іншого плану, яка засновується на чомусь глибшому [1].

Література

1. Гусман, Д.С. Душа жінки. Електронний доступ: <https://newacropolis.org.ua/articles/dusha-zhinky>
2. Уварова, О.О. Права жінок та гендерна рівність. Навчальний посібник. Київ, 2018.
3. Storozhuk, Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy University Bulletin: Philosophy. 2019. 2. P. 15-23

Молнар Володимир,
студент факультету економіки
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ Г.С. СКОВОРОДИ

Г. С. Сковорода залишив нащадкам феноменальну духовно-педагогічну спадщину, засновану на його особистому освітньо-виховному досвіді. Сковорода під час свого життя по пустелях останньої доби не тільки не відійшов від життя, але, навпаки, був її активним культурним діячем. З однієї сторони, він як філософ виявив велику творчість у галузі культури, тобто утворював нові духовні скарби, а з другої - одночасно з цим він був

провідником своїх ідей у суспільстві, і в такий спосіб впливав на громадське життя.

Філософія Сковороди є єдиною в своїй основі, бо свої головні положення Сковорода висловлював в усіх працях не тільки філософсько-богословських, але й літературних та навіть по листах. Еволюція поглядів Сковороди існує і виявляється в їхньому поглибленні та у все більшому і більшому визволенні їх від пануючої традиції, надто у галузі релігійній, бо до його мандрівного життя розум його ще пробував у владі віри. Життя по пустелях утворило для Сковороди оригінальні умови його науково-філософської роботи.

Чи був Сковорода філософом, та як він розумів філософію? Філософія, як визначав Сковорода, головна мета людського життя, бо голова справ людських є дух його - думки, серце; філософія прагне дати життя нашому духу, лицарство - серцю, ясність - думкам, як голові всього. Біблія також навчає, як облагородити людське серце. Тут у нього немов зливаються філософія і релігія. Сковорода, релігійний мудрець, був одночасно і філософом, бо за мету свого життя вважав лише відшукання істини.

Теоретична філософія Сковороди така. Є два начала - видиме та невидиме; тлінне і вічне. Цими двома початками перейняте усе у всесвіті. Сковорода є немов би дуалістом, але ці два начала мають у нього неоднакову вагу: перше - субстанція, друге - атрибут. Цими початками перейняті всі три світи: великий, або космос, що складається з багатьох інших (не тільки Земля, але й інші планети, на яких також є мешканці): малий, або мікрокосмос, тобто людина; третій - символічний світ, або Біблія.

Сковорода ставив у центрі всього світового життя не Бога, не світ, а людину. У цьому полягає його глибокий і безстрашний антропологізм. Для Сковороди джерелом розв'язання усього таємничого у житті є людина, тому що усі запитання і таємниці світу скупчені у людині. Наука про людину тісно пов'язана у Сковороди з наукою про світ. Людина в собі може мати і світ, і Бога. Вони пізнаються через людину. Ту універсальну подвійність, яку філософ бачив у людині, він бачив і в макрокосмосі - у великому світові. Увесь світ складається з двох натур - видимої і невидимої.

Практична філософія Сковороди, його етика - це його проповідь щастя. Ця частина його філософського світогляду пов'язана із теоретичною філософією, але вона міцніше, ніж перша була зв'язана з життям. Довівши, що початком світу є вічність, Сковорода прийшов до висновку, що усі повинні будувати своє щастя на ньому, як на універсальному фундаменті, бо усе решта, на чому його хочуть будувати (багатство, чини, здоров'я і т.д.) не міцне, не стале і не є універсальним для усіх - і тоді щастя досягне кожний і це для нього не буде важко. Тут Сковорода проводить думку Епікура, "що натура зробила потрібне нетрудним, а трудне непотрібним." Що таке щастя?

Щастя є в нас самих, а не поза нами. Добившись до себе, пізнавши самого себе, і ми знайдемо свій душевний спокій: веселе серце, що здобувається мудрістю і добродійством, перше пояснить нам, що воно таке - звідсіля виходить найважливіше значення у житті філософів - друга допоможе його знайти.

Філософія Сковороди - це вираз боротьби подвійного пригнічення, підкорення і експлуатації, а через це й була своїми моністичними поглядами одночасно і по матеріалістичній та дуалістичній ідеології, що виправдовувала однаково існуючий на Україні громадянський дуалізм, що виправдовувала подвійне панування і подвійне підкорення, експлуатацію і насильство людини людиною, грабіж своєрідного дворянина і наживу влізливого спекулянта з півночі.

Серцевиною етичного вчення Сковороди є питання нормативної етики як умови досягнення щастя. Ідея "внутрішньої людини", спрямована на інтенсифікацію духовного життя, приводить до висновку, що щастя нема чого шукати у "видимій природі".

Щастя не залежить від місця і часу, від плоті і крові. "Рідне нам щастя не в почесній посаді, не в тім хисту, не в славному столітті, не у високих науках, не в багатому достатку. Щастя потрібно шукати в собі, у власній "невидимій природі", еством якої є Бог.

"Споріднена праця не лише засіб забезпечення матеріального існування. Вона цінна своїми наслідками, винагородою чи славою." Вона є джерелом радості і щастя. Вона дозволяє знайти справжнє царство Боже у серці людини.

Григорій Сковорода мав величезний вплив на своїх сучасників і на даліше українське громадянство, і то не лише своєю етичною наукою, а головним чином своїм життям, в якому слово ніколи не розходилося з ділом: його вчення було в повній згоді з його життям.

Сковорода є взірцем існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності й порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, заклик до гуманізму, людяності.

Отже, Григорій Сковорода належить до найяскравіших українській філософії та літературі. Його незвичайність у житті і творчості визначає межева ситуація між старою та новою епохами в історії України, давнім та новим її письменством. Сягнувши у своїх помислах життєво важливих, екзистенційно вагомих проблем людського буття, Сковорода постає як особистість, мислитель, письменник.

Література

1. Багалій Д. Український мандрівний філософ Г. Сковорода. К., 1992.
2. Багалій Д. Григорій Саввич Сковорода. К., 1920.
3. Багалій Д.І., Яворський М.І. Український філософ Сковорода. К., 1922.
4. Білий В.Г., Сковорода Г.С. Життя й наука. К., 1924.
5. Ефименко А. Личность Г.С.Сковороды, как мыслителя. К., 1905.
6. Ковалинський М. Й. Життя Сковороди. К., 1886.
7. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.

Панасюк Соломія,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

У ПОЛОНІ СПОГАДІВ: УКРАЇНА У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

В Україні спостерігається суттєва різниця в системі ідентичностей громадян з різних регіонів. Регіональний зріз дає можливість виявити найочевидніші розбіжності в усьому масиві етнічних, мовних, релігійно-конфесійних, геополітичних, політико-ідеологічних орієнтацій та пріоритетності тих чи інших типів ідентичності громадян. Це дає підстави для виявлення впливу регіональних особливостей на перспективи становлення нації та спільної ідентичності в країні.

Територія і держава, її політико-правова система, соціально-економічні відносини, етнічна, культурна специфіка є компонентами, які закладають фундамент для націотворення. Суспільство, зберігаючи етнічну, культурну, регіональну специфіку, набуває ознак нації у процесі самоусвідомлення єдиною спільнотою та утвердження єдиної ідентичності, визначенням національних інтересів тощо. Регіональна неоднорідність створює унікальність держави, але, водночас, може бути й фактором уповільнення процесу консолідації суспільства.

Для частини українських громадян саме регіональний чинник за впливом на специфіку ідентичності виявляється одним із ключових. Поряд із етнічною та національною ідентичностями регіональна приналежність може виступати як стійка та навіть головна складова ідентичності. Соціологічні дані демонструють вагому роль типу регіональної ідентичності в системі соціальних ідентичностей українських громадян.

Так, на 2004 рік сукупна частка громадян, у яких переважає локальна ідентифікація (на рівні регіону чи району, міста, селища) – 37,2%, співмірна з часткою тих, для кого головною є самоідентифікація "громадянином України" – 44,2%, частка тих, хто вважає себе громадянином колишнього СРСР – 10,7%, представником свого етносу, нації – 3,1%, громадянином Європи – 0,7%, громадянином світу – 2,4%, інше – 1,4%, не відповіли 0,2%. Варто враховувати, що, за цими даними, йдеться передусім про пріоритетність та відповідний вибір між ідентичностями різних рівнів: локального, національного, наднаціонального.

В сучасній Україні найпомітніші ідентифікаційні суперечності властиві прикордонним регіонам (Галичина, Закарпаття, Буковина, АР Крим, Донбас). Результати дослідження ідентифікаційних особливостей у географічно найбільш віддалених містах східного і західного регіонів (у Донецьку і Львові)

дають підстави для низки висновків про різницю між специфікою системи ідентичностей для представників обох регіонів і міст.

Так, для представників Донецька пріоритетними виявилися соціально-професійні, вікові, політико-ідеологічні й геополітичні (передусім із орієнтацією на радянське, російське) чинники ідентичності, тоді як для представників Львова – етнічні, релігійні, національні чинники ідентичності. Разом з тим, розбіжності у специфіці проявів ідентичності між представниками молодшого покоління обох регіонів нівелюється: показники самоідентифікації "громадянином України" для молодшого покоління у Львові та в Донецьку становлять понад 90%, що, зокрема, свідчить про "зближення ідентифікаційних моделей" молодшого покоління.

Увесь комплекс відмінностей у способах ідентифікації та орієнтаціях громадян найвиразніше проявився між прикордонними регіонами на сході, заході, півдні України та між окремими областями в рамках кожного регіону, які відрізняються етнічною, мовною, конфесійною структурою. Отже, необхідно брати до уваги, що в Україні етнокультурні ареали відрізняються від українського етнічного та культурного середовища, утворюють громади компактного і дисперсного розселення (росіяни, кримські татари, угорці, румуни, поляки тощо), чия кількість є вагомою у низці регіонів.

Високий відсоток українського етнічного компоненту серед населення низки областей створює сприятливий ґрунт для становлення української національної ідентичності та, через зміцнення державності, нації, мови тощо, розширення на представників етнічних груп. Населення областей, де український етнічний компонент менший, за рахунок, передусім, російського етнічного компоненту, помітніше тяжіє до "радянської ідентичності", російських мовно-культурних, конфесійних, геополітичних орієнтирів.

Крім того, специфічний вплив на становлення національної ідентичності справляють інші етнічні групи, що мають компактне і, як правило, прикордонне розселення, – румуни, молдовани, угорці, кримські татари, поляки та інші. Представники низки етнічних спільнот схильні орієнтуватися на держави свого походження. Відповідно, їм властиві й зразки іншої національної ідентичності, що ускладнює поширення на ці етноси української національної ідентичності.

Різниця в ідентифікації представників різних регіонів обумовлена силою і тривалістю впливу різних державних центрів на населення різних українських територій. Посилення ідентифікації з Росією чи/та СРСР громадян України у регіонах із "заходу на схід" та, натомість, збільшення показників української національної ідентичності у зворотному напрямку зумовлене, насамперед, тим, що західні регіони України об'єдналися з рештою регіонів у радянський період.

Політико-ідеологічні впливи Росії та СРСР на населення західних регіонів були менш тривалими, а тому не відбулося глибинної ліквідації системи ідентичностей у порівнянні з низкою східних, південних та почасти центральних областей України. Проте повної "уніфікації" етнічних, культурних, мовних, конфесійних, ідеологічних та інших особливостей між західними і східними регіонами, їх населенням у радянській період не відбулося.

Зруйнованість етнокультурних та національних ідентифікаційних пластів свідомості українського суспільства призвело до штучного утворення у значної групи населення варіанту системи соціальних ідентичностей, у якій превалюють цінності й настановлення політико-ідеологічного та соціально-економічного порядку. Те, що Україна не мала власної держави, ускладнило формування сталих національних ідентифікаційних чинників українського суспільства, гранично обмежило природний розвиток міжетнічних і міждержавних відносин та їх вплив на творення нації. На амбівалентність в етнічній і національній ідентичностях як на прояв "розколотої свідомості", "подвійної ідентичності" поміж українською та російською (або російсько-радянською) вказують як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники.

Варто враховувати, що молодші покоління почасти наслідують ідентифікаційні настанови, властиві старшим поколінням, адаптують їх, але здебільш виробляють чи сприймають нові. Отже, для системи соціальних ідентичностей українських громадян молодшого і середнього поколінь, причому різних регіонів, більш властивими є ознаки української національної ідентичності. Це пояснюється тим, що формування їх системи ідентичностей припадає на період після здобуття Україною незалежності. В цілому є тенденція дезорієнтованості, але й, водночас, полярності на рівні суспільства щодо розуміння напрямків державно-політичного, соціально-економічного розвитку України та її зовнішньополітичних стратегій зберігається. На сьогодні брак громадянського консенсусу щодо зовнішньополітичного курсу країни, суверенних позицій української держави, культурної самобутності, вироблення спільних цінностей, поглядів на минуле і майбутнє ускладнює формулювання національних інтересів і здійснення ефективної внутрішньої та зовнішньої політики.

Література

1. Українське суспільство 1994 – 2004: (Соціологічний моніторинг) / За ред. Паніної Н. – К.: "Заповіт", 2004. – С. 24.
2. Маланчук О. Соціальна ідентифікація в сучасній Україні; Черниш Н. Україна сьогодні: Львів – Донецьк // Дух і літера. – 2003. – №11 – 12. – С. 36 – 47.
3. Черниш Н. Україна сьогодні: Львів – Донецьк // Дух і літера. – 2003. – №11 – 12. – С. 9 – 18.
4. Регіональна Україна. – К.: Геопринт, 2003. – С. 9 – 23.
5. Дет. див: Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні // www.politics.lviv.ua/nations/soviet3.html; Толпыго А. Национально-культурные и идеологические ориентации населения Украины. По данным социологических опросов // Социс. – 1998. – №4. – С. 76 – 77.; Уткін О. І. Соціально-політична стабільність у регіоні: етнополітичні та міжконфесійні чинники. (Сер. "Регіональний розвиток"; Вип. 3). – К., 1998. – С. 105.
6. Українське суспільство 1994 – 2003 (Соціологічний моніторинг) / За ред. Паніної Н. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2003. – С. 91.

7. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. (2019). Чинники формування культурної ідентичності русинів Угорської Русі У ХІХ ст.. Русин, 57, 329-348.
8. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.

Петухова Аліна,
бакалавр, 3 курс, 1 група,
Факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

THE ROLE OF UKRAINIAN FOLKLORE IN THE FORMATION OF HUMAN ECOLOGICAL CONSCIOUSNESS

Each country of the world is unique, multifaceted, something special and unforgettable. In order to become a full citizen of the country, it is not enough to know the language and legislation, because in order to fully comprehend the state of the state need to know its history, including the cultural heritage. Ukraine is a unique state that has a long period of time under the oppression of other states, but despite this, Ukrainian songs, poems, signs, customs and many more passed through time and preserved in the memory of the people. The modern views of Ukrainians were formed historically under the influence of different views and generations and, as a result, a new conscious person who is interested in the ecological situation in the world and tries to improve it.

Social environment, family, school, culture, folklore, mass media, ecological education and self-education are considered as the main factors of formation of ecological consciousness of personality. Folklore is an oral folk creativity, which carries an artistic reflection of reality in verbal-musical and choreographic and dramatic forms of collective folk art, inextricably linked with life and household relations. It is thanks to folklore, since childhood, people know the surrounding world and form the first idea of it. Grandmothers and grandparents communicate with growing generations and skillfully transmit the priceless treasures of folk art.

Ukrainian folklore contains a very valuable educational goal that covers various spheres of life and activities. Myths, fairy tales, customs and traditions highlight the simple and at the same time the necessary aspects of education and lay the first values. Thanks to the forms of folklore (mythology, dancing, transfers, ordinances), a person since childhood begins to realize his place in this world and its significance for the environment. Environmental consciousness and culture are formed gradually and in parallel with the formation of a person.

At various historical stages, the folk repertoire has a specific composition due to the peculiarities of the interests and outlook of performers and listeners, so folk forms were renewed with each new era. The attitude towards ecology and the role of a person in the ecosystem were covered in masterpieces of folk art and caused certain emotions in the listeners who have become ground for reflection and form an ecological view and consciousness. In Ukrainian folk art, many instructive works, songs, poems that cover environmental problems, peculiarities of the existence of living and interconnection of man with nature. For example, let's take a saying "without water and not there, and not here", it shows an extremely important value of such a component of the environment as water and shows the impossibility of existence without it. In turn, the personality that is part of nature is aware of its dependence on water and reviews its relation to water and to preserve natural sources of such a valuable resource.

Environmental consciousness is inherent in all signs of conscious activity of a person in general with the only difference that it is initiated by environmental content. Consequently, it can be assumed that folk forms originate in a large range of values and views, which later grow into environmental consciousness, ethics, culture and accompany the personality in labor, educational and other activities.

Folklore plays an important role in environmental education, and it in turn is a powerful factor in influencing the personality of a citizen of a modern Ukrainian state. In the context of global concerns of environmental safety caused by modern realities, environmental education acquires a priority status in the activities of educational institutions: it makes teachers contact folk art, in order to interest and emphasize the problems that existed earlier and exist now, but already in to another scale.

References

1. Бріцина О.Ю. ФОЛЬКЛОР [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2013. - 688 с.: іл.. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Folklor>
2. Ukrainian folklore: Dictionary-Directory. Ternopil, 2008.
3. Екологічна свідомість // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. – Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. – 742 с. – 1000 екз.
4. Folklore as a component of Ukrainian culture. Factors of influence on the development of folklore and its ethnic features. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/6832993/>.
5. Морозова Л. П. Виховання екологічної культури особистості [Текст] / Л. П. Морозова // Вища освіта України. – 2001. – № 2. – С. 88–92.

Почтівий Ростислав Геннадійович
студент економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ІСТОРІЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Ідентичність - властивість психіки людини в концентрованому вигляді виражати для нього те, як він уявляє собі свою приналежність до різних соціальних, економічних, національних, професійних, мовним, політичним, релігійним, расовим і іншим групам або іншим спільнотам, або ототожнення себе з тим чи іншим людиною, як втіленням властивих цим групам або спільнотам властивостей. З цього поняття ми і можемо одштовхуватися при подальшому міркуванні про ідентичність України. Україна ще з давніх часів шукала свою ідентичність. Зрозумівши історію або прочитавши якісь повісті, то ми ясно можемо дати собі зрозуміти, що знайти свою ідентичність України було вельми непросто. Адже цьому заважали різні обставини. Від воїн, які відбувалися постійно на території або близько кордону, до внутрішніх непорозумінь між власним народом.

Найважливіше було Україні, як країні, знайти ідентичність, адже був важливий фактор для кожної країни-це своя особливість, запобігаючи наперед, Україні це вийшло, однак в 16 столітті, коли людство зрозуміло, яку роль відіграє в світі, то всі країни задумалися про власну ідентичність. Україна була в числі з перших. Було важливо дати визначення, що б не сплутати, як мінімум зі своїми сусідніми країнами.

Буде правильно, якщо дати визначення, що воістину перша ідентичність України в цілому, є козаки. Адже не дарма Україну асоціюють з козацьким народом. Козаки - це безперечно відрізняються війни, які захищали Україну від зовнішніх ворогів. Їх незломлений характер і воля з переконанням, що "Я є захисником української території" по праву були ті характерні відміни від всіх інших воїнів і захисників, що б назвати їх українськими воїнами.

Згодом, "автори" української ідентичності були українські письменники. Вони дали другий поштовх індивідуальним характером української письменності. Адже настільки душевний і відверте оповідання дали поштовх, для ідентифікації українських письменників.

Найскладніший період української ідентифікації прийшов на період комуністичної та соціальної революції. Оскільки до влади прийшли ті люди, які хотіли стерти кордони різних народів, відповідно й ідентичність України. За початку у радянського режиму не вдавалось переломити український народ, який вважав свою ідентичність унікальною. Однак з часом, прибравши «ініціаторів ідей» і залякавши українців, радянський режим "проковтнув" українську ідентичність.

Отже люди налякалися, але не забули за що вони боролися, і приклавши максимальні зусилля, спробували "законсервувати" на час ідентичність України до відповідного моменту. Як стало зрозуміло, на момент існування СРСР українська ідентичність поставлена під загрозу.

Але за дивним збігом обставин, з великою допомогою українських громадян, вдалося повалити радянський режим. На зміну його прийшла Незалежність України. Цей переломний період дав остаточний поштовх, для усвідомлення того, яка ж ідентичність у країни. Українці розуміли реалії, і максимально почали впроваджувати в свій побут фактори, який і визначали ідентичність України.

На жаль, той успіх індивідуального народу, який був спочатку Незалежності України почав спадати, в тому числі й ідентичність. І на превеликий жаль цим скористався східний сусід. Починаючи з 2014 народ України усвідомив ціну втрати українській ідентичності, і починаючи з того моменту почав активно зміцнювати то, що почалося ще з часу 16-го століття.

На зло всім ворогам, в епоху глобалізації, українська ідентичність була найдена. І на даний момент вона закріплюється на міжнародному рівні, що і робить нашу країну індивідуальною та привабливою.

Література

1. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
2. Сторожук С. Проблема визначення сутності держави: соціокультурний та історико-філософський контекст. Гілея: науковий вісник. 2014, Вип.85. С. 190–194.

Семенко Аліна,
студентка факультету інформаційних технологій
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

СЕНС ЖИТТЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Кожна людина в певний момент чи проміжок свого життя замислюється про те хто вона, для чого живе і чи варто жити далі. Філософи світу усіх часів намагалися дати відповіді на ці запитання. Проте до сьогодні однозначних відповідей так і не сформульовано. Значення питання пошуку сенсу життя зростає на фоні глобальних змін, що відбуваються в сучасному суспільстві. Переоцінюються життєві цінності, людство відмовляється від встановлених форм поведінки, і, як наслідок, зневірившись в ідеалах, людях, в собі не кожен

може знайти свій сенс життя, що може призвести до трагічного завершення. Однак, з іншого боку – маючи сенс життя людина почуватиметься щасливою.

Сенс життя є однією з найбільших філософських проблем, сутність якої полягає у відображенні змістовної наповненості життя, розумінні того заради чого варто прожити життя, розумінні людського призначення в світі. Поява цієї проблематики в історії людської духовності свідчить про збільшення можливості вибору, тобто свободи людини. Значення теми сенсу життя зростає на фоні усвідомлення його невідвортної конечності, що стає складною проблемою для людини, але, з іншого боку, дає можливість зробити усвідомлений вибір і постаратися прожити повноцінне, справжнє життя.

За свою довгу історію філософія дала багато варіантів відповідей на питання сенсу життя, кожна з яких має свій сенс і свої трактування. Можливо, відповідь залежить від того, з якої позиції розглядати дане питання. Це може бути позиція духовності, моралі, безсмертя, підсвідомості. Проте, єдиного сенсу для всіх людей чи народів знайти неможливо, так як поряд з вічними істинами, він включає щось специфічне – сподівання людей певної епохи.

Найбільш відомі філософські гіпотези про сенс життя:

1. Сократ вважав, що сенс життя полягає у вдосконаленні своєї душі, адже це дозволить пройти земний шлях з гідністю і без злих помислів.

2. Аристотель казав, що всі люди мають бути щасливими. Він доводив, що метою всіх вчинків є щастя, яке виражає сутність людини. Для людської душі, щастя полягає в мисленні та пізнанні. Аристотель надає перевагу духовній діяльності, аніж фізичній.

3. Антисфен та Діоген Синопський погоджувалися з Аристотелем, проте тільки слово «щастя» змінили на «добродітність». За вченням мислителів, добродітність це вміння задовольнятися малим та уникати зла.

4. Епікур вважав, що сенс людського існування – вести життя богів: жити в якомусь затишному місці, з близькими людьми, мати звичайні радощі і не втручатися в політичну ворожнечу. Для філософа Боги виступають блаженними істотами, що не втручаються у справи земного світу.

Послідовники Епікура проголошували метою людського життя отримання задоволення (гедонізм), яке трактується не тільки як чуттєва насолода, але й як порятунком від фізичного болю, душевного неспокою, страждань, страху смерті.

5. Німецький філософ Артур Шопенгауер вірив, що вчинки не є результатом наших рішень, а виконання «світової волі». Життя є пеклом, говорить Шопенгауер, в якому дурень намагається охопити всі можливі немислимі насолоди, та згодом, приходять до розчарування. Розумна людина намагається відвертати лихо обмежуючи себе в своїх діях. Мудрий чоловік усвідомлює неминучість лиха, а тому вгамовує свої пристрасті і обмежує свої бажання. За Шопенгауером, життя людини – це постійна боротьба зі смертю, безперервні страждання, до того ж, всі зусилля звільнитися від страждань призводять лише до того, що одне страждання замінюється іншим, тоді як задоволення основних життєвих потреб виявляється нудьгою.

9. Незвичну думку на сенс життя мав Фрідріх Ніцше. Він вважав, що сенс існування кожного, хто живе на Землі – приготуватися до приходу надлюдина.

Цінність життя є єдиною та безумовною цінністю, сильна людина - природжений аристократ, який є абсолютно вільним і не зв'язує себе ніякими морально-правовими нормами. Тобто Надлюдина робе те, що вона хоче робити, а не те, що вона повинна.

В цілому, Й. Г. Фіхте та німецькі романтики розглядали мову, як головне джерело внутрішнього, особистого, і суспільного життя. Цілком очевидно, що мова, з одного боку, відтворюється і переживається кожною окремою людиною, а, з іншого – виступає архівом переживань і думок народу, свідком його змагань і долі. Саме тому, сутністю мови виступає не слово, а зміст який із цим словом асоціюється в свідомості людини.

Кожна людина повинна особисто пройти процес пошуку власного сенсу життя і в подальшому його реалізувати. Знаходження сенсу є для людини необхідністю через закінчення, обмеженість і незворотність буття людини в світі, неможливість відкласти щось на потім, неповторність тих можливостей, які представляє людині кожна конкретна ситуація. Здійснюючи сенс свого життя, людина здійснює тим самим себе.

Література

1. Сенс життя людини. URL:
https://pidru4niki.com/1029022837616/filosofiya/sens_zhittya_lyudini
2. Сенс життя людини, як філософська проблема
http://www.zgia.zp.ua/gazeta/visnyk_51_115.pdf.
3. Воронкова, В.Г. Філософія: навч. посібник. – ВД «Професіонал», 2004. – 192 с. - с. 71-80
4. Причепій, Є. М. Філософія: посіб. для студ. вищ. навч. закл. /Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л.А. Чекаль. – К.: Академвидав, 2009. – 592 с. - с. 291-330.

Семьонов Олексій,
студент факультету інформаційних технологій
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ФЕМІНІЗМУ. EMMA УОТСОН "HE FOR SHE"

Я не вважаю рух **"he for she"** гендерним, оскільки він вирішує питання які пов'язанні в більшості випадків з жінками. Гендерні питання – це не лише про права жінок, часто чоловіки теж потерпають від несправедливості. Можна привести доволі прості приклади для спростування того, що рух насправді не є гендерним, як вони стверджують, а суть заключається в захисті прав жінок.

“А ви чули про рух He For She/Він для Неї? Для когось це чергова ініціатива, покликана просвітити чоловіків, донести до них важливу й очевидну інформацію, зацікавити зрештою. Хтось скептично стверджує, що йдеться про кампанію для рихтування і маскування того, що краще було б зводити з нуля. Чи то пак – про спробу продемонструвати «фемінізм із людським обличчям». Мовляв, треба якось достукатися до мізків чоловіків, пояснити їм, що й до чого.

Але робити це варто обережно, ніжно, в жодному випадку не агресивно, щоб бува не злякати... «Повага» шукала відповіді на численні запитання, намагаючись зрозуміти, які перспективи розвитку кампанії в Україні.”

Це взято з офіційної сторінки Facebook “Повага. Кампанія проти сексизму в українських ЗМІ та політиці”. Мова йде про обережне заохочення чоловіків в даний рух.

Я вважаю, що для заохочення чоловіків треба для початку почати вирішувати наявні проблеми пов’язані з ними, вказуючи на проблеми жінок чоловіки не будуть приєднуватися в великих кількостях оскільки це їх особисто не стосується, всі люди трохи егоїсти.

Станом на січень 2019, лише трохи більше 1400 осіб з України підписалися в тому, що розділяють цілі кампанії. Це малий показник у порівнянні з іншими країнами, а особливо із країнами Європи. Це свідчить про не результативність заохочення, тому можливо щось змінити в ідеології.

Гендерна рівність як принцип полягає в тому, щоб вивчити і усунути всі соціальні бар'єри, що заважають людині проявитися як особистості, а також створити рівні соціальні можливості для реалізації особистості жінок та чоловіків в усіх сферах життєдіяльності залежно від особистого вибору людини.

Фемінізм насправді базується на захисті всіх, однак на жаль завдяки таким рухам і підніманні питань суто одного гендера з’явилися стереотипи, які всі вважають правильними. Спитайте у людей на вулиці асоціації зі словом «фемінізм», відповідь буде очевидна – захист прав жінок.

Література

1. Storozhuk, Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy University Bulletin: Philosophy. 2019. 2. P. 15-23.

Сопівник Софія,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

СЕРВАНТ-ЛІДЕРСТВО: ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ Г. СКОВОРОДИ ЯК СЛУЖІННЯ

Ідея служіння є провідною у християнській етиці. У Євангеліє від Марка йдеться про повернення Ісуса до Єрусалиму коли дорогою до нього підійшла мати синів Зеведеєвих і, «...вклоняючись, просила ...щоб ці два сини мої сіли в Тебе один з правого боку, а другий з лівого у Царстві Твоїм. Ісус сказав у відповідь: не знаєте, чого просите. Чи можете пити чашу, яку Я маю пити, і хреститись хрещенням, яким Я хрещуся? Вони кажуть Йому: можемо. І говорить їм: чашу Мою будете пити, і хрещенням, яким Я хрещусь, будете хреститися; а дати сісти від Мене праворуч і ліворуч - не від Мене залежить, а кому уготоване Отцем Моїм. Почувши це, інші десять учеників обурились на обох братів. Ісус же, підзвавши їх, сказав: ви знаєте, що князі народів панують над ними, і вельможі володіють ними. Не так буде у вас: але хто хоче між вами бути більшим, нехай буде вам слугою. І хто хоче між вами бути першим, нехай буде вам рабом. Так само Син Людський не для того прийшов, щоб Йому служили, а щоб послужити і віддати душу Свою на спасіння багатьох» [1].

На основі цієї нетлінної мудрості американський філософ Р. Грінліф розробив гуманістичну теорію «Servant leadership» – обслуговуюче лідерство. У своїй праці «Подорож природою законної влади і величі» Роберт Грінліф відзначив, що поняття «слуга» і «лідер» можуть сприйматися як протилежні, але перебувають в єдності. Насправді великим лідером є той, хто допомагає (служить) іншим людям. По-справжньому лідерські якості проявляються в тій людині, яка зорієнтована на надання допомоги і підтримки іншим в їх індивідуальному і професійному рості. Обслуговуючий лідер емансипується від авторитарних методів управління, будує стосунки на позитивних емоціях [2, с.116]. Такі риси ми знаходимо в образі Г.Сковороди, який служив не царям і монархам, володарям і заможним задля особистої вигоди, а істині, добру, справедливості й ближньому. Для реалізації цього завдання кожна людина мусить пізнати себе, вважав мандрівний філософ, зрозуміти, що для неї є «сродним», усвідомити, що вона є частиною вищого і великого і для цього робити добрі справи. Пізнаючи себе, людина пізнає усе суще, казав Григорій Савич. Ми знаємо про те, що Сковорода залишався вірний ідеї служіння істині, добру і ближнім без лукавства і потурання владі. Дослідники життєвого та творчого шляху філософа зауважують, що його формування як особистості серед козаків наклало свій відбиток, оскільки в дорослому житті Г. Сковорода,

як і славнозвісні українські воїни, найбільше за все цінував свободу [3]. Коли йому випала нагода працювати викладачем у Переяславському колегіумі, він вів свою педагогічну діяльність насамперед орієнтуючись на правду і добро, за що його звільняють, бо не «викладає так, як заведено». Потім Г. Сковорода працює гувернером, а відтак у Харківському колегіумі. Саме у цей час він уже дуже вирізнявся від загалу, сторонився почестей та відмовлявся від нагород. Коли, за деяким свідченнями, йому поступила пропозиція від чернців Києво-Печерської Лаври зайняти посаду, він категорично відмовився, сказавши, що не бажає поповнювати ряди фарисеїв.

Ставши мандрівним філософом і учителем він навчав своїх учнів не за гроші, а просто, як Христос «Він прийшов послужити іншим». Мандруючи, він спинався у добрих людей, які приймали його не за гроші, а для того, щоби послухати. Він розповідав про інші міста та країни, про слово Боже та про науку, а ще по-дружньому підказував та давав практичні поради для життя [3].

Мандрівний філософ відстоював права вільної людини і ніколи не схилявся перед сильними світу цього. Якось Катерина II забажала побачити ще за життя відомого українського філософа особисто. Він прибув на її запрошення до палацу. Коли зайшла цариця до приймальної зали, всі присутні вклонилися, крім Сковороди. На питання Катерини, чому він не кланяється, відповів: «Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, коли я перед тобою удвоє зігнуся» [4]. Ще за однією історією говориться, що Г. Сковорода відпочивав обабіч дороги, поряд ходила вівця, коли до нього прийшли вісники від цариці і повідомили про те, що Катерина II хоче, аби він жив у Петербурзі. На це мудрець відповів: «Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця» [3].

Таким чином, Г. Сковорода прикладом власного життя довів, що він «навчав, як живе і жив, як навчає», а жив він служачи істині, добру, справедливості і ближньому, ніколи не схиляючись перед сильними світу цього заради особистої вигоди. Філософ заповідав, щоб на надгробній плиті його могили написали: «Світ ловив мене, але не впіймав».

Література

1. Євангеліє: Хто хоче між вами бути більшим, нехай буде вам слугою. <https://www.chernectvo.com/post/>
2. Бендас Т. В. Психологія лидерства: учеб. пособ. / Бендас Т. В. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.
3. Григорій Сковорода: цікаві факти про життя та творчість. <https://findbook.com.ua/culturenews/grygoriy-skovoroda-cikavi-fakty-pro-zhyttya-ta-tvorchist>
4. Сковорода: цікаві факти про українського мандрівного філософа. <https://iprosvita.com/skovoroda-tsikavi-fakty-pro-ukrainskoho-mandrivnoho-filosofa/>

Kozub Daria,
student of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and
Environmental Sciences
of Ukraine
Supervisor -
Данілова Тетяна Вікторівна
Ph.D., Associate Professor

THE STRONGER WE HIDE SOMETHING, THE STRONGER IT THEN MANIFESTS ITSELF

With the exception of babies, in modern society there are practically no people who would cry or scream without restraining themselves at all. It is understood that an adult member of society should control himself and not show such primitive emotions outwardly. And if he is not able to restrain himself, then he needs treatment. Young people who strive to conform to the notions of "normalcy" learn from the older generation to suppress the expression of emotions. Over time, some of them lose the ability to recognize their own feelings. Suppressed anger, sadness become the cause of psychosomatic diseases and hypochondriacal disorder. At work, more often than anywhere else, we hide our true feelings behind a polite smile. However, the researchers note that the demonstration of insincere emotions is extremely harmful to health. Also, we often encounter with repression - psychological attempt to direct one's own desires and impulses toward pleasurable instincts by excluding them from one's consciousness and holding or subduing them in the unconscious. According to psychoanalytic theory, repression plays a major role in many mental illnesses, and in the psyche of the average person.

Simply put, we are strenuously demonstrating what we don't really feel. We create a positive attitude and at the same time suppress our own negative emotions. Constantly holding back your own emotions can lead to low self-esteem and feelings of alienation. Numerous studies show that people who are forced to regularly show emotions at work that contradict their own are more prone to emotional exhaustion. The natural human need is to experience and express their emotions, which can be very different: from incredible joy to fiery hatred. And no matter what character this emotion carries, it literally requires expression not only in thoughts, but also in facial expressions, gestures, and actions. If you don't show it, then you are suppressing it, which is bad.

Human drowns out any manifestation of feelings as much as possible, tries not to think about it and, as it were, locks all his reactions into the basement of the subconscious. Fortunately, modern society has provided a lot of tools for this: alcohol, drugs, smoking, overeating. This activates the process of personality destruction, until a person stops the process of suppressing emotions, he cannot get rid of acquired bad habits. Person cries out for every little thing, the world around seems hostile, and people - angry.

In addition to suppressing ordinary emotions, suppressing mental abnormalities can also become a problem. Suppressing and hiding psychological problems not only does not help to get rid of them, but only worsens the person's condition and carries destructive consequences. A person literally throws himself into the abyss on his own - refusal of treatment can turn the initial stage of the disease into a terminal one, in which only potent drugs and experimental techniques will help, if anything helps at all. And throughout this period, a person will simply suffer, trying to drown out and hide the deviation. This behavior harms not only the person himself, but also the people around him. Starting from loved ones who feel sorry for a suffering person, ending with people who fell for anger (if not the very essence of the deviation was not harm to others).

An example is Edward Theodore Gein, also known as the Butcher of Plainfield or the Plainfield Ghoul, - American convicted murderer and body snatcher. Gein was born in La Crosse County, Wisconsin, the second of two boys of George Philip Gein and Augusta Wilhelmine Gein. Gein had an elder brother, Henry George Gein. Augusta hated her husband, an alcoholic who was unable to keep a job; he had worked at various times as a carpenter, tanner, and insurance salesman. Augusta took advantage of the farm's isolation by turning away outsiders who could have influenced her sons. Gein left the farm only to attend school. Augusta was fervently religious, and nominally Lutheran. She preached to her boys about the innate immorality of the world, the evil of drinking, and her belief that all women (apart from herself) were naturally promiscuous and instruments of the devil. She reserved time every afternoon to read to them from the Bible, usually selecting verses from the Old Testament and Book of Revelation concerning death, murder, and divine retribution. Gein was shy, and classmates and teachers remembered him as having strange mannerisms, such as seemingly random laughter, as if he were laughing at his own personal jokes. To make matters worse, Augusta punished him whenever he tried to make friends. Despite his poor social development, Gein did fairly well in school, particularly in reading. Due to the fact that his mother did not want to help her son with his mental disabilities, but only worsened the situation with her punishments and isolation, this led to the fact that Ed killed and dismembered several people.

References

1. "Ed Gein Found Guilty of 1957 Murder in Plainfield". The Capital Times. Madison, Wisconsin. November 14, 1958. p. 2, col. 4. Ed Gein, the handyman whose home became known as a "house of horrors" 11 years ago, was found guilty today of first degree murder.

2. Janet Malcolm. Psychoanalysis: The Impossible Profession. – 1988. – P. 15.

3. Sigmund Freud, On Metapsychology (PFL 11) p. 147 and p. 184

4. Алекситимия: эмоциональный разрыв, скрывающийся под маской нормальности

<https://www.nippon.com/ru/column/g00391/>

5. Почему сдерживать свои чувства на работе - вредно для здоровья

<https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-russian-47934072>

Ковальчук Ярослава,
студентка факультету інформаційних технологій
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ВПЛИВ ЗМІ, ЛІТЕРАТУРИ ТА КІНЕМАТОГРАФУ НА ПРОБЛЕМАТИКУ САМОГУБСТВА

Самогубство в даний час є серйозною соціальною проблемою. Воно з'явилося разом з людиною, але й досі немає однозначної відповіді щодо сприйняття самогубства суспільством. Щорічно в світі реєструється близько 1 млн самогубств і приблизно в 10 разів більше суїцидальних спроб. Вивчення проблеми самогубств знайшло своє відображення і в культурній сфері життя людини. Персонажів-самогубців зображують у фільмах, книгах, музичних творах. Цікавість людей до такого контенту полягає в тому, що реальні самогубці з повсякденного життя не є настільки розкритими, цікавими та інтригуючими, як персонажі, описані в творах художньої літератури. У героїв можуть бути різноманітні мотиви та ціннісні орієнтири, що призвели до подібного рішення. Поведінка і свідомість персонажів-самогубців може бути направлено на релігійно-моральні, моральні, пізнавальні або естетичні цінності [3].

Щодо реального життя, феномен самогубства у різні епохи мав різних характер, він набував, то героїчного характеру, то ганебного, то ідеалізувався, то зневажався. У більшості стародавніх культур було абсолютно нормальним принести себе в добровільну жертву богам, заради суспільних інтересів. Під впливом християнства змінилося ставлення до самогубства. За ним, той, хто навмисне вбиває себе, кидає Богу його дар – життя, що є великою зневагою та гріхом. В наш час, завдяки романтизації у художніх творах та ексцентричному висвітленню ЗМІ, суїцид набуває ідеалізованого характеру серед молоді.

У випадку, коли люди копіюють самогубство скоєне у художніх творах, або висвітлене у ЗМІ, виникає так званий «синдром Вертера». Свою назву цей феномен отримав завдяки Йогану Вольфгангу Гете і його роману «Страждання молодого Вертера» 1774 року. Закоханий герой твору пускає собі кулю в голову через невдале кохання. Відразу після публікації книга викликала цілу хвилю самогубств серед молодих людей. Асоціюючи себе з героєм роману, юнаки позбавляли себе життя тим самим способом та при обставинах, що були описані в романі. Через це роман був заборонений у ряді країн Європи [2].

«Ефект Вертера» також визначається як вплив репортажів газет і телебачення на суїцидальну активність населення. У багатьох дослідженнях, проведених в США, Австрії, Німеччині, Угорщині, Австралії, Японії був зображений статистично достовірний позитивний зв'язок між появою «голосних» справ про самогубців у ЗМІ та скоєнням відповідних самогубств серед населення. Через телесеріали, де були присутні сцени суїцидів через

передозування ліками, виникали копіювання даних самогубств серед молоді в Великобританії, Німеччині і США. Розташування репортажів про самогубство на перші сторінки видань з використанням великого шрифту і вказівка на суїцид в заголовку, доповнення репортажу фотографіями з місця трагедії, регулярність висвітлення випадків конкретних самогубств лише збільшують так званий «Ефект Вертера». На розповсюдження ефекту також впливає романтизація суїциду і уявлення його як несподіваний вчинок абсолютно здорової особистості, надання події сенсаційного відтінку, докладний опис суїцидів відомих людей. При цьому, в багатьох випадках має місце феномен статевої і вікової специфіки копіювання суїцидальних актів - тобто частота подібних за способом суїцидальних актів збільшується серед осіб, стать і вікова група яких збігається з відповідними характеристиками персонажів репортажу або фільму [1]. Найбільш схильними до копіювання самогубств є підлітки та молодь.

В одному з досліджень, проведених в США, було показано зв'язок між зниженням частоти самогубств серед молодих жінок і фактом тривалого страйку співробітників преси, за якого випуск газет був тимчасово припинений.

Можна зробити висновок, що для поліпшення даної проблеми необхідно винищувати уявлення самогубства як чогось таємничого, цікавого, несподіваного та сенсаційного. Висвітлення суїциду як способу вирішення всіх проблем, героїчного чи романтичного вчинку, може призвести до ряду копіюючих самогубств. Також треба уникати поглибленого опису способу суїциду, регулярної публікації подібних випадків у ЗМІ, особливо на перших сторінках видань. Натомість необхідно акцентувати увагу читача або глядача на тому, що суїцид виникає з ряду комплексу психологічних і соціальних проблем або психічних розладів, висвітлювати яких саме та акцентувати увагу на виліковності більшості з них, публікувати випадки про врятованих людей, яким надали своєчасну допомогу.

Література

1. Вассерман Д. Напрасная смерть: причины и профилактика самоубийств / Ред. Д. Вассерман. – М.: Смысл, 2005.
2. Моховиков А. Суицидология: Прошлое и настоящее: Проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и в художественных текстах / Сост. А.Моховиков – М., «Когито-Центр», 2001.
3. Гірняк А. Н. Глибинно-психологічне підґрунтя суїциду. // Психологія і суспільство. – 2010. – №1.
4. Що таке самогубство? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20070626052100/http://www.life.ammu.org.ua/004>
5. Storozhuk S., Hoyan I., Fedyk O., Kryvda N. Worldview and ideological priorities of modern society: ukrainian and euro-atlantic context. Ideology and Education in Post-Soviet Countries. Issue № 2 (13), 2019, 255-272

Фасольняк Маргарита,
бакалавр, 3 курс, 1 група,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ECOLOGY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS ONE OF THE MOST IMPORTANT PROBLEMS OF OUR TIME

The complex conditions for the development of Ukrainian society, which seeks to integrate into the new, open world, could not but affect a certain way to the socio-cultural integrity of the Ukrainian nation and inherent in the world perception, the basis of which is the language and culture.

The beginning of the XXI century entered history as an era of studying various environmental problems that society sets himself, rethinks in the prospect of development. It is known that the term "ecology" itself introduced in 1866 by Ernst Gekkel to define a new discipline in the composition of biology as a general science of interaction of organisms in the environment. However, today this concept has undergone many transformations: many changes were made in its content, which resulted in a yield of biology and expansion of the spheres of influence.

Today it becomes apparent that the concept of "ecology" that in the beginning concerned only nature, its protection against human activity, acquires another motivation. It is outlining such meanings as "ecology of culture", "ecology of thinking", "ecology of the word", "ecology of language", "ecolinguistic", etc. Ecologization of scientific knowledge - a logical process in shaping environmental thinking, whose essence is awareness, adjustment of actions under the laws of the biosphere.

For the first time, the term "ecology of language" proposed to Ainar Haugen, which in the 70s of the XX century in the report "The Ecology of Language" has identified an aspect of interaction within the limits of sociolinguistics and psycholinguistics. The main task was considered by this American linguist, there is a study of interconnection between the language and the environment. Language and ecology, that is, studying interdependence between languages in the mind of man and in a multilingual society. In later writings, the concept of ecology of language is more precisely. The scientist introduces the concept of "environment" as an environment of language; A society that uses the language as one of its codes: the language exists only in the minds of speakers and functions only for interactions with other speakers. The ultrasound of the language ecology, the scientist believed is the manifestation of the language status, establishing its typological environmental classification (where it is a language and where it moves compared to other languages).

Quite close in meaning to the concept of language ecology is the more commonly used expression culture of speech. The culture of behavior, speech and

communication in life are often in unity. The culture of communication is an integral part of human culture as a whole and the direct organizer of the structure of human relations. The state of moral and psychological culture of communication in society significantly affects the level of economic and political development of the state, the spirituality of its citizens, their national consciousness.

Culture of communication is formed by many generations. Society in general and each member in particular should strive for not only to preserve, but also multiply the spiritual legacy of precursors. Given that the speech culture in our country is one of vulnerable places, the relevance of the problem of the ecology of language is indisputable.

The current state of the Ukrainian language, its socio-political status can not but cause serious concern. Since the language is not constant, and a dynamic social phenomenon, then contacting the geographical position of Ukraine and its borders with many European countries) in the course of socio-historical development., It can not but undergo certain changes, transformation and modification. Objective external factors influencing the state of the Ukrainian language are historically predetermined communication with Russian and layout of "rusisms"; the processes of globalization and total "westernization" of Ukrainian society, which led to an unregulated inadequate use of English words, often densely distorted; Decrease among young people interest in printed words (as opposed to electronic information).

The literary language is a processed, a conventional form of national language, both in written and in oral varieties that serves the cultural life of the people and all spheres of its social activity: state and public institutions, press, artistic literature, science, theater, education and people's life. The main problem of clogging of the Ukrainian literary language is the active life of the "surzhik" in the active vocabulary of Ukrainians.

Unfortunately, most people now speak "surzhik". Now this form of deviations parasitizes in all spheres of public life: in transport, army, hospital, market, post office, as well as in schools and other educational institutions, where, it would seem, this phenomenon should be eradicated first. We believe that our present is one that should be sounded the alarm, because there is discrimination against the Ukrainian language, its littering. Of course, everyone has a language and therefore is responsible for its preservation. However, it is important to remember that the ability to "speak" has not only Homo Sapiens, but everything around us. Living language speaks to us from everywhere. In particular, cities, villages and streets have their own language.

Thus, one of the most important issues on the agenda today is the ecology of language. Language is the highest manifestation of culture, ie the set of results and processes of human social activity, is a dynamic phenomenon that reflects the political and economic state of society. Our language is our future, and we must keep a close eye on what is happening in its environment.

References

1.«ЕКОЛОГІЯ МОВИ» в контексті проблеми розмаїття культур і змі Східно-Європейський Інститут Розвитку, ТОВ «Айва Плюс ЛТД», 2008

2.Sune Vork Steffensena, Alwin Fill. Ecolinguistics: the state of the art and future horizons <https://www.researchgate.net/publication/259129590>
Ecolinguistics The state of the art and future horizons

3.Мірченко М. В. Основи екології української літературної мови: проблеми, можливості, перспективи, 2014

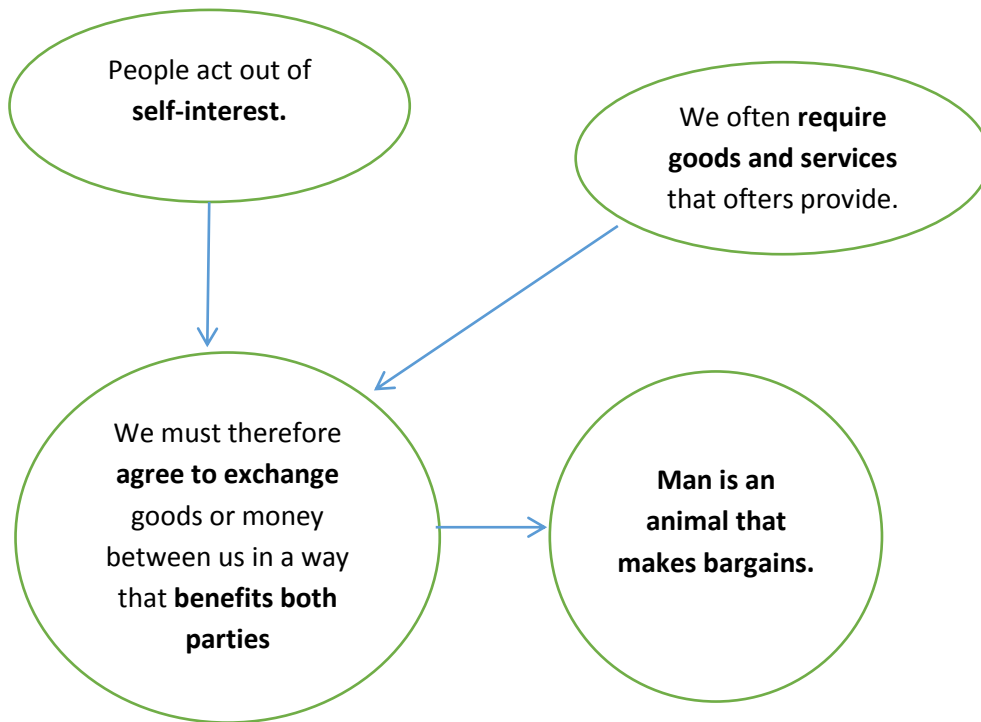
Anton Tokovyi,
Student of Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and
Environmental Sciences
of Ukraine
Supervisor-
Danylova Tetiana Viktorivna
Ph.D., Associate Professor

SOME WORDS ON ADAM SMITH AND HIS THEORY

Scottish writer Adam Smith is often considered the most important economist the world has ever known. The concepts of bargaining and self-interest that he explored, and the possibility of different types of agreements and interest –such as “the common interest” –are of recurring appeal to philosophers. His writings are also important because they give a more general and abstract form to the idea of the “commercial” society that was developed by his friend David Hume.

Like his Swiss contemporary, Jean-Jacques Rousseau, Smith assumes that the motives of human beings are partly benevolent, and partly self-interested, but the self-interest is the stronger trait and so is a better guide to human behavior. He believes that this can be confirmed by social observation, and so, broadly speaking, his approach is an empirical one. In one of his most famous discussions of the psychology of bargaining, he contends that the most frequent opening gambit in a bargain is for one party to urge the other –“the best way for you to give me what I want.

Smith goes on to claim that the exchange of useful objects is a distinctively human characteristic. He notes that dogs are never observed exchanging bones, and that should an animal wish to obtain something, the only way it can do so is to “gain the favor of those whose service it requires”. Humans may also depend on this sort of “fawning or servile attention”, but they cannot resort to it whenever they need help, because life requires “the cooperation and assistance of great multitudes.” For example, to stay comfortably at an inn for a night we require the input of many people –to cook and serve the food, to prepare the room and so on –none of whose services can be depended on through good will alone. For this reason, “man is an animal that makes bargains” –and the bargain is struck by proposing a deal that appears to be in the self-interest of both parties.

The division of labor

In his account of the emergence of market economies, Smith argues that our ability to make bargains put an end to the once universal requirement that every person, or at least every family, be economically self-sufficient. Thanks to bargaining, it became possible for us to concentrate on producing fewer goods, and ultimately to produce just a single good, or offer a single service, and to exchange this for everything » else we required. This process was revolutionized by the invention of money, which abolished the need to barter. From then on, in Smith’s view, only those who were unable to work had to depend on charity. Everyone else could come to the marketplace to exchange their labor—or the money they earned through labor—for the products of other people’s labor. This elimination of the need to provide everything for ourselves led to the emergence of people with particular sets of skills (such as the baker and the carpenter), and then to what Smith calls a “division of labor” among workers. This is Smith’s phrase for specialization, whereby an individual not only pursues a single type of work, but performs only a single task in a job that is shared by several people.

Smith illustrates the importance of specialization at the beginning of his masterpiece, *The Wealth of Nations*, by showing how the making of a humble metal pin is radically improved by adopting the factory system. Where one man working alone would find it hard to produce 20 perfect pins in a day, a group of 10 men, charged with different tasks—from drawing out the wire, straightening it, cutting it, pointing it, and grinding it, to joining it to a pinhead—were able, in Smith’s time, to produce over 48,000 pins a day. Smith was impressed by the great improvements in the productivity of labor that took place during the Industrial Revolution—improvements that saw workers provided with much better equipment, and often saw machines replacing workers. The jack-of-all-trades could not survive in such a system, and even philosophers began to specialize in the various branches of their subject, such as logic, ethics, epistemology, and metaphysics.

The market is the key to establishing an equitable society, in Smith's view. With the freedom provided by the buying and selling of goods, individuals can enjoy lives of "natural liberty."

"The greatest improvement in the productive powers of labor seem to have been the effects of the division of labor." **Adam Smith**

"Civilized society stands at all times in need of the cooperation and assistance of great multitudes." **Adam Smith**

The free market

Because the division of labor increases productivity and makes it possible for everyone to be eligible for some kind of, Smith argues that it can lead to universal wealth in a well-ordered society. Indeed, he says that in conditions of perfect liberty, the market can lead to a state of perfect equality— one in which everyone is free to pursue his own interests in his own way, so long as it accords with the laws of justice. And by equality Smith is not referring to equality of opportunity, but to equality of condition. In other words, his goal is the creation of a society not divided by competitiveness, but drawn together by bargaining based on mutual self-interest. Smith's point, therefore, is not that people should have freedom just because they deserve it. His point is that society as a whole benefits from individuals pursuing their own interests. For the "invisible hand" of the market, with its laws of supply and demand, regulates the amount of goods that are available, and prices them far more efficiently than any government could. Put simply, the pursuit of self-interest, far from being incompatible with an equitable society, is, in Smith's view, the only way of guaranteeing it. In such a society, a government can limit itself to performing just a few essential functions, such as providing defense, criminal justice, and education, and taxes and duties can be reduced accordingly. And just as bargaining can flourish within national boundaries, so it can flourish across them, leading to international trade—a phenomenon that was spreading across the world in Smith's time. Smith recognized that there were problems with the notion of a free market—in particular with the increasingly common bargain of wages for working time. He also acknowledged that while the division of labor had huge economic benefits, repetitive work is not only boring for the worker, it can destroy a human being—and for this reason he proposed that governments should restrict the extent to which the production line is used. Nevertheless, when *The Wealth of Nations* was first published, its doctrine of free and unregulated trade was seen as revolutionary, not only because of its attack on established commercial and agricultural privileges and monopolies, but also because of its argument that a nation's wealth depends not on its gold reserves, but on its labor—a view that went against all economic thinking in Europe at the time. Smith's reputation for being a revolutionary was bolstered during the long debate about the nature of society that followed the French Revolution of 1789, prompting the mid-Victorian historian H.T. Buckle to describe *The Wealth of Nations* as "probably the most important book that has ever been written."

Smith's legacy

Critics have argued that Smith was wrong to assume that the "general interest" and "consumer interest" are the same, and that the free market is beneficial to all. What is true is that even though Smith was sympathetic toward the victims of

poverty, he never fully succeeded in balancing the interests of producers and consumers within his social model, or integrating into it the domestic labor, performed mainly by women, that helped to keep society running efficiently. For these reasons, and with the rise of socialism in the 19th century, Smith's reputation declined, but renewed interest in free market economics in the late 20th century saw a revival of Smith's ideas. Indeed, only today can we fully appreciate his most visionary claim—that a market is more than just a place. A market is a concept, and as such can exist anywhere— not only in a designated place such as a town square. This foreshadows the kind of “virtual” marketplace that only became possible with the advent of telecommunications technology. Today's financial markets and online trading bear witness to Smith's great vision.

References

1. Adam Smith in His Time and Ours by Jerry Z. Muller
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1016/0191-6599%2895%2990387-9?journalCode=rhei20>
2. Adam Smith and "The Wealth of Nations"
<https://www.investopedia.com/updates/adam-smith-wealth-of-nations/>
3. The Philosophy Book: Big Ideas Simply Explained
<http://www.i-element.org/PDF/DK04.pdf>

Kharchenko Yana and
Siabrenko Klimentii,
students of the Faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and
Environmental Sciences
nature management of Ukraine
Supervisor –
Danylova Tetiana Viktorivna
Ph.D., Associate Professor

VALUES AND VALUE EDUCATION IN NOWADAYS SOCIETY

Increasing and accelerating socio-economic and technological changes in recent years have brought along some social problems since values could not be transferred to new generations adequately in many societies. Most of the increasing social problems in society, at home and school, are closely related to values. For instance, social violence and intolerance are problems related to those values. It is believed that the most effective way both to avoid and to decrease such problems that ruin the social order is to undergo an efficient teaching process of values. As well as becoming an essential part of social integrity, teaching values is a realistic solution for any existing or potential problems both on a social and global scale.

The word value reflects the importance, worth, desirability, and respect something gets in return. As a sociological concept, values refer to similarities and

shared demands. Social values are moral beliefs and principles that are accepted by the majority so as to ensure the continuity of society. Values, in addition to these qualities, signal not what is there but what should be there in a society in form of moral imperatives.

In that sense, values are accepted as truthful opinions and criteria set for what is expected by society. Values can be categorized in many ways such as by their content (aesthetic, scientific, educational, economic, political, and social values), extensiveness (societal, national, and global values) and process (exchange modes) modern and traditional values. Values in the social system always take part at the beginning of activities, inside, and at the end of the process because they are the powers that begin in the world of consciousness and conscience. Human beings and societies exist together with their values. A physical wealth of a society is also based on the perception, belief, and values that the society has. Those cultural codes are road maps in a way to determine the routes of an individual and the society. As a result, in almost every society people take values seriously, sacrifice their interest, struggle for them and even they die for them.

In this context, some functions of values could be the following:

- 1) They show the ways of thinking and behaving ideally.
- 2) Values are used as means of judging.
- 3) They make people focus on useful and important cultural objects.
- 4) They play a role as a guide to adopt and realize social roles.
- 5) They perform as social control and restraint tools.
- 6) They provide solidarity.

Here are some crucial things our society needs more of:

- **Empathy** – Empathy is defined as “*understanding and sharing the feelings of another.*” Young people need to understand that the people around them matter, that their *feelings* matter. They should think twice before acting in a way that could hurt another person.
- **Accountability** – We all make mistakes, especially during our youth. What sucks, is that a young person rarely has the courage to accept their fault. Owning their mistakes and trying to make up for them, is something that all young people should learn.
- **Respect** – Respect is everything. Respect for your family, respect for the elderly, respect for each and every person around you, no matter their gender, race, or sexuality. Having respect for everyone, despite the differences between us, is vital in order for a society to function well.
- **Loyalty** – No more cheating. No more betrayal. Staying loyal to our partners, our friends, our values. If all young people shared loyalty, the world would be so much more beautiful.
- **Justice** – Discrimination. Abuse of power. Sexism, Racism, Homophobia. Young people need to fight against all these things, towards a better, fair

Values as social standards; are fundamental beliefs that help to distinguish right and wrong for humans being. Adding balance and meaning in life, values

enable individuals to live together within a society. Values are not innate; however, they are learned and transmitted through observation and interaction, which puts forward the responsibility of schools for values education. Society has always been in occurrence and change due to its dynamic characteristic. Changes and developments in society result in new needs, events, and problems in time. These changes might be both negative and positive. The positive changes need to be continued and generalized and negative changes need to be changed into positive. The only way to do that is to value education.

Societies exist with their values and they are valuable owing to their values. Therefore, values constitute a basis for each culture. It is thought that culture without values will come apart and its members will lose its unity and value. Thus, values are essential in social life (they take place before human action, institutions, and norms) as they form the basis of social formation. Social problems increase where values are not functional. Social problems come into existence in relation to social values. When it is not reached to the targeted values or the gap between ideal and reality increases, social problems begin to exist. A social problem is ultimately is imperfection between values and norms in society and real social behavior. For a peaceful world and society, it is essential for cultures to be developed and transformed through common values that are shared by people. The best way to do it is to value education. Value education constitutes a solid basis for a better human being, society, and world.

References

1. Eğitim (pp 48-59). İstanbul: Dem Yayınları.
2. Ergil, D. (1984). Society and human. Ankara: Turhan Kitabevi.
3. Fichter, J. (1990). What is sociology? (Translated by Çelebi, N.). Ankara: Attila Bookstore.
4. Society. <https://margaretpann.medium.com/why-do-young-people-nowadays-lack-moral-values->
5. Soykan, Ö. N. (2007). Is it possible a general valuable human moral? (Genel geçer bir ahlak olanaklı mıdır?). In K. Recep (Eds), Değerler ve

Shchepankovska Natalia,
student of the faculty of Veterinary Medicine
National University of Life and Environmental Science
nature management of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
Supervisor -
Danylova Tetiana Viktorovna
Ph.D., Associate Professor

ANTI-HEGEL "WAVE" OF THE FIRST HALF OF THE XIX CENTURY

The essence of philosophical irrationalism consists in denying the possibility of a reasonable, logical cognition of reality. The rise of philosophical irrationalism is

associated with the romanticism of the early 19th century, which was a reaction to the rationalism of the Enlightenment, which led to the French Revolution.

Later, the leading trend of philosophical irrationalism was the philosophy of life. Its largest representatives were W. Dilthey, F. Nietzsche and A. Bergson. For them, it is human life that is the basis of being. Therefore, the main task of philosophy is not the development of methods of abstract knowledge, but the study of issues that really concern each individual person.

Representatives of the philosophy of life were skeptical about the possibilities of science, scientific knowledge. They considered progress as a way of humanity's departure from its real goals and problems, which lie in the field of relationships between people and personal self-determination. The main categories of the philosophy of life were creativity, intuition, will.

Many characteristic features of the philosophy of life are inherent in our day philosophical existentialism. The main theme of the reflections of existentialist philosophers is the problems of human existence. First of all, they are concerned about the human abilities that reveal themselves in extreme situations: between life and death, between health and illness, between freedom and lack of freedom. They are also concerned about the issues of interpersonal relations, alienation between people and the loss of the significance of previous values (virtue, loyalty, honor). One of the main questions of existentialism was formulated by the French writer and philosopher, Nobel laureate A. Camus: "How to preserve humanity in a world where human values have lost their meaning?"

It is necessary to distinguish between irrationalism philosophy, where, despite neglecting the fundamental questions of the theory of knowledge, issues that are important for any philosophical direction and for every person are considered, and vulgar mysticism, which has nothing to do with philosophy.

The turn from classical rationalism to philosophy of life was also a reaction to the predominantly mechanical explanation of phenomena in classical philosophy. At the heart of the emergence of non-classical philosophy is an interest in those aspects of human life and activity that were not expressed, which had become traditional by the middle of the 19th century. philosophical trends. In this sense, the emergence of non-classical philosophy was a completely natural phenomenon.

References

1. Гегель Г. Лекции по истории философии . «Public Domain». С. 787
2. Передумови філософії А. Шопенгауера <https://studfile.net/preview/4175934/page:18/>
3. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Республика, 2003. - 623 с. https://www.socionauki.ru/almanac/noo21v/number_2/1_1_5_2.pdf

Ященко Аліна,
студентка факультету економіки
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНА У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Життя людини і груп людей неможливо уявити поза ідентифікаційними системами, ідентичностями. Як колективна істота людина усвідомлює сенс свого існування, свою самотність лише серед подібних собі. “Ідентичність”, власне, і означає усвідомлення людиною належності до певної групи, спільноти людей.

Що ж таке «українська ідентичність»? Це історично сформована система ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту і українську культуру з-поміж інших об'єктів. В кінці 19 – на початку 20 століть перед українцями постала проблема національного самовизначення.

Відродження національної ідентичності відбувалося під впливом ідей демократії. Український народ зберіг свою самотність завдяки опору русифікації, поширення атеїзму, закріпачення селянства, а також славне минуле Київської Русі та Козацької держави.

Українська ідентичність визначається наявністю таких ознак:

- етнічне походження та самоідентифікація;
- усвідомлення спільної з іншими представниками українського етносу історичної долі;
- залученість в український культурно-інформаційний простір;
- свідомо діяльність з поширення української культури.

Проте, недостатньо мати певні зовнішні ознаки. Українськість визначається тим, як людина сприймає Україну, як діє стосовно неї та людей, які в ній живуть.

До поняття «українська ідентичність» можна відносити як етнічних українців, так і активних та свідомих представників неукраїнців – тих, хто пов'язав свою долю з Україною, зокрема, здійснив вагомий внесок у розвиток української культури, науки, державності.

Так, окрім таких видатних представників українства, як М. Максимович, П. Куліш, М. Костомаров, О. Потебня, М. Драгоманов, П. Юркевич, П. Чубинський, П. Житецький, І. Франко, Леся Українка, до українства слід відносити і поляків В. Липинського та В. Антоновича, росіян Д. Донцова та М. Скрипника, татарина А. Кримського та інших етнічних неукраїнців, що зробили вагомий внесок у розбудову українського соціуму, посилення національної самосвідомості, а також усіх теперішніх звичайних громадян, які особисто пов'язують свою долю з долею української нації.

Але так само до українства слід відносити і етнічних українців, байдужих до своєї національної належності, навіть тих, що не ідентифікують себе з нацією. Тому такі видатні особистості, як Ф. Прокопович та М. Гоголь по своєму представляли українство, і своєрідні вияви їхньої українськості виявились у їхній соціальній та культурній діяльності.

За весь час існування України, як держави чи то в складі інших земель, вона боролась за свою ідентичність. Згадаємо добу «розстріляного відродження» де за створення українських витворів мистецтва розстрілювали.

Отже, з упевненістю можна сказати, що «українська ідентичність» є стійкою, неперевершеною, відомою. Пройшла великий історичний шлях і набула великої могутності, не зважаючи, на всі ті перешкоди, які зустрічались на шляху. І ми маємо гордитись нашою культурною спадщиною, яка ідентифікує нас як український народ, відокремлює нашу культуру з поміж іншого різнобарв'я. Століттями, десятиліттями та роками передавалась і буде передаватись нам та нашим нащадкам наша «українська ідентичність».

Література

1. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.

Кадощенко Анна Віталіївна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНИЙ СТАН КУЛЬТУРИ

Сучасна культура є способом мислення, способом ставлення до людей і до всесвіту.

Ймовірно, найбільш помітною зміною в суспільстві за останні кілька років стала поява слова «зміна». Ми говоримо про зміну наших процесів і способів ведення справ, про те, як впровадити нові методи, продукти і практики в світ, які іноді чинять опір змінам, будь то хороші чи погані. Однак, коли ми відмовляємося піддаватися цій бурі, що насувається, сучасності, яка має намір змінити наші застарілі принципи, виникає конфлікт. Ми знаходимося на межі втрати своїх глибоко укорінених принципів, своєї культури через сучасність.

Неможливо переоцінити той факт, що і сучасні методи, і традиційні способи важливі і цінні для нашої спільноти. Що такого особливого в традиції, що робить її настільки важливою для людей, що навіть у відповідь на зміну

вони все одно не хочуть з нею розлучатися? Зазвичай ми думаємо про традиції як про щось, що передається з покоління в покоління. Сьогоднішні традиції - це наше найцінніше надбання, яке залишається незмінним, нагадує нам і пов'язує нас з минулим нашої країни і нашою родиною.

Сучасна культура створює своє власне середовище. Вона будує міста і масивні споруди. Вчить, що природа призначена для маніпулювання, щоб бути джерелом робочих місць і багатства для своїх господарів-людей. На жаль вона бачить себе вище природи. Її закони зазвичай розглядають людей як вершину природи.

Сильний позитивний зв'язок спостерігається між розвитком сфери культури і модернізацією, а також рівнем інновацій в країні. Таким чином, інтерес до сфери культури підвищується, якщо суспільство вже знаходиться на високому рівні економічного розвитку.

Сучасна культура виробляє нові знання так швидко, що іноді ми не встигаємо за цими інноваціями. Культуру можна назвати переконаннями, цінностями та іншими рамками, що виникли в результаті нашого досвіду. Культура також пов'язана з процесом передачі цих ідей і цінностей. ЗМІ несуть пряму відповідальність за поширення сучасної культури. Немає суспільства без культури. Натомість суспільство є залежним від ЗМІ.

Сьогодні ми створюємо «альянс» між культурою і засобами масової інформації. Багато засобів масової інформації виходять за рамки соціальнокультурних норм, щоб впливати на суспільство, і навіть в суспільствах, з жорсткою цензурою де свої засоби масової інформації, новини про скандали і корупції можуть виходити назовні. Засоби масової інформації і культура, у сучасному світі, пов'язані і формують один одного.

У цілому, сучасна культура переживає глибоку кризу духовності. Ця проблема виникає, коли традиції, включаючи народні звичаї, а також релігійні вірування, більше не відповідають сучасним інтересам і звичаям у повсякденному житті. Молоде покоління, поступово втрачає культурний контакт зі старшим. Молодь схильна думати про традиційну культуру як про «примітивну», «відсталу». Я думаю, що всередині сучасної людини десь є та «традиційна людина», яка прагне безпеки, прагне відчувати зв'язок з великою родиною, яка із задоволенням вивчає історію про своїх предків, яка відчуває підтримку. Зміна культурних орієнтирів, на мій погляд, є найбільшою помилкою сучасної людини.

Роїк Вероніка Вікторівна
студентка 2 курсу, спеціальність
«Облік і оподаткування»
економічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Міжкультурна комунікація - зв'язок і спілкування між представниками різних культур, що передбачає як особисті контакти між людьми, так і опосередковані форми комунікації. Комунікація між представниками окремих культур, коли один учасник виявляє культурну різницю іншого. Це обмін інформацією, почуттями, думками представників різних культур.

Для усього сучасного світу викликом стала пандемія. Коронавірус кардинально змінив наше життя і породив нові соціальні практики. Дотримання антиковідних заходів привчило нас посміхатися очима, якщо рот прикриває маска, вітатися дотиком ліктя і проявляти повагу, відійшовши від співрозмовника на пару кроків.

Пандемія COVID-19 стала серйозним випробуванням не лише для українського суспільства, а й для всього людства. Під час карантину ми почали життя в зовсім нових умовах, незнайомих. Ми ведемо зовсім новий, нікому не відомий спосіб життя – в ізоляції, в постійних обмеженнях, насамперед, у живому спілкуванні. Відбуваються зміни як на рівні психіки окремої особистості, так і на макросоціальному рівні. В умовах катаклізмів і глобальних трансформацій іноді буває складно пояснювати поведінку людини, яка, метафорично висловлюючись, зараз перетворилася із людини розумної на «людину, що сидить», з «*homo sapiens*» на «*homo sedens*».

Ізоляція, невизначене майбутнє, фінансова нестабільність та відчуття небезпеки – це стан, у якому весь світ живе з моменту пандемії і до сьогоднішнього дня. Коронавірус розтрощив усі плани й примусив екстрено змінювати стиль життя. Когось позбавивши роботи і відчуття захищеності, а для когось навпаки – ставши приводом переглянути погляди на життя й налагодити стосунки з рідними.

І надалі очікуються надзвичайні зміни, формуватимуться зовсім нові наукові підходи, зовсім інші засоби виробництва і засоби спілкування, оновлюватимуться стосунки і «правила цієї життєвої гри». І ці зрушення охоплюватимуть не лише матеріальну, а й насамперед духовну сферу.

Розвиток інформаційно-комунікативних технологій також великою мірою зумовлює суспільні перетворення. Наш час можна назвати ще й «віком дистанційності»: дистанційного навчання, дистанційного спілкування, дистанційних розваг.

Звісно, живе спілкування не можна замінити, під час онлайн-контактів зникають більшість психологічних тонкощів спілкування, відчуття емоцій та переживань співрозмовника, його поглядів. Але разом з тим, онлайн-контакт займає останнім часом провідне місце серед форм міжособової взаємодії, він є адекватним сучасному етапу життя, виходячи із соціальних і природних можливостей сьогодення.

Такі інструменти міжкультурних комунікацій - це не лише хороший спосіб бути у вирі подій, а й потужний засіб взаємодії державних органів з громадськістю. Для державних установ використовувати соціальні мережі – це швидше вимога часу, а не власне бажання, особливо у період пандемії.

Але є й негативні наслідки коронавірусу в міжкультурній комунікації онлайн. Визначимо деякі з них.

-Люди віддаляться один від одного. Через карантин скоротилися особисті зустрічі, зустрічі в кафе, стало менше очних конференцій, де люди спілкувалися і заводили нові контакти, де ділилися своїми справами, переживаннями, думками, новими історіями.

-Онлайн-спілкування за допомогою смартфонів і інших пристроїв не замінює повноцінного особистого спілкування з емоціями, дотиками, обміном енергетикою.

-Страх зараження, санітарні вимоги та інші адміністративні обмеження призведуть до більшої самоізоляції людей. Багато будуть задовольнятися власним ореолом проживання, все більше людей буде сидіти у «своїх норах», остерігаючись всього, що нас оточує.

-Невизначеність і нестійкість економіки що виникла змусить утриматися від спонтанної та безкорисливої фінансової допомоги іншим.

-І найголовніше, люди стануть менше подорожувати за кордон, що скоротить можливості міжкультурного обміну, інтеграції та обміну досвідом між країнами. Це важливий елемент в сучасному, постійно прогресуючому світі.

Отже, епідемія COVID-19 повністю змінила звичний уклад нашого життя. Люди через карантин виявилися практично «під замком». І навіть тепер, коли світ почав поступове повернення до «докарантинної епохи», багато змін в нашому житті залишаться надовго, а можливо, і назавжди.

Чичикало Юлія Валеріївна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Зважаючи на те, що пандемія нанесла шкоду всім сферам суспільного життя, можна сказати, що комунікації також зазнали значного впливу цього явища. Причому, вплив цей можна трактувати як позитивний та негативний водночас, оскільки в деяких аспектах комунікації стали більш розвиненими та технологічними, а в деяких – навпаки – занепали.

Почати варто з того, що у 21-му столітті класичні форми та засоби комунікацій, до яких звикло суспільство, активно почали замінюватись новітніми із використанням останніх досягнень науки і техніки. За період пандемії саме ці інновації і стали основними чинниками перетворень процесу спілкування.

Використання месенджерів – спеціальних онлайн–сервісів для комунікацій можна назвати основою процесу комунікацій сучасної людини в умовах пандемії. Не тільки окремі фізичні особи задля уникнення «живого» контакту активно почали використовувати дані платформи. Цілі бізнес-організації перемістили процес надання послуг, продаж товарів та безпосередню комунікацію зі споживачами в онлайн. На сьогоднішній день більшість повсякденних справ сучасна людина може виконувати, не відходячи від монітору комп'ютера. В даному випадку суспільство отримує як переваги, так і недоліки. Звичайно, до переваг можна віднести наступні: швидкість надання, отримання інформації, зменшення витрат підприємств, а головне – уникнення безпосереднього контакту з тими, хто може бути носієм вірусу.

Проте, негатив також є досить значним. Студенти, учні та працівники різних сфер можуть отримати значні проблеми зі здоров'ям від постійного знаходження біля екрану. Втрачається і сама сутність комунікацій як між людьми, так і між людьми й компаніями, адже спілкування – це далеко не завжди лише про використання засобів мови для надання та сприйняття інформації. Досить важливого значення тут набуває і невербальна комунікація, процес обміну емоціями. Тож наразі суспільство може спостерігати зміну поняття комунікацій як такого.

Суттєвих змін зазнали процеси сприйняття інформації. В умовах певної обмеженості населення переважно спирається на інформацію, прочитану в Інтернет-джерелах, почуту в новинах по телебаченню та радіо, або ж на те, що їм пишуть знайомі та друзі. Що ж, звичайно, основні способи отримання інформації залишились незмінними, однак, насправді, найбільш важливе

людство частково втратило. Емоції – це те, що можна правильно побачити, відчутти, сприйняти лише при реальному, «живому» спілкуванні. Саме вони можуть забарвити будь-яку новину, повідомлення. Це впливає і на сам процес сприйняття. Також без безпосереднього спостереження за змінами в навколишньому середовищі, без можливості повного аналізу побаченого на власні очі комунікації зазнають змін. Людство зараз сприймає інформацію в більшій мірі такою, як її «зручно» комусь подавати, що впливає і на наші власні висловлювання та дії.

Окремим аспектом варто виділити саме схильність людей до спілкування в умовах обмеженості можливостей. Дехто із переходом в режим онлайн почав лише більше спілкуватись із рідними, друзями та навіть незнайомцями. Інші ж – навпаки – якщо не мають можливості поспілкуватись в реальному житті, просто не бачать сенсу в «порожніх» переписках. Звісно, це залежить від кожної окремої людини, однак така тенденція все ж спостерігається. Причому, важко точно сказати, кількість яких людей переважає.

Більшість людей також почала помічати, що все частіше темами для комунікацій стають саме новини, події світового масштабу та, звичайно ж, все те, що стосується пандемії. Коли населення постійно чує таку інформацію, важко думати про інше. У певному сенсі це можна оцінити як позитивний вплив, адже людство стає більш обізнаним, інтегрованим, об'єднується навколо спільних і дійсно важливих проблем. Проте, бачимо і негатив. Він проявляється в тому, що така орієнтація на більш «суху» інформацію може зменшити потяг до прекрасного, до роздумів та спілкування про «велике».

Основним моментом можна вважати те, що люди певною мірою все ж зближуються. Відомі постаті починають більше спілкуватись із «простим народом». Важко точно пояснити, чому це відбувається, однак підтвердження цьому може знайти кожен. Зірки естради, політична еліта, постаті, що відомі на весь світ, активно спілкуються через соціальні мережі з фанатами, однодумцями.

Підсумовуючи, слід сказати, що вплив пандемії на комунікації, їх процес та особливості важливо недооцінити чи переоцінити, адже кожен може трактувати його по-своєму. У цілому ж, основною тенденцією, яку всі ми можемо спостерігати - переведення комунікацій в онлайн-режим, що має як значні переваги, так і вагомні недоліки. Але головне – це здоров'я, а розуміння цього і дає людству поштовх для пристосування навіть до істотно нових умов життя.

Оцабрик Роман Ігорович,
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: УТРАЧЕНА ЧИ ПРИСПАНА?

Упродовж століть формується національний характер будь-якого народу. На його менталітет впливає історія взаємовідносин із сусідніми державами, традиції, релігія, побут, довкілля.

Як вдалося українцям зберегти й утвердити толерантність і демократичність, волелюбність і щедрість, гостинність і шляхетність, якщо, за словами Володимира Винниченка, «зацькована, пошарпана нація тільки те й робила за весь час свого... існування, що огризалась на всі боки од поляків, росіян, татар, шведів?»

Що ж не дає спокою нашим ворогам упродовж сотень років? Що є такого незнищеного в нашого народу?

Вважаю, що ми об'єднані «генетичним кодом»- «кодом українця». Він невидимий, його не можна прочитати чи розшифрувати. Його можна лише усвідомити. Він є в кожного українця, існує десь на підсвідомому генетичному рівні. Передався у спадок від праслов'янських прашурів і тече в крові сучасних борців за незалежність України. Цей невидимий код усюди: у прадавніх колискових, прислів'ях та приказках, у магічних замовляннях, навіть в іменах! Його найвищою ознакою є національна свідомість.

Що, як не національна свідомість, спонукало уродженку Нью-Йорка Квітку Цісік, яка лише раз була в СРСР (таємно, бо знаходилася під неофіційною забороною через виконання пісень УПА), записати два альбоми української музики за власний кошт. Як сказав Назарій Яремчук: «Ще ніхто і ніде так не заспівав пісні мого друга Івасюка, як це зробила Квітка Цісік».

На наш дух, ідентичність і самосвідомість довгий час намагалися вплинути сильніші сусіди-росіяни, улучивши в найточнішу ціль – мову: вони поступово згладжували різницю, максимально наближаючи нашу мову до своєї. Так з'явився «маятник» замість «хитун», «винний завод» замість «винарні», а на «индика» потрібно було казати «індик». І таких слів, на жаль, безліч. В інтернеті ми можемо знайти цілі списки заборонених, «буржуазних» слів. «Виявляється, у радянський час редакторам різних видань «згори» спускали вказівки, які слова треба викреслювати чи замінити іншими, найчастіше аналогічними російськими. Прекрасне слово «позем» перетворилося на «горизонт», «розмах»- на «амплітуду», а «фльора» – на «флору», зауважує у своєму пості на фейсбук-сторінці Галина Ковальчук.

Саме «усвідомлену українськість» (термін з'явився у 2017 році) не змогли пробачити в Радянському Союзі Василеві Стусові. За його інакшість, а отже, українську ментальність, поета було знищено, а нині він повернувся виходом в світ стрічки «Заборонений» (5 вересня 2019), хоча й тут не обійшлося без скандалу.

Повертаючись у минуле, у витoki нашої ментальності, ми маємо усвідомити свою ідентифікацію.

Але як же віднайти той код українця зараз, у такий нелегкий для держави час, коли ворог зазіхає на нашу незалежність, коли віртуальний світ замінює реальність, коли ми почали втрачати (чи нам це тільки здається) свою унікальність та ідентичність?

Можливо, варто відшукати те, що робить нас унікальними ось уже впродовж багатьох віків – генетичний код? Зробити ставку на мову та мовлення та показати нації її актуальність. Зробити так, щоб ми, молодь, заговорила українською! Орієнтуватися, вважаю, потрібно на духовних лідерів нації. Ми маємо ставити їх у приклад, відшукати в їхній творчості ті слова, які формують цей код. Наприклад, творчість епохальної поетеси Ліни Костенко або пісні відомого співака Кузьми із гурту «Скрябін». Чи, до прикладу, твори сучасного письменника Василя Шкляра. І таких прізвищ багато. Згадаймо хоча б Петра Яцика, який, емігрувавши до Канади, зберіг свою ідентичність і фінансував українознавство на Заході та в Україні, або відомого кулінара Євгена Клопотенка, який домігся того, аби ЮНЕСКО зафіксувала український борщ як національну страву. Чого варта книга репортажів «Останні українці Польщі» журналіста Олега Криштопи?! «Герої цієї книжки зберегли ідентичність попри те, що значно простіше, значно легше було б перейти на польську мову, стати частиною польської культури... Але всі мої герої зберегли цю ідентичність. Відповідно, вони страшенно цікавляться тим, що відбувається в Україні, відбувається з українською культурою», - наголосив журналіст.

Людей, які «кодують» свідомість справжніх українців, на яких дійсно варто орієнтуватися, вистачає в нашому суспільстві. Вони дають нам «посил» не втратити свою унікальність, тому що українська ідентичність – «це цілий світогляд, бо ми вимірюємо цей світ душею та мудрістю» (Данило Гайдамаха, студент, україномовний блогер).

Отже, приспати, залякати, обдурити, захопити в «братні обійми» нашу ідентичність, можливо, ворогам і вдалося, але знищити – ні, бо приспати націю, пращурами якої були запорожці, Герої Крут, повстанці Холодного Яру, воїни ОУН-УПА, Герої Небесної Сотні - неможливо!

Грецай Марія Владиславівна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Наше життя та діяльність визначаються тією чи іншою культурою, яка впливає на широкий спектр людської ментальності й поведінки, а також впливає на характер сприйняття, оцінки й міжособистісні відносини. Освіта, виховання, традиції, звичаї, які продиктовані суспільством, мова спілкування - все це виробляє систему орієнтацій, яка допомагає кожному індивіду сприймати різні життєві ситуації й адекватно реагувати на них. У кожному суспільстві неможливе існування гомогенної системи. У цьому й полягає складність феномена міжкультурної комунікації, тому можна стверджувати, що міжкультурна комунікація завжди віддзеркалює «сучасну» культуру суспільства.

У 2019 р. світ зіткнувся із спільною проблемою – пандемією Covid-19. Швидкість та неочікуваність кризи, що миттєво охопила планету, змусила держави не тільки змінювати внутрішню національну комунікацію, але й формувати світовий інформаційний простір майже в режимі онлайн. Такі зміни набули як позитивного так і негативного характеру. Я хочу перелічити зміни, які змінили світ назавжди.

Перша зміна – це прискорення переходу людства у віртуальний світ. Якщо раніше люди могли зустрітися за чашкою кави, обговорити робочі питання, а молодь - після школи чи університету піти в кіно чи кафе, провести гарно час та відволіктись від гаджетів, то зараз зробити це просто неможливо.

Робота перейшла в режим онлайн, не кажучи вже про освіту. Адже освіта у нас, студентів, а також у школярів перейшла повністю в дистанційну форму навчання. Учителям та викладачам довелося опановувати новітні технології комунікації аби підтримувати належний рівень знань студентів та учнів. Якщо раніше, щоб пройти навчання у країнах Європи чи Штатах нам довелося б їхати туди, то зараз я, як і більшість тих, хто хоче здобути освіту в університетах поза межами своєї країни, можуть це зробити, не збираючи валізи та не вирушаючи в подорож, а сидячи вдома за комп'ютером.

Друга зміна – це збільшення розриву між доходами заможних і найбільш вразливих верств населення по всьому світу. Пандемія дуже вразила по економічній складовій у всіх сферах діяльності, але є й такі підприємства, які постраждали найбільше - ресторанний бізнес, магазини, туризм, збитки яких сягають мільйонів доларів.

Третя – концентрація найбільших заробітків у представників ІТ-сектора і цифрових гігантів – Google, Facebook, Microsoft. Загорілися нові "зірочки", такі як Zoom, Webex. Фармкомпанії, виробники вакцин, медичного обладнання та елементарних засобів захисту забезпечені контрактами на роки вперед і їм не вистачає потужностей.

Четверта – погіршення психологічного стану суспільства. Люди стали частіше впадати в депресію, стресові стани, які є наслідками тотальних карантинів. Спостерігається різке падіння рівня життя, у людей з'явилася невпевненість в завтрашньому дні.

П'ята зміна – це згортання глобалізації, скорочення переміщень і контактів між людьми як на глобальному, так і на локальному рівнях. Більшість людей втратили роботу, стабільний дохід.

Всі ці зміни можна розцінювати по різному - є і плюси і мінуси. Але відомо одне - світ став іншим, люди стали іншими, комунікація між людьми вже далеко не та, яка була ще рік тому. І тому варто враховувати всі ці фактори. Ми повинні розуміти, що навіть в такому режимі обмін інформацією між людьми з різних країн та релігійних груп завжди є чимось унікальним. До унікального можна віднести тактовність, пунктуальність, чесність, повагу та толерантність. Якщо ми спілкуємося з німцями, то пунктуальність є першочерговою, цінність часу є важливою. Не потрібно забувати і про національні риси, такі як гумор, привітання, жести, погляди. Десь привітатися та запитати як справи є доречним, а десь це сприймуть як неповагу до співрозмовника.

Світ став іншим і нам потрібно співіснувати в цьому світі, та незважаючи на все залишатися людьми з великої літери.

Чернов Ігор Юрійович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ – ЗАПОРУКА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

В історичному плані комунікаційний процес відіграв значний вплив у формуванні більшості соціально-економічних, наукових, етнографічно-історичних зв'язків між культурними пластами людства.

У сьогоденні комунікаційний процес не втратив своєї актуальності, навпаки, в сучасних умовах виникають абсолютно нові економічні, соціальні та культурні зв'язки, в яких основну роль відіграє комунікаційний процес та обмін отриманими надбаннями між його учасниками.

Міжкультурна комунікація – процес обміну інформацією між учасниками різних національних груп. У розмаїтті процес охоплює всі сфери людського життя починаючи від економічного, закінчуючи питаннями релігії, культури та філософії.

Україна, як країна котра всіма темпами намагається потрапити в європейський пласт культури, потребує міжкультурних зв'язків і на це є ряд певних причин:

1. Історичне минуле, котре не сприяло процесу обміну міжнародним досвідом. Це привело сьогодні до застарілої економічної машини, яка не може існувати в сучасних умовах і вимагає стрімкої еволюції, опираючись на економічний досвід інших країн.
2. Обмін інформацією надає можливість не повторювати помилки попередників, виокремивши при цьому досвід який буде використаний в майбутньому.
3. У сучасних умовах міжнародна кооперація створює перспективи розвитку та закладе основу європейської співпраці, що в майбутньому вплине на створення нової економічно розвинутої країни, зі сприятливим інвестиційним кліматом.
4. Як демократична країна, Україна потребує досвіду у вирішенні деяких юридично-регуляторних питань.

Серед основних сфер майбутнього міжкультурного співробітництва слід віднести: аграрну, банківську, харчову, фармацевтичну, машинобудівну, видобувну, металургійну та сфери хімічної промисловості

В умовах сьогодення, коли світ невинно змінюється під впливом технологічного прогресу, міжкультурна комунікація є невід'ємною складовою цього процесу. Будь-яке її ігнорування призведе до поступової деградації та відмежування від світового інформаційного простору. Тому Україна повинна постійно проявляти в цьому процесі ініціативу - активно обмінюватись та набувати досвіду від іноземних партнерів та використовувати його на практиці.

Мартиненко Микола Сергійович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЯК ЗМІНИЛИСЯ МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Міжкультурні комунікації – важливий процес, що допомагає покращувати спілкування між представниками різних культур, особливо в

умовах ведення бізнесу, в туризмі, в проведенні наукових та освітніх конференцій.

Пандемія значним чином вплинула на спілкування між людьми. з'явилася необхідність ізолюватися одне від одного з ціллю забезпечити власну безпеку та умови для піклування про власне здоров'я.

Міжкультурні комунікації, які включають в себе вербальне та невербальне спілкування, в період пандемії змушені були потерпіти значних змін. І це важливо, бо хвороба, по суті, повністю докорінно змінила уявлення людей про способи ділової та неофіційної (не ділової) комунікації. Особливо сильно пандемія вплинула на невербальний спосіб передачі інформації, змусивши культури, які цінують близький контакт, відмовитися від звичних способів привітання та спілкування.

Ця ситуація має як позитивні, так і негативні наслідки. Негативні наслідки полягають в тому, що необхідно повністю відмовитися від близьких контактів (обіймів, поцілунків та, навіть, рукостискань), замінивши їх на нейтральні знаки вітання. Для тих, в чийй культурі на такі речі звертають увагу, це може стати важким ударом. Найяскравіший прикладом можна вважати енергійний та веселий народ – італійців.

Також пандемія викликала таку проблему, як труднощі в спілкуванні через неможливість особистої зустрічі. Необхідність використання технологій можуть викликати проблеми з розумінням та перекладом іноземних мов. В таких випадках використання перекладачів – програм може лише нашкодити, як і неполадки в мережі.

Якщо ж говорити про туристичну та освітню сфери міжкультурних комунікацій, то тут ситуація ще сумніша. Незважаючи на те, що Інтернет пропонує зараз велику кількість онлайн-подорожей та навчальних курсів, вони просто не можуть замінити реальне спілкування. Відсутність туристів значно впливає на економіку країн, особливо тих, хто спеціалізується виключно на цьому. Але якщо без подорожей ще можна прожити певний період, то втрата освітніх можливостей значним чином впливає на молодь та науковців.

Особливо це стосується тих спеціальностей, де важливе невербальне спілкування, зокрема медиків. Онлайн навчання, як в межах однієї, так і в межах багатьох країн, просто не може забезпечити потрібний рівень знань. Також виникають проблеми з вивченням іноземних мов, адже немає більш правильного та зручного способу навчання, ніж проживання серед іноземців та безпосередня міжкультурна комунікація з ними.

Однак, на мою думку, переваги, які принесла пандемія в міжкультурні комунікації, є значно вагомішими. В першу чергу, це стосується етикету. Якщо діловий етикет був плюс-мінус однаковим для всіх країн, то звичайні правила поведінки та розуміння того, що прийнятне, а що ні було дуже розпливчастим.

Таким чином, подорожуючи, можна було легко образити співрозмовника, відмовившись від традиційних для нього жестів, чи виконавши свої (наприклад, обійнявшись). Зараз ж, коли необхідно дещо тримати дистанцію, світ переходить на більш загальні методи привітання, а отже лише об'єднує культури.

Наприклад, донедавна в бізнесі було поширено потискати руку колегам при зустрічі. Зараз такий жест пропонують замінити на легкий помах, кивання, або ж, що трохи більш неформально, удари ліктями. Це допомагає зберегти ефект контакту і водночас уберегтися від хвороби.

Іронічно те, що закриття кордонів лише розширило можливості для неформального міжкультурного спілкування. Освітня, бізнес та розважальна сфера перейшли в мережу Інтернет. Це спричинило розвиток додатків для спілкування, зокрема таких як Zoom и Google meet. Також більш популярними стали програми для вивчення іноземних мов зі вбудованими перекладачами для кращого розуміння між людьми з різних країн.

Міжкультурні комунікації були надзвичайно важливими як в древності, так і в сучасності. Якщо раніше непорозуміння між представниками різних країн могло привести до масштабної війни, то зараз відбувається аналогічна ситуація, тільки в економічній сфері. Якщо між керівниками компаній, депутатами, послами виникає масштабне непорозуміння та образи, це може призвести до припинення спільної діяльності, відмови від постачання ресурсами тощо.

Період пандемії вніс свої корективи. По суті, він зрівняв умови для всіх, змусив всіх ізолюватися та знайти інші способи міжкультурної комунікації. Зокрема, переніс спілкування в онлайн режим.

Важко передбачити, яким буде спілкування між країнами в майбутньому. Впевнено можна сказати, що воно не зникне. Однак, може значно змінитися та прийняти нові форми. Чи буде це добре? Нехай кожна людина вирішує для себе. Але я вважаю, що зміни в способах комунікації це природній процес, який призводить лише до кращих результатів.

Дудка Костянтин Юрійович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність проблем міжкультурної комунікації на початку ХХІ сторіччя – епохи глобалізації світу – беззаперечна. Створення численних міжнародних програм, відкриття центрів культури за підтримкою дипломатичних корпусів, проведення щорічних міжнародних наукових конференцій і форумів із питань розробки ефективних моделей інтеркультурного спілкування та інших культурних заходів, спрямованих на інтеграцію загальнолюдських і національних цінностей, свідчить про

посилення інтересу науковців до процесу накопичення досвіду в сфері комунікації між представниками різних етнокультурних спільнот. Полікультурність нашого світу з усіма його протиріччями визначає динамічність цього процесу, який передбачає опертя як на систему цінностей, що визнається більшістю, так і на систему культурних домінант, що є пріоритетними тільки для певних соціумів. Змінність установок щодо конкретного культурного співтовариства зумовлюється «карнавалізацією» нашого буття, об'єктивно зануреного у вир політичних подій. Політична, ідеологічна, економічна, територіальна і навіть культурно-лінгвістична експансії розглядаються як загроза національній «Я-концепції». Супротив глобальній експансії сьогодні вирізняє народи, які прагнуть повернути свою самобутність, втрачену через певні історичні обставини. Однак складність завдань фахівців у галузі міжкультурної комунікації полягає саме в тому, щоб усупереч несприятливим соціальним чинникам, максимально редукуючи суб'єктивну оцінність чужої культури, запропонувати ефективні моделі інтеркультурного спілкування. Цьому передують глибоке й достовірне вивчення культур різних народів у їх різноманітних виявах: символічних, метафоричних, архетипових, концептуальних тощо.

Розвиток концепції глобальної освіти в Україні в контексті міжкультурної комунікації залежить насамперед від позитивних тенденцій у сфері гуманітарних наук, що передбачає розширення рамок освітянських програм. Знання особливостей різних культур, їхніх традицій і сучасних тенденцій дозволить вирішити проблему культурного діалогу в непростій ситуації перебігу політичних подій початку XXI сторіччя. Любов до рідної культури в поєднанні з повагою до інших культур – запорука ефективності такого діалогу.

Успішність міжнаціональної комунікації багато в чому залежить від етнопсихологічних (обумовленої ментальними особливостями національних культур), поведінкових (обумовленої національно-культурною специфікою комунікативної поведінки) і національно-культурних мовних особливостей.

Пастушенко Ігор
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

СТАНОВЛЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Глобалізаційні процеси змінюють не тільки політику й економіку, а й характер людського спілкування, яке набуває нових форм і розв'язує нові

завдання. Поширення міжнародних контактів і вивчення іноземних мов зумовлюють інтерес до міжкультурної комунікації як наукової і практичної галузі, що нині переживає стрімкий розвиток у всьому світі. Водночас постає потреба у визначенні сутності міжкультурної комунікації, формулюванні її базових принципів, аспектів вивчення. Ключовою ознакою міжкультурної комунікації є її інтердисциплінарність, що зумовлює необхідність звернення до багатьох суміжних галузей, основні серед яких мовознавство, культурологія і соціальна психологія. Інтердисциплінарність міжкультурної комунікації забезпечує ефективність її практичного застосування - від вивчення іноземних мов до дипломатичної діяльності та різноманітних міжнародних обмінів, кінцевою метою яких завжди є досягнення взаєморозуміння і налагодження контактів між людьми, які належать до різних національних і культурних спільнот.

Міжкультурна комунікація – наука, яка вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних та мовно-культурних спільнот. Об'єктом міжкультурної комунікації є спілкування представників різних національних і лінгвокультурних спільнот, а предметом – прийняті в національних спільнотах мовні стереотипи і норми поведінки, спілкування, певні «культурні сценарії» різних дій, установлені моделі. Теорія і практика міжкультурної комунікації має міждисциплінарний характер. Вона створювалась на основі міжнаукової інтеграції антропології, етнології, соціології, психології, культурології та інших наук, сприйняття та оцінювання предметів і явищ, соціально унормованих звичок, традицій, ритуалів, дозволів, заборон тощо.

Завданням міжкультурної комунікації є формування міжкультурної компетентності, необхідних знань про різні народи та культури з метою уникнення міжетнічних і міжкультурних конфліктів та встановлення комфортних умов спілкування в різних сферах та життєвих ситуаціях. У межах проблемного поля міжкультурної комунікації відбувається взаємопроникнення «свого» і «чужого» в культурі, що формує культурну ідентичність і виступає підставою міжкультурних відмінностей.

У сучасній системі освіти ініціаторами вивчення міжкультурної комунікації стали викладачі іноземних мов, які першими усвідомили, що для ефективного спілкування з представниками інших культур недостатньо одного володіння іноземною мовою. Практика спілкування з іноземцями довела, що навіть глибокі знання іноземної мови не гарантують розуміння і конфліктів з носіями цієї культури. Тому викладання іноземних мов у багатьох вузах доповнилося предметом «Країнознавство», який знайомить студентів з історією, звичаями, традиціями, соціальною організацією країни досліджуваної мови. Однак, як показала практика, тільки теоретичного знайомства з відповідною культурою виявляється недостатньо для безконфліктного спілкування з її представниками. Сьогодні стало очевидним, що успішні та ефективні контакти з представниками інших культур неможливі без практичних навичок у міжкультурному спілкуванні.

Ковалевський Валерій Олександрович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА КСЕНОФОБІЇ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Міжкультурна комунікація – це така взаємодія людей, яка розкриває учасникам особливості їхнього світу, що засновані не лише на культурних надбаннях, а й на світогляді індивіда, його традиціях, знаннях і особливостях повсякденного життя.

Наше світосприйняття закладається нашими предками, соціальним оточенням, екологічною ситуацією, можливостями освіти, правової системи й характером життя. Ми звикаємо до того, що бачимо щодня й навіть, якщо це, з точки зору прийняттого, є неприродним, пристосовуємося як до буденного й близького до нас, оскільки маємо необхідність взаємодіяти із суспільством, що нас оточує. Але якщо зняти призму «прийняттого», стає зрозумілим, що в суспільстві є речі, які виникли під тиском складних ситуацій, так і залишилися, оскільки набули статусу «так можна», або ще гірше «так треба».

Культура нашої країни багатогранна, як, в цілому, й культура будь-якої народності. Ми цінуємо те, що бачимо, як різновид нашого окультурення, але надзвичайно важко чомусь суспільству сприйняти те, до чого воно не звикло, чого не розуміє, що не може спроектувати на відомі моделі.

Чи відомі вам такі телепередачі як «Світ навиворіт» та «Орел і решка»? Це проекти, що формують цілісний світогляд про різні держави й етноси в надзвичайному легкому й пізнавальному вигляді.

Досить поширеною проблемою є створення стереотипів на основі слухів і необізнаності в культурі інших народів. Стереотипи, виникають в результаті банального незнання справжніх цінностей людей з інших країн. Наприклад, сукупність стереотипів про ромів створює народу дуже багато неприємностей. Вони породжують в їхню сторону агресію, расизм, що виливається у переслідування, утиск і насилля. Це проблема, яка породилася від одиниць і спроектувалася на усю національність.

Моделі, які ми накладаємо на світ, щоб зрозуміти культуру інших народів, і часом, коли вони не співпадають, виникають непорозуміння на кшталт «Що за вигадка?». Прикладом є поведінкові звички у представників інших культур, що в нас чомусь вважаються неприйнятними. Для прикладу – некоректно в Європі звільняти місце для жінки або людини похилого віку в громадському транспорті, оскільки так ти демонструєш прихильність як людина більш високого соціального статусу, що не передбачає рівність між

людьми. У нашому суспільстві люди не просто вважають, що у нас правильна поведінка, а й категорично проти розуміння позиції європейців.

Підсумовуючи наведені факти, можна зазначити, що більшість ксенофобій виникає на підґрунті необізнаності й занормованості деяких аспектів життя. Вирішення даної проблеми це активна співпраця учасників культурного процесу.

Ішкільдіна Анастасія Олексіївна
студентка 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Мова і міжкультурна комунікація. Міжкультурна комунікація є невід'ємною частиною сучасного світу, та стала важливим елементом у кожній сфері життя. Зміст поняття «міжкультурна комунікація» М'язова І.Ю. описує так : міжкультурна комунікація – це водночас і наука і набір навичок, якими потрібно оволодіти під час спілкування, оскільки взаємодія з іншою культурою вимагає певних знань та умінь, зосередженості на успадкованих та усталених нормах соціальної практики людей, які належать до різних національних та етнічних спільнот [3]. Важливою частиною міжкультурної комунікації є не тільки знання мови, а й розуміння звичаїв та сприйняття культурних відмінностей.

Навіть живучи в одній країні, ми часто стикаємося з необхідністю спілкуватися з людьми інших культур, регіонів, вікових категорій, тому важливо мати навички міжкультурного спілкування. Так можна сказати що єдина національна культура не є однорідною, як вказує П.Н. Донець, називаючи комунікацію між носіями різних субкультур у межах єдиної національної культури, міжсубкультурною. При цьому підкреслює, що з «когнітивної точки зору вона мало чим відрізняється від звичайної міжкультурної – спільний національно-культурний багаж виявляється цілком достатнім для досягнення взаєморозуміння», тому проблеми в межах такого спілкування є прагматично зумовленими[**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Міжкультурні навички важливі з декількох причин, вони надають можливість працівникам різних сфер краще розуміння робочого середовища, відчувати себе частиною колективу а також допомагати іншим адаптуватися до нового середовища підвищуючи культурну обізнаність. Розуміння культури важливе не тільки для розуміння поведінки співрозмовника а й для успішного ведення переговорів, ставлячись до співрозмовника з повагою. Тому ще одним

визначенням міжкультурної комунікації є те що це «адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, котрі належать до різних культур»[2].

Говорячи про міжкультурну комунікацію виділяють декілька стилів :

- Прямий – непрямий
- Згорнутий – Розгорнутий
- Особистісний – Контекстуальний
- Інструментальний - Афективний

Варіації цих стилів можуть існувати в кожній культурі, але здебільшого котрийсь із них переважає.[5]

Існує мовленнєвий етикет який охоплює усі сфери людського життя і діяльності. Мовленнєвий етикет розглядається сукупність культурних, національних та соціальних правил притаманним тим чи іншим національним спільнотам і націям.[1]

Досліджуючи міжкультурні непорозуміння К.С. Мальцева визначила :

- комунікативні стратегії різних культур формуються у співвідношенні до поведінкових норм даної культури і у відповідності до припустимої і бажаної комунікативної поведінки всередині культури
- комунікативні канали відображають її пріоритети у цілісній ієрархії , що можуть суттєво відрізнятися в різних культурах і спричиняти проблеми у порозумінні між представниками різних культур
- несумісності між комунікативними сценаріями різних культур не вичерпуються лінгвістичною та поведінковою сферами і стосуються розбіжностей у культурному досвіді різних культурних спільнот, що впливає на структуру та конфігурацію систем комунікативних установок, властивим даним спільнотам
- комунікативні провалля між культурами можуть бути усунені шляхом введення штучних процедур (підвищення міжкультурної компетентності комунікантів[4].

Література

1. Галицька М.М. Мовленнєвий етикет як елемент культури іншомовного спілкування менеджерів туризму
2. Кулакова О.М. Міжкультурна комунікація як спосіб спілкування
3. М'язова І.Ю. Особливості тлумачення поняття «міжкультурна комунікація»
4. Мальцева К.С. Міжкультурні непорозуміння і проблема міжкультурного перекладу.
5. Манакін В. Мова і міжкультурна комунікація.

Горбатенко Сергій Ігорович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НЕЗАМІННИЙ ІНСТРУМЕНТ КОМУНІКАЦІЇ

В інформаційному суспільстві відбувається процес глобалізації, пов'язаної з інтеграцією різних аспектів міжкультурної комунікації.

Розширення міжнародних контактів, насамперед, передбачає володіння іноземними мовами. Однак, цього недостатньо. Для того щоб взаємодіяти без будь-яких труднощів з представниками різних культур, потрібно вивчити або хоча б мати якесь уявлення про культуру людини, з якою ви будете спілкуватися, знати звичаї, традиції, історію тієї країни, де вона мешкає, щоб уникнути різного роду непорозумінь у спілкуванні.

Як великі, так і малі нації можуть мати або не мати власної країни (цигани) і можуть брати участь у культурних відносинах. Однак вплив великої нації чи цивілізації, безсумнівно, більший, ніж вплив малої (хоча вплив останньої не можна недооцінювати).

Міжкультурна комунікація є необхідним елементом будь-якої міжкультурної взаємодії, особливо у період пандемії. Вона стимулює використання різноманітних форм взаємовідносин, а також взаємодії між людьми, які належать до різних культур. Адже обмін досвідом, освоєння нових програм, опрацювання додаткової літератури, знайомство з новими культурами, новинками науки і техніки, стає більш можливим і доступним, саме тоді, коли ми знаходимось ізольованими від справжнього життя через глобальні кризи, коли для цього у нас є достатньо часу, якого так не вистачає в повсякденному житті.

Пандемія COVID-19 - це перша, справді глобальна криза в нашому житті. Незалежно від того, де ми живемо, пандемія торкається всіх.

З початку пандемії більшість людей перебуває на карантині, дотримується соціальної дистанції та працює вдома, ізолюючись від суспільства. Багато з нас гостро усвідомлюють потребу в людському спілкуванні. Вона полягає в тому, щоб знайти однодумців, яких цікавлять ті ж проблеми, надихають ті ж ідеї. Раптове припинення звичного життя та обмеження живого спілкування вивело важливість мережі Інтернет та інші засоби комунікації на перший план.

Інтернет не має жодних кордонів, і люди різних національностей об'єднуються в Інтернет-спільноти, що дає їм можливість в процесі спілкування знайомитися з культурою інших народів і розвивати уявлення про досягнення,

культурні цінності і традиції своєї країни, звичаї своїх народів. Всесвітня мережа Інтернет є унікальним засобом міжкультурної комунікації.

Спілкування в Інтернеті носить міжнаціональний характер, хоча і вимагає критичного відношення до цього. Люди, що належать до різних національностей та вірувань обмінюються досвідом, духовними цінностями, думками і почуттями.

Люди усього світу користуються соціальними мережами для того, щоб отримувати найсвіжішу інформацію, дізнаватися останні новини та залишатися на зв'язку. Однак в моменти потрясіння ми розуміємо, що потреба в Інтернеті та усвідомлення того, що відбувається, робить соціальні мережі актуальнішими, ніж будь-коли.

Соціальні мережі дають можливість користувачам швидко отримувати відповіді на свої питання, навіть коли не виходиш з дому. Ця форма спілкування забезпечує зворотний зв'язок з іншими людьми. Підписники мають можливість надсилати повідомлення, залишити коментарі під дописами, вказувати на можливі недоліки або виразити свої погляди.

Використання соціальних мереж може допомогти покращити свої навчальні досягнення. Різні заклади можуть здійснювати активну освітню діяльність на онлайн-платформах та брати участь у навчальному процесі студентів і школярів при дистанційному навчанні. Студенти мають змогу знайти онлайн роботу і, таким чином, розвиватись різнобічно. Головне при цьому добре володіти мовленнєвим етикетом.

Хочу зазначити, що мовленнєвий етикет пронизує усі сфери людського життя і діяльності, він розглядається як сукупність культурних, національних та соціальних правил мовно-комунікативної поведінки, притаманних тим чи іншим націям і національним спільнотам.

Під час спілкуванні в мережі неприпустимі грубі, нецензурні вирази, неприйнятні прояви шовінізму, націоналізму, расизму. Потрібно пам'ятати, що написане можуть читати різні люди, в тому числі діти.

Таким чином, міжкультурна комунікація допомагає нам долати бар'єри спілкування з представниками інших культур, вона підвищує наш рівень нових знань про культуру партнерів, змушує нас удосконалювати власні комунікативні навички. Завдяки цьому людина стає здатною спілкуватися з представниками інших культур адекватно, без незручних ситуацій, міжкультурного нерозуміння і ефективніше досягати цілей в ході міжкультурної взаємодії [1]. А в майбутньому реалізувати свій потенціал не залежно від того, в якому куточку планети доведеться працювати.

Література

1. Дубовицкая Е.О., Воробец Л.В., Межкультурная коммуникация в повседневной жизни. [Електронний ресурс] <https://scienceforum.ru/2013/article/2013007732>
2. Н.В. Захарчук. Роль міжкультурної комунікації у формування духовних цінностей майбутніх екологів. [Електронний ресурс] http://eprints.zu.edu.ua/2961/1/24_43.pdf

3. Судово-юридична газета: Соціальні мережі як незамінний інструмент комунікації [Електронний ресурс] <https://7aac.gov.ua/tag/stattya/>.

Гончарук Марина Андріївна
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

СУТНІСТЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Міжкультурна комунікація описує суспільства, в яких існує глибока повага та розуміння до всіх культур. Вона фокусується на взаємному обміні ідеями, культурними нормами та розвитку глибоких стосунків. Міжкультурна комунікація визначається як тип глобальної комунікації, що використовується людьми з різних релігійних, соціальних, етнічних та освітніх верств. Вона прагне надати розуміння того, як люди з різних культур спілкуються у глобальному контексті, забезпечуючи форми спілкування, що використовуються в цих культурах.

Як галузь досліджень, міжкультурна комунікація надає поглиблену інформацію про різні ситуації спілкування та взаємодії, в яких опиняються люди з різних етнічних груп та спільнот, а також про те, як вони взаємодіють з людьми з різних культур.

Існують різні теорії, які були розроблені для пояснення концепції міжкультурної комунікації, деякі з яких включають:

- зосереджені на комунікаційних мережах;
- теорії, що фокусуються на ефективних результатах;
- теорії про пристосування;
- теорії переговорів та управління;
- теорії, засновані на акультурації та пристосуванні.

Існують різні теорії, які були розроблені для пояснення прагматичних концепцій, що складають міжкультурну комунікацію. Однією з цих теорій є теорія ефективних результатів, а прикладом цієї теорії є культурна конвергенція. Теорії комунікаційних пристосувань пояснюють міжкультурну комунікацію як тип стратегій, прийомів або підходів, які використовуються для подолання розриву, що існує між людьми з різними культурними установками. З іншого боку, міжкультурна адаптація пояснює міжкультурну комунікацію тим, як люди з різноманітним культурним походженням пристосовуються до комунікативних потреб інших.

Компетентність у міжкультурному спілкуванні допомагає людям зрозуміти позитивні та негативні сторони різних культур. У тематичному дослідженні

«Японські привиди не мають ніг» автор Ліза Делбі змальовує свій досвід роботи та життя в сільській острівній громаді у Внутрішньому морі Японії. "Один завжди аутсайдер, але в той же час він повинен розуміти і часто поводитися як інсайдер". Розвиток міжкультурної компетентності полягає в тому, щоб мати правильну мотивацію, ставлення та не допускати етноцентризму.

Оскільки світ продовжує ставати різноманітнішим, людям важливо ефективно спілкуватися та розуміти складну динаміку, в якій відбувається міжкультурна комунікація. Усі культури комунікують по-різному, що означає, що всі культури по-різному сприймають світ.

Басанко Олександр Віталійович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ

Спочатку зазначимо, що таке українська ідентичність. Українська ідентичність – це історично сформована адаптивно-еволюційна система ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту і українську культуру з-поміж інших аналогічних об'єктів (феноменів). Іншими словами, українська ідентичність представлена нашою власною, унікальною, культурою, традиціями, піснями, мовою, історією, звичаями, філософією, поглядами, кухнею і т.д. Дані особливості є у кожного народу, але кожен народ має щось своє, щось характерне саме їм. Звісно багато чого ми запозичили у інших народів, при цьому одне ми підлаштували під себе, а інше запозичили без змін, але воно стало частиною нашого народу. Також, не можна не згадати про те, що розвиток не стоїть на місці і культура наша змінюється під впливом часу, але навіть тоді вона є унікальною саме для нашого народу. Кожна людина вносить щось своє у нашу ідентичність, просто одні роблять надзвичайно мало і це залишається майже непомітним, в той час як інші можуть внести непомірний вклад у нашу ідентичність та народ, наприклад, із історичних постатей можна виділити М. Максимовича, П. Куліша, М. Костомарова, О. Потебню, М. Драгоманова, П. Юркевича, Б. Хмельницького, П. Чубинського, П. Житецького, І. Франка, Лесю Українку, Т. Шевченка. Із сучасників: О. Потапова, М. Хому, І. Марчука, О. Мася, В. Кличко. Також не слід забувати, що не тільки українські великі люди мали вплив на наш народ (наприклад М. Гоголь). Кожен із цих людей зробив свій внесок у формування української ідентичності в різних сферах (музика, танці, науки, спорт). Цей процес можна

порівняти із будівництвом будинку, де цих великих людей можна порівняти з цеглинками, а народ – з цементом, який скріплює ці цеглинки.

Український народ є волелюбний і цінує власну незалежність, і ми завжди будемо за неї боротися. Прикладом цього можна навести козаків, які боролися за незалежність, особливо при Б. Хмельницькому. І це бажання до волі набагато сильніше ніж у багатьох інших народів світу, що дуже вирізняє нас з поміж інших. Українці працелюбний народ, у деякій мірі з консервативними поглядами - повільно сприймає **нововведення**. Про велику духовність нашого народу свідчить кількість різноманітних обрядів, вірувань, традицій, побудованих храмів та церков, легенд, казок, приказок, багатий фольклор і т.д. Українська культура також славиться ткацтвом та вишивкою. Вишиванки, які є нашим національним одягом, популярні та актуальні і дотепер, навіть, поза межами нашої країни. Наш народ вирізняється любов'ю до фольклору: казок, легенд. Не варто забувати національну кухню, адже той самий борщ є всесвітньо відомим і популярним.

Український народ має власну неповторну ідентичність з багатогранною культурою, історією, що відрізняє нас від інших національностей.

Ткач Володимир Олександрович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ВИТОКИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Колись наші предки жили племенами, у кожного племені була своя мова та свої розмовні традиції. При зустрічі, люди з різних племен не могли зрозуміти один одного за допомогою мови, але зрозуміли жести, тобто невербальну мову.

Звідси випливає, що міжкультурна комунікація стала початком нових можливостей таких, як вивчення мов, культури, укладення великих союзів, запобігання війнам тощо.

Міжкультурна комунікація – наука, яка вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних та мовно-культурних спільнот. Міжкультурна комунікація вимагає поваги до традицій та релігії інших учасників процесу.

Коли весь світ сколихнула пандемія коронавірусу, комунікування набуло іншого вигляду – дистанційного через мережу інтернет. Людство пристосувалося до життя в інших умовах. З'явилося більше вільного часу на саморозвиток.

Пандемія показала світові що не важливо, з яким економічним розвитком країна - від глобальної кризи сьогодні потерпають всі. Карантин об'єднав світ, показав, що головне не територія, не вогнева міць, а головне - люди, їх життя. Світ об'єднався проти єдиного ворога.

Сьогодні актуальним є вислів: «Ворог мого ворога - мій друг». Стародавнє прислів'я, у котрому йдеться про те, що дві протилежні сторони можуть, або мусять, співпрацювати разом супроти спільного ворога.

Василенко Яна Сергіївна
студентка 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПАНДЕМІЯ COVID-19 – ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ СВІТУ

Пандемія COVID-19 охопила весь світ , в людей є страх і паніка перед цим вірусом . Коронавірус спричинить зміни, що змусять говорити про світ “до” і “після”. Про певні наслідки можна буде дізнатися потім, а деякі явища вже - очевидна реальність

Важливим фактором є те, що COVID-19 вражає людей незалежно від економічного становища, не важливо скільки років людині, немає ніякого значення і соціальне становище.

На даний момент кордон - це символічна стіна, яку змушені підтримувати тепер люди, дотримуючись дистанції в чергах, публічних місцях, аби не інфікуватися. В такий складний період кожному потрібна підтримка .

Що змінила пандемія?

Під час пандемії змінились культурні комунікації, змінились звички людей, можна сказати, що вже змінився весь світ. Ми можемо споглядати на власному прикладі як змінилось навчання – розмова між викладачем і студентом через екран комп'ютера – вже звична справа. Хоча ще рік тому це було чимось незвичним і новим. Сьогодні ми призвичаїлись до онлайн спілкування .

Також світова мережа відкрила нові можливості для людей: онлайн-екскурсії у будь-який музей світу, можливості саморозвитку та самоосвіти.

Нажаль, але пандемія принесла негативні зміни в наше життя – ми стали менше зустрічатися з друзями, емоційний стан людей погіршується. У людей розвивається ефект зміни картинки - коли ми перебуваємо в соціальному дистанціюванні від світу й залишаємося у замкненому просторі з близькими людьми і нам надзвичайно потрібно якимось змінити своє оточення. Якщо ж ці зміни не відбуваються, загострюється внутрішньоособистісний конфлікт. У

суспільстві спостерігається депресивний стан: низький емоційний фон, апатія. Енергія наче зникає, спрямовується в інший бік. Тому через такі причини ми стаємо залежні від гаджетів – в них ми знаходимо те, чого нам не вистачає в реальному житті.

Зміни в суспільному житті в період пандемії помітні. Багато людей кажуть, що вони стали більш зацікавлені в соціальних питаннях. Для них стали важливими всі ті активності, які виникли під час пандемії – від використання онлайн-платформ для навчання до витрачання більше часу на хобі та розваги. Тому потрібно користуватися цими можливостями та залишатися в доброму гуморі.

Аліщук Антон Олександрович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКИЙ ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

На нашій планеті нараховується 195 незалежних держав; 9 держав з невизначеним статусом; 38 залежних територій; 3 території з особливим статусом, обумовленим в міжнародних угодах; 16 територій, що не мають постійного населення.

Якщо почати перелічувати список назв, то тоді випадково серед інших держав може загубитись Україна. Проте вона може загубитись чи забутись лише серед різних списків. Але у світі Україна не зникне ніколи. Не через свою політичну значущість, не через свій потенціал, а через свій ДУХ. Дух людей, які гордо називають себе українцями. Таємниця нашого духу криється всередині унікального феномену, який ми можемо називати ментальність, або іншими словами - особливі риси українців, сховані в підсвідомості, які визначають нашу ідентичність. Ці особливості вчені навіть роблять спроби вивчати за допомогою нейрофізіологічних наук. Вчені стверджують, що кожна нація володіє певним "генетичним кодом", який визначає ментальні особливості культури і світогляду, які впливають на самовизначення та ідентифікацію.

Найцікавіше те, що цей код в українців набагато сильніший, ніж в інших державах. ДНК кожної людини містить закодовану інформацію від різних націй в більшій чи меншій мірі. порушується актуальне питання - що ж визначає нашу приналежність до тієї чи іншої нації: гени чи соціокультурні умови у виховному процесі? Вчені визначають головні "ідентифікатори" українця -

любов до землі, вишиванка, яка несе в собі сенс у символах, тісний зв'язок з родиною, готовність боротися за батьківщину, самопожертва, терпеливість, наша мова.

Український код нації - це як зв'язок з предками, з поколіннями і, я вважаю, щоб зрозуміти його силу, варто глянути на психологічні особливості існування українців у далекому минулому. Сильна згуртованість, волелюбність, готовність пролити кров за брата, захищати свою територію, вмерти, але не здатись і не зрадити - саме це сформувало українців як націю, наш менталітет, наші цінності і завдяки цьому українці - це не порожній звук, а слово, яке наповнене потужною енергетикою, тому такий міцний зв'язок поколінь, який формує код нації.

Якби наші діди-прадіди не пережили такої історії - то й слово вишиванка не викликало б у нашій свідомості такої активності, яку викликає зараз. З давніх-давен, українці, самі не розуміючи того, просто керуючись своїм внутрішнім відчуттям не бажали вступати в шлюб з представниками інших націй. Це було певне підсвідоме бажання «не змішувати кров». У нашій крові тече наш дух, наша ментальність, наша історія. І вона збережена до сьогоднішнього дня, до сучасності, попри великий проміжок часу і велику кількість загроз і перешкод, що хотіли знищити нашу ментальність.

Не зважаючи на те, що російська нація часто робила з нас "братъев" і говорили, що ми частина їхньої держави, - Україна - це Україна, - є і буде, і на ментальному рівні це не змінити ніколи, хто б і яким агресивним способом не намагався це зробити.

Попри всі обмеження і випробовування, на які доля була щедра для нас, усі вороги завжди знали, що українців якщо й можна зламати фізично, то зовсім неможливо було зламати ментально. На першому місці для нашого народу завжди була воля як для усіх, так й індивідуальна. Не існує більше такого народу, які згідні втратити все і віддати життя, проте ніколи не будуть згідні проміняти свою свободу. Це була головна потреба нашої ментальності – незалежність. Або так, або ніяк. І українці ніколи не здавались, не програвали за власним бажанням і добровільно не віддавали в чужі руки свою незалежність.

Підсумовуючи, можна сказати, що сучасний філософський підхід до поняття ментальності в українській культурі надає цьому феномену особливого забарвлення, особливої енергетики, яка, справді, ні в якому кутку світу так сильно не виражається, як в Україні. Ментальність це те, що тече у нашій крові, на якій території ти б не знаходився. Це те, що об'єднує серця людей, які знаходяться на різних частинах планети. Це наш зв'язок з предками. Це те, що робить нас не просто істотою загону приматів, сімейства гомінідів, роду Номо, виду Номо сарієнс, підвиду Номо сарієнс, а робить Людиною, з великої букви; людиною, яка має серце, душу, совість, культуру, приналежність до нації, коріння, історію, характер. Ментальність кожного українця дає нам гідність. І попри обурення стосовно неналежного рівня життя, недовіри до політичних діячів і незадоволення рівнем розвитку економіки, кожен, наголошую, кожен,

хто народився українцем і з честю носить це в собі – це той, кого можна назвати людиною з гідністю.

Николаєв Степан Вікторович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Національна ідентичність не є вродженою рисою і вона є за своєю суттю соціальним конструктом. Національна ідентичність людини впливає безпосередньо з присутності елементів із «спільних точок» у повсякденному житті людей: національних символів, кольорів, історії нації, кровних зв'язків, культури, музики, кухні, радіо, телебачення тощо. Під різними соціальними впливами люди включають національну ідентичність у свою особисту ідентичність, приймаючи переконання, цінності, припущення та очікування, які відповідають національній ідентичності.

Як свідчать психологічні дослідження, становлення національної ідентичності, як складової концепції особистості, підпорядковується певним закономірностям і проходить низку фаз у своєму розвитку. Її пробудження відбувається у дитячому віці під впливом сімейного середовища, друзів, знайомих, ровесників. Пізніше в цей процес включаються інші осередки соціалізації – дошкільні заклади, школа, позашкільні установи, вищі навчальні заклади тощо. Під впливом зазначених змін, новим змістом наповнюється «Я-образ» особистості, в якому все більшої ваги набувають національні складові.

В Україні спостерігається суттєва різниця в системі ідентичностей громадян з різних регіонів. Регіональний зріз дає можливість виявити найочевидніші розбіжності в усьому масиві етнічних, мовних, релігійно-конфесійних, геополітичних, політико-ідеологічних орієнтацій та пріоритетності тих чи інших типів ідентичності громадян. Це дає підстави для виявлення впливу регіональних особливостей на перспективи становлення нації та спільної ідентичності в країні. Для частини українських громадян саме регіональний чинник за впливом на специфіку ідентичності виявляється одним із ключових. Поряд із етнічною та національною ідентичностями регіональна приналежність може виступати як стійка та навіть головна складова ідентичності. Соціологічні дані демонструють вагому роль типу регіональної ідентичності в системі соціальних ідентичностей українських громадян.

Специфіка мовної, етнічної, конфесійної орієнтації видозмінюється в регіональному вимірі. Результати досліджень фіксують помітні розходження між різними регіонами в оцінках як історичного минулого (образи політичних діячів різних епох, низка важливих історичних подій), так і перспектив (бажаний соціально-економічний устрій, питання статусу російської мови, вектори зовнішньополітичного розвитку) сучасної України.

Увесь комплекс відмінностей у способах ідентифікації та орієнтаціях громадян найвиразніше проявився між прикордонними регіонами на сході, заході, півдні України та між окремими областями в рамках кожного регіону, які відрізняються етнічною, мовною, конфесійною структурою. Для областей східних, південних і, в дещо меншій мірі, центрально-східних регіонів властиві: по-перше, незначна частка громадян із українською етнічною та національною ідентифікацією, що простежується за низкою параметрів; по-друге, значна частка тих, хто ідентифікує себе з Росією чи СРСР; по-третє, підвищена регіональна ідентифікація, що компенсує роль повністю або частково втраченої "радянської" ідентифікації. Натомість для груп західних, центральних регіонів характерні: виразніша і стабільніша українська етнічна ідентичність, застосування української мови та схвалення її статусу як державної, приналежність до українських конфесій, активніша позиція щодо зміцнення державності і становлення нації. Зрештою, центральні регіони за своїми особливостями наближені до західних регіонів і загалом мають показники підтримки набору українських ознак вищі, ніж Україна в цілому. Відтак, центральні регіони виконують своєрідну пом'якшувальну функцію, врівноважуючи значні розбіжності поміж західними та східними й південними регіонами України. Високий відсоток українського етнічного компоненту серед населення низки областей створює сприятливий ґрунт для становлення української національної ідентичності та, через зміцнення державності, нації, мови тощо, розширення на представників етнічних груп. Населення областей, де український етнічний компонент менший, за рахунок, передусім, російського етнічного компоненту, помітніше тяжіє до "радянської ідентичності", російських мовно-культурних, конфесійних, геополітичних орієнтирів.

Різниця в ідентифікації представників різних регіонів обумовлена силою і тривалістю впливу різних державних центрів на населення різних українських територій. Посилення ідентифікації з Росією чи/та СРСР громадян України у регіонах із "заходу на схід" та, натомість, збільшення показників української національної ідентичності у зворотному напрямку зумовлене, насамперед, тим, що західні регіони України об'єдналися з рештою регіонів у радянський період. Політико-ідеологічні впливи Росії та СРСР на населення західних регіонів були менш тривалими, а тому не відбулося глибинної ліквідації системи ідентичностей у порівнянні з низкою східних, південних та почасти центральних областей України. Проте повної "уніфікації" етнічних, культурних, мовних, конфесійних, ідеологічних та інших особливостей між західними і східними регіонами, їх населенням у радянській період не відбулося.

Нині визначити, яка частина українського суспільства поділяє українську ідентичність та наскільки поширеною є ідентифікація з Україною зокрема,

можна на підставі даних Інституту соціології НАН України. Розподіл відповідей респондентів, що представляли населення України, на запитання "Чи сприймаєте ви Україну як свою Батьківщину?" 2002 року був таким: 83,8% – "так", 4,1% – "ні", 11,7% – "важко сказати", решта 0,4% не відповіли; а вже 2003 року, відповідно, 76,3% – "так", 6,4% – "ні", 16,8% – "важко сказати", решта 0,4% не відповіли.

Однак для молодшого і середнього поколінь властиві високі показники української етнічної ідентифікації, підтримки незалежності України, сприйняття себе як громадянина України, готовності захищати Україну у випадку війни, поважливе ставлення до державних символів; підтримки демократії, підтримки ринкової економіки, поглиблення процесу інтеграції в європейському напрямку .

Варто враховувати, що молодші покоління почасти наслідують ідентифікаційні настанови, властиві старшим поколінням, адаптують їх, але здебільш виробляють чи сприймають нові. Отже, для системи соціальних ідентичностей українських громадян молодшого і середнього поколінь, причому різних регіонів, більш властивими є ознаки української національної ідентичності. Це пояснюється тим, що формування їх системи ідентичностей припадає на період після здобуття Україною незалежності.

Апілат Євгеній Володимирович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПАНДЕМІЯ COVID-19: СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ

На початку пандемії ніхто не міг передбачити майбутній розвиток подій і Всім довелося адаптуватися, вчитися "на ходу". І зараз, коли ситуація не менш складна, ми розуміємо, що звикаємо, починаємо враховувати реалії сьогодення. Ми сприймаємо ситуацію, вчимось гнучко реагувати і прокачуємо свої кризові комунікації, намагаємось робити мінімально можливе планування, але вчимось бути більш стійкими і ефективними в цей період турбулентності.

За спостереженнями Facebook, у користувачів цієї мережі відбулися зміни в сторону саморозвитку та здорового способу життя – про що свідчать завантаження додатків для медитації, уроків та всякого різного.

Зросли пожертви. За перші місяці 2020 року люди у всьому світі жертвували понад 100 мільйонів доларів через Facebook та Instagram на різні фандрейзингові ініціативи, пов'язані із COVID-19.

Пандемія сильно вплинула на покоління Z, а вони - це 41% населення світу, тобто майбутнє. Покоління Z завжди мало власні цінності, і пандемія посилила це. А 54% покоління Z у Європі кажуть, що через пандемію вони стали більш зацікавлені в активності та соціальних питаннях. Для них стали важливими всі ті активності, які виникли під час пандемії – від використання онлайн-платформ для навчання до витрачання більше часу на хобі та розваги.

Маринюк Артем Андрійович,
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЯКІ ВИКЛИКИ СТАВИТЬ КАРАНТИН

Інколи в житті не все залежить від нас. Такою «несподіванкою» стала Всесвітня пандемія коронавірусу 2019 року, яка охопила весь світ і докорінно змінила життя людей. Причому, зміни торкнулись роботи та доходів і навіть таких речей, як спосіб життя, дозвілля і спілкування.

Комунікація в період пандемії змінила свою форму. Якщо раніше це було офлайн, то тепер, через карантинні заходи, це все відбувається в більшості: онлайн, по телефону, через соціальні мережі та книги. Використання інтернет-ресурсів дозволяє не лише бути в курсі новин, а й допомагає покращити свої освітні досягнення. Підтвердженням цього є кращі результати випускників 2020 року, які, перебуваючи вдома, мали змогу більше часу приділити підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання.

Поряд із позитивом є і негативні наслідки карантинних обмежень. Так, не кожна сім'я змогла співіснувати у замкнутому просторі. Сварки часто виникали на побутовому ґрунті. Збільшилась кількість депресивних станів, навіть підвищилась кількість розлучень. Робота набула дистанційного характеру, спортзал обмежився килимком на балконі, а тусовки з друзями замінив перегляд давно відкладених «на олівець» серіалів. Обставини змінилися і змушують до змін нас. Людям буває складно «переграти» власний ритм життя, що і призводить, окрім стресу, до емоційних пасток – відчуття змужженості, самотності та злості. Комунікації між людьми перейшли на новий рівень і ще невідомо як надалі це все буде розвиватись, адже ситуація змінюється майже щомісяця, реагувати на події доводиться блискавично.

За словами Олександра Тодорчука - партнера та креативного директора агенції Gres Todorchuk PR, засновника гуманістичного руху за права тварин UAnimals - через пандемію головними напрямками комунікацій найближчим часом стануть:

1) БЕЗПЕКА. Зокрема, безпека особистого простору. Людина підсвідомо обиратиме те, що є для неї безпечнішим, у будь-якій сфері;

2) ЗДОРОВ'Я. Більшість людей тепер прискіпливіше ставитиметься як до самопочуття, так і до впливу на здоров'я того, що вона купує і споживає;

3) ВЗАЄМОДОПОМОГА. У непрості часи можна втриматися лише завдяки підтримці. Тому люди чекають від брендів добрих справ та заспокійливих слів;

4) ЛОКАЛЬНІСТЬ. Головний світовий тренд, про який тепер говорять усі. Пандемія показала, що допомагати готові всередині країни. Держави отримали від великого та середнього бізнесу більше допомоги, ніж від міжнародних інституцій. Після карантину це стане поштовхом до переходу на локальні продукти, локальні події та локальне залучення фахівців. Вважаю висновки Олександра Тодорчука правильними, складно з ними не погодитись.

Отже, карантинні обмеження стали справжнім випробуванням для людства. Вони носять як позитивний, так і негативний характер. Міжкультурні комунікації набули нових форм та нового змісту. Це змусило людство повному поглянути на життя, осмислити його сенс, набути навичок, які раніше здавались недосяжними та неможливими.

Література

1. Тодорчук О. Комунікації під час пандемії. Лекція / Олександр Тодорчук.- Режим доступу : [<https://bazilik.media/komunikatsii-pid-chas-pandemii-lektsiia-oleksandra-todorchuka/>]

Незгодюк Анатолій Анатолійович
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

КОБЗАРСТВО ТА КОБЗАРСЬКІ ДУМИ ЯК САМОБУТНІЙ ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА НОСІЙ ІДЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ У ХІХ СТОЛІТТІ

Неабияку роль у становленні національної ідентичності будь-якого народу відіграє висвітлення, поширення і передача поколіннями історичної пам'яті в усній та писемній формах. Однак, аналізуючи історичні реалії життя українського народу, можна дійти до висновку, що, незважаючи на свої об'єктивні недоліки (варіативність викладання фактів та подій, їхнє альтернативне тлумачення та можливість втрати разом з живим носієм тощо), саме усна творчість тривалий час була провідною та найбільш

розповсюдженою формою передачі та донесення історичних образів та подій, беручи до уваги незначне поширення писемності та обмеження, а нерідко, й заборони української книги.

Кобзарство в Україні має глибоке історичне коріння та за своїм змістом і особливостями суттєво відрізняється від традицій мандрівних музикантів інших народів (російських скоморох, німецьких шпільманів, французьких вагантів тощо), оскільки мистецтво останніх головним чином мало розважальний характер, у той час як кобзарська творчість була здебільшого історико-патріотичною [2, с. 3]. Дана традиція бере свій початок ще з давньоруських часів, ймовірно, від співців, що «співали славу воїнам-князям», що згадувались в Київському та Волинському літописах [2, с. 2] Добою розквіту кобзарського мистецтва можна вважати епоху Козаччини. Кобзарі мали значну повагу з боку козацтва та приймали участь у національно-визвольній боротьбі українського народу, своїми творами закликаючи боротися за волю [4, с. 371-372]. Із занепадом української державності у XVIII ст., який супроводжувався поступовим знищенням урядом Російської імперії більшості згадок про Гетьманщину, саме кобзарство стає головним та чи не єдиним носієм пам'яті героїчного минулого та поширювачем ідей національної єдності в середовищі народних мас. Тоді ж кобза поступово переходить до рук «сліпецьких братій», а самі кобзарі змішуються із жебраками та лірниками [4, с. 371-372]. Проте вже в середині XIX ст. кобзарські братства занепадають.

Довгий час Остап Вересай (1803-1890) вважався останнім кобзарем, так, зокрема, зазначив у 1902 році на XII археологічному з'їзді видатний культурно-мистецький та громадсько-політичний діяч Гнат Хоткевич [1, с. 57]. Проте на тому ж з'їзді відбувся перший публічний кобзарський виступ. З цього часу, а особливо після революції 1906 року, народних музик, зокрема, й кобзарів, усе частіше запрошують на міські сцени [1, с. 69].

Беззаперечно, найголовнішим та найвизначнішим елементом кобзарської творчості слід вважати думи, як твори-пам'ятники героїчної бувальщини козацької доби. Кобзарські думи мають свій особливий суто український характер, відрізняючись певними ознаками (зокрема, віршовими розмірами та римою) від подібного епосу інших народів, їх унікальність ще в 1823 році зазначав П. Зубрицький, а їх близьку спорідненість з творами давньоукраїнської доби (зокрема, зі «Словом про Ігорів похід») доводить Михайло Максимович [5, с. 10]. Характеризуючи дані твори, важливо зазначити їх широке тематичне коло: «...вона (українська дума) часто оспівувала родинні взаємини і почуття – як повчання своєму народові» [3, с. 6].

Поряд зі змінами умов існування кобзарства в різні історичні епохи не змінюється й жанрова тематика їхньої творчості (на яку впливали і народні смаки слухачів). На жаль, саме XIX століття стає добою згасання дум як автентичного явища: вони потроху замінюються простішими творами, зокрема духовними віршами та побутовими піснями, що не може не свідчити про втрату самотності кобзарства та про збіднення українського епосу. Проте саме в цей час із настанням епохи романтизму українська інтелігенція підносить кобзарство до рівня національного символу та предмета наукових досліджень –

розпочинається активне збирання епосу. Дещо згодом з'являється порівняння кобзаря із філософським провідником народу, пов'язане із ототожненням даного образу з постаттю Тараса Шевченка.

Отже, ХІХ століття, з одного боку, позначається поступовим забуттям ідей козацької боротьби та державності у творчості кобзарів та занепадом кобзарства як верстви населення, однак при цьому з-поміж представників просвітництва та української верхівки відбувається зацікавлення їхнім творчим доробком, а сам кобзар стає символом ідей культурного та державного відродження української нації.

Література

1. Ємець В. Кобза та кобзарі. Берлін, 1923. 111 с.
2. Єременко О. Синкретичність еволюції кобзарства: від історичного явища до художнього образу / О. Єременко. // Синопис: текст, контекст, медіа. - 2014. - № 3
3. Максимович М. Предисловіе // Сборник украинских песен, издаваемый Михаилом Максимовичем. - К., 1849.-Ч. 1
4. Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка-Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2007. - 528 с.: іл..
5. Українські народні думи: в 5 т. / НАН України Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – К: 2009. Т. 1, 855 с.

Ільченко Катерина Олександрівна,
студентка 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
факультет агробіологічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА МОВА – СПОСІБ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ

Українська мова і писемність - це здобуток культурної та духовної діяльності нашого народу. В ній мудрість віків, пам'ять тисячоліть і щирість душі. Наша мова є рідною майже для 50 мільйонів людей. Найбільше їх в Україні, що є досить логічно, потім по спаданню кількості носіїв ідуть Росія, Молдова, Канада, США, Казахстан, Білорусь, Румунія і Польща. До речі, саме з польською мовою українська конкурує за звання другої за поширеністю слов'янської мови.

Як виникла українська мова? Теорій багато, але є деякі факти. Вчені довели, що вона сформувалася у період з 10 по 4 тисячоліття до н.е., тому

походження найважливіших слів потрібно шукати в санскриті - літературній мові Давньої Індії. З історії: після навали монголів Русь виявилася розділеною. Схід дістався Золотій Орді, а майже весь Захід - Великому князівству Литовському. У цьому князівстві с 14 по 17 століття в якості офіційної вживали мову, що називалася староукраїнською. А ось з 17 століття почалася дуже складна історія боротьби за існування. З 1627 по 1991 рік всього було видано 134 заборони щодо вживання української мови.

Сучасна українська мова налічує близько 256 тисяч слів і включена до списку мов, які успішно розвиваються. Українська мова займає друге місце, після італійської, за милозвучністю.

У 2019 році законодавство закріпило за українською статус єдиної державної мови, яка є обов'язковою для органів влади та публічних сфер. Під час проведення опитування стало зрозумілим, що найменше українською мовою спілкується молодь. На мою думку, в Україні українську мову мають знати абсолютно всі. Як польську у Польщі, як французьку у Франції. На жаль, в сучасній молоді мало патріотичної свідомості. Молоді українці не до кінця розуміють свій громадянський обов'язок.

Офіційно вважається, що після "Енеїди" Івана Котляревського українська мова була прирівняна до літературної, а Котляревського по праву вважають основоположником нової української мови. Втім у всі часи наша милозвучна перегукувалася з російською, тому виник так званий суржик. Я вважаю, що українську мову витісняє російська мова, певно, це зрозуміло будь-кому. Все ж таки необхідно говорити грамотно - або українською, або російською.

Про розвиток нашої мови свідчить новий український правопис, який ухвалили у 2019 році. Втім він викликав багато критики. Цікавим фактом є те, що в українській найбільша кількість слів починається на літеру "п", а найменш уживаною є "ф". Найдовше слово налічує тридцять літер і означає назву хімікату.

За межами країни наша мова особливо популярна серед емігрантів. Українська діаспора відкриває по всьому світу школи, дбаючи про свою культурну спадщину.

Туровнік Аліна Анатоліївна,
студент 1 курсу, спеціальність «Агромонія»,
факультет агробіологічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЕТНОСТЕРЕОТИПИ ТА ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ

З розвитком етнічної самосвідомості, а також з усвідомленням власної належності до певної етнічної групи пов'язане виникнення етнічних

стереотипів. Етнічний стереотип – це емоційно насичений, стійкий стандартизований образ або ж уявлення про певний об'єкт, який є актуальним для представників окремої етнічної спільноти. Він визначає симпатії та антипатії, що виникають в процесі міжетнічної комунікації [3].

Науковець І. Лосєв зазначає, що «етнічний стереотип – це сукупність уявлень про представників іншого етносу, його інтелектуальний і моральний рівень, його звичаї і традиції, його роль в історії людства, регіону і над усе в історії двосторонніх стосунків двох етносів. Це уявлення одного етносу, як йому здається, про типові риси іншого етносу» [5].

Дослідниками етностереотипів є відомі українські соціологи і психологи: П. Бузький, П. Гнатенко, В. Євтух, О. Квас, М. Махній, Ю. Сілецький, Т. Тхоржевська та ін. [8].

Науковець М. Махній визначає наступні функції етнічних стереотипів як елементу етнічної свідомості:

- когнітивна - генералізація при впорядкуванні інформації, коли відзначають що-небудь, що «впадає в очі»;

- афективна – визначена міра етноцентризму в міжетнічному спілкуванні, виявлена як постійне виділення «свого» на протигагу «чужому»;

- соціальна – розмежування на «внутрігрупове» та «позагрупове» спричиняє соціальну категоризацію, утворення соціальних структур, на які активно орієнтуються в повсякденному житті [6].

В етнічних стереотипах зазвичай спостерігаються оцінювальні уявлення про моральні, розумові, фізичні особливості представників різних етнічних груп [7]. Яскраві приклади етнічних стереотипів відмічено в українській усній народній творчості, у прислів'ях та приказках, анекдотах, у творах художньої літератури, у засобах масмедіа, а також у приватному спілкуванні. До прикладу: пропав, як швед під Полтавою; мовчить, як німець; де хохол скаче, там і жид плаче; москаль красти перестане, як чорт Богу молитись стане та багато інших.

Дослідження формування та розвитку етнічних стереотипів насамперед потрібне для того, щоб виявити основні механізми регуляції міжетнічних відносин. Актуальною залишається проблема нейтралізації негативних наслідків упередженості ставлення до окремо взятих етнічних груп.

Разом із тим, надзвичайно актуальною в сучасній Україні є проблема етнічної ідентичності українців, яка є потужним фактором регуляції міжетнічної взаємодії. В Україні проблема етнічної ідентичності має свої особливості, зумовлені передусім тривалим періодом бездержавності, перебуванням територій сучасної України під контролем різних імперій і держав, тривалою мовно-культурною асиміляцією українського населення. Як вважає науковець Е. Вілсон, «...українську ідентичність іще треба перебудувати, відокремивши її від інших національних історій, з якими пов'язувалося життя українців протягом багатьох століть» [2].

Питанню пояснення феномену етнічної ідентичності присвячено чимало досліджень провідних українських вчених: В.Євтух, І.Кресіна, Л.Нагорна,

О.Картунов, В. Котигоренко, О. Кривицька, Н.Черниш, В.Арбеніна та багато інших.

Серед найбільш суттєвих чинників, які впливають на формування етнічної ідентичності, дослідники виділяють: 1) особливості етнічної соціалізації у сім'ї, школі й найближчому соціальному оточенні; 2) особливості етноконтактного середовища; 3) статусні відносини між етнічними групами [1].

Найбільш важливими функціями етнічної ідентичності є: уподібнення (створення образу «себе» - автостереотипу) та виділення (створення образу «чужих» і підтримання культурної дистанції). Завдяки дотриманню норм, обрядів, ритуалів, прийнятих у суспільстві, а також завдяки трансляції традицій в часі і просторі, особистість ототожнює себе з конкретною етнічною групою і протиставляє іншим. Етнічна ідентифікація здійснюється на основі мови, релігії, поведінки, спільної історичної пам'яті. Значущість окремих факторів у формуванні самосвідомості обумовлена зміною інтенсивності і форми етнічних процесів, які спрямовані на формування позитивної соціальної ідентичності. Особливо значущим це завдання є для мешканців груп та діаспор [4].

На моє глибоке переконання, проблема ідентичності українців, а в основному самоідентичності, є однією з ключових перепон на шляху до глобальної інтеграції. Етнічні стереотипи виступають формою вираження етнічної свідомості і відіграють важливу роль у підтримці етнічної ідентифікації індивіда й етнічної спільноти. Разом із тим, дослідження особливостей формування та наслідків впливу етнічних стереотипів, динаміки рівня етнічної ідентичності є одним з ключових та актуальних наукових завдань, особливо в умовах багатоетнічного соціуму.

Українська мова – це один із найбільших скарбів нашої країни. Адже ми українці, і всі у світі ідентифікують нас як мелодійний народ. Тому ми повинні краще вчити та розмовляти українською мовою. Любити, плекати та дбати про нашу мову, адже ніхто не буде поважати народ, який не знає власної мови. Як то кажуть, нації вмирають не від інфаркту, спочатку їм відбирає мову.

Теребус Олександр Володимирович,
студент 1 курсу, спеціальність «Агрономія»,
агробіологічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Кичкирук Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

КОНСТИТУЮВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЛКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Як ніколи гостро сьогодні постають проблеми, пов'язані з поняттям ідентичності української нації. За роки незалежності України виявилось, що не

для всіх громадян має сенс мова, її самобутність, мелодійність та чистота; славетна історія та культурні особливості нації; символи, клейноди.

Невміння, та, деколи, небажання підтримувати, впроваджувати свою самобутність у полікультурному просторі сприяє лише її занепаду. Розгляду вимагають процеси висвітлення напрямків, за якими і буде відзначено особливості побудови і підтримки національної української ідентичності серед інших культур.

Для того, щоб зрозуміти сутність поняття національної та етнічної ідентичності, ідентичності країни та її діаспори, необхідно розпочинати з розкриття поняття нації. Загальновизнаного й однозначного визначення поняття «нації» не існує. Причина цього – багатогранність функцій, пов'язаних з цим феноменом, які нормують і легітимізують майже всі прояви суспільного буття людини.

За визначенням Е. Ренана: «...нація – це велика солідарність, утворювана почуттям жертв, які вже принесено і які є намір принести в майбутньому. Нація вимагає минулого, але в сучасності вона резюмується цілком конкретним чинником: це чітко висловлене бажання продовжувати спільне життя» [6].

Існує такий напрям у формулюванні поняття, де припускається, що відмінності між етносом і нацією не є істотними і, тим не менше, суть нації зводиться до самосвідомості, яка формується у процесі постійного спілкування за формулою «ми–вони». Причому «ми» – це спільнота з єдиною мовою, простором спілкування, єдністю у повсякденному житті, до якої належить «я». «Вони» – це всі інші, від яких може виходити або виходить загроза [7]. Таке формулювання нації виключає етнічне та національне взаєморозуміння і призводить тільки до націоналістичних настроїв і міжнаціональних суперечностей. Згідно такого напрямку мислення, існування будь-якої нації або спільноти, можливе тільки завдяки існуванню інших націй.

Існують версії, що нації є феноменом дуже пізньої, сучасної історії. Більшість сучасних націй, на їх погляд, сформувалися протягом XIX сторіччя чи навіть на початку XX сторіччя. Відомий американський політолог Б. Андерсон у своїй книзі «Уявлені спільноти» виникнення націй пояснює майже випадковим збігом обставин: поширенням капіталізму, комунікативних технологій і вибором людьми різних мов спілкування [9]. Якщо вірити його версії, то Франція, Німеччина, Польща тільки тому з'явилися на карті Європи, що запрацював друкарський станок, а відтак з'явилася спільнота читачів, які з газет дізналися, що вони є французами, німцями, поляками. Тобто стали заангажованими у процес формування нації навіть без їх відома. Проте капіталізм – це, принаймні, спільний ринок, спільна держава, мова, територія тощо.

Психологічно-історичну теорію нації започаткував Г. Гегель. Націю він розглядав, як спільноту людей, об'єднаних спільністю походження духу, душі, волі, самосвідомості, товариськості. Завданням кожної нації є вихід на «сцену історії» задля боротьби за світове панування. Для здійснення свого призначення нація має створити власну національну державу.

Сучасним етапом формування української ідентичності слід вважати початок 90-х років ХХ сторіччя. 16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР прийняла документ історичного значення – Декларацію про державний суверенітет України, а 24 серпня 1991 р. було проголошено незалежність України. 1 грудня 1991 р. відбувся всеукраїнський референдум, що підтвердив цей історичний вибір. Того самого дня відбулися й вибори Президента України. Якщо визначати націєтворчу значимість референдуму, то очевидним є те, що більшість населення України, найбільш численним складником якого є українці, проголосувала насамперед за державність українського народу та реалізацію права українців на самовизначення, яке підтримали всі етнічні спільноти країни, в тому числі й росіяни.

Йдеться про утворення нового повноправного суб'єкта історії як природної та цілісної культурної спільноти, політично легітимізованої (тобто узаконеної) як єдиного суверена державного самовизначення на всій своїй території – легітимізованого своєю тисячорічною історією державотворення, боротьбою за політичну незалежність і національну самодостатність (Київська держава, Козацька держава, УНР, ЗУНР, Карпатська Україна, УПА). Ця легітимація мала й ідеологічну основу: правозахисний рух 1960–1980-х років. Українська Гельсінська спілка й інші осередки демократичного спротиву тоталітаризму стали одним із джерел формування демократичних інституцій сучасної України, зокрема її партійної системи.

За даними перепису 2001 р., на території України проживають представники 134 національностей і народностей, причому близько 110 з них складають 0,4 % від загальної кількості населення. Найбільш вагому частину громадян України складають українці – 77,8 %, росіяни – 17,3 %, білоруси – 0,6 %, болгары – 0,4 % і поляки – 0,3 %.

У світовій практиці існують такі два шляхи «побудови нації»:

- через будівництво держави, поєднане з національною консолідацією суспільства та формуванням його соціокультурної ідентичності, яка б виразно відрізняла націю від її сусідів (основою цих процесів можуть бути наявні культурні особливості титульного етносу);

- через формування надетнічної культури для нової політичної спільноти за відсутності титульного етносу: нова держава охоплює або кілька нечисленних етнічних спільнот, жодна з яких неспроможна домінувати, або кілька етнічних груп, що конкурують між собою. Характерною особливістю сучасного, найбільш складного, важливого, вельми затяжного у часі етапу становлення української нації є не «переплавлення» її етнічної різноманітності в одному плавильному руслі, а досягнення гармонії та взаємозалежності громадянської й етнічної ідентичностей українського суспільства.

Зважаючи на гостроту проблеми, заявленої у даному дослідженні, виявлено, що конституювання засад ідентичності не залишені поза увагою дослідників, а економічна криза сприяє відволіканню уваги українського народу від проблем ідентичності. З боку керівництва Української держави визначними кроками є посилені уваги до мови.

Література

1. Абушенко В.Л. Ідентичність. Постмодернізм. Енциклопедія. Мінськ: Послуга «Інтерпресс» : 2001. - С. 297-302.
1. Глазер Н. Асиміляція мертва в мультикультуралізмі та американській демократії (ред. А. М. Мельцера. Й. Вайнбергер та М. Р. Зінман. Лоуренс, Канзас: UP з Канзасу. – 1998. - 15-37.
2. Глісон Ф. Американська ідентичність та американізація в Гарвардській енциклопедії американських етнічних груп. Кембридж, Массачусетс: Гарвард УІ. – 1980.
3. Гунсакер, Стівен В. Автобіографія та національна ідентичність в Америці. Шарлоттсвілл & L.: UP Вірджинії. - 1999.
4. Соллорс В. Крім етнічної приналежності: згода і походження в американській культурі.: Оксфорд. – 1986.
5. Соллорс В. Вступ: Винахід етнічної приналежності у винаході етнічної приналежності (ред. В. Соллорса. Н.С.: Оксфорд УП. – 1989 р. – П. Ікс-хх.

Іванець Ірина Олександрівна
студентка 2 курсу, спеціальність 081 «Право»,
юридичного факультету.
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ВПЛИВ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА СУЧАСНІСТЬ

Григорій Савич Сковорода займає особливе місце серед видатних діячів минулого, які збагатили філософську думку, художню літературу нашої держави, адже вплив ідей філософа був багатограним і охоплював різносторонні погляди на людське життя.

Філософ багато говорив про щастя, розуміння щастя і шляхи досягнення внутрішньої гармонії. Він пропонував людям почати шлях до щастя з пізнання себе і невинного внутрішнього духовного самовдосконалення. Багато уваги Сковорода приділив і проблемам виховання, розробивши прекрасну, струнку і просту, проте дійсно геніальну систему виховання [3, с. 5].

Соціально-філософським доробком Г. Сковороди є його уявлення про ідеальний суспільний устрій, про який він мріяв. Це його ідея «горней республіки», «духовної республіки» з ідеальними відносинами між людьми, з дійсно людським способом життя, з пануванням любові, рівності, справедливості, добра та багатьох інших моральних якостей, що складають щастя людини та й суспільства загалом [4, с. 260].

Суть методів вирішення соціальних проблем автор бачив у ліквідації ненависного світу зла, користолюбства, зажерливості, звідси і вимога: «пізнай

себе», «поглянь у себе». Сковородинське «Пізнай себе!» було спрямоване на осягнення людиною захищеної в її плоті містичної галузки Софії-Премудрості Божої, тобто власної «сродності». Етикоморальне вчення про «сродну працю» – центральна серцевина філософії Григорія. Це наука про людину, про її щастя і шлях його досягнення. Про мудрість, благо, добро, зло і про сенс життя. «Повне щастя не в досягненні якогось результату, а в самому процесі праці за покликанням», – ідея «Спорідненої праці». На ній засновується й уявлення філософа про «нерівну рівність»: узяті разом усі галузки Божого промислу складають «плодоносний сад» суспільності, «так само, як окремі частини складають годинниковий механізм. Він належно рухається тільки тоді, коли кожен його складник не лише добрий, а ще й виконує сродну собі частину розлитого по всьому єству промислу. Саме це й означає бути щасливим, пізнати себе, тобто свою природу, взятися за свою долю й бути зі сродною собі частиною всеосяжного промислу» [1, с. 88].

Людина, на думку Г. Сковороди, посідає в природі особливе місце. Щоб пізнати закони світу, треба придивитися до свого внутрішнього життя, “пізнати себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з цим у злагоді з загальною потребою”. Проте, вихід із існуючого становища філософ вбачав не в активній боротьбі, а у втечі від світу зла і досягненні свободи у сфері духу [2, с. 358].

Філософи, літературознавці, публіцисти, педагоги постійно досліджували і продовжують досліджувати й оцінювати творчість українського мислителя. Дослідження спадщини видатного українського педагога, філософа, освітянина Г. Сковороди було і залишається сьогодні актуальною проблемою. Невипадково за відомим ученим міцно закріпилося визначення «перший розум наш...» та визнання вітчизняною і світовою громадкістю феномену неординарності мислителя, творчість якого є предметом постійних наукових пошуків як на Батьківщині, так і далеко за її межами [3, с. 6].

Важливість ідей українського філософа в тому, що ми можемо спиратись на них і зараз, адже у його філософських ідеях ми можемо роз’яснити суспільно-політичних проблем сучасності, а також знайти відповіді на свої особисті питання, оскільки філософія Г. Сковороди охоплювала різноманітні сфери людського життя.

Література

1. Нестерець А. О. Основні ідеї філософії Г. Сковороди. Дослідження проблем гуманітарних наук : збірник наукових праць. 2020. С. 87-89
2. Рева Л. Григорій Сковорода (1722 – 1794) – уродженець України, філософ світового рівня. Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. 2009. Т. 19 (1). С. 351-366
3. Ткаченко О.О. До характеристики світогляду Г.С. Сковороди. Наукова думка. 1992. С. 129
4. Чорний В. С. Філософсько-поетичні спадщини Г. Сковороди і Т. Шевченка – вплив на сучасність. Гілея: збірник наукових праць. 2007. Вип.10. С. 259-266.

Тарасенко Анастасія
студентка 1 курсу, спеціальності «Журналістика», ГПФ
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ

На глибокий розвиток етнічної культури будь якої країни впливають багато чинників: історичний шлях народу, відособлення або взаємовплив з іншими народами; соціальні, економічні, екологічні умови; культурна політика держави і т.п.

Народ (грецькою - “етнос”) - це історична спільність людей, яка склалася на певній території та володіє стабільними особливостями мови, культури і психічного складу, а також усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших.

Етнос є так званим соціальним організмом, який зберігається та відтворюється завдяки етнічно однорідним шлюбом, передачі наступним поколінням мов, традицій. Для більш стійкого існування він потребує свою соціальну територію (державу) а також етнічну групу. [4]

Для внутрішньої єдності етносу найважливіше значення має культура, яка дає людям усвідомлення своєї спільності. Культура, і як необхідний компонент, і як одна з властивих етносу особливостей, забезпечує його повноцінне функціонування. Але відбувається і зворотний процес - конвергенція (зближення) етнічних культур внаслідок історичного розвитку і взаємодії народів. Тому сьогодні культуру кожного етносу характеризує сукупність, з одного боку, національно-специфічних, а з іншого - загальнолюдських компонентів.

Деякі проблеми та особливості етногенезу українського народу

Формування етнічної культури нерозривно пов'язане з формуванням самого народу (етногенезом). Тому, розглядаючи українську культуру, не можна не зупинитися на проблемах етногенезу українців. Нагадаємо основні точки зору:

- теорія “споконвічності” - українці існують стільки, скільки взагалі існує людина сучасного типу, тобто від 30-40 тис. до 2-3 млн. років;
- теорія автохтонності (М. Грушевський), згідно з якою етнічну основу українців складало населення пізнього палеоліту, яке проживало на території України, а росіяни і білоруси мали свою окрему етнічну основу і територію проживання;
- теорія “єдиної колиски” (яка була загальноприйнятою в СРСР у 30-80-і рр. ХХ ст.): зародження і розвиток трьох близьких слов'янських народів з єдиної древньоруської народності;
- теорія “незалежного розвитку окремих східнослов'янських народів”, тобто українців, росіян, білорусів, яка набула поширення останнім часом.

Сьогодні підкреслюється, що Київська Русь була поліетнічною, тобто багатонаціональною державою. В основному в сучасній літературі початком націогенезису українців вважається період Київської Русі, хоч він і не досяг тоді завершення. Згодом внаслідок несприятливих історичних обставин цей процес був перерваний і поновився на повну силу в XV-XVII сторіччях. У цьому, імовірно, і полягає специфіка етногенезу українців. [2]

Український етнос остаточно сформувався на рубежі XVI-XVII ст., причому каталізаторами цього процесу стали загроза фізичного знищення з боку Степу (утворення Кримського ханства - васала Османської імперії), національний гніт польської шляхти і внутрішня зрада еліти - перехід аристократії до католицизму і укладення церковної унії. На хвилі національної боротьби росла національна самосвідомість. Остання виявилася на побутовому рівні в усвідомленні своєї приналежності до "руського народу", а на вищому, ідеологічному рівні - у боротьбі за національні права, за православ'я, за створення національних державних інститутів і атрибутів. [1]

Сьогодні українці складають основне населення держави Україна. Це один з найбільших народів Європи і другий за чисельністю у слов'янському світі. Згідно з останнім переписом (1989 р.) українці в своїй країні становили майже дві третини населення (72,7%). Тут проживало 84,8% українців, які жили в тогочасному СРСР - 37,4 млн. В основному українці рівномірно розподілені по всій території держави за винятком Криму і південного сходу. У сільській місцевості вони складають до 90% населення, в містах - до 70%.

Українці належать до слов'янської групи індоєвропейської етнолінгвістичної сім'ї. Український етнос складається з:

- основного етнічного масиву українського народу, який в основному співпадає з територією його формування і державними кордонами України;
- етнічних груп українців за межами основного етнічного масиву в ближньому і далекому зарубіжжі - діаспори;
- субетнічних груп, тобто спільнот у середовищі українців, відмінних специфічними рисами культури (гуцули, лемки, бойки, поліщуки і т.д.).

Культурно-історична своєрідність регіонів України

Традиції і побут українського народу, які мають багато загальнонаціональних рис, і сьогодні зберігають ряд територіальних особливостей. Вони зумовлені:

- характером історичного розвитку окремих регіонів України;
- природно-географічними умовами;
- взаємозв'язками з іншими народами.

В Україні досьогодні зберігаються етнографічні групи, які мають свої особливості в культурі і мові. Найбільш значні з них українські горці (гуцули, лемки, бойки) в Прикарпатті і поліщуки, пінчуки, литвини в Поліссі. Раніше серед українців було більше таких груп. Але з розвитком капіталізму, а потім і в радянський час поступово пішли у минуле багато архаїчних, консервативних звичаїв і обрядів, набули розвитку нові елементи в побуті і духовному житті селянства, яке складало більшість українців. Значного поширення набули елементи міського одягу, нові типи житла, знаряддя праці. Тобто соціально-економічні умови

стали вирішальними чинниками, які визначили формування сучасного обличчя української нації, вплинули на чисельність і географічне розміщення інших етнічних груп, на характер етнічних процесів в Україні загалом.

Найважливішою ознакою кожного народу є мова. Більшість українців розмовляють українською мовою, яка сформувалася на основі територіальних елементів давньоруської мови (хоча є й інші думки). Як вважає більшість дослідників, приблизно з другої половини XII сторіччя починають виявлятися окремі відмінні риси української, російської і білоруської мов. Загалом процес формування розмовної української мови продовжувався до XVII ст. На ранньому етапі розвитку української народності в її мові зберігалися традиції літературної мови Київської Русі. По суті існувало дві мови: розмовна мова, яка формувалася на основі місцевих територіальних діалектів, і літературна мова, загальна для східних слов'ян і близька до сучасної мови південних слов'ян. [3]

З XVIII ст. в українській літературній мові все більше розповсюджуються елементи, які базуються на живій народній мові. При цьому українська мова зберігала внутрішнє розділення на діалекти (середньопридніпровський, поліський, подільський, закарпатський тощо). Основою сучасної української літературної мови на рубежі XVIII-XIX ст. став середньопридніпровський (полтавсько-київський) діалект. У зв'язку з тим, що західноукраїнські землі перебували у складі Австро-Угорщини, літературна мова в цих областях мала ряд істотних особливостей, але була зрозуміла і жителям Східної України.

Отже, основні особливості розвитку українського етносу все ще залишаються суперечливими і потребують детальнішого дослідження та розгляду, оскільки це дуже складний процес.

Література

1. Від склавинів до української нації / Леонід Залізник; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Центр українознавства. – Вид. 2-ге, допов. – Київ: Б-ка українця, 2004. – 253, [2] с. : рис. – (Бібліотека українця).
2. https://w.histrf.ru/articles/article/show/formirovaniie_ukrainskoj_narodnosti
3. <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10806/>
4. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18071

Декусар Інна
Студентка 2 курсу, юридичного факультету,
групи Прав-19002
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Через територіальну та психічну роздробленість українських регіонів, для довгий час вся етнічна територія України перебувала під впливом різних

культурних факторів. У різні часи «генератори» їх впливу з'явився у Львові, Галичині та Волині (українські західні землі); у Києві та Росії Наддніпрянина (центральна частина держави); Запорізький Господар; або Полтава, Харків та Слобідська Україна (східні регіони країни). Отже, національно-культурне відродження 15-16 століть ознаменувалося створення національних та релігійних ремісничих братств спочатку у Львові, Луцьк, Острог та інші міста західної України, а згодом і Київ. Вчасно остання посилила свою роль найбільшого культурного центру, представленого в славна Києво-Могилянська академія. Місця національно-культурного Відродження і романтичним рухом початку 19 століття були Полтава та Харків. розвиток сучасної української літератури на Лівобережжі та в Дніпрі регіон був потужним каталізатором подібних процесів у Галичині та на Буковині. Тобто постійний розвиток культурної складової в цілому етнічна територія України сприяла формуванню єдиного культурного простору українського суспільства, навіть у політичних рамках різних держав. Це почуття символічної культурної єдності доповнювалося почуттям політичної єдності, яка мала свої вершини під час національно-визвольної боротьби на чолі з гетьманом Богдан Хмельницький (1648-1654), під час розквіту націоналістичної та громадський рух у 19 столітті, а найінтенсивніше - за часів української Революція 1917-1920 років.

Ці короткі періоди, коли український народ встановив свою державність дозволив виявити кілька ключових рис політичного менталітету українців, які значною мірою притаманні їм і сьогодні. Демократія, конституціоналізм, егалітаризм та регіоналізм слід передусім назвати основними ознаками українського політичного менталітету. Демократична складова укр ментальність є домінуючою в етатизмі українців. Таким чином, це спостерігається незмінна присутність певних установ із загальним представництвом у всіх Українські держави (органом безпосередньої демократії в Київській Русі було віче (народна асамблея); козацька республіка мала свою військову раду; на початку 20 століття представницьку демократію втілила Центральна Рада Української Народної Республіки та Українською Національною Радою Російської Федерації Західноукраїнська Народна Республіка). Конституційні вказівки були в Росії спеціальні угоди у формах відносин між князем та віче в Київській Русі; тоді ці настанови були представлені в угодах Російської Федерації козацької держави, зокрема в документах початку 20-22ст.

Відповідно до проекту конституції Української Народної Республіки (УНР), основними принципами розвитку сучасної української держави були традиційний демократизм (який показав, що народне представництво є домінуючим в політичному менталітеті українців), поділ влади, всебічний гарантування прав меншин (що вказувало на безумовну укр толерантність у стосунках з громадянами інших національностей) та ін. Проект Конституція УНР передбачала створення парламентської республіки тому що Національна рада (парламент) мала стати головним джерелом Росії формування державної політики, наприклад, він був уповноважений висловити вотум недовіри Російській Федерації уряду в цілому та окремих його міністрів. Тобто,

незважаючи на значну юридичні недоліки, на той час зміст проекту конституції УНР вказував на цілком європейський характер політичної думки українських лідерів які навіть за відсутності державності змогли висунути ідею Росії незалежності України та розробила конкретну програму її реалізації в Росії короткий проміжок часу. Зовнішньополітичні пріоритети України не були спрямовані Схід (до більшовистської Росії), але орієнтований на відносини з європейськими державами: під час національно-визвольної боротьби заснували політичні лідери України дипломатичні відносини з Чеською та Словацькою Республіками, Німеччиною, Болгарією, Латвія, Угорщина, Фінляндія, Швейцарія, Швеція, Польща, Австрія тощо.

Література

1. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму / Г.Касьянов; [Передм. В.Лісовий]. – К.: Либідь, 1999. – 352с.
2. Національна ідея і соціальні трансформації в Україні ? [Попович М.В., Єрмоленко А. М., Фадєєв В.Б. та ін.]. – К.: Український Центр духовної культури, 2005. –328с.
3. Носова Г.Ю. Національна ідея як фактор становлення ідентичності нації. «Міфічність» національної ідеї / Г.Ю. Носова // Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / [Попович М.В., Єрмоленко А. М., Фадєєв В.Б. та ін.]. – К. : УЦДК, 2005. – С.79-119.
4. Сміт Ентоні. Національна ідентичність / Ентоні Сміт. - К.: Основи, 1994. – 223с.

Меркулова Вікторія
студентка 1 курсу, факультету
Тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Тлумачення терміну відрізнялось на різних етапах суспільного та наукового розвитку. У ХІХ ст. термін «українство» означав прихильників українського фольклору, побуту, пісні, традицій та намагання їх зберегти і вивчати.

З кінця ХІХ – початку ХХ ст. поняття асоціювалося з українським національним рухом та відображало свідому настанову на вибір українськості як життєвої позиції.

У сучасному українознавстві та суміжних науках (зокрема, історії України) ідеться про широке синтетичне розуміння українства, в якому поєднано різні

природні, соціокультурні та інші виміри. Українська ідентичність визначається наявністю хоча б однієї з чотирьох ознак:

- етнічне походження та самоідентифікація;
- усвідомлення спільної з іншими представниками українського етносу історичної долі та часової перспективи;
- залученість в український культурно-інформаційний простір;
- свідомо діяльність з поширення української культури.

В першому та другому випадках йдеться про ідентичність як соціально-психологічну основу українства; у третьому та четвертому – про активні прояви українськості, себто діяльність, присвячену поширенню форм та ідей української культури.

Разом з тим, співпричетність до українського культурно-інформаційного простору може бути як підсумком пасивної етнізації, так і активного акту самовизначення особистості, усвідомлення себе частиною української нації. Тому до представників українства можна віднести не тільки українців за походженням, а і всіх тих, хто свідомо відносить себе до української спільноти, будучи учасником українського культурного та політичного буття. Себто, до кола поняття «українська ідентичність» можна відносити як етнічних українців, так і активних та свідомих представників неукраїнців – тих, хто пов'язав свою долю з Україною, зокрема, здійснив вагомий внесок у розвиток української культури, науки, державності.

Такий підхід дозволяє розглядати українські етнос та націю як форми розвитку українства: у першому випадку це традиційна мовно-культурна спільнота, у другому ж – культурно-політична спільнота, що стає активним суб'єктом, здатним інтегрувати інші етнонаціональні елементи на даній території, у межах даної держави.

Етнічне походження, традиційна культура, антропологічний та господарсько-культурний тип, еко-географічні компоненти природного середовища прихильниками такого підходу розглядаються як об'єктивне підґрунтя, що закладає органічну основу для постання українства. У такому випадку не тільки свідоме сприйняття, розуміння та пропагування української культури, але і наявність у особистості українських ментальних ознак та відповідних неусвідомлюваних проявів українськості також є ознаками українства. Так, окрім таких видатних представників українства, як М. Максимович, П. Куліш, М. Костомаров, О. Потебня, М. Драгоманов, П. Юркевич, П. Чубинський, П. Житецький, І. Франко, Леся Українка, до українства слід відносити і поляків В. Липинського та В. Антоновича, росіян Д. Донцова та М. Скрипника, татарина А. Кримського та інших етнічних неукраїнців, що зробили вагомий внесок у розбудову українського соціуму, посилення національної самосвідомості, а також усіх теперішніх звичайних громадян, які особисто пов'язують свою долю з долею української нації. Але так само до українства слід відносити і етнічних українців, байдужих до своєї національної належності, навіть тих, що не ідентифікують себе з нацією. Тому такі, українці за походженням (і, отже, причетні до українського культурно-інформаційного простору), видатні особистості, як Ф. Прокопович та М. Гоголь

по-своєму представляли українство, і своєрідні вияви їхньої українськості виявились у їхній соціальній та культурній діяльності.

Саченко Вікторія
студентка 1 курсу, факультету
Тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КРІЗЬ СТОРІЧЧЯ...

Михайло Грушевський, 95 років тому, шукаючи відповідь на питання про українську ідентичність, у брошурі «Хто такі українці і чого вони хочуть» звертав увагу на такі чинники національної самоідентифікації. «Передусім, розуміється, – зазначав Грушевський, – [Українцями є] всі ті, хто зроду Українець, родився і виріс з українською мовою на устах і хоче тепер іти спільно з своїм народом, з усіма свідомими синами українського народу, які хочуть працювати для його добра, боротися за його свободу і кращу долю. Але не тільки хто природжений Українець, а також і всякий той, хто щиро хоче бути з Українцями, і почуває себе їх однодумцем, товаришем, членом українського народу, бажає працювати для його добра. Якого б не був він роду, віри чи звання – се не важно. Його воля і свідомість рішає діло». Як бачимо, для Грушевського, як для пізніших націологів Європи, з їхніми загостреними до межі і за неї твердженнями, що «нація – це щоденний референдум», крім традиції, головними чинниками є воля і свідомість, тобто діяльний вибір людини на користь належності/неналежності до українства. У цьому фрагменті йдеться про так званих свідомих українців; проте Грушевський не відлучає від українства і «несвідомих», як він далі пише, «наших земляків». А от ті, хто начебто належить за походженням, але не хоче бути українцем, хто Зсвідомо переходить до іншої національної спільноти, для Грушевського вони не вписуються в коло власне українців.

З часів Грушевського змінився – в силу відомих обставин – мовний чинник. Він залишився важливим, але вже не у такому формулюванні. Бо ж, скажімо, далеко не всі сьгоднішні знані достойники культури, особливо городяни, «родилися і виростили з українською мовою на устах» – ця мова – результат їхнього свідомого вибору у дорослому віці; з іншого боку, не всі, хто виявляє (згідно з даними соціологів) готовність захищати Україну зі зброєю в руках, розмовляють українською мовою вдома чи в побуті. Але так чи інакше – громадянський чинник був і залишається тут головним. І якщо взяти дослідження соціологів, де в середньому від 1/5 до 1/4 усіх опитаних виступає проти незалежності України, то постає закономірне запитання: чи мають

українську ідентичність (у будь-якому сенсі, за Грушевським чи за новітніми теоріями) ці люди? Адже цифра така стабільна вже впродовж багатьох років. І чи можна, як пропонує дехто, скажімо, науковець Георгій Касьянов, уважати, що кожен громадянин України (точніше, персонаж з паспортом такого громадянина) апріорі є українцем з тим чи іншим видом української ідентичності, належить до української нації? І чи не є ті, хто заперечує свою українськість у громадянсько-політичному сенсі (хоча часом є етнічними українцями) – насправді такими собі російсько-советськими фольксдойчами?

Питання ці зовсім не теоретичні, а суто практичні. Від того чи іншого способу їхнього розв'язання залежить і майбутнє України (як держави і як країни), і – в тактичному плані – програма дій тих політичних сил, які справді прагнуть побудови модерної європейської України.

Отже, про головні проблеми пов'язані з українською ідентичністю.

Головною, так би мовити, «парасольковою» проблемою в цьому плані є незавершеність формування української модерної нації, що беззаперечно зафіксовано всіма соціологічними службами. Зокрема, згідно з серпневим дослідженням Соціологічної групи «Рейтинг», патріотами своєї країни вважає себе 81% опитаних, а за її незалежність проголосував би тільки 61%. Отож патріотизм та підтримка незалежності в Україні не тотожні. Так само не тотожні й мовна визначеність індивіда та підтримка ним незалежності. Серед респондентів, які вважають рідною мовою українську, підтримують незалежність майже 80%; серед респондентів, які вважають рідними одночасно російську та українську, таких близько половини, а серед тих, які вважають рідною лише російську, – третина. 46% опитаних готові у разі виникнення загрози відстоювати територіальну цілісність України зі зброєю в руках. Але що цікаво: на Донбасі кількість опитаних, які готові відстоювати територіальну цілісність країни зі зброєю в руках, у 1,5 разу вища, ніж кількість тих, хто підтримав би незалежність (таких тільки третина від усього числа опитаних).

Ці цифри засвідчують не лише істотні деформації в національно-політичному житті України, коли від однієї п'ятої до однієї четвертої громадян держави ототожнюють себе з «русько-советским миром», а й специфічне розуміння патріотизму, яке іноді полягає у готовності боротися зі зброєю в руках за цілісність України, що перебуватиме у статусі колонії чи протекторату «великой России». Як і належить, етнічне (україномовність) не збігається однозначно з національним (підтримка незалежності), хоча (і це знов-таки відповідає теорії модерної нації) існує певне етнічне ядро такої нації. Але у разі сформованості української нації число противників незалежності було б приблизно вдесятеро меншим, а патріотизм був би майже повністю тотожним незалежництву. Цього немає, тож противники незалежності України становлять вагомому електоральну групу, яка наразі превалує в Донбасі і становить до 40% виборців на півдні та сході України. Вплив цієї групи на політичні процеси міг би бути мінізований у разі, якби число переконаних прихильників незалежності сягало 75–80% усіх громадян, а це означає, що йшлося б не просто про політичну, а про політико-культурну українську ідентичність цієї спільноти.

Ця проблема значною мірою закоріненена в тому феномені, який можна назвати об'єктивною спадщиною колоніального/неоколоніального часу – починаючи від ментальних, глибоко підсвідомих настанов, які вкорінені в культурі повсякденності і сформувалися ще під час періодів поділу України між тими чи іншими державами і закінчуючи різними мірами економічної та культурної інтегрованості регіонів країни до колишнього «всесоюзного» (російсько-імперського) простору. Сюди ж належить і наявність в Україні Донбасу – одного з не багатьох регіонів СРСР, де справді працював «плавильний казан» і творилася «нова історична спільнота – советський народ» (це стосується і Криму з його переважно переселенським населенням, а частково й великих портових міст Причорномор'я).

На мою думку, з часів Грушевського майже нічого не змінилось, українці дуже дружній та братський народ. Національної ідентичності та любові до волі, хоч греблю гати, просто потрібна людина, яка направить все це в потрібне русло, щоб довести всім, а головне собі: «Ми непохитні, дружні та єдині» Цього керівника не потрібно шукати в натовпі, а в собі і любити свою вітчизну. Бо, як стверджував Джордж Гордон Байрон «Той хто не любить свою країну, нічого любити не може.»

Пашкевич Ольга
студентка 1 курсу, факультету
Тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ІМПЕРСЬКА АСИМІЛЯЦІЯ Й УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ

В Україні є певна кількість українців, які вважають себе кимось абсолютно спорідненим із росіянами, й принципово не здатні диференціюватися від іншого народу, бачити об'єктивні демаркаційні лінії між українським і російським у мові (українську вони сприймають як говірку, наріччя російської), мистецтві, літературі, традиціях тощо. Саме до них передусім апелюють «кремлівські чекісти», заперечуючи самостійність, окремішність, відрубність українців як етносу і нації. Хоча насправді йдеться про відродження міфу, який культивувався у Петербурзі впродовж століть. Його метою було стерти об'єктивні етнокультурні та соціально-політичні відмінності між народом-завойовником і тубільцями приєднаної території заради тотальної асиміляції, цілковитого розчинення та поглинання українців у російській етнічній масі.

Що то був міф, точніше, комплекс виробленої колонізатором міфів, яскраво засвідчує таємна настанова Єкатерини II князеві В'яземському при вступі його на посаду генерал-прокурора 1764 року: «Мала Росія, Ліфляндія, Фінляндія

суть провінції, що правляться конфірмованими їм привілеями, порушувати які відмовою всіх раптом дуже непристойно б було; одначе і називати їх чужинцями й обходитися з ними на такій же підставі є більше ніж помилка, а можна сказати з упевненістю – дурість. Ці провінції, також і Смоленську, слід найлегшими способами привести до того, щоб вони обрусіли та перестали б дивитись як вовки в лісі... Коли ж у Малоросії Гетьмана не буде, то слід намагатися, щоб навік й ім'я Гетьманів зникло».

Варто звернути увагу на те, що російська «просвіщенна» імператриця добре розуміла, що у цих регіонах імперії живуть «чужинці» (Смоленщина – то білоруси-литвини), яких слід «привести до обрусіння», але які дивляться на Росію «як вовки в лісі». Етнічна «анігіляція» (тут більше підходить саме цей термін, а не «асиміляція») найбільше вдалася на Смоленщині, найменше – у Фінляндії, проте в останній саме у тій частині країни, яка за часів Єкатерини II належала Росії, у 1918 році кілька місяців проіснувала т.зв. Фінляндська соціалістична робітничка республіка. Ну, а настанова, щоби «навік і ім'я Гетьманів зникло», то вона засвідчує розуміння імператрицею докорінної відмінності традицій політичного устрою Росії й України.

Цей комплекс міфів треба було нав'язати підкореним. І тут Росія мала й має донині певний успіх. Бо ж влада в колоніях тримається далеко не тільки на багнетах завойовників, а насамперед на їхньому вмінні маніпулювати тубільцями. Не випадково наразі в постколоніальних студіях загальником вважається твердження про обов'язкове прагнення колоніальних імперій змусити колонізованих дивитися на самих себе очима колонізатора й оцінювати все з його позиції, тобто – діяти не на свою, а на його користь.

Ясна річ, ті міфи поширилися не спонтанно, а внаслідок значних зусиль пропаганди, імперської культури, освітньої політики тощо. Після здобуття Україною незалежності ці зусилля імперського центру, попри зменшення ресурсів імперії, феноменально активізувалися та урізноманітнилися за рахунок зубожіння населення Росії, деградації освіти, науки, медицини тощо. Вони забезпечувалися глибоким, усебічним проникненням після 1991 року в Україну російських мас-медіа (які незрідка діяли під прикриттям формально українського статусу), засиллям російського шоу-бізнесу та відповідного гатунку літератури, експансією російського капіталу тощо. Практично не можна було назвати жодної сфери українського буття, де не було б російської присутності, причому здебільшого дуже специфічної, відверто чи ледь замасковано імперської. Тут не йдеться про природний і необхідний процес культурних запозичень, без якого нормальний культурний розвиток будь-якої нації неможливий. Проте перевищення міри навіть корисного запозичення призводить до розчинення однієї культури в іншій, до асиміляції та анігіляції нації, до цілковитої втрати духовного суверенітету національної культури.

Який сенс ми вкладаємо у поняття «суверенітет культури»? Це духовна самостійність і притомність нації, яку усвідомлює широкий загаль, емоційно забарвлене переживання унікальності власного буття і бачення світу як самодостатньої цінності, почуття національної гідності й упевненості у творчих

силах свого народу. Зрештою – це комплекс національно-культурної повновартості, який нівелює всі спроби прищепити комплекс меншовартості.

Наразі в українському суспільстві, навіть у частині елітарної культури, практично немає дієвої системи культурного розпізнавання «свій – чужий», чимало українців не бачать демаркаційної лінії між українським і російським, на що робив ставку Кремль у період намагань створити так звану Новоросію.

Суб'єктивне розрізнення особою і нацією «свого» та «не свого» (звичайно, не в морально-оцінному, а в суто фактичному сенсі) – одна з найсуттєвіших і найпростіших водночас умов духовної суверенності культури. Це відчувається та усвідомлюється на рівні сюжетів, лексем, традицій. Представники того чи іншого етносу і нації, якщо вони не втратили відповідної самосвідомості, досить чітко визначають межу між «своїми» та «не своїми» культурою, традицією, звичаєм. Ще раз повторимо: нормальний розвиток національної культури не можна уявити без запозичень. Але йдеться про те, які саме впливи та запозичення сприяють збереженню власних культурних надбань народу, його етнокультурній ідентичності, а які відіграють роль своєрідного «троянського коня», призводять спочатку до згладжування рис культурної самобутності, а потім і до повного розчинення однієї людської спільноти в складі іншої. Асиміляторські зусилля дуже часто починаються із замаху на духовний суверенітет народу, знецінення його культурних вартостей у власних очах. Унікальність нації заперечується, а вся увага зосереджується на рисах, які зближують її з асимілятором, і наявність їх стає провідним аргументом у закликах відмовитися від того, що робить цю спільноту людей несхожою на інших, і тим самим заглушити її «мелодію» в «оркестрі людства», підсиливши натомість «партію» імперського колонізатора-асимілятора.

Дослідник Віктор Пустотін на конференції в Києві ще в 1993 році зазначав: «У роки радянської влади між російською та українською культурами була своєрідна мембрана, котра завдяки покровительству держави допускала лише одностороннє «вливання» російської культури в українську й прагнула не допустити протилежної тенденції. Така стратегія була необхідною з метою культурного, інформаційного об'єднання всіх територій СРСР. Таким було ставлення не тільки до української, а й до всіх решти національних культур. Це не провина самої російської культури, але сприяння її поширенню, розширення сфер її впливу було поставлено в ранг державної політики СРСР. І російська культура цей шанс не прогавила.

Для того, щоб українська культура зміцнилася та могла на рівних взаємодіяти з російською, потрібен певний захист її від експансії останньою, певна відрубність, окремішність від неї... Цілком природно, що російська культура постійно самостверджується не тільки всередині Росії, а й за її межами. Адже розширення меж її впливу – це запорука її внутрішньої стабільності. Але в українській культурі ще не вироблено механізм реакції проти експансії російської культури в ім'я збереження себе самої. Сьогоднішній період для неї – це період внутрішньої нестабільності: захисні механізми, спрямовані на самозбереження та розвиток, ще не вироблені».

Так, самоствердження національної культури за межами національної держави – це запорука її внутрішньої стійкості (мабуть, цей термін більш вдалий), поєднаної з динамікою розвитку. Проте коли ця культура не лише силоміць нав'язується іншим націям, а ще й виступає своєрідним фільтром, який відгороджує ці нації від «світового оркестру», ретельно відбирає, що саме їм дозволено сприймати з інших культур, займається імплементацією надбань світової культури для залежних культур від свого імені та у своїй мові (включно з мовами живопису та танцю), – це вже ознака імперської, колонізаторської культури. За нашої пам'яті в СРСР (за винятком «другої українізації» часів Петра Шелеста) українці отримували здобутки світової культури через посередництво Москви й російської культури (зовсім не такої безневинної, до речі, як стверджував Віктор Пустотін). І зараз ці процеси не спинені, хоча за останні роки притлумлені.

Кожна нація має використовувати для збереження свого «Я» захисні механізми. Українська не є винятком, хоча в українському випадку є помітна специфіка, та це вже інша тема, що потребує особливого розгляду.

Строканова Анастасія
студентка 1 курсу, факультету
Тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Фактором буття українства як великої соціальної групи є українськість в її етнічній, культурно-мистецькій, громадянсько-політичній та інших формах.

Люди розмовляють різними мовами, мають відмінні культурні орієнтації й уподобання, але за наявності у них стійких комунікативних зв'язків і спільних економічних і соціальних інтересів створюється фундамент для високого рівня групової національної солідарності.

Поняття ідентичності розкриває індивідуальну, особистісну та соціальну сторони «Я-концепції» особи, а не тільки якусь одну з її сторін.

Проблема ідентичності для багатьох країн, у тому числі і для України, має ще один вимір – посткомуністичний, теоретико методологічний. У марксистсько-ленінському суспільствознавстві ідентичність людини жорстко детермінувалася його класовою приналежністю, її об'єктивними характеристиками та не потребувала її свідомого самовизначення. На противагу цьому для багатьох дослідників поняття ідентичності стало універсальною пояснювальною парадигмою всіх сучасних суспільних явищ і процесів, що замінила класовий підхід радянського суспільствознавства.

Національна ідентичність українців є реальною за умови її конституційно правової, соціально-політичної основи з явною перспективою виходу за межі національного. Ідентифікація має звільнитися від зовнішньої національної необхідності. Це не означає знищення культурно- 32 національного, проте це явище має переважно регіональний характер. Аналіз соціологічних опитувань показує, що підстави для подібних висновків у сучасних українських реаліях безперечно існують

Простір відкритий, передбачає майбутнє й спонукає до дії. Закритий й олюднений простір стає «місцем». У порівнянні з простором «місце» є спокійним центром певних цінностей.

Людям необхідне як місце, так й простір. Місце-це безпека, простір-це свобода; ми прив'язані до першого й тужимо за другим. Немає кращого місця, ніж рідний дім.

Позитивно сформована ідентичність – вагомий чинник соціального здоров'я громади, її самодостатності та життєздатності.

Для більшості українського населення проблема вибору ідентичності полягала у відмові від соціальних (козаки, кріпаки, хлібороби), конфесійних (православні, греко-католики), регіональних (русини, малороси, поліщуки, бойки, гуцули) та інших самовизначень та у наданні переваги загальнонаціональному поняттю «українець».

Михальчук Павло
студент 1 курсу, факультету
Тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ

Національне самовизначення – право кожного народу на визволення й утворення власної самостійної держави або добровільне влаштування взаємин з іншими державами на основі федерації чи автономії.

Проблема становлення національної ідентичності, актуалізована реальним суспільно-політичним контекстом, активно піднімається в Україні в дослідженнях з етнопсихології та етндержавознавства у 1990-х– на початку 2000-х років. У них національна ідентичність визначається як процес ототожнення, уподібнення себе з певною нацією. У особистості з'являються суб'єктивне відчуття належності до національної спільноти, прийняття її групових норм і цінностей.

Сучасний світ все більше розмиває грані між застарілими «межами дозволеного». Наразі, кожна людина має шанс стати тим, ким вона бажає, боротися за свою рівність і гідність.

Разом з тим, співпричетність до українського культурно-інформаційного простору може бути як підсумком пасивної етнізації, так і активного акту самовизначення особистості, усвідомлення себе частиною української нації. Тому до представників українства можна віднести не тільки українців за походженням, а і всіх тих, хто свідомо відносить себе до української спільноти, будучи учасником українського культурного та політичного буття. Себто, до кола поняття «українська ідентичність» можна відносити як етнічних українців, так і активних та свідомих представників неукраїнців – тих, хто пов'язав свою долю з Україною, зокрема, здійснив вагомий внесок у розвиток української культури, науки, державності.

Без скріплюючої спільноту ідентичності, не існує спільноти. Спільнота, яка не базується на спільній ідентичності – добровільному визнанні індивіда приналежним до спільноти – або ілюзорна, або примусова, а отже й недовготривала.

Проблема з ідентифікацією постає, коли член суспільства соромиться свого оточення або відчуває відчуженність по відношенню до інших ідивідів. Без спільної ідентичності немає спільноти. Без спільноти не може бути побудована держава.

Ідентичність не може бути сформована насильно. Людина отримує особисту і групову ідентичність або через виховання, або ж добровільно. Накинуті ідентичності, як от «радянський народ», рано чи пізно відкидаються.

Корягін Олександр
студент 1 курсу, факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОРІВНЯННІ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ (ЯПОНІЯ, КИТАЙ, США)

На сьогоднішній день у світі гостро постає питання ідентичності етносу, що є основою незалежності і самобутності держави. Щоб зрозуміти основні фактори і етапи її розвитку ми розглянемо приклад декількох країн, що мали дуже різні умови свого розвитку.

Україна представляє класичний європейський етнос, що створив свою державу, а потім через ряд умов втратив свою незалежність але час від часу проявляв активні дії для її повернення. Українська національна ідентичність базується на принципах здобуття та захисту своєї незалежності, мови, віри та

традицій. За часів Київської Русі Україна була однією з провідних держав але поступово під впливом феодальної роздрібненості та деяких протиріч, що залишились від хрещення Русі вона впала під натиском монголів. Наступною вдалою спробою незалежності стала Гетьманщина але одразу після смерті Б. Хмельницького, почалася Руїна і втрата незалежності під приводом роз'єднання українського народу. В ХХ ст. була створена УНР яка проіснувала недовго і знову ж через відсутність єдності серед народу. Отже вирішальним фактором для української ідентичності є єдність українського етносу.

Китай є представником класичної нестабільної країни, навіть на сьогоднішній день у КНР стоїть проблема під назвою «Одна країна-дві системи». За часів імперії у Китаї змінилося багато династій, він знаходився під монгольською окупацією, на його трон садили іноземців. Після Другої світової війни Мао Цзедун при підтримці радянського союзу зміг встановити практично повний контроль над всією територією Китаю крім о. Тайвань. Отже китайська ідентичність створювалась в умовах сильної політично-економічної нестабільності і спрямована в першу чергу на побудову і зміцнення стабільного суспільства.

Японія є представником країн, що довгий час провели в ізоляції але при цьому змогли в неймовірно короткий строк розвинути до необхідних для комфортного існування в нових умовах рівня. Причому країна змогла пережити декілька спроб захоплення за класичними сценаріями. В 1274 і 1281 р.р. японці переживають спробу нападу Монгольської імперії. Сімабарське повстання (1637-1638) - бунт християн під керівництвом ієзуїтів але через невдало обраний момент і проблеми логістики спроба встановлення християнської влади провалилась. І третя спроба була під час революції Мейдзі (1868-1869 р.р.) коли колоніальні імперії очікували, що після громадянської війни країна буде ослаблена але на їх здивування прямо під час війни імператорські сили провели реформу війська створивши сучасну на то момент армію. Також японці відомі своєю єдністю під час випробувань, що падають на долю їх країни. Їх погляди з однієї сторони дуже раціональні і футуристичні тоді як з другої сторони вони є фаталістами та містичками, що поважають та цінують всі свої минулі заслуги. Отже японська ідентичність базується на принципі готовності пожертви заради батьківщини.

США країна, що має дуже дивну і унікальну історію адже виникла вона наприкінці XVIII ст. на захопленій території але при цьому, як говорили про неї різні люди в різний час «Це країна ідеалістів, побудована ідеалістами для ідеалістів» ця теза в деякій мірі є правильною адже США ось вже 300 років слідує одному політичному курсу на побудову процвітаючого демократичного суспільства. Однією з особливостей цієї країни, що можна віднести до мінусів є її заплутане законодавство так в США в будь-який момент можуть використати закон, що був створений для специфічної ситуації десь в XVIII-XIX ст. Якщо копати глибше то такої етнічної групи як американці не існує (корінне населення носить назву індіанці). Отже американська ідентичність – це суспільство, що готове встати на захист ідеалістичних мрій та цілей.

Звідси слідує, що кожен етнос в своїй ідентичності навіть якщо він і мав, спільні моменти з іншими етносами все одно має свою власну унікальну ідентичність, що продиктована його власним культурно-історичним розвитком, географічним положенням, багатством та філософією.

Поліщук Володимир,
студент 1 курсу, факультету
Тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Лаута Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

КУЛЬТ ГОСТИННОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Українська гостинність представляє собою багатовікову традицію. Саме у сучасних умовах обрана тема набуває актуальності тому, що гостинність розглядається не тільки як джерело вивчення побуту нашого народу, а й вияв гуманізму, міжкультурної комунікації та взаєморозуміння. У сучасних умовах, коли люди все частіше почали відчувати всю згубність моральної деградації суспільства, корисно звернутися до досвіду предків, до своїх культурних витоків. Наше залучення до культурних цінностей починається з традицій української гостинності.

Гостинність має історичний характер, тобто вона виникла не відразу, а поступово формувалась у процесі розвитку народу, отже, несе на собі більш чи менш виразні сліди етапів цього становлення. Ще київський князь Володимир Мономах у своєму «Повчанні дітям» зазначав: «Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов,... бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною».

В українській культурі гостинність традиційно формувалась на підставі християнських принципів милосердя і добра. Так, Біблійна енциклопедія визначає гостинність як «щедрість душі людини, поєднання благородства і поваги до людей». З давніх часів українці гостя приймали щедро, обов'язково припрошуючи сидати, що пов'язано з різними прикметами. Пригощаючи, казали: «Чим багаті, тим і раді», «Що хата має, тим і приймає». Вважалося непристойним дізнаватися у гостя про мету його приходу. Традиції гостювання суворо регламентувалися. Так, засуджувалось гостювання під час польових робіт та в будні дні; гість повинен був обов'язково переступити поріг хати, виявляючи глибоку повагу до предків, які за повір'ям, мешкали саме під порогом.

Гостинність – це в певному сенсі загальна налаштованість щодо іншої людини, яка формується під впливом багатьох чинників. Гостинність кожного

народу неповторна за своєю сутністю і набуває різних форм, оскільки, де б вона не формувалася, завжди відображала думки і почуття людини. Саме тому українська гостинність, хоч і має, з одного боку, глибинні витoki спільні для всіх слов'ян, але з іншого – вирізнялась особливою гуманністю, що безпосередньо вплинуло на менталітет українця.

Так, традиції української гостинності розкривають щедрість і привітність українців, доказом того є те, що кожна родина намагається якнайкраще і найсмачніше погостувати гостя усім, що має вдома, навіть, якщо потім буде сидіти «на воді і хлібі». Поширене серед українців вітання, як форма доброзичливості теж мало вплив на культ гостинності. Вітання здійснювалось за допомогою потиску рук. А за уявленнями українців, будь-яке фізичне доторкання пов'язане з вірою в його магічну силу. Виходячи з цього, регламентувались і самі доторкання, і норми відстані між тими, хто контактував.

З українською гостинністю тісно пов'язана і доброзичливість, що виявляється у формах співчуття, вибачення, подяки. Це спричинювалась непорушністю сімейного ладу й культом «малої родини» серед українців з незаперечною субординацією батьків, дітей й сакральністю батьківського авторитету. Зазначений принцип позначався на традиціях гостинності, відповідно до яких ритуал починався із пріоритету старших за віком та соціальним статусом.

Звісно, традиція гостинності зазнала певною мірою еволюції і не є відповідною до минулого імпазантною, показовою. Але її сьогодні можна впевнено вважати національною рисою, що уособлює не тільки матеріальні і духовні цінності, а й має високий комунікативний та інтеграційний потенціал. Традиції гостинності набувають сьогодні нових форм і змісту, залишаючи загалом свою стрижневу структуру як прояв найважливішого культуротворчого чинника цивілізації протягом всього її існування від витоків до майбутнього

Пикало Вероніка,
студентка магістратури 1 року навчання
факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Максюта Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

ДО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИШКІЛ!

В суспільно-історичних процесах взаємодіють етнокультурні, релігійні, соціально-психологічні та політичні тенденції утвердження й розвитку спільноти. У кожному суспільстві, на конкретних його етапах, у підсумку, домінують матеріальні й духовні потреби та інтереси окремих соціальних

прошарків, класів, які демонструють відповідні зусилля для їх практичного зміцнення.

Але ж при цьому піддається постійним випробуванням сама людина, людська гідність, а, разом з тим, також актуалізуються нові умови етнонаціонального буття.

Загалом кажучи, соціальні й моральні якості людини внутрішньо взаємопоєднані, демонструючи свій потенціал за відповідних соціально-політичних умов. *Соціальні якості особистості* – рівень її правової, політичної культури, громадянської освіченості і т.д. – прояви потреби бути учасником соціально-політичних процесів. *Моральні ж якості* «присутні» у життєпроявах соціальних, як моральні почуття прийняття чи не прийняття перших, але перші при цьому не зникають у других, і якраз тому формується буттійнісна визначеність у їх взаємодії. Проблема загострюється за обставин, коли моральні якості розчиняються у якостях соціальних. Бо при цьому елімінується єдино прийнятний щодо людської особистості статус необмеженості особистісних моральних проявів.

Національна єдність формується та зміцнюється її закоріненість у найглибінніших історичних витоках етнічного буття, шляхом визрівання й зміцнення спільності культурних тенденцій та процесів націотворення.

Українські мислителі, громадські діячі нової та новітньої історії обстоювали ідеї єдності індивідуально-особистісного буття й буття суспільного, принцип людської свободи, як визначального людиностверджувального начала, але – і як шлях успішного розвитку суспільства, подолання кризових явищ [Див. напр.:1].

Революційні зміни в суспільстві розгортаються завдяки значній концентрації енергії мас, спрямованої на реалізацію конкретних цілей та завдань, але, коли дані перетворення супроводжуються й дисипативними процесами, втратою існуючої енергії суспільної єдності, роз'єднанням більш-менш стабільної національної єдності. За таких умов запановують руйнівні тенденції, що негативно відбивається на стані й перспективах соціального розвитку і що, отже, підводить до необхідності віднаходження нових шляхів та засобів об'єднання – на нових засадах.

Формування та володіння істинним національним почуттям є істотними прикметами життєздійснення й самотворчістю стверджувати свої життєві цілі та завдання, реалізуючи, разом з тим, і потреби суспільного розвитку.

Лише вільний національний, соціокультурний простір буття індивідуальності супроводжується зародженням та зміцненням розвинених національних почуттів. А найглибшими, сакральними почуттями особистості може бути почуття любові до своєї землі й Вітчизни, коли на чужині, за словами Т. Шевченка, навіть сонце не зігриває, любові до рідної природи.

Національне буття – багатопланове, багатоспрямоване, демонструє розмаїття етнокультурних проявів, є живим організмом історичного поступу спільноти, коли, отже, змінюючись, зміцнюється його життєвість. Остання зманіфестується, зокрема, появою нових форм національно-культурного розвитку, національної свідомості та самосвідомості, проявами буття нації і як

особистісного життєздійснення особистостей, життя «аристократів духа». Принагідно нагадати, що життя і творчість Григорія Сковороди припадає на історичний період української історії, коли остаточно знищувалися залишки політичної автономії (Гетьманщина) та мало місце жорстоке покріпачення українського населення. Але чи не найголовніше, зрештою, при цьому руйнувалися антропологічно-екзистенціальні виміри українського буття, української людини, коли уся наступна українська історія колоніальної залежності призвела до того, що, за виразом відомого сучасного українського філософа С. Грабовського, «елітарний тип «Сковородинівської людини» вигибів у таборах», було знищено.

Формування досвіду національно-культурного буття розгортається на шляхах генералізації розмаїття життєвих проявів, здобутків та життєзначимих доленосних національних зманіфестувань, є демонстрацією більш значущо стверджувального поширення присутності етнічного в усіх життєвих актах, його «повсюдність» у суспільстві. І чи не Сковородинівська людина – суверен – активний учасник Революції Гідності?

Філософська творчість геніального Григорія Сковороди покликана все дійовіше солідаризувати українську націю, возз'єднуючи у важливіших антрополого-екзистенціальних вимірах із нашим минулим, зорієнтовуючи на доконечність відновлення й зміцнення моральних якостей сучасної української людини. І, відтак, необхідна ретельна підготовка до ґрунтового освоєння, сучасного переосмислення цієї творчості.

... Бачиться у перспективі пам'ятник геніальному Григорію Сковороді, кращому другові українських студентів у «Студентському сквері» НУБіП України!

Література

1. Максюта М.Є. Свобода та ідеали істинної людини : *Григорій Сковорода: стійкість пошуку* : монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С.268-292.

Мазур Вікторія,
студентка магістратури 1 року навчання
факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Максюта Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

ДО АКТУАЛІЗАЦІЇ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: КОНТЕКСТ ЄДНОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО БУТТЯ

Традиційно філософська, проблема людини тією чи іншою мірою заторкувалася упродовж усієї історії вітчизняної та зарубіжної філософії, у XVII-

XVIII ст. вона привертала підвищену увагу мислителів, письменників, громадських діячів, духовенства.

Період XVII-XVIII ст. у розвитку української філософської думки був відзначений виходом на передні позиції гуманістичної проблематики, усе більшої гостроти набували питання умов, перспектив, смислу, мети життя людини. Безперечно, це було викликано подальшим ускладненням усіх аспектів людського буття – соціально-економічних, духовних, національно-культурних процесів. Адже епіцентром останніх й була людина, її внутрішні духовно-інтелектуальні інтереси та запити, душевний розвиток і потреби та можливості реалізації трудової діяльності, матеріально-економічних умов життя. По суті, в якості визначальних при цьому окреслювалися проблеми людської гідності, честі, можливостей самоздійснення особистості, призначення й щастя кожного незалежно від походження та соціального статусу. Представники, наприклад, західноєвропейської матеріалістичної філософії (Гольбах, Гельвецій та ін.) вважали, що людина, суспільство й суспільні відносини є, по суті, проявами вічного, незмінного природного буття. Останнє охоплює також, переконаний П. Гольбах, царину духовного світу, який, отже, повинен пізнаватися за зразком фізичної природи. Уникати помилок, пізнавати й зрозуміти себе – значить пізнавати закони природи, їх «заломлення» в усьому існуючому, у тому числі, безперечно, і в самій людині, пізнавати людську природу, відмінності якої отримують матеріалістичне тлумачення. Адже знання видимого світу, закономірно, мають поширюватися й на світ невидимий, духовний.

Найбезпосереднішими, *природними* для людини чинниками, що спрямовують її життєві прояви, при цьому розглядаються індивідуальні інтереси, егоїстичні спонування, які, вважається, зрештою, визначають і суспільні спрямування. Узгодження індивідуальних егоїстичних інтересів та інтересів суспільних, як вважалось, цілком досягне завдяки виробленим розумним началам, як результатам поглибленого пізнання людської природи. Останню ж репрезентують людські потреби, пристрасті, бажання, вочевидь, пов'язані із життєдіяльністю людського тіла. У підсумку в якості безсумнівно визначально обстоюється принцип «розумного егоїзму», у межах і на засадах якого буцімто можуть і повинні гармоніювати індивідуальні й суспільні інтереси.

Григорій Сковорода ж, послідовно обстоюючи свою концепцію людини, мети і призначення людського життя та умов досягнення максимально бажаного для кожного щастя, наголошує на можливості останнього лише на вічних, непохитних засадах, а не на проминальних задоволеннях матеріальних тілесних потреб. Адже позбавлені статусу дійсності справжнього буття, і ці потреби, і тілесність людини. У діалозі «Розмова, названа алфавіт, або буквар миру» мислитель зосереджується, зокрема, на обґрунтуванні концепції «сродної» праці, коли обстоюється ідея залежності природи людини лише від Бога, від невидимої натури. «Хто з Богом згідніший, той мирніший та щасливіший». Це значить: «*Жити за натурою*». Хто не каже цього: «*Жити за натурою*»? Але ця помилка є шляхом усілякої пагуби, коли хто, змішавши рабську і панівну натуру в одне єство, замість прозірливої та божественної вибирає собі керівницею скотську і сліпу натуру. Це є рідне нещастя, незнання про Бога, непізнання мирної дороги, рух

шляхом нещастя, що веде в царство тьми, в житло неспокійних духів». «Жити за природою» - це заклик, спрямований до внутрішньо вільної людини, до її «панівного», визначального започаткування та проходження *свого*, світлого, *бо само-стійно висвітленого* освоєними знаннями себе і тому гідного, а не «в п'їтмї», життєвого шляху. Коли людське ество визначене й утвердилося на засадах «панівної натури», то, отже, життєвий шлях, її *життєздійснення в суспільстві* не буде нещасливим. І характер буття суспільства також визначатиметься якраз позитивно налаштованими, мирними, вільними від «рідного нещастя» людьми, того нещастя, що викликається відсутністю збагнення вимог реалізації своєї пізнаної природи – і тому «рідного»! Не «жити за природою» - значить «перебувати в житлі неспокійних духів», у подібне «житло», зокрема, також перетворюється суспільство. Людина гідна спромагається «жити за природою» і тому єдина протистоїть перетворенням і суспільства в «житло неспокійних духів».

Але, не спроможна змінювати свою природу, людина може, а головне – *повинна її пізнавати*, бо необізнаність стосовно цього, по суті смисложиттєвого питання – своєї природи, призводитиме до тяжких наслідків. Адже, зазвичай позбавлені знань своєї природи, себе, люди обирають не відповідний їм характер діяльності і, навіть вдаючись до наукових знань, не спромагаються максимально проявляти себе у обраній невиправдано царині та бути щасливими. Вирішальним є дотримання вимог пізнаної своєї невидимої природи, *свого Бога*, а не природи матеріальної, тілесної, зокрема про що можуть також свідчити й знання наукові. І така людина є моральною, піднявшись до цього рівня завдяки внутрішній праці самопізнання, дотримуючись визначального для кожної людини закону, заради якого, наголошує мислитель, ми, власне, й з'являємося на світ, хоча народжуємось без нього. Людина у філософській творчості Г. Сковороди розглядається у вищих вимірах її призначення – із висвітленням, обґрунтуванням значення людського в людині, свого Бога, як умови реалізації свого покликання, бути достойним членом «плодоносного суспільства саду».

Іщук Олена,
студентка магістратури 1 року навчання
факультету тваринництва та водних біоресурсів,
Соколова Олександра,
аспірантка кафедри філософії
та міжнародної комунікації,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Максюта Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ЕКСПЛІКАЦІЇ ФЕНОМЕНА «ЦІЛА ЛЮДИНА»: ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА І ПАМФИЛО ЮРКЕВИЧ

В реальному повсякденні, як і в життєздійсненні в цілому, людина не пристосована в усій значущості і неповторності її індивідуальності, зазначає

Григорій Сковорода. Він прагне чіткіше показати важливість розуміння людьми своєї глибинної, постійно в усіх її розмаїтих проявах внутрішньої суті, через їхню внутрішню незосередженість від них прихованої, коли володіють лише уявленнями поверхневими, *не завершеними у важливіших, життєстверджуючих якостях*: люди позбавлені «цілості»! Визначальною передумовою повернення до життя «в собі цілої людини» є у першу чергу відкривання, розвиток можливості вичерпніше «самого себе бачити» поглядом, збагаченим знаннями про себе.

Необхідність кожного здобутися на статус «цілої» людини є життєвою, що може й повинно вирішуватись як непроминальна мета на шляху самопошуку, як «добудови» людини «цілої». При цьому Г. Сковорода зосереджує увагу на «головній нашій людині», адже зовнішнє, тілесне існування уповні залежне від внутрішнього, від духовності й мислення. Думка є панівною для людського буття, вона «розмислює, радить, визначає, приневолює», «хвилюється день і ніч», вона є нашим «місцеперебуванням», а отже «думка – це ми, а ми – це наша думка». Подібні твердження спрямовують на звільнення від тілесної залежності, але це, застерігає мислитель, не прямий шлях лише розширення знань завдяки, буцімто, віднаходженню «повного бачення» своєї зовнішності, як інколи підступно робляться поспішні висновки. Бо глибоко не засвоєні, не переосмислені та, зрештою, *не пережиті нові думки є швидкопроминальними*.

Поступове входження у необхідний по-людськи природний статус людини «цілості» є розгортанням людського життя як виходом на свій неповторний життєвий шлях процесами індивідуального змушнення себе як нової людини, розгортанням результату духовної праці самопізнання та самозаглиблення і їх практичними продовженнями: «ціла» людина мужня, бо упевнено демонструє розуміння переваг «чесної миттєвості», «святості дня» та «чистоти року».

Якраз для «цілої людини» самозрозумілим є заклик «Суций день тільки наш!»

Наведені порівнювання та визначені переваги як вимоги до життєздійснення зверненої до себе людини є процесом індивідуально-особистісним, неповторним, як на наш погляд, внутрішнім світоглядово-філософським «круглим столом» актуалізації чинників душевної праці, активними учасниками якого є всі «впливові діячі» життєздійснення людини: цілі, плани, ідеали, схильності, прагнення, життєвий досвід і т.д. Внутрішній діалог цих «учасників», як реалізація самопізнання і є, зрештою, внутрішнім «виповненням» та життєпроявами людини у «цілості» її «щомиттєвого» і «щоденного» перебування – людини, «господаря свого дня».

«Ціла» - людина сердечно врівноважена відповідними знаннями й досвідом душевної праці, обстоювання життєво важливих пріоритетів, достатністю життя, відзначеним перебуванням у єдності умов спроможностями переживати радість свого буття. Саме для такої людини, для якої відкрилась дійсність її життєвого простору глибинними індивідуальними зв'язками, екзистенціальним є відкриття актуальності цієї данності – порівняно із

непідвладними для неї як минулим, так і прийдешнім. «Ціла» людина живе повноцінним людським життям, заповнюючи *собою, неповторною і безцінною*, свій день, коли вимога: «Лови день!» трансформується результатом її внутрішнього народження. Головне, наголошував Г. Сковорода – започаткування цього процесу внутрішнього сповнення свого дня самозростаннями, керуючись глибокою вірою в можливість «істинної» людини, визначальними життєвими засадами для якої є пізнання істини свого Бога.

І цілою стверджується людина, «самозвітуючись» стосовно життєвості своїх людських якостей, тому вона постає внутрішньо *організованою* індивідуальністю. Не залежно від конкретних історичних, національно-політичних умов та обставин життєздійснення людина завжди на перетині складних процесів, тенденцій тією чи іншою мірою загрозливих для її буття. «Цілісність» найістотніша ознака людини, яка спмагається зберегти чистоту помислів, прагнень, ідеалів та відповідність їм своїх вчинків, *життєздійснення в цілому*.

Зберегтися значить і замислитися над наявним у першу чергу у її людських проявах, а значить людські прояви постійно поглиблювати якістю людськості, наголошує Г. Сковорода, свідомістю *свого Бога*, не даючи загинути своїм найціннішим людським якостям. Він вчить, що *уціліти можна* лише реалізацією активної, стверджувальної позиції зміцнення, розвитку своїх кращих якостей. А не завдяки пасивно-споглядальному відношенню до світу, коли перемога буде завжди за обставинами. За виразом П. Юркевича, доконечною умовою людиностверджувальної спрямованості знання є його якраз духовно-інтелектуальні трансформації, коли, переосмислюючись, вони сприймаються й переживаються, набувають статусу особистісного внутрішнього надбання – по-стають *«душевним станом»*.

На загал же, ідеї «цілої людини» Григорія Сковороди і Памфила Юркевича є свідченням світоглядно-філософської, у православно-антропологічних вимірах, реалізації заклику Сократа: «Піклуйтеся про свої душі!»

Саєнко Максим
студент 2 курсу,
спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»
факультет інформаційних технологій
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ЛОГІКИ В ІНЖЕНЕРІЇ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Одним із перших застосувань, що використовували термін штучний інтелект, була система теоретиків логіки, розроблена Алленом Ньюеллом, Дж.

К. Шоу та Гербертом Саймоном у 1956 р. Одна з речей, що робить логіка, - це взяти набір тверджень у логіці та вивести висновки (додаткові твердження), які мають бути істинними за законами логіки. Наприклад, якщо надати логічну систему, яка стверджує: «Усі люди смертні» та «Сократ є людиною», то дійсним висновком буде «Сократ смертний». Звичайно, це тривіальний приклад. У реальних логічних системах твердження можуть бути численними та складними. На початку зрозуміли, що аналіз такого роду може суттєво сприяти використанню комп'ютерів. Теоретик логіки підтвердив теоретичну роботу Бертрана Рассела та Альфреда Норта Уайтхеда у їхній впливовій роботі з математичної логіки, яка називається *Principia Mathematica*. Крім того, логіки використовували наступні системи для перевірки та відкриття нових логічних теорем та доказів.

Математична логіка завжди мала сильний вплив на сферу штучного інтелекту (ШІ). З самого початку поля було зрозуміло, що технологія автоматизації логічних висновків може мати великий потенціал для вирішення проблем і робити висновки з фактів. Рон Брахман описав логіку першого порядку (FOL) як метрику, за допомогою якої слід оцінювати всі формалізми подання знань ШІ. Не існує більш загального чи потужного відомого методу опису та аналізу інформації, ніж FOL. Причиною того, що сам FOL просто не використовується як комп'ютерна мова, є те, що він насправді занадто виразний, в тому сенсі, що FOL може легко висловити твердження, які жоден комп'ютер, яким би потужним він не був, не міг би ніколи вирішити. З цієї причини будь-яка форма подання знань є в якомусь сенсі компромісом між експресивністю та обчислюваністю. Чим виразніша мова, чим ближче вона до FOL, тим більша ймовірність бути повільнішою та схильною до нескінченного циклу.

Наприклад, IF THEN правила, що використовуються в експертних системах, наближаються до дуже обмеженого підмножини FOL. Замість довільних формул із повним набором логічних операторів вихідною точкою є просто те, що логіки називають модусом поненів. Як результат, системи, засновані на правилах, можуть підтримувати високопродуктивні обчислення, особливо якщо вони використовують переваги алгоритмів оптимізації та компіляції.

Іншим важливим напрямком досліджень логічної теорії було програмне забезпечення. Дослідницькі проекти, такі як Помічник на базі знань та Програміст Учень, застосовували логічну теорію для підтвердження правильності специфікацій програмного забезпечення. Вони також використовували їх для перетворення специфікацій у ефективний код на різноманітних платформах та для доведення еквівалентності між реалізацією та специфікацією. Цей підхід, який керується формальними перетвореннями, часто набагато більш напружений, ніж традиційна розробка програмного забезпечення. Однак у конкретних доменах з відповідними формалізмами та шаблонами для багато разового використання підхід виявився життєздатним для комерційних продуктів. Відповідними доменами є, як правило, такі, як системи озброєння, системи безпеки та фінансові системи в режимі реального

часу, де відмова системи має надмірно високі людські або фінансові витрати. Прикладом такого домену є дуже великомасштабний інтегрований дизайн (VLSI) – процес проектування мікросхем, що використовуються для центральних процесорів та інших важливих компонентів цифрових пристроїв. Помилка в чіпі катастрофічна. На відміну від програмного забезпечення, чіпи не можна виправляти або оновлювати. Як результат, існує комерційне обґрунтування використання формальних методів, щоб довести, що реалізація відповідає специфікації.

Ще одне важливе застосування логіки до комп'ютерних технологій було в галузі мов фреймів та автоматичних класифікаторів. Мови фреймів, такі як KL-ONE, мають жорстку семантику. Визначення в KL-ONE можна безпосередньо зіставити з теорією множин і числення предикатів. Це дозволяє спеціалізованим доводителям теорем, які називаються класифікаторами, аналізувати різного відношення між множинами, підмножинами та відношеннями в даній моделі. Таким чином модель може бути перевірена та позначено будь-які суперечливі визначення. Класифікатор також може виводити нову інформацію, наприклад, визначати нові набори на основі існуючої інформації та змінювати визначення існуючих наборів на основі нових даних. Рівень гнучкості ідеально підходить для управління постійно мінливим світом Інтернету. Технологія класифікатора побудована на базі таких мов, як Web Ontology Language, щоб забезпечити логічний семантичний рівень до існуючого Інтернету. Цей шар називається семантичною павутиною.

Гудзь Олена Миколаївна
студентка 2 курсу спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

«ЛОГІКА АБСУРДУ» НА ПРИКЛАДАХ КОНСТИТУЦІЇ СРСР ТА УК РСФСР

Саме поняття «логіка абсурду» власне є оксюмороном, оскільки логіка (від дав.-гр. λόγος – «міркування», «думка», «розум», «сенс») – це філософська наука про правильне мислення людини, а абсурд (від лат. absurdus – «безглуздий») – це дещо нелогічне, що суперечить здоровому глузду [2]. Але якщо в даній науці мають місце логічні парадокси, сформовані Зеноном, Расселом, Буралі-Форті, Кантором, Гільбертом, то й логічний абсурд має право на існування.

Логічний абсурд – це деякий вираз, який має внутрішнє протиріччя: в ньому щось підтверджується та заперечується одночасно. Також логічним

абсурдом може виступати вираз, який не має внутрішнього протиріччя, але це саме протиріччя з нього можна вивести. Однак слід зазначити, що абсурдний вираз не є нісенітницею, оскільки остання позбавлена будь-якого змісту.

Статті 132-133 ч. 10 Конституції СРСР свідчать про те, що «загальний військовий обов'язок є законним» та «захист Вітчизни є священним обов'язком кожного громадянина СРСР» [3], а стаття 209 ч. 10 УК РСФСР забороняє жебрацтво [5]. Зважаючи на те, що Велика Вітчизняна війна позбавила багатьох її учасників рідних, житла та здоров'я, жебрацтво було чи не єдиним спасінням в цій безвихідній ситуації.

Статті являють собою логічний абсурд, оскільки люди зобов'язані воювати, адже це зазначається в Конституції, і люди не повинні воювати, тому що після втрати здоров'я доведеться жебракувати. Тоді ж статті 209 суперечить стаття 12 ч. 1 Конституції СРСР про обов'язок праці, в якій зазначається: «Кожному – по праці в залежності від його здібностей» [3].

Конституція СРСР керується законом «все для всіх», це підтверджують певні статті, в яких зазначається, що те чи інше є «всенародним надбанням» (ст. 5-6 ч. 1) та ті чи інші дії призведуть до «збільшення всенародного багатства» (ст. 11 ч. 1), але водночас в статті 7 ч. 1 чітко прописано, що може входити в приватну власність колгоспного двору поза межами громадського колгоспного господарства. Фактично зрозумілим є те, що кожна людина не може володіти «землею, її надрами, водами, лісами, заводами, фабриками, шахтами, рудниками...» [3], але з позицій логіки це є абсурдним: якщо суспільство володіє всім, як зазначено в Конституції, воно в той же час не володіє всім, – а це вже є явним протиріччям.

Також логічним абсурдом можна вважати Закон «Про п'ять колосків» та Закон «Про самогоноваріння».

Логічний абсурд можна розглядати з іншого боку. Деякі прояви логічного мислення свідчать про те, що кримінальний злочин може бути виправданим, хоча він повністю суперечить поняттям моралі. Родіон Раскольников з роману Ф. Достоєвського був правий, коли зважував на терезах життя старої відсотниці й ті блага, які можуть принести її несправедно нажиті гроші бідним молодим та талановитим людям, а через них – всьому людству [1]. Мета несправедного дійства виправдовує її наслідки: одне вбивство проти надання допомоги всьому людству.

Керуючись такою логікою, можна виправдати закон про евтаназію (від грец. εὖ – хороша + θάνατος – смерть), який проіснував лише півроку. В ньому йшлося про надання людиною дозволу на власне вбивство комусь з близьких, а фактично визначалося як вбивство іншої людини через відчуття жалю [4]. Якщо людина просить про вбивство через серйозну хворобу, смерть може принести їй «полегшення». А отже, наслідки знову виправдовують мету з позицій логіки.

Таким чином, логіку абсурду доцільно використовувати в різних сферах дослідження, зокрема політичній та юридичній. Це сприятиме виявленню концепцій, що так чи інакше суперечать одне одному, дозволить поглянути на певні речі під іншим кутом та допоможе запобігти появі логічних протиріч.

Література

1. Калмыков А. А. Логика абсурда в современной политике : статья. Вестник Российского государственного гуманитарного университета / за ред. Пивоварова Е. И. Москва, 2014. № 1. 37–45 с.
2. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник: словарь. Москва: Наука, 1975. 14-15 с.
3. Конституция (Основной закон) СССР в редакции от 8 августа 1953 г. : [Веб-сайт]. URL : http://constitution.garant.ru/history/ussr-rsfsr/1936/red_1936/3958687/ (дата звернення : 10.04.2021).
4. Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР, 1917–1952 гг. [Текст] / Сост. : проф. А. А. Герцензон ; Под ред. [и с предисл.] проф. И. Т. Голякова. Москва : Госюриздат, 1953. С. 464.
5. Уголовный кодекс РСФСР : [Веб-сайт]. URL : http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?doc_itself=&infostr=xO7q8%20zl7fIg7vLu4fDg5uDl8vH/IO3lIOIg7%207x6%20Xk7eXpIPDl5ODq9ujo&nd=102010096&page=1&rdk=0#l0 (дата звернення : 10.04.2021).

Філіпова Єлизавета Вікторівна,
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ

У своїй життєдіяльності людина свідомо визначає себе відносно великої кількості суспільних утворень: сім'ї, етносу, релігії, мови, держави, країни, партії, громади, нації, місця проживання тощо. Це самовизначення, ідентичність може набувати найрізноманітніших форм.

Українська ідентичність не тотожна ні національній, ні етнічній. Національній – тому, що вона не обмежується кордонами держави Україна, і в певному відношенні є тотожною громадянській ідентичності як феномену політичної нації. Етнічній – оскільки, по-перше, система цінностей українського етносу, його культура, звичаї, обряди не є загальноприйнятими, а по-друге, українці – не просто етнос, один із багатьох, який мешкає на теренах України, а етнос титульний, що дає назву країні, державі та її символам. Крім того, Україна, як і всі країни, теж має свою неповторну природну та соціокультурну ідентичність, на підставі якої формується і внутрішній, і міжнародний імідж та бренд.

Водночас національна ідентичність – це синкретичний феномен, що містить у собі елементи і культурної ідентичності (виникають унаслідок дії етнокультурних чинників, сформованих протягом тривалого часу: історична

пам'ять, культура, мова, релігія), і громадянської (базується на домовленостях щодо норм соціально-політичного співіснування).

Світове напрацювання в галузі охорони і поліпшення здоров'я населення свідчить, що здоров'я – це комплекс соціального, психічного, генетичного та соматичного благополуччя людини зокрема і суспільства в цілому як єдиного на Землі, що приблизно в рівній мірі (по 25%) впливають на досягнення належного рівня тривалості якісного життя. Таким чином, рівень здоров'я, його збереження і поліпшення є медико - соціальною проблемою, яка потребує оптимального вирішення залежно від тих чи інших умов сьогодення, при зміні яких виникає необхідність вдосконалення організації та управління системою заходів з досягнення мети.

Стан здоров'я народу України, зумовлений суспільними явищами на межі століть, супроводжується високою смертністю, особливо серед осіб працездатного віку, значними параметрами інвалідизації та захворюваності і зменшенням середньої тривалості життя, яка менша у середньому на 10 років порівняно з іншими країнами Євросоюзу та на 15 – з окремими, а середня тривалість здорового життя чоловіків досягає лише 55 років.

Розгляд феномена здоров'я українців здійснюється на базі комплексного, системно-філософського підходу. У сучасних дослідженнях переважає індуктивно-емпіричний підхід.

Українець являє собою відображення двох іпостасей - біологічної та соціальної. Вони знаходяться в діалектичній єдності і протиріччі. Це відбувається завжди, коли біологічний стан залежить від соціального, а соціальне, в свою чергу, - від біологічного. В даний час прийнято виділяти кілька компонентів (видів) в понятті «здоров'я»: Перший рівень – біологічне здоров'я - пов'язано з організмом і залежить від динамічної рівноваги функцій всіх внутрішніх органів, їх адекватного реагування на вплив навколишнього середовища. Іншими словами, це досконалість саморегуляції в організмі і максимальна адаптація (в біологічному сенсі) до навколишнього середовища. Здоров'я на біологічному рівні має дві компоненти: соматичне здоров'я - поточний стан органів і систем організму людини і фізичне здоров'я – рівень росту і розвитку органів і систем організму. В її структуру входять морфологічні та функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції. Другий рівень – психічне здоров'я пов'язано з особистістю і залежить від розвитку емоційно-вольової і мотиваційної сфер особистості. Психічне або душевне здоров'я відноситься до розуму, інтелекту, емоцій. До компоненті психічного здоров'я відносять моральне здоров'я – комплекс емоційно-вольових і мотиваційно-потребностний властивостей особистості, система цінностей, установок і мотивів поведінки індивіда в суспільстві. Моральне здоров'я визначає духовність людини. Третій рівень – соціальне здоров'я пов'язано з впливом на особистість інших людей, суспільства в цілому і залежить від місця і ролі людини в міжособистісних відносинах, від морального здоров'я соціуму. Соціальне здоров'я – міра соціальної активності і перш за все працездатності, форма активного, діяльного ставлення до світу. Соціальна

складова здоров'я відображає соціальні зв'язки, ресурси, міжособистісні контакти.

Під соціальним здоров'ям розуміються стан особистості в суспільстві, її соціальний добробут, соціальний комфорт, соціальна безпека, життєва активність. Соціальне здоров'я обумовлено поведінкою людини, способом життя і образом думок.

Здоров'я стає значущим фактором розвитку суспільства, що обумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення цього феномена. Отже, етнічна ідентичність індивідів задається їх походженням, належністю до певної спільноти і є даністю, яку вони не завжди можуть змінити. Вибір національної ідентичності обумовлений політичними, економічними, соціальними й історичними чинниками, що робить її ситуативною та рухомою.

Література

1. <http://cyberleninka.ru/article/n/zdorovie-kak-universalnyyfenomen> (дата обращения: 20.04.2017).
2. Воробйов Р. В. Здоров'я як онтологічний феномен // Изв. Саратов. ун-ту Нов.сер. Сер. Філософія. Психологія. Педагогіка. - 2013. - №1. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/zdorovie-kak-ontologicheskiiy-fenomen> (дата звернення: 20.04.2017).
3. Павлова М. А. До постановки філософської проблеми здорового способу життя // Вісник ПАГС. - 2010. - №3. - 201-206. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/kpostanovke-filosofskoy-problemy-zdorovogo-obraza-zhizni> (дата звернення: 20.04.2017).
4. Метелев А.В. Ментальність в етимологічних і категоріальних системах. // Известия Алтайського державного університету. - 2000. - № 4. - С. 051-056.
5. <https://www.umj.com.ua/article/2596/problemi-zdorov-ya-ta-podovzhennya-trivalosti-zhittya-naselennya-ukraini>

Кирпа Альбіна Романівна,
студентка 2 курсу,
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЧИ В ПРІОРИТЕТІ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ УКРАЇНЦІВ У XXI СТ.?

Здоров'я людей найтіснішим чином пов'язане з умовами зовнішнього середовища і перш за все з соціально-економічними відносинами. Адже сама духовна і валеологічна організація людини, ступінь розвиненості якої значною мірою впливає на весь здоровий спосіб життя, обумовлена соціальними і

культурними процесами. Здоров'я людини, на мій погляд, пов'язане з освоєнням творчого пласта духовного світу людини, суспільства. Духовна природа людини розкривається через аналіз його потреб та інтересів.

Духовне здоров'я як найбільша цінність фіксує значення ідеальних феноменів, що дозволяють людині бути повноправним членом суспільства і спільноти моральних індивідуумів. При цьому духовна культура в певному сенсі програмує діяльність людини. Кожна людина вибудовує своє індивідуальне і духовне життя і діяльність відповідно до реальних умов і засвоєними валеологічними установками (знаннями, нормами, цінностями і ідеалами, які людина почерпнула з навколишнього духовного простору).

Сучасною тенденцією в пізнанні здоров'я є міждисциплінарні дослідження, що підвищує їхню теоретичну й практичну ефективність. Значну роль у вивченні проблем збереження здоров'я здорової людини відіграла інтегральна наука валеологія (Г. Апанасенко, Ю. Бойчук, І. Брехман, Е. Вайнер, М. Гончаренко, В. Горашук, М. Гриньова, Е. Казін, В. Казначєєв, В. Колбанов, В. Кулініченко, Г. Кураєв, І. Мураєв, В. Петленко, С. Страшко та ін.).

Яким би видом діяльності людина не займалася, перш за все, вона повинна бути здоровою. Ми всі бажаємо один одному здоров'я. Але що таке здоров'я? Часто під цим розуміється тільки здоров'я фізичне, в кращому випадку психічне. Духовне здоров'я ігнорується. Ігнорується той факт, що духовність - основа душевного і фізичного здоров'я. Питання: що важливіше духовний і моральний стан або інтелектуальний багаж і практичні навички - теоретично не викликає сумніву - і те й інше важливе для людини, і воно не суперечить одне одному. Саме широта і різноманітність знань стають головним завданням освіти, саме процес прилучення до культури і називається духовною освітою.

Однозначно після початку пандемії коронавірусу люди почали більше слідкувати за своїм самопочуттям, пити вітаміни, правильно харчуватися, займатися духовними практиками, адже захворіти стало легше, загроза на кожному кроці. Карантин і епідемія вплинули і на психологічне здоров'я українців. Зокрема, серед населення зростають тривожні і стресові розлади, починаються депресії, неврози, алкоголізм, а також сімейна агресія.

«Ключовим» словом для опису психологічного здоров'я є слово «гармонія», або «баланс». І перш за все це гармонія між різними складовими самої людини: емоційними і інтелектуальними, тілесними і психічними тощо. Кінцевим підсумком високорозвиненої особи є психологічне благополуччя, коли людина знаходиться в гармонії з собою, то вона «випромінює» добро та щастя.

"Бережи здоров'я з молодю", – завжди говорили нам старші. І в цих словах є правда, тому що основи довголіття закладаються ще з юних років. Недарма у лікарнях висять плакати із закликами дотримуватися гігієни, берегти себе від захворювань та нещасних випадків. Телебачення пропонує програми, де фахівці радять, як підтримати свій організм у боротьбі з хворобами, а вчителі проводять бесіди щодо профілактики різних захворювань.

Якщо втратили здоров'я в юності, у літньому віці зазнаєте великих мук. Сильний біль, депресія через неможливість повноцінного життя – ось результат

легковажності. А хіба людина з такими симптомами може почуватися справді щасливою?

Отже, модель успішної людини передбачає хороший стан здоров'я в цілому, стан «вічної молодості», відсутність будь-яких серйозних проблем зі здоров'ям. Безумовним на сьогодні є пріоритет здоров'я та морально-духовного виховання.

Література

1.Борейко М.М., Мазуренко Ю.С. Паспорт здоров'я: методичні рекомендації для студентів. – Тернопіль: Економічна думка. – 2005. – 44 с.

2. Брехман И.И. Валеология – наука о здоровье. М.: Физкультура и спорт.– 1999. – 206 с.

3. Гончаренко М.С. Валеология в схемах. Навчальний посібник. – Харків: Бурун книга.–2005.– 208 с.

Закомора Анастасія Ігорівна
студентка 2 курсу спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ГЛОБАЛІЗОВАНИЙ СВІТ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЧИ ЗІТКНЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ?

У сучасному філософському і суспільному дискурсі, що відображає широку палітру теорій, концепцій, підходів до вивчення проблеми національної ідентичності, однією з найбільш значущих є теза про те, що розвиток національних суспільств відбуватиметься під знаком мультикультуралізму. Мультикультуралізм, що формується під впливом глобальних інформаційно-комунікаційних потоків, міграційних процесів, зростання чисельності населення планети, модернізації економіки, посилення ролі транснаціональних компаній, є не стільки однією з можливих альтернатив, скільки реальністю.

В умовах глобалізації нормою життя стає перехресна взаємодія різних цивілізацій, культурне розмаїття, еkleктичне поєднання стилів і смаків. Це може, з одного боку, розширити культурні обрії національного суспільства, посилити його дієздатність, збагатити палітру фарб буття, а з іншого – підірвати його життєві сили, зумовити моральний занепад і деградацію. Подальша глобалізація сучасного світу дедалі більше загострює проблему збереження культурної самобутності окремих етнічних спільнот, перспектив із національно-культурною ідентичністю.

Суперечність універсальних глобальних цінностей і вимог на місцях зберегти свою самобутність становить зміст і визначає напрям соціальних змін в сучасному глобалізованому світі. Цю суперечність можна визначити як зіткнення ідентичностей. Глобалізація зовсім не є тільки показником інтеграції і гармонії. Виявляються також ознаки відмінностей, роз'єднання, розмежувань, дискримінації і розбіжностей. Світ, стислий до меж однієї економічної, фінансової, торгівельної, електронної системи, ніколи не був таким поділеним бар'єрами залежно від сили, добробуту, впливу і доступу до інформації, ресурсів. Іншими словами, спілкування у реальному часі і формування суспільства без кордонів супроводжується виникненням бар'єрів між людьми і навіть дискримінацією.

У глобалізованому світі кожен шукає свою ідентичність, знаходячи або не знаходячи при цьому спільну мову з іншими людьми. Власне, конфлікт між людьми, які мислять категоріями глобального світу, і людьми, які асоціюють себе з локальною субкультурою, – це конфлікт ідентичності й мультикультуралізму. Ідентичність і мультикультуралізм постають як природна тожсамість і розмаїття. Відповіддю на поглиблення конфліктів між людьми, які відчують, що живуть у глобальному світі, і людьми локальної культури, є політика мультикультурної ідентичності, котра ґрунтується на толерантності до всіх меншин, передусім культурних.

У свою чергу, почуття ідентичності може бути причиною, що дає імпульсним культурним відмінностям. Розмаїття людських культур, можна сказати, меншою мірою зумовлене ізольованістю їх носіїв і більшою мірою – зв'язками, які їх об'єднують. Внесок різних культур у світову цивілізацію полягає не в інвентарному списку їх особливостей і диференціальних відмінностей, а передусім визначається їх творчим потенціалом взаємного діалогу. Засвоєння нових форм – це момент саморозвитку культури, тому навіть традиційні культури не вільні від запозичень, оскільки процеси глобалізації створюють якісно нову ситуацію, в якій розвиваються культури. Страх перед втратою своєї культурної "ідентичності" не може бути ототожнений лише зі зростаючою вестернізацією. Розквіт культури завжди супроводжувався запозиченнями, це було притаманне античності, середнім вікам і сьогодні відбувається те ж саме, що і завжди: проникнення могутнішого культурного середовища у менш могутнє. Протистояти впливові вестернізації можна лише створюючи привабливіше культурне оточення, а не шляхом голослівного його заперечення чи де якої форми ізоляції.

Національна культура є найважливішим засобом, за допомогою якого індивіди й національні спільноти організують і концептуалізують власну ідентичність у глобалізованому просторі й часі. Як механізм людської взаємодії, вона допомагає людям жити у певному середовищі, зберігати єдність і цілісність свого співтовариства у взаємовідносинах з іншими спільнотами, усвідомлювати свою відмінність та окремішність, тобто культура виступає способом самовідтворення нації в самоідентифікації. Деструкція національної культури та зміна системи цінностей, у свою чергу, породжують таку проблему, як криза національної ідентичності. Власне, національна самодостатність

культури є серцевиною ідентичності, а національно-культурне осереддя – оживляючим, стимулюючим струменем її збереження. Саме в культурі концентрується національна енергія, нереалізована у практичних сферах історичної діяльності.

Яскраво вираженою тенденцією сучасної культурної глобалізації є певне культурно-ментальне "усереднення", нівелювання національних, мовних, релігійних, гендерних та інших індивідуальних особливостей – створення космополітичного індивіда, своєрідного "громадянина світу". Причому доміантною сферою прояву такого індивіда виступає інформаційне середовище. Є переконливі приклади того, як окремі суспільства плідно використовують сучасні медіа для того, аби відроджувати свою ідентичність – розповсюджувати власні традиції, передавати їх нащадкам.

Отже, транспарентні кордони істотно змінюють конфігурацію між культурної взаємодії, національно-культурні спільноти набувають дедалі більше екстериторіальних ознак, на зміну внутрішній гомогенності приходить культурна гетерогенність. Глобалізаційні процеси охоплюють, головним чином, сферу виробництва, економіки, комунікацій і науки, а в питаннях культури залишається фундаментальна диференціація людства. Глобалізація перетворює насамперед "інструментальні компоненти культури: структуру матеріального споживання, способи інформації, економічні інститути, тип освіти, меншою мірою і далеко не скрізь – політичні інститути – і набагато менше її глибинні, екзистенціальні аспекти, "душу" – релігійну свідомість, структуру самосвідомості особи і між людських відносин, життєві смисли".

Література

1. Гантінгтон Семюел П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Переклад з англійської Наталії Климчук. – Львів: Кальварія, 2006.
2. Robertson R., Knondker H. Discourses of globalization^ Preliminary considerations // International Sociaology. – L., 1999, vol. 13, № 1 – p. 25-40.
3. Чічановський А. А. Тарас Шевченко як символ України, щонаціоналізується // Матеріалинаук.-метод. конференції "Т. Г. Шевченко і світова культура". – К.: Грамота, 2004.

Михайло - Петро Онишко,
студент 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ФАХУ В УКРАЇНІ

Всі стверджував, що редакційний про - результат індивідуальної (газети, теле- чи радіопрограми) подвійної та колективної творчої роботи залежить від

яскравості події , що підходять для захоплюючого сюжету . Професор Володимир Здоровага зазначив, що "різноманітність визрівання окремих журналістських ідей можна звести до двох основних типів: редакційний порядок та вільне походження ідеї. Можливий також комбінований варіант, коли, наприклад, редакційний порядок доповнюється індивідуальним розумінням завдання або, навпаки, коли чітко формулюється неясна, приблизна та загальна ідея журналіста за допомогою колег і чітко. Психологи, дослідники комунікативних студій, журналісти-практики поділяють творчий процес на різну кількість етапів (від трьох до семи) залежно від позиції авторів та видів творчої діяльності. Коли мова заходить про науку, прийнято виділяти походження ідеї, процес накопичення матеріалу та його відображення, творче просвітлення або самовідкриття, щасливий момент, який може з'явитися, а може не з'явитися після важких мук і вагань. а також перевірка достовірності результатів. В мистецтві, зокрема в літературі, є здебільшого три стадії: походження ідеї; дослідження ,теорія та методи журналістської творчості:

Готуючись до написання журналістського матеріалу, це може бути отримання необхідних даних, документів. Що ж тепер додамо ще одну сторону спілкування - емоційну. Емоційна сторона спілкування - це передача емоцій від партнера під час спілкування і викликання будь-яких емоцій. Кожна з цих сторін у реальному спілкуванні не існує ізольовано від інших, а проявляє їх у більшій чи меншій мірі. Спілкування, під час якого його об'єкт уявний, називається віртуальним. Реальна комунікаційна взаємодія учасників Отже, людське спілкування - це специфічний тип спілкування, пов'язаний психічним контекстом між реальними суб'єктами, що призводить до їхнього взаємний вплив, взаємодосвід і взаєморозуміння. За змістом спілкування (спілкування) розрізняють такі функції як пряме спілкування (інтерв'юваний журналіст; прямі телевізійні або радіопередачі), так і під час непрямого спілкування зі ЗМІ (читання газет і журналів, прослуховування радіо, перегляд телевізора): інформація (передача сприйняття інформації, знання е, навички); експресивний (розуміння переживань та емоційного стану один одного, його змін). Потреба людини у спілкуванні часто виникає внаслідок потреби змінити свій емоційний стан; . регулятивні (взаємний вплив на партнерів по спілкуванню з метою зміни або збереження їхньої поведінки, діяльності, стану, ставлення); . соціальний контроль (регулювання поведінки та діяльності за допомогою групових та соціальних норм санкцій: позитивне схвалення, похвала чи негатив. соціалізація (формування моральних та психологічних переконань у членів колективу діяти в інтересах колективу, розуміти інтереси інших, Основним засобом спілкування (спілкування) є мовлення. Мовлення - це процес використання мови для безпосереднього спілкування між людьми та опосередкованого спілкування через засоби масової інформації. Мова - це організація взаємодії між тими, хто розділяє обмін інформацією, емоціями та несхваленням., засудження). це сукупність звуків, лексики та граматичних засобів виразності. Мову вголос називають зовнішньою мовою.

Отже , спілкування в нашому середовищі є дуже вагомим вмінням , адже якщо їм дуже добре оволодіти , то можна оволодіти світом.

Ніколи не потрібно ухилятися від питань чи навіть боятися їх, страх буде вас тільки відволікати, головне в такій ситуації побудувати логічний вихід з ситуації котрий не залишить шансів вашому опоненту, головне робити все спокійно та не подавати лишніх емоцій розгубленості.

Павленко Катерина Олександрівна
студентка 2-го курсу група МВ-19003б,
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Дипломати - люди, які на щоденній основі реалізують зовнішню політику держави. Однак їхній голос, якщо не брати до уваги керівництво МЗС, зазвичай рідко вдається почути, коли йдеться про такі стратегічні речі, як реформа дипломатичної служби та зовнішньополітична стратегія держави. Тим часом, українські послы перебувають в унікальній ситуації: очолюючи дипломатичні місії за кордоном, вони мають можливість порівняти зовнішню політику і дипломатію України зі світовою практикою, а також оцінити їхню відповідність сучасним викликам і можливостям.

На тлі докорінних змін, які відбулися у світовій дипломатичній практиці, наша, українська, не демонструє кардинальних реформ, залишається далекою від європейських критеріїв, продовжуючи функціонувати за зразком того зовнішньополітичного органу, що був створений у часи радянської України. В її основі все ще лежить застаріла модель вертикально-командного типу і система розподілу повноважень, що базується на радянському принципі недовіри до виконавця, його низькій кваліфікації та технічній неоснащеності.

Відповідаючи на питання: «Які перешкоди стоять на заваді ефективної зовнішньої політики України?» - українські дипломати найчастіше посилаються на внутрішні чинники: слабкість внутрішньої політики та обмеженість ресурсів дипломатичного апарату. Іншими словами, відсутність прогресу у реформах, корупція, політичні скандали безпосередньо впливають на сприйняття України у світі, а отже, суттєво звужують можливість для українських послів просувати її інтереси. Не менш негативний вплив, на думку послів, має недостатнє фінансове, кадрове та матеріально-технічне забезпечення дипслужби загалом.

Також серед слабких місць української зовнішньої політики низка дипломатів назвала відсутність зовнішньополітичної стратегії з чіткими пріоритетами, неефективну систему управління, бюрократію та слабку координацію між органами влади в реалізації завдань зовнішньої політики

держави. Останнє, що є загалом досить типовим для українських реалій, викликало чимало нарікань, з огляду на закріплену у законодавстві роль МЗС України як сполучної ланки / координатора зусиль різних міністерств та відомств у сфері зовнішньої політики. Одне із завдань, яке потребує злагоджених зусиль ключових українських міністерств, – це просування українського експорту.

Актуальним також залишається питання єдності та консолідації як всередині дипкорпусу, так і між різними органами влади, інститутами громадянського суспільства. Посли відзначали відсутність єдності в розумінні цілей, пріоритетів та шляхів просування інтересів держави. Зокрема, за словами кількох респондентів, суттєвою перешкодою для ефективної зовнішньої політики є те, що приватні бізнес-інтереси нерідко переважають над національними.

Що до сильних аспектів української зовнішньої політики, найчастіше згадують: патріотизм українського дипкорпусу. За відсутності достатнього фінансового забезпечення, численних бюрократичних та інституційних проблем, бажання служити своїй державі перетворюється чи не на єдиний стимул ефективно виконувати свої обов'язки. Звичайно, не можна очікувати подібного альтруїзму від усіх, тим паче впродовж багатьох років. У результаті, серед працівників українських диппредставництв є ті, хто «займається справами, не пов'язаними з державними інтересами». Однак, зважаючи на появу у ЗМІ інформації про можливу причетність окремих працівників посольств до контрабанди, зв'язки з певними політсилами та бізнесменами, логічно припустити, що окремі співробітники посольств використовують своє службове становище для покращення матеріального.

Ще більше занепокоєння викликає той факт, що, за словами респондентів, в українських диппредставництвах є дипломати з проросійськими симпатіями. На тлі загальної інституційно-фінансової слабкості української дипломатії цей фактор перетворюється на загрозу, навіть якщо йдеться про незначну кількість осіб.

Визначаючи сильні місця української дипломатії, також зазначають професіоналізм, самовідданість персоналу, командну роботу. Російська агресія відіграла мобілізаційну та об'єднавчу роль, змушуючи українських дипломатів шукати нестандартні рішення та використовувати кожну можливість, щоб посилити та захистити позиції України. Однак дипломатичний корпус залишається «різношерстим» і досі чимало залежить від особистих якостей та мотивацій певного дипломата.

Адже патріотизм та самовідданість не обов'язково означають наявність достатнього рівня професіоналізму, щоб, незважаючи на обставини, умови та спротив, ефективно просувати Україну у світі. За відсутності потужної експертної та ресурсної підтримки з боку МЗС зовнішньополітичні успіхи так і залишаться досягненнями окремих дипломатів, а не характеристикою системи в цілому.

Також сильними сторонами української дипломатії є: орієнтація української зовнішньої політики на демократичні цінності і принципи,

зміцнення миру та безпеки, добросусідські відносини. Тобто на тлі авторитарної та агресивної політики Кремля Україні важливо вести далі миролюбну політику, дотримуватися норм міжнародного права, оскільки саме це забезпечує їй міжнародну підтримку. До факторів, які посилюють позиції України на міжнародній арені, також зараховують передбачуваність та послідовність її зовнішньої політики, наявність надійних союзників, потужний (однак нереалізований) потенціал у багатьох сферах, велику діаспору та незалежність від Росії.

Література:

1. «Сучасна дипломатія» Микола Кулінич, ректор Дипломатичної академії України при МЗС України, Надзвичайний і Повноважний Посол
2. Андрій Веселовський Надзвичайний і Повноважний посол України «Українська дипломатія: на шляху до європейських стандартів»
3. <https://mfa.gov.ua/pro-ministerstvo/istoriya>
4. «Сучасна система дипломатичних відносин України та механізм її вдосконалення» Думан А. Ф.

Косяченко Влада Юріївна,
студентка 2 курсу, спеціальності «Соціальна робота»,
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917–1921 РР.: ПОГЛЯД В МИНУЛЕ

До майбутнього ми йдемо, озираючись на минуле, саме тому нам варто котрий раз занурюватись в історію українського народу, а тим паче в її становлення. Яскравим прикладом таких подій є Українська революція 1917-1921рр.

Українська революція 1917–1921 років розпочалася в умовах революційних потрясінь, які охопили Російську імперію у березні 1917-го. Ключовим її рушієм був український народ і його політична еліта, що еволюціонувала від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення власної державної незалежності.

Революція була явищем загальноукраїнським. У всіх регіонах розвивався національний рух, створювалися та діяли українські органи влади, політичні партії та громадські інституції, відроджувалася культура.

Джерельною базою даної теми виступають роботи відомих істориків ХХст., а саме періоду революції. Цікаво, що термін «Українська революція» був уведений в обіг самими учасниками подій. Це визначення є в працях

Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюри, Дмитра Дорошенка та інших діячів доби. [1,2]

Саме тому в їх працях висвітлювалось власне бачення про українську незалежність. В. Винниченко писав: «Бути українцем – це значить бути постійно в стані доказування свого права на існування». На моє переконання, знати минуле, вивчати його помилки та здобутки просто необхідно для того, щоб упевнено рухатися в майбутнє, а тим більше, якщо йдеться про майбутнє України.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що після проголошення Україною Незалежності архівні документи набули відкритого доступу, історія буремних подій 1917-1921рр набуває нового значення, ми маємо можливість поглянути на цей період без радянської парадигми.

Дослідження може бути використане для проведення річниць пам'яті Української революції 1917-1921рр., уроків-реквіємів для учнів старших класів у загальноосвітніх школах, при проведенні тематичних читань в громадських бібліотеках.

Отже, у ході проведення дослідження ми прийшли до такого висновку, попри те, що до середини 1920-х років усі землі сучасної України опинилися під владою чотирьох держав, питання єдності української нації вже ніколи не ставилося підсумнів. Саме під час Української революції було проголошено незалежність України, продемонстровано можливість цивілізованого демократичного збирання територій в єдину суверенну державу. Це був вагомий і багато в чому трагічний досвід державницько-правової розбудови України.

Ми вважаємо, що подальшу долю людства визначає віра її народу в краще й світле майбутнє держави.

Українській політичній еліті не вдалося повною мірою втілити в життя ідею відродження державності. Це обумовлено не лише зовнішніми геополітичними чинниками, небажанням держав – переможниць у Світовій війні бачити Україну самостійною, а й проблемами внутрішнього характеру. Йдеться про недостатню консолідацію суспільних верств, гострі ідейні протиріччя політичної еліти, недооцінку значення збройних сил у захисті державного суверенітету, кваліть мобілізаційних зусиль урядів, прорахунки у вибор і стратегічних союзників.

Література

1. Грушевський М. На порозі нової України: гадки і мрії / Мих. Грушевський. – Київ: Друк. Акц. т-ва «Петро Барський» у Києві, 1918. – 120 с.
2. Винниченко В. Відродження нації. Ч. 1 / В. Винниченко. – Київ ; Відень : [З друк. Христофа Райсера Синів у Відні], 1920. – 348 с.

Мороз Владислава Вадимівна
студентка 2 курсу спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ДИПЛОМАТИЧНІ ПРИВІЛЕЇ ТА ІМУНІТЕТИ

Охарактеризувати міжнародно-правову сутність дипломатичних імунітетів та привілеїв. Сформувати певні знання про культуру ділового спілкування, етичних норм і правил ділового етикету.

Дипломати і дипломатичні представництва, в певній країні перебування, повинні забезпечуватися привілеями та імунітетами, з метою ефективного виконання покладених на них акредитуючою стороною повноважень, які гарантує їм Віденська конвенція 1961 року.

Імунітет - це звільнення від адміністративної, кримінальної, цивільної юрисдикції країни перебування. Основа дипломатичних імунітетів - особиста недоторканність дипломата. Він не може підлягати арешту чи затриманню у будь-якій формі. Влада країни перебування, звільняючи дипломата від своєї юрисдикції, вживає всіх необхідних заходів для запобігання зазіханням на його особисту свободу та гідність.

Привілеї - це пільги, переваги (наприклад, звільнення від податків, митних зборів і догляду тощо), які рядовим іноземним громадянам не надаються. Надаючи іноземним дипломатам особливі права і звільняючи їх від своєї юрисдикції, держава, що приймає дипломатів, вважає їх "абсолютно вільними" у виконанні своєї місії. Цей принцип походить від суверенного характеру держав та їхньої рівноправності як суб'єктів міжнародного права.[5]. Розглянемо детальніше найбільш уживані в повсякденній практиці дипломатичні імунітети та привілеї, застосування яких без особливих труднощів регламентується Віденською конвенцією 1961 р.

Одним із найважливіших дипломатичних імунітетів є, безперечно, імунітет, який забезпечує недоторканність дипломатичного представництва. Відповідно до Віденської конвенції 1961 р. «приміщення представництва» - це будинок (або ж його частина), в якому розміщується представництво. Це стосується й резиденції глави представництва, незалежно від того, хто володіє правом власності на неї, а також земельної ділянки, що обслуговує цей будинок чи його частину. В поняття «земельна ділянка», згідно з Коментарем Комісії міжнародного права ООН, входять також сад і автостоянка, що належать представництву. Загалом цей дипломатичний Імунітет регламентується ст. 22 згаданої Конвенції. В ній роз'яснюється, що приміщення представництва є недоторканими. Власті держави перебування не можуть проникнути в ці приміщення інакше, як з дозволу глави представництва. Заборона вступати в

приміщення представництва без дозволу його глави має абсолютний характер. Це правило не має ніяких винятків, і його потрібно дотримуватись навіть у випадку пожежі в дипломатичному представництві або захоплення останнього терористами.[2].

Особливе місце серед дипломатичних імунітетів та привілеїв посідає особиста недоторканність. Загальновизнаним є положення, що це найголовніший дипломатичний імунітет, з якого випливають усі інші імунітети та привілеї дипломата. Цей дипломатичний імунітет регламентується ст. 29 Віденської конвенції 1961 р. Він передбачає захист від арешту або затримання дипломата. [2]

Слід зазначити, що випадки арешту чи затримання дипломатів місцевими органами влади в порушення Конвенції трапляються, хоча й рідко. Час від часу засоби масової інформації вміщують повідомлення про затримання в країні А дипломата Б, що майже на сто відсотків означає лише те, що згаданий дипломатичний співробітник займався діяльністю, несумісною з його статусом, і в компетентних органів держави перебування були всі підстави для його затримання.[3]

Надзвичайно важливим дипломатичним імунітетом є свобода зносин дипломатичного представництва та дипломатичних агентів з акредитуючою країною. У дипломатичній практиці з давніх-давен склалося правило, згідно з яким держава перебування зобов'язана створити іноземному дипломатичному представництву всі необхідні умови для безперешкодного зв'язку зі своїм урядом. Важливим аспектом таких зносин є можливість здійснення дипломатичним представництвом таємного зв'язку з Центром. Таке ж зобов'язання дозволяти та забезпечувати вільні зносини покладається й на треті країни, через територію яких офіційна кореспонденція дипломатичного представництва перевозиться транзитом (ст. 40 Віденської конвенції). [2]

Проте імунітет і привілеї не звільняють дипломата та членів їхніх сімей від обов'язку поважати закони, укази, правила і звичаї країни перебування і в жодному разі не дають дозволу втручатися в її внутрішні справи.

Якщо узагальнити всі пункти зазначених статей, то можна зробити висновок, що існує дві можливості забезпечення реального покарання дипломата. Перша з них полягає в тому, що Імунітет дипломатичного агента від юрисдикції країни перебування не звільняє його від юрисдикції акредитуючої держави. Друга можливість полягає в тому, що від Імунітету юрисдикції дипломатичного агента може відмовитися акредитуюча держава. Це робиться без його згоди, і дипломат зобов'язаний підкоритися прийнятому рішення. [1]

Така практика мала місце після трагічного випадку у Вашингтоні наприкінці 1996 р., коли в результаті автомобільної аварії, з вини грузинського дипломата, загинула 16-річна громадянка США. Дипломат, як було доведено, перебував за кермом свого авто у стані алкогольного сп'яніння, і на вимогу Держдепартаменту США МЗС Грузії змушене було позбавити свого дипломата імунітету. Йому довелося нести кримінальну відповідальність за американськими законами.[4]

Отже, такими є найбільш уживані в сучасній дипломатичній практиці дипломатичні імунітети та привілеї.

У міжнародно-правовій літературі не завжди чітко проводиться розмежування між імунітетами та привілеями. Різницю між ними потрібно провести для правильного з'ясування правової природи та змісту інституту свободи дипломатичних зносин.

Аналіз спеціальної літератури дає вагому підставу стверджувати, що під імунітетом слід розуміти вилучення з-під юрисдикції держави перебування офіційних представництв іноземної держави, їх персоналу та інших осіб, які користуються міжнародним захистом, і дотримання стосовно них принципу недоторканності. Імунітет, таким чином, виступає як інструмент, потрібний для безпере-шкодного виконання органами зовнішніх зносин держави та їх співробітниками покладених на них функцій.

На відміну від імунітетів, привілеї - це певні пільги та переваги, які надаються державою перебування органам зовнішніх зносин інших держав і співробітникам цих органів з метою створення найсприятливіших умов для їх функціонування. Тож, дипломатичні привілеї діють у більш вузькій сфері існуючого правопорядку країни перебування, а не всього правопорядку, як це стосується імунітетів.

Література

1. Закон України про дипломатичні ранги України // Політика і час. – № 1. – С. 87–88.

2. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. Електронний доступ: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048#Text

3. Кулик О., Сардачук П. Елементи дипломатичного протоколу і дипломатичної практики в історії України. – Л. 2000.

4. Україна на міжнародній арені: Збірник документів і матеріалів 1991–1995 рр.: У 2 кн. – Кн. 1. – К., 1998.

5. Дипломатический словарь: В 3 т. – М.: Наука, 1984–1986.

Матвеева Дарія Ігорівна,
студентка 2 курсу спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У своїй життєдіяльності людина свідомо визначає себе відносно великої кількості суспільних утворень: сім'ї, етносу, релігії, мови, держави, країни,

партії, громади, нації, місця проживання тощо. Постає питання: "В чому ж полягає феномен української національної ідентичності?"

Перш за все, формування української нації – складний довготривалий процес, коріння якого сягає доби Київської Русі.[1,с.25] Українська національна ідентичність є унікальним відображенням особистості. Адже відбувається загальнонаціональне ототожнення людини з її символами, цінностями, історією, територією, культурою, державними та правовими інституціями, політичними й економічними інтересами.

Специфіка формування української національної ідентичності визначається ще й тим, що українська історіографія XIX ст. концентрувалася на проблемі відродження культури й етнографії, а не на вирішенні політичних проблем.[2,с.35] У XIX ст. український націоналізм був питанням соціальної справедливості, а не питанням політичної незалежності. Однак, незважаючи на те, що формування національної ідентичності в Україні XIX ст. було досить суперечливим процесом, саме друга половина цього століття стала перехідною від національного самопізнання до національного самоусвідомлення.[1,с.40]. Таким чином, відбувається певне прийняття цієї ідентичності не лише на суто раціональному рівні, а й на емоційному.

Уперше феномен української ідентичності як проблема національного будівництва згадується у кириломефодіївців і Т. Шевченка.[2,с.50]. Лише у нього з'являється сучасне поняття «національного роду» як уявленої ідеалізованої спільноти «і мертвих, і живих, і ненароджених», яка включає в себе всі стани, затираючи, як пише М. Рябчук, драматичний розлом між козацькою Україною (кочовою, лицарською) та селянською (осілою, землеробською) [3,с.15]. Ідеологічні настанови братства виходили із пріоритету таких важливих для формування модерної української нації принципів, як народний суверенітет, національна держава, федеративний устрій, народоправство, заперечення деспотизму й абсолютизму тощо. Усе це сприяло становленню доволі окресленої демократичної течії в українському національному творчому процесі.

Водночас українська національна ідентичність – це неперевершений феномен, що містить у собі елементи і культурної ідентичності, який виникає унаслідок дії етнокультурних чинників, сформованих протягом тривалого часу: історична пам'ять, культура, мова, релігія), і громадянського соціально-політичного співіснування).

За своїм змістом національна ідентичність є сферою ідей, цінностей і смислів культури, що сприймаються та артикуються більшістю громадян країни.[3,с.25]. Національна ідентичність не є результатом розвитку етнічних спільнот. Адже вона має свої власні неповторні особливості.

Отже, визначальною умовою феномену української національної ідентичності є позитивне сприйняття громадянами своєї нації, країни та держави в цілому. Оскільки, відбувається певне співвіднесення української ідентичності із сучасною інформаційною епохою, екзистенційними цінностями, полікультурним розмаїттям світу.

Література

1. Історія формування національної ідентичності // Шевченківська енциклопедія: – Т.6:Т–Я : у 6 т. / Гол. ред. М. Г. Жулинський. – Київ : Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2015. – С. 385-392.
2. Серета, В. Регіональні виміри українського соціуму: історичне минуле і національні ідентичності / В. Серета // Агора. Україна–регіональний вимір. – Вип. 3. – К. : ТОВ Стілос, 2006. – С. 34
3. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.

Мельниченко Ірина Юріївна
Студентка 2 курсу,
спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВА ЯК ГОЛОВНА ОЗНАКА ІДЕНТИЧНОСТІ НАРОДУ

Що означає бути українцем? Крім цього, що означає бути японцем, угорцем чи австралійцем? У всьому світі те, як ми визначаємо свою національну ідентичність, є складним і часто нестабільним.

Мова є невіддільною частиною будь-якої індивідуальної та суспільної життєдіяльності. Вона являє собою своєрідний духовний код, за допомогою котрого ми розуміємо навколишній світ і себе в ньому. Буття людини безпосередньо пов'язане з мовною реальністю, в якій концентрується сама сутність і сенс існування.

Думка про те, що мова пов'язує націю, є досить поширеною. Двоє людей не зможуть знайти щось спільне, якщо вони не зможуть легко обмінюватися інформацією. Як писав британський історик Ерік Хобсбав, у дослідженні мови, культури та національної ідентичності, коли країни поступово сприймали демократію, спільна мова стала необхідністю. "Початковий випадок стандартної мови був цілком демократичним, а не культурним", - писав Хобсбаум у 1996 році.[1, с. 32]

Багато сучасних держав розвивалося навколо лінгвістичних спільнот - наприклад, німецька мова була одним із ключових факторів можливого об'єднання Німеччини. У сучасну епоху деякі мови стали символами рухів за незалежність, наприклад, мова басків в Іспанії.

Дослідження Пью не включає країни, де використовується багато мов - наприклад, Індія чи Швейцарія. Натомість більшість країн, перелічених у

дослідженні, досить чітко визначені своєю мовою, яка в багатьох випадках є унікальною для цієї країни.[3,с.45]

Найбільш очевидні країни, де це не відповідає дійсності, знаходяться як у Північній Америці, так і в Канаді та США. Канада – це країна, де існує дві національні мови, і обидві вони походять не з Канади, а з Європи.

Ось чому в ньому один із найнижчих відсотків людей, які вважають, що мова є "дуже важливою" для національної ідентичності. [2]

Останнім часом зростає престиж української мови, посилюється національна свідомість українського народу, адже мова – своєрідний генетичний, визначальний чинник ідентифікації української нації, а не лише засіб спілкування. У наш час українська культура досить розвинена. Щоб забезпечити розвиток української мови, нею створено величезну кількість наукової, політичної, художньої літератури, яка знайомить з нашою історією, філософською думкою, українськими традиціями та звичаями. Українською мовою на сьогодні перекладено найвидатніші твори світової літератури.

Мова, в її літературній формі, набула високого рівня розвитку. Вона має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя. Її пізнавальний, виражальний і комунікативний потенціал надзвичайно потужний [4, с. 6] Мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного; це душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб. У мові наша стара і нова культура, ознака нашого національного визнання. Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється в певній культурі, в певні традиції. І поки живе мова – житиме й народ.[5]

Отже, очевидно, що збереження рідної мови є необхідною умовою збереження культури нації. Україні потрібно дбати про дотримання мовного паритету різних категорій населення.

Література

- 1.В. Іванишин. Мова і нація. – Дрогобич.: Відродження, 1994р.
2. Етнічна територія України // Українське народознавство: Навчальний посібник / За ред. С. П. Павлюка; передмова М. Г. Жулинського. – 3-тє вид., випр. – Київ : Знання, 2006. – С. 51–77.
3. Заставний Ф. Д. Географія України. У 2-х кн / Ред. М. П. Парцей. – Львів : Світ, 1994. – С. 15-18, 318-349. – ISBN 5-7773-0043-8.
- 4.М. П. Кочерга. Вступ до мовознавства. – К.: Академія, 2000р.
- 5.О. Д. Пономарева. Сучасна українська мова. – К.: Либідь, 1997р.
- 6.Чирков О. Вплив зовнішньої міграції V–XX ст. на сучасну етнічну мозаїчність людності України // Українознавство. – К., 2002. – № 1-2. – С. 215–220.

Питель Вікторія Олексіївна
студентка 2 курсу спеціальність «Міжнародні відносини»,
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА МОВА – МАЄ ЗНАЧЕННЯ!

Українська мова – невід'ємний державницький атрибут, що зберігає свою історичну спадкоємність від давньокиївської доби. Як мова найчисленнішого, найстаршого, автохтонного і титульного етносу українська мова відповідно до загальноприйнятої світової практики виконує функцію єдиної державної мови в Україні. Статус української мови як державної закріплений у статті 10 Конституції України. [5, стаття 10] Державність української мови є уособленням української держави, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України, головним стимулом консолідації українського суспільства на всій території України і формування сучасної української політичної нації. З огляду на це українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, які сну розбудову українського мовного простору.

Понад 4 століття в українців намагалися відібрати мову: законами, анафемами, указами, державними актами[1, с. 3]. Документи, які зараз є у вільному доступі, а також історичні довідки засвідчують нищення української мови ще з далекого минулого. А також - той факт, що вона за свою історію пережила дуже багато актівлінгвоциду (свідомого нищення мови як головної ознаки етносу). Лише за документованих актів придушення української мови – з тих, що загальновідомі, - понад півтори сотні.

Церковні душители мови. У 1626 р. синод наказав Київському митрополитові позбирати з усіх церков України книги старого українського друку, а замість них завести московські видання.

Де подіти українські книжки – вирішилося майже відразу: 1627 р. указом царя Михайла наказано було книги українського друку зібрати й спалити. І вже 1693 р. "увінчався" листом патріарха Московського до Києво-Печерської Лаври про заборону будь-яких книг українською мовою.

Царське гноблення. Петро I розпочав мово вбивче XVIII століття примусовим скороченням кількості студентів Києво-Могилянської академії, затим – цензура, наказ перекладати. Катерина II "добила" мовне питання XVIII століття, заборонивши у 1763 році викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії і всіляко приклавшись у 1775 році до зруйнування Запорізької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.[1, с. 2]

Українську в школі заборонити!

У XIX столітті винищували мову в школах, забороняли не лише українські твори, а навіть кирилицю. Так, у 1804 р. царським указом заборонялося навчання українською мовою.

Української мови "не было, нет и быть не может". 1863 рік приніс сумно відомий циркуляр Валуєва про заборону видання підручників, літератури та книг релігійного змісту українською мовою, якої "не было, нет и быть не может".

Емський указ. За ним заборонялося друкування та ввіз з-за кордону будь-якої україномовної літератури, а також українські сценічні вистави і друкування українських текстів під нотами, тобто народних пісень. Це "загальне правило", по суті, діяло і за радянської влади – аж до проголошення Україною незалежності в 1991 році.

Кінець XIX століття – це суцільні заборони: викладання у народних школах та виголошення церковних проповідей українською мовою, указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах.

Українська мова XX століття. Репресії міцніли. Через чотири роки (у 1908-му) після визнання Російською академією наук української мови такою "мовою" Сенат оголошує україномовну культурну й освітню діяльність шкідливою для імперії. За нашої історією можна простежити настільки сильної та незламної є наша мова. Вона пройшла через століття приниження, гноблення, боротьби, заборон і досі залишається жити. Сучасне покоління, які є українцями не тільки по паспорту, але й в душі, повинні розуміти важливість функціонування української мови в державі. Це є сильний та гострий меч в боротьбі, який буде ранили ворога, адже ми не повинні допустити загноблення та затухання нашої солов'їної, однією з найкращих у світі - мови. Тим більше, під час війни з російською державою. В цей час варто відмовлятися від усього російського і насамперед – мови! [2, с. 33]. Ми повинні гордитися цим, розвивати, та не дати російській державі знищити нашу мову і державу! Державний статус української мови означає її обов'язкове застосування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших визначених законом публічних сферах суспільного життя, зокрема у роботі державних і комунальних навчальних закладів, сфері обслуговування, культурі, засобах масової інформації тощо (Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99 про офіційне тлумачення статті 10 Конституції України) [3, с. 45]. Доленосне і принципове значення для майбутнього української мови і української держави має національна мовна свідомість і мовна гідність кожного українця [3, с. 52]. У їхньому формуванні чільну роль має відігравати українська інтелектуальна еліта, насамперед вище керівництво держави, яке своїм особистим прикладом і зусиллями має утверджувати престиж української мови, української нації і держави. Вільне володіння державною мовою – юридичний обов'язок кожного громадянина України! [4, с. 9].

«Мова – далеко не тільки “засіб спілкування”, тобто передачі “вже готових думок”, як нас усіх учили в імперській школі. Значно серйозніша її місія – бути способом народження тих думок: коли “нема мови”, людині просто - напросто “нема чим думати”.”

Література

1. Українська мова – невід’ємний атрибут української державності – стаття
2. Мова – має значення.(Луцьк – Світязь, 26–27 червня 2017 р.) / за ред. В. Й. Лажніка, С. В. Федонюка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 136 с.
3. Є мова - є людина, нема мови - є раб - Кам’янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2018 – 64 с.
4. **МОВА – КУЛЬТУРНЕ НАДБАННЯ НАРОДУ** – стаття., Ю. Гречаник., 2019, Київ. Конституція України. - <https://www.president.gov.ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil>

Березовська Анна Русланівна
студентка 2 курсу, спеціальності «Соціальна робота»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

Важливою характеристикою будь-якого індивіда є його національна ідентичність. Вона визначає його місце у історії, що в свою чергу означає ідентифікацію з певною нацією, конкретизацію її місця у геополітичному просторі, її особливостей та форм існування. Згідно із цим, дослідження проблеми формування національної ідентичності в студентів вищих навчальних закладів має місце для обговорення. Особливо після подій 2014 року, які стали каталізатором для процесу переосмислення молоддю свого ставлення до таких понять як «громадянин», «держава», «нація».

Поняття національної ідентичності у найзагальнішому вигляді означає колективну належність до конкретної національної спільноти, її культури. Дослідник Е. Сміт у своїй монографії визначає спільні риси, що характеризують будь-яку національну ідентичність: 1) історична територія (рідний край); 2) спільні міфи та історична пам’ять; 3) спільна громадянська та масова культура; 4) єдині юридичні права та обов’язки для всіх членів суспільства; 5) спільна економіка.

Студентський вік є сенситивним періодом для розвитку національної ідентичності особистості. Адже для цього створено усі передумови в ході генезису ідентичності. До них належать: інтенсифікація та підвищення рівня соціальної зрілості, що гармонізує з високим освітнім рівнем та інтелектуальною зрілістю особистості; виникнення почуття тотожності та цілісності свого «Я» (самоідентичності); ускладнення та підвищення рівня усвідомлення процесів самопізнання і самоконтролю; зростання соціальної активності; становлення громадянськості; чутливість до суспільно історичних трансформацій тощо.

Особливість даного покоління в тому, що формування їхньої свідомості відбувається вже в умовах української державності. Відповідно сприйняття себе як члена держави чи нації, громадянина, виникає більш природним шляхом. Вони позбавлені тих внутрішніх конфліктів, які вимушені були долати ті верстви населення країни, яким довелося здійснювати непростий для багатьох процес реідентифікації. Однак, незважаючи на те, що з моменту здобуття Україною суверенітету минуло вже 30 років, далеко не у всіх сьгоднішніх студентів процес національної ідентифікації завершився остаточно.

Встановлюючи роль національної ідентифікації у становленні «Я-образу» студентів віком 17-20 років., О.В. Шевченко зафіксувала регіональні відмінності у розвитку національної ідентичності респондентів. Так, для представників студентства західних регіонів актуальною виявилася ідентифікація зі своєю нацією, водночас їм притаманний високий рівень сформованості національної ідентичності, порівняно з їх ровесниками з півдня і північного сходу держави. На думку психолога, встановлені регіональні відмінності зумовлено специфікою етногенезу та розвитку української нації. Натомість така специфіка й призводить до виникнення суперечливості й неоднозначності у змісті національної ідентичності особистості 17-20 рр.

Варті уваги дослідження Г.А. Ставицького, присвячені вивченню соціально-психологічних чинників розвитку етнічної самосвідомості студентів 1-5-х курсів вищих навчальних закладів. Психолог емпірично встановив, що респондентам властиві високий, середній і низький рівні етнічної самосвідомості. Також він зафіксував, що багато з них вирізняються середнім і низьким рівнями досліджуваного феномена. Зокрема низький має майже четверта частина. Останній засвідчила відсутність у студентів знань про свій етнос, його історію, традиції та звичаї; неусвідомленість ними впливу власної етнічної належності на своє майбутнє; нездатність виокремити схожі та відмінні якості у представників свого та чужих етносів; ситуативна ідентифікація себе як суб'єкта конкретної етнічної групи; стереотипність й упередженість у взаємодіях із представниками різних етносів, як свого, так і інших.

Завдяки дослідженням О.М. Васильченко. ми змогли виявити також і гендерні особливості образу українця в студентства у контексті проблеми національної ідентичності. Зокрема респонденти вважають, що образ типового українця містить такі якості, як: соціальна сила, людяність, відкритість

позитивним почуттям і психологічний захист. До образу типової українки належать такі ж якості та жіночність.

Проте, до образу «типового українця очима представників інших національностей» респонденти зарахували низку негативних якостей, а саме: злостивість, егоцентризм, мізантропію, соціальну безпорадність, хаотичність. Загалом ми можемо стверджувати, що в уявленнях студентів про типового українця домінує поєднання пасивно-захисних реакцій із незалежно-домінантним типом спілкування.

Отже проблема формування національної ідентичності в студентському віці є однією з найбільш важливих. Необхідність до більш глибокого вивчення даного питання пояснюється роллю студентської молоді як найбільш прогресуючої спільнотою, яка має багато можливостей, щоб стати головним продуцентом ціннісно-нормативної системи суспільства, в тому числі громадянських та національних цінностей, які значною мірою детермінують національно-громадянську ідентичність особистості.

Література

1. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Д. Сміт ; [пер. з англ. П. Таращука]. – К. : "Основи", 1994. – 223 с.

2. Шевченко О.В. Формування національної ідентичності як компоненту Я-образу особистості / О.В. Шевченко Соціально психологічний вимір демократичних перетворень в Україні; за ред. С.Д. Максименка, В.Т. Циби, Ю.Ж. Шайгородського та ін. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2003. – С. 409–420

3. Ставицький Г.А. Психологічні та соціальні чинники розвитку етнічної самосвідомості в юнацькому віці: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Г.А. Ставицький. – К., 2016. – 21 с.

4. Васильченко О.М. Етнічна ідентифікація молоді української еліти / О.М. Васильченко Українська еліта та її роль у державотворенні: зб. наук. пр. ВП НАОУ. – 2000. – С. 159-163

Теслюк Анастасія Ігорівна,
студентка 1 курсу спеціальність
“Міжнародні відносини”
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

КОНСТИТУЦІЇ ЗАХІДНО – УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ЯК ОДИН З ЕТАПІВ УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІАЛІЗМУ

Напевно усім відомо, що український конституціоналізм пройшов досить великий і шлях встановлення та розвитку. Цей шлях був і є досить складним,

оскільки на його шляху постійно виникали якісь проблеми та перешкоди. Український конституціоналізм має довгу історію та традицію. Однак, попри усе, українці все одно не здавались, та впевнено йшли до своєї мети – створення власної держави, власної конституції та незалежності.

Пропоную розглянути один із етапів утворення українського конституціоналізму, а саме такий документ, як «Конституції Західно-Української Народної Республіки» написаний у 1920 році. На мою думку, розгляд історії допомагає нам у ознайомленні з розвитком конституціоналізму, аналізі помилок, щоб у майбутньому не допустити їх повторення, подальшому розвитку та вдосконаленні. Тому сьогодні ми повинні вивчати історію заради нашого сьогодення та майбутнього.

Західно-Українська Народна Республіка (ЗУНР) – українська держава, що була утворена в листопаді 1918 року на західноукраїнських землях, що перебували в складі Австро-Угорщини.

18–19 жовтня 1918 року у Львові на конститuantі (зібранні) українських депутатів австрійського парламенту, депутатів галицького і буковинського крайових сеймів, представників національних політичних партій Галичини й Буковини, духовенства і студентства утворено Українську національну раду. Саме вона стала політичним представницьким органом українського населення Австро-Угорщини. Згідно з правом народів на самовизначення, 19 жовтня УНРада проголосила Українську державу на всій українській території Галичини, Буковини й Закарпатської України, обрала президентом Ради Є.Петрушевича та вирішила виробити демократичну конституцію. [2, с.56]

Наприкінці 1920 року на замовлення уряду ЗУНР в еміграції С.Дністрянський підготував проєкт Конституції ЗУНР. На відміну від проєкту Конституції Галицької Держави у новому проєкті передбачалося об'єднання ЗУНР з Великою Україною на основі права народів на самовизначення. Даний проєкт складався з 3-х частин, а саме:

1. Держава та право (містив вступ і два розділи: "Людські та громадянські права", "Народні права");
2. Державна влада (містив три розділи: "Основи державної влади", "Організація народної волі", "Виконування народної волі");
3. Самовизначення народів.

Майбутню західно-українську державу відомий політолог уявляв як самостійну і правову унітарну напівпрезидентську демократичну республіку. Громадянам гарантувалася "натуральна, особиста, політична та економічна свобода". Усі свободи визнавалися необмеженими, за винятком економічної, "яка не може перешкодити державній власті у переведенні справедливого розділу дібр". Держава мала опікуватись "економічно слабшими", обмежуючи з цією метою в разі необхідності індивідуальну ділову свободу. Загальний економічний порядок держави повинен ґрунтуватися на приватній власності, яка водночас мала "підчинятися суспільним обмеженням з огляду на добро загалу, бо в'яжуться з кожного власністю суспільні обов'язки". С.Дністрянський вважав за можливе збереження родових, станових, шляхетських привілеїв за умови, що їх не братимуть до уваги при розподілі державних посад. Усі

громадяни визнавалися рівними щодо суду. Проголошувалося рівне право кожної людини на державну охорону.[3]

Однак нажалі, боротьба за державну незалежність України в ті часи закінчилася поразкою. Основними причинами якої стали: розкол українського суспільства у питаннях про політичний устрій Української держави, про її соціально-економічний лад; жорстока боротьба між національними силами різної політичної орієнтації (Центральна Рада, гетьман П. Скоропадський, Директорія, націонал-комуністи); частина селянства та інтелігенції України відмовилася від підтримки будь-якої форми національної української державності, центральної влади взагалі, замикаючись на місцевих інтересах.[1, с.88]

Таким чином, на підставі аналізу історичної спадщини, можна сказати, що Україна пройшла досить складний шлях до створення власної державності. Щодо недоліків й помилок, які виявилися в перебігу розвитку українського конституціоналізму, то тут маємо певний досвід минулого. Багато українських діячів в свій час прагнули здобути незалежність та створити власну конституцію для нашої країни. І досить часто, це їм не вдавалось через роз'єднання та нерозуміння їх дій народу. Сьогодні ця ситуація є звісно кращою, однак я вважаю, що нам усім ще є куди рости та продовжувати творити конституціоналізм нашої держави разом заради кращого майбутнього.

Література

1. Буштрук О.В. Історія України. Успішне ЗНО – ст. 87-92.
2. Карпенко О.Ю. До питання про характер революційного руху в Східній Галичині в 1918 р. В кн.: 3 історії західноукраїнських земель, вип. 1. К., 1957.
3. Дністрянський С. Загальна наука права і політики, т. 1. Прага, 1923.
4. Устрій Галицької Держави. В кн.: Правова держава, вип. 7. К., 1996.

Біжанов Сергій Володимирович,
студент 2 курсу, спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОШУК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Національна ідея... Ми згадуємо про неї тільки тоді, коли який-небудь народ помічає свою єдність, свій внутрішній зв'язок, свої історичні жертви, згадує свої традиції, помічає тяжку долі і хоче змінити призначення. Саме ідея робить народ свідомим, мотивуючи його до здобуття своєї волі.

Пошук національної ідеї та ідеології, їх сутності, змісту, функцій, психологічної сили і, нарешті, міфологізованого явища, але в якому закладена національна влада, тобто перетворення нереального в соціальну реальність. Тим часом у формулюванні цих понять немає нічого надскладного. Національна ідея як суттєве ядро ідеологічної системи за своїм історичним та соціальним змістом повинна повною мірою розкрити квінтесенцію цивілізаційного та духовно-культурного феномену українства, його творця-українця та українського народу. Відповідно до цього підходу національна ідея зосереджується на центральній позиції державної ідеології, яка полягає у побудові найвищої цінності українського суспільства - української людини, яка тисячоліттями, постійно освоюючи свій етнічний простір, створювала культурно-історичну унікальність як важливу частину світової цивілізації. Протягом століть українці створювали комфорт для представників інших народів на населеній території, розраховуючи на взаємність, злагодженість та повагу національних цінностей. Окупаційні режими створювали умови для соціального дискомфорту, навмисно фальсифікуючи історичні події та культурні явища, спотворюючи доброзичливість українців, нав'язуючи розуміння вад і, що є найбільш несправедливо та чутливо, периферійності культури. Звичайно, для колонізаторів презирство до етнічної історії та культури було частиною програми засобів, яка забезпечувала б довгострокове панування. І яка мета уряду в українській державі, коли він свідомо дезавує поняття "державна ідеологія", "національна ідея"? Існує тривала тенденція уникати успішного вирішення цього фундаментального державотворчого компонента. Передача функції влади у формуванні соціальної мети, тобто ідеології, публіци, інтелігенції, є не що інше, як свідомо хитрість. Чи проголошена теза про змагання російської та української культур в українському національному просторі, знаючи чи реальність безумовного панування російськості у всіх сферах суспільного життя, не є яскравим прикладом у акції з маргіналізації української культури? Декларована демократія є підступною формою гальмування української етно ідентифікації через сферу культури, включаючи масову культуру, як найвпливовіший фактор у процесі етнічного само визначення.

Українська держава не проіснувала так багато, щоб говорити про неї, як про країну з самостійною культурою. Немає і в ній таких особливостей як наприклад у: Японії, Індії, Англії і т.д. Українська культура почала будуватись в постійних війнах, окупаціях, загарбаннях, конфлікатах, тобто якраз тоді, коли питання Української національної ідеї було актуальне. Проте і сама ця «культура» не була зовсім «самостійною», так частини земель переходили під владу держав сусідів, ми багато переймали від них, які в свою чергу, переймали від інших.

Тобто, те що ми маємо зараз – мішанина різних культур світу. Це можна заперечувати, можна спорити з цим, але це факт. В сучасній Україні, яка є незалежною державою, тобто «Пишіть, діточки, пісні!». Але ні! Ми залишаємось частково русифікованими. Наприклад: Сучасна молодь, в

основному, не слухає українські пісні, вона слухає закордонні, або пісні наших сусідів, дивляться закордонні фільми, відкинувши наші і т.д

І це не проблема молоді, це є проблемою нашої країни! Бо вся наша культурна цінність це: Село, Їжа та «Перекинути чарку». Якщо звернути увагу на наші серіали, які транслюються на ТВ, то майже всі вони про українське село. Я впевнений, що українська культура це не тіки сатира над провінціями, це щось більше, що може бути розкрито на весь світ, але ми до цього ще не доросли.

Незважаючи на те, що українська як державна мова майже повністю витіснена з публічного вжитку на східних та південних масивах України, а також зазнає наклепів, принижень, влада навіть не намагається захищати історичне та конституційне право українця мова до повноцінного життя. Наче навмисно створюються умови для поділу суспільства на мовній основі, посилюються етно-байдужі прояви, створюється психологічний ґрунт для оцінки та ставлення до етнічного як маргінального. Він не може змінити тенденцію байдужості до етнічного шкільного навчання, в якому спостерігаються помітні зрушення у навчанні українською мовою, він не виконує функції етнічної самоідентифікації. Це скоріше фактор самодостатності, як прагматичний інструмент, який може знадобитися в процесі самореалізації, а не органічна емоційна потреба і одночасно як фундаментальний компонент соціального розвитку. З набуттям політичної незалежності тонус національного, який має здатність мобілізуватися в ситуаціях, що загрожують життю, помітно знизився. Конституційна гарантія існування Української держави не стала психологічною домінантою гармонійного розвитку суспільства та розвитку української культури. Спонтанні прояви корекції етнічної свідомості трапляються в цілком зрусифікованих масивах, коли вважається престижним знання та використання української мови, знання історії та культури свого народу, патріотизм щодо України, повага до традицій тощо.

Отже, що я хотів донести. Наша національна ідея стосується не тільки патріотизму, вона стосується всіх сфер життя українців, починаючи від культури, закінчуючи армією! Кожна людина яка підтримує ідею розвитку – йде вперед до майбутнього, а ті хто не намагаються стати краще – деградує, опираючись на закордонні стандарти. Ми можемо побудувати ці стандарти самостійно. Потрібен лише час!

Література

1. С.Павлюк Особливості сучасного процесу української ідентичності// Слово і час, 2002, №6. – с.3-6.
2. В.Д. Литвинов Україна в пошуках своєї ідентичності. XVI - початок XVII століття : іст.-філос. нарис : [монографія] / В. Д. Литвинов; НАН України, Від-ня релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди. – Київ: Наук. думка, 2008. – 528 с. – (Проект "Наукова книга").

3. Українське студентство у пошуках ідентичності: монографія / За ред. В. Л. Арбеніної, Л. Г. Сокурянської. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 520 с

Орос Богдана Василівна,
студентка 2 курсу, спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ – ФЕНОМЕН

Сім'я, етнос, мова, релігії, держави, країни, громади, нації - це все, де протягом свого життя людина визначає себе. Самовизначення українців може набувати різноманітних форм.

Історичні витоки української ідентичності можна віднести до згадок топоніма «Україна», вперше зафіксованих в 1187 році у Київському літописі, через 130 років після смерті київського князя Ярослава Мудрого [3]. Формування української політичної нації неможливе без формування таких чинників, як любов до своєї Батьківщини, волі відстоювати свою свободу та незалежність, почуття національної гордості, віри у майбутнє гідне свого народу та впевненість в його історичному признанні. Питання розвитку, поточної ситуації та питань національної ідентичності українців в даний час є досить гострим, воно впливає на сучасний стан внутрішньої та зовнішньої політики країни. Більшість експертів вважають, що процес формування стабільної української ідентичності ще не завершений. Цьому заважали деякі історичні аспекти:

- відсутність державності;
- розчленування української території між різними державами в минулому;
- роздвоєність самоідентифікації.

Якщо говорити, то регіональний чинник для України є важливим виміром ідентифікаційних практик. За соціально-історичним критерієм можна виділити дві групи областей України, які мають суттєві регіональні особливості:

1. Закарпаття, Галичина, Волинь, Буковина вони тривалий час перебували у складі держав Центральної та Південно-Східної Європи, наприклад Австро-Угорщини, Польщі, Угорщини, Румунії, Чехословаччини.
2. Области Східного, Центрального та Південного регіонів, в тому числі Крим, вони входили до складу Російської імперії та СРСР до 1939 року. Західні території також можна розділити на чотири регіони, що мають такі чітко виражені характеристики:

- Закарпаття – органічна приналежність до кола народів і держав Дунайсько-Карпатсько-Центрально європейського регіону;
 - Буковина (Чернівецька область) – входження в Карпато-Дунайське культурне коло;
 - Галичина (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська області) – традиційно сильні економічні та культурні зв'язки із Польщею;
 - Волинь (Волинська, Рівненська області) – те саме, що і для Галичини.
- [2]

В очевидячки, що у всіх цих випадках ми маємо справу з арсеналом геополітичних аргументів, які через важке історичне минуле та неспокійне сьогодення часто є методологією для виявлення різних регіонів України та їх впливу на існування та розвиток країни. Якщо говорити про європейський вибір України, то він є загальнонаціональний з системою цінностей: професіоналізму, індивідуального підприємництва, правової держави та права, динамічної етики й культури, процедур мирного досягнення та підтримки громадянської злагоди тощо.

Отже, українська ідентичність визначається як синкретичний феномен, що містить в собі елементи культурної ідентичності та громадянської. Вона виникає на основі вже набутих елементів культурної ідентичності та формується і розвивається під впливом соціально-політичних норм. За змістом українська ідентичність - це сфера ідей, цінностей та значень культури, які сприймаються та формулюються українцями.

Література

1. Грабовський С., Лосєв І., / Українська ідентичність: проблеми і виклики. Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/tema-dnya-cuspilstvo/ukrayinska-identichnist-problemi-ta-vikliki>
2. Грицак Я. Нариси Історії України: Формування модерної української нації XIX–XX ст. – Київ: Генеза 2000
3. Дацюк С., Матвієнко К., Перспективи українства ДЛЯ УП – 2009р.Електронний ресурс – Режим доступу: www.pravda.com.ua/articles/2009/05/21/3959372/
4. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
5. Серєда, В. Регіональні особливості історичних ідентичностей та їх вплив на формування сучасних політичних орієнтацій в Україні : автореф. дис. канд. соц. н. : 22.00.04. – К., 2006
6. Чупрій Л. / Формування української національної ідентичності – запорука єдності української нації. Режим доступу: <http://volianarodu.org.ua/uk/Strategiya-dlya-Ukrajiny/Formuvannya-ukrajinskoji-natsionalnoji-identichnosti-zaporuka-yednosti-ukrajinskoji-natsiji>

Коваленко Вікторія Олександрівна
студентка 2 курсу, спеціальність «Міжнародні відносини»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНА – ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ: ЛЮДИНА, ЕКОНОМІКА, СУСПІЛЬСТВО

Українцям, як багато інших народів у світі, довелося творити націю у бездержавному стані, могутніми засобами культури, мови, традицій впродовж майже тисячоліття і змагатися за свою політичну свободу і політично організоване життя у формі самостійної держави.

Любов до само створених цінностей, до особистої землі, емоційно-патріотичне піднесення за здобутки і успіхи в народі чи народу в цілому були властивими ще далеко до виникнення понять «народ», «нація», «націоналізм».

Упереджене, неконструктивне ставлення до поняття «націоналізм» перейшло в українське суспільство і, що прикро, має стійку тенденцію. Численні конференції, публікації зуміли нейтралізувати агресивно негативне сприйняття терміну “націоналістичний”, однак він не засвоївся на рівні ідеології.

Націоналізм – це гуманістичний погляд особи і народу на свої і не свої цінності, це ідеологія любові і пошанування свого і чужого життя, природного права кожної нації на державницьку самостійність.

Для стрімкого лету характерно опускати, проминати, не помічати не тільки мало знач ніподії, предмети, факти, а й сутнісні явища, процеси, без яких ускладнюється формування цілісного.

Небувала політично над швидкісна трансформація українського етносу з колоніального стану у стихію державної незалежності спричинилася до винятково вагомих упущень у становленні системності у державо будівництві.

А врешті, чи бажала та суспільна сила, яка одразу, захопивши ключові владні позиції, прагнула докорінно змінити систему поглядів на українську історичну та політичну реальність, щоб творити новітню політичну систему соборної нації і взагалі зводити національну державу зі всіма властивими їй рисами.

Трапилась майже класична ситуація з історії політичних революцій, коли інтелектуальна патріотична верства здійснює революцію, а її наслідками користується агресивна посередність.

У переважній більшості при керівництві Української держави залишилась радянська компартійна номенклатура, здебільшого не українського походження або етнічно з манкуртизована.

За роки Української держави помітна динаміка русифікації в багатьох сферах українського життя, зокрема і комунікативній сфері.

Лише біля 20% телерадіопрограми наповнені україномовними матеріалами; трохи краща ситуація з друкованими засобами і зовсім погана з книговидавництвом.

Основна частина чиновництва російськомовна.

Така тенденція формує космополітичний, більше того, російсько-радянський психоетнічний портрет нашого сучасника, якому начебто нав'язується етнічна культура, до якої із симпатією не визначився, або й зневажає, принизливо іменує її як шароварщину.

Спалах відродження української культури, творення української, а не еклектичної держави, було пригашено, натомість нав'язав майже суцільну русифікацію під лукавим, зловтішним гаслом діалогу двох культур – української і російської

Інша тенденція, як наслідок попередньої, твориться сурогатна культура в усіх її проявах, позбавлена найсуттєвішого – етнічного колориту, етнічної неповторності як вагомої естетичної прикмети високості, цивілізаційності.

Оригінальні культурні явища етносу можуть творитися тільки на етнічній території, в етнічному середовищі, саме такі сприймає людство.

Створені в Україні взагалі поза етнічним російським ядром різножанрові твори так званим російськомовним населенням для російської, ба навіть української культури, виглядають блідим нагадуванням справжніх національних шедеврів.

При такому масованому засиллі зазнає кривди українська національна культура, якій важко конкурувати з нав'язуваними і адміністративно підтримуваними посереднього рівня творчими пропозиціями

Цей фактор несе негативне відчуття у процес етнічної самоідентифікації українців: відчуття меншовартості і приниження, стан байдужості до історії і культури свого народу, неокосмополітизм – людина без роду і племені.

Література

1. Хесле, В. Кризис индивидуальной и коллективной идентичности / В. Хесле // Вопросы философии. – 1994. – № 10. – С. 110–112.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://makhniy.blox.ua/2010/01/2-Zmina-etnichnoyi-identichnosti.rss>
3. Шкляр, Л. Етнос і особа: проблеми ідентичності / за ред. Б. Попова) // Етнос і соціум. – К., «Наукова думка», 1993. – С. 76
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://makhniy.blox.ua/2010/01/2-Zmina-etnichnoyi-identichnosti.rss>
5. Рябчук, М. Постколониальный синдром. Спостереження / М. Рябчук. – К. : «К.І.С.» – С. 193.
6. Країна. – 2011. – № 28(81). – С. 36.

Коцюк Юлія Сергіївна
студентка 2 курсу спеціальності «Соціальна робота»
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Матвієнко Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Ідентичність є важливою передумовою безпечного та комфортного буття людини, соціальної спільноти, соціуму в цілому. Вона перетворюється на своєрідну призму, крізь яку розглядаються, оцінюються, вивчаються події і риси сучасного життя соціуму та окремого індивіда. І "саме долі ідентичностей (національних, етнічних, особистісних) є тим магічним кристалом, крізь який вже сьогодні проглядаються контури майбутнього світу".

Значущість проблеми ідентичності та ідентифікації посилюється тотальним переосмисленням цінностей, екзотичністю й прагматичністю світоглядних орієнтацій людей, а також безпосереднім відчуттям вакууму на місці традиційних форм життєвого укладу. За таких умов нагальним стає усвідомлення надособистісних смислів і цінностей буття. Не випадково в науковому і філософському дискурсі на межі століть особливу увагу дослідників привернули такі категорії, як буття, екзистенція, ментальність, ідентичність.

Сучасний етап суспільного розвитку, що характеризується об'єктивними глобальними тенденціями, пов'язаний зі становленням нової національної інтерсуб'єктивності. Перетворення в економічній і політичній сферах, широке впровадження інформаційних технологій зумовили зміну соціальної структури, основ національної життєдіяльності, гостро поставили питання про систему цінностей, про рівень маргінальності та згуртованості в суспільстві. Процес соціальної трансформації торкається змін не тільки зовнішнього каркасу соціальних відносин, а й внутрішнього світу людини. За таких умов особливої гостроти набувають проблеми ідентифікації особи, в тому числі й національної. Динаміка ідентифікаційних практик і процесів є своєрідним індикатором соціального самопочуття суспільства.

Ми народжуємось у цьому світі і поступово набуваємо певних, притаманних лише нам, фізичних ознак і рис характеру. З волі батьків, родичів ми отримуємо ім'я, прізвище. Проживання у певному населеному пункті дає нам можливість називатися його мешканцями. Наше походження, особливості культури, в умовах якої ми зростаємо, допомагають сформувати у нас відчуття належності до певної спільноти. Під час навчання, професійної зайнятості, громадської активності, у стосунках зі сім'єю, родиною, друзями, колегами ми формуємось як особистості, розвиваємо власні «Я», усвідомлюючи при цьому

належність до різноманітних суспільних груп великих і малих. Результатом такого складного процесу конструювання власного «Я» і є ідентичність.

Становлення ідентичності розпочинається від нашого народження і триває впродовж усього життя. Ідентичність є невід'ємною характеристикою, без якої людина не може існувати як особистість. Її формування сприяє збереженню і підтримці цілісності та неповторності кожної людини, що проявляється в особистісних якостях, рисах характеру, ціннісних орієнтирах. Отже, процес формування ідентичності особистості є складним та багатовимірним.

Деякі елементи власної ідентичності є сталими. Наприклад, культурне середовище, у якому ми виростили, традиції, виховання батьків формують нашу етнічнокультурну приналежність, яка є сталим компонентом ідентичності. Разом з тим, певні складові ідентичності є змінними. Одні з них можуть втрачатися, їхнє місце заступатимуть нові. Наприклад, переїзд в іншу країну може вплинути на зміну громадянства людини.

Свобода вибору у формуванні власної ідентичності є засадничою характеристикою дотримання прав людини. Кожен індивід має право вибирати чи змінювати на свій розсуд різні спільноти, взаємодіяти з іншими групами, культурами. Адже це корисно для набуття нового досвіду та ознайомлення з надбаннями інших соціальних груп і культур.

Соціальна сутність людини пояснює її прагнення долучатися, бути включеною в соціум (спільноту). Це дає індивіду відчуття сталості, захищеності, значущості власної особистості. Орієнтація на інших людей, як на зразок, суттєво збільшує шанси кожного з нас бути прийнятим до бажаної групи. Ми намагаємось уподібнитися представникам цієї групи і тому свідомо переймаємо їхні норми та цінності, формуємо відповідні моделі поведінки, користуємося зовнішніми атрибутами та символами.

Тому, наш світ влаштований таким чином, що кожна людина у ньому протягом життя приєднується до певної кількості груп, створює нові спільноти або ж навпаки – уникає небажаних стосунків. Самовизначення є важливим елементом формування самоідентичності, яке триває упродовж усього життя людини.

Література

1. Невідомий автор. Ідентичність особистості [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: https://www.citizen.in.ua/photos/topic/f/20190822_135133_%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0%201..pdf.

2. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації [Електронний ресурс] // ЖДУ ім. І. Франка. – 2009. Режим доступу до ресурсу: http://eprints.zu.edu.ua/6217/1/kozlovez_monograf.pdf.

3. Україна: проблеми національної ідентичності [Електронний ресурс]. – 2007. Режим доступу до ресурсу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tkachenko_ukraina.pdf.

Popivska Irina
student
specialty "International Relations",
Faculty of Humanities and Education
Supervisor:
Matvienko Irina,
candidate of philosophical sciences,
Associate Professor of Philosophy

HUMAN PHILOSOPHY IN THE WORLD OF MONEY

Philosophy is closely related to other sciences and disciplines. He belongs to many spheres of life, such as religion, art. Everyone participates daily in the sphere of economic life, economic phenomena, because he buys and sells, collects income and pays taxes, manages and subordinates management decisions, saves, produces and consumes. Economic activity not only creates material well-being, satisfies vital needs, but also develops creative forces, abilities, the inner world of the person, gives it special instructions.

An important factor in the functioning of social production, the economic sphere is money - a special reality associated with each day of human existence, which creates a specific human perception of the world and himself. Money creates problems for a person in his absence and especially when it is abundant or excessive. At first glance, it seems that people control money, in fact, they control people. Money dictates its policy, imposes a special perspective, philosophy.

Philosophy of money is a philosophical analysis of the systematic influence of the logic of money, monetary relations on the world spiritual world of man and society.

Since the value and essence of money do not depend on the form of their material embodiment (money is an absolute ideal), they are a value, continuing to remain a means and an end of exchange. Their value comes not from their physical form, but from the content of the social process, which they mediate with their movement and make possible. Having its own special form of movement from one person to another, money expresses a certain form of communication. Regardless of the form (material or symbolic), they are a kind of tool of social interaction through exchange. And this is a manifestation of their extraordinary value to society. The mechanism of social interaction that occurs through money, as a rule, is reduced to appropriation and alienation, so that something that belonged to an individual becomes alien and the stranger begins to own it. Money brings a certain order in the process of distribution of social values, determines the quantitative limits of what is possible in the actions of people, implements the principle of equivalence of goods, alienated and appropriate in market conditions. In this function, they are implemented as a mechanism of social and regulatory regulation of society, which gives them unconditional values.

Having the property of exchange, money becomes not only a value but also a measure of the value of exchanged goods - a "measure of all things." They express

the qualitative infinity of what is possible in the actions of people, act as a stimulus and motivation for many activities - both human and human. Money can motivate any effort against a person, turn itself into an object of purchase - sale of what should not be in a healthy society. This means that they bring order and elements of chaos in society. But money is only a means to make a voluntary mental effort on the part of man. They successfully serve both creative and destructive actions and human actions. In this role, they create or destroy a person as a person, influence the formation of his individual value system, the hierarchy of his personal priorities and goals. It all depends on the ratio of mental and voluntary efforts and monetary interest in people's activities.

Money is a product of society, a product for which it must be responsible. Man must understand his true place and role in his life and society, learn to manage them on the basis of a combination of modern economics (with a practical orientation) and philosophy (with an emphasis on knowledge) of the whole world).

Financial power has achieved what no political force could ever do - it has completely submitted to man, and on a global scale.

Eventually, the financial market virtually ceased to be an ancillary superstructure on an economic basis (base) and became an independent system of superpower. The history of money shows that it has been decisive for centuries not only for trade relations, but for all - religious, political, family, artistic and so on. In a global economy that is still developing, the power of money and the institutions built on it will displace the economy of any state, combination of states, or international organization that exists today, ”concludes J. Weatherford. Supported, stimulated and protected by electronic technologies, a new global elite is emerging - the financial one. Because no one is sure of the value for money, their strength. And she will not give in to anyone and will not do it.

Literature:

1. Andriev IL A man called "Money" // Questions of philosophy. - 2002. - №12.
2. Kortunov VV Philosophy of money. - M „,2002.

Podchenko Polina
student
specialty "International Relations",
Faculty of Humanities and Education
Supervisor:
Matvienko Irina,
candidate of philosophical sciences,
Associate Professor of Philosophy

PHILOSOPHICAL FUNDAMENTALS OF THE MODERN SCIENTIFIC PICTURE OF THE WORLD

The influence of science on the worldview of modern man can be described as exceptional. The image of science that was formed before the XVIII century. - largely

due to the efforts of philosophy - gave rise to the cult of scientific knowledge in the mass consciousness. In the New Age and the Enlightenment, science plays the role of a religion capable of answering fundamental questions concerning the arrangement of the world and human existence. The cult of science as a final, objective and reliable knowledge, gave rise to a special attitude in the mass consciousness to the image of the world offered by science. The scientific point of view has long been equated with absolute truth, and the scientific picture of the world was understood as an exact copy of reality that exists outside man and independently of him.

The mechanistic picture of the world was formed in modern times. The basis for this type of worldview was the physics of I. Newton and the ontology of R. Descartes. Classical science came from the objective tape of the world. Within this paradigm, man acted as a natural body in a number of other bodies and therefore remained fundamentally inexplicable in its manifestations. The mechanistic picture of the world turned out to be dualistic, because in addition to the natural world it was necessary to postulate the world of human freedom, morality, beauty. It was implied that the natural world, in which there is nothing human, can be described objectively, without taking into account the fact of human presence in it. Such a description was eventually to become an exact copy of objective reality.

Within the mechanistic scientific picture of the world, the universe appears as a well-established machine, operating according to the laws of strict necessity, phenomena and things are interconnected in a chain of causes and effects. The universe is an empty space in which masses of matter move along clear, calculated trajectories. Matter, in turn, consists of indivisible atoms with a constant mass. Time, as well as space, is absolutely unidirectional and independent of matter that exists at that time. Such substantial views of space and time were proposed by I. Newton and have long been considered natural and the only possible ones.

It is clear that a person's place in such a world is the place of one of the cogs of a well-established mechanism. The emergence of life and consciousness in such a universe is accidental and therefore can not be comprehensively explained. Human destiny and freedom, creativity and unusual behavior remain a mystery. At some point, the dispassionate view of science simply ceases to notice the subjective - man, removing it from the picture of the world.

However, in science, as well as in philosophy, there is a change in thinking styles, worldview paradigms and ways of interpreting problems. The scientific picture of the world is not immutable. Crisis and revolution in physics at the turn of XIX-XX centuries. caused the transformation of the basic "parameters" of the mechanistic scientific picture of the world. The essence of these changes can be described as follows: the mechanistic view of the world has been replaced by an organic view. Within the organic paradigm, the universe appears as a set of connections, not things. The image of this world can be a web, a network. Modern science, including natural science, seeks to study the interactions of communication, rather than individual, closed objects. Within the organic scientific paradigm, the world is an indivisible reality of common connections, not a mosaic of disparate elements.

The beginning of the transformation from a mechanistic view of the world to an organic one was marked by new discoveries in physics: Albert Einstein's general

and special theory of relativity, experiments with Ernest Rutherford's radioactive alpha particles, Niels Bohr's work on quantum mechanics, Werner Heisenberg's discovery of the principle of ignorance. Further content of the new paradigm was due to the data provided by psychology, which formed the concept of the unconscious psyche, biology and genetics with their new achievements in understanding the essence of life. Science that developed in the XX century. ceased to see the world simple and clear. Moreover, she was forced to return a person to this world. The view of modern science has ceased to be totally objective.

New scientific advances have shown that human consciousness was first woven into a system of objective connections of things and phenomena and affects not only the perception of this reality, but also reality itself. One of the central principles of the new organic paradigm states that the world is arranged in such a way that the appearance of man in it is natural.

Within the new scientific paradigm, the universe appears as a constantly evolving mechanism, and man - as one of the stages of existence, the laws of which do not conflict with the laws of other levels of the world. The modern scientific picture of the world is just being formed, and therefore there are many contradictions and inconsistencies. However, there is an obvious tendency to change - from statics to dynamics, from division to interconnection, from the mechanistic dualism of the human and natural worlds to organic monism.

Philosophy, as well as science, has an essentialist orientation (focus on the essence), it welcomes logical reasoning and evidence of the proposed provisions. Philosophy is brought closer to science by the focus on rational-theoretical methods of research, the development of reliable, universal principles and provisions. Both in science and in philosophy, knowledge is expressed in a rational form, in the form of concepts, judgments and inferences.

At the stage of formation, philosophical knowledge was closely linked with scientific. In antiquity, philosophy was called the whole set of theoretical knowledge, from which then stood out areas of specific research. In modern philosophy, there are sections that are directly related to scientific knowledge - the so-called problems of specific scientific disciplines.

Philosophical pictures of the world are extremely diverse. The foundation of the philosophical picture of the world is one or another concept of existence. The philosophical picture of the world never presupposes definitive answers. There is no concept of the sacred in philosophy, although some philosophical teachings may assert the fundamental limitations of the human mind. However, these are not the boundaries set by the opposition of the natural and the supernatural. In philosophy, there is no idea of a personal God, but in some philosophical systems offers the concept of the Absolute Idea or World Spirit. Philosophy uses all the data provided by the natural or social sciences to address fundamental worldview issues, but never confines itself to empirical specificity. Any philosophical picture of the world is only an invitation to reflection and independent search, and not the final version of the universe.

Literature:

1. Dobronravova I.S., Bilous TM, Komar OV The latest philosophy of science // Textbook for students of philosophical faculties and graduate students - Kyiv: "Logos". - 2009, -243 p.
2. Dobronravova I.S., Sidorenko LI Philosophy and methodology of science - Kyiv: VPTs "Kyiv University", - 2008, - 223p.
3. Andreev E.A. Dobronravova IS, Sitko SP The problem of physical bases of integrity of the self-organizing systems. - In the book. The idea of harmony in the scientific picture of the world. Kyiv: "Scientific Thought", 1989. S. 108-121.

Solodka Kateryna
student
specialty "International Relations",
Faculty of Humanities and Education
Supervisor:
Matvienko Irina,
candidate of philosophical sciences,
Associate Professor of Philosophy

THE CHALLENGE OF MORALS IN MODERN DIPLOMACY

Obviously, with the development of world technologies, economy and culture, diplomacy has changed and reached a new level. In modern conditions, political and diplomatic efforts are increasingly subject to the criteria of democracy and universal values, and the realities of many international organizations have contributed to the development of network diplomacy, which can unite the achievements of states over centuries to meet modern global challenges.

Openness in the information policy of many states is called into question by secure communication channels, so-called "secret protocols" and the disclosure of confidential information. In practice, however, the rejection of the absolute secrecy of diplomacy involves the dissemination of key agreements and facilitates the perception of news by society and officials to ensure the relevance of the protocol and the objectivity of the results.

The diplomatic service has existed since the appearance of the first independent political entities, so for centuries hardened, rigid and justifying all methods to achieve goals, the means of foreign policy is very difficult to modernize. In the 21st century, the combination of morality and strength is becoming an urgent issue. The 71st UN General Assembly was even dedicated to its solution: the participating countries built their work around the work of Dario Salas Sommer's "Morality of the XXI Century". The author draws parallels between the decline of world morality and the crisis of diplomacy and global international relations. Among the basic rules of morality Sommer identifies the following:

1. Set priorities for personal goals
2. To be devoted to good and to swear allegiance to one's own spirit

3. Acknowledge your dishonesty
4. Emotionally put yourself in the place of others
5. Manage yourself
6. Get out of your "mental hole"
7. Develop the will and harden the character
8. Live in harmony with Nature
9. Adhere to the law of "equivalent equality"
10. Seek to know deeper truths

Describing the resolution, UN Secretary-General Ban Ki-moon said that its implementation could have a positive impact on the daily lives of ordinary people - education, job search and more. Less indirectly, but issues of morality also affect the Sustainable Development Goals - long-term narratives of world politics, in particular, Goal №10 - "Reducing inequality", Goal №12 - "Responsible consumption" and Goal №16 - "Peace and Justice".

Of course, in the context of "real politics", the clash of ethical norms and advantages in negotiations is not uncommon. "By choosing the profession of diplomat, you accept a certain burden of loyalty and morality," said Robert Brinkley, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to Ukraine (2002-2006).

Literature:

1. Eduard Kuzmin. Moral dimension of diplomacy // International life. - 2003.
2. Coronelli MV, Loginova AA Diplomat: who is he, an official or a poet? // Young scientist. - 2017
3. Sommer DS Morality of the XXI century // CODE. - 2018.

Guseva Anastasia Sergeevna,
student,
specialty "International Relations",
Faculty of Humanities and Education
Supervisor:
Matvienko Irina Sergeevna,
candidate of philosophical sciences,
Associate Professor of Philosophy

GLOBAL SOCIETY AS A FORM OF SOCIAL ORGANIZATION

Globalization, at the present stage, complicates the very structure of world development, changes not only the values and living standards of people, but also changes the interactions between them. This is the result of the formation of the so-called "global society". The main elements of such a society are transnational structures and international governmental and non-governmental organizations, which can usually form their own personal global system of relations.

As for globalization itself, it is characterized by the unification of peoples and the emergence of purely global forms of human existence with each other. If we take the example of historical formations of people, we can determine that the main mechanism was a regulated form of communication of different tribes and peoples, which became a powerful factor in the formation and development of global forms of society.

A "global society" is usually characterized by a set of countries and peoples that are to some extent interconnected on the basis of common values and specific needs. The very understanding of traditional society can absorb the following criteria: self-development, stability, self-organization, certain values, integrity, etc., this is the basic model of behavior of the subjects of the so-called global space.

To better understand the concept of "global society", it is necessary to be able to separate it from the concept of "world society". Personally, I believe that it is impossible to combine these two concepts into one. However, the scientist W. Beck believed that "the globalization of society testifies to the fact that we live in a world society" and "no country can exist separately from another." The Polish scientist G. Kolod insists on the same statement, trying to prove that the "world society" is a society in which a world state and a world government are impossible, because there is always someone who can make a correction of social development.

The confirmation of these two assumptions about "global society" and "world society" can be the approach proposed by the German scientist K. Kiljunen, according to which "in the course of globalization, society is gradually transformed into a world system."

To finally clarify the essence of "global society" should take into account the formula introduced by the English researcher H. Bull. Under the concept of "global society", he understood that "social states, which can exist only when a certain group of states, is aware of their common interests and values, voluntarily forms a society in which they are bound by rules, and also support joint institutions. " Accordingly, the "global society" is an institution that can transform a particular system of relations, as well as easily provide the necessary regulation of relations between the participants in the system.

The most important aspect of the "global society" is the destruction of the unity in the functioning of the state and society, which in turn can lead to power relations, certain conflicts and misunderstandings between world actors.

In my opinion, the most important factor in the formation of such a society is the so-called global terrorism, which can easily motivate the citizens of a certain country to unite to resist the expansion of certain countries. It is this terrorism that forces people to unite and strive for the equality of societies that suffer oppression from military and political blocs.

Perhaps the most important factor in the formation of a "global society" is the continuous development of information technology. According to UNESCO Director Kaitiro Matsuuri, this development leads to the emergence of globalized knowledge, which should provide the whole world with the search for completely new ways of practical use of accumulated knowledge and purely new technologies to address global development.

The above factors indicate that the main mechanism for the development of "global society" is global interaction, by which J. Nai understands "the type of movement through which state borders of certain subjects, in which one of the actors is a representative of certain states or governments of one part the world, and another - another. This may indicate that the "global society" is a special form of social organization, which will always have a high level of renewal of social development.

It should be noted that an important mechanism for the functioning of the "global society" is an integrative ideological doctrine, which can really meet the needs of the vast majority of the population of our planet. Under this doctrine may be the ideology of liberalism, which should define the democratic principles of human coexistence within a "global society." I can confidently say that this ideology can provide humanity with a global identity that will help it feel like a holistic organic entity.

"Global with society" should be considered as a completely new form of social organization, which may have its own system of social action. If we consider Parsons' concept, it is this system that is "characterized by a set of certain functions, such as: integration, adaptation, purposefulness and latency." That is why the mechanisms of politics, culture and economy play a major role in globalization.

One of the most important aspects of understanding the "global society" is the complexity of organizing the structure of such a society, namely - it is very important to know whether it maintains a hierarchy and whether there is a somewhat new entity. In addition, the concept of "global society" should be understood as a set of people who can interact with each other on the basis of certain organizational activities.

Regarding the current state of development and formation of the "global society", it can be noted that it is under significant economic and political influence. However, there is no clear understanding of such a society. This is due to the fact that in a "global society" may form a somewhat new political culture.

Thus, it can be noted that the formation and functioning of the "global society" directly depends on the level of culture, which mainly ensures the absence of conflicts between the community, loyal behavior, which should include a purely formal regulation. Also, the "global society" must act as a form of social association, in which there are no contradictions between national and international spheres of activity.

Literature:

1. Ilyin MV Political aspects of globalization // Proceedings of the Gorbachev Foundation. - M., 2001. - T.7.- P.140-162.
2. Cochain R., Nai J. Transnational Relations and World Politics. Introduction // Social-humanitarian knowledge. - 1999. - № 5. - P.231-318.
3. Giner S. Mass society. - London, 2000. - P.288.
4. Bogomolov BA Globalization: some approaches to understanding the phenomenon // Vest. MSU. - 2004. - № 3. - P. 110-127. - (Ser.12 "Political Science").

5. Nazarchuk AV Ethics of a globalizing society. - M., 2002. - 418 p.
6. Kolodko GV Globalization and prospects for the development of post-socialist countries / Per. from Polish. - M., 2002. - 385 p.

Grigorash Alexander ,
student,
specialty "International Relations",
Faculty of Humanities and Education
Supervisor:
Matvienko Irina Sergeevna,
candidate of philosophical sciences,
Associate Professor of Philosophy

KNOWLEDGE AS A PHILOSOPHICAL PROBLEM

In modern science, the activity of socio-historical experts who support the rules of activity, becomes decisive for obtaining true knowledge. "Individual presence" in traditional forms and methods of scientific cognition is more realized. The "theoretical load" of facts, its concrete-historical character becomes conscious; clarify the functions of philosophical categories and principles, worldview in the presentation and selection and justification of the hypothesis called theories; axiological, value aspects in the formation and functioning of scientific methods are revealed. At the micro level, not only the influence of social institutions, capital investment policy and government support for science, but also the value orientation systems of scientists, socio-cultural and historical conditionality of scientific knowledge are realized.

The ideal system, methodological and communicative norms, rules of scientific and cognitive activity, vision and paradigm, methods of worldview and ethical values necessarily influence the nature and results of scientific activity of researchers. The role of the moral factor as an object of effective influence on the honesty and integrity of the researcher should be mentioned separately. The methodology of science is combined not only with social psychology but also with ethics, its defined principles can also perform regulatory functions in scientific knowledge, as well as acquire the methodological role of the value of moral value, which is realized in its classical aspect. and practical reason.

According to Kant's rules, the theoretical reason is aimed at the perception of the "real world". Practical (moral consciousness) reason refers to the "world of the proper", as well as to norms, rules and values. This world is ruled by moral law, absolute freedom and justice, and man's desire for good things. The main novelty is that the role of theoretical reason is defined in a new way. The "dangerous possibilities" of the theoretical mind are demonstrated, in particular, in the fact that it has unfounded claims to solve all human problems, in all spheres of life in fact beyond its capabilities is the sphere through the call of duty and self-sacrifice, love, punishment. The theoretical reason, which has imagination, logical and constructive

possibilities, can create the illusion of the world and give them to real life. Practical moral consciousness establishes a moral prohibition of certain forms and directions of intellectual activity, rejects the use of the subject by a scientist or organizer of theoretical reason as a "tool" in any field of activity. Nowadays, it can be used for selfish purposes, such as the destruction of the human essence.

Literature:

1. Kant, I. Critique of pure reason // Kant, I. Works: In 6 vols. Vol. 3. M.: Thought. 1964. 799 p.
2. Kant, I. Fundamentals of metaphysics of morality // Kant, I. Works: In 6 vols. Vol. 4. Part 1. M.: Thought. 1964. S. 219-310.

Kolmatsui Eugene,
student
specialty "International Relations",
Faculty of Humanities and Education
Supervisor:
Matvienko Irina Sergeevna,
candidate of philosophical sciences,
Associate Professor of Philosophy

PHILOSOPHY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY

Our sense of time and the ability to communicate through it in language means that in our perspective of existence there is a lack of immediacy of other species. Although some animals show a sense of cause and effect, as well as some degree of planning and even some level of abstract thinking, it is this understanding and understanding of our place over time that may have led people to understand not only the dynamics of our existence but also the context.

Understanding our context, our place in it as individuals and as a society has been a constant part of our intellectual discourse for millennia, which is the basis of almost every aspect of our culture.

Our ability to philosophize is one of the things that sets us apart from other animals - in a way, what makes us sapiens, "wise monkeys."

Other animals certainly question why they do something a certain way, and try to find strategies that are smarter to achieve goals (such as developing tools), and although you can say it's "philosophizing," only humans seem to have developed this ability to conduct higher-order surveys by asking "why are we doing this?" - "why do we do it at all?"

Philosophy is embedded in everything. We all have a philosophy that underpins our motivations and what we do today. Everyone has their own philosophy of life; every institution has a philosophy. Donald Trump has a philosophy, Walmart has a philosophy, Sport-time magazine will have a philosophy, your neighbor will

have a philosophy, but for most of us these philosophies have not been studied and are more or less automatic and instinctive.

"Philosophy as a named activity" is quite recent in human history - and it is an attempt to study these instinctive and automatic motivations and say, "Is it definitely wise?", "Is it holistic?"

People say that the origins of philosophy date back to the time of Socrates, which is very recent in the history of homo sapiens. It was a time when people changed from "we do it because it's always been done. It's the way the gods told us to do things. It's the way your elders did it. do not ", to an active, conscious rational way of thinking:" Why? ", " Why so? ", " This is definitely the best way? "and this is a radical moment in human history. Socrates did not last long when he began to conduct similar polls, and was sentenced to death.

If you delve deep enough into the history of any public institution, you will reveal some philosophical ideal or answer to a certain kind of cultural problem - the cause of the institution and the fact that it was created. Aristotle calls this body, or its end. Over time, this goal is muffled by habits and bureaucracy - everything just works on the autopilot for decades or centuries, and people can easily forget what was in this institution. It is useful to try to reveal what institutions were created for philosophical achievement to see if they are still doing what they set out to do.

As humans, we often have experiences that by their nature translate us into a state that is difficult to describe in words. People sometimes say that these are religious experiences (this is how William James described them), but this is not entirely correct, because they do not always occur in a religious context, and they are not always associated with encounters with the gods. Abraham Maslow called them a peak experience, and it doesn't really work because sometimes such experiences happen to people not when they are completely sorted, but on the contrary, when they are a real mess. So sometimes they are more like an experience.

Using the word ecstasy, which people define as being very happy - but in ancient Greek it means ecstatic, which means standing outside. This is the moment when you go beyond your normal sense of self and feel connected to something big and new; it can be a god, it can be nature, it can be some deeper state of the soul, it can be other people.

People can get stuck in the noose of self-construction and negative thoughts about themselves and the world. We got into collaboration with this novel, and I think there are two ways to get out. One is through rational philosophy. Studying these beliefs and saying, "Is that right?" Another is because of ecstatic experiences that shift your consciousness somehow through shock. And you just break out of this loop.

Literature:

1. Sorokin P. Man. Civilization. Society.-M., 1992
2. Truth and soul. Philosophical and psychological teachings of P.A. Astafyev

Kushka Yana,
student, specialty "International Relations",
Faculty of Humanities and Education
Supervisor:
Matvienko Irina Sergeevna,
candidate of philosophical sciences,
Associate Professor of Philosophy

SOCIETY AS A PROBLEM OF PHILOSOPHY

Philosophy is a special form of human mental activity aimed at rational understanding of the world and human existence in it. Through the prism of this science, "society" is seen as a system of connections and relationships between people that are formed throughout life. Society is a very complex system, all social phenomena are the result of human actions, goals, desires, thoughts, free choice. Today, society is faced with problems that philosophy is trying to solve, because they become global, primarily - it is environmental, demographic, military, political and ethnic. Due to the fact that philosophy allows a person to objectively and concretely consider the processes and phenomena that occur in the world, it also acts as a method of solving certain situations.

Among the most important worldview issues that have been solved by philosophy throughout history, one of the central places was occupied by human problems. Man is the center of being, and being is the basic concept of philosophy. Therefore, the question of the essence of man, his origin and purpose, the place of man in our world - one of the main problems of philosophical thought.

In the 21st century, man has become a more complex system for understanding than he was a few centuries ago. It has undergone changes that have occurred due to world wars, revolutions, scientific and technological progress, crises. All this has created a new civilization in which the individual is different, because it exists in another society with different living conditions. In a time of global informatization, changes in human interests and values, it is difficult to understand what all this will lead to in the future and what changes await humanity in the future.

Society is always in a state of mobility, changing in one way or another. But, at the same time, it needs to ensure a certain level of stability. Only the totality of all activities, all social groups, institutions (family, education, economy, politics, etc.) create society as a whole as a self-sufficient system. The task of philosophy is to find a rational solution to support all these social groups in a certain balance, to understand what influences the stratification of certain strata, due to which certain views and moods of individuals in society have changed.

Technology has a great influence. It radically changed the daily life of society, forcibly moved the labor process into the sphere of mass production, turned existence into a certain mechanism, and the whole planet into a technical factory. It becomes easier for a person to live without thinking, losing his prospects and individuality, his own traditions, in order to become an element of a large apparatus and transfer his

responsibilities to someone or something else. A person in such a society is important only in terms of their business qualities. Nobody is interested in the personality itself. This remains one of the main problems of society today and is a philosophical question, the answer to which requires a lot of time and solutions.

Яременко Анна Миколаївна
студентка 1 курсу, спеціальність «Фізична культура і спорт»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЧАСТИНА ДУХОВНОГО ПОШУКУ У СУСПІЛЬСТВІ

Україна є соціально орієнтованою державою, тому її основним завданням є сприяння духовному, інтелектуальному і фізичному зростанню молодого покоління. Гармонійний та всебічний розвиток особистості, заснований на нормах, цінностях, сенсі життя, змінює адаптивні можливості організму людини і реалізується через формування здорового способу життя.

Проблема духовно-моральних аспектів фізичного виховання є ієрархічною, що містить абсолютний, національний, громадянський, родинний та особистий рівень який визначається ставленням людини до Творця, до людей і до самого себе. Для України, що перебуває в умовах духовного й морального відродження, найважливішими завданнями є гармонійний розвиток душевних і фізичних сил молоді.

На сьогоднішній день здоров'я є дуже важливою складовою у боротьбі зі світовою пандемією COVID-19. Але не тільки в цьому контексті, адже згідно статистичних даних, великий відсоток новонароджених дітей уже мають проблеми зі здоров'ям. Не тільки діти страждають, також спостерігається різкий прогрес хронічних ревматичних хвороб серця, гіпертонії, неврози, артрити, сколіози, ожиріння тощо у підростаючого покоління.

Водночас, ми спостерігаємо й духовне збідніння української молоді, зниження рівня її моральності, що також викликає неабияке занепокоєння та тривогу. Духовне та фізичне здоров'я є двома сторонами однієї медалі. Вони не просто взаємно доповнюють одна одну, але й обумовлюють. Тому, наразі, є вкрай важливим завдання укріплення здоров'я через фізичні вправи, заняття спортом та загартовування організму задля того, щоб людина могла повною мірою зануритися у світ духовності та самореалізації.

Відомо, що фізична культура – це частина загальної культури суспільства, сукупність духовних та матеріальних цінностей, способів їх набуття та використання з метою оздоровлення людей та розвитку їх фізичних

якостей засобами рухової активності. То ж ми повинні усвідомлювати важливість розвитку цієї галузі. Фізичне виховання вимагає взаємного розвитку тіла й духу, не дарма люди стверджують, що у здоровому тілі, здоровий дух!

Здоров'я, фізичний розвиток, зміцнення, формування тіла так само важливі, як ті ж властивості, що стосуються душі, тому що одне неможливе без другого. Не лише розвиток пізнавальної діяльності, а й розвиток емоційної та вольової схеми, свіжість і жвавість почуттів, сили духу, твердість рішень, одним словом, усе утворення характеру значною мірою залежить від фізичних властивостей індивідуума.

Отож, спорт виходить поза межі суто фізичної сили, щоб провадити нас через моральну силу й велич. У такому розумінні спорт – не самоціль, а лише засіб. Тому, спорт мусить підпорядкуватися меті досконалого та врівноваженого формування людини – особистості, яку спорт навчив радісно й охоче виконувати свої обов'язки в праці й у родинному житті.

Для того щоб відчувати себе здоровою людиною потрібно займатися розвитком силових якостей, таких як: сила, витривалість, швидкість, гнучкість. За допомогою розвитку фізичних якостей досягається підвищення фізичної підготовленості, яка сприяє зміцненню здоров'я, і формуванню статури. Фізичні якості, які розвиваються в процесі фізичної підготовки які мають властивості переносу, тобто їхній більш високий розвиток переноситься на усі види діяльності людини на виробництві й у побуті і виявляться в підвищенні ефективності розумової й фізичної діяльності.

Як висновок, можна стверджувати, що на сьогоднішній день в нашій країні молодь знаходиться в дуже критичному стані, а саме: в стані погіршення здоров'я, як фізичного, так і духовного, в заднедбаності по відношенню до себе та до світу. То ж нам усім необхідно негайно діяти заради того, щоб змінитися та змінити світ навколо себе на краще.

Коршак Олександр Олександрович
студент 1 курсу, спеціальність «Фізична культура і спорт»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ВПЛИВ СПОРТУ НА ДУХОВНУ ОСНОВУ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні спорт, як один із соціальних інститутів, займає значне місце у житті суспільства. Він залучає в себе величезну кількість людей, колосальні фінансові ресурси, тому тісно пов'язаний з іншими сферами суспільного життя.

Можна сказати, що спорт став невід'ємною частиною сучасної культури, однак розуміння спорту далеко відійшло від того, чим він є насправді.

Існує думка, що спорт – це сфера суто фізичного розвитку, яка не має духовних і моральних цінностей. Ця думка аж ніяк не відповідає реальному значенню спорту. Ведучи мову про духовність, часто ми таке явище, як спорт, не вписуємо у її категорії, залишаємо йому місце тільки для тіла. Справді, спорт є ефективним засобом для підтримки тіла у чудовій фізичній формі, однак на цьому його користь для людини не завершується.

Велика кількість молодих людей, яких ми можемо побачити на спортивних майданчиках, приходять туди не з метою збагачення або самоствердження, а заради підтримання стану здоров'я. Спорт може приносити користь як фізичному, так і духовному здоров'ю, служити для гармонійного розвитку тіла і духа.

Спортивні змагання, тренування не тільки стосуються тіла, але, водночас, впливають на свідомість дитини, а це збагачує її душевну та духовну сферу. Пригляньмося, як спорт впливає на духовну сферу. Духовність на практиці – це аскеза і молитва, в яких керівництво Святого Духа і його світло допомагає знайти напрям і дорогу до Бога. Поняття «духовна особа» чомусь закріпилося сьогодні виключно за релігією. Проте духовні особи – це не тільки священнослужителі, монахи чи богослови. Це, передусім, ті, котрі живуть духовним життям та втілюють його на практиці, тобто живуть згідно узгодження людини і світу у повсякденному житті. Спорт ніколи не може бути самоціллю, а лише засобом. Все залежить від того, яку у ньому поставимо мету. Якщо метою будуть духовні цінності, то спорт буде ефективним засобом для їх досягнення.

Як висновок, можна стверджувати, що спорт для нас може стати натхненням, який приведе світських осіб до відкриття в них духовного начала. Це зможе відкрити багатство скарбів їхнього духовного світу, стати стимулом не тільки для фізичного вдосконалення та досягнення результатів, але й для зросту в чеснотах і духовному житті. Водночас, стаючи більш духовним, не потрібно буде залишати фізичну підготовку, продовжуй збагачувати себе духовним розвитком. Важливо сприймати спорт не як мету, але як засіб удосконалення себе та свого внутрішнього світу.

Ткачук Богдан Денисович,
студент 1 курсу,
спеціальність «Ветеринарна медицина»,
факультет ветеринарної медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

НАЙНОВІША У СВІТІ РЕЛІГІЯ - ЦЕ ВІДСУТНІСТЬ РЕЛІГІЇ

"Атеїстів зараз, без сумніву, стало більше, ніж будь-коли – і в абсолютному вираженні, і у відсотках від загального числа людей на планеті"
Філ Цукерман, професор соціології та секулярних досліджень з Пітцержського університету в місті Клермон, Каліфорнія, і автор роботи "Мирське життя".

Поняття «атеїзм» з'явилося в часи середньовіччя, як зневажливий епітет, що застосовувався щодо людини або вчення, що знаходилися у конфлікті з поширеним тоді християнським єдиноб'їжжям. І лише пізніше це слово почало означати певну філософську позицію. З розповсюдженням свободи переконань, свободи думки, наукового скептицизму та критики релігії, цей термін почав набувати конкретнішого значення і використовуватися атеїстами для самовизначення.

Багато критиків атеїзму стверджують, що атеїзм є своєрідною формою релігії або віри. Ствердження «Атеїзм є віра» засновують на тому, що заперечення існування вищих сил вимагає впевненості в їх відсутності. Зведення атеїзму до релігії атеїсти логічно спростовують виходячи з визначення релігії як віри в «надприродні сили»: атеїст не має віри в надприродне. Релігія ж вимагає віри в існування «надприродного».

Відсутність релігійної приналежності глибоко впливає на те, як люди думають про смерть, як навчають своїх дітей і навіть на те, як вони голосують. Вже давно передбачалося, що релігія трансформується від релевантності в міру модернізації світу, але всі останні опитування показують, що це відбувається надзвичайно швидко. Незабаром у Франції буде більшість невіруючого населення. Теж саме буде з Нідерландами та Новою Зеландією. Сполучене Королівство та Австралія незабаром втратять християнську більшість. Релігія швидко втрачає цінність, ніж будь-коли, навіть для людей, які живуть у країнах, де віра вплинула на все - від правителів до кордонів, до архітектури.

Світова релігія почала коливатися після стрімкого розвитку науки. Обговорення в священних текстах стає важко захищати, оскільки історично вони захищаються як метафоричні. Проте наука XVII століття все частіше

ставила релігію на захист. Коли виявляється, що такі біблійні казки, як розповідь про Ноя, були малоймовірними, це трохи ускладнює підписання істини Біблії та трохи легше її відкинути. Видатний атеїст дев'ятнадцятого століття, Чарльз Бредло писав: "Це, безумовно, явна вигода для астрономічної науки, - пише Бредло в своєму есе, - що церква, яка намагалася змусити Галілея не говорити правду.... хоча наших маленьких дітей ще навчають, що Ісус Навин створив сонце. . . ". Своїми слова Чарльз Бредло намагався донести, що священні тексти потрібно передивитися.

У багатьох частинах світу - зокрема в Африці на південь від Сахари - релігія настільки швидко зростає, що частка атеїстів у світовому населенні фактично зменшиться через 25 років, оскільки світ перетворюється на те, що один дослідник описав як "секуляризуючий Захід і швидко зростаючий відпочинок". (Іншою надзвичайно атеїстичною частиною світу є Китай, де Культурна революція десятиліттями вгамовувала релігію, тоді як у деяких колишніх комуністичних країнах релігія зростала).

То ж трансформація релігії – це надзвичайно складний та неоднозначний процес, який приведе до появи нової форми духовності, яка буде основою для формування нових цінностей людини.

Ілляшенко Вадим Андрійович,
студент 1 курсу, спеціальність «Фізична культура і спорт»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНА У ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТІ

Для України гострота проблеми національної ідентичності детермінується полі етнічністю її населення. Зважаючи на те, що за даними Всеукраїнського перепису населення на території України проживають представники понад 130 національностей та народностей і кожен із цих представників вважає той чи інший регіон нашої країни своєю Батьківщиною, очевидно, що українське суспільство є мультикультурним зі складною структурою ідентифікацій, які не завжди мають спільні національні засади.

Уперше проблема національної ідентичності стає об'єктом наукового дискурсу в XIX сторіччі. Це було пов'язано з бурхливими процесами, що переживала Європа та Південна Америка, де виникали та ширилися рухи за звільнення від колоніальної залежності і з'являлися національні держави. Із середини 70-х років XX сторіччя концепція національної (та тісно з нею пов'язаної етнічної) ідентичності стала набувати все більшої ваги як відповідь на геополітичну ситуацію постколоніального Українська ідентичність: феномен

і засади формування світу, що постійно змінюється, та політичну активізацію етнічних рухів у промислово розвинених країнах.

З іншого боку, проблема ідентичності стала предметом теоретичного дискурсу в межах критики уявлень традиційної метафізики про те, що все ідентичне самому собі. Цей контекст аналізу ідентичності постав як проблема її криз, що аналізуються як необхідний етап розвитку і людини, і кожного соціального інституту. Якби не було криз ідентичності, то не було б ні особистісного поступу індивідів, ні поступу спільнот, ні поступу суспільства в цілому, який є подоланням старої ідентичності та набуттям нової. Кожна криза – це вичерпування потенцій розвитку попередньої якості та пошук і перехід до нової, розвиненішої та досконалішої. Тому філософська рефлексія проблеми ідентичності (а це передусім праці західних дослідників II половини XX сторіччя М. Гайдеггера, К. Юнга, Ж. Лакана, Е. Еріксона, Ж.-М. Бенуа), як і певне «позитивне переосмислення» радикальних ідей філософів-постмодерністів (наприклад М. Фуко, Р. Барта, Ф. Гваттарі, Ж.-Ф. Ліотара, Ж. Дельоза, Ю. Кристевой, Ж. Бодрійяра, Ж. Дерріди – це критика «метафізики буття-якприсутності» або критика «картезіанського суб'єкта» нібито самодостатнього в аспекті безперервності та цілісності свого «*cogito ergo sum*». Тут доречно зазначити, що «ідентичність», по суті, стає значною філософською та науковою проблемою тільки в XX сторіччі, тобто тоді, коли виникає сумнів у тому, що називають «єдністю самості»

Особливості сучасного етапу формування національної ідентичності в Україні визначаються, з одного боку, потребою реалізації ідеї нації на основі цінностей українства, з іншого – необхідністю реалізації соціально-економічних інтересів громадян безвідносно до їх станової, етнічної, релігійної та політичної визначеності. Як слушно зауважив І. Дзюба, об'єднувати людей зараз можна хіба що довкола добробуту. На його думку, історично для України національною ідеєю було те, що Тарас Шевченко позначав як «Україна без холопа і пана» [8]. І одним із головних пріоритетів соціальної модернізації українського суспільства, на думку А. Єрмолаєва, є пошук оптимальної та прийнятної для більшості населення України моделі загальнонаціональної та загальногромадянської ідентичності, що органічно поєднувала б громадянські та соціокультурні складники, враховувала б соціокультурну, етнокультурну та мовну специфіку регіонів.

Формування загальноукраїнської ідентичності у спосіб асиміляції всіх неукраїнських етносів на перший погляд може здатися досить перспективним з огляду на творення нової культури на засадах ідеології лібералізму та спільних політичних інституцій. Але, як свідчить історичний досвід, людство багато втрачає від подібної уніфікації. Саме поглиблення культурної різноманітності є наслідком і чинником прогресивного розвитку. Тому політика ідентичності в Україні має бути орієнтована на підтримку мови, культури, традицій, вірувань усіх етнічних спільнот і засновуватися на ідеях етнічного плюралізму, на можливості співіснування та симбіотичного розвитку різних етнічних груп у межах єдиного поліетнічного простору. Спроби активної протидії природним етнічним процесам з боку держави або інших політичних сил є

безперспективними. Держава має створювати механізми узгодження інтересів різних етносів, оскільки в іншому випадку розвиток етносу тяжітиме до формування власних структур влади і, зрештою, – до створення власної держави.

Важливою умовою подолання кризи ідентичності є саморефлексивність людини та рефлексивність суспільства як постійний моніторинг бажаного та дійсного, аналіз «правильності» розвитку власного «Я» та середовища його існування – «Ми» (конкретного соціуму). Теорія рефлексивності засновується на ідеї щодо потенційної помилковості всіх людських побудов. Ідеології та політика

можуть бути дієвими тільки тимчасово, у певний момент історії. І якщо саморефлексивність людини визначається особистісним розвитком індивіда, то рефлексивність суспільства має складну багаторівневу структуру та детермінується насамперед ступенем відкритості суспільства, розвитком його самоврядних і громадянських засад. Ідея відкритого суспільства була висунута ще К. Поппером 1945 року. Засновник фонду «Відкрите суспільство» Дж. Сорос сформулював її у вигляді такого постулату: ніхто не має доступу до абсолютної істини. Наше розуміння світу, у якому ми живемо, – недосконале за своєю суттю, а досконале суспільство в принципі недосяжне. Однак недосконале суспільство може постійно вдосконалюватися...

Усі наші інститути не можуть не мати недоліків, і оскільки вважаємо їх існування необхідним, ми не повинні знищувати їх. Замість цього ми повинні створити інститути із вбудованими механізмами виправлення помилок. Цей постулат можна коротко перефразувати так: «недосконале суспільство завжди відкрите для вдосконалення...»

Україна, на відміну від багатьох розвинених країн світу, що вже вибудували власну цивілізаційну ідентичність, є незавершеним проектом. Як підкреслюється у Щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України, на порядку денному країни стоїть проблема права України на гідне місце серед розвинених держав світу, утвердження національної конкурентоспроможності, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку та високих стандартів життя громадян. Тільки вибудувавши щодо європейських культур власну українську модель ідентичності, можна отримати єдино реальне підґрунтя, аби влитися в європейське культурно-політичне коло.

Коваль Андрій Павлович
студент 1 курсу, спеціальність «Ветеринарна медицина»
факультет ветеринарної медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

СИЛА ДУМКИ ЯК КОНЦЕПТ РЕАЛЬНОСТІ

Ми – це те, що ми думаємо про себе. Ви задумаетесь над тим, що таке думка, як вона виникає, як впливає на людину і чому? З усіх енергій, що існують у Космосі, наймогутнішою енергією, що володіє як творчою, так і руйнівною силою, є думка. Правда, що вона творить чудеса і може допомогти або ж навпаки – зламати нас? На всі ці питання я знайшов відповіді і хочу з вами поділитися.

Мою доповідь я би хотів почати притчею: «Подорожуючи світами, опинився мандрівник біля дерева бажання. Про чарівну силу дерева він, звичайно ж, не знав. Стомлений з дороги, він заснув у тіні його корони. Прокинувшись, чоловік відчув жахливий голод. Подумав: «Який же я голодний. Добре б їжі хоч якоїсь», - і несподівано з'явилися найрізномантніші ласощі. Мандрівник, не замислюючись про те, звідки взялась їжа, добряче наївся. Коли закінчив, йому захотілось пити. І знову його бажання тут же виповнилось - перед ним з'явився глечик з чистою прохолодною водою. Втамувавши спрагу чоловік замислився: «Звідки взялися їжа і вода? Швидше за все, це злі духи. Вони глузують з мене! І навколо нього з'явилися страшні безтілесні чудовиська з глумливими усмішками. Подорожній нажахано вигукнув: «Рятуйте вони хочуть вбити мене!» І духи вбили людину.» [6]

То ж мораллю цієї притчі є те, що думки матеріальні і не варто думати про те, що тебе може вбити !

Думка – поняття про щось, що засновано на інтерпретації фактів, на суб'єктивному, та емоційному відношенні до них. Думка, на відміну від знань, може базуватись на неперевіреній, чуттєвій або навіть помилковій чи то хибній інформації.

Відмінність факту від думки полягає в тому, що факти можна перевірити. За результатами перевірки, вони можуть бути або підтверджені або спростовані. Думка може бути підтверджена фактами, в цьому випадку вона стає аргументом. Але різні люди можуть на підставі одних і тих самих фактів мати різні думки, аж до діаметрально протележних.

На відміну від фактів, які є незмінними, думки можуть змінюватись під впливом додаткових аргументів, контекстів, мети. Аналізуючи аргументацію, можливо прийти до висновку, що одна з думок краще відповідає фактам, ніж альтернативні. Думки можуть здаватись переконливими, але тільки аналіз

тверджень та фактів, на яких вони базуються, дозволяє визначити, чи є вони правдивими, чи помилковими.[3]

Думка є продуктом матерії і проявляється матеріально, переплітаючись, утворює кінцевий результат, який постійно перебуває в процесі нерозривної взаємодії. То ж не коректно стверджувати, що думка і матерія ідуть паралельно та існують незалежно одна від одної. Підтвердженням моєї точки зору є філософське вчення про загальну натхненність матерії - гілозоїзм.

Цей термін ввів в філософський лексик Р.Кедворт. Гілозоїстами були давньогрецькі філософи Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Геракліт. Згідно Фалесу, магніт притягує залізні ошурки, тому що він має душу. Геракліт характеризував людську душу як сухий, найбільш досконалий вогонь. В епоху Відродження яскравим прихильником гілозоїзма був Д. Бруно. Гілозоїстичне уявлення Бруно були пов'язані з його пантеїзму, ототожнює Бога і природу.

У Новий час гілозоїстичні ідеї наявні у Б. Спінози, який вважав мислення атрибутом субстанції, в філософських поглядах. І. В. Гете, який вважав, що в природі існують лише поступові переходи, внаслідок чого духовне не протилежні матерії, а корениться в ній в якості його потенції, різноманітне виявляється у всіх природних явищах. Прихильниками гілозоїзма були також французькі матеріалісти 18 ст. - Д. Дідро, Д.Дешан, Ж.Робіне. Дешан Леже-Марі, визнаючи наявність двох першопочатків - матеріального і духовного, стверджував, що всесвіт, або ціле, являє собою їх взаємнопроникну єдність.[2]

Дуже часто ми боїмося оцінки з боку суспільства, змінюємося заради близьких, намагаємося сподобатись знайомим, врешті-решт - замикаємося в собі через те, що ховаємо за маскою власне «Я», яке наче б то нікому не потрібне і ніхто його не повинен бачити. Відомо, що «Я» - це стрижневе утворення онтогенетичного розвитку людини, центральна ланка самосвідомості, відносно усталена динамічна і певною мірою усвідомлена система уявлень особи про саму себе. Цілісний образ власного «Я» синтезує само-сприйняття особи такою, як вона є, хоче бути в ідеалі і має обов'язково стати.[7] Власне «Я» створюється силою думки.

Думки, як «Вогонь», не потушивши одного разу, будуть спалювати протягом довгого часу все живе в людині і як «Вода» впаде дощами на душу, пророщуючи зерно любові і поваги до себе. Яскравим прикладом є жінки, багато з яких незадоволені своєю зовнішністю, тобто, вважають себе некрасивими і непривабливими, тому починаються мученицькі спроби цю зовнішність змінити. Проте дисморфофобії не можна позбутися жодним схудненням чи пластичними операціями, вважають психологи. Адже її причини не зовні, а всередині нас самих. Тож набагато ближче до істини зворотне твердження: я некрасива тому, що нещаслива. Як же подолати неприйняття людиною власного тіла? Зрозуміло, що любов до себе зовсім не виключає, а навпаки, передбачає і розумні дієти, і фізичні вправи, і навіть пластичні операції там, де це дійсно необхідно. Але ми – це не те, що ми їмо, а те, що думаємо про себе. І все те, що відбувається в нашому житті, значною мірою залежить від наших думок і переконань. Якщо ми хочемо щось змінити, ми насамперед мусимо змінити свої думки про це. Тож, перефразовуючи відомий

вислів, якщо ми не можемо змінити своє тіло, ми повинні змінити своє ставлення до нього, дійсно прийняти і полюбити його.[4]

Фізичні переживання викликають страждання або задоволення в силу звички реагувати на них подумки і емоційно. Без уявних оцінок відбувається щось за межами опису. Життя – це рух частинок на тлі свідомості (відчуття «я є»). Однак і рух частинок, з яких складається життя, також, створюється силою думки.[5]

Позитивні думки необхідні людям. Вони формують віру, що ти зможеш подолати хворобу, що ти зможеш стати успішним в майбутньому, що ти знайдеш кохання всього свого життя. Завдяки позитивним думкам, ми просто стаємо щасливими, радіємо кожному новому дню. Щастя - це не декілька мільярдів доларів на банківському рахунку, розкішне авто і дорогий ролекс на зап'ясті. Щастя – це стан душі, який не купити за гроші. Згадайте, коли ви останій раз слухали пташку, що співає на гілці, дивились на хмари, що закривають сонечко, врешті-решт, коли бігали босими під дощем? Це дрібниці, яких ми не помічаємо, але незначні дрібниці важливіше за все!

Прикладом того як позитивні думки можуть змінити долю став Юрій Петрович Власов (відомий спортсмен і журналіст). Ситуація в той час для Юрія Власова була критична. Найсильніша людина у світі і.. раптом приречена на смерть. Лікарі не могли допомогти йому. І ось тут... він сам собі допомагає і стає знову здоровою та життєрадісною людиною. Що ж це за допомога? Позитивне мислення, самонавіювання, фізичні навантаження, загартовування й сила волі.

Все залежить від сили вольового опору, від уміння обрати правильну поведінку і засоби боротьби. Безвихідних ситуацій немає, безвихідна ситуація - це слабкість духу і визнання поразки. Межі опору немає. Організм надзвичайно стійкий і живучий, якщо ним керує воля. Найвища опора - ти сам! Нема нічого надійнішого цієї опори.[1]

Як висновок, можна стверджувати - все, що відбувається в цьому житті – це думки про думки. Думки з'являються одна за одною, одна одну обумовлюють Це – нескінченна низка образів, що навівають сон свідомості. Коли ми говоримо про ілюзії, акцентуємо увагу на тому, що основною ілюзією є думка людини про природу думки. Саму ж природу думки і того, що відбувається можна умовно назвати реальною. Реальна енергія створює міражі – нереальні об'єкти, події і стосунки. Будь-які оцінки відбуваються на рівні думок. Сила думки створює те, що ми знаємо, що ми хочемо бачити, чим хочемо володіти. За межами ж наших думок –реальність...

Література

1. Ваші думки – насіння, кинуте в родючий ґрунт розуму:
<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/29524/>
2. Гілозоїзм:
<https://iphlib.ru/library/collection/newphilenc/document/HASH21249146aec8cab3b76221>

3. Думка – Вікіпедія:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%83%D0%BC%D0%BA%D0%B0>
4. Ми – це те, що ми думаємо про себе:
<https://www.radiosvoboda.org/a/1110935.html>
5. Сила думки притягує в життя ТЕ, про ЩО ми думаємо:
<https://ukr.media/science/281705/>
6. Цікава притча про те, що ми думаємо, то і притягуємо у своє життя:
<https://osoblyva.com/tsikava-prytcha-pro-te-shho-my-dumayemo-to-i-prytyaguyemo-u-svoje-zhyttya/>
7. Я-концепція: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/29271/>

Шерстобітов Володимир Володимирович,
студент 1 курсу, спеціальність «Ветеринарна медицина»,
факультет ветеринарної медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В СЬОГОДЕННІ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення саморозвитком, поглибленим пошуком внутрішнього "Я". Неабияких обертів набирає модне нововведення - коучинг. Тренінги на будь яку тему доступні кожній людині, не виходячи з дому. Психологія, фінансовий розвиток, дієти, спорт, за бажання коуч допоможе розібратись з будь-яким питанням. Людство прагне вдосконалення. І це є прекрасно.

Визріває питання. Чому ж саме зараз, у світі сповненому технологічних прогресів, відкритих можливостей, люди раптом гостро відчули потребу відзнайти себе в хаосі повсякдення?

Український сократ, як називають його в світі, Сковорода Григорій Савич, просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог, народився в XVIII ст.далекому 1722 році. Він жив в один із найтяжчих періодів нашої історії. XVIII ст. називають ліквідаційним темпом, коли всі українські інституції були знищені. В 1722 р. було створено Малоросійську колегію, в 1764 р. зруйновано Гетьманат, як форму існування нашої козацької держави, і тут раптом постать з нестандартним мисленням на той час. Сковорода зумів утримати духовні опори нації, яка висіла над прірвою. Це людина, життя якої не закінчилось після напису на надгробному камені, а триває і в сьогоденні. Ми сьогоднішні, шукаємо сили в його філософії, бо живемо в епоху героїзму і плебейства, і між героїзмом невеликої частини і плебейством значної частини суспільства і є

прірва. Філософія Сковороди, це посил для людей, які втратили віру, які не можуть себе реалізувати, які не розуміють куди все йде, куди минає.

Як стверджував сам Григорій Савич, філософія- це дружба з мудрістю. Мета людського життя- щастя. Для істинного щасливого життя потрібне знання і мудрість; щастя полягає в духовному мирі і спокою. Саме тому, практична філософія Сковороди знаходиться в тісному зв'язку з вченнями Біблії. Не з усім він погоджувався, але пильно вивчав її. Біблія світ символів. Стверджував він. Таємниці викладені в Біблії не можуть бути відкриті всі, лише чисті серцем можуть розтлумачити написане.

Філософія Сковороди полягає у вченні про два світи, видимий та прихований, при чому прихований світ (природа) є головним. Він вірив, що кожен є природжений для чогось, хтось лікар, хтось учитель, хтось пише вірші, а хтось готує їжу. Важливо знайти діло, яке буде вам до душі. Займатись улюбленою справою і є щастя.

Ми шукаємо кращого десь за кордоном, рівняємось на когось, намагаємось бути такими як вони, бо нам ставлять їх у приклад, нав'язують чийсь життя. Це пастка світу, в яку потрапляє людина.

Філософія Сковороди навчає навпаки. Любити себе, милуватися кожним прожитим днем, жити своє життя, подорожувати, спілкуватися з людьми не нав'язаними суспільством, а які близькі твоєму серцю. Григорій Савич взагалі вважав, що людей які темні, переповнені негативом, печальні, потрібно обходити стороною. Бо печаль- найнебезпечніша емоція людини, вона з'їдає із середини, а внутрішній світ, як ми пам'ятаємо, для Сковороди був важливішим за тілесну оболонку. З ким поведешся, того й наберешся. Стара як світ мудрість.

Сам же Григорій Савич, прожив своє недовге життя (71р.) саме так, як учив інших. Не словом, а ділом. Мабуть тому, користувався неабияким авторитетом у сучасників. Він багато подорожував, займався тим, що було йому справді до душі. Не гнався за популярністю і достатком, хоч такі можливості і відкривались перед ним. Григорій Савич говоривть: "Дудка і вівця дорожче царського вінця". Будучи освіченою людиною, він навчався в Києво-Могилянській академії, володів багатьма мовами, зокрема латинською та давньогрецькою, Сковорода віддавав перевагу пасінню овець з дудкою, аніж їхати до Петербургу, де цариця Катерина пропонувала йому посаду. Григорій Савич розумів, що можна бути багатим в бідності і бідним в достатку. Напевно кожен чув, як фінансово забезпечені люди, які все життя піклувалися про тілесне, так і не стали по справжньому щасливими. Пустота душі, невгамовно кричить, а життя таке коротке і після смерті нічого не лишається. Григорій Сковорода, як видиме тіло помер, але його духовний світ живе і по сей день, тай житиме ще не для одного покоління нащадків. На його могилі написані такі слова: "Світ ловив мене, але не спіймав". Варто замислитись над цією простою фразою. А чи проста вона...

Література

1. Радіонова Л.О., Філософія: Навчальний посібник (для студентів 2 курсу ФПО і заочного навчання).. Харків: ХНАМГ, 2006. – 142 с.

2. Леонід Ушкалов, "Сковорода від А до Я". Київ: Видавництво Старого Лева, 2019. 72 ст.

Мануков Назарій Віталійович, студент 1 курсу, спеціальність «ФКС», факультет гуманітарно-педагогічний Національного університету біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА САМОПІЗНАННЯ ЯК ШЛЯХ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ

Ускладнення всіх форм людського буття є складовою частиною нашого історичного часу. Науково-технічний прогрес, комп'ютерна революція перебудовують людину, змінюють її мислення і ставлення до вічних духовних цінностей: добра, любові, свободи, справедливості, совісті, солідарності і єднанню народів.

Проблема самопізнання сьогодні надзвичайно актуалізується в контексті соціально-економічних, політичних, психологічних, загальнокультурних і цивілізаційних змін, які мають місце в житті сучасного соціуму. Одним з тих, хто почав займатися вивченням проблеми самопізнання був український філософ Григорій Савович Сковорода. Саме він зміг актуалізувати та аргументовано описати це питання. Серед дослідників творчості Г.С. Сковороди можна назвати основних, які займалися аналізом творів мислителя та зокрема даною проблематикою: Горський В.С., Гнатенко П.І., Іваньо І.В., Калюжний А.Е., Кострюкова Л.О., Криса Б.С., Куташ І., Нічик В.М., Піч Роланд, Роменець В.А., Семчук Ю.Й., Сирцова О.М., Стратій Я.М., Ткаченко О.О., Чижевський Д. та ін.

За визначенням Г.Сковороди, пізнати себе – це не тільки розумом осягнути своє життя, а й пережити його через почуття. Сенс життя у філософії українського філософа виявляється в самопізнанні і самовдосконаленні, в розкритті людиною самої себе. Сам Сковорода набирался знань не з книг, а з власного внутрішнього самопізнання й переживання – у вільному духовному досвіді та з живої традиції рідної культури. Мудрець розглядав книги як плід самопізнання й пробудженого думання. Він зазначав, що не розум брався від книг, а книги від розуму народжувались. Так Сковорода означив вторинність книги, а первинність розумової діяльності людини.

Звичайно, можна стверджувати, що самореалізація людини припускає повернення до глибоких основ її буття. У поверненні людини до самої себе і розкривається стратегія людського життя, її внутрішній світ. Сенс буття людини, за словами самого філософа, полягає в тому, щоб бути джерелом світла і тепла, свідомості і совісті, бути перетворювачем, удосконалювачем і

співучасником усього, що відбувається у світі. Саме це і є шлях до самопошуку, самоідентифікації не тільки окремої людини, але й цілої нації.

За вченням Г.Сковороди, наближення до основ істинного знання - мета і обов'язок кожної людини, що прагне до розумного та щасливого життя. Провідником людини в ньому виступає пізнання, яке допомагає розумно вести людські справи, прийти до розуміння власного місця в суспільстві. Це той шлях, яким зараз крокує Україна, який приведе до сталого розуміння себе та свого місця в історії. Внаслідок цього виникає особлива атмосфера існування, що дозволяє людям реалізувати свої сутнісні сили.

Отже, Як мудрий вчитель Григорій Савович нікому не нав'язував своїх внутрішніх осягнень, а навчав людей самим у собі відкривати внутрішнє, дієве знання – осягати істину й жити в ній. Звідси педагогічний принцип Григорія Сковороди – “Навчаю тих, хто бажає знати знань”. [1] Філософія Г. Сковороди актуальна і сьогодні, і буде актуальна в майбутньому, бо мислитель в своєму вченні розглядав питання вічні, які особливо гостро постають у наш час – час пошуку та визнання.

Література

1. Діденко Л. Дуалістичний вимір людини в українській філософії Дуалістичний вимір людини в українській філософії XVII ст.(за поглядами Г. Конинського та Г. Сковороди) Л Діденко - Філософська думка, 2004ю
- 2.Сковорода Г. Пізнай в собі людину. Львів: Світ, 1995. – 525 с.
2. Калюжний А.Е. Філософія серця Григорія Сковороди // «Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали», К., 1992.

Якушко Максим Вадимович,
студент 1 курсу,
спеціальність «Фізична культура та спорт»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В СЬОГОДЕННІ

Актуальність сквородинівських вчень в процесі національної ідентичності наразі є обґрунтованою. Григорій Сковорода пропонував самопошук через пізнання себе в такому розмаїтому та неоднозначному світі. Будучи видатним українським філософом, байкарем, богословом, поетом, педагогом, композитором він мав значний вплив на сучасників і всі подальші покоління. Своїми байками, піснями, філософськими творами, а також способом життя, він нагадував давньогрецького філософа Сократа.

Еволюція поглядів Сковороди виявляється в їхньому поглибленні та у все більшому і більшому визволенні їх від пануючого традиційного світосприйняття. Його філософські ідеї викликають захоплення, вони просякнуті оптимізмом та життєстверджуючою позицією. Прогностичність думок Сковороди сприймаються на межі містичності. Він пропагував прості правила життя, які стали основою для майбутніх поколінь.

Мандрівне життя Сковороди створило оригінальні умови для його науково-філософської роботи. Чи був Сковорода філософом, та як він розумів філософію? Філософія, як визначав Сковорода, головна мета людського життя, бо голова справ людських є дух його - думки, серце; філософія прагне дати життя нашому духу, лицарство - серцю, ясність - думкам, як голові всього. Біблія також навчає, як облагородити людське серце. Тут у нього немов зливаються філософія і релігія. Сковорода за мету свого життя вважав лише відшукування істини. Філософія Сковороди є не матеріалістичною, а ідеологічною. Теоретична філософія Сковороди така. Є два начала - видиме та невидиме; тлінне і вічне. Цими двома початками перейняте усе у всесвіті. Сковорода є немов би дуалістом, але ці два начала мають у нього неоднакову вагу: перше - субстанція, друге - атрибут. Цими початками перейняті всі три світи: великий, або космос, що складається з багатьох інших (не тільки Земля, але й інші планети, на яких також є мешканці): малий, або мікрокосмос, тобто людина; третій - символічний світ, або Біблія. У великому та малому світах, як навчав Сковорода, вигляд речі дав знати про заховану під ним форму або вічний образ, так само і в символічному світі або Біблії, збір тварин складав матерію (тобто тут Сковорода відкидав матерію), але над нею стоїть начало вічності - це є образ або форма. Таким чином, у всесвіті є два світи - невидимий та видимий, як яблуно та її тінь; вона стоїть нерухомо, а тінь її то збільшується, то зменшується, то народжується, то вмирає. Так у природі, так у людині. У ній також два начала: старе та нове, тимчасове та вічне, вони зливаються одне з одним, як тінь з деревом, але й у тлінному відбивається нетлінне. У Біблії під матерією ховається вище духовне розуміння (початок вічності, або Бог). Але що Сковорода ставив у центрі всього світового життя? Не Бога, не світ, а людину. У цьому полягає його глибокий і безстрашний антропологізм. Для Сковороди джерелом розв'язання усього таємничого у житті є людина, тому що усі запитання і таємниці світу скупчені у людині.

Здійснивши аналіз зазначеної проблематики, можна стверджувати, що Сковорода зробив великий внесок до філософії і не дивно що більшість філософів покладаються на його роздуми та міркування. На мою думку, зацікавлення саме філософією Сковороди в наш час викликана складною та неоднозначною ситуацією у нашій країні. Пошуки себе, самоствердження та самореалізація нас, як єдиної країни, нації спонукають людей до осмислення тих кроків, які вже були здійснені та тих, які так необхідно зробити...

Література

1. Багалій Д. 1. " Український мандрівний філософ Г. Сковорода ". К., 1992.

Лінкевич Юрій Ігорович
студент 1 курсу,
спеціальність «Фізична культура та спорт»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

СКОВОРОДИНІВСЬКІ НАСТАНОВИ ЯК ШЛЯХ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Відомо, що Всеукраїнські Сковородинські навчання “Пізнай себе” започатковані 5 жовтня 2017 року, у Всесвітній день вчителя, й проводяться щорічно по всій Україні, а також у країнах, де бував Г. С. Сковорода (Словаччина, Угорщина, Австрія, Північна Італія, Німеччина, Польща) та в українських освітніх закладах і за кордоном.

Принцип "Пізнай себе", як відомо, не вперше з'являється у Сковороди. Авторство, звичайно ж, належить Сократу. Принципово новим у Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі, з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові

Антиподами любові та віри, протилежними за своєю дією на людину, у Сковороди є поняття суму, туги, нудьги, страху. Всі вони, на його думку, роблять душу людини приреченою на розслаблення, позбавляють її здоров'я. Тому Сковорода наполягає на тому, що запорука здоров'я душі – її радість, кураж. Таким чином, звертаючись до трактування Сковородою таких категорій, як любов, віра та їхніх антиподів, ми бачимо, що філософ намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення. На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія "щастя".

Г.Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик "Пізнай себе" – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому Г.Сковорода прагнув самотності, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Г.Сковорода не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення. Щастя міститься в нас самих, осягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри говорив Сковорода

У міркуваннях про щастя Г.Сковорода є ще й такий важливий аспект, що вказує на людське щастя, яке втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні її спорідненості. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю. Таким чином, філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Г.Сковорода мислить щастя досяжним для всіх.

Завдяки Всеукраїнським Сковородинівським навчанням "Пізнай себе", ми маємо змогу актуалізувати його погляди, навчитися використовувати його мудрі настанови та отримати глибокі знання про себе та світ, в якому ми живемо. Все це дає нам можливість подивитися на життя з іншої сторони і дає нам змогу реалізувати себе в цьому світі.

Грибовський Павло
студент 1 курсу,
спеціальність «Фізична культура та спорт»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ

Відомим є той факт, що саме Олімпійські ігри Древньої Греції, у свій час, створили історичні умови для розв'язання національної трагедії греків, а саме: подолання міжусобної ворожнечі між окремими різноплеменними поселенцями еллінів. Спорт зіграв об'єднуючу, миротворчу і гуманістичну місію у формуванні нового цілісного античного етносу. Оливкова пальма – як символ праці та олімпійський вогонь – як символ життя, були атрибутикою панелінських ігор, завдяки яким були зупинені войовничі родоплеменні пристрасті.

Зародження "філософії спорту" можна визначити за тогочасними судженнями філософів про гімнастику, атлетику, агон й арете, алеа, гладіаторство, пентатлон тощо. Здавна та до цих пір не вщухають суперечки щодо культурно-історичної цінності спорту й фізичної культури. "Фізичне виховання", як і "духовне" (моральне, політичне, правове, релігійне, художнє тощо), пронизує весь життєвий шлях та проектується на людину як засіб її становлення в соціумі. А тому поняття "фізична культура" вбирає в себе і "фізичне виховання" як процес її формування, так і "спорт" як особливий її вид.

Вона впливає із історичної традиції протиставлення в Давній Греції й Римі гімнастичних вправ та атлетичних змагань. Якщо перші користувалися прихильністю філософів за їх скромність, непоказовість і корисність для здоров'я, то гучне проведення олімпіад, пихатість чемпіонів, дорогокоштовність їх проведення і помпезність, що супроводжували древній агон, давали привід їх ганьбити з боку аристократичної інтелектуальної еліти.

Не випадково відродження в Європі уваги до тілесності після тривалої пропаганди філософії аскетизму починалося саме з гімнастики, становлення різних її шкіл – німецької, англійської, шведської. Під гаслом “Сокільський гімнастичний рух” увага до гімнастики розповсюдилася по всьому світу, оскільки була пронизана ідеєю слов'янофільства й тому об'єднувала численні громади. То ж згодом, “філософія спорту” стала “філософією життя”.

У наш складний час необхідна нова “філософія спорту”, яка б, з одного боку, була спадкоємницею попередніх традицій, а з іншого – відстоювала ідеали, які б збігалися з нинішніми національними інтересами, були складовою державницької “національної ідеї”. Вітчизняна фізкультурно-спортивна наука вже склалася в цілісну теоретичну й прикладну систему знань, виокремлену із загального педагогічного континууму. Але подальший розвиток і накопичення значного емпіричного матеріалу, залучення до вирішення фізкультурно-спортивних проблем усе більшого ряду наук, формування гуманітарного напрямку в ній (психології, соціології, історії, педагогіки, менеджменту спорту) гостро поставило питання філософського осмислення граничних основ спорту, його сутнісних рис і перспектив розвитку не лише з точки зору корпоративного “спортивного інтересу”, а в контексті місця й ролі його як конструкта історичного процесу. Під цим кутом зору вже звична фізкультурно-спортивна термінологія (вправи, рухова активність, тренування, реабілітація, рекреація, змагання, гра тощо) має наповнитися новим змістом. Принагідно зазначимо, що кожна галузь знань має власну логіку свого розвитку, що відображається у відповідному категорійно-понятійному апараті. “Філософія спорту” покликана збагатити словниковий арсенал фізкультурно-спортивної науки та перевести результати їх досліджень у ранг загального наукознавства, адже кожна наука завершує своє становлення як самостійної спеціальної галузі лише тоді, коли розробляє власну філософію.

У той же час терміни, поняття й категорії, яким б вони вишуканими не були, не мають самодостатнього значення, а виступають інструментами пізнання в практичному застосуванні.

Яку ж ідеологему може запропонувати сучасна “філософія спорту”? Термін “соціальний статус людського тіла” відповідає сучасній філософсько-екзистенціалістській методології, де людина розглядається як суб'єкт і об'єкт історичного процесу, що органічно поєднаний із космосом. Вона є величною тілесно-духовною індивідуальною особистістю, що “відчуває, переживає” його в собі в цю мить і в цьому місці (зазначають дослідники М. Мерло-Понті, Валерій Подорога).

Індивідуалізація спортивної підготовки передбачає також цілісне бачення тіла спортсмена, тобто “спортивного тіла”, у цілепокладанні котрого є

орієнтація на екстремальну ситуацію у виступах на змаганні, у якому він виявляє індивідуально-особистісні риси, свій талант, морально-вольові якості. Екстремальна ситуація являє собою максимальне відхилення від повсякденного, розміреного або контрастного існування людини й вимагає надзвичайного напруження фізичних і психічних сил спортсмена. Під час виступу в змаганні “спортивне тіло” набуває нової якості. Під пильним наглядом організаторів, суддів і по-різному налаштованих уболівальників (прихильних та негативних) воно деякий час перебуває в стані самозабуття: спортсмен нібито “відключає” рефлексії свідомості й на мить не контролює, розумово не фіксує свої дії, хоча тіло “запам’ятає” їх. У цей час “спортивне тіло” – екзистенціальне та пантеїстичне, бо не може розглядатися лише в розрізі медико-біологічного чи будь-якого іншого природничого аспекту. “Спортивне тіло” випробовує на собі болісну насолоду екстазу, цілеспрямованого до перемоги стану експресії, а під впливом оточуючих суперників стає експансивним. У виступах спортсменів наочно фіксується творча демонічна сила їхнього тіла й цим виявляється, за словами Ж.-П. Сартра, його свобода.

Таким чином, антропологія спорту та фізичного виховання – це філософсько-теоретичне вчення про відображення в спортивній реальності специфічних рис людини: гри, змагальності й видовищності в боротьбі за своє існування, самовиявлення та самоствердження. Завдяки цьому спорт стає соціально-культурним феноменом, а “спортивне тіло” – еталонним видом фізичної культури. У всіх наукових дослідженнях із фізичного виховання й спорту наголошується на тому, що вони мають сприяти всебічному та гармонійному розвитку особи, завданням же антропології спорту є розкриття процесу “переходу” медико-біологічного, фізико-механічного, психосоматичного стану організму спортсмена в ряд культивування певних художніх образів тілесності. Спортивне тіло – це перетворення психосоматичного стану організму спортсмена в культурологічний образ, відповідний історично-цивілізаційному рівню розвитку суспільства.

Як висновок, можна стверджувати, що у навчальному процесі, можливо, варто подумати на тим, щоб замінити дещо заангажований в останній час термін “фізкультура” на “культуру фізичної тілесності”, що акцентувало б не силовий, а етико-естетичний зміст понять і посилювало б інтерес молоді до занять фізичними вправами та спортом, як такі, що приносять їм власну користь.

Література

1. Айзенберг К. Открытие спорта современной исторической наукой / Кристиана Айзенберг // Логос. – 2009. – № 6. – С. 84.
2. Баранова В. Б. Спорт как проекция культурных смыслов / В. Б. Баранова // Философия права. – 2007. – № 2. – С. 81.
3. Газнюк Л. М. Аксиологія тілесності в контексті фізичного розвитку людини / Л. М. Газнюк, Ю. А. Семенова // Парадигма здорового способу життя: духовні та фізичні компоненти : зб. наук. ст. II Міжнар. наук.-теорет. конф.

кафедри соц.-гуман. дисциплін, Київ, 19–20 берез. 2010 р. / уклад. Ю. О. Тимошенко. – К.: НУФВСУ, 2010. – С. 23.

4. Григор'єв В. Й. Соціально-філософська парадигма фізичної культури і спорту України в контексті філософського дискурсу / В. Й. Григор'єв // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 4. – С. 108–111.

5. Гумбрехт Х. У. Похвала красоте спорта / Х. У. Гумбрехт ; пер. с англ. В. Фещенко. – М.: “Новое литературное обозрение”, 2009. – С. 8. 6. Компанієць Ю. А. Філософія фізичної культури чи фізична культура філософії? / Ю. А. Компанієць // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і мпорту. – 2009. – № 7. – С. 77.

Клименко Софія Валеріївна,
студент 1 курсу, спеціальність «Ветеринарна медицина»,
факультет ветеринарної медицини
Ланова Галина Олегівна,
студент 1 курсу, спеціальність «Ветеринарна медицина»,
факультет ветеринарної медицини
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
канд. філос. наук, доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПОШУК ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ ЗА Ж-П САРТРОМ

Питання самоідентифікації актуалізуються в умовах транзитивних змін, коли гострою стає необхідність самовизначення. У цей час ми стоїмо перед вибором: залишитися в тенетах «старого і звичного» чи зробити крок у «невизначене майбутнє» [1]. Україна знаходиться саме у такому становищі: окупація територій на Півдні, війна на Сході, економічна криза, всесвітня пандемія, що виникла як наслідок розповсюдження планетарного масштабу COVID-19. Усі вищеперераховані фактори не об'єднують, а повсякчас розділяють українців: одні виступають за курс на Європу, інші – на Росію, частина населення рівняється на Америку, Китай тощо. До слова кажучи, – на всіх, окрім самих себе. Але неможливо покращити свою долю, порівнюючи себе з іншими, беручи до уваги авторитетні думки сусідів, нехтуючи своєю мовою, культурою, традиціями, ворогуючи між собою в межах однієї країни. Прогрес можливий лише за умови єдності, самоусвідомлення нас, як єдиної нації та, головне – ідентифікації себе як українців.

Самоідентифікація – це формування уявлення людини про саму себе як про цілісну, унікальну особистість, включену в систему соціальних відносин і культури. У процесі самоідентифікації людина відповідає для себе на питання

«хто Я?» [2]. То ж ми, як незалежна нація, повинні самі відповісти на це питання та, нарешті, обрати свій власний шлях розвитку. Процес національної ідентичності повною мірою залежить від персональної. Ми всі повинні віднайти спільні об'єднуючі елементи, такі як: історію, символи, кольори, культуру, музику, кухню. Саме цю систему ознак нам потрібно прийняти за об'єднуючу основу. Адже саме вони вирізнятимуть нас як українську спільноту, українську людину, український соціум.

Жан-Поль Сартр, французький філософ, зазначав, що людина знаходиться в постійному русі і є творцем самої себе. Держава – один цілісний організм, де всі часточки працюють злагоджено. Вона так само потребує постійного руху вперед, нових досягнень, звершень і висот.

Ми звикли гіперболізувати недоліки власної країни та переваги інших: у них кращий президент, уряд, дороги, інфраструктура, освіта, робота та життя в цілому. Але від пустих розмов про проблеми, останні не вирішуються, а витратити час на їх пошук – ще більше безглуздя, тому що «якщо будеш занадто довго дивитись в дзеркало, то побачиш в ньому мавпу» – писав Жан-Поль Сартр [3]. Проте, коли дивимось в дзеркало без упередженості – помічаємо посмішку, відблиск розуму в очах і відчуваємо себе людиною. Так і в державі варто помічати позитивні зміни. Також не треба забувати про те, що ми маємо вдале географічне положення, родючі землі, чудовий клімат (зміна сезонів, помірне літо та зима), вольових та сильних людей, які готові шукати себе в контексті національного ідентифікаційного пошуку.

Звісно, треба визнавати реальне становище та намагатися покращити його. Лише пишномовності та патріотичних гасел не достатньо. Жан-Поль Сартр зазначав: «Варто підтримувати моральну перевагу матеріальними силами, без яких вона слабшає» [4]. Для того, щоб побудувати та підтримувати сильну державу нам потрібні: потужна економіка, розвинута інфраструктура, сильна армія, лідери, які надихають та ведуть за собою мільйони. Але це все не виникає з нічого: ідейність потрібно виховувати, адже матеріальні сили лише підтримують моральні.

«Сенсу життя немає, тому мені доведеться самому створити його!» – говорив Жан-Поль Сартр [5]. Так і державу не покращить ніхто, окрім нас – її народу. Саме ми, народ своєї держави, повинні рухати її вперед до нових досягнень, звершень і висот, а до цього можна дійти лише за умови віднаходження себе як українця, а не скаргами та сварками між частинами цілого організму – України.

Література

1. Буяшенко В.В. «Національна самосвідомість українців: проблема самоідентифікації»
2. Стояно О.О.1 «Екзистенційний вимір самоідентифікації особистості»
3. Жан-Поль Сартр «Нудота»
4. Jean-Paul Sartre «Search for a method», 1963
5. Jean-Paul Sartre «L'Être et le néant», 1943

Грабовська Оксана Олександрівна
Студентка 1 курсу, спеціальність
« 017 Фізичне виховання та спорт»
гуманітарно-педагогічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

«ПІЗНАЙ СЕБЕ» ЯК СОКРАТІВСЬКО-СКОВОРОДИНСЬКА НАСТАНОВА ЩАСЛИВОГО ЖИТТЯ

*«Найкраще людину бачить і серце
її любить, хто любить думки її».
Г.Сковорода*

Насамперед, ця ідея залишається актуальною у всі часи, від минулого до сьогодення, адже людина завжди прагне віднайти себе і своє «я», зрозуміти своє буття та призначення, існуючи на планеті Земля. Людина у всі часи прагнула до чогось кращого, досконалого, до кращої версії себе. Але виникає питання «як досягти цього ідеалу?» Тому повертаючись до цього питання знову і знову, ми можемо звернутися з вами до творчості українського філософа Григорія Сковороди, адже він був одним з тих, хто мав та має значний вплив на формування світогляду сучасників своїми байками, піснями, філософськими творами.

В його творах увага зосереджувалася на висвітленні проблем буття людини та її існування. Протягом усього свого життя філософ задається такими питаннями як: ким є людина, в чому сенс її життя, які межі людського пізнання?

"Пізнай себе" – це Сократівсько-Сковородинівський принцип, основою якого є пошук власної ідентичності та нової української філософії. Мірою всіх речей для Сократа була не суб'єктивно-випадкова одинична людина, а людина розумна, мисляча. Фундаментальною здатністю людини він вважав розум, мислення. Саме розум здатний дати вище загальнообов'язкове знання, яке, однак неможливо отримати в готовому вигляді. Людина повинна докласти значних зусиль, щоб здобути його. Сократ вірив, що коли людина знає що є добре, а що погане, то вона ніколи не вчинить зле. Моральне зло йде від незнання. Отже, знання – це джерело морального удосконалення, в той час, як філософія Сковороди більше спирається на принцип та пізнання віри. Поділяючи світ надвоє – на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, Сковорода по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальный аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвій необхідності цих понять. Людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона

опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра.

Буквальне тлумачення положення про необхідність і нерозривність любові та віри обумовлене усвідомленням Сковородою неможливості існування людини у звичайному світі поза цією єдністю. Любов та віра дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного "Я". "Скрізь любов та віру людина пізнає себе", – твердить Сковорода.

Отже Сковорода не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові. Саме це і є ідентичністю української філософії, адже лише за допомогою морального, високого людина розширює своє бачення цього світу і усвідомлює свій життєвий шлях. Вона починає жити, по справжньому насолоджуватися життям, працювати, будучи в єдності зі своєю працею, і просто буде щасливою. А це і є основний сенс нашого існування.

Література

<https://tyzhden.ua/History/67626>

<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13212/>

<http://library.nung.edu.ua/sokrat-ii-skovoroda-dvii-epokhi-dvii-dolii.html>

<https://newacropolis.org.ua/articles/sokrat>

Іващенко Олександр Олександрович,
студент 1 курсу, спеціальність ветеринарна медицини,
факультет ветеринарної медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНЬСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ВСТУПУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА НАТО

Українська ідентичність – історично сформована адаптивно-еволюційна система ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту і українську культуру з-поміж інших аналогічних об'єктів.

ЄС і НАТО мають спільні, ідентичні цінності, об'єднуючи найбільш розвинені країни світу. Досвід країн, які приєдналися до ЄС в останні хвили розширення (2004 і 2007 рр.) свідчить, що вступ до НАТО є етапом на шляху до повномасштабної участі в ЄС.

По тому, яка країна вступає до НАТО, Європа переконується, що саме ця країна поділяє спільні євроатлантичні цінності та відповідає всім безпековим вимогам. В межах цих об'єднань вирішується питання колективної безпеки, що

є важливим в наш неспокійний час, коли територіальна цілісність може піддаватися анексії, як то було з півостровом Крим на території України. Саме в такий спосіб відбулося приєднання до Європейського Союзу всіх держав Центрально-Східної Європи, які стали членами ЄС в 2004 і 2007 роках.

Північноатлантичний альянс – це міжнародна політично-військова організація, яка фактично забезпечує безпеку і поступальний розвиток євроатлантичної цивілізації. Тож було б логічно, аби Україна як європейська держава, а відтак і складова євроатлантичної цивілізації, стала органічним елементом НАТО.

Відомо, що Європа відігравала та відіграє вирішальну роль у формуванні та підтримці національної ідентичності України. Поняття європейської інтеграції не випадково є настільки важливим для української самототожності. В українському контексті питання європейської ідентичності пов'язані з проблемами інтеграції до ЄС. Європейська ідентичність в Україні не просто формується паралельно з національною ідентичністю, але й виступає як важливий її складник.

Переважає більшість українського суспільства підтримує курс на повноправне членство України в ЄС та НАТО, усвідомлюючи, що це є ключовою гарантією розбудови демократичної правової держави та забезпечення власної безпеки. Широка суспільна підтримка в Україні європейського та євроатлантичного вибору зумовлена європейською цивілізаційною ідентичністю України, її тісними і тривалими відносинами з членами європейської та євроатлантичної спільнот, які ґрунтуються на спільних цивілізаційних цінностях.

У 2019 році в Конституції України законодавчо закріплено цивілізаційний вибір: європейська ідентичність українського народу та незворотність стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Правова визначеність курсу України на членство в ЄС і НАТО мобілізує українське суспільство і українську владу та сприяє реформам, спрямованим на досягнення критеріїв повноправного членства в ЄС і НАТО.

Отже, частина громадян, які тією чи іншою мірою відчують себе частиною Європи, відчують свою належність до культури і історії європейського співтовариства у 2019р. порівняно з 2009р. зростає з 31,4% до 40,3%. Водночас, частка респондентів, які не ототожнюють себе з Європою зменшилася з 63,4% до 50,4%. Наведена динаміка виглядатиме досить оптимістично на фоні часового масштабу формування загальноєвропейської ідентичності в рамках ЄС.

Законом внесено зміни до преамбули Основного Закону України, статей 85, 102, 116 Конституції України, а саме: абзац п'ятий преамбули після слів "громадянської злагоди на землі України" доповнено словами "та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України".

Тільки сильна і незалежна Україна, захищена гарантіями НАТО, зможе стати надійним і передбачуваним партнером ЄС. Лише перебуваючи в НАТО,

Україна зможе реалізувати своє право європейської держави на приєднання до ЄС як повноправний його член.

Отже, ідентичність України в Європі є важливим складником у формуванні української людини, української спільноти і української культури.

Література

1. Вступ України до НАТО відкриє Україні шлях до кола розвинених держав Європи. Відмова від вступу до НАТО унеможливить приєднання України до ЄС. <https://dif.org.ua/article/yasnik-18-vstup-ukraini-do-nato-vidkrie-ukraini-shlyakh-do-kola-rozvinenikh-derzhav-evropi-vidmova-vid-vstupu-do-nato-unemozhlivit-priednannya-ukraini-do-es>

2. Європейська та євроатлантична інтеграція http://dea.edu.ua/vropeiska_ta_vroatlanticzna_integraciya

3. Закон про шлях до ЄС і НАТО – історична мить, а не виборчий піар. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2636007-zakon-pro-slah-do-es-i-nato-istoricna-mit-a-ne-viborcij-piar.html>

4. Соскіна О. І. Вступ до НАТО – стратегічний вибір України. Київ: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. – 192 с.

5. Толкачов О. Європейська ідентичність України. Київ: 2009. <https://www.radiosvoboda.org/a/1786690.html>

6. Яворська Г. М. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ Київ: 2006.-С. 269- 277.

7. Якименко Ю., Пашков М. Україна на шляху до ЄС: оцінки, думки і сподівання громадян. К.: 2018. <https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-na-shliakhu-do-yes-otsinky-dumky-i-spodivannia-hromadian>

Шерстобітов Володимир Володимирович,
студент 1 курсу, спеціальність «Ветеринарна медицина»,
факультет ветеринарної медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Супрун Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В СЬОГОДЕННІ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення саморозвитком, поглибленим пошуком внутрішнього "Я". Неабияк набирає обертів модне нововведення коучингу. Тренінги на будь яку тему доступні кожній людині, не виходячи з дому. Психологія, фінансовий розвиток, дієти, спорт, за бажання коуч допоможе розібратись з будь-яким питанням. Людство прагне вдосконалення. І це є прекрасно.

Визріває питання. Чому ж саме зараз, у світі сповненому технологічних прогресів, відкритих можливостей, люди раптом гостро відчули потребу віднайти себе в хаосі повсякдення?

Український сократ, як називають його в світі, Сковорода Григорій Савич, просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог, народився в XVIII ст. далекому 1722 році. Він жив в один із найтяжчих періодів нашої історії. XVIII ст. називають ліквідаційним темпом, коли всі українські інституції були знищені. В 1722 р. було створено Малоросійську колегію, в 1764 р. зруйновано Гетьманат, як форму існування нашої козацької держави, і тут раптом постать з нестандартним мисленням на той час. Сковорода зумів утримати духовні опори нації, яка висіла над прірвою. Це людина, життя якої не закінчилось після напису на надгробному камені, а триває і в сьогодні. Ми сьогоднішні, шукаємо сили в його філософії, бо живемо в епоху героїзму і плебейства, і між героїзмом невеликої частини і плебейством значної частини суспільства і є прірва. Філософія Сковороди, це посил для людей, які втратили віру, які не можуть себе реалізувати, які не розуміють куди все йде, куди минає.

Як стверджував сам Григорій Савич, філософія- це дружба з мудрістю. Мета людського життя- щастя. Для істинного щасливого життя потрібне знання і мудрість; щастя полягає в духовному мирі і спокою. Саме тому, практична філософія Сковороди знаходиться в тісному зв'язку з вченнями Біблії. Не з усім він погоджувався, але пильно вивчав її. Біблія світ символів. Стверджував він. Таємниці викладені в Біблії не можуть бути відкриті всі, лише чисті серцем можуть розтлумачити написане.

Філософія Сковороди полягає у вченні про два світи, видимий та прихований, при чому прихований світ (природа) є головним. Він вірив, що кожен є природжений для чогось, хтось лікар, хтось учитель, хтось пише вірші, а хтось готує їжу. Важливо знайти діло, яке буде вам до душі. Займатись улюбленою справою і є щастя.

Ми шукаємо кращого десь за кордоном, рівняємось на когось, намагаємось бути такими як вони, бо нам ставлять їх у приклад, нав'язують чийсь життя. Це пастка світу, в яку потрапляє людина.

Філософія Сковороди навчає навпаки. Любити себе, милуватися кожним прожитим днем, жити своє життя, подорожувати, спілкуватися з людьми не нав'язаними суспільством, а які близькі твоєму серцю. Григорій Савич взагалі вважав, що людей які темні, переповнені негативом, печальні, потрібно обходити стороною. Бо печаль- найнебезпечніша емоція людини, вона з'їдає із середини, а внутрішній світ, як ми пам'ятаємо, для Сковороди був важливішим за тілесну оболонку. З ким поведешся, того й наберешся. Стара як світ мудрість.

Сам же Григорій Савич, прожив своє недовге життя (71р.) саме так, як учив інших. Не словом, а ділом. Мабуть тому, користувався неабияким авторитетом у сучасників. Він багато подорожував, займався тим, що було йому справді до душі. Не гнався за популярністю і достатком, хоч такі можливості і відкривались перед ним. Григорій Савич говоривть: "Дудка і вівця дорожче царського вінця". Будучи освідченою людиною, він навчався в Києво-

Могилянській академії, володів багатьма мовами, зокрема латинською та давньогрецькою, Сковорода віддавав перевагу пасінню овець з дудкою, аніж їхати до Петербургу, де цариця Катерина пропонувала йому посаду. Григорій Савич розумів, що можна бути багатим в бідності і бідним в достатку. Напевно кожен чув, як фінансово забезпечені люди, які все життя піклувалися про тілесне, так і не стали по справжньому щасливими. Пустота душі, невгамовно кричить, а життя таке коротке і після смерті нічого не лишається. Григорій Сковорода, як видиме тіло помер, але його духовний світ живе і по сей день, тай житиме ще не для одного покоління нащадків. На його могилі написані такі слова: "Світ ловив мене, але не спіймав". Варто замислитись над цією простою фразою. А чи проста вона...

Література

1. Радіонова Л.О., Філософія: Навчальний посібник (для студентів 2 курсу ФПО і заочного навчання).. Харків: ХНАМГ, 2006. – 142 с.

2. Леонід Ушкалов, "Сковорода від А до Я". Київ: Видавництво Старого Лева, 2019. 72 ст.

Горова Анастасія Русланівна,
студентка 3 курсу, спеціальність «Психологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МИКОЛИ КОСТОМАРОВА В РЕАЛІЯХ СУЧАСНОСТІ

Зміни, яких зазнала Україна на своїх теренах після здобуття незалежності актуалізують вироблення нової парадигми в поясненні сутності людини, її місця та ролі в суспільстві, впливу особистості на перебіг історичних процесів та формування ідентичності себе, як українця. Реалії нашого життя диктують умови поглиблення процесу націєтворення. Серед різноманітних аспектів цієї проблеми надзвичайно важливим видається повернення до української культурної спадщини імен та постатей, які були в радянські часи штучно вилучені з ідеологічних міркувань.

До таких постатей відносимо Миколу Івановича Костомарова. Аналізуючи його творчий доробок, що багатий на різноманітні напрями і жанри, ми бачимо, яким вагомим він є у формуванні сучасного українства. М. Костомарова знають як історика, письменника, публіциста, етнографа, фольклориста, археографа, педагогічного, громадського та політичного діяча. Його творча спадщина нині потребує ґрунтовного аналізу з врахуванням поточних проблем в житті нашої країни [2]. Звернення до спадщини Миколи

Івановича Костомарова спричинене не лише його визначною роллю у вітчизняному культурно-освітньому русі, що відбувався на теренах Наддніпрянської України у XIX ст., а й глибинними пластами знань, вміщених на сторінках його праць, які донині чекають свого прочитання й оцінки. Саме багатомірність надбань ученого породжує невпинний науковий інтерес до постаті М. Костомарова.

Д. Багалій зазначав, що формування наукових поглядів М. Костомарова відбувалося під значним впливом етнографії та фольклору. Вчений протягом всієї наукової діяльності дотримувався переконання щодо виключної ваги етнографії для вивчення історії. Д. Багалій відзначив, що, прослідкувавши етнографічні особливості давньоруських племен, історик створив цілісне вчення про федеративний устрій Давньої Русі [1].

М. Грушевський зазначав, що проголошення етнографії помічником історії було великою заслугою М. Костомарова. Він був переконаний, що у тогочасній історіографічній ситуації використання етнологічної складової історичних студій значно розширило предмет вивчення минулого та було надзвичайно корисним для науки [2]. Сьогодні М. Яценко також вказує: «Тоді як більшість сучасників М. Костомарова розглядали етнографію як науку про минуле, що вивчає лише реліктові явища народного життя, він повертає її обличчям до сучасності та ставить у центр уваги не зовнішні атрибути побуту, а сучасне життя нації в усій різноманітності його проявів» [5].

В історію української літератури Костомаров увійшов як письменник-романтик: віршові збірки «Украинские баллады» (1839), «Вітка» (1840), історичні п'єси. Поезія Костомарова характеризується широкою проблематикою і розмаїттям жанрових форм: вірші-балади, в основу яких покладено народні вірування, легенди та історичні перекази. Громадянська лірика Костомарова пройнята мотивами боротьби з тиранією, поетизацією козацької слави України («Давнина», «Діти слави, діти слави!», «На добраніч»). Твори на історичні теми нерідко спроектовані на проблеми сучасності («Юпитер світлий пливе по зеленим водам киммерийским», «Співець Митуса» та ін.). Костомаров одним з перших в українській поезії запровадив гекзаметр (вірш «Эллада») та елегійний дистих (вірш «Нічна розмова»), п'ятистопний ямб. Особливостями його вірша є багатство ритміки, відсутність регулярної строфіки, чергування коломийкового вірша з говірним віршем. Для громадянської лірики характерні ораторсько-публіцистичні інтонації, риторичні засоби. Костомаров – автор історичних трагедій «Сава Чалий» (1838) і «Переяславська ніч» (1841), які відзначаються новизною проблематики. Романтичні драми «Кремуций Корд» (1849), «Эллины Тавриды» (1883), «Украинские сцены из 1649 года» (незакін.) позначені тираноборчими мотивами. Костомаров відомий як прозаїк: повість «Сорок лет» (1840, перероблена, доповнена й видана 1902 р. Л. Толстим), «Казка про дівку-семилітку» (1840; опублікована 1860), літературні казки «Торба» й «Лови» (обидві – 1843), повість з часів повстання С. Разіна «Сын» (1865), історична хроніка з часів Івана Грозного «Кудеяр» (1875), повісті «Холуй» (1878), «Черниговка» (1881) – з українського життя 17-18 ст. [5].

Історичні реалії минулого зачіпляють і сьогодення. У новітніх дослідженнях зазначається, що «в історії української націєтворчої думки ХІХ ст. постать Костомарова немає собі рівних за глибиною осмислення змісту і сутності національної ідеї, науково-методологічним її обґрунтуванням, широтою практичного втілення в науці, суспільно-політичній діяльності, мистецтві, освіті та інших галузях» [4].

Література

1. Багалеї Д. Удельный период и его изучение (пробная лекция, читаная в Харьковском университете 17 декабря 1882 г.) / Д. Багалеї // Киевская старина. 1883. Т. 5. № 2. С. 301-318.
2. Гончар О. Творча спадщина Миколи Костомарова в сучасній українській історіографії // Історіографічні дослідження в Україні. 2014. Вип. 25. С. 153.
3. Грушевський М. Етнографічне діло Костомарова / М. Грушевський // Етнографічні писання Костомарова. К., 1930. С. 3-18.
4. Микола Костомаров видатна постать України : до 200-ї річниці від дня народження Миколи Костомарова: біобібліографічний життєпис / Галицька ЦБ; [уклад. О.В. Мединська; комп. набір З.В. Кіндрат; відп. за вип. І.В. Сорочинська-Городецька]. Галич, 2017.
5. Пінчук Ю. Історичні студії Миколи Костомарова як фактор формування самоусвідомлення української нації / Ю. Пінчук. К., 2009. 306 с.
6. Яценко М. Вступне слово. Костомаров М.І. Слов'янська міфологія / М. Яценко. К., 1994. С. 5-43.

Матісько Валентина,
Коваленко Єлізавета,
студентки 3 курсу, Агробіологічний факультет,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЩО ВПОДОБАВ, НА ТЕ Й ПЕРЕТВОРИВСЯ (ЯК МИ ФОРМУЄМО НАШЕ СПІЛКУВАННЯ)

Чому ми обираємо собі в друзі саме цю людину, а не якусь іншу? Якоюсь мірою це залежить від наших уподобань. Добрі люди тягнуться до добрих. Якщо твій друг чесний, порядний і щирий з тобою, це означає, що ти і сам такий. Бо ніколи не стануть друзями чесна людина і підступна, працююча і ледача, порядна і непорядна.

У соціальній психології є декілька цікавих досліджень, які пояснюють те, як більшість людей формують ключові групи спілкування. Особливо діти та

підлітки, хоча й часто дорослі, обирають друзів базуючись, перш за все, на близькості.

Навіть перебуваючи у класі у коледжі, з ким швидше всього ви подружитесь? Це будуть не ті люди, які матимуть такі ж особистісні характеристики та інтереси, що й ви, а ті, котрі сидітимуть поряд.

Результати досліджень підтверджують той факт, що економічна мобільність людини великою мірою залежить від країни, в якій ця людина мешкає. У певних країнах ваші шанси покращити своє фінансове становище доволі високі. У інших, на зразок тих, звідки родом людина, ваші шанси покращення фінансової ситуації наближаються до нуля.

Скажімо ще простіше: все, що знаходиться поряд з вами, здійснює величезний вплив на вас та ваше життя. Як мудро сказав Джим Рон: «Ви – щось посереднє між п'ятьма людьми, з якими проводите найбільше часу». Подібно висловився і засновник «Yahoo!» Тім Сандерс: «Ваше оточення – ваше надбання!».

Якщо ви відчуваєте, що зупинилися на місці і не можете досягти потрібного прогресу, огляньтеся довкола. Більшість людей пристосовуються до будь-якого середовища, в якому опиняються. У них є те, що психологи називають «зовнішнім контролем» – коли вони переконані, що зовнішні фактори визначають напрямок їхнього життя. Відтак, вони не беруть на себе відповідальності за формування власного оточуючого середовища, яке у результаті формує їх.

Якщо ви хочете поліпшити життя і досягти успіху, то вам потрібно оточити себе людьми, чії стандарти й вимоги до життя вищі за ваші. Як сказав Тоні Роббінс: «Ваше життя – це відображення ваших стандартів або те, що ви готові терпіти. Більшість людей готові терпіти нездорові стосунки, погані фінансові умови та роботу, яку ненавидять. Якщо ж не готові, то цього всього в їхньому житті не буде».

Загальноприйнятий підхід до особистісного зростання та життєвих змін – розвиток сили волі, розширення власного світогляду або прояв більшої сміливості. І кожна з цих якостей повинна проявитися у визначений момент.

Але якщо ваше оточення радикально суперечить цілям, яких ви намагаєтеся досягти, то ваше життя перетвориться на безперервну боротьбу. Значно краще та простіше – цілеспрямовано змінити своє оточення.

Знайдіть собі таких друзів, які ставлять вищі стандарти, аніж ви – це найшвидший шлях до змін. Зрештою, вважаю, що це єдиний шлях до реальних змін. Якщо ви не зміните власного оточення, а будете змушувати себе перевершити його очікування, то лише втрачатимете час. Ваш прогрес буде дуже повільним.

Вам траплялося перебувати в оточенні людей, чия лише присутність поряд поліпшувала ваші думки та підвищувала енергійність? Саме такими людьми вам потрібно оточувати себе. Саме такими мусите бути ви, якщо хочете, щоб інші хотіли знаходитися біля вас.

Якщо ви щиро прагнете стати кращим, ви повинні оточити себе людьми, які мотивуватимуть вас до вищого рівня, ніж той, на якому ви перебуваєте у

той момент. Ви хочете знаходитися в оточенні людей з більшими досягненнями та досвідом, бо можете у них багато-чому навчитися.

Ваш рівень таланту та «потенціалу» не такі важливі, якщо вас оточують люди, які не допомагають вам усвідомити це. Ми всі знаємо багатьох людей, які не реалізували свій потенціал. Не дозвольте собі стати одним із них.

Люди, які оточують вас, здійснюють на вас величезний вплив. І ми не можемо це ігнорувати. Що ти обереш, тією дорогою слідуватимеш і тільки тобі вирішувати, яке оточення для себе обрати. То що ви будете з цим робити?

Сиротенко Тетяна,
студентка 3 курсу, Агробіологічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

З УСІХ УТРАТ ВТРАТА ЧАСУ НАЙТЯЖЧА

Це відоме висловлювання славетного філософа Григорія Савовича Сковороди, з яким не можна не погодитися. Адже час – це той ресурс, який необхідно цінувати найбільше. Життя сучасної людини, з безліччю можливостей і шаленим темпом, необхідно планувати, щоб не втратити балансу. Визначивши пріоритети в житті, обов'язково виділяти час на навчання та відвідування тренінгів, заняття спортом чи прогулянки, читання книг та спілкування з родиною, займатися улюбленою справою, щоб відчувати задоволення, розвиток та повноту життя.

В житті, ми завжди кудись спішимо і намагаємось встигнути все й одразу, щоб досягти омріяних висот. Але, щоб бути успішним, потрібно вміти організувати свій час і робити те, що нам подобається, до того ж якісно.

В нашому повсякденному житті ми завжди рвемось вперед, і забуваємо про те, що наш дорогоцінний час ми маємо приділяти ще й близьким людям, а ми його витрачаємо на матеріальне й скороминуще.

Люди ніколи не цінують той час, який у них є. Щоб спробувати щось нове, навчитися чогось, ми просто сидимо, дивлячись телевизор або гортаючи стрічку у соціальних мережах. Ми настільки перестали бути зацікавлені чимось, що навіть не помічаємо того, що час просто летить повз нас. Всі люди звикли жити буденністю, сірістю. І просто марнувати той час, який можна було провести інакше.

Зараз є безліч варіантів того, як можна зайняти час, при цьому розвиваючи себе, допомагаючи суспільству. Але люди не цінують час, а потім, коли його вже немає, шкодують, що змарнували.

Таким чином, можемо зробити висновок, що час – цінний скарб, і ми не маємо права його марнувати. Завжди варто пам'ятати про важливість правильного використання свого часу.

Долженко Дмитро,
студент 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ «ОСЬОВОГО ЧАСУ» У ФІЛОСОФІЇ К. ЯСПЕРСА

Осьовий час - це великий прорив, або іншими словами посвячення людства у таємницю невідомих досі можливостей.

Залежно від ставлення до історичного часу, народи поділяються на осьові народи та народи, що не здійснили прориву. У наступні століття історичними виступають лише ті народи, що сприйняли прорив, решта залишається на первісному рівні.

Вісь світової історії у визначенні Ясперса, – факт, значущий для всіх (наприклад, у західній історії такою віссю було Пришестя Христа). Це є період бл. 500 р. до н.е. – поява людини сучасного типу (весь процес відбувався протягом 800-200 р. до н.е.).

У цей період в різних частинах світу жили і діяли Конфуцій, Будда, Гомер, Ісаїя та інші видатні особи, відбувається загальне духовне піднесення, поява видатних творів. Деякі вчені схильні розглядати це як звичайний збіг, але на думку автора, це свідчило про прорив у свідомості людини – починається осмислення буття в цілому, самої людини та її меж.

Коли людина осягнула велич світу, з'являється жах і відчуття власної безпорадності. Це, в свою чергу, зумовлює рефлексію, самоусвідомлення людини, “свідомість усвідомлює свідомість” і т.ч. створюються умови для бурхливого розвитку духовної культури, закладаються основи світових релігій, відбувається перехід до універсальності у мисленні. Водночас у соціальному житті – боротьба всіх проти всіх, активне спілкування між культурами, загальна комунікація, що зумовлює інтенсивний духовний рух. Люди вперше розмірковують над історією і намагаються певним чином опанувати хід подій.

Все це - одухотворення людини. Вона вже не замикається у собі, а починає сприймати нове. Людина після осьового періоду – відкрила для себе світ зовнішній і світ внутрішній – свій власний світ. Самоусвідомлення особистості загострюється, людина усвідомлює тендітність свого буття, перед нею постають життєво важливі питання: про сенс людського існування, про сенс буття.

Осьовий час дає змогу зрозуміти всю людську історію, її структуру. Тим, що відбулось тоді, людство живе і сьогодні. Епохи Відродження – це повернення до

осмислення осьового часу. Не можна абсолютизувати досягнення осьового часу, слід визнати, що і пізніші епохи принесли немало духовних здобутків. Але він дає масштаб для оцінки цих пізніших епох, для виявлення того, що дійсно було духовною цінністю.

Значення осьового часу для людини (сьогодні):

- виділення того, що властиве всьому людству може призвести до об'єднання людства на підставі спільного досвіду (Ясперс взагалі схильний прогнозувати досить ідилічне майбутнє, яке хоча й залежить від людей, але за своєю ідеєю відповідає пророцтвам Біблії);
- існування 3-х модифікацій закликає до комунікації між людьми різних культур, різних вірувань. Глибокий аналіз досвіду осьового часу, коли у трьох регіонах планети паралельно виникали і розвивалися духовні і релігійні концепції надзвичайно високого рівня, підштовхне людей до відмови від впевненості у винятковості якогось вірування.

Після завершення осьового періоду людство продовжує розвиватись, нові народи приймають Великий прорив і таким чином нова епоха поширюється майже на всю земну кулю. Шляхи трьох епіцентрів прориву розходяться. Індія і Китай у своєму розвитку повторюють чи продовжують своє минуле, їх поступальний рух уповільнюється. Західна культура індоєвропейських народів у цей період починає відігравати провідне значення. Європейці починають опановувати світ.

У зв'язку з визначальною роллю Заходу Карл Ясперс приділяє досить значну увагу висвітленню тенденцій його розвитку. На його думку, віссю західної історії є Христос і саме християнська церква є найвищою формою організації людського духу (вона увібрала риси попередніх культур, високі ідеали). Цю думку не можна відкидати, оскільки християнство, безумовно, здійснило вирішальний вплив на розвиток Західної культури не лише у духовній, а й у політичній сфері. Завдяки йому історія Заходу пов'язана з гуманістичною формою свідомості.

Визначальна роль романо-германських народів – у створенні науки і техніки, і тим самим здійсненні прориву глобального характеру. Зокрема, в історії Європи другою віссю стали 1500-1800 рр (науково-технічні і культурні досягнення), коли були закладені підґрунтя сучасної культури.

Коваль Юлія,
студентка 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ДОЛЯ ГЕНІЇВ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД (А. ШОПЕНГАУЕР)

Позиція великого німецького філософа А. Шопенгауера, що для геніальної людини життя в суспільстві є обтяжливим, властива минулому і все

ще актуальна сьогодні. Так як такі люди є обдарованими від природи і їхній талант та досягнення не завжди можуть зрозуміти інші.

З праці філософа, можна підтвердити думку про те, що гідність генія проявляється у тому, що він є носієм інтелекту багатьох віків і цілого світу. Для мене ці люди є цікавими і я упевнена, що вони завжди досягають успіху у своїй справі. Зазвичай геніями народжуються, тому що, ще з дитинства дитина має тягу до якоїсь справи. Наприклад, малярський і поетичний хист у Тараса Шевченка проявився ще в дитинстві, Леся Українка у тринадцять друкувала свої поезії, поет Олександр Пушкін писав вірші в дев'ять років, а Моцарт у три роки грав на клавесині, а в чотири почав писати музику.

Існує кілька типів індивідуальної обдарованості:

- раціональна – необхідний ученим, політикам, економістам;
- образно-художня – дизайнерам, конструкторам, художникам, письменникам;
- раціонально-образна – історикам, філософам, учителям;
- емоційно-чуттєва – режисерам, літераторам тощо.

Для геніїв талант та здібності є лише можливістю для набуття високої майстерності й успіхів. А ці досягнення залежать від суспільно-історичних умов життя людей. Також таланту потребує суспільство. Так завжди було в історії людства. Тому і є життя обтяжливим для геніїв, бо треба мати хороші умови для повного розвитку, а їх завжди не вистачало. А. Шопенгауер виражав потреби суспільства, він творив самостійно й оригінально, шукав відповіді як й інші генії філософи на запитання, яка б проста людина не замислювалася. Геній завжди повинен сприяти розвитку всього суспільства.

Отже, можна з упевненістю сказати, що життя для геніїв у всі часи було обтяжливим. Тому що, задатки і його направлення формується під впливом оточення, середовища. Однак, справжньому генію і його розуму, мудрості, особливій пам'яті та властивостям ніколи нічого та ніхто не помішає!

Ляшенко Назарій,
студент 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

АБСУРД ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПРОБЛЕМА БУТТЯ В ПОГЛЯДАХ АЛЬБЕРА КАМЮ

Альбера Камю разом з Сартром прийнято визначати як найвизначніших екзистенціалістів Франції та західної філософії. Сам Камю заперечував свою приналежність до екзистенціалізму. Насправді погляди Камю і

екзистенціалістів Сартра і Хайдеггера у багатьох питаннях є швидше опозиційними. Одним з основних завдань екзистенціалізму є встановлення змісту людського існування, то природно, що кожен з філософів – екзистенціалістів висував свою концепцію сенсу буття – релігійну, або, навпаки, атеїстичну. Серед мислителів, стверджує Камю, немає жодного, хто б заперечував сенс життя.

Камю вважає, що найважливіші істини щодо самого себе і світу людина відкриває за допомогою почуттів. Слідом за своїми попередниками Камю визначає єдине відчуття, яке характеризує буття людини, – таким відчуттям є відчуття абсурдності. Відчуття абсурдності, захопивши свідомість людини хоч раз, може перекреслити всі інші відчуття.

А що ж таке абсурд? Саме поняття абсурд у його сучасному філософському значенні ввів філософський письменник А. Мальро, тобто абсурд, як характеристика існування людини в сучасному світі. У певному розумінні і Камю, і Сартр вважали Мальро своїм наставником. Камю перетворив абсурд на фундаментальне поняття своєї філософської системи.

Сам термін «абсурд» (від лат. *absurdus*) означає безглуздя, нісенітницю, неможливість.

Камю визначив абсурд як «метафізичний стан людини в світі», отже як основну проблему людського буття. Поняття абсурду у Камю і у Сартра відмінні уже в самій своїй основі. Ще в 1938 р. у своїй рецензії на роман Сартра «Нудота» Камю писав: «Виявити абсурдність життя – аж ніяк не завершення, а тільки початок... Нас цікавить не це відкриття як таке, а його наслідки й правила поведінки, що з нього випливають».

Абсурд розглядається Камю не як висновок з аналізу дійсності, а як «вихідний постулат, з яким треба зіставити дійсність, включаючи в неї людину». У цьому випадку абсурдним слід вважати не лише світ, а й усі категорії людського буття: абсурдне життя, абсурдне самогубство, абсурдна свобода і т. д. Людина, яка усвідомила абсурд, на думку Камю, уже навіки від нього залежна. У таких ситуаціях філософи - екзистенціалісти пропонують втечу, що є вірувати в Бога.

Отже, Камю визначив абсурд як фундаментальну проблему буття. Філософ стверджує, що абсурдним не є ні світ, ні людина – абсурд виникає лише у їхній взаємній присутності, адже це «метафізичний стан людини в світі». Головна відмінність Камю у підході до проблеми абсурду полягає в тому, що абсурд розглядається не як висновок, а як початок роздумів. Камю прагне не просто констатувати факт абсурду, а саме ті наслідки, до яких він приводить.

Музика Катерина,
студентка 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА Є РАЦІОНАЛЬНОЮ ЧИ ІРРАЦІОНАЛЬНОЮ?

У другій половині XVIII ст. Україна остаточно втратила рештки своєї державної автономії та колишню військову славу. Її територія була поділена на окремі частини: до 80% її входило до складу Російської імперії, а Галичина, Закарпаття, Північна Буковина були включені в імперію Габсбургів.

Проте втрата можливостей проявляти зовнішню активність спричинила до певної міри інтерес до самоосмислень, внутрішніх заглиблень, у тому числі – інтерес до власної історії, культури, прояснення історичного становища України та її етнічних самоідентифікацій. В цей час основними регіонами культурного життя постають Київ, Львів, Слобожанщина.

З точки зору філософії це був період розроблення та поглиблення ідей просвітництва та ознайомлення із новими віяннями західноєвропейської філософії. Українські мислителі передавали погляди більш наглядно в контексті з життям, призначенням й життєвими обставинами людини, не вдавалися в абстрактне теоретизування (М. Гоголь, П. Куліш, Т. Шевченко, В. Липинський та ін.). Виражали світоглядні особисті думки, аніж абстрактні схеми та теоретичні аргументи.

В українській філософії переважали емотивні елементи над раціональними. Але разом із тим українській філософії прикметне гармонізація та синтезування, через що крайньо-чіткі філософські системи не мали місця. Притаманне українській філософії шукання Бога не обов'язково зв'язане з доктринами релігії, український месіанізм («Книги биття українського народу») та філософія культури П. Куліша з синтезом людської екзистенції, природи і духа), заглиблення у внутрішній світ людини, етичний плюралізм, моральні вартості християнської культури і увага на соціально-політичному житті, на історичному матеріалізмі, схильність до діалектичного матеріалізму.

Отже, я вважаю, що думка української філософії ірраціональна. Адже, представники української філософії вбачили в бутті щось не знання та непідвладне людському розумі, але в той же час пояснювали цю концепцію на ситуаціях із життя.

Настенко Максим,
студент 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ГЕНІАЛЬНОСТІ В ФІЛОСОФСЬКИХ ПРАЦЯХ ШОПЕНГАУЕРА

Тема геніальності в філософських працях А. Шопенгауера займає одну з провідних ролей. Безперечно, що німецький філософ міг дозволити собі таку кількість риторики на цю тему, бо сам володів тою самою геніальністю.

Насамперед геніальність це абсолютно непомірний, реальний надлишок інтелекту. При цьому геніальна людина охоплює своєю свідомістю загальні початки буття і стає, таким чином, здатним до пізнання сутності речей, на що не здатні ні звичайні люди, ні видатні таланти.

По-друге, сутність геніальності складається в споглядальному і, отже, більш об'єктивному і цілісному пізнанні світу, що дозволяє генію бачити такі світи, які недоступні для сприйняття і розуміння інших людей.

По-третє, предметом пізнання генія тільки ті проблеми, в яких відбивається «суть речей взагалі, тільки загальне в них, ціле», і, навпаки, всі інші люди легко проходять повз тих проблем, які геній просто не може пропустити.

По-четверте, геніальні люди, в силу своєї здатності до споглядального пізнання світу, відмінного від пізнання, здійснюваного у вигляді понять, що дають лише малозмістовні абстракції, виявляються здатними до пізнання реальності «Платонових ідей». При цьому геніальні люди найменше дбають про власну користь, навпаки, їх зусилля спрямовані не на отримання особистої вигоди, а на створення загальнозначущих, загальнолюдських цінностей, які формують в остаточному підсумку духовну культуру людського роду.

І, судячи з цих аргументів, можна цілком законно вважати, що геніям важко жити у суспільстві звичайних людей, «людей користі», за словами філософа, саме тому, що їх світогляд кардинально відрізняється від світогляду звичайного обивателя. Саме тому, доволі велика частина геніальних персон страждають від психічних захворювань, насамперед, депресії. Також роль геніїв у суспільстві набагато більша, ніж у «людей користі», і вони це розуміють це, але далеко не всі готові змиритися з цією ношею.

Соловей Руслана,
студентка 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Багато людей вважають що філософія це непотрібний предмет, «безглузда балаканина», але на мою думку філософія потрібна для саморозвитку, формування усталеної світоглядної позиції, моральних настанов.

Філософія вчить мислити логічно, дозволяє комунікувати на найвищому рівні. Філософія формує з людини психолога, історика й інтелектуала водночас. Що значить думати і як правильно думати, як пов'язати одне з іншим, як гідно жити – відповіді на ці запитання намагаються знайти люди, які звертаються до вивчення філософії або хоча б цікавляться нею.

Філософія допомагає відчутти себе власне людиною, окремим носієм свідомості, що виводить особистість на максимально високий рівень, вище за професійне, класове чи навіть національне, що не дає нам розвиватися однобічно, вчить критичності, що виводить нас за рамки стереотипів і упереджень, що сковують свідомість людини.

Формуючи свою філософську позицію, людина має можливість вибирати між різними позиціями та поглядами. Це відкриває перед нею широкі можливості для самовдосконалення та самовираження.

Кожна людина вибирає власний шлях самоствердження та самовдосконалення залежно від своєї внутрішньої схильності. Бути філософом означає вправлятися в умінні жити. Вміти виходити за межі власної усталеності і вільно робити те, що залежить від нас, керуючись власним розумом. Філософія вчить також не боятися речей, на які ми вплинути не зможемо.

Філософія була і залишається інтелектуальною формою відповіді на глибинні занепокоєння та запити людини; вона завжди потрібна людині, а особливо тоді, коли життя вимагає вибору, визначення моральної та соціальної позицій. Саме в такому розумінні ролі та значення філософії в житті людей її вивчення видається надзвичайно важливим.

Тулумбасов Ярослав,
студентк 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

СУТНІСТЬ РЕЛІГІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ О. КОНТА

Релігія людства – світська релігія, створена Огюстом Контом засновником позитивістської філософії. Конт розробив «релігію гуманності» для позитивістських суспільств, щоб виконати згуртовану функцію, колись виконувану традиційним культом.

Релігія була розроблена після пристрасних платонічних стосунків Конта з Клотильдою де Во, яку він ідеалізував після її смерті. Він переконався, що жіночі цінності уособлюють торжество почуттів та моралі.

У майбутньому науково-заснованому позитивістському суспільстві також повинна існувати релігія, яка мала б владу лише завдяки моральній силі. У 1849 р. Він запропонував календарну реформу під назвою «позитивістський календар», в якій місяці були названі на честь найбільших провідників історії, мислителів та художників і розташовані в хронологічному порядку. Кожен день був присвячений мислителю.

Конт стверджував, що релігія є невід'ємною частиною людського суспільства. Вона відіграє важливу роль у суспільстві – служить благу людства, його єдності, зосереджуючи в собі всі прагнення людської природи. За переконаннями Конта, саме сім'я є тою «позитивною» силою, яка цементує суспільство. Розпад сім'ї означає розпад і загибель суспільства.

Аналогом сімейних відносин у більш широкому суспільному плані є кооперація, заснована на розподілі праці. Тут кожен робить те, до чого він має найбільшу схильність, тому всі зацікавлені один в одному. Так виникає «всезагальна згода» яка забезпечує рівновагу суспільства як соціальної системи та збереження її цілісності.

Надмірний розподіл праці призводить до звуження світогляду людини, виникнення почуттів ворожості до осіб іншої професії, до розкладу суспільства на окремі корпорації та до руйнації його єдності. Тому, власне, і необхідна сильна політична влада, щоб вгамовувати різноскеровані інтереси і забезпечувати стан рівноваги. Держава, таким чином, виступає у Конта органом соціальної солідарності і гарантом суспільного порядку.

Однак і цього недостатньо для нормального функціонування суспільства, бо сталий соціальний зв'язок вимагає не лише примусу, але й певної духовної єдності – вірувань, переконань і соціальних почуттів, моральних принципів та норм поведінки. Це абсолютно необхідне погодження між людьми забезпечується релігією і церквою. Конт виходить з того, що людина – це

егоїстична істота, схильна до руйнації та агресії, яка керується швидше почуттями, аніж розумом. Саме ця обставина робить необхідною збереження релігії і церкви, які виконують функцію регуляторів соціальної поведінки, забезпечують єдність вірувань і почуттів, без чого, на думку Конта, не може існувати жодне суспільство.

Федорчук Ольга,
студентка 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА НЕОБХІДНОСТІ ТА ВИПАДКОВОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД

Як на мене то немає нічого випадкового, все що трапляється – це наша необхідність. Інколи можуть траплятися різні ситуації, погані як нам здається, проте вони змінюють нас в кращу сторону, як у народі кажуть: «Все що не робиться, те робиться на краще».

Звісно ж може бути і так, що щось трапилося випадково, але це все одно вплине на наше життя і світогляд в майбутньому. Можна ствердити, що те що з нам стається є важливим для розвитку, зміцнення сили духу та й загартовує.

Зазвичай у природи є і свої плани на людей, ми на це кажемо доля, тобто коли у нас є певна мета у житті, яка нам дана Вищими силами і ми обов'язково маємо це виконати – в таку випадку це необхідність. Коли ми звертаємо зі своєї дороги, то природа робить все реальне та спеціально аби повернути нас до назначеної цілі. Необхідність впливає із сутності явища, процесу і неминуче відбувається в даних умовах. Так, смерть будь-якого живого організму неминуча, оскільки вона обумовлена його природою і внутрішніми процесами, які в ньому відбуваються.

Випадковість – категорія, яка визначає проблематичність, або необов'язковість виникнення, або існування об'єктів; випадковим є те, що за певних умов може бути, а може і не бути. Випадковість відображає моменти дійсності, які впливають переважно із зовнішніх умов, поверхових, нестійких зв'язків і побічних для даного явища обставин.

Прочитавши певну інформацію, можна дійти висновку, що випадковість та необхідність тісно пов'язані між собою. Однією з найважливіших особливостей їх взаємозв'язку є те, що випадковість становить форму прояву необхідності. Необхідність виявляється не інакше як через безліч випадковостей.

Цікавим є те, що вся випадковість зумовлена якимось причинами, яких може бути тисячу чи навіть більше. У будь-якому процесі розвитку одночасно присутні причина і наслідок, можливість і дійсність, необхідність і випадковість. Вони взаємодоповнюють один одного. Їх виділення і розгляд кожного окремо є умовою більш глибокого пізнання людиною навколишнього світу і самої себе.

Філософи поділялися на дві групи: не визнавали нерозривність зв'язку необхідності і випадковості. Одні з них заперечували існування випадковості і вважали, що в світі все існує як необхідність. До таких філософів належать Демокрит і багато філософів Нового часу таких як Спіноза, Гольбах та ін. Спіноза стверджував, що в природі немає випадкового, що в ній все причинно обумовлено; випадковим він називав лише те, причину чого ми ще не знаємо.

Отже, подібно до того, як за кожним явищем ховається його сутність, так і за кожною випадковістю ховається необхідність. Все в світі взаємопов'язане, тому один і той же об'єкт може виступати і як явище (прояв) сутності, і як наслідок якоїсь причини, і як випадковість по відношенню до прихованої за нею необхідності.

Штука Софія,
студентка 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

КОНЦЕПЦІЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ» Г. СКОВОРОДИ: СУЧАСНИЙ ПІДХІД

Ідея «сродної праці», котру презентував Григорій Сковорода у байці «Бджола та Шершень», є актуальною завжди. Кожен із нас рано чи пізно починає замислюватись про своє майбутнє. І обрання професії усього нашого життя – є досить важливим кроком.

Концепція «сродної праці» допомагає нам розібратися у собі. Сама ідея говорить про те, що кожен має обирати професію за своїм покликанням. Нам дається складне рішення, результати якого будуть вирішальними. Григорій Сковорода не дарма використав образи працюючої бджоли, та лінивого шершня. Фабула байки дає зрозуміти, що якою б не була робота, легка чи важка, вона буде приносити нам задоволення, якщо ми зробимо правильний вибір.

Усі люди мають певні таланти або схильні до чогось, їм подобається вивчати предмет та усе, що з ним пов'язано. За цих умов ми й обираємо собі майбутню професію. Проте бувають ситуації, коли хтось може вплинути на

людину і вона піде не своїм шляхом. До прикладу, хтось, кому подобається читати літературу, працювати зі складними джерелами, аналізувати їх, заглиблюватись у філософські думки, не за своїм бажанням піде вчитись на агронома. Так, вона зможе продовжувати займатись тим, що їй подобається, але це буде як хобі. Основною діяльністю буде те, що їй абсолютно не цікаво.

За такі умов, людина може впасти в екзистенційну кризу, коли вона не буде, просто як машина виконувати ту роботу, яка не приносить їй задоволення. У неї все частіше будуть з'являтися думки, що її існування не має сенсу. Вона робить щось не те. Вічний дискомфорт присутній у її житті. Вона сліпо виконує завдання, які приписує програма. Людина, виконуючи те, що не задовольняє її духовні потреби, перетворюється на робота, живе «не в кайф», не відчуває ейфорію від того, що вона робить.

Звісно ж, інколи бувають ситуації, коли ця концепція іде в супереч матеріальним потребам. Може скласти так, що за рядом причин ми не можемо займатись тим, до чого у нас лежить душа. І з цим нічого не вдієш. Можна просто миритись з цим та мріяти про те, що хоче її душа. Хоча це може стати певним поштовхом або метою і людина буде намагатись робити усе, всупереч своїм духовним бажанням, щоб урешті-решт, дійти до жаданого і нарешті почати займатись тим, до чого схильний ваш розум. Проте бля цього варто бути сильним духом і не зневіритись у собі.

Отже, у сучасному світі, стандарти не змінилися і кожна людина має право займатись тим, чим вона хоче. Ідея «сродної праці» у наші часи навіть більш розвиненіша, ніж колись. З'являються все нові та нові напрямки, існує дуже великий вибір професій. Головне ж завдання людини, не заплутатись у собі та мати чітке розуміння того, що подобається, а що ні, знати й усвідомлювати: вибір, котрий ми робимо, буде мати наслідки, що впливатимуть на нас продовж життя.

Хан Вікторія,
студентка 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Гуманітарно-педагогічний факультет;
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

МИ НАСТІЛЬКИ РОЗЧИНЕНІ У БУДЕННОСТІ, ЩО СПРАВЖНЄ БУТТЯ ПРОХОДИТЬ ПОВЗ НАС

Ця теза настільки влучно описує, мабуть, життя кожної людини. Ми всі кудись поспішаємо, зливаємось з рутиною сучасного світу та іноді просто забуваємо жити. Звідси висновок, що ми не вміємо насолоджуватися життям, яке нам дарував Господь. Ми постійно знаходимося в гонитві, постійно чекаємо

чогось нового, відмінного від того, що є у нас сьогодні. І виникає питання: а коли ми будемо радіти сьогодні? Коли отримаємо задоволення? Адже те, що тут і зараз, в твоїх руках, так швидко зникає.

А час то летить. Справжнє постійно вислизає від нас, ми не помічаємо сьогодні. Живемо не цією годиною, моментом, а завтрашнім або післязавтрашнім днем, думаємо про те, що станеться через місяць, якими ми будемо.

Я вважаю, що нам, людям потрібно зупинитися, видихнути і замислитися над швидкоплинністю, адже наше життя залежить тільки від нас, ми можемо втратити значно більше, ніж маємо зараз. Зупинившись і, знайшовши вільну хвилину, ми побачимо, що у світі так багато прекрасного. Осягнувши і спробувавши всі можливості, ми зможемо дивитися інакше на оточення. Потрібно жити яскраво та цікаво, а головне - з користю. Попри зайнятість та брак часу, потрібно знаходити час для того, щоб жити, а не існувати. Збившись з ніг не потрібно думати, що все марно. Життя дає безліч шансів, щоб і помилившись ми продовжували жити, не просто існувати. Тому потрібно йти не поспішаючи до своєї цілі, але йти з впевненістю.

Отже, розтягай своє життя, як величезне задоволення. Зупиняйся в моментах твоїх днів. Сподивайся перехожих, їхній одяг, зачіски. Помічай, як дерева змінюють свої зелені шати на кольорові, а згодом і зовсім оголюються. Не дратуйся на гавкаючих бродячих собак. Люби їх, вони також частина твоїх моментів. Не занурюйся з головою у роботу, вона почекає. Краще насолоджуйся моментами з близькими. Адже людське життя таке швидкоплинне. Воно не буде чекати, на відміну від наших обов'язків, роботи, речей, що стримують нас або закривають від світу.

Штука Софія,
студентка 1 курсу, спеціальність «Філологія»,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Гейко Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

АБСУРДНІСТЬ ІСНУВАННЯ ГЕРОЯ У ПРАЦІ А. КАМЮ «МІФ ПРО СІЗІФА»

Концепція абсурду тісно пов'язана з ідеями екзистенціалізму, особливо цей дивний паралелізм спостерігається у французьких філософів ХХ століття. Саме Альберт Камю переніс їх у літературу. Одним із перших етапів його творчості характеризують як «абсурдний», до нього входять такі твори як «Калігула», «Сторонній», «Міф про Сізіфа».

Саму концепцію філософії абсурду в літературі письменник найбільш вдало розкриває саме у праці «Міф про Сізіфа». Мислитель з

екзистенціальними ідеями абсурдності буття, так інколи називають Камю. Філософ інтерпретує абсурд, як очевидний факт людського існування. Абсурдність – коли людина починає усвідомлювати, що життя не варте бути прожитим. За Камю, це як протилежність надії.

Такою людиною, з абсурдними судженнями у творі виступає сам Сізіф. Він характеризується героєм абсурду у своїх муках та реаліях. Доля Сізіфа була складною, через покарання. Кожен раз, коли камінь знову падав униз і Сізіфові потрібно було його підіймати знову і знову, він явно зневірився й піддався сумнівам.

Людина, не усвідомлює усієї абсурдності свого існування, поки доля не змушує нас розчаруватись у житті. Камю називає абсурдною саму долю. Філософія екзистенціалізму – наше існування, існування Сізіфа. Якщо Філософ стверджував, що людина, котра усвідомила абсурд, то буде від нього залежна у подальшому. Тому автор виділяє лише один вихід зі стану абсурду – це самогубство (фізичне чи філософське). «Поза людським розумом немає абсурду», – писав Камю. Бо лише разом зі смертю зникне й абсурд. Усі абсурдні думки, що з'являються у наших розумах, людина стає полоненим нашої свідомості. Лише з смертю зникає увесь абсурд.

Отже, «Міф про Сізіфа», який нам представляє Камю, можна характеризувати, як роздуми про абсурд. Сам же Сізіф – виступає прикладом людини, з нелегкою долею. Він нічого не міг з цим зробити і йому доводилося лише миритися й бути рабом свого власного життя. Таке існування – нісенітниця, цілковитий абсурд, людина не може знайти навіть вихід і тоді нічого не залишається як змиритися і страждати від абсурду, або померти, що майже нічим не відрізняється.

Ничипорук Софія Миколаївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:

Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

МІФОЛОГІЧНА СИМВОЛИ «ЛІСОВОЇ ПІСНІ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Леся Українка, будучи дочкою волинських лісів, написала «Лісову пісню» влітку 1911 року в Кутаїсі протягом двох тижнів. Кавказький пейзаж, такий контрастний порівняно зі звичними поліськими краєвидами, навів тугу за дитинством і домівкою. Тому на сторінках драми-феєрії ми знайомимось із справжніми володарями Полісся, покровителями боліт та охоронцями лісів. Авторка намагалася відтворити казковий світ рідного краю через міфічні образи та народні символи, таким чином, намагаючись передати красу і душу

природи, непохитний та органічно-нерозривний зв'язок між людиною і природою. Сестра поетеси писала: „Ходячи по лісі та коло озера, надто ж сидячи біля вогнища, почули ми багато, багато оповідань про той ліс, про озеро, про всяку „силу“ лісову, водяну, польову та про її звичаї й про відносини між собою і людьми“. Саме два світи-реальний із сірими та обмежено-приземленими людьми та світ природи з високоморальними міфологічними істотами-різко протиставляються один одному.

Отож, з міфічними персонажами ми знайомимось ще на початку твору в «списку дійових осіб», куди, окрім людей, увійшло ще 13 імен. Проте в тексті ми знайомимось із більшою кількістю таких постатей. Навіть уособлено згадуються дерева та кущі. Пригадаймо епізод, коли Мавка перешкоджає Лукашу надрізати ножем березу, аби отримати сік. «Не ріж! не убивай!.. Не точи! Се кров її. Не пий же крові з сестроньки моєї!...».[1] Ліс заселений багатьма істотами, які є витворами народної фантазії, а людські істоти представлені поколіннями однієї типової родини. Леся Українка майстерно висвітлює проблеми гармонійної взаємодії з природою, стосунків між людьми, поєднання матеріального та духовного.

Композиція твору, перш за все, - це вміле переплетення фантастичної дійсності з жорстокою реальністю. У пролозі ми несміливо входимо у казковий світ, де ось-ось зародиться конфлікт. Сили природи-символи волі протиставлені силам застою. Наприклад, «Той, що греблі рве». Таким чином, перший символ-це вода, яка дає невичерпну енергію, силу, несе очищення, відповідно, правду і чистоту.

У першій дії відбувається знайомство Мавки та Лукаша під час весняного розквіту. Пізнього літа-у другій дії-кохання блякне, сіра буденність перемагає, а Марище забирає лісову царівну в темне підземелля, що є символом втрати солодких дівочих сподівань на подальше щасливе життя.

Третя дія-вир справжніх пристрастей, адже тут відбувається перетворення Лукаша на вовкулаку, а Мавка змушена бути плакучою вербою біля його обійстя. Знову перетворення людей є актуальним міфологічним прийомом, який активно використовувався у піснях та баладах. Метаморфоза нещасливої юної дівчини (Наприклад, «Тополя» Шевченка), наче втілення гіркої долі українського народу, наскрізним образом проходить через століття. Не випадковим є і образ верби-символ тихої жіночності, ніжності та перемоги. Дійсно, адже спалахує вогонь, який слугує надією на порятунок від пут сірої круговерті буденних справ, на очищення душі та розквіт справжніх почуттів. Вогонь-наскрізний образ драми-феєрії, оскільки на початку Мавка увінчана зоряним вінком-сталось справжнє диво, ці зорі сумно згасли, коли Лукаш зрадив із приземленою та безбарвною Килиною, натомість Перелесник обіцяє справжній «вогнистий рай», коли залицяється до лісової красуні. Навіть з лихого підземелля Мавка виривається за допомогою вільних іскор.

Нашу увагу привертає і той факт, що Леся Українка поділяє свій твір на 3 дії. Використання троїстого символу є дуже поширеним у міфології та фольклорі. 3-це число і дохристиянської, і християнської культур, яке може принести щастя та добробут, проте повинно насторожувати (3 дороги-символ

розлуки та можливої небезпеки). А модель світу, запропонована авторкою, є логічною та структурованою схемою буття. Це 3 стани матерії: гармонійно поєднані сон і забуття, а також протиставлене їм земне буття. Земне буття представлено найбільш яскраво, є плацдармом для нових ідей, сміливих дій та щасливих моментів, але зрештою, є перехідним етапом між сном і забуттям. Сон-завмирання божества в міфології-альтернатива, оскільки не вимірюється часом, позбавлений мук, тривоги та негараздів. Сон ж Мавки-стан її перед життя, перший крок для подальшого розвитку у нелегкому світі. Ще одним протиставленням сну є потойбіччя - прихисток для зболеної душі, яка не має надій загоїти свої душевні рани та почати знову. Якщо сон криє в собі надію, тобто, наповнений світлими барвами, то забуття-це, однозначно, темні та похмурі кольори.

Все це вище перелічене вирізняє «Лісову пісню» з когорти тогочасних творів. Завдяки майстерності авторки складний філософський матеріал поданий просто та доступно, а порушені глобальні проблеми взаємодії людини та природи, людей між собою змушують вкотре задуматись та відволіктись на мить від виру сірого та втомленого життя і прислухатись до голосу Лесі Українки, що лунає мелодією Лукашевої сопілки. Це ж так важливо.

Література

1. Борисюк Т. Фольклор і міфологія у «Лісовій пісні» Лесі Українки / Т. Борисюк // Народна творчість та етнографія. – 1991. – № 2. – С. 31–40.
2. Голобородько Я. Міфопоетична аура «Лісової пісні» [Лесі Українки] / Я. Голобородько // Українська література в загальноосвітній школі. – 2009. – № 10. – С. 47–48.
3. Лісова пісня : драма-феєрія в 3-х діях : для ст.. шк. віку / Леся Українка ; худож. В. Перевальський. – Київ : Веселка, 1989. – 104 с.
4. Лісова пісня : драма-феєрія в 3-х діях / Леся Українка. – Київ : Дніпро, 1970. – 126 с.

Шістя Анастасія Миколаївна,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО УКРАЇНИ. РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення в різних сферах, мене зацікавила ця тем, адже потрібно розібратись в собі і чому саме таким є сучасне суспільство

На мою думку основними факторами впливу на сучасне суспільство України є:

- Соціальні мережі
- Музика
- Література
- Кінематограф
- Освіта
- Соціум
- Телебачення
- Країни закордону

Отже проаналізуємо кожен

Соцмережі. В сучасному світі важко уявити себе без телефону, різних видів зв'язку та соціальних мереж. Ми нібито залежимо від них. Дуже часто ми витрачаємо свій вільний час або час на сон, або фізичну активність на соціальні медіа і це негативно впливає на здоров'я. Серед позитивів соціальних мереж можна відокремити швидку та дешеву комунікацію, оперативний обмін інформацією, можливість бути у центрі подій, нові знайомства, без проблем спілкуватись з друзями та рідними на відстані. Тут можна обмінюватися різноманітною інформацією, переглядати фото, трансляцію фільму чи спектаклю тощо.

Музика. В першу чергу музика впливає на зміну настрою та на психічне здоров'я. Звуки музики впливають на енергію людини, пришвидшують процес роботи. Звісно в кожного з нас різні музичні смаки, але все рівно вона впливає на почуття кожної людини.

Наприклад, мені музика допомагає у навчанні, вона ніби бадьорить, підвищує працездатність та впливає на думки і концентрацію. Також я помічаю що музика навіть допомагає тренувати пам'ять.

Література. Книжка допомагає нам відкривати світ, бачити його іншими очима, очима автора, знаходити однодумців та нових друзів. Спостерігати за головними героями, аналізувати їх вчинки, вибрати сторону, взяти щось для себе. Іноді коли ми читаємо книжки ми забуваємо про реальність і переносимось в світ книжки.

Кінематограф. Кіно дає можливість людині сприймати життя трішки під іншим кутом, ніж вона сприймала її до того. Але треба розуміти і пам'ятати, що кіно не може замінити собою реальне життя, а перетворює її лише в якусь ілюзію. Тому кінострічка якимось чином звільняє глядача від напруги реального часу, від різного роду негативних почуттів: туги, провини, страху... Кіно об'єднує людей – в цьому полягає одна з найважливіших якостей кінематографа. А також кіно зняте за реальними подіями несе в собі освітній характер та переносе глядача в минуле.

Освіта. Взагалі хороше навчання допомагає нам дізнатись щось нове, розібратись в темі. Школа теж допомагає знайти себе в соціумі, яку роль ми виконуємо.

Головне, що ми отримуємо від освіти, – це знання. Ті знання, що ми здобуємо, відіграють важливу роль у нашому майбутньому житті і допомагають нам краще зрозуміти навколишній світ.

Іноді якість викладання бажає бути кращою. Наприклад, вчителі чи викладачі нав'язують своє бачення і думку, незважаючи на те як вважають учні. Часто це стає проблемою замкнутості або страху зробити помилку чи невірний висновок

Соціум. Людина і суспільство це невід'ємні поняття. Адже людина не може існувати без спілкування, без підтримки, не може бути зовсім одна.

Серед суспільства ми формуємо себе і точку зору .

Від оточення залежить наша думка, наша поведінка, наші емоції. Соціум впливає на людину як позитивно так і негативно, залежно від оточуючих нас людей.

Телебачення. В першу чергу це найкращий спосіб донесення новин до людей, адже це краще ніж радіо чи газета. Тобто телебачення імітує тривимірний простір на екрані, одночасно використовує зорові та слухові образи. Але наразі телебачення використовують для нав'язування неіснуючих проблем, розповсюджуючи недостовірну інформацію, відволікаючи суспільство від реальності сьогодення. Це ніби маніпуляція масовою свідомістю

Країни закордону. Сучасних українців дуже часто приваблює праця за кордоном. Молодь вбачає в цьому перспективу покращити своє матеріальне становище та можливість реалізувати себе.

Таким чином, у сучасному світі на людину впливає безліч факторів, які створюють нас як особистість, роблять унікальними серед всього живого. Вони діють на нас як психологічно, соціально так і фізіологічно.

Перстенюк Софія Василівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:

Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕНОСУ

Етногенез (від грецького етнос - народ і генезис - походження) - тривалий процес утворення і розвитку племені, народу, нації.[3]

В етногенетичних і етнокультурних процесах, що відбувалися в Україні, можна виділити кілька етапів:

I. Трипільська доба (V - III тисячоліття до н.е.)

II. Післятрипільська доба (II тисячоліття до н.е.)

III. Скіфо-сарматська доба (VII ст. до н.е. - III ст. н.е.)

IV. Слов'янська доба (I тисячоліття н.е.)

V. Доба Русі - України (від VII ст. н.е.).[1]

Трипільська доба

Однією із складових частин індоєвропейської спільності, що почалася близько V тисячоліття до н.е., є трипільська археологічна культура.

Хліборобство було основою трипільського господарства. Крім того, було розвинене і великохудобне скотарство, в якому переважали віл і корова.

Також було розвинуте гончарство, яким найповніше представлене мистецтво трипільців. Це різної форми розписний посуд: глечики, миски, макітри, жертвні посудини у вигляді тварин (бика, вепра тощо), модельки житла, біноклевидні (спарені) посудини, які нагадують українські горщики-близнята, а також керамічні писанки, жіночі скульптурки, пряслиця та ін. [2]

Антропологічного матеріалу з трипільської доби дуже мало, оскільки в похованнях того часу переважало трупоспалення.[2] Отже, успадкувавши певну суму елементів матеріальної культури трипільців, українці лише змінили свій антропологічний тип.[1]

Післятрипільська доба

На межі III - II тисячоліття до н.е. трипільська культура занепадає. На зміну землеробським племенам такої самобутньої культури прийшли племена з примітивнішою, грубішою керамікою. [1]

Одними з представників пізнього етапу цієї культури були племена, відомі в історії як кіммерійці. У кіммерійській культурі спостерігається багато рис, успадкованих від попередніх культур України. Поховання здійснювалися в курганах і в ґрунтових могильниках, хоча відомі й поховання спалених в урнах. Будівлі - глинобитно-каркасні з жертвниками, як у трипільців. Кераміка - конічні миски, макітри, прикрашені геометричними орнаментами: трикутниками, ромбами, зигзагами, штриховками. Зброя, прикраси, казани виготовлялися з бронзи. Культура кіммерійців зазнала впливів фракійсько-балканського світу, а, можливо, і була спорідненою з ним.[2]

Скіфо-сарматська доба

У культурі скіфів яскраво виділяються риси, які успадкували українці. Скіфи шанували гостей, подаючи їм хліб-сіль, їм було властиве побратимство, яке побутувало ще й у Запорозькій Січі. Поминальний обряд "тризна", який справлявся на могилі померлого, був традиційним у скіфів, слов'ян, русів, українців. Волосся скіфів підстрижене "під макітерку", одяг вишитий на плечах, рукавах і грудях. Штани широкі (шаровари) або вузькі, і, як гадають дослідники, пошиті зі шкіри, головний убір - гострокутний башлик, з якого пізніше, можливо, розвинулась і форма козацької шапки.[2]

На схід від скіфських володінь (Приазов'я, Поволжя, Південне Приуралля) жили скотарські племена сарматів.[1] Одяг сарматів, про який дізнаємося з численних зображень на різних мистецьких виробках, складався з короткої сорочки, штанів, пояса, довгого плаща, скріпленого на плечі спеціальною пряжкою чи застібкою (фібулою). Типове взуття сарматів, як і скіфів, м'які шкіряні чобітки. [2]

Зміна культури відбулася не внаслідок етнічних міграцій, а внаслідок переходу місцевого люду на вищий ступінь матеріального розвитку. Антична доба в Україні завершується близько IV ст. н.е., змінюючись слов'янською добою.

Слов'янська доба

Близько середини III ст. н.е. в межиріччі Бугу й Дністра виникає черняхівська культура, генетично споріднена із зарубинецькою. Дослідники стверджують, що у формуванні цієї культури брало участь населення Північного Причорномор'я, Подністров'я і Прикарпаття, яке пов'язується зі слов'янами - антами.[1]

Корені слов'янської культури можна віднайти вже у бронзовому віці. Зародками слов'янських культур вважають лужицьку, пшеворську, зарубинецьку, черняхівську, празьку, корчацьку, луко-райковецьку, роменсько-боршевську та інші археологічні культури, значна частина яких пов'язана саме з територією України.[2]

Таким чином, в етногенезі українців брали участь ті народи, які протягом тривалого часу проживали на спадкоємних українських землях. Кінцевим результатом процесів етногенезу прийнято вважати виникнення народностей. В Європі цей процес закінчився у середні віки (Михайло Брайчевський), хоча нині існують нові концепції безперервного розвитку і постійної зміни самого етносу (Микола Чмихов).[1]

Література

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/history/4736/>
2. <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10806/>
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81>

Чупрій Андрій-Кирило Леонідович,
студент факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

РОЛЬ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Друга світова війна була наймасштабнішим і найкривавішим збройним конфліктом за всю історію людства. Прямо чи опосередковано вона зачепила весь світ, в тому числі і Україну по якій декілька разів пройшовся каток війни. Буде абсолютно справедливо зазначити, що саме Україна заплатила найбільшу ціну за перемогу, адже втрати України в Другій Світовій-8 мільйонів

становить майже половину всіх втрат Радянського союзу, що не дивно адже більшість бойових дій так званої «великої отечественної» проходили саме на території України, яка прийняла на себе весь удар.

В той же час події Другої Світової стали поштовхом для активізації та радикалізації національно-визвольних рухів наслідками яких в Україні стали: Акт відновлення Української держави та створення низки повстанських республік в німецькому тилу найвідомішими з яких були Олевська та Колківська республіки. Саме існування таких державних формувань мало колосальне значення для самоідентифікації українців адже це свідчило про те що за 20 років радянського панування радянська влада не змогла голодоморами й репресіями зламати українців і їхню жагу до свободи.

Однак очевидно що в мирний період українці не мали б такої можливості до самоідентифікації. Це пояснюється декількома аспектами. Перший аспект-стратегічний, суть якого полягає в тому, що в мирний період радянська влада могла використовувати і використовувала проти українських національно-визвольних рухів всі наявні ресурси, в той час як в період війни людський і технічний ресурс був дуже обмежений в силу їх використання в повномасштабній війні з нацистською Німеччиною. Другий аспект-психологічний. В мирний період люди боялися діяти через елементарний страх репресій і усвідомлення непохитності режиму: «...занадто сильними були впливи большевицького терору, завдяки якому підсоветська людина мала переконання про силу большевицького режиму та безвиглядність всякого спротиву і повстання в СРСР...» (С.Бандера 1948 р.), однак в період війни, особливо на її початку коли СРСР тотально програвав Німеччині, у людей з'являлося усвідомлення перспективності подальшої боротьби. Третій аспект-політичний. Одним з наслідків Другої Світової став перерозподіл сфер впливу в світі. Хоча для деяких представників нац.-визвольних рухів, як-от ОУН(М) це було причиною бездіяльності, з метою дочекатися поки питання України стане на порядку денному, то для більш радикальних представників як-от ОУН(Р), це навпаки було стимулом до дії.

Який же наслідок Другої Світової для України в морально-психологічному контексті? Чи це був безпрецедентний стимул до піднесення національної самоідентифікації чи навпаки тотальна деморалізація населення, як наслідок неуспішності спроб створення власної суверенної країни. З однієї сторони внаслідок колосальних демографічних втрат в Україні відбулися зміни як у соціальній, так і національній структурі населення, що й вплинуло на свідомість народу- радянська влада остаточно завершила процес зміни структури українського населення, застосувавши при цьому давно випробувані прийоми: депортації, переселення, виселення, а іноді і фізичне знищення. З іншої сторони Друга Світова «відкрила» кордони радянським громадянам що дуже вплинуло на мислення. Мільйони бійців Червоної Армії та депортованих до Німеччини українських громадян прийшли з неї зовсім іншими. Війна розбудила в людях бажання варіативне мислити, критично оцінювати ситуацію. Процес психологічної переорієнтації прискорився особливо під кінець війни, коли радянський солдат переступив кордони своєї

країни і зіткнувся з іншою політичною, економічною, духовною культурою. Якщо поодинокі випадки переорієнтації цінностей ще можна приховати, то такі масові тенденції змінили суспільство загалом;- вільнодумство зачепило практично усі верстви населення республіки. Народ повертався до забутих цінностей.

Отже, підводячи підсумки в питанні ролі Другої Світової в формуванні української ідентичності впевнено можна сказати, тільки про відсутність однозначності в цій проблемі, адже з одного боку хоч і активізувалися національні рухи (що безумовно позитивно впливало на самоідентифікацію нації), то з другого боку, не послабляла свої позиції репресивна машина тоталітарних режимів (що відповідно впливало негативно).

Іванащенко Т.,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕАЛИ ГУМАНІЗМУ І ПРОСВІТНИЦТВА У ФІЛОСОФСЬКИХ ВЧЕННЯХ “УКРАЇНСЬКОГО СОКРАТА”

Григорій Савович Сковорода – яскравий представник української культури епохи Просвітництва. Філософська спадщина митця є багатогранною та змістовною. Вона охоплює безліч аспектів людського життя: культуру та мистецтво, науку та релігію. Можемо з впевненістю стверджувати, що всі грані філософії Сковороди мають загальний сенс, що полягає в проблемі природи людини і її призначення. На формування його світосприйняття великий вплив мала творчість Феофана Прокоповича та Ломоносова. Пропагував геліоцентричне вчення Коперника.

Григорій Сковорода став першим українським філософом. За життя йому пропонували багато різних посад, але мандрівний філософ понад усе цінував свою волю, право самому визначати своє життя, жити так, як йому до вподоби, спілкуватися з людьми різного віку та професій – це Григорій Сковорода вважав найбільшим щастям для себе.

Він багато говорить про щастя, розуміння щастя і шляхи досягнення внутрішньої гармонії. Григорій Сковорода пропонує людям почати шлях до щастя з пізнання себе і невпинного внутрішнього духовного самовдосконалення. Сковорода шукав, і вочевидь знайшов, відповіді на запитання, які ніколи не втрачуть актуальності: «Що таке щастя? І як бути щасливим? І що таке блага життя?». Багато уваги Сковорода приділив і

проблемам виховання, розробивши прекрасну, струнку і просту, проте дійсно геніальну систему виховання.

Історики філософії, наприклад, Д.Чижевський, звертають увагу на те, що Г.Сковорода не творив (принаймні спеціально) філософської системи. І це дійсно так. Філософія Г.Сковороди виглядає хаотичною, а в деяких моментах непослідовною. Є підстави навіть говорити про своєрідний анархізм такої філософії. Очевидно, в цьому анархізмі знайшла певне відображення українська ментальність.

Г.Сковорода не належав до філософів, котрих цікавить, як побудований світ. Основна проблема, якою переймається Г.Сковорода, це те, як людині прожити в світі. Але для того, щоб вирішувати цю проблему, варто хоча б в загальних рисах окреслити цей світ.

Мислитель неодноразово демонстрував у своїх творах негативне сприйняття зовнішнього світу і навіть людини. Загалом його філософію варто трактувати як песимістичну. Зрештою, звідси і «втеча від світу».

Міцно зв'язаний своїми філософськими і літературними творами з епохою європейського і російського Просвітництва, Сковорода, як і багато його сучасників та ідейних однодумців, намагався дати відповідь на животрепетні соціальні питання, що хвилювали тоді всю передову суспільну думку. Передусім його цікавить проблема розвитку особистості, а відтак – і суспільства в цілому, шляхи його раціонального і справедливого вдосконалення, моральний та естетичний ідеали, що найбільшою мірою відповідають і сприяють природному розвиткові і вічному й нестримному прагненню людини до прекрасного і доцільного.

Звернемо увагу на «гуманізм філософування Г.С. Сковороди» – це проголошення настанов турботливо возз'єднувати на засадах вищих цінностей ставлення до довкілля та самого себе; це вміння бути собою у жорсткій системі надскладного світу – „бути вільним від зовнішнього світу” і, отже, „відкритим світові”. Коли життя приносить задоволення, людина здатна переживати радість життєтворення.

Головним у світогляді Сковороди, його стрижнем була концепція людини, з провідною ідеєю гармонійного розвитку особистості. Помітне місце в цій антропологічній концепції належало символіві «петры» (каменю) як духовному центрові недосконалої, відкритої різноманітним зовнішнім впливам душі, яка, в кінцевому підсумку, повинна знайти себе саму.

Отже, спадщина Сковороди «належить до визначних надбань вітчизняної культури, а його ім'я зайняло помітне місце в ряду видатних діячів, які збагатили філософське надбання та художню літературу України. В уяві сучасників та нащадків Сковорода постає як мандрівний філософ-вільнодумець, який був передвісником нової епохи – епохи українського романтизму».

Література

1. «Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди» [Електронний ресурс].
2. <file:///C:/Users/User/Downloads/2678-9389-1-PB.pdf>

3. http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/biblioteka/G.Skovoroda_bibliogr_pok.pdf
4. <https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2012/11-22-1>
5. [http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Philosophia/76141.doc.htm#:~:text=Отже%2С%20«гуманізм%20філософування%20Г.,Шелер\).](http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Philosophia/76141.doc.htm#:~:text=Отже%2С%20«гуманізм%20філософування%20Г.,Шелер).)

Василенко Лада Вікторівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ГНОСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобальні процеси, які відбуваються у сучасному світі, активізують увагу дослідників до питання національної та культурної ідентифікації. Перед національними ідентичностями, – пише О.Титар, – постає питання – «універсалізуватись, адаптуватись до нової глобалізованої культури чи йти шляхом традиціоналізації та збереження автентичності» [3]. Гносеологічні аспекти національної української ідентифікації, проблеми її «трансформацій у постмодерному та неомодерному світі» [3] залишаються актуальними міждисциплінарними проблемами.

У філософсько-культурологічних науках розрізняють культурну (ототожнення себе з культурною традицією), соціальну (ототожнення себе з соціальною позицією або статусом), етнічну (ототожнення себе з певною етнічною групою) ідентичність [1].

Ідентичність визнається дослідниками однією з базових категорій, яка надає людині можливість створити певну систему орієнтацій, що дозволяє їй ототожнювати себе з певною культурною, соціальною або етнічною групою як певною єдністю. На індивідуальному рівні ідентичність визначається як ставлення людини до самої себе у процесі соціальної взаємодії, коли відбувається приписування собі тих чи інших образів, норм та установок. «Коллективна ідентичність формується у процесі становлення суспільної групи та оформлення її меж» [3]. На рівні загальноукраїнської ідентичності «ідентичність виникає при ототожненні індивіда з певними культурними моделями та цінностями, усталеними у спільноті» [3].

Проблема української ідентичності у різноманітних аспектах розробляється українськими науковцями: філософами, культурологами, соціологами, політологами. Ідентичність розглядається І. Бичка, В. Кравченка, С. Кримського, Л. Нагорної, Р. Поліщук, М. Степико, О. Титар, Н. Черниш, Н. Шульги та інших.

На думку Ю.Габермаса, індивідуальний та соціальний бік ідентичності становлять нерозривне ціле: соціальна ідентичність дозволяє виконувати людині різні ролі в соціальних системах, особистісна ідентичність – це «концепція самого себе як автономної і повністю індивідуалізованої істоти» [4, с. 48]. Особистісну ідентичність можна визначити словами Г.Сковороди: «...пізнати самого себе, і відшукати себе самого, і знайти людину – одне і те ж» [2].

Ідентичність є результатом самоідентифікації, усвідомленням, що людині притаманні якості тієї чи іншої культури, які відрізняють її від інших. А тому можна стверджувати, що сформуванню особисту або соціальну ідентичність неможливо без самопізнання та саморефлексії. Ще Г.Сковорода проголосив: «не розуміти себе самого – це те ж таки, слово в слово, що згубити себе» [2].

Тому вивчення людиною себе, свого оточення, групи, до якої вона належить є виявленням гносеологічного аспекту ідентичності як такої. В умовах глобалізації ідентифікація дозволить українському народові залишитись самобутнім та неповторним, привнести в європейську цивілізацію принципи, заложені видатними українськими мислителями: «Пізнаєш ти уже в собі людину, і сила її безмежна» [2]!

Література

1. Поліщук Р. М. Культурна ідентичність як субстанційний чинник формування світогляду українського народу в епоху глобалізації // https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/dis_polishchuk.pdf

2. Сковорода Г. Наркіс. Розмова про те: Пізнай себе. // Твори в двох томах. Том 1. Поезії, байки, трактати, діалоги. Ред. Олекса Мишанич. Київ: УНІГУ & НАН України, 1994. ст. 150–95.

3. Титар О. В. Українські національно-культурні ідентичності Слобожанщини у контексті глобалізації: філософсько-антропологічний вимір // <https://core.ac.uk/download/pdf/157764445.pdf>

4. Хабермас Ю. Модерн – незавершений проект / Ю. Хабермас // Вопросы философии. – М., 1992. – № 4. – С. 40-52.

Колесник Марина,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

Я – ОСОБИСТІСТЬ

Чи кожен із нас є особистістю? Чи здатна особистість здійснювати масовий вплив на інших? – ТАК. Кожен із нас народжується особистістю, лише ВИБІР (навіть щохвилинний) може спричинити або деградацію, яка призводить до втрати особистості, або певну досконалість (тобто досконалість життя для

конкретної особистості). Цей вибір – вчинки, в яких людина заявляє про себе, вирізняючись як особистість серед інших, або, в яких вона нівелює себе не з фізичної, проте з духовної сторони.

Я-особистість. Ми можемо й не помітити, як втратимо це Я, але тоді ми перестанемо усвідомлювати свою унікальність, свої вади й переваги. Думаю, аби особистісна досконалість на зайшла в глухий кут, то треба інколи вдаватись до стану рефлексії: досить поглянути на себе збоку, пізнати самого себе, реально оцінювати, а не переоцінювати.

Особистісне ядро людини – це стержень, із якого все починається й завершується, тобто він поєднує в собі внутрішній світ людини й її поведінку ззовні: містить все й генерує те «все» в діяльності; в стержні зосереджене вольове начало. На мою думку, особистісне ядро – це добро і зло (а вже ми самі обираємо між цими двома поняттями), виховання (близьких та суспільства) й самовиховання, синтез волі, свободи, розуму.

Я вважаю, що особистість здатна як і здійснювати масовий вплив на інших, нав'язуючи, або, підштовхуючи їх до спільного знаменника – якоїсь своєї ідеї, так і ніколи не розвинути повноцінно: здеградувати повністю чи зупинитись на певному етапі розвитку. Якщо все ж одна особистість в змозі бути рушієм глобальних переворотів, то чи не варто прагнути розвивати своє власне Я?

Особистість має три найважливіші психологічні характеристики: стійкість, єдність та активність. Виділяють також три основні підструктури особистості: можливості, властивості та направленість. До можливостей особистості відносяться рівень розвитку її пізнавальних, емоційно-чуттєвих та вольових психічних процесів, загальні здібності, розвинена пам'ять з усіма її культурними нашаруваннями.

До властивості особистості відносяться темпераментний характер та спеціальні здібності. Направленість особистості виявляє мету, яку ставить перед собою людина, прагнення, мотиви, відповідно до яких вона діє. Мотивами виступають природні та психодуховні потреби, а також переконання людини.

Головну роль у процесах формування та розвитку особистості відіграють виховання, навчання та освіта. Процес розвитку особистості відноситься до психологічного періоду, а цілеспрямоване формування – до педагогічного. Процес формування ставлення та розвитку особистості відбувається протягом усього життя людини у різних соціальних інститутах, де вона грає різні соціальні ролі: у сім'ї, навчальних закладах, професійних та трудових колективах, групах стимулювання тощо.

Індивідуальність – це найвужче за змістом поняття. Воно містить в собі лише ті індивідні та особистісні якості людини, таке їх поєднання, яке відрізняє дану людину від інших.

Особистість слід розглядати як складну систему, в якій диференціюються та інтегруються психічні властивості, що розвиваються в індивіді під впливом соціальних факторів в умовах здійснення ним діяльності та спілкування з іншими людьми. Підсумовуючи аналіз наукових даних, можна стверджувати, що в основі системної психологічної структури особистості лежать три базових

виміри: I – соціально-психолого-індивідуальний – вертикальний; II – діяльнісний – горизонтальний; III – генетичний – віковий, за допомогою якого характеризується рівень розвитку властивостей особистості, її задатків і здібностей на певному етапі становлення індивіда як особистості.

Ці виміри становлять систему основ цілісної психологічної структури особистості. Вони пов'язані між собою за ортогональним принципом, за яким співвідносяться три виміри простору.

Психічні властивості особистості відчувають на собі вплив соціальних факторів, опосередковуються ними – і спілкування, і спрямованість, і самосвідомість, і досвід, і інтелект, і темперамент тощо.

Таким чином, особистість є міра цілісності людини, бо без внутрішньої цілісності немає особистості.

Кравчук Вадим,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЯК Я РОЗУМІЮ ФІЛОСОФІЮ?

Філософія для мене ,як уподібнення Богу в міру людських сил. Перш за все, це шлях. Але це і ставлення до життя, його осмислення, це пошук та зміна себе самого. Я думаю, що у кожної людини виникають запитання про життя, про себе, своє місце в цьому світі, і філософія як світогляд, вчення і шлях допомагає знайти відповіді на запитання, що нас хвилюють.

Філософія – це і певна форма діалогу в трьох його аспектах. Перш за все, внутрішній діалог, це початок філософії в собі. Кожна людина, як казав Платон, від самого початку є філософом, тому що не володіє мудрістю, не знає істини, не знає себе, не знає життя, але прагне до розуміння... Виникають екзистенційні питання, які йдуть зсередини, тому що ніхто з нас не хоче прожити безглузде і пусте життя. В другому аспекті філософія – це діалог зі світом, прагнення надати сенс своєму життю, облагородити свої стосунки з іншими людьми, глибше зрозуміти навколишній світ. І врешті в третьому аспекті і по своїй суті філософія – це діалог із тайною, з Богом, зі своєю душею.

З одного боку, якщо у нас є реальні запитання і ми прагнемо справжнього знання та наближення до істини, це не проходить безслідно – воно зачіпає все наше єство. Інакше кажучи, змінюючи ставлення до життя, ми змінюємось самі. Ми вже не можемо залишитись такими як є, враховуючи світоглядні ідеї, до яких наближаємось і які приймаємо як точки відліку та орієнтир для свого життя.

Кожен має взяти на себе відповідальність за ту частину навколишнього світу, яка є відповідною для нього. Я розумію, що не можу змінити історію, перебуваю не на тому місці, не маю влади, у мене немає здатності й можливості змінити когось, але внести трохи більше доброти в своє життя та життя близьких людей може кожен.

Манько Христина Володимирівна,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЩО ТАКЕ ВНУТРІШНЕ «Я»?

На мою думку, наше внутрішнє «я» - це свого роду духовне ядро, яке становить нашу особистість; опора, з якої все починається та завершується, яка поєднує внутрішній світ індивідуума та формує його поведінку і відношення до навколишнього середовища. Внутрішнє «Я» людини, я вважаю, не можна порівнювати з індивідуальністю, адже це щось інше, така собі «надіндивідуальність». Кожен з нас з народження стає особистістю, але наскільки вона буде вирізнятися поміж інших – лише наш вибір. Як раз в результаті безкінечної череди різних життєвих ситуацій, які постійно змушують надавати перевагу добру чи злу в нашому серці, людина і набуває повністю індивідуального та особливого внутрішнього «я»; стає саме собою, а не кимось іншим з кожним зробленим вибором.

Якщо намагатись виокремити з нашого «я» якісь різні складові, то в даному випадку я буду схилитись до архетипів особистості, які запропонував Карл Юнг. Особисто мені досить важко описати, як саме я собі уявляю нашу свідомість, але я згодна, що в ній можна виділити Архетип Персони та Его. Персона – та маска, яку ми демонструємо оточуючим і яка може змінюватись в залежності від того, з яким колом людей ми наразі спілкуємося. Его, в свою чергу, те, чим ми є насправді, без своїх личин, які ми одягаємо на публіці.

Не менш важливою за свідомість у складовому нашого «я» є наше безсвідоме, яке складається з таких елементів, як: тінь, аніма/аніmus та самість. Тінь – щось, що ми хочемо забути і не згадувати. Це як раз та частина нашого «я», якої стосується досить відома фраза Зигмунда Фрейда: «Чим бездоганніша людина зовні, тим більше демонів у неї всередині». Саме тінь містить тих демонів, про яких йде мова у цьому висловленні (досить іронічно виходить – Зигмунд Фрейд мав свою особисту теорію щодо будови свідомості людини, яка не співпадала і суперечила думці Карла Густава Юнга, але саме цю цитату я наразі привожу для характеристики Архетипу).

Аніма/аніmus – це жіночий та чоловічий початок, який існує в кожному з нас, а самість – щось, що знаходиться в центрі нашої особистості, цілісність та гармонія, регулюючий центр особистості.

Також існує колективне безсвідоме, тобто те, що є в нас на рівні інстинктів, така собі пам'ять минулих поколінь.

Отже, на мою думку, наше внутрішнє «Я» є духовним ядром нашої особистості; опорою, на яку спирається наша свідомість.

Коник Валерія-Анастасія Ростиславівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

РОЛЬ ЕЛІТИ ТА ВИДАТНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Народ виступає як справжній творець духовної культури. Народ створює і зберігає мову, ціннісну систему, моральні ідеали. Народне мистецтво передує професійному і є джерелом натхнення для нього. Твори культури знаходять справжню цінність тоді, коли вони відображають почуття і настрої народних мас.

Не можна скидати з рахунків роль еліт в суспільному процесі. Серед численних теорій еліт найбільш популярними вважаються теорії Вільфредо Парето, Гаetano Моски, Роберта Міхельса. Вони є основоположниками егалітаризму як напряму суспільних досліджень. Елементи теорії еліт можна знайти у Ф. Ніцше, Х. Ортеги-і Гассета та А.Тойнбі. Прихильники едітаризму стверджують, що єдиним суб'єктом історії є еліти, а маси постають як пасивний матеріал для виконання ідей еліт, їм відводиться роль ведених.

В. Парето висунув ідею циркуляції еліт, яка полягає в тому, що частина еліт зміщується в нижній клас, а найбільш здібні представники нижнього класу піднімаються на елітарні позиції. Таким чином, еліти знаходяться в процесі постійних трансформацій. Якщо еліта виявляється закритою, тобто, трансформації еліти не відбувається, то вона вироджується. Тоді на її місце приходять інша. Але й інший еліті загрожує виродження, якщо вона не буде оновлюватися за рахунок нижнього класу. Насильницька зміна еліт становить суть революцій.

Інше бачення співвідношення мас і еліт запропонував іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гассет. Він стверджував, що в ХХ столітті маси, які займали в історії підлегли позиції, вийшли на подієву сцену і стали відігравати провідну роль. Мислитель негативно оцінював цей процес. Філософ вельми критично

ставився до мас. Він вважав запорукою успіху будь-якого суспільства аристократизм, а маси дуже далекі від аристократичності. Масою Х. Ортега-іГассет називав тих, хто відчуває себе таким «як всі», і не тільки не засмучені, але й задоволені своєю невідмінністю. Пересічні душі, які усвідомлюють свою буденність, нав'язують її всім, не обманючись щодо власної пересічності. Хто не такий, як всі, ризикує стати ізгоем.

У сучасній гуманітаристиці такі ідеї отримали велике визнання в зв'язку з поширенням масової культури. Масова людина егоїстична, байдужа до інших, дезорієнтована ціннісно. Вплив на масову людину екранної культури ускладнює здатність до роздумів, перспективної уяви, асоціаціям, концентрації. Таким чином, руйнується здатність до глибоких почуттів і переживань. Ідеали та цінності масова людина замінює стандартами і модою.

Найстрашніше те, що процеси масовості не оминули й еліти, які сьогодні представлені масовою людиною. Еліти протистоять масам не в культурному плані, а в стосунках влади. Ринкові відносини привели до еліти також масовою людину, але більш активну і вдалу, ніж інші. Сучасні еліти представляють собою групу масових людей, які в силу особистих або випадкових причин опинилися в складі певної керуючої групи, що складається з політиків, фінансистів, менеджерів найрізноманітнішого профілю та рівня.

Шишкіна Юлія Ігорівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:

Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СУСПІЛЬНА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ

Проблема людини - ключова проблема сучасності. Ми живемо в непростий і дуже цікавий час. На наших очах відбуваються величезні зміни в житті людей. Вони зачіпають цілі країни і народи. Людина і суспільство вивчаються в різних аспектах багатьма науками.

Біологічне і соціальне в людині злиті воедино. Людина, з одного боку, біологічна система організменного рівня - організм, що відноситься до виду «людина розумна з царства тварин», отже, йому властиві ознаки і властивості даного виду; а з іншого боку, людина - істота соціальна, т. е. що живе в суспільстві і за законами суспільства. Людина як соціальна істота нерозривно пов'язаний з суспільством. Це єдиний біологічний вид, не підпорядкований умовам середовища, а штучно перетворює навколишнє середовище в зручну собі - соціальну. Людина стає людиною, лише вступаючи в суспільні відносини, в спілкування з іншими людьми. Індивід, в силу яких-небудь причин відірваний

від народження від суспільства, залишається твариною. Соціальна сутність людини проявляється через такі властивості, як здатність до мовного спілкування, готовність до суспільно корисної праці, свідомої діяльності і творчості.

І еволюціонує людина в двох напрямках: в біологічному (біологічна еволюція) і соціальному (соціальна еволюція).

Сутність людини - це філософське поняття, що відображає природні властивості і сутнісні характеристики, які притаманні всім людям в тій чи іншій мірі, що відрізняють їх від інших форм і пологів буття. Соціалізацією називається процес придбання елементів суспільного життя. Тільки в соціумі засвоюється поведінку, яке керується не інстинктами, але громадською думкою, приборкувати тваринні інстинкти, приймається мову, традиції і звичаї. Тут же люди переймають досвід виробничих відносин у попередніх поколінь. Починаючи з Аристотеля, громадська природа вважалася головною в структурі особистості. Маркс, більш того, бачив сутність людини тільки в суспільній природі. Особистість не вибирає умови зовнішнього світу, вона просто завжди знаходиться в них. Соціалізація відбувається завдяки засвоєнню соціальних функцій, ролей, набуття соціального статусу, адаптації до соціальних норм. У той же час явища суспільного життя можливі лише через індивідуальні дії. Як приклад можна привести мистецтво, коли художники, режисери, поети і скульптори створюють його своєю працею. Суспільство задає параметри соціальної визначеності особистості, стверджує програму соціального успадкування, підтримує рівновагу всередині цієї складної системи. І ось, якщо людині вдалося «влитися» в суспільство, знайти своє місце в ньому, зберігши свої внутрішні принципи і цінності, якщо йому цікаво жити і розвиватися в суспільстві, якщо він самовдосконалюється, займається творчою діяльністю, можна говорити про те, що ця людина - особистість.

Якщо звернутися до наукових інтерпретацій, то визначення життя звучить приблизно так: «Це спосіб існування біологічних організмів всієї планети і окремо взятого організму». Таку розшифровку нам дає біологія. Якщо підсумувати всі пропонувані пояснення, які дають вчені тієї чи іншої сфери, стає зрозумілим, що життя - це форма активного «присутності» організму на Землі.

Азієва Лаура Імудіївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЛЮДИНА В СОЦІУМІ

Людина є найвищим витвором природи. Її сутність досить складна і багатогранна. Невипадково вона вивчається багатьма науками в різних

аспектах. Філософія ж завжди намагається збагнути людину в її цілісності. Філософську програму можна коротко, стисло створити слідом за Сократом: «пізнання самого себе», в цьому сутність інших філософських проблем.

В античній філософії людина розглядалася переважно як частина космосу, як певних мікрокосмос, в своїх людських проявах підвладний вищому началу – долі. Християнство вважає, що справжнім покликанням людини є залучення її до вищої сутності – бога і тим самим одержання спасіння в день страшного суду. Філософія Нового часу набула в людині насамперед її духовну сутність. В сучасній філософії, як мінімум, можна виділити три точки зору на людину: біологізаторська – згідно з нею людина - це особливий високоорганізований механізм; соціологізаторська, стверджує, що людина – це система людства; визначає людину, як суверену особистість з її моральним і естетичним світом.

Людина являє собою біо- психо- соціальну цілісність, при визначенні ролі соціального фактора. Це жива істота, яка перетворює природу з допомогою засобів праці з метою задоволення свої матеріальних і духовних потреб, спираючись на систему суспільних відносин. Виступаючи й взаємодію з природою і один з одним люди утворюють новий вид матеріальної діяльності – суспільство.

Просвітництво – культурно-історичний термін (вперше використаний Вольтером і Гердером), що відбиває певну епоху розвитку людства, сутність якої полягає в широкому використанні розуму для суспільного прогресу. Просвітництво є продовженням гуманістичних тенденцій XIV-XV ст., але відрізняється більшим раціоналізмом і критичністю.

Головним прагненням просвітників було знайти завдяки діяльності людського розуму природні принципи суспільного життя. З цієї точки зору було піддано гострій критиці всі наявні форми і відношення людей в сфері права, моралі, економіки, політики тощо. Під впливом просвітництва розпочались реформи в деяких країнах Західної Європи, які сприяли створенню і розбудові громадянського суспільства.

Філософія просвітництва у Франції формувалася значною мірою під впливом англійської філософської думки, але якщо в Англії домінував емпіризм і сенсуалізм, то більшість представників французького Просвітництва надавали перевагу раціоналізмові.

Ф. Вольтер у своїх творах «Кандід», «Філософський словники» та ін. висував ідеї, спрямовані проти феодалізму та кріпацтва, він боровся проти церкви, релігійної нетерпимості, фанатизму, деспотії. Вольтер – рішучий прибічник рівності громадян перед законом, але треба звернути увагу на те, що він вважав неминучим поділ людей на багатих і бідних.

Певний час мислитель визнавав за можливе поліпшити життя людей за рахунок так званого «освіченого монархам, тобто вченого, розумного і справедливого царя чи імператора, але на схилі свого життя припускався думки, що найкращим державним устроєм є республіка. Він залишився переконаним в неминучості суспільного прогресу.

Блискучий полеміст і талановитий письменник Ж.-Ж. Руссо написав праці «Про суспільний договір», «Еміль, або про виховання» та інші, де торкається питань розвитку цивілізації, держави, моралі, розмірковує над проблемами соціальної нерівності та виховання.

Критика ним існуючих порядків відрізнялась яскравістю стилю і різкою силою слова. Цивілізація, твердить він, псує людину, погіршує її природні якості саме завдяки своїй раціоналізованості, поміркованості.

Поділ праці, який має величезне значення для прогресу, є не тільки благом, а й злом, оскільки людина втрачає цілісність. Звідси вже крок до визнання проблеми відчуження людини в суспільстві. У вихованні Руссо спирався на чуття людини, звертався до її щирого серця. В цьому він вбачав можливість збереження і розвитку справді людських відносин у суспільстві. Він рішуче виступає проти нерівності, вимагає свободи і забезпечення повноти юридичних справ.

Губанкова М.В.,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРО ПРИРОДУ МИСЛЕННЯ

Мислення – це своєрідне люстерко так званої «пізнавальної діяльності людини». І, починається воно, з відчуттів, відносно його сприймання оточуючого світу. Тобто, пам'ять людства є природним стеком органічної світової пам'яті, де зберігається вся необхідна інформація, про співвідношення людини, та світу, у якому вона існує. Але, на жаль, таких знань про матеріально-об'єктивний світ людини завжди було недостатньо. І, більш-менш, задовільні знання про об'єкти матеріального світу, їх внутрішню, безпосередню сутність, людина отримує саме за допомогою мислення.

Таким є світоутворення, що людина вимушена жити у світі подій; тих, що відбуваються в світі безпосереднього оточення конкретного індивіда, так і в цілому світі, у загальному, широкому розумінні. Самою вищою природою людини зумовлена необхідність осягти, та розібратися в елементарному з оточуючого світу, - що з чого виходить, як пов'язані об'єкти, явища і події між собою, які саме властивості детермінують цей зв'язок.

Мислення – це, безумовно, певний *нематеріальний* процес, суть якого є в опосередкованому й узагальненому відображенні предметів та явищ об'єктивної дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях конкретно людиною;

Особливістю мислення можна зазначити досить узагальнений, не конкретний характер уявного відображення дійсності. За допомогою мислення людина намагається пізнати спільні істотні ознаки для споріднених предметів і явищ.

При цьому, - це слід зазначити, - мова, є знаряддям і способом існування думки; і це є матеріальною основою мислення. Вважається, що саме цим людське мислення якісно відрізняється від тваринного; але – наспір.

Розумові дії та операції мислення - неможливо зрозуміти якийсь певний матеріальний об'єкт, без того, щоб знати і розуміти ті факти, що його певним чином характеризують. І тоді відбувається так званий перехід від фактів до розкриття їх, так званої, сутності, і, наприкінці, узагальнюючі висновки відбуваються за допомогою розумових і практичних дій;

Аналіз - виокремлення в об'єктах свідомості частин, аспектів, елементів, ознак і властивостей (можна, наприклад, подумки розкласти сам матеріальний предмет, явище на складові частини (наприклад, аналіз хімічної речовини, сполучення. Або, можна подумки виокремлювати в предметах і явищах ті чи інші ознаки, властивості, якості - дослідження стилю твору, його композиції і т.і.);

Синтез – поєднання частин, аспектів, ознак об'єктів, подумки, у єдине ціле;

Порівняння- схожі та відмінні ознаки і властивості предметів пізнаються за допомогою розумової операції;

Цитата вченого, педагога К.Д. Ушинського, яка мого висвітлює суть порівняння:

"Усе в світі ми пізнаємо через порівняння, і якщо б до нас потрапив якийсь новий предмет, який ми не могли ні з чим порівняти, ні від чого відрізнити, то ми про цей предмет не склали б жодної думки і не могли сказати про нього жодного слова".

К. Д. Ушинський

Таким чином, природа мислення, з одного боку є загадковим аспектом, і містично-духовною частиною існування людини, а з іншої - явищем суто продуктивним, щодо культурно-історичного розвитку людського суспільства.

Швець Катерина Дмитрівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:

Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СУТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ГУМАНІСТИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ ВИХОВАННЯ

Поняття "особистість" не тільки відображає фактичний стан соціальних властивостей людини, але і є ціннісним, що виражає ідеал людини. Ідеал культурної людини, як відзначав А.с Швейцер, "є не що інше, як ідеал людини, який в будь-яких умовах зберігає справжню людяність". Визнаючи особистість

і розвиток її сутнісних сил як провідної цінності, гуманістична педагогіка у своїх теоретичних побудовах і технологічних розробках спирається на її аксіологічні характеристики.

Для розрізнення визнаних (суб'єктивно-об'єктивних) і фактичних (об'єктивних) цінностей вживається категорія **потреба**. Саме потреби людини виступають основою його життєдіяльності. По суті, вся культура людства пов'язана з історією виникнення, розвитку і ускладнення потреб людей. Їх вивчення - своєрідний ключ до розуміння історії людської культури. Зміст потреб знаходиться в залежності від сукупності умов розвитку конкретного суспільства.

У вітчизняній науці потреби розглядаються в якості джерела і причини активності, діяльності людини. У своєму виникненні і розвитку вони проходять дві стадії (**Л. Н. Леонтьєв**). Перша стадія характеризує потребу як внутрішню, приховану умову для діяльності. На цій стадії цінність, здатна задовольнити потребу, виступає як ідеал, здійснення якого передбачає зіставлення знання про даної потреби зі знанням реального світу, що сприяє вибору коштів для задоволення цієї потреби. На другій стадії потреба - реальна сила, яка регулює конкретну діяльність людини. Тут відбувається опредмечування потреби змістом, що надходить з навколишнього дійсності.

Потреба, отже, активізує діяльність і знаходить своє завершення в ній. Діяльність тому може бути зрозуміла тільки через виникнення і задоволення потреб. Вона виступає одночасно як процес задоволення існуючих і умову створення нових потреб, а також як процес вирішення наявних суперечностей між суб'єктом і об'єктом і народження нових. При цьому діяльність є не тільки процесом зміни і створення нового об'єкта, але і процесом зміни людської особистості.

Перехід від потреби до формулювання мети не відбувається сам собою. Потреба і мета з'єднують **мотиви**. Потреби первинні по відношенню до мотивів, які формуються тільки на основі виниклих потреб. Найпотемніші моменти особистісного "Я" приховані мотиви вчинків і поведінки людей. Система цінностей у зв'язку з цим може розглядатися як виражена в ідеальній формі стратегія поведінки, а мотиви - як його тактика. Природа мотивів, їх сутність, особливості процесу мотивації розкривають особистість з найбільш істотною боку - з боку її самості. Мотивація зберігає в собі таємницю тих чи інших рішень особистості, секрет вибору і переваг ціннісних орієнтацій, а також обумовлює визначення життєвих перспектив.

Особистість, діяльність якої визначається не тільки потребами, не може бути вільною і творчою нові цінності. Людина має бути вільною від влади потреб, вміти долати своє підпорядкування потребам. Свобода особистості є звільнення від влади нижчих потреб, вибір вищих цінностей і прагнення до їх реалізації. У **ціннісних орієнтаціях** об'єктивірується не тільки досвід особистості, але й історичний досвід, накопичений людством. Втілений в системи критеріїв, норм, еталонів, ціннісних орієнтацій, він стає доступним кожній людині і дозволяє йому визначитися у культурних параметрах діяльності. Міру можливого в реалізації гуманістичного потенціалу цінностей,

їх змістовну визначеність (системні якості) обумовлюють саме ціннісні орієнтації.

Ціннісні орієнтації відображаються в *етичних ідеалах*, які є вищим проявом цільової детермінації діяльності особистості. Ідеали являють собою граничні мети, вищі цінності світоглядних систем. Вони завершують багатоступінчастий процес ідеалізації дійсності.

Шевченко Анна Андріївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЕТИКА ТЕХНІКИ

Широке обговорення проблем відповідальності у філософії техніки призвело до розрізнення таких її видів, як:

- індивідуальна та інституційна, а також групова відповідальність;
- відповідальність керівника і розподілена, кооперативна відповідальність співвиконавця;
- відповідальність за активну дію або бездіяльність, що викликало негативні наслідки;
- формальна і неформальна; опосередкована і безпосередня; юридична та моральна відповідальність;
- відповідальність перед самим собою, перед суспільством.

Все це закономірно призвело до постановки складної проблеми *розподілу відповідальності* і виникненню безлічі питань, на які необхідно шукати відповідь в кожному конкретному випадку. Саме цій меті служить *етична рефлексія*.

Аналіз нещасних випадків і катастроф допомагає виявити найбільш часто виникають дилеми, пов'язані, наприклад, з рольовою відповідальністю. Як повинен поступати інженер в ситуації, потенційно загрожує негативними наслідками, якщо він одночасно виступає менеджером проекту, від успіху і своєчасної реалізації якого залежить подальше фінансування його досліджень? А якщо він ще й є жителем міста, хорошим товаришем, батьком сімейства? Чи повинен він думати про людей, які можуть постраждати від його рішення? У подібних випадках зазвичай виникають рольові протиріччя і конфлікти, які не завжди адміністративно або юридично, але майже завжди морально підзвітні. При цьому, звичайно, залишається відкритим питання: кому підзвітні? - Начальству, родині, суспільству, самому собі, Господу Богу?

Отже, перспектива, яка відкривається у зв'язку з наявністю проблеми відповідальності, - не відмова від техніки взагалі, технічного відношення до світу, без якого неможливе існування людської цивілізації, а пошук нових, більш гуманних форм такого ставлення. Ми знаходимося тільки на початку шляху, тому завдання полягає в тому, щоб змінити саму внутрішню установку технічної науки та інженерної діяльності. Зробити це можна через переорієнтовку інженерного мислення, в першу чергу через інженерну освіту. У цьому полягає одне із завдань філософії техніки.

Схожа проблема з відповідальністю виникає і в тому випадку, якщо стверджується принципова непередбачуваність або непрогнозованість побічних наслідків впровадження нової техніки і технології. Як можна притягати до відповідальності за те, що не було відомо? Однак істина завжди знаходиться десь посередині. Висуваючи тезу про недостатню прогнозованість, не можна забувати, що багато аспектів технічного розвитку або прогнозовані, або піддаються раціональному передбаченню, а технічна діяльність в умовах ризику висуває великі етичні вимоги, ніж діяльність в безпечних умовах.

Однак технічна етика не обмежується тільки професійною етикою інженера і проектувальника або навіть технічного спеціаліста в широкому сенсі цього слова. Вона передбачає також *етичне ставлення до використання техніки*, що зачіпає суспільство в цілому і всіх його членів окремо. У нашому технізованому світі необережне поводження зі складною технікою здатне призвести до катастрофічних наслідків. Крім того, техніка може використовуватися в інших цілях, ніж ті, заради яких вона створювалася, наприклад в терористичних, що створює додатковий ризик функціонування техніки в сучасному суспільстві, яке стає залежним від неї. Однак це ж і збільшує відповідальність людини, яка, за образним висловом Х. Ленка, займає в порядку природи особливо виділену позицію, оскільки тільки він пізнає природу і може давати пояснення та передбачення, використовуючи свої пізнання, маніпулювати природними об'єктами, пристосовувати їх до своїх цілей. Такого роду владу і знання, навіть якщо вони є негативними і руйнівними, висловлюють особливе положення і породжують відповідальність знаючого й пануючого, причому відповідальність людей простягається не тільки на собі подібних і їхнє майбутнє, а й на весь життєвий світ.

Особи, що роблять вибір на користь розвитку тих чи інших технологічних напрямків чи проектів, несуть конкретну моральну відповідальність за свої дії не тільки перед нинішнім, але й перед майбутніми поколіннями за свої рішення, які здатні завдати шкоди людині або навколишньому середовищу незалежно від того, яку б одномоментну користь вони ні принесли суспільству і державі. Кардинально змінилася в ХХ ст. ситуація вимагає формування нової етики, а це можливо лише через тотальну переорієнтацію не тільки технічного мислення, а й суспільної свідомості та самосвідомості кожного індивіда, починаючи з дитячого садка і школи. Свідомості, спрямованого на абсолютно нове уявлення про науково-технічному прогресі, зокрема, розвиток екологічного мислення.

Колоскова Дар'я,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ВІРИ ТА ЗНАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

На мою думку, однією з головних проблем філософії доби Середньовіччя є проблема співвідношення віри і розуму.

По-перше, як нам відомо, Аквінський намагався створити таке переконання, яке б дало можливість тримати під контролем філософське і наукове пізнання церквою. Він чітко дає поняття про сферу науки і віри. Завдання науки полягає у поясненні закономірностей світу. Проте, як мені здається, між наукою і вірою, немає суперечності. Християнська істина стоїть трішки вище ніж розуму, але вона не заважає йому. Істина може бути одна, бо походить від Бога.

Тому, можна зробити висновок, що віра і розум повинні взаємодіяти таким чином, щоб розум через свої можливості мав постачати вірі аргументи її правоти.

По-друге, насправді, принципової суперечності між вірою і знанням немає, а існує тісний причинно-наслідковий зв'язок. Знання виступає в якості і цілі, і наслідку віри, оскільки сама віра народжується у процесі відношень суб'єкта і об'єкта. Змістом віри є довіра до буття як пізнавального процесу.

Віра деяким чином присутня і в структурі наукового знання, як для прикладу, у вигляді робочої гіпотези. Дослідники частіше прагнуть гранично обмежити в науці область віри, що є одним з важливих вимог науковості, але одночасно з цим деякі вчені звертають увагу на можливість плідного симбіозу віри і знання, наприклад, коли віра представляє деяке знання в метафоричному вигляді.

Отже, усвідомлення широти й багатогранності поняття істини та шляхів її досягнення створює простір для плідного діалогу між наукою та релігією. Віра і знання – різняться між собою і в той же час, в самій людині, вони ніби зустрічаються, частково доповнюючи і підтримуючи один одного.

Василенко Лада,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО Й ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТИ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Цей процес набуває небаченої висоти з появою націй та капіталістичних і сучасних суспільств.

Надаючи народним масам виняткового значення в історичному процесі, оголошуючи їх творцями історії, марксизм не відкидає і ролі особи у ній. Стверджується, що видатна особа завдячуючи своїм інтелектуальним, психічним та фізіологічним якостям, спроможна як позитивно, так і негативно впливати на історичний процес (прискорювати чи гальмувати його). Особливе місце займають історичні та видатні особистості. Оцінка їх місця і ролі в історії неоднозначна. Вона коливається від різко негативного до ледве не обоження (культ особи). Робиться висновок, що дії особи можуть бути успішними лише тоді, коли вони відбуваються в контексті розуміння, волі і бажань народу, суспільства, коли особа усвідомлює їх прагнення й спроможна піднятися до їх рівня.

Сила, вплив видатної особи обумовлюється суспільно-історичним рухом, виразником і керівником якого вона є. Видатні особистості - це історично необхідне явище. Вони з'являються і розкриваються тоді, коли визрівають об'єктивні передумови. Генії у науці з'являються частіше тоді, коли виробничі потреби викликають необхідність у тому чи іншому науковому відкритті. Видатні діячі культури і мистецтва, здебільшого, засвідчують свій талант у переломні періоди історії і таке ін. Тому той чи інший талант проявиться й увійде в історію за умови, коли він необхідний тій історії, тобто коли його здібності, розум, мудрість і воля необхідні суспільству на даному етапі розвитку. Слід мати на увазі й те, що особистісні якості видатної людини теж відіграють значну роль. Зрозуміло, що виконати (вирішити) історичні завдання у змозі лише та особа, яка є носієм неординарних якостей і здібностей. Однозначно, що чим повніший набір особистісних якостей людини, і чим повніше вони відповідають потребам даного історичного процесу, тим помітніше і значиміша її роль у історії.

Розуміння особи, як суб'єкта соціально-історичного процесу, є базовим для дослідження соціальних, політичних, етнічних та інших соціальних утворень (різних об'єднань, соціально-етнічних груп, колективів тощо) в історії (Див.: тема 19). Слід зазначити, що кожна конкретна особа через певну соціальну групу (клас) впливає на суспільство. А боротьба між групами за

здійснення своїх інтересів часто виступає рушійною силою історії, оскільки призводить до утвердження нового соціально-економічного ладу. Такі процеси завжди спостерігалися при переході від однієї формації до іншої. Особливо класова боротьба загострюється у добу капіталізму.

Оцінюючи роль класів та класової боротьби, з позицій сьогодення, не слід їх абсолютизувати. Однозначно, на нашу думку, ~ вони суб'єкти історичного процесу. Були, є й можуть бути у майбутньому. Хоча й неоднозначна роль їх дій і результатів. Тому, з 20 - 30-х рр. ХХ ст. у західній філософській, соціологічній думці випрацьовуються альтернативні концепції. Їх автори (М.Вебер, П.Сорокін та ін.) вважають, що марксистська концепція класів застаріла і не відповідає реаліям сьогодення, оскільки сучасне суспільство є не класовим, а стратифікованим. У ньому існує до сотні різних страт. І чим розвинутішим є суспільство, тим стратифікованішим воно є. У їх концепціях відображено соціальну динаміку суб'єктів сучасного суспільства. Вони засвідчують зміни, трансформації, взаємодію і взаємозв'язки між стратами суспільства. А відтак показують, що соціальна структура - це організм, котрий постійно змінюється й розвивається внаслідок взаємодії між стратами та впливу на суспільство його сфери окремі. В цьому сенсі, завдяки діяльнісному впливові на економіку, політику, соціальну сферу, ~ вони набувають статусу суб'єктів сучасного історичного процесу.

До суб'єктів історичного процесу відносять і народ (суспільство). Якщо брати до уваги, що це великі масиви активно діючих і творчих людей, то безперечно вони своїми діями творять історію, Г. Гегель вважав, що народ - це аморфна маса, яка не знає чого хоче, нездатна до творчого начала і лише вмє руйнувати. Йому потрібен поводитир (провідник, вождь) чи еліта, котрі можуть зорганізувати його і позести на вирішення історичних завдань.

Слід відмітити, що в одному випадку народ - це суб'єкт, в іншому - об'єкт історичного процесу. Підстави для таких поглядів кореняться в історичній практиці людства. Для ранніх етапів розвитку людства характерно те, що народні маси були лише об'єктом історичного процесу. Ними маніпулювали, їх використовували як знаряддя для досягнення чужих цілей та задоволення власних інтересів. Лише з 40 - 50-х років ХІХ ст. відбувся процес трансформації народних мас у суб'єкт історичного процесу. Практика (соціальні революції ХІХ - ХХ ст.) це підтвердили.

Народ не тільки жорстко відсторонював від влади ненависний йому клас гнобителів, а й рішуче заявляв про свої права на владу, свідомо брав її в руки й утверджував бажане суспільство. Проте це не завжди відповідає реаліям, а інколи й суперечить їм. Адже не завжди його відмінності можливо скорелювати.

Суб'єктом історичного процесу можуть бути громадські рухи, політичні партії, в тому числі громадянське суспільство його держава (особливо правова тощо). Громадянське суспільство є не тільки носієм, а й суб'єктом предметно-практичної та духовно-практичної діяльності. Воно не тільки результат розвитку й удосконалення суспільно-політичного життя, а й, як суб'єкт, діяльнісно впливає на ті чи інші сфери суспільства. Суспільне життя тим

демократичніше, а діяльність соціально-політичних, політичних утворень, об'єднань тим активніша, організованіша й цілеспрямованіша, чим глибше проросло коріння громадянського суспільства, наскільки глибоко воно усвідомлює себе як утворення громадян вільної, демократичної і правової держави. Чим сильніші й тісніші зв'язки та відносини між елементами, структурними складовими, утвореннями громадянського суспільства, тим у більшій мірі воно є суб'єктом історичного процесу. Цей вплив безпосередньо проявляється і в сфері політики (через державу, політичні організації й інститути) та інших сферах суспільного життя.

Хведчук Марія Андріївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІЄРАРХІЯ ЦІННОСТЕЙ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ. ЦІННОСТІ ЯК ЯДРО СВІТОГЛЯДНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ.

За традиційною класифікацією цінності поділяють на матеріальні (цінності, які існують у формі речей – одяг, продукти харчування, техніка, храм, картина) і духовні – моральні, релігійні, художні, політичні та ін. Однак такий поділ не враховує того, що в продуктах людської діяльності матеріальне і духовне взаємопроникають і чітко розмежовувати їх неможливо. Наприклад, нелегко зарахувати єгипетські піраміди чи грецькі храми до матеріальних чи духовних цінностей. Правильніше було б, напевне, вести мову про цінності, які задовольняють матеріальні і духовні потреби. Однак і це розмежування не вичерпує проблеми, адже, куди віднести такі цінності, як душевний комфорт, мир? Тому крім цінностей, які задовольняють матеріальні і духовні потреби, виокремлюють психічні і соціальні цінності, які задовольняють відповідні потреби. Так, переживання радості, щастя, душевного комфорту, до яких людина прагне і які цінує, не належать ні до духовної, ні до матеріальної сфер. Вони є душевними, а не духовними, цінностями. Соціальні потреби також задовольняються певними цінностями – такими, як соціальна захищеність, зайнятість, громадянське суспільство, держава, церква, профспілка, партія тощо. Їх також не можна однозначно кваліфікувати як матеріальні чи духовні цінності. Однак на побутовому рівні цілком достатнім є поділ цінностей на матеріальні і духовні. При цьому матеріальними цінностями (їх іноді називають благами) вважають економічні, технічні і вітальні (стан здоров'я, екології) цінності, які задовольняють тілесне буття людини, а духовними – релігійні (святість), моральні (добро), естетичні (прекрасне), правові (справедливість),

філософські (істина), політичні (благо суспільства) цінності, які роблять буття людини людським, гарантують її існування як духовної істоти.

Цінності як ядро світоглядної проблематики

Від свого початку філософія формувалась як наука про світ і про людину. Ці дві теми філософських роздумів шли паралельно, взаємодоповнюючи і взаємозбагачуючи одна одну. Але в критичні моменти розвитку людства чільне місце в цих роздумах займала проблема цінності людського життя, точніше, ціни життя і смерті. Як писав Альбер Камю, є лише одна по-справжньому серйозна філософська проблема – проблема самогубства. Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб його прожити, – значить відповісти на фундаментальне питання філософії. Все інше... вторинне.

Якщо жити, то як, для чого – філософи намагалися збагнути сутність людини, причину її страждань. Вищою цінністю життя стародавні філософи вважали природу, але не ту природу, що оточує нас, не природне середовище, а істинну природу – споконвічний закон буття. Цей світовий закон – Логос у Геракліта, Дао – у Лао-цзи, Алейрон – у Парменіда і т.д. Доки людина жила в замкнутому світі родової міфології, доки вся її поведінка суворо регламентувалася традиційною родовою мораллю, не поставало питання про індивідуальну відповідальність, про відповідність життя індивіда цьому колективному, універсальному закону.

Та коли родова мораль стала руйнуватися, не задовольняючи потреб розвинутого суспільства, набула величезної ваги світоглядна проблема моральної відповідальності людини, проблема моральної істини. Полісна демократія, сформована на принципах земляцтва, сусідства, не відповідала більше вимогам економічного і соціального розвитку і мусила поступитися місцем громадянському суспільству, організованому на засадах вільного товаровиробництва, якому відповідало індивідуальне самовизначення особи. В цей час постала філософія Сократа.

Ще до Сократа філософи констатували кризу звичного світовідчуття людини, але причину її вбачали у відхиленні людини від своєї природи. У вчинках, що суперечать природі, полягає причина того, що люди страждають більше, ніж можна було б страждати, відчувають менше задоволення, ніж можна було б насолоджуватись, відчувають себе нещасними, ніж можна не бути такими, наголошував філософ-софіст Антифонт.

Сократ перший проголосив, що добродійність є знанням. Ця теза мала декілька наслідків: 1) відтепер розум, а не традиція чи авторитет став суддею моральності людини; 2) спираючись на розум, людина мусила свідомо і відповідально ставитись до свого життя;

Бганка Анастасія Андріївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СХІД-ЗАХІД: ПРОТИСТОЯННЯ ЧИ ДІАЛОГ КУЛЬТУР

Так як це питання, часто обговорюємо і як мені здається має велике значення для нашої країни. Поділ культур на західні та східні має на увазі не тільки їх географічне розташування, а й різну ментальність населяють ці території народів, тобто різниця в характеристиці способів і методів пізнання світу, наукових, релігійних, художніх, естетичних і духовних цінностей, основних світоглядів, суспільно - економічних і політичних структур Схід і Захід такий поділ, звичайно, умовно на культурології. Це одні з головних культурних і духовних центрів у світі. Багато хто так і розділяють культуру на Східну і Західну.

Послідовників кожного з напрямів достатня кількість, важко сказати, що більше воліє людство «Східну» або «Західну» моделі культури. На Сході і Заході свої тенденції розвитку, відмінності, напрями і є навіть подібності, хоча вони і протистоять один одному. У наш час стрімкого зростання модернізації і навіть постмодернізації важко сказати європеїзується чи Схід, а Захід навпаки, цікавиться ним, або вони різні, і не зрозуміти їм один одного. Під Сходом розуміється культура таких країн, як Японія, Китай, Індія, деякі арабські країни, а під Західною цивілізацією країни Західної Європи, а зараз на першому місці виступає Америка, на мою думку.

Культури Заходу і Сходу багато в чому різні і навіть протилежні, і можна виділити властиві їм риси. Звичайно, східна цивілізація була і залишається більш стійкою, постає як суцільна лінія. Східна культура дуже гнучка, в ній основи цивілізації залишалися і залишаються непорушними. Західна культура являє собою культуру, орієнтовану на динамічний спосіб життя, цінності технологічного розвитку, вдосконалення суспільства і культури, бурхливий розвиток усіх сфер людської діяльності.

На Заході цивілізація рухалася вперед як би ривками, які несли з собою крах старої системи цінностей, політичних і економічних структур. Нові віяння руйнували деякі підвалини цивілізації. Схід, багато в чому на протигагу Заходу являє собою втілення спокою, непротивлення. Боячись зруйнувати крихку гармонію світу людина, культури сходу воліє не втручатися у розвиток світу, а стояти на стороні пасивного споглядача плину життя і буття.

Схід - це якесь втілення приймає, жіночого принципу-початку він ніколи не відступає від існуючих в духовному світі заповідей (при цьому часто ущемляючи існування плоті, але при цьому завжди прагнучи до існування

гармонії і рівновазі в світі). Західна людина, на відміну від людини Сходу має інший менталітет, інші погляди на життя, природу, перебування і т.д.

Чи справді Схід і Захід так сильно протистоять один одному, або вони асимілюють між собою. Для того щоб порівняти культури заходу та сходу потрібно врахувати відмінності з багатьох аспектів, тобто відмінності в мистецтві, науці, релігії, моральних підвалинах, політичних пристроях, і складових цього. Наведемо основні порівняльні характеристики, в яких можна знайти спільне та відмінне в культурах Сходу і Заходу.

Перепелиця Світлана Миколаївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СПАДКОЄМНІСТЬ ПОКОЛІНЬ І РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА

Кожен може почути про те, що потрібно цінувати наше минуле і поважати людей які були до нас. Але я не можу сказати, що це дійсно правильна позиція існування у сучасний час. Не всі люди дійсно щиро відносяться то тих часів, хтось навпаки згоден розповідати свою точку зору, навіть якщо з нею не всі згодні.

На мою думку ми маємо жити сучасним, не впадаючи в постійні спогади зі словами «А от раніше!» Так, так і трава була більш зеленою. Потрібно навчитися цінувати наше сьогодення і не соромитися цього, не вдавати, що тобі

Та скільки би думок не існувало, але наше минуле оточує нас майже в кожному місці. Так, я погоджуюсь з тим, що потрібно цінувати нашу спадчину, не соромитися цього, але і носити вишиванку з шароварами кожного дня не зовсім добре і зрозуміле. Це дуже довга і складна тема, де кожен буде відстоювати свою позицію.

Отже, наше минуле ще не зовсім покинуло наші будинки та звички. Люди ще не можуть повністю відпустити минулі часи, що вже пройшли, а це зовсім не краща позиція для розвитку людини як особистості.

Веклич С.Ю.,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА РУШІЙНИХ СИЛ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Важливою проблемою соціальної філософії є проблема рушійних сил соціального процесу.

В різні часи філософи вважали рушійними силами суспільства Божественний розум, ідеї, географічне середовище, потреби та інтереси, продуктивні сили, соціальні революції тощо. Під рушійними силами, насамперед, розуміється діяльність людей з їх спонукальними мотивами – потребами та інтересами. Залежність безпосередньої життєдіяльності людини від соціальних умов життя виражається саме в інтересі. Зміст інтересу визначається тим, в якій мірі соціальні умови життя забезпечують потреби людини. Якщо суспільний лад задовольняє потреби, в інтересах людини його зміцнювати і навпаки. Інтерес існує об'єктивно, незалежно від того, усвідомлений він чи ні. Усвідомлення інтересу перетворює його на головну рушійну силу діяльності людей. А матеріальний інтерес тобто відносини власності є пріоритетною причиною, яка поєднує людей у різні соціальні спільності чи роз'єднує їх. Діалектичний зв'язок рушійної сили з джерелом розвитку суспільства: причиною розвитку є не сам по собі інтерес, а суперечність між ним та неможливістю реалізувати його в даний момент. Інтереси, потреби, мотиви та ін. існують не самі по собі, а як «переплавлені» в духовне життя кожної особистості. Тому в питанні про детермінанти суспільного розвитку необхідно включити питання про суб'єкти суспільного розвитку, одним з яких і є особистість. Саме від особистості, від її дій залежить неповторний колорит суспільного життя, саме в діях особистостей знаходить своє втілення роль народних мас, груп, інших спільнот в історії. Активна роль особистості проявляється і в сфері матеріального виробництва, і в політичній сфері, і в духовній.

Особливе місце в соціальній філософії займає проблема видатних та історичних особистостей. Роль таких особистостей настільки велика та очевидна, що більшість саме в них бачить творчу силу та двигун історії. Але правильнішою є точка зору, що видатна особистість не може змінити історію в масштабі всесвітньо-історичному, зруйнувати загальну об'єктивну логіку, проте в реальній історії країн та народів вона може зробити надзвичайно багато. При цьому її роль буде своєрідним результатом двох складових: соціальних

умов, суспільних потреб, з одного боку, і якостей конкретної особистості – з іншого.

«Суб'єкт». Оскільки мова йде про творчість в історії, неправомірно було б зводити це поняття до індивідуальності. Суб'єктом (тільки вже не індивідуальним, а соціальним) може бути і група, якщо вона являє собою деяку цілісність, яка базується на спільних інтересах. Таким чином, може бути декілька соціальних суб'єктів – від народу до людства, – а тут і класи, і соціальні прошарки, і етносоціальні спільноти, і покоління тощо.

У сучасній філософії досить поширеним є розуміння народу як справжнього суб'єкта історії. Адже його діяльність створює спадкоємність розвитку суспільства, тобто народ є творцем історії. Саме він створює всі матеріальні цінності, є головною продуктивною силою суспільства. Саме праця народу є основою існування і розвитку суспільства.

Народ – вирішальна сила всіх соціально-політичних діянь, яка здійснює всі глибокі соціальні перетворення. І чим глибшим є перетворення, тим більшим є обсяг маси, яка приймає участь в ньому. Але тут, правда, згадується гегелівська «іронія долі» чи відомий вислів Ф.Енгельса про те, що коли революціонери здійснять революцію, то дивуються, а інколи навіть з жахом бачать, що досягнуте є зовсім не тим, до чого вони прагнули (згадаймо, наприклад, сталінізм як «втілення» марксизму).

Народ є творцем усіх духовних цінностей. Її, безумовно, треба розуміти не зовсім буквально. Переважна маса духовних цінностей (крім фольклору) створюється професіоналами, народ же у кінцевому підсумку відіграє роль своєрідного «фільтра», сприймаючи чи не сприймаючи певні твори мистецтва (які для нього ж і створюються).

Вознюк Валерія,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

АКСІОЛОГІЯ: ЦІННІСТЬ БУТТЯ ТА СТРАТЕГІЇ МАЙБУТНЬОГО

Досить пізно для цього питання, но..что таке взагалі філософія? Якщо ми звернемося до підручника, то знайдемо фразу «особлива форма пізнання світу», а пізнання світу тотожне осмисленню світу. Через що ми пізнаємо світ? Правильно, через органи дотику. Через органи дотику формується наша психіка (як написано у Ільєнкова в «Звідки береться розум?»), А психіка безпосередньо

пов'язана з психологією. І що ж я хотіла сказати цією величезною послідовністю?

Філософія і психологія нерозривно пов'язані. Предмет обох - психіка, мозок, душа, свідомість. Однак ці дві науки розрізняються своїм методом: філософія діє методом міркування, а психологія - наука експериментальна.

Через філософію людина «відчуває», дивиться, спостерігає, аналізує, а психологія, точніше психіка, бере на замітку, детальніше аналізує і вивчає. І в цьому ключовий момент того, як філософія впливає на наше самовдосконалення.

«Людина, яка починає відчувати страждання життя, починає разом з тим і прокидатися до більш глибоким, справжнім реаліям. Бо страждання вцент розбиває благодущність наших «нормальних» вигадок щодо реальності, змушуючи ставати в певному сенсі більш живим - дивитися уважніше, відчувати глибше, звертатися до тих шляхах пізнання себе і світу, яких ми досі уникали. »

Кен Уїлбер

Так писав американський філософ Кен Уїлбера. Тобто, через філософію ми бачимо, ми слухаємо, ми читаємо, ми намагаємося вникати у всю цю тему. Робить нас більш ерудованими і мислячими. А «бути мислячими» найголовніше в першому кроці для самовдосконалення. Особистісна характеристика людини полягає в умінні мислити, прагнення до пізнання, руху, розвитку, відповідальності за прийнятий висновок. Відповідальність лежить в основі характеру людини. Особистості притаманне прагнення до самовдосконалення, це означає і розвиток характеру, також звичок. Філософія змушує нас, грубо кажучи, «ламати нас», ламати наші старі переконання, концепції для нових ідей або поліпшення старих ідей, концепцій і переконань. Філософія подібна мистецтва, допомагає творчо, більш усвідомлено дивитися на світ звичних, що оточують нас речей, в іншому випадку життя втрачає своє різноманіття, фарби.

Вивчення філософії покликане формувати мистецтво жити в свідомо не досконалому світі. Жити, не втрачаючи особистісної визначеності, індивідуальної душі і загальнолюдської духовності.

З іншого боку, адже людина не живе поза суспільством, людина є людиною тільки в суспільстві, а суспільство має розвиватися. Особистість, стає особистістю тільки тоді, коли на аргументованій ґрунті життєвого досвіду робить героїчний виклик громадській думці і просуває свою думку до творчого втілення. Ставлячи під сумнів той чи інший предмет, ми робимо поштовх до просування нашого знання до нових вершин.

Філософія, перш за все, вчить нас мудро прожити життя і з гідністю завершити її.

Отже, особистість не має короткого визначення, вона різноманітна і є, на мій погляд, тим не просто ідеалом, а скоріше прагненням до такого на всьому життєвому шляху індивіда. Філософія ж грає роль провідника на цьому шляху показуючи двері, які мають право відкрити тільки ми самі, і бачимо за ними тільки те, що хочемо побачити.

Сайченко Владислав,
студент факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРО ПРИРОДУ МИСЛЕННЯ

Мислячий мозок є абсолютно вища форма організації матерії, а мислення, як здатність мозку, - настільки ж абсолютно вища межа, якого світова матерія може досягти взагалі у своєму поступальному розвитку. Предметом логіки Ільєнков вважав не специфічні форми вираження процесу мислення у мові, а форми та закономірності самого мислення.

«Мислення має своїм предметом не знаки та їх сполучення, а об'єктивну реальність, а логіка мислення диктується з цього не логікою знакового виразу, а логікою розвитку діяльності, котра й складає вищий закон мислення, якому, хочуть вони того чи не хочуть, змушені підкорятися і «знаки», і їх «сполучення», їх «кон'юнкції». (Ільєнков Є. В.)

"Я мислю, отже, я існую" (Р. Декарт) Пізнавальна діяльність людини починається з відчуттів і сприймання. Вся необхідна інформація зберігається у пам'яті. Проте таких знань про об'єктивний світ людині недостатньо. Вичерпні знання про об'єкти дійсності, їх внутрішню, безпосередньо не дану у відчуттях і сприйманні сутність людина отримує за допомогою мислення.

Людина, живе серед подій, які відбуваються як в її безпосередньому оточенні, так і в цілому світі. Потреби і цілі людини зумовлюють необхідність розібратися в тому, що з чого виходить, як пов'язані об'єкти, явища і події між собою, які саме властивості детермінують цей зв'язок.

Проблема природи мислення, його зв'язку з мозком та предметним світом займає філософію давно. У філософів є чим поділитися з кібернетикою. Мріючи про мислячу машину, багато кібернетиків виходять з того, ніби мислить мозок. Тому їм здається, що достатньо побудувати модель мозку, щоб одержати штучне мислення. Але мислить не мозок, а людина з допомогою мозку. Справа в тім, що для виникнення такої функції, як мислення, потрібні органи, які забезпечують чуттєво-предметний контакт мозку з оточуючим світом, тобто очей, вух, рук та інших «зовнішніх рецепторів». Тобто мозку потрібен безперервний потік інформації, інакше він заторможується.

Матеріалістична філософія та психологія давно встановили, що здатність мислити передається від покоління до покоління через форми предметного світу, створені працею, через тіло цивілізації. Мислення завжди було та залишається індивідуально здійснюваною функцією спільною для всіх людей. Тому, якщо ми хочемо створити штучний мозок, потрібно створити ціле суспільство, у якого буде своя культура. Якщо ми хочемо створити штучний

розум, ми повинні створити штучну абсолютну копію живої людини та забезпечити її не тільки всіма «плюсами», але й всіма «мінусами» людської природи, інакше ми не зможемо його підключити до акумулятора нашої цивілізації.

Кібернетики виділяють в людині лише ті риси, які їй однаково спільні з машиною. Але машини створені руками людини. Та проблема не в тому, як створити «людину-машину», тобто машину, яка буде розумніша за людину, а в тому, щоб людина була ще розумнішою та сильнішою того, що створено нею. Тому кібернетика добре знає, що і як робити, які машини конструювати, щоб швидше звільнити людину від важкості одноманітної машинної праці, від роботи по штампу, по шаблону, по закодованій програмі. Щоб людина присвятила весь звільнений час справді людській праці, в плані наукової, технічної, художньої, соціальної творчості.

Отже робити спроби у створенні штучного мозку замість того, щоб розвивати «природний», все одно, що будувати посеред пустелі завод, який би випускав синтетичний пісок. Набагато розумніше мріяти про те, щоб кожен живий людський мозок працював на рівні сучасної культури.

Створення штучної розумної істоти це міф, і філософія повинна допомогти кібернетиці звільнитися від міфів. З іншого боку, філософія та психологія повинні дати чітке визначення таких понять як мозок та мислення, воля та розум, мета та ідеальне, машина та людина та інших понять. Справа у встановленні більш тісного творчого контакту між марксистською філософією та кібернетикою.

Есін Владислав Сергійович,
студент факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Еволюція природи та людини, як особливого виду в природі, є вихідним моментом культурної історії людства. Той чи інший досягнутий рівень культури людства визначає кожен раз заново «окультурення» кожної народженої людини, в результаті чого врешті решт відбувається окультурення людської природи.

Елементи людської природи представляють собою єдність природного і соціального, або природного і окультуреного. Наприклад, фізичне тіло людини представляє собою не тільки природне утворення, а ще і наслідок багатовікової трудової, тобто культурної діяльності. Навіть не дивлячись на те, що фізичне

тіло людини з часом практично не змінилося, рука сучасної людини істотно відрізняється своїми вміннями від руки первісної людини.

Потрібні були століття розвитку культури, щоб рука сучасної людини змогла навчитися виготовляти складну техніку, створювати високодосконалі твори скульптури, твори живопису чи музики, найвищі досягнення які відтворюються, за словами Енгельса «в картинах Рафаеля, статуях Торвальдсена, музиці Паганіні».

Ще більше це стосується духовного світу людини, який формується під впливом культурної діяльності і в процесі здійснення культурних зв'язків та відношень між людьми.

Проблема полягає в тому, що кожна народжена людина повинна стати повноцінною, бо вона повинна не просто успадкувати природні задатки своїх батьків, а і самостійно засвоїти все багатство культурних цінностей.

Одним із істотних моментів культурної історії людства є потреби, які на відміну від потреб тварин здатні зростати. Зростання потреб і було першим історичним актом, що визначив суперечливу культурну історію людства.

Одвічно людина і людство не мали інших потреб, окрім тих, які започаткувала в нас природа. Це, перш за все, потреба до самозбереження роду «людина» та окремого індивіда. Але щоб зберегти себе як вид в природі, людина свої вітальні потреби може задовольнити лише способами принципово відмінними від тих, за допомогою яких зберігають себе тварини. Для людини в природі потрібна особлива їжа, житло, одяг. Тому перший культурно-історичний акт був спрямований на виробництво засобів, необхідних для задоволення цих потреб, на виробництво власне матеріального життя, або другої природи.

Отже, акти людської діяльності відповідно слугували задоволенню природних потреб людського суспільства, хоча в цілому здійснювались у формі культурної творчості окремих індивідів, що реалізувалась в постійно здійснюваних актах спілкування людей один з одним.

Литвиненко Євгеній Миколайович,
студент факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ

Складним і суперечливим є процес пізнання природних явищ і процесів, про що йшла мова раніше, при розгляді гносеологічних проблем. Суспільство ж, є надзвичайно складним і динамічним утворенням, тому його пізнання має

свою специфіку, яка породжується об'єктом пізнання. Власне, суспільство “пізнає само себе”, тобто водночас воно є і суб'єктом, і об'єктом пізнання – пізнання є самопізнанням. Звідси актуально й сьогодні звучать слова античних філософів: “Пізнай себе” і “Людина – міра всіх речей”. В суспільстві діють люди, звідси – скільки людей – стільки й ідей поглядів, міркувань. Це означає, що суспільні відносини приймають форму суспільних почуттів і настроїв, потреб та інтересів, цілей тощо. Тому специфіка соціального пізнання заключається в необхідності враховувати цілі, інтереси, мотиви діючої у суспільстві людини.

Отже, перша особливість соціального пізнання в тому, що воно вимагає врахування суб'єктивного фактору, тобто волі, цілей, мотивів людської діяльності. Але як пізнати наміри й мотиви людини? Перш за все необхідно враховувати, що реальні речі і відносини, з якими ми маємо справу у суспільстві, є свідомістю людей, предметною у їх діяльності. Але в тому, якими і як ми бачимо ці речі і відносини, відображається й наш рівень розвитку, зокрема спосіб і стиль мислення, наукові методи, які ми використовуємо, а також цілі й ідеали.

Внутрішній світ людини безкінечно складний. Пізнання людини людиною є відтворенням її внутрішнього світу у своїй свідомості, тому соціальне пізнання має органічний зв'язок з психологією, літературою та мистецтвом. Саме вони допомагають нам досліджувати суб'єктивний світ людей і проектувати його на пізнання суспільства.

Таким чином, закономірності суспільного розвитку є закономірностями діяльності людей. І хоча між законами природи і законами суспільства є спільне – їх об'єктивність, існують і суттєві відмінності між ними: довговічність або ж вічність законів природи – і недовговічність законів суспільства, адже вони виникають разом з виникненням суспільства; закони природи відбуваються, тобто діють стихійно, незалежно від людей, – закони суспільства проявляються у свідомій діяльності людей; закони суспільства мають більш складний характер, вони пов'язані з високим рівнем організації соціуму як форми руху матерії.

Другою особливістю соціального пізнання є його історичність. Людина завжди живе суспільним життям, включена в ті цінності й культуру, які прийняті у суспільстві. Але історичне пізнання ніколи не може бути засвоєним наступними поколіннями повною мірою, для нього характерна неповнота інформації: щось завжди невідоме, щось ніколи не може бути відтвореним повністю, як, наприклад, духовна атмосфера того часу, так звана “аура” тощо.

Тому соціальне пізнання в історичному плані є складним процесом, більш того, воно залежить від того, які питання ставить суспільство сьогодні, пізнаючи минуле. Адже у минулому ми шукаємо відповідей, важливих для нашого сьогодення, ми заглядаємо у минуле, прагнучи зрозуміти теперішнє становище. Людина завжди є представником не лише свого часу, але й свого середовища, своїх потреб та інтересів, тому і відповіді на поставлені питання є різними у різні часи і в різних народів.

Отже, знання історії дає можливість визначити тенденції розвитку (а особливістю законів суспільства є те, що вони проявляються як тенденції. Тому у минулому соціальне пізнання цікавить те, що впливає на сучасність: нас мало сьогодні цікавлять хрестові походи, але питання становлення держави, менталітету, свободи людини є актуальними для нас і сьогодні, особливо для сучасного українського суспільства.

Накінець, третя особливість соціального пізнання в тому, що у порівнянні з природними явищами чи речами соціальна дійсність складніша й мінлива. Тому її важко відобразити в поняттях, у певній системі категорій. І якщо у природничих науках використовуються штучні мови – чіткі й однозначні – то у соціальному пізнанні ми використовуємо нашу багатозначну, природну мову, ті слова, які вживаємо і в буденній мові, і в науковому пізнанні. Адже сам характер соціальних явищ та процесів не дає можливості точних і однозначних оцінок: наприклад, такі поняття, як “доброта”, “благородство”, “справедливість”, “рівність” та інші не можуть бути точно визначеними. Але така невизначеність, нечіткість мови соціального пізнання об’єктивна, пов’язана зі складністю предмету соціальної філософії.

До сказаного можна, мабуть, додати ще одну специфічну рису соціального пізнання – обмеженість застосування методу експерименту, надзвичайного важливого методу у природничонауковому пізнанні, різновиді суспільної практики. Людству сумновідомі масові експерименти, які проводилися у нацистській Німеччині (холокост та ін.), у сталінські часи в СРСР (Гулаг, масові депортації народів тощо); їх трагічні наслідки відчуються й сьогодні, у тому числі і в Україні...

Мельніченко Ілля Євгенійович,
студент факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:

Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПІЗНАННЯ ЯК ВИД ДУХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ

Знання людини спочатку існує у вигляді певних образів свідомості. Але ці образи неоднакові по характеру свого формування і по способах руху, мають свою специфіку. І отже виникає питання про те, як складається структура знання.

У філософських системах Нового часу виділялися дві форми знання : чуттєве і раціональне (і відповідно до їх філософські напрями, що віддають пріоритет одному, або іншому - емпіризм і раціоналізм, від латів. *empirio* -

досвід, і лат. ratio - розум, основа). Ці форми знання частенько розглядалися як два послідовні етапи його формування.

З точки зору емпіризму, матеріалізму - історично і логічно першим ступенем пізнавального процесу є чуттєве пізнання ("немає нічого в розумі, чого раніше не було в почуттях", Локк). Воно безпосередньо включене в матеріально - чуттєву діяльність людей і пов'язано з безпосередніми контактами людини із зовнішнім світом.

Найпростішою, елементарною формою чуттєвого пізнання є відчуття. Відчуття виникає в мозку людини в результаті дії на органи чуття яких-небудь об'єктів. Матеріальна дія тієї або іншої речі, породжуючи матеріальну реакцію організму, одночасно перетворюється в нову, не властиву самому предмету якість - його суб'єктивний образ. Таким чином відчуття є суб'єктивним ідеальним чином предмета, оскільки відбиває, заломлює дію предмета через призму людської свідомості. Саме через відчуття людина отримує усю первинну інформацію про об'єктивний світ.

Відчуття - це чуттєвий образ окремих сторін, процесів, явища об'єктивного світу. Через активну діяльність людської свідомості образи відчуття, поступаючи в людський мозок, піддаються активній обробці і перетворюються на образи сприйняття.

Сприйняття - це цілісний чуттєвий образ предметів, процесів даних за допомогою спостереження. Сприйняття зароджується і існує у свідомості як форма активного синтезу різноманітних проявів предметів і процесів, яка нерозривно пов'язана з іншими актами пізнавальної діяльності. Саме тому процес сприйняття носить активний і творчий характер.

Цілісні чуттєві образи сприйняття в результаті інтенсивної взаємодії людини з довкіллям накопичуються в його свідомості. Накопичення і збереження цих образів у свідомості людини здійснюється через пам'ять. Не випадково філософи і психологи називають пам'ять "комори образів". Завдяки пам'яті ми можемо утримувати і відтворювати цілісний образ навіть тоді, коли він нам безпосередньо не дан. В цьому випадку функціонує складніша форма чуттєвого пізнання - представлення. Представлення - це опосередкований цілісний чуттєвий образ дійсності, що зберігається і відтворюється у свідомості за допомогою пам'яті.

Відчуття, сприйняття і представлення в абстракції можна розглядати як послідовні етапи формування образів чуттєвого віддзеркалення дійсності. Але в реальному процесі пізнання вони діють взаємозв'язано, впливаючи один на одного і випробовуючи дії раціональних форм пізнання, логічного мислення.

Раціональне пізнання, логічне мислення розглядається як другий, вищий рівень пізнання (у раціоналізмі воно може передувати чуттєвому пізнанню, напр., у формі "природжених ідей" - форм, чисел, вищих цінностей; до формули емпіризму "немає нічого в розумі, чого раніше не було в почуттях", раціоналіст Лейбніц додає: "окрім самого розуму").

Мислення - це активний процес пізнавальної діяльності свідомості. Воно діє на тому рівні, де немає безпосереднього контакту з об'єктивною дійсністю. Мислення спирається на результати чуттєвого пізнання і дає узагальнене

знання. Прибічники діалектичного матеріалізму дають таке визначення мислення. Мислення - це цілеспрямоване, опосередковане і узагальнене віддзеркалення у свідомості людини істотних властивостей і стосунків дійсності.

Мислення здійснюється в трьох основних формах: поняття, судження і висновки. Поняття - це форма думки, в якій відбиваються загальні, істотні властивості, зв'язки і стосунки дійсності. Поняття і кончина зближує те, що їх зміст носить узагальнений і опосередкований характер. Але між ними є і відмінності. Представлення дає наочний образ дійсності. Зміст поняття позбавлений наочності. У представленні відбиті загальні ознаки об'єктів, в понятті ж рівень узагальнення доведений до виділення істотного.

Поняття виникають і існують у свідомості людини в певному зв'язку, у вигляді суджень. Думки про щось поняттями - це означає судити про нього, виявляти його певні зв'язки і стосунки. Судження - це така форма думки, в якій за допомогою зв'язку затверджується (чи заперечується) що-небудь, - про що-небудь.

До того або іншого судження людина може прийти або шляхом безпосереднього спостереження якого-небудь факту або опосередковано за допомогою висновку. Висновок - це форма думки у вигляді міркування, в ході якого з одного або декількох суджень, що іменуються посилками, виводиться нове судження, яке називається ув'язненням або слідством. Наприклад, з двох суджень - "усі елементарні частки мають масу" і "Х - знову відкрита елементарна частка" - логічно витікає вивід, що "Х має масу".

Діалектичний матеріалізм, виділяючи чуттєве і раціональне як два ступені пізнання, не протиставляє їх один одному. Його представники (Маркс, Енгельс) стверджують, що ці східці знаходяться в постійній взаємодії, утворюють нерозривну єдність пізнавального процесу. Раціональні форми пізнання неможливі без форм чуттєвого пізнання. Звідси вони черпають початковий матеріал. У свою чергу, на рівні людської свідомості чуттєве пізнання перебуває під впливом раціонального пізнання. Відчуття, сприйняття, представлення людини несуть в собі характеристики усієї духовно-інтелектуальної діяльності свідомості.

Брагар Мар'я Андріївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО ІСТИНУ. АБСОЛЮТНЕ ТА ВІДНОСНЕ В ІСТИНІ.

Проблема істини завжди була серцевиною теорії пізнання. Всі філософські напрями і школи намагалися сформулювати своє розуміння істини. Класичне визначення істини дав Арістотель, визначивши істину як

відповідність наших знань дійсності. Проте це визначення було настільки широким і абстрактним, що його дотримувались всі філософи, як матеріалісти, так і ідеалісти, як діалектики, так і метафізики.

Це визначення істини визнавали такі різні за своїми філософськими поглядами мислителі, як Ф. Аквінський і П. Гольбах, Г. Гегель і Л. Фейербах, а також К. Маркс та його послідовники. Різняться їхні погляди і в питанні про характер відображуваної реальності та про механізм відповідності.

Специфіка сучасного розуміння істини полягає, по-перше, в тому, що дійсність відображена в істині, трактується як об'єктивна реальність, яка існує незалежно від свідомості і сутність якої виявляється через явище; по-друге, пізнання та його результат – істина нерозривно пов'язані з предметно-чуттєвою діяльністю людини, з практикою, достовірне знання сутності та її проявів відтворюється в практиці. Істина – це адекватне відображення об'єкта суб'єктом, яке відтворює об'єкт таким, яким він існує незалежно від свідомості суб'єкта пізнання.

Абсолютні й відносні характеристики істини. Об'єктивність є вихідною фундаментальною характеристикою істини, з якою тісно пов'язана інша фундаментальна характеристика істини – абсолютність, тобто її принципово стійкий, сталий характер.

Істинне знання є істинним завжди, воно практично вічне. Проте вказані риси абсолютності істини є справедливими лише в діалектичній єдності з іншою фундаментальною характеристикою істини – її відносністю. Порушення цієї діалектичної єдності, спроба відокремити абсолютність від відносності (й навпаки) так само, як і в разі відокремлення об'єктивності від суб'єктивно-практичного ґрунту істини, ведуть до зникнення істини, перетворення її на свою протилежність.

Орієнтовна на можливості їх виявлення та реалізацію істина постійно відкриває за межами такої реалізації нові можливості, виявлення та реалізація яких відкриває все нові й нові горизонти наступних можливостей. Адже, як вже підкреслювалося, істина не є «байдужим відображенням» всього існуючого, вона є відображенням реального світу як «поля потреб і інтересів» людини. Істина ніколи не постає «істиною-результатом», вона – і в цьому її чи не найголовніша характеристика – завжди є істиною-процесом.

Проблема критеріїв істини. У реальному процесі пізнання омана, як і істина, є його закономірним результатом. Пізнання здійснюється через єдність та боротьбу полярних протилежностей – істини та омани. Постійне їхнє співіснування та взаємодія мають джерелом практику, оскільки саме вона є основою пізнання в цілому, а, значить і його результатів.

Це положення на перший погляд суперечить іншому фундаментальному положенню сучасної матеріалістичної гносеології про практику як критерій істини. Здавалося б, істина і тільки вона має бути продуктом вивіреного практикою процесу пізнання. Омана ж, навіть коли вона з'являється в разі нерозвинутості самого пізнання, має відразу ж виявлятися практикою і виключатися з подальшого функціонування в системі знання. Проте в дійсності все відбувається по-іншому.

Коли мова йде про те, що те чи інше знання підтверджується практикою, мають, як правило, на увазі, що діяльність здійснювана згідно з даними знаннями, дала очікуваний результат або що дане знання без суперечностей пояснює всі наявні факти даної теорії. Проте вся складність полягає в тому, що омана в цьому плані може бути не менш "доказовою", ніж істина. Істина, справді, несуперечливо пояснює наукові факти і, реалізуючись у дії, дає корисний ефект. Але це не означає, що справедливим буде і протилежне твердження: з корисного ефекту неодмінно витікає істинність того чи іншого положення. Омана досить часто теж може давати і дає корисний ефект, особливо, коли це не стосується суспільнозначущих цілей і потреб у їх загальноісторичному значенні.

Тобто роль практики суперечлива: вона – джерело не лише істини, а й омани. Нагадаємо: практика є діяльністю, що перетворює світ у відповідності з потребами і цілями людини – це головна її функція. Практика не може бути абсолютним критерієм істини, оскільки вона завжди є практикою певного історичного етапу розвитку. Але практика, яка сама є історичним процесом, завжди функціонує як діалектична єдність абсолютного та відносного. Тому практика є одночасно і абсолютним, і відносним критерієм істини, значення її в пізнанні визначається тим, що це основний і всезагальний критерій істини, єдиний спосіб виявлення об'єктивного змісту наших знань про дійсність.

Відомо, що логічне доведення має широке і багатогранне застосування в науковому пізнанні. Це дає підстави багатьом філософам стверджувати, що і логіка є критерієм істини. Постановка питання про логічний критерій істини безпосередньо пов'язана з існуванням логічного Доказу, можливого без звернення до практики. Звичайно, логіка виявляє помилки, коли вони є в тій чи іншій концепції, але усунення логічних помилок забезпечує лише логічну правильність висновків. Іншими словами, логічна правильність є необхідною основою наукового мислення, ефективного дослідницького пошуку, попередньої перевірки умовиводів.

На противагу раціоналізму, емпіричний напрямок у гносеології, розробляючи в принципі правильне вчення про чуттєве походження наших знань, доходить, проте, помилкового висновку, що істинність будь-яких теоретичних побудов може бути перевірена лише шляхом їхнього порівняння з вихідними даними чуттєвого досвіду. Між тим історія науки свідчить, що її найвидатніші досягнення досить часто суперечать вихідним чуттєвим даним. І ця суперечність між теорією і чуттєвими даними зовсім не означає помилковості ні того, ні іншого. Розв'язання цієї суперечності передбачає застосування критерію практики.

Турська Альона Олександрівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ІСТИНИ В ФІЛОСОФІЇ І НАУЦІ

Істина – це правильне, перевірене практикою, відображення в нашій свідомості предметів та явищ природи і суспільства, що існують поза свідомістю і незалежно від неї.

Щоб правильно вирішити проблему істини, слід насамперед вирішити два питання.

1. Чи існує об'єктивна істина, тобто чи може в людському уявленні постати такий зміст, який не залежить від суб'єкта, не залежить від людства?

2. Якщо це так, то чи може людське уявлення, у якому відображається об'єктивна істина, відобразити її зразу, цілком, безумовно, абсолютно чи лише приблизно, відносно?

Друге питання, по-суті, є питанням про співвідношення абсолютної і відносної істини. Отже, з цього всього виникає необхідність вирішення питання про об'єктивну, абсолютну і відносну істину.

Під об'єктивною істиною розуміється такий зміст наших знань, який не залежить ні від людини, ні від людства. Будь-яка істина є об'єктивною істиною її об'єктивність визначається джерелом пізнання, тобто об'єктивним матеріальним світом, що відображається в свідомості людини.

Не можна ототожнювати істину з самим об'єктивно існуючим предметом. Не сам предмет, а його правильне відображення в свідомості людини – ось що є об'єктивною істиною. Питання про об'єктивну істину – це питання про зміст наших знань, питання про те, що ми пізнаємо. А пізнаємо ми об'єктивний матеріальний світ.

Питання про істину має ще й інший аспект. Це питання про повноту наших знань, про пізнання як процес, про те, наскільки повно пізнаний об'єктивний матеріальний світ, його предмети та явища.

Питання про повноту наших знань, про пізнання як процес пов'язане з розглядом питання про відносне й абсолютне в істині.

Пізнання – це процес, що здійснюється поступово, по висхідній, від нижчого до вищого, від незнання до знання, від неповного, неточного знання до знання повного, від відносної істини до істини абсолютної. Цей процес безкінечний. Інколи здається, що об'єкт пізнаний всебічно, а з часом виявляються його нові властивості.

Відносна істина – це неповна, незавершена, нестаточна істина, тобто істина, яка відображає об'єктивну дійсність не повно, не точно, а лише

приблизно правильно. У подальшому, в процесі пізнання, відносні істини піддаються уточненню, поглибленню, конкретизації.

Кожний ступінь пізнання обмежений рівнем розвитку науки, історичними умовами життя суспільства, які неминуче роблять наші знання відносними, тобто неповними. Але кожна відносна істина має значення об'єктивної істини, яка відображає дійсно існуючий світ.

Відносність нашого знання не означає, що в ньому немає ніякого абсолютного змісту. В кожній відносній істині є абсолютний, неминучий, об'єктивно-істинний зміст, який служить основою для подальшого розвитку знання. У процесі пізнання кожне нове відкриття в науці додає нові зерна в суму абсолютної істини. Тому абсолютна істина пізнається не зразу цілком, а шляхом відносних істин.

Отже, абсолютна істина – це повне, адекватне (правильне) відображення в людській свідомості об'єктивного світу. Це істина цілісна, остаточна, тобто така істина, яка не може бути спростована подальшим ходом розвитку науки і практики.

Кричфалуший Маргарита Романівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СУСПІЛЬНА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ

Сутність людини можна розглянути в п'яти рівнях. Кожен з них являє собою різні сторони єдиного пов'язаного між собою процесу. У своїй єдності вони характеризують людину як внутрішню структуровану цілісну систему, яка становить основу її буття й визначає якісні відмінності від усього живого. Але спершу слід зазначити поняття сутності. Вона неоднозначна. Залежно від глибини пізнання вона може бути першого рівня, другого рівня і т. д. Це положення придатне і для аналізу сутності людини. Процес її пізнання починається з явища, тобто з почуттєвого сприймання конкретних індивідів, реальної життєдіяльності людей. Далі пізнається те загальне, спільне, що обумовлює їх існування й розвиток, тобто сутність.

Сутність людини першого рівня не розкриває специфіки її життєдіяльності, її якісної відмінності від життєдіяльності тварин. Отже, можна зробити висновок, що людина - істота діяльна, бо вона виготовляє засоби для існування, а це характеризує її як істоту більш глибокого рівня порівняно з іншими. Таким чином, сутність людини другого рівня полягає в тому, що потреба життєва опосередковується потребою у знаряддях праці, а потребу в

знаряддях праці можна задовольнити тільки через діяльність як працю. Можна зробити висновок, що виникнення і розвиток суспільних відносин значною мірою впливають на формування людини. А це дає нам право стверджувати, що становлення людини ніби поглиблюється від сутності другого до сутності третього рівня. Умовно цей процес можна сформулювати так: потреба життєва, опосередкована потребою у знаряддях праці і діяльністю як праця, обумовлює потребу в суспільних відносинах і діяльністю з їх відтворення, а це веде до народження нової потреби, яка включає потреби життєві, потреби в знаряддях праці і суспільних відносинах. З цього випливає: людина-суспільна істота, яка спілкується з подібними собі істотами. На цій підставі можна зробити висновок, що сутність людини четвертого рівня полягає в тому, що її життєдіяльність є процесом свідомої, доцільної діяльності, спрямованої на усвідомлення індивідом свого ставлення до світу й до себе, на пізнання та перетворення світу, для забезпечення свого існування; процесом, у якому відтворення і виробництво нових цілей стає особливою соціальною потребою. Отже, сутність людини п'ятого рівня полягає в тому, що її життєдіяльність стає процесом вільного творчого впливу на навколишній світ і на саму людину для забезпечення свого існування, функціонування і розвитку; процесом, у якому потреба свободи - необхідна умова життєдіяльності.

Отже, людина - це жива істота, яка має певні потреби, задовольняє їх у процесі виробництва завдяки спілкуванню і здатності свідомо, цілеспрямовано перетворювати світ, саму себе.

Лях Олександра Сергіївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА АБСОЛЮТНОСТІ ІСТИНИ

Істина є правильне відображення суб'єктом об'єктивної дійсності, підтвержене практикою. Протилежним їй поняттям є хибна думка. Хибна думка – це зміст свідомості, який не відповідає реальності, але сприймається як істинне (цю думку треба спростувати). Основна проблема теорії істини – як можна встановити відповідність одержаних знань реальним об'єктам, які постійно розвиваються.

Для вирішення цієї проблеми необхідно розглянути основні характеристики істини: об'єктивність, абсолютність, відносність, конкретність і перевірка практикою. Кожна істина, оскільки вона досягається суб'єктом, є суб'єктивною за формою і об'єктивною за своїм змістом. Абсолютизація

моменту суб'єктивного в наших знаннях веде до суб'єктивізму, агностицизму. На протигагу цим хибним поглядам наукова філософія виробила поняття об'єктивної істини.

Об'єктивна істина – це такий зміст знань, який не залежить ні від окремої людини, ні від людства в цілому. Об'єктивність істини ніяк не означає її незалежність від інтересів і потреб людини. Навпаки, істина завжди була і залишиться однією з найважливіших гуманістичних цінностей людини.

Визнання об'єктивної істини зумовлює необхідність визнання в тій чи іншій формі абсолютної істини. Абсолютна істина означає повне, вичерпне знання про щось. В принципі таке знання можливе, Але оскільки розвивається не тільки пізнання, а й його об'єкт – навколишній світ, то людство може тільки наближатися до нього.

Петренко Анастасія,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ІСТИНИ В НАУЦІ

Ми, як звичайні користувачі, часто довіряємо авторитетним джерелам, ЗМІ, дослідженням і навіть звичайнісіньким рекламам. Нам простіше жити, якщо залишиться впевненість, що джерела високого рейтингу бесперечно праві, а наукові теорії будуть актуальними і геніальними вічність, ніби ми досягли в нашу епоху максимуму і докорінних змін не станеться. В цьому наше пристосування, але і наша помилка.

Що таке істина? Напевне, те, що є стовідсотково правильним, коректним і ґрунтовним. Хоч ми іноді і звеличуємо істину як дещо високе і неосяжне, зосередившись на цьому визначені, можна ніби признати, що сучасні наукові бази є істинними, адже чому ми тоді ссилаємося на них у кожному рефераті або спішимо обрати необхідні ліки за допомогою порадишників? І це неправильно.

Хто ми такі, щоб знати істину? Ми – звичайні люди, дослідники, шукачі, ми не маємо змоги зазирнути в якесь джерело, щоб досконально перевірити наше припущення. Наші науки будуються на методах спроб і помилок, які згодом коректуються з внесенням більш нових, більш досконалих спостереженнях. Ми будуємо картковий будиночок з теорій, який може підвести до тієї самої «істини» або рухнути через некоректність.

Варто згадати Середньовіччя та їхні погляди на світ. Кожен прохожий мав переконання, що Земля – центр Всесвіту. І хто б міг заперечити, що це не істина? Заглянути на зображення космосу немає кому, а церква переконує

кожного в цьому під загрозою стати єретиком. Скільки людей згоріло на полум'ї з клеймом «не сповна розуму», щоб розповісти правду. І лише після кількох сторіч розвитку соціуму, технологій, науки, методів досліджень нам вдалося знайти істину, коли перші супутники були відправлені на орбіту Землі і астронавти своїми очами побачили, що попередні стародавні теорії істинно хибні.

Саме тому, ми не можемо бути впевнені в тому, наскільки сповнені правди наші дослідження. В провідних галузях науки як генетика, мікробіологія чи біотехнології, новий подих яких виник в 70-их рр минулого сторіччя, ми залишаємося на експериментальному шляху. Наша техніка не дозволяє зазирнути глибше, а, можливо, наш глобальний розвиток як суспільства, все ще не готовий перейти на крок ближче до істини.

І я не маю на увазі заперечити усе існуюче та сісти і чекати колосального викриття горе-вчених. Просто варто розуміти, що теперішній науково-технологічний прогрес далеко не кінцевий шлях людства, що ми знаходимося на стадії пошуку доказів чи спростування, що можливо через кілька десятків років наш світогляд перевернеться з голови на ноги. Якщо за 30 років наші оселі мають таку техніку як комп'ютери чи телефони з Інтернет-зв'язком, то на що наш розум здатен, наскільки великий нерозкритий потенціал він має?

Євстратенко Аміна Олегівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ ЛЮДИНИ І КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ

Цілий ряд явищ та процесів у найрізноманітніших сферах життя і діяльності людини може бути віднесений до позитивних наслідків взаємодії людини і персонального комп'ютера, але і значну частину таких явищ та процесів можна розглядати зовсім по-іншому.

Позитивними аспектами цієї проблеми у сфері культури і суспільства є всебічний розвиток людини, розширення комунікативних зв'язків між людьми, глибше занурення людини в інформаційну діяльність суспільства.

Проте ми також зустрічаємось і з цілим рядом негативних аспектів, до яких належать “автоматизація” людини, дегуманізація людського життя, занадто велике зосередження уваги на технократичному мисленні, зниження культурного рівня кожної конкретної людини і рівня культури в цілому, а також ізоляція людини від інших членів суспільства.

У сфері політики проблема взаємодії людини і комп'ютера теж має позитивні сторони: розширення політичних свобод людей, децентралізаційні процеси, розширена участь простих людей у громадському житті суспільства, які тісно переплітаються з негативними наслідками такої взаємодії, перетворення держави на наглядача, розширення державної бюрократії, посилення маніпуляції людьми.

Наслідки взаємодії людини і комп'ютера мають неабиякий вплив на процес і результати участі людей у загальносуспільних процесах та індивідуальній життєдіяльності кожної людини. Така взаємодія сприяє підвищенню продуктивності праці, її раціоналізації, підвищенню компетентності працівника, покращенню якості виробленої продукції, подоланню кризи, економії ресурсів, охороні навколишнього середовища. Проте вона одночасно підвищує складність життя, поглиблює стандартизацію, призводить до масового безробіття, дегуманізації праці, виникненню стресів і психічних захворювань у людей.

Схожа ситуація і з впливом інтенсивної взаємодії людини та персонального комп'ютера на міжнародні відносини держави. Тут є і позитивні, і негативні моменти: з однієї сторони, поліпшення обороноздатності країни, надання їй додаткового шансу на розвиток і збереження національної незалежності, а з іншої сторони, технологічна залежність від певних держав і своєрідна комп'ютерна вразливість.

Отже можна прийти до висновку, що людина може і повинна мати зв'язки з комп'ютерами, особливо в наш час, але не треба забувати про позитивні так і негативні наслідки усього цього. Адже негативні наслідки можуть привезти до політичних, економічних, а також етичних деформацій.

Мамикіна Юлія,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПОСТУП В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА

"Що таке поступ, у чім його шукати, чи є чого ним тішитися або, може журитися?". Саме так починається стаття Івана Яковича Франка "Що таке поступ" (1903). Широкому загалу І. Франко відомий, в першу чергу, як поет та письменник, публіцист, громадсько-політичний діяч. Меншою мірою ми знаємо Каменяра як перекладача, етнографа, соціолога і філософа. Стаття "Що таке поступ" була несподіваним і приємним відкриттям світу соціологічних і

філософських думок І. Франка. Досліджуючи людський прогрес (в термінології автора – поступ), Франко – соціолог і науковець – використовує силу письменницького слова але наукове не замінює белетристикою. Стаття “Що таке поступ” є культурологічною, історичною і соціологічною працею водночас. П’ятдесят сторінок статті – результат впливу, переосмислення і синтезу ідей, які оточували європейця початку ХХ сторіччя: ідеї прогресу в суспільствознавстві, появи численних рухів і партій, поширення утопічних і радикальних ідеологій та суперечок щодо теоретичних моделей розвитку суспільства в майбутньому.

У роки СРСР творчість І. Франка оцінювалася в цілому позитивно. Сам митець постає таким собі вічним революціонером-соціалістом, поетом та письменником, який оспівував робітничий люд, співчував йому, закликав його до боротьби з капіталістами.

Радянська влада в цілому прихильно ставилася до постаті і творчості шановного Каменяря. На його честь названі Івано-Франківська область і місто Івано-Франківськ, Львівський національний університет ім. І. Франка (по аналогії з Київським національним університетом ім. Т.Г. Шевченка) і ін. У даній роботі Каменярь звернув увагу на дві сьогодні дуже відомі економічні системи кінця ХІХ – ХХ ст. – а саме комунізм та соціалізм. Саме з цими системами-державами протягом 70 років буде пов’язана доля України та її народу.

І. Франко критикує існуючий капіталістичний лад. Він каже: «Кожний чоловік робить більше над свою потребу, але не кожний забирає всю ту надвишку своєї праці на свою власність, - навпаки, мільйони і мільйони дістають із плодів своєї праці навіть менше, ніж би їм потрібно для сяк-так зносного, людського життя. Надвишку їх праці забирають собі інші, які й збагачуються їх працею».

Тому, на думку комуністів, «Приватна власність, що тепер є терном у нозі дальшого поступу, а также джерелом нерівності і несправедливості між людьми, повинна бути скасована. Спільна праця і спільна власність, се повинні бути основи, на яких має бути побудований новий суспільний лад».

Мислитель зауважує, що не було нічого нового в ідеях спільної комуністичної власності. Ще грецький філософ Платон розробив концепцію ідеальної держави, ідеального суспільства, і навіть кілька разів намагався перетворити теорію на життя. Були і інші теорії, вчення, спроби побудувати ідеальне суспільство.

Далі поет каже, що кожна людина має право на відпочинок. І щоб реалізувати це право вона повинна мати для відпочинку «свій власний кутик, де міг би бути собі зовсім свобідним і не стісненим навіть своїми найближчими приятелями й громадянами».

Далі, він звертає увагу на певні види робіт, на професії, яким треба вчитися доволі довго. І люди, які отримують дану професію повинні мати відповідний хист, природні нахили – «врожений талант», який має переважно незначна кількість людей. І без такого «таланту», ніяке навчання і практика не допоможуть.

Отже І. Франко констатує, що спільність між людьми повинна таки мати

певні межі. Він також не уявляє собі тісної співпраці між народами і цивілізаціями, які знаходяться на різних ступенях розвитку. Тому І. Франко резонно зауважує: «Але як уявити собі потім відносини між різними народами та ступнями цивілізації? Чи й між ними буде спільність, чи ні? А коли не буде, то чи не почнеться між комуністичними суспільностями та сама боротьба та тяганина, що йде тепер без комунізму? Або коли одна суспільність прийме комунізм, а її сусіди ні?»

Таким чином, підсумовуючи усе вище написане, треба сказати, що І. Франко, глибоко проаналізував і критично переосмислив ідеї соціалізму К. Маркса і Ф. Енгельса, дійшов висновку про небезпечність створення такої «народної держави».

Ніколаєнко Іван Вікторович,
студент факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПСИХОФІЗИЧНА ПРОБЛЕМА

Психофізична проблема завжди цікавила філософів різних часів. Ажіотаж роздумів викликаний неосязністю проблеми, а саме: як мозок – прояв фізичного, тобто тіла, може продовжувати і відтворювати емоції, почуття – прояв душевного – мислення.

У своїх роботах Декарт представляє фізичне та душевне як дві різні субстанції, що існують окремо і незалежно одна від одної – «позбавлене мислення тіло» та «позбавлене тіло мислення». Що у прояві людини не можливе, оскільки «з двох однаково хибних абстракцій вже звичайно не зліпиш реального мислячої людини ...»

Варто почати свої міркування з того, що ж таке мислення?

Мислення як таке - така ж фальшива абстракція, як і порожнеча. На ділі воно лише властивість, предикат, атрибут того ж самого тіла, якому належать і просторові визначення. Тобто, мислення – не окрема субстанція чи абстракція, а лише спосіб існування тіла.

Але якщо мислення завжди є дія, що здійснюється природним, отже просторово-визначеними, тілом, то воно саме є дія, виражене також і просторово. Саме тому між мисленням і тілесною дією немає і не може бути причинно-наслідкового відносини, яке шукали картезіанці. Вони не знайшли його з тієї причини, що такого ставлення в природі немає і бути не може; вони шукали те, чого насправді немає.

Між тілом і мисленням існує не відношення причини - наслідки, а ставлення органу (тобто просторово-організованого тіла) зі способом його власного дії. Мисляче тіло не може викликати змін в мисленні, не може впливати на мислення, бо його існування в якості "мислячого" і є мислення. Якщо мисляче тіло не діє, то воно вже не мисляче тіло, а просто тіло. Якщо ж воно діє, то аж ніяк не на мислення, бо саме його дія являє собою мислення.

З позиції Спінози впливає одна абсолютно чітке пояснення поняття мислення: якщо мислення - спосіб дії мислячого тіла, то для того, щоб визначити мислення, ми і повинні ретельно досліджувати спосіб дій мислячого тіла на відміну від способу дій (від способу існування і руху) тіла немислячого. І ні в якому разі - не структуру або просторову будову цього тіла в недіючому стані. Бо мисляче тіло, коли воно не діє, вже не є мисляче тіло, тоді воно просто "тіло".

Отже, без мислення не існує тіла, так само як і без тіла не існує мислення.

Тому зрозуміти мислення можна тільки через дослідження способу його дій в системі: мисляче тіло - природа в цілому (у Спінози - вона ж "субстанція", вона ж "бог"). Якщо ж ми будемо розглядати систему меншого обсягу і масштабу, тобто відношення мислячого тіла до як завгодно широкої, але все-таки обмеженою сфері речей і їх форм, то ми і не зрозуміємо, що таке мислення взагалі, мислення у всій повноті його можливостей, пов'язаних з його природою, а зрозуміємо лише той обмежений спосіб мислення, який має місце в даному випадку, і тому приймемо за наукові визначення мислення взагалі лише визначення якогось окремого випадку мислення, лише "модусу" його, по термінології Спінози.

Справжній "наріжний камінь" всієї системи, дуже проста істина, яку в цілому легко зрозуміти, саме вона скасовує твердження Декарта, щодо двох абстрактних проявів.

Є не два різних і спочатку протилежних предмета дослідження - тіло і мислення, - а всього один предмет - мисляче тіло живого, реального людини, лише розглядається під двома різними і навіть протилежними аспектами або кутами зору.

Ця проста і глибоко вірна думка висловлена у Спінози мовою його епохи таким чином: мислення і протяжність не дві особливі субстанції, як учив Декарт, а лише "два атрибути однієї і тієї ж субстанції"; не два особливих предмета, що можуть існувати окремо, абсолютно незалежно один від іншого, а лише два різних і навіть протилежних аспекти, під якими виступає один і той же, два різні способи існування, дві форми прояву чогось "третього".

Простим оборотом думки Спіноза розрубує гордіїв вузол "психофізичної проблеми", до сих пір мучить своєю містичною нерозв'язністю масу теоретиків. Спіноза показує, що вирішити проблему неможливо тільки тому, що вона абсолютно неввірно поставлена і в такій постановці є всього-на-всього плід уяви.

Він прекрасно розуміє, що вирішити проблему повністю і до кінця може лише абсолютно конкретне, в тому числі анатоми-фізіологічне, дослідження тих матеріальних механізмів, за допомогою яких мисляче тіло (мозок) примудряється робити воістину містично незрозумілий (з точки зору чисто

геометричних понять) фокус . Але що воно таке фокус виробляє - бачить річ, а не ті зрушення в частинках, які всередині нього ця річ своїм світловим впливом викликала, - факт безперечний. Факт, що вимагає принципового пояснення, в загальній формі намічається подальші шляхи більш конкретного вивчення.

Белінський Станіслав Ігорович,
студент факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ВЗАЄМОДІЯ ПСИХІКИ ТА ФІЗІОЛОГІЇ

Мислителів у різні часи хвилювало те, яким чином матеріальне, фізичне (головний мозок), може породжувати ідеальне, духовне (думки, почуття, потяги тощо). Згодом це питання, одне із ключових та традиційних для психофізіології, отримало назву психофізіологічної проблеми.

Психофізіологічна проблема - це проблема характеру співвідношення психічної діяльності людини та діяльності її головного мозку.

За часи розвитку наукового знання існували різні підходи до її вирішення. Спочатку її намагались вирішувати як психофізичну проблему. При вирішенні психофізичної проблеми розглядалось питання включення душі (свідомості, мислення) у загальну механіку світобудови, її зв'язок з Богом, винайдення власного місця для психічного (свідомості, мислення) у цілісній картині світу.

Так, Р. Декарт розглядаючи душу і тіло як дві самостійні, незалежні субстанції, став родоначальником паралелізму (методологічної позиції, що заперечує взаємодію психіки і мозку).

Вчення Декарта, що виходить у поясненні суцього з наявності двох протилежних початків - матеріального і духовного, дістало назву дуалізму Декарта. Подібних поглядів дотримувалися багато послідовників Декарта. Наприклад, відповідно до уявлень Г. Лейбница, душа і тіло діють незалежно й автоматично в силу своєї внутрішньої будови, але діють узгоджено і гармонійно, подібно до пари точних годинників, що завжди показують той самий час

Серед зарубіжних психофізіологічних концепцій ХХ ст., які пов'язані із вирішенням психофізіологічної проблеми, виділяються три основні напрямки: 1-й - дуалістичні концепції, які виходять з принципової різнорідності двох протилежностей - матерії та духу; 2-й - концепції паралелізму, які намагаються синтезувати матеріалістичні та ідеалістичні підходи; 3-й - концепції, в яких виражаються ідеї залежності свідомості від матеріальної організації людини [2].

Кілька концепцій, які мають відношення до вирішення психофізіологічної проблеми, були сформульовані в радянській науці.

Оскільки сутність першої концепції можна стисло висловити у тезі - "психічне є формою руху матерії", вона не залишає місця для категорії ідеального та суб'єктивного, а тому, по суті знімаючи категорію психічного, знімає і саму психофізіологічну проблему. Сутність другої полягала в розумінні співвідношення психічного та фізіологічного як нижчого та вищого. Представники третьої визначали психічне, ідеальне як якість певного класу фізіологічних процесів, що протікають у головному мозку.

І остання, четверта концепція, у межах якої психофізіологічна проблема вирішується найбільш повно, базується на теорії функціональної системи П.К. Анохіна. На думку цілого ряду видатних учених: Б.Ф. Ломова, В.Б. Швіркова, К.К. Платонова, Є.П. Ільїна, К.В. Судакова та інших, підхід до вирішення проблеми співвідношення психології та фізіології став можливим саме на основі теорії функціональної системи і пов'язаний з вивченням загальних принципів цілісної діяльності організму.

Базуючись на означеній концепції, можна сказати, що вирішення психофізіологічної проблеми полягає в тому, що співвідношення психічних та фізіологічних процесів розглядається не за допомогою прямого співставлення, а через їх поєднання в єдину систему у яке здійснюється за допомогою якісно своєрідних системних процесів. Таким чином, психічне та фізіологічне виступають одне по відношенню до іншого саме як системні процеси

При вирішенні психофізичної проблеми, з одного боку, необхідно розкрити органічно-функціональну залежність психіки від мозку, від нервової системи, від органічного «*субстрату*» психофізичних функцій: психіка, свідомість, *думка* - «*функції мозку*», з іншого –відповідно до специфічної природою психіки, як відображення буття, - необхідно врахувати залежність її від об'єкта, з яким суб'єкт входить в дієвий і пізнавальний контакт: *свідомість* – *усвідомлене буття*. Мозок, нервова система становлять матеріальний субстрат психіки, але для психіки не менш істотно ставлення до матеріального об'єкта, який вона відображає. Відображаючи буття, що існує поза і незалежно від суб'єкта, психіка виходить за межі внутріорганічних відносин.

Єдність душі і тіла з точки зору Спінози ґрунтується на тому, що тіло індивіда є об'єктом його душі. «Що душа сполучена з тілом, це ми довели з того, що тіло складає об'єкт душі». У спробі так встановити психофізичний єдність реальний зв'язок структури і функції підміняється ідеальної, гносеологічної зв'язком ідеї та її об'єкта.

Поява психіки і розвиток нових форм її завжди пов'язане з появою і розвитком нових форм життя, нових форм існування. Так, зокрема, появу і розвиток свідомості - цієї вищої специфічно людської форми психіки - пов'язане з розвитком суспільного життя.

Суходольська Оксана Денисівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПСИХОФІЗИЧНА ПРОБЛЕМА

Свідомість без мозку не існує, а без поведінки його неможливо розпізнати.

Хосе Дельгадо

Психофізіологічна проблема - проблема зв'язку між фізіологічними процесами (в мозку) і психічними процесами.

Якою мірою психіка визначається процесами в мозку?

Психофізична проблема - проблема зв'язку між фізичними явищами (у зовнішній середі) і психічними процесами.

Якою мірою психіка (сприйняття) визначається подіями у зовнішньому середовищі?

Обидві проблеми тісно пов'язані і часто розглядаються разом (під назвою «психофізична проблема»). У класичному вигляді психофізіологічна проблема була сформульована французьким мислителем XVIII століття Рене Декартом. Декарт вважав, що світ складається з двох субстанцій: матеріальної і духовної. При цьому основним атрибутом матерії є протяжність, а основним атрибутом духу - мислення. З цієї точки зору, людина представляє з себе поєднання протяжного тіла і мислячого духу. Така позиція стала відома як психофізіологічний (психофізичний) дуалізм. Психофізіологічна проблема в постановці Декарта формулюється так: Як в людині співвідноситься його тіло і дух, яким чином вони корелюють один з одним? У сучасній філософії психофізіологічна проблема визначається як питання про співвідношення ментальних станів (наших думок, бажань, почуттів і т. П.) і фізичних станів мозку. Мізки в бочці - один з класичних уявних експериментів, що обговорюються в сучасній філософії свідомості (Х.Патнем).

Питання полягає в тому, чи можна за допомогою безпосередньо впливу на мозок (електричного або іншого?) і реєстрації сигналів від нього створити суб'єктивне відчуття буття.

Проблема свідомості у когнітивній науці

Девід Чалмерс, відомий сучасний австралійський філософ, виділив два класи проблем:

I. «Легкі» проблеми:

Як людина розрізняє сенсорні впливу і реагує на них? Як мозок інтегрує безліч видів інформації? Як ця інформація використовується для управління поведінкою? Як людина повідомляє про те, що досягає його свідомості?

II. «Важка» проблема:

Як фізичні процеси в мозку призводять до виникнення свідомих переживань?

У вегетативному стані пацієнт дихає і підтримує інші вегетативні фізіологічні функції (включаючи травлення, добовий ритм чергування сну і неспання), у нього також зберігаються прості рефлекторні рухи, проте в цьому стані повністю відсутні будь-які прояви свідомості і довільні рухи (в тому числі немає рухів очей, супроводжуваних розглядання картинки у здорової людини). На відміну від коми, вегетативний стан може бути хронічним і тривати роками (при забезпеченні відповідного догляду - годування напіврідкої їжею, зміна памперсів і т.п.). У стані мінімальної свідомості пацієнт проявляє окремі ознаки свідомості і довільних рухів - наприклад, здатний активно розглядати картинку, зробити хоча б легке стиснення кисті по мовній інструкції. Різноманітність різних станів свідомості визначається як мінімум двома незалежними параметрами: рівнем самоусвідомлення і рівнем неспання. Обидва параметра близькі до нуля в стані загального наркозу і коми. Обидва параметра максимальні у здорової людини при стані. У вегетативному стані рівень неспання нормальний, а рівень самоусвідомлення близький до нуля. При вегетативному стані в мозку виявляється виразне зниження метаболічної активності, що вимірюється за швидкістю засвоєння глюкози в тканини. У пацієнтів у вегетативному стані значно менш активні області префронтальної і тім'яної кори. Ця дисфункція може бути результатом пошкодження кори або порушення зв'язків між корою і таламуса. Ймовірно, ці зв'язки необхідні для самоусвідомлення.

Теорії свідомості

«Глобальне робочий простір» в теорії Баарс являє собою якийсь «центральний вузол обміну інформацією», який отримує сигнал від вхідних процесорів (це відбувається під управлінням уваги, яке дозволяє вхід лише від частини конкуруючих вхідних процесорів, а не від всіх відразу), а потім розподіляє цей сигнал одночасно здебільшого мозку. Кожен з процесорів - це ділянка мозку, здатний функціонувати самостійно (поза свідомістю). Свідомість є результат об'єднання деяких з конкуруючих процесорів в єдину систему обробки інформації. В теорії Баарс мозок розглядається як що складається з безлічі різних паралельно працюючих процесорів над символічними репрезентаціями, які надходять їм на вхід. Гнучкість модулів полягає в їх здатності комбінуватися і утворювати нові процесори, які можуть вирішувати нові завдання, а також розпадатися на менші складові процесори. Баарс розглядає мозок як велику групу розподілених часткових процесорів, високо спеціалізованих систем, що функціонують більшу частину часу на несвідомому рівні. У всякому разі, деякі з цих часткових процесів можуть бути представлені на свідомому рівні, коли вони організовуються і утворюють глобальні процеси. Глобальні процеси надають свідомості інформацію та утворюються в ході боротьби і кооперації часткових процесорів. У початковій версії теорії Баарс передбачалося, що освіта глобального робочого простору пов'язане з діяльністю неспецифічних ядер

таламуса і ретикулярної формації. В даний час велика роль в цьому процесі відводиться довгим кортико-кортикальним зв'язків, особливо зв'язків префронтальної кори з асоціативною тім'яною корою і з поясний звивиною.

Сучасні нейрофізіологічні теорії свідомості

В основі цих теорій лежать уявлення, згідно з якими кожен стимул і кожне внутрішнє переживання пов'язані з узгодженою активацією деякої розподіленої групи нейронів (ймовірно, це мільйони нейронів, але далеко не весь мозок), причому в кожену групу одночасно входять нейрони з різних віддалених один від одного областей мозку. Кожному стимулу, кожному враженню, кожному внутрішньому стану свідомості відповідає деякий унікальне об'єднання нейронів. Кожен окремий нейрон може в різний час входити в різні об'єднання. Час життя кожного такого об'єднання - не більше декілька десятих доль секунди, і вони швидко змінюють один одного. Відповідно до більшості сучасних теорій, об'єднання нейронів в групу може відбуватися за рахунок синхронізації їх розряду на частоті гамма-ритму (в області 40 Гц у людини). Примітка: мається на увазі приблизно той же самий механізм синхронізації, який, імовірно, забезпечує «зв'язування». Взаємодія нейронів в ансамблі можливо лише при достатньому рівні збудження в них, яке підтримується медіаторами системи неспання. При відсутності цих медіаторів (наприклад, під час сну) або при гальмуванні активності нейронів (наприклад, під час наркозу) нейрони вже не можуть ефективно взаємодіяти, в результаті чого об'єднання стають менше або не утворюються зовсім. Свідомість при цьому зникає.

Петренко Анастасія,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЩО ТАКЕ ВНУТРІШНЄ «Я»?

На мою думку, це одне з тих питань, що повертається в голову кожного далеко не один раз. Ми постійно думаємо про те, що ж саме робить нас людьми – високоінтелектуальними живими організмами з абстрактним і точним мисленням, а ще частіше - про те, чи можемо ми вважати себе унікальною особистістю і де знаходиться та «деталь», що вирізняє нас із мільярдів інших, таких же як і ми.

Внутрішнє «я» - поняття, яке нікому і ніколи не вдасться точно схарактеризувати. Це те, що визначає кожен для себе сам, виходячи з багатьох факторів: релігія, світогляд, самовизначення себе у цьому світі чи ментальне

здоров'я. Дехто говорить про існування душі як чогось матеріального і невивченого в нашому тілі, дехто – як духовного прояву, а інша частина людей взагалі її заперечує в силу своїх реалістичних і дещо радикальних поглядів, схилиючись до наукових трактувань цієї проблеми. Але все це говорить про одне: кожен сам обирає як визначити себе як особистість, або частинку великого необширного світу.

Особисто для мене, внутрішнє «я» є в кожній людині і воно є певним продуктом нашого інтелекту, благополуччя, високої соціальної організації і довгої еволюції. Ми живемо у світі демократії і обширних свобод, у ХХІ столітті, коли звичайна людина має унікальні бачення і стиль життя і її впевнено можна назвати особистістю. Прояви неповторності можна побачити в кожному, виходячи буквально з усього: зачіски, одягу, улюблених фільмів і музики, стилю мовлення, релігії, характеру, світоглядів, або, навіть, елементарної звички стукати пальцями об стіл. Кожна найдрібніша деталь нашої поведінки складає цілісну картину нашого образу.

Тому, від себе, я можу впевнено сказати, що внутрішнє «я» - абсолютна проекція наших дій, вподобань, здоров'я, особливостей організму і характеру. Словосполучення «внутрішнє я» узагальнює усе, що людина може назвати про себе. І лише ми самі обираємо ким це «я» може нас ідентифікувати: особистістю, компонентом великого соціуму, духовним створінням чи звичайним тваринним організмом. А також, обираємо чи може «я» бути матеріальним або духовним і де саме його місцерозташування.

Кожен може мати свої переконання, але «внутрішнє я» завжди буде говорити за нього і показувати його зі справжнього боку.

Петренко Анастасія,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ ЛЮДИНИ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ

*"Самые абстрактные понятия представляют собой сложную иерархию
понятийных определений, корни которых уходят в чувственность"*
Сагатовский

Двадцять сторіччя накреслило новий етап цивілізації. Світ побачив прорив неймовірної сили в усіх можливих аспектах людського життя, а зокрема – поява перших комп'ютерів та Інтернету. На даний момент, використання такої

техніки давно вийшло за межі крупних інформаційно-наукових компаніях, кожен з нас має комп'ютер чи телефон.

В сьогоднішній ж йде мова про нову революцію – штучний інтелект та наділення ним побутових речей від пылососу до зубної щітки. Тим паче, Азія вже давно розробляє операційну систему для будинків, а молодь може зависати у віртуальній реальності за допомогою окулярів та трекерів.

Проте, разом з нашими вірними помічниками прийшла не одна проблема. Хто ми є без постійного доступу в Інтернет? Чи потерпає зараз змін наша особистість? Чи корисно дітям надавати доступ до всесвітньої та наворочених гаджетів? І в кінці кінців, штучний інтелект – наше спасіння чи загибель? Тема діалогу людини та комп'ютерних систем є найбільш суперечливою, важливою та турбуючою кожного, а мої риторичні питання насправді прозвучали з тисячі вуст і мають реальний привід для турбувань.

Візьмемо в порівняння молодь сьогоднішньої та молодь, що проживала рівно вік тому назад. Відкинемо архітектуру, смаки в одязі, музиці та зовнішні прикмети, і залишимо одне – спосіб життя. Питання віднайти необхідну книгу, передати елементарне питання товаришу та знайти дорогу до нового місця проблеми було тоді реальною проблемою. Тогочасна людина, напевне, була шукачем по натурі і не вагалася пройти низку місць заради необхідного. Студенти чіплялися за кожен сторінку жаданої книги, а пані чекали на лист від військового коханого місяці. Невже ми деградували? Маючи перед собою розумні системи по пошуку інформації – ми знецінили вартість авторських наукових робіт та літератури, адже її можна «піратити» і не читати, ми не вміємо читати мапи – достатньо відкрити розумний навігатор з приємним жіночим голосом, а вийти на вулицю без смартфона – справжня біда. Ким ми будемо без телефону в кишені, як зателефонувати мамі чи приїхати на зустріч в сусідній район міста, як знайти маршрутку?

Але ні – це не деградація. На мою думку, це певного роду міні-еволюція, наш інтелект буквально перебуває в симбіозі з комп'ютерним, тому ми відкидаємо застарілі, неактуальні навички для спрощення свого життя і готовності поглинати більш актуальні знання. І тепер переходимо до наступної дилеми – наскільки ми постраждаємо чи удосконалимось разом з технологіями? Я вважаю, що тут є тонка грань. Якщо людина відкидає усе реальне: сім'ю, соціум, роботу чи навчання, прогулянки заради монітору – це біда. Перебуваючи в депресіях чи неможливості інтегруватися в суспільство, молодь та дорослі можуть зариватися в мережу. Замість скверу – заставка робочого столу, замість активних розваг – онлайн-гра, замість спілкування – ігри з розумним інтелектом чи чатами. І оце вже справді деградація – в утопічній імітації свого мікросоціуму можна втратити навички спілкування, орієнтації в просторі, адаптації та здоровий глузд. Людина просто поринає у світ, де все навколо сяє найяскравішими фарбами та не потребує віддачі, як у звичайному світі.

Проблема залежності від комп'ютера – сучасна, страшна хвороба наряду із алкоголізмом чи наркоманією. Тому, наша задача полягає в тому, щоб бути уважним до своїх дітей, товаришів, батьків чи колег.

Задача ж батьків має заключатися не в суворому обмеженні будь-якої техніки, адже заборона дуже «солодка» для маленької дитини. А в тому, щоб грамотно та поступово познайомити дитину з аспектами сучасного життя, але й демонструвати реальність – як найкращу альтернативу постійним розвагам в моніторах.

Інтернет – дуже корисна, але й небезпечна мережа. Ще однією проблемою в мережі є всюдозволеність. Вона дарує нам можливість обрати будь-яке ЗМІ, гру, фільм, музику та знайти знайомих з іншого куточку світу, але в той же час розв’язує руки. Наразі є дуже актуальним таке явище як «Інтернет-булінг», тобто знущання – особливо, від такої форми образ потерпають підлітки Азії чи просто дещо популярні, в соціальних мережах, особистості. Відкритість Інтернету дає можливість впустити в нього ту інформацію, яка буде неприємна та небезпечна іншим, притому, все, що потрапляє в мережу – видалити неможливо. Закодовані, закриті від зівак, сайти можуть містити контент з пропагандою насилля, фашизму, терактів чи інших форм аморальної поведінки. Паралельно з обширною бібліотекою знань та інтересів існують портали з найжахливішим.

Підбиваючи підсумки, вирішення проблеми діалогу людини з комп’ютерною мережею полягає, в першу чергу, з запровадженням освіти поводження з технікою та в Інтернеті. Зокрема – програми проти булінгу, навчання молоді безпечному пошуку інформації, прищеплювати повагу до авторських робіт, а також фінансування професійної допомоги людям, що постраждали від залежності чи знущань. Зараз ми знаходимося на половині шляху до грамотної інтеграції штучного розуму в життя, тому не можна зволікати і треба надавати правильний вектор розвитку сьогодні

Мікушина Дарія Антонівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ ЛЮДИНИ І КОМП’ЮТЕРНИХ СИСТЕМ

Сучасні інформаційні технології давно перестали бути атрибутом лише науково-технічної сфери – вони вже складова побутової культури суспільства. Різке збільшення кількості користувачів персональних комп’ютерів, зокрема тих, хто приєднався до Інтернету, поширення різноманітних комп’ютерних програм – все це призвело до появи нової проблеми: психофізіологічного та соціально-психологічного впливу нових інформаційних технологій на особистість людини-оператора і його здоров’я.

Показово, що 1996 року в американській класифікації психічних розладів (DSM) з'явився новий розділ – „кібернетичні розлади”, а деякі фахівці почали говорити про синдром Інтернет-залежності. В цілому, якщо раніше проблема „комп'ютер – людина” розглядалась переважно в межах інженерної психології, то нині її вивчають і спеціалісти з загальної, медичної, соціальної, вікової та педагогічної психології тощо.

Одним з найактуальніших аспектів проблеми є взаємозв'язок комп'ютерних програм (особливо ігрових) з рівнем агресивності та агресивною поведінкою користувачів ЕОМ. Ця проблема викликана тим, що частина комп'ютерних програм містить прихований або явно агресивний сюжет. З іншого боку, результати емпіричних досліджень свідчать, що у багатьох піддослідних, які грали у віртуальні війни, спостерігалось підвищення фізіологічного збудження та агресивності думок.

Все це підтверджує наукову і практичну актуальність досліджень різних аспектів проблеми „людина – комп'ютер”, одним з яких є ставлення різних вікових та соціальних груп до комп'ютерних технологій. Актуальність можна пояснити й тим, що саме ставлення (атитюди) до нових інформаційних технологій багато в чому дозволяють прогнозувати наслідки їх впливу. На нашу думку, одним з основних завдань у цьому аспекті є вивчення відповідних атитюдів серед студентської молоді, адже саме це покоління в майбутньому визначатиме місце і роль комп'ютерних технологій у нашому суспільстві.

Яременко Володимир Олегович,
студент факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:

Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ІДЕАЛЬНОГО В ФІЛОСОФІЇ

Категорія ідеального позначає специфічне для людини відображення об'єкта і дії у вигляді суб'єктивного образу (понять, суджень, умовиводів). Ідеальне охоплює всі структурні елементи суб'єктивної реальності. Це будь-яке значення, що існує у формі суб'єктивності, але пов'язане з матеріально мозковими нейродинамічними процесами.

Більшість визначень, поняття ідеального фіксує специфічний характер, спосіб існування свідомості. І це головне.

Ідеальне за своєю суттю характеризується конструктивністю, здатністю втілюватися у дійсність шляхом об'єктивації, упредметнення у формах культури. З різноманітного відбирається той тип чуттєвих і понятійних образів,

які найбільше співвідносяться з майбутнім результатом її діяльності, з тим, що має бути досягнуте і здійснене людиною. Йдеться про такі психічні образи котрі несуть у собі ідеї, задуми, знання, реалізація яких відповідає людським потребам. На думку Евальда Ільєнкова, людина набуває ідеального виключно в ході прилучення до історично розвинутих форм суспільної життєдіяльності разом із соціальним планом свого існування, культурою. Ось чому „Ідеальність” є аспектом культури її виміром, властивістю. Зміст свідомості людини стає надбанням інших людей лише тоді, коли він виражений назовні за допомогою мови. Мова – це система знаків, використовуючи яку люди пізнають, спілкуються, а також зберігають і передають інформацію. Виділяють природну систему знаків (звук, жест, міміка тощо) і спеціально створену людьми штучну систему знаків (мова музики, живопису, математики тощо). Однією з обов’язкових умов виникнення індивідуальної свідомості є включення людини у світ мови. Причому, чим багатше зміст свідомості, тим більше людині потрібно мовних знаків для його виразу. Стверджуючи свою мову, кожна нація зберігає одну з найважливіших засад власної культурної індивідуальності

Фундаментальне значення категорії ідеального визначається основним питанням філософії. Його зміст виражається протиставленням і співвідношенням категорій матерії і свідомості, матеріального та ідеального, буття і мислення. Категорія ідеального є непридатним компонентом постановки та вирішення основного питання філософії. Формулювання основного питання філософії має різні термінологічні вирази, але суть його в тому, що первинне і, що вдруге: матерія чи свідомість, мислення чи буття, дух чи природа, матеріальне чи ідеальне.

У різних філософських напрямках (вченнях, концепціях) дається далеко не однакове значення термінів.

Емпіричними пізнається наочні уявлення, які відносяться за посередництвом відчуття до предмета.

Згідно з принципом матеріалістичного монізму світ являє собою нескінченний ряд матеріальних взаємодій, з яких і народжуються різноманітні речі, властивості і відносини. Але з огляду протилежності людського духу матерії неминує виникає проблема ідеального – таким чином в єдиному процесі взаємодії народжується ця протилежність.

За словами Ф. Енгельса, «раз визнавши існування душі», філософи «повинні були замислюватися про ставлення цієї душі до зовнішнього світу», а значить вирішувати основне питання філософії, що неминує знову повертало їх до проблеми ідеального.

Доманицька Аліна Олександрівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІСТИНА І ПІЗНАННЯ

Що таке істина? - Вічне питання філософії. Відповідь на нього має на увазі з'ясування того, в якій формі істина існує і як можна її досягти. Шлях досягнення істини - пізнання, яке людина здійснює за допомогою своїх пізнавальних здібностей. Пошук відповіді на питання про форми існування істини привів до створення цілого ряду філософських концепцій. Найперший філософська відповідь на питання "Що таке істина?" дали ще античні філософи, для них істина була особливого роду буттям

Квінтесенцією античного розуміння стало вчення Платона про істину. Філософ розумів істину як одну з ідей, які існують незалежно від людини в особливому царстві думки.

В середні віки склалося схоже, по суті, уявлення про істину як про особливе буття - істина є Бог, вона незаперечна, абсолютна і вічна, а людина лише прагне до істини, причому не стільки за допомогою знання, скільки за допомогою віри.

Поданням про істину як про особливе буття протистоїть розуміння істини як властивості знання. При такому підході істина визначається як характеристика знання, яка не може існувати без знання, а значить, і без людини, який цим знанням володіє. Саме це розуміння істини отримало найширше розповсюдження в філософії.

Загально визнаною в філософії є класична концепція істини, в якій істина розуміється як відповідність знань дійсності. Класичного розуміння дотримуються як ідеалісти, так і матеріалісти, проте філософи різних напрямків по-різному розуміють, що таке дійсність і що означає відповідність їй. У матеріалізмі під дійсністю розуміється матерія і природа, в ідеалізмі дійсність - це свідомість, дух. Іншими словами, класична концепція істини в трактуванні матеріалістів і ідеалістів не одне і те ж. Класичного розуміння істини дотримувалися такі різні філософи, як Арістотель, Джон Локк, просвітителі, діалектичні матеріалісти, Бенедикт Спіноза, Рене Декарт, Георг Гегель і ін.

У класичній концепції істини приписується ряд характеристик. Об'єктивність істини означає, що за змістом істинне знання не залежить від того, хто пізнає суб'єкта.

Якщо за змістом істина об'єктивна, то за формою вона завжди суб'єктивна. Суб'єктивність істини полягає в тому, що істинне знання виражається в суб'єктивній, індивідуальній формі, яка залежить від людини. Суб'єктивність

істини пов'язана з розумінням її як властивості знання, а не самого буття, що існує поза людиною.

Абсолютність істини означає, що в істинному знанні існують фрагменти, які зберігаються з розвитком науки і філософії, це повне знання про якоїсь частини реальності. Абсолютність істини, крім того, розуміється як ідеал знання, до якого рухається людство. Іншими словами, абсолютна істина існує як нормативний, регулятивний принцип пізнання, але не як реальний зміст знання.

У реальному пізнанні істина існує у відносній формі. Відносність істини означає її неповноту, незавершеність, умовність. В істині є такі компоненти, які в процесі розвитку знання усуваються або обмежуються певною сферою свого застосування.

Єдність відносності і абсолютності, об'єктивності та суб'єктивності в знанні визначає ще одну властивість істини - динамічність істини. Істина динамічна, оскільки абсолютна в ній існує через відносне, а об'єктивне через суб'єктивне. Звідси випливає наступна властивість - процесуальність істини. Воно означає, що істина існує в русі, вона розвивається, це не остаточний результат пізнання, а саме пізнання, рух пізнання до все більш повного і досконалого знання.

Конкретність істини означає, що не існує незмінною для всіх ситуацій істини, істинне знання спроецировано на ті обставини, в яких воно отримано, на умови місця і часу. Конкретність істини пов'язана з її відносністю і історичністю.

Крім класичної концепції істини, існує і ряд інших. Конвенціональна концепція істини, що одержала широке поширення в сучасній філософії, трактує істину як угоду між вченими. Прагматична концепція істини стверджує, що істина - це корисність знання, істинним визнається таке знання, яке веде до успіху. когерентна концепція істини розуміє істину як узгодженість знання на різних рівнях: всередині наукової теорії, між різними теоріями в рамках однієї наукової дисципліни, між різними дисциплінами, між наукою в цілому і іншими елементами духовної культури, і перш за все філософією. Справжнім в когерентної концепції визнається таке знання, яке вписується в уже існуючу систему загальноприйнятого знання і не суперечить йому.

Некласичні концепції істини набули широкого поширення в сучасній філософії, яка зіткнулася з проблемами, пов'язаними з класичними уявленнями про розум, науці і людині. У некласичних концепцій свій об'єктивний фундамент, а самі ці концепції вказують на такі властивості істини, про які замовчує класична теорія. Це властивості простоти, краси, несуперечності, прагматичності, системності, евристичності знання.

Критерієм розрізнення істинного і неістинного знання є практика - предметно-чуттєва діяльність людини з перетворення матеріальних систем. Практика розглядається в теорії пізнання в якості ведучого критерію істини. Якщо знання істинно, то заснована на ньому практика буде успішною. Навпаки, якщо практична діяльність невдала, то що лежить в її основі знання з великою

ймовірністю є хибним. Практика має двоїсту природу. З одного боку, в ній є об'єктивний компонент - це предметна діяльність за законами об'єктивного світу. З іншого боку, в практиці завжди виражаються досягнення людини, вона заснована на знанні, яке за допомогою дій людини втілюється в матеріальні предмети і об'єкти. Практика, таким чином, з одного боку, суб'єктивна, а з іншого - об'єктивна.

Критерій практики, однак, не завжди можна використовувати, оскільки існують такі знання, які безпосередньо не перекладається в матеріально-чуттєвий план. Наприклад, неможливо знайти такий тип практики, який дозволив би перевірити теоретичні ідеї вищої математики або квантової фізики, висновки сучасної астрономії і космології, судження про минуле в історії або філософське знання. Для підтвердження або спростування такого роду знання використовуються інші критерії істини: логічна несуперечливість, когерентність (системність), евристичність, краса, простота. Ці критерії описуються в неklasичних концепціях істини.

Критерій несуперечності передбачає, що істинне знання має виражатися в логічно несуперечливих формах. Логічне протиріччя свідчить або про омані, або про брехню.

Когерентність (системність) передбачає, що нове знання повинно бути добре узгоджено з тими результатами, які вже визнані дійсними. Таким фундаментальним знанням, з яким узгоджуються нові результати і висновки, виступають філософські принципи причинності, єдності світу, збереження енергії, самоорганізації світу і т.п. Критерій когерентності дозволяє вибрати між двома рівнозначними, логічно повинні суперечити одна одній теоріями, які неможливо перевірити на практиці. З двох теорій істинної визнається та, яка більше сумісна з фундаментальним знанням.

Критерій евристичності вступає в силу, коли перераховані вище способи відмежування істинного знання від неістинного не дозволяють прийняти рішення. Евристичність характеризує потенцію знання до зростання. З двох теорій більш евристичної, а отже, істинної, визнається та, яка допомагає передбачати нові факти, забезпечує приріст знання, а не просто систематизує і пояснює вже відоме.

Як додатковий критерій істини може також використовуватися корисність. Знання, яке веде до успіху, слід розглядати як істинне незалежно від його змісту.

Суть критерію простоти полягає в тому, що з двох теорій перевагу слід віддати простішій, тієї, що пояснює дійсність, спираючись на меншу кількість передумов і припущень. В оцінці критерію простоти пет єдності, одні філософи вважають його реальним, дієвим способом відбору знань, інші називають його теоретичної химерою і вимагають виключити з науки. Але не тільки сучасна філософія звернула увагу на критерій простоти. В Античності Аристотель сформулював вимога мінімізації припущень при поясненні. В середні віки Вільям Оккам сформулював свою думку, так звану "бриту Оккама": чи не множ суті без необхідності, яке також потребувало простоти знання. У Новий час ту ж ідею висловив Готфрід Лейбніц. Позицію сучасних філософів можна

проілюструвати словами представника аналітичної філософії Уілларда Куайна: "... розумно шукати найпростіше рішення. Але це передбачуване властивість простоти набагато легше відчутти, ніж описати ... діючі норми простоти, як би їх не було важко сформулювати, грають все більш важливу роль".

Ще більш суб'єктивний критерій істини – краса - висловлює особистісну задоволеність вченого або філософа результатами пізнання. Англійський фізик Поль Дірак стверджував, що красива, внутрішньо узгоджена теорія не може бути неправильною. Суть принципу краси полягає в тому, що хороша теорія відрізняється особливою естетичною гармонією, елегантністю, ясністю і стрункістю. Як вважає Томас Кун, "значення естетичних оцінок може іноді опинитися вирішальним. Хоча ці оцінки привертають до нової теорії тільки небагатьох учених, буває так, що це саме ті вчені, від яких залежить її остаточний тріумф". Незважаючи на невизначеність, критерій краси застосовується і в науці, і в філософії.

Необхідно відзначити, що жоден з критеріїв істини не є абсолютним, жоден з них неможливо застосувати без від інших, і тільки в комплексі всі критерії дозволяють з більшою точністю відмежувати істинне знання від неістинного.

Гіренко Владислав Миколайович,
студент факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ПРИРОДНИЧІ ТА СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ СВІДОМОСТІ

Феномен свідомості безпосередньо пов'язаний з такою властивістю матерії як відображення. Але свідомість виступає соціальною формою відображення. Тому свідомість є ключовим поняттям філософії, соціології та психології і визначає людську спроможність ідеального відтворення реальності, а також механізми та форми такого відтворення. має Тому видатний філософ Нового часу Б. Спіноза визначав свідомість як атрибут субстанції, тобто як необхідну, суттєву та невід'ємну властивість матерії. Отже, у своєму розвитку матеріальний світ закономірно досягає такої форми самовідображення, якою є свідомість. Свідомість ніколи не може бути чимось іншим, як усвідомленим буттям, а буття людей є реальний процес їхнього життя. В цьому розумінні не свідомість визначає буття, а буття визначає свідомість. Наші відчуття, наша свідомість є лише образом зовнішнього світу, а відображення не може існувати без відображуваного, але відображуване існує незалежно від того, що

відображає. Що являє собою відображення? Як всезагальна властивість матеріальних об'єктів, відображення є зміною, реакцією, зліпком будь якого предмету, або явища, які взаємодіють з іншими предметами чи явищами.

Оскільки свідомість є суто суспільним явищем, то вона народжується виключно у суспільній формі матеріального руху. А суспільною формою матеріального руху є предметно-практична, матеріально-виробнича діяльність суспільства у цілому і людини як компонента продуктивних сил. Перехід одних речей в інші на рівні суспільної форми матеріального розвитку – практику – здійснюється:

- а) свідомо – через усвідомлену людиною мету своєї діяльності;
- б) опосередковано – через сукупність суспільних відносин.

Основною рисою, що відрізняє практику людини від діяльності тварини є те, що людина підкорює світ, підпорядковує його собі залежно від власних потреб. Таким чином, людина спроможна оволодіти безкінечною кількістю форм діяльності. Тварина від природи запрограмована на один єдиний вид діяльності й ніколи в принципі не може оволодіти іншим. В цьому розумінні людина підкорює собі навколишній світ, тварина пристосовується до навколишнього світу. Людина може жити в будь-яких обставинах, а тварина може жити лише в умовах, на які вона запрограмована біологічно, адже вона не спроможна усвідомити і підкоряти невідповідні її природним потребам обставини. Саме тому, на відміну від тварин, людина є істотою універсальною. Людина усвідомлювати свої потреби, а тварина діє інстинктивно. Спосіб існування тварини залежить від діяльності її природних рефлексів та рефлекторного реагування на навколишнє середовище. Таким чином, тварина запрограмована на один вид діяльності і, тим самим, не є і не може стати універсальною. Отже, як доводить вітчизняний філософ Б. О. Парахонський, не зважаючи на елементарні прояви у неї “протоісторичного індуктивного адаптування до реальності”, тварина не може стати свідомою істотою.

“Ключовим пунктом” у виведенні людиною себе “з тваринного царства” та становлення неї свідомою істотою є те, що, на відміну від тварин, діяльність яких направлена безпосередньо на здобування і вживання їжі, людина створює знаряддя праці, яке використовується опосередковано – як засіб виробництва їжі і умов існування. Отже, тварина пристосовується під природу, а людина переробляє природу відповідно до своїх потреб. Саме у цьому опосередкованому (абстрактному у тому розумінні, що знаряддя праці не споживається фізіологічно) акті виробництва і виникає така ідеальна абстракція як свідомість.

Таким чином, розуміння суспільної предметно-практичної, виробничої практики людини у тому, що вона стає розумною істотою тоді, коли виробляє щось, що до неї у природі не існувало. Це “щось” є знаряддя праці, яке виробляється з природних засобів, але має виключне виробниче значення. Не випадково людина виникає історично не на півночі, де могли вижити виключно ті види тварин, які були пристосовані до жорстких природних умов, і не на півдні, де було досить їжі, щоб тваринам не бути вимушеними виробляти щось додаткове, а саме в ареалі середньої полоси земної кулі де умов для існування

одночасно було і достатньо, і недостатньо. Отже, в знаряддях праці суспільна діяльність отримує своєрідну форму накопиченого досвіду людського колективу, який стає за часом естафетою суспільного розвитку взагалі в формі продуктивних сил. Оскільки ж суспільна практика носить свідомий характер, то свідомість виступає ідеальним знаряддям праці, адже практика людини не може здійснюватися поза усвідомленням своєї мети.

Наведемо істотні риси предметно-практичної діяльності, які зумовлюють виникнення і розвиток свідомості. У первісному значенні праці предметно-практична діяльність має такі риси:

1. Праця характеризується перш за все ідеальним усвідомленням митця власної подальшої реалізації;

2. Праця починається із ідеальним відображенням та уявленням результату своєї реалізації;

3. Праця має і матеріальну форму за своїм здійснюванням як у виробничій сфері, так і в теоретичній;

4. Праця є процес, який відбувається між людиною та природою, в якому людина своєю діяльністю опосередковує, регулює та контролює “обмін речовин” між суспільством та природою.

Існує індивідуальна і суспільна свідомість. Разом з тим, ці її форми не є абсолютно ізольованими одна від одної – не існує індивідуальної свідомості без суспільної, як і навпаки. Але невірно тлумачити суспільну свідомість як певну суму “індивідуальних свідомостей”. Так і індивідуальну свідомість не можна розуміти як відособлений “екстракт” суспільної свідомості – вони є тотожністю протилежностей, що взаємообумовлюють і взаємозбагачують одна одну.

Свідомість не тільки відображає буття, але виступає умовою його активного відтворення. В реальному процесі життя свідомість і буття постійно взаємопереходять одне в інше – свідомість стає засадою життєдіяльності людини і суспільства. Тому, відмінністю свідомості від інших (які властиві всім попереднім формам матеріального руху) форм відображення полягає в тім, що вона виступає умовою свідомої діяльності людини у реалізації її потреб.

Бадзюх Валерія Романівна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ВІДОБРАЖЕННЯ ТА ІНФОРМАЦІЯ

Відображення – це є здатність певних матеріальних явищ або предметів, систем у процесі взаємодії відтворювати особливості інших явищ, предметів та

систем. Тобто це процес та результат дії однієї системи на іншу. Кожному рівню існування матерії є притаманними різні форми відображення. Кожна з цих форм проявляється різним ступенем організації і розвитку матерії. Вважають, що відображальні процеси з часом удосконалюються та певним чином ускладнюються з розвитком матерії. З цього ми можемо виділити декілька рівнів розвитку властивості відображення.

Тут кожний рівень є складнішим за попередній. До цих основних типів відносять: неорганічне відображення або добіологічне, воно певним чином пов'язане з фізичними, хімічними та механічними змінами тіл, тобто вони змінюються за певних умов; органічне відображення або біологічне має місце в живій природі і має зв'язок з такими явищами як подразливість, чутливість і психіка. Наприклад, соняшник повертається до сонця, чи такі тварини як собаки, коти, ведмеді зі свого природнього середовища переміщуються в середовище людей певним чином приручаються та пристосовуються до нових умов і так відображають їх; соціальне відображення притаманне саме людині, що безпосередньо зв'язане зі свідомістю, що носить ідеальний характер.

Саме так людина пізнає навколишнє середовище і отримує дуже цінні знання. Ці відображення мають декілька спільних особливостей. Будь-який тип є результатом впливу одного об'єкта на інший; об'єкт, який був під дією залишається слід, що відтворює особливості структури діючого об'єкта; цей слід впливає на подальше функціонування та розвиток цього об'єкта. З цього випливає, що відображення становить процес, результатом якого є інформаційне відтворення властивостей об'єктів які взаємодіють між собою. Інформація є об'єктивною стороною процесу відображення як властивості всієї матерії. Саме тому що вона всезагальна, то будь-яка взаємодія включає в себе інформаційний процес, що залишає про себе пам'ять.

Ничипорук Софія Миколаївна,
студентка факультету ветеринарної
медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЩО ТАКЕ ФІЛОСОФІЯ?

Досить важко дати конкретну відповідь на це запитання. Це не біологія, де можна легко оборонитися від нападів визначенням «наука про життя», не точна і продумана до тонкощів математика з аксіомами, теоремами та задачами, не хімія та навіть не класична література, до якої ми так звикли в школі. Що ж таке філософія?

Одні називають її «матір'ю всіх наук», інші вперто намагаються ототожнити її з іншими царинами, шукаючи зв'язки та вибудовуючи схеми. Я вважаю, що філософія - це, по суті, те, що пов'язане із аспектами людського мислення, глибиною наших розумових, а можливо, моральних можливостей. Як на мене, досягнути філософію - це наче піднятися на вищий щабель особистісного та духовного розвитку. І зрозуміти всю велич цієї царини може не лише професор з десятками праць чи аскет, який присвятив свій час глибоким роздумам, а звичайна освічена людина, яка прагне вдосконалюватися та шукати відповіді на складні запитання. Саме філософія допоможе зрозуміти глибокий зв'язок між людиною та природою, адже біологія із сухими визначеннями не окреслить повноту та сенс довгої взаємодії *homo sapiens* зі світом.

Я вважаю, що ця дисципліна окреслює подальший вектор діяльності будь-якої освіченої людини, допомагає знайти відповіді на складні питання, типу «Хто я? Чому я тут? Для чого я це роблю?», може допомогти зрозуміти сенс нашого існування та мети, з якою ми народжені на цей світ. Як на мене, філософія може підняти деякі завіси нашої свідомості та духовні бар'єри, які вперто оминаємо; допомогти розставити все на свої логічні місця та, можливо, знайти себе, своє те тендітне внутрішнє «Я», а також справжнє покликання. Хоча все залежить від самої людини та її бажання роззирнутися навколо та почати шукати відповіді на ті мовчазні питання (даруйте за оксиморон), які бентежать її єство. Це дуже важливо, і саме це, на моє переконання, є філософією, хоча...

Манько Христина Володимирівна,
студентка економічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

М.К. МАМАРДАШВІЛІ. ЯК Я РОЗУМІЮ ФІЛОСОФІЮ

Розпочати мені б хотілося з моїх вражень після прочитання даного матеріалу. Наскільки я розумію, він був записаний просто під час звичайної бесіди і це дійсно вражає, оскільки викласти подібну глибоку думку так мимохідь і настільки грамотно – неймовірний талант. Для того, щоб в мене виникло таке раптове бажання написати свої враження, потрібно захоплення, яке в мене виникне з першого речення. І воно виникло.

Тепер щодо того, як Мамардашвілі розуміє безпосередньо філософію. В деяких його твердженнях я повністю погоджуюсь з ним, але в деяких – ні. Можливо, сперечатися з подібною людиною не слід, оскільки він визнаний фахівець в своїй області, але кожен має право на свою власну думку, вірно?

Отож, він вважає, що викладання філософії в навчальних закладах немає ніякого відношення до природи самої філософії. Він порівнює становлення філософського знання із внутрішнім спалахом, який опосередковує собою інші дії - дії, в результаті яких з'являється картина, гарно зроблений стіл або виникає в мозку інженера конструкція функціональної машини. Подібні дії вимагають загостреного, немов лезо бритви, інтелекту та інтелектуальної мужності. У цей момент, вважає він, може виникнути деяка філософська пауза, пауза причетності до якогось первинного акту. І ось цю паузу передати неможливо якимось науковим вченням.

Тут з ним я повністю погоджуюсь і навіть хочу навести яскравий приклад - відомого філософа Рене Декарта. З самого дитинства він був досить хворобливим, що не завадило йому прийняти участь далеко не в одній війні. Взагалі, з самого дитинства, він виявляв не аби які здібності до науки і старанно навчався. Після навчання в колегії він отримав ступінь бакалавра в області права. А згодом вступив на військову службу, де й сталася подія, яка поклала початок його власної філософії, яка вразила і підкорила серця багатьох. Під час його перебування у військах сталося так, що йому з товаришами не пощастило перебувати в «глухомані» під час сильних морозів. Тоді всі вони думали про одне – те, як можна зігрітися. Декарт знайшов для себе вихід – зайшов в один з будинків, що були в розореному поселенні неподалік і сховався в печі, яка ще зберігала залишки тепла. І саме в тій темноту, де не зрозуміло, чи є ти насправді, чи ні, він і почав задаватися різними питаннями – «Чи існую взагалі я, чи це все якийсь морок?»». А потім відбувся сам спалах у вигляді його самої відомої фрази – «Я мислю, отже, я існую». В подібній ситуації у нього не виникло сумніву лише в одному – в тому, що він наразі сумнівається.

В цьому прикладі можна знайти підтвердження ще одній думці Мамардашвілі – його поняттям філософського осягнення світу. У нього воно поділяється на немов дві половини дороги. З одного боку, філософ повинен як би пройти півдороги вниз, до самого досвіду, в тому числі і до свого особистого досвіду, який Мамардашвілі назвав експериментом, а не просто загальним емпіричним досвідом. А з іншого боку, філософські поняття дозволяють продовжувати цей шлях пізнання, оскільки далі переживати без їхньої допомоги вже неможливо. Рене Декарт мав не тільки багатий життєвий досвід, але й немало теоретичних знань за своїми плечима, і в результаті їхньої взаємодії і виникло його бачення світу, його філософія. Тобто, як і наголошував Мамардашвілі, філософія - це оформлення і до межі розвиток станів за допомогою загальних понять, але на основі особистого досвіду.

Але є пункт, в якому я дещо не погоджуюсь Мамардашвілі. Це твердження про те, що студентам технічних спеціальностей філософію взагалі краще не викладати. Можливо, його, як справжнього знавця своєї справи, дещо коробить подібне поверхневе ознайомлення з таким феноменом. Так, філософія, яку нам викладають в університеті, розходиться з поняттям справжньої філософії, але, я вважаю, що з нею варто хоча б ознайомитись – з історією її розвитку, загальними положеннями тощо. Хоча б через призму аспекту загальної обізнаності та освіченості. Можливо, студент не зрозуміє

специфіки предмета, можливо, він ще не готовий сприймати його. Але ж якесь загальне поняття залишиться, я вважаю.

Взагалі питання "як це можливо?" і є метод і одночасно спосіб існування живої думки – говорив філософ. Можливо, в роки навчання у студента не виникне це запитання, але ж згодом це цілком можливо і на той момент у нього уже буде якась база.

Ще мені дуже сподобалось те, як Мамардашвілі позиціонує ту частину дороги до пізнання, яка пов'язана з емпіричним досвідом. Як він говорив, найчастіше наше переживання супроводжується відчуженим поглядом на світ: світ немов би виштовхує тебе в момент переживання з самого себе, відчужує, і ти раптом усвідомлюєш. Це і є осмислена, справжня можливість цього світу. Але саме в баченні цієї можливості ти скам'янів, застиг. У цьому стані тобі багато здатне відкритися. Але для того, щоб це відкриття відбулося, потрібно не тільки зупинитися, а опинитися під світлом або в горизонті питання: чому тебе це так вражає? Чому я наразі радий, чому я зараз роздратований? Застигнути монументом в радості чи стражданні. І у цьому стані - радості чи страждання - і прихований наш шанс щось зрозуміти. Це ті слова які, певне, запам'ятаються мені надовго. Можливо, це мій шанс почати розуміти себе, хоч трошки...

Загалом, мені погляди Мамардашвілі дуже сподобались, а ще надзвичайно надихнули. Вони змусили мене бажати роздумів, незважаючи на те, що я намагаюсь втікти від них, адже думки – те, що приводить мене до якогось крайнього стану розпачу та відчаю; те, що змушує мене сумніватися взагалі у всьому, що мене оточує, в собі самій.

Мікушина Дарія Антонівна
студентка факультету ветеринарної
медицини

Національного університету біоресурсів і
природокористування України,

Науковий керівник:

Горбатюк Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СПІВВІДНОШЕННЯ НАУКОВОГО ТА НЕНАУКОВОГО ЗНАННЯ

Коли розмежовують наукове, засноване на раціональності, і ненаукові знання, то важливо зрозуміти: ненаукові знання не є чієюсь вигадкою або фікцією. Воно проводиться в певних інтелектуальних співтовариствах, відповідно до інших (відмінними від раціоналістичних) нормами, стандартами, має власні джерела і засоби пізнання. Очевидно, що багато форм позанаукового знання старше знання, яке визнається в якості наукового, наприклад, астрологія старше астрономії, алхімія старше хімії. В історії культури різноманітні форми знання, що відрізняються від класичного наукового зразка і стандарту і

віднесені до "відомству" позанаукового знання, об'єднуються загальним поняттям - езотеризм.

Вже давно ненаукові знання не розглядають тільки як оману. І раз існують різноманітні форми ненаукового знання, отже, вони відповідають якійсь спочатку наявної в них потреби. Можна сказати, що висновок, який поділяється сучасно мислячими вченими, розуміючими всю обмеженість раціоналізму, зводиться до наступного. Не можна забороняти розвиток ненаукових форм знання, як не можна і культивувати суто і виключно псевдонауку, недоцільно також відмовляти в кредиті довіри визріли в їхніх надрах цікавим ідеям, хоч би якими сумнівними спочатку вони не здавалися. Навіть якщо несподівані аналогії, таємниці і історії виявляються всього лише "інофондом" ідей, в ньому дуже гостро потребує як інтелектуальна еліта, так і численна армія вчених.

Досить часто звучить заява, що традиційна наука, зробивши ставку на раціоналізм, завела людство в глухий кут, вихід з якого може підказати позанаукові знання. До позанауковим же дисциплін відносять ті, практика яких ґрунтується на ірраціональній діяльності - на міфах, релігійних і містичних обрядах і ритуалах. Інтерес представляє позиція сучасних філософів науки, і зокрема П. Фейєрабенда, який впевнений, що елементи нераціонального мають право на існування всередині самої науки.

Думка про те, що саме наукові знання мають більшу інформаційною ємністю, також заперечується прихильниками подібної точки зору. Наука може "знати менше" у порівнянні з різноманіттям позанаукового знання, так як все, що вона знає, має витримати жорстку перевірку на достовірність фактів, гіпотез і пояснень. Чи не витримує цю перевірку знання відкидається, і навіть потенційно істинна інформація може виявитися за межами науки.

Іноді позанаукові знання іменують себе як Йоґо Величність Інший спосіб істинного пізнання. І оскільки інтерес до різноманіття форм позанаукового знання в останні роки повсюдно і значно зріс, а престиж професії інженера і вченого значно знизити

Гуменюк Діана Олексіївна,
студентка 1 курсу,
спеціальність «Професійна освіта»
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

Г.С.СКОВОРОДА – УКРАЇНСЬКИЙ МАНДРІВНИЙ ФІЛОСОФ

Хто з українців хоча б один раз не чув про Г.С. Сковороду?. Я гадаю таких людей вкрай мало. Та чути і знати це різні речі. Щоб зрозуміти хто він є для

української культури важливо вивчати його спадщину і праці присвячені цій видатній людині.

Як відомо, Г. Сковороду називають українським Сократом, бо він, як і давньогрецький філософ, закликає до самопізнання разом з пізнанням навколишнього світу. Від незнання йде моральне зло, а фундаментальною здатністю людини є розум, мислення. Хоча жили ці два видатні філософи в різні епохи (Сократ – 470-399 рр. до н.е; Г. Сковорода – XVIII ст.) та їх об'єднує любов до мудрості, до істини.

Великою приємністю було зустріти новину щодо того, що розробляють міжрегіональний туристичний маршрут, який називається “Стежками мандрівного філософа”, що проляже Полтавською, Сумською та Харківською областями. Від селища міського типу Чорнухи, що на Полтавщині, до Сковородинівки Золочівського району Харківської області. Від місця народження до місця, де філософ знайшов собі вічний спочинок. У Чорнухах відтворено батьківську хату, поряд – Сад божественних пісень, паркова зона, що створена до ювілейної дати, адже у 2022 році виповниться 300 літ із дня народження Григорія Сковороди. У саду є лавка сутностей, на якій вибито відомий афоризм “Нерівна всім рівність”, це про парадокс нерівної рівності – Бог схожий на багатий фонтан, що наповнює різні посудини за їхньою вмістимістю.

Сковорода ніде не згадував де він народився, а тому є деякі розбіжності з цього питання у наукових дослідників. За однією із версій “садиба Сковороди” має стояти у селі Харсіки, яке примикає до Чорнух. Для науки, звісно, такі питання важливі, а для мільйонів людей варто спершу зрозуміти смисли творчої спадщини нашого земляка-мислителя. «Нові зустрічі з постаттю Сковороди необхідні. Ця постать буде безумовно що далі зростати та притягати до себе ще більше уваги. Прийшов час, коли Сковорода може стати й назверх, для чужинців, типовим представником українського духа» [2, с.208].

Єдина професія, де Сковорода працював у житті, була педагогічна. Педагогічні проблеми не були для Сковороди випадкові, – він прийшов до них не через обставини свого життя, а з деякого внутрішнього інтересу. [2, с.198].

Після відвідин Угорщини, Німеччини, Польщі, Італії й прослуховування курсу наук у Віденському, Краківському, Тарнівському університетах (на базі знань, які були отримані в Києво-Могилянській академії) Сковорода розпочав викладати поезію в Переяславському колегіумі, потім працював домашнім вчителем, а згодом у Харківському колегіумі викладав поетику, синтаксис, курс “благонравності” і грецьку мову. Після звільнення за вільнодумство Сковорода розпочав свою довгу мандрівку, в майже чверть віку, лівобережною Україною, в якій займався провітницько-педагогічною діяльністю для українських простих людей. Сковорода все життя вивчав Біблію, був віруючим, але з іронією ставився до церковнослужителів. Одна з важливих тем поезії Сковороди – тема порятунку людської душі від гріховних спокус. Сковорода-поет вказував на два важливі орієнтири: світлий розум, просвітлений Біблією і книгами, і чисту совість. В творі «Разговор называемый Алфавит или Букварь мира» Сковорода, посилаючись на Біблію і власний життєвий досвід, прагне розкрити важливість

самопізнання в пошуку людиною власного місця в житті, а отже й відповідно до її покликання – праці.

Підводячи підсумок цих коротких розмислів хочеться відзначити, що Сковорода був нетиповим мислителем, дійсно був філософом, котрий прикладом свого життя і змістом творів що залишив по собі переконливо засвідчив те, що в житті кожної людини є не так уже і багато речей за які варто хвилюватися. Це наша душа, в якій живе правда, добро, та свобода. В той же час, з ідей що висвітлені у творах зрозуміло, що людина передусім має прагнути бути чесною перед самою собою, прагнути розвиватися, вивчати себе та бути корисною своїм існування людям навколо неї. Мораллю його творчості можна вважати цінність людського життя яке людина має провести у гармонії з собою та оточуючим світом привносячи лад та мир у цей світ.

Література

1. Г. Сковорода. Сад Божественных песней. – Харків // Фоліо. – 2013.
2. Д. Чижевський. Філософія Г. С. Сковороди. – Харків // Прапор. – 2004.

Денека Тетяна Кирилівна,
студентка 2 курсу, спеціальність
«Харчові технології та інженерія»,
факультет харчових технологій та
управління якістю продукції АПК
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

ЛЮБОВ ЯК ФОРМА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Питання про природу, сутність любові, про її місце в житті людини завжди привертало до себе увагу, оскільки воно тісно пов'язане з проблемою сутності людини, її системи цінностей та сенсу життя.

Любов – це одна із найглибінніших філософських категорій. Народження цього почуття – ланка в ланцюзі тих величезних і соціальних переворотів, які відбулися в людині і суспільстві. В будь-який час проблема любові є надзвичайно актуальною. Для кожного віку існує певна любов. Для дітей – це любов до своїх батьків, рідних, до того що їх оточує, для підлітків - це перше кохання, для дорослих – це діти, сім'я, онуки. Це сильне почуття, сплеск емоцій в душі, що сповнюють все людство.

Кожна людина є особистістю, тому для неї розуміння поняття любові буде відмінним від сприйняття її іншими. Також в різні часи поняття любові мало свої особливості його трактування.

Але неможливо відкидати той факт, що сила любові, котру вже в давнину ототожнювали із загальною космічною силою, що є скрізь і всюди, спонукала людей творити в її ім'я шедеври в мистецтві, літературі, науці, політиці та в багатьох інших сферах суспільного життя.

Любов, як висока іпостась чуття є натхненником творчості та великих суспільних звершень як однієї людини, так і багатьох членів суспільства.

Любов – це фундаментальна потреба, цінність людини, від якої залежить її повноцінний розвиток, реалізація особистісного та творчого потенціалу, найбільш адекватна людині, особистості форма екзистенції. Завдяки їй кожен відчуває повноту, змістовність, гармонійність життя та причетність усьому сущому. Поза любов'ю неможлива ні адекватна самореалізація особистості, ні ефективна взаємодія з навколишнім середовищем [4, с. 75]. Любов – творче начало в усьому, до чого б не торкалося прекрасне крило цієї «вічної» таємниці людського буття. Людське існування потребує одухотворення любов'ю, бо без неї людина не може відбутися.

«Благодіяння любові не тільки в тому, що вона навіює нам віру в іншу людину, а й у тому, що ми знаходимо віру в себе», – вважав Ромен Ролан. Любов – це не тільки пізнання іншого, а й власне самопізнання, відкриття світу у всій його багатомірності, багатоманітності та багатобарвності [4, с. 87]. Традиційно в науковій літературі робиться акцент на тому, як переживає суб'єкт любові свій стан: потреба любити грає роль в його особистому самоствердженні, становленні.

Любов – це форма продуктивної діяльності. Вона передбачає прояв зацікавленості і турботи, пізнання, щирсердечний душевний відгук, вияв почуттів, насолоду і спрямована на емоційно значиму особистість. Вона збуджує, посилює відчуття повноти життя. Це процес самовідновлення і самозбагачення людини.

Любов, як особливо суперечлива область філософського самопізнання життя, є стимулом до творення життя – формування самого себе. Тільки в любові людина стає людиною у повному розумінні цього слова. Можливість любити і є існування, а існувати – значить постійно виходити за межі самого себе [5, с. 42].

Самореалізація є субстанційною потребою особистості, яка відображається у системі поглядів і дій, що її дотримується певна група людей, і яка служить індивідові схемою орієнтації та об'єктом поклоніння. Істинну самореалізацію індивіда Фромм пов'язує із практичним втіленням принципу буття і адекватної йому форми відносин між людьми – любов'ю. «Є лише одна пристрасть, яка задовольняє потребу людини в єднанні зі світом і, одночасно, в досягненні почуття цілісності та індивідуальності – любов» [2, с. 452].

Також Фромм зауважує: «Тільки люблячи, віддаючи себе іншому і проникаючи в нього, я знаходжу себе, я відкриваю себе, я відкриваю нас обох, я відкриваю людину» [1, с. 126]. Любити значить відкритися самому собі. У любові людина відкривається всім почуттям, думкам, враженням, пізнає нові межі своїх емоцій та переживань, стає більш щирою.

Сила почуттів, що їх переживають закохані, дає величезну амплітуду психічних станів. Поряд із відчуттям щастя, невимовної радості, кохання супроводжують страх і відчай. Це в сою чергу і є саме тим, що спонукає людину до самореалізації, самоствердження та саморозвитку. Справжня сила існує там, де існує любов. Давно підмічено, що й пізнає людина настільки, наскільки любить. «Немає істини, де немає любові» [3].

Таким чином, із впевненістю можна сказати, що любов є однією із найважливіших форм самореалізації та утвердження свого становища у цьому світі. Подвиги, витвори мистецтва, що увіковічнілися в історії всього людства та стали його надбанням, необдумані вчинки в ім'я любові, як доказ того, що це почуття стимулює до нових звершень та розкриває потенціал в кожному з нас.

Також, можна стверджувати, що любов – це величезна сила, вона може бути творчою, але може бути й руйнівною, призводити до морального падіння, замість піднесення. Безперечно, все залежить від моральної спроможності людини, міри її особистісного розвитку та можливості вийти за потреби із того чи іншого стану. Але значення любові полягає не тільки в творчому перегляді світовідчуття, посиленні морально-ціннісного виміру своєї життєдіяльності, а значною мірою істинна її заслуга саме в творенні. Тож, як на мене, це можна розцінювати як чергове переконання того, що любов служить вічним творчим началом більшості людських здобутків, адже вона спонукає до дій, до творення, що і вбачає в собі самореалізацію.

Література

1. Фромм, Э. Искусство любить// Фромм Э. Душа человека. – С. 172.
2. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для себя / Э. Фромм ; пер. с англ. Д. Н. Дудинский. — Мн. : Попурри, 1998. — 672 с
3. Етика: Навч. посібник / Т. Г. Аболіна, В. В. Єфіменко, О. М. Лінчук та ін. — К.: Либідь, 1992. — С. 252.
4. Кучера Т. М. Онтологічні та морально-екзистенційні виміри любові/Т. М. Кучера//Університетська кафедра.-2013.-№2.- С.74-89.
5. Омарбекова С. В. Любовь как экзистенциал человеческого бытия. Национальные приоритеты России. Социогуманитарные проблемы. 2009. №1. С. 41-46.

Кулачок Ангеліна Петрівна,
студентка 2 курсу, спеціальність
«Харчові технології та інженерія»,
факультет харчових технологій та
управління якістю продукції АПК
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

ВПЛИВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА ВІДЧУТТЯ ЩАСТЯ ОСОБИСТОСТІ

У наш час суспільство дуже часто замислюється про щастя і про фактори, які стають на перешкоді цьому почуттю. Одною з основних причин є відчуття невизначеності. Невизначеність зумовлена різними соціальними кризами в житті особистостей і виступає чинником порушення психологічного стану та занепокоєння. Тому актуальним є знаходження джерел такого чуття і дослідження впливу невизначеності на людське щастя.

Невизначеність – це ситуація, в якій особа володіє недосконалою інформацією. Вона виступає в якості характеристики сучасної реальності, роль якої в майбутньому буде тільки зростати. Саме тому потрібно вивчати особистісні характеристики, що сприяють подоланню ситуацій невизначеності та виходу з них [1]. Стан невизначеності може викликати як і негативні так і позитивні емоції. У першому випадку в людини буде виникати бажання дізнатися невідоме, у другому – особа може керуватися такими почуттями як боязнь або тривога. Коли люди знаходяться в ситуації невизначеності, все-таки частіше у них виникає страх чи жах. Останні відчуття погано впливають на психологічне здоров'я, а тому є одними з основних факторів, які зменшують усвідомлення щастя. Але якщо особистість є на даний момент зацікавленою, спричиненою почуттям невизначеності, то певна заінтригованість спонукатиме людину до дій, які в подальшому допоможуть їй почуватися щасливо. І це можна вважати позитивним аспектом щастя.

Щастя як найвище благо стало визнаватися лише в добу еллінізму. Якщо коротко описати поняття «щастя» - це задоволення від власного життя, а також період в який людина сприймає світ зовсім по-іншому. Його часто співвідносять з сенсом життя. Майже кожна особистість вбачає в цьому почутті кінцеву мету своїх зусиль [2]. Цей емоційний стан є формою ідеалу, і особистість свідомо уявляє, що для нього самого означає повна задоволеність і як її досягти. Невизначеність в свою чергу ставить людину в таку позицію, коли її мозок не може подати точний сигнал до спонукання певної дії, яка могла б остаточно припинити відчуття невизначеності. В цей момент особа не може надалі добиватися своїх цілей, і тим самим порушується її алгоритм досягання

цілковитого щастя. Це пояснюється тим, що людина не знає що їй насправді потрібно, чи рухається вона по правильному шляху. Така ситуація невизначеності може також показувати чи зможе попередньо сформований порядок дій, вчинків призвести до очікуваного результату. В такі моменти особистість відчуватиме загрозу краху її власно уявленої картини щастя. Це спонукає до появи стану постійної напруги та тривоги, які ще більше сповільнюють процес виходу із ситуації невизначеності. В свою чергу особа, яка знаходиться у вище описаній ситуації відчуває стрес, який є протилежним терміном до слова «щастя». Тобто невизначеність своєю суттю провокує негативні почуття, які допомагають почуватися нещасливо.

Потрібно пам'ятати і про те, що невизначеність великим чином впливає на кар'єрний успіх, який для багатьох громадян нашої країни і громадян інших країн є основною складовою щастя. Окрім того, невизначеність суто може вплинути на політичну діяльність, із-за якої може порушуватися державний лад. В результаті більша кількість населення даної країни апріорі буде почуватися розгубленими, тому що виникатимуть різні сумніви до політичних діячів стосовно коректності правління. У разі стійкої недовіри до державних органів, не лише громадяни, а й представники влади перебуватимуть у стані нерішучості [4]. Це в свою чергу зробить країну нижчою в рейтингу по кількості громадян, задоволених своїм життям.

Л. Курчиков зробив висновок про те, що існує 3 підходи для вирішення проблеми невизначеності у філософії. Перший етап характеризується прагненням до «жорсткої» детермінації об'єкта пізнання. Проблема невизначеності на даному етапі виступає в негативному аспекті. Другий етап пов'язаний з урахуванням різноманітних внутрішніх та зовнішніх зв'язків пізнавального об'єкта. Цей етап являє собою абстрагування від внутрішньої складності об'єкта з оточуючими умовами. Третій етап пов'язаний з широким проникненням кібернетичних методів дослідження в сучасне природознавство. Тобто досліджується процес, в якому народжується невизначеність [3].

На мою думку, невизначеність можна подолати тоді, коли ми перестанемо чекати схвалення від інших. Похвала позитивно впливає на наш настрій, але потрібно вміти обходитися і без неї. Це особливо важливо, якщо в певній ситуації людина не отримує і крихти схвалення. Існує велика ймовірність, що тоді вона почуватиметься розгубленою. Також потрібно припинити постійно шукати свою роль в житті, думаючи що знайдемо в майбутньому, яке ніяк не настане. Потрібно звернути увагу на свої інтереси зараз і розвивати їх, тоді все стане на свої місця, і ми знатимемо своє призначення.

Підсумовуючи, хочу зазначити, що в наш час актуальним є питання про вплив невизначеності на відчуття щастя. Адже хоч такий стан інколи викликає позитивні почуття, в більшості він діє негативно на наше самопочуття. В стані невизначеності, людина відчувається розгублено і не може зрозуміти, що потрібно їй для щастя. Невизначеність стосується абсолютно всіх сфер життя, але є кілька важких способів все ж таки її подолати. Найбільш поширеними з них є подолання звички чекати різних схвальних відгуків від інших та вміння знаходити свої інтереси прямо тут і зараз, а не відкладати на потім.

Література

1. Павленко Г.В. Актуальні проблеми психології: стаття, том 7, випуск 47; Харків: 2019. 209 с.
2. Курчиков Л.Н. Категория неопределенности философии и ее методологическое значение для современного естествознания: автореф. дис. на соискание науч. степ. д-ра филос. наук; Ленинград, 1970. 32-33 с.
3. Князев В.М. Войтович Р.В. Саламатов В.О. Філософські проблеми державного управління: навч. - метод. посіб. К.: 2012. 196 с.
4. Зинченко В.П. Толерантность к неопределенности: новость или психологическая традиция? *Вопросы психологии*. 2007. №6. с.11-17.
5. Етика сьогодні: щастя як практична проблема. URL: <http://www.etica.in.ua/shhastya-yak-praktichna-problema/> (дата звернення 07.03.2021).

Кривенко Єлизавета Олександрівна,
студентка 1 курсу,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
економічний факультет
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД – ПРИХИЛЬНИКИ СВОЄЇ КРАЇНИ

Наша країна все своє існування бориться за незалежність. Яскравим прикладом можна назвати Національно-визвольну війну у 1648 році під проводом могутнього Богдана Хмельницького. Народ повстав за свої права та свободу. Наші предки виборювали місце під сонцем, аби ми, наступне покоління, могли жити у вільній країні.

Завдяки силі духу та прагненню здобути волю у ті часи ми зараз живемо у вільній демократичній країні. Але чи є ми насправді гідними нащадками наших предків? Адже наша країна багато років не мала державної незалежності, люди не відчують почуття національної гідності, патріотизму, щирої любові до своєї країни та мови. Нам, як гідним громадянам своєї Батьківщини, необхідно зробити все, аби відродити державність та піднести Україну на новий рівень, щоб наступне покоління пишалось нами та здобутками нашої держави. Незважаючи на те, що ми все таки вибороли незалежність, я думаю, навряд чи можна сказати, що ми дійсно є вільними, адже нашу землю «розривають» на частини, держава має багато боргів, збройні конфлікти, економічна криза. Ці та багато інших факторів впливають на нашу свободу та на відчуття

національної гідності, оскільки це впливає на сприйняття України іншим державами. І тут виникає одне питання : чи відчуваємо ми гідність за свою країну , чи не соромимся ми тут жити ?

Я вважаю, що ми і є обличчя країни, адже всі наші вчинки та дії відображаються на Батьківщині, тому, аби нам не було соромно за неньку, необхідно прикласти якомога більше зусиль, аби Україна славилася тільки позитивними моментами та піднялася на гідний рівень, щоб про такий могутній та сильний народ знали всі, і головне, ми повинні мати шанобливе ставлення до своєї країни. Наш обов'язок – славити Україну , славити її мову, традиції , культуру та неповторну природу.

Український народ має пишатися славетним минулим та хоробрими предками. Має знати, пам'ятати і шанувати свою історію Бо люди – це лице своєї держави, які розглядають національні цінності.

УДК

Куць Олександр Анатолійович,
студент 2 курсу,
спеціальність «Галузеве машинобудування»,
факультет конструювання та дизайну
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

ФЕНОМЕН ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСТКОЇ КУЛЬТУРИ

Найчастіше під ідентичністю розуміють сукупність специфічних рис, які характеризують певну групу людей і на підставі яких окремі індивіди відносять себе до цієї групи. Зокрема, знаний британський соціолог Е.Гідденс у зміст поняття «ідентичність» вкладає «особливі риси характеру особи або групи», зазначаючи при цьому, що «ідентичність як особи, так і групи значною мірою диктується соціальними знаками», одним із найважливіших з яких є їхнє власне ім'я.

Для України не менш актуально, ніж для Англії, звучать слова видатного британського соціолога й етнополітолога Е.Сміта про те, що добір політичних функціонерів, регуляція політичної діяльності, вибори урядів мають спиратися «на критерії національного інтересу», який відображає національну волю та національну ідентичність цього населення.

Провідні національні держави світу, передусім західні, пройшли у своєму розвитку досить тривалий час, поки досягли необхідного рівня національної ідентичності своїх суспільств і сформували політичні нації, здатні ефективно реалізувати власні національні інтереси. Україна лише перебуває на цьому

складному шляху, переможно подолати який можна лише одночасно з повноцінним утвердженням в українському суспільстві національної ідентичності. Не випадково, “виходячи із тези про Україну як частину Росії і мріючи про реванш, російські імпершовіністи вважають головним не час повернення України в лоно Росії, а факт її повернення назавжди. Реально це можливо лише у спосіб знищення української ідентичності як на рівні окремої особистості, та і на рівні української нації.

Я б хотів придати уваги одних з головних проблем як висвітлив дослідник В.Пироженко, зі свого боку у сфері формування загальнонаціональної ідентичності:

- неповний набір ідентичностей (населення чи його певні групи мають етнічну або регіональну, але не мають національної ідентичності тощо);
- криза ознак ідентичності, що полягає у відсутності або знеціненні серед певної категорії населення конкретних ознак, навколо яких мала б формуватися певна ідентичність;
- неадекватні цілям, національним інтересам чи інтересам державної політики способи утвердження ідентичності (насильницько-адміністративні чи репресивні)

Більш детально хочеться освітити друге питання, а саме державну мову, якій на мою думку велику кількість часу надавали знецінення, незважаючи на унікальність місця й ролі української мови в житті українського суспільства та національному державотворенні, можна стверджувати, що українська мова виступає ключовим чинником консолідації українського суспільства навколо національних і європейських цінностей, державного суверенітету та єдиного бачення спільного майбутнього.

На мою думку з агресією російської федерації в Україні почали більше приділяти уваги державній мові, та поступово підвищувати її цінність. Але, одні з головних змін, я вважаю, відбулися при затвердженні закону про мову в якому зазначалось про офіційне спілкуватись тільки українською мовою.

Мені здається це великий крок, який потрібно було зробити ще набагато раніше, після якого люди будуть ставитись зовсім по другому до своєї державної мови. Так, за даними аналітичного огляду «Становище української мови в Україні в 2017 році», оприлюдненого громадською організацією “Простір свободи”, українська мова є рідною для 68% громадян України (не враховуючи окуповані території). Це на 10% більше, ніж п’ять років тому. Російську мову вважають рідною 13–14%, обидві мови рівною мірою – 17%. Проте простежуються відмінності між мовною ідентифікацією та мовною практикою українців. Зокрема, 37 2. Утвердження національної ідентичності українського суспільства – стратегічна мета державної гуманітарної політики розмовляють завжди або переважно українською удома 46–50% українців, російською – 26–32%, решта респондентів послуговуються в приватному житті обома мовами.

В наш час не важливо якою мовою ти спілкуєшся вдома, з друзями чи з незнайомими людьми на подвір’ї, але я щиро переконаний, що в майбутньому завдяки закону про мову люди все таки зрозуміють цінність та почнуть не

тільки прославляти, та й передавати державну мову своїм нащадкам і разом з цим наближатись до становища української ідентичності!

Література

1. Давлетов А.Р., Космина В.Г., Морозко В.Н. Всемирная история. Новейший период. 1939 – конец 90-х годов. Запорожье: Просвіта. – 2000.
2. Семененко В.І., Радченко Л.О. Історія України. З прадавніх часів до сьогодні. Навчальний посібник. Харків: Торсінг. – 2000.
3. Турченко Ф.Г. Новітня історія України. Частина 1. 1917-1945 роки. – Київ: «Генеза», 1995.
4. Gee J. An Introduction to Discourse Analysis. L.- N.Y. – 1999.

Ільїн Ілля Геннадійович,
студент 2 курсу,
спеціальність «Галузеве машинобудування»,
факультет конструювання та дизайну
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

ПРОБЛЕМА САМОГУБСТВА У ФІЛОСОФІЇ ТА СУЧАСНОМУ СВІТІ

*Самогубство – єдина справді серйозна філософська проблема
А. Камю.*

Для філософів самогубство породжує чимало концептуальних, моральних та психологічних питань, зокрема таких: Що робить поведінку людини суїцидальною? Що мотивує таку поведінку? Чи є самогубство морально допустимим чи навіть морально необхідним у надзвичайних обставинах? Чи раціональною є суїцидальна поведінка та як це пов'язано з втратою чи неможливістю набуття власної ідентичності?

Першим літературним твором, в якому була згадка самовбивства – «Полеміка людини з душею» – був написаний невідомим древньоєгипетським автором в XXI ст. до н.е. Ініціативу «перейняли» античні філософи, які доволі часто торкалися мотиву самогубства в своїх дослідженнях, саме цим вони намагалися розгадати таємницю життя і смерті. В творі Платона «Закони» стверджується, що самогубство є ганебним, а його винуватців слід ховати в могилах без позначок. Тит Лукрецій Кар вважав, що причиною суїциду є байдужість до життя, а деяких індивідів змушує добровільно покинути цей світ надмірний страх перед невідворотністю смерті. Проблему суїцидальної поведінки не обходили увагою й інші філософи. Англійський мислитель Д. Юм

у XVIII ст. писав: «Питання про суїцидальну поведінку...не суперечить задумам Бога, не порушує світової гармонії» [3, с. 720]. Він дотримувався думки, що суїцид є всього лише проявом розумного егоїзму. А. Шопенгауер стверджував, що «самогубець – це людина, яка замість того, щоб відмовитися від бажання, знищує явище цього бажання: вона припиняє не волю до життя, а тільки життя» [2, с. 396]. Він вважав, що ці люди не наділені сильною волею і тому позбавлені здатності до виживання. І. Кант, називав акт самогубства образою людства. Кожна людина повинна вірити в існування вищої моралі. Він стверджував, що самогубство «зводить людину на нижчий, тваринний, рівень» [1, с.354-356].

Під різними кутами зору розглядають суїцидогенез представники психоаналітичного напрямку філософії. З. Фрейд переконував, що кожен індивід володіє двома типами діаметрально протилежних потягів: інстинктом життя (Ерос) та інстинктом смерті (Танатос). Вони властиві кожній людині. Але з часом інстинкт життя (Ерос) в людині повільно згасає, в той час як Танатос не втрачає своєї сили, залишаючись активним аж до моменту її смерті. «Батько психоаналізу» стверджує, що суїцид – це те ж вбивство, тільки розвернуте на 180 градусів. Він не виправдовує добровільну відмову від життя і є прихильником запобігання самогубству.

Однією з найважливіших причин суїцидальної поведінки психолог і філософ-ідеаліст. К.Г. Юнг вважав неусвідомлене прагнення людини до духовного переродження. Він не погоджувався з Фрейдом, розглядаючи суїцидальний акт як усвідомлений вибір смерті, зумовлений «порогами напруженості або афектів» [4, с. 336]. Люди не стільки хочуть втекти від нестерпних умов теперішнього життя, скільки прагнуть до метафоричного повернення в «утробуматері», в якій вони можуть відчувати себе в безпеці.

Послідовник К.Г. Юнга психоаналітик Дж. Гіллман, ймовірно, є найзапеклішим захисником самогубства. На його думку, адекватному розумінню причин суїцидальної поведінки перешкоджають юридичні, медичні і теологічні підходи до його вивчення. Дж. Гіллман вважав, що даний спосіб здобуття смерті цілком законний, оскільки здатний вивільняти найбільш потаємні фантазії людської душі. Соціологічні дослідження підтверджують ідею, згідно з якою егоїстичне самогубство є характерним продуктом сучасності. У світі щорічно закінчують життя самогубством понад 800 тисяч осіб.

Явище самогубства є відчутною ознакою процесу модернізації і також є наслідком однієї з причин що полягає у неможливості людини встановити власну ідентичність. Життя вже немає ніякого сенсу, мети просто тому, що суспільство, сім'я, церква, Вітчизна стають все більш чужими для людини, яка вважає, що попереду лише порожнеча, ніщо та пастка смерті. Отже, самогубство викликало в усі часи чимало запитань. Сьогодні воно постало серйозною проблемою для сучасної людини та суспільства. Водночас його дослідження є джерелом знань про людину для філософії та інших наук.

Література

1. Кант И. Критика практического разума. СПб.: Наука, 1995., 528 с.

2. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление. М.: АСТ, 2020.
3. Юм Д. Трактат о человеческой природе. Минск: Попурри, 1998.
4. Юнг К.Г. Проблемы души нашего времени. СПб.: Питер, 2017. 336 с.

Ільїн Ілля Геннадійович,
студент 2 курсу,
спеціальність «Галузеве машинобудування»,
факультет конструювання та дизайну
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

МОРАЛЬ: ПРИРОДНИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ТА РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТИ

Мораль (від лат. *moralis* – моральний, від *mos* – звичай, воля, закон, властивість) – духовно-культурний механізм регуляції поведінки особистості та соціальних груп за допомогою уявлень про належне, в яких узагальнено норми, цінності, зразки поведінки, принципи ставлення до інших індивідів і соціальних груп. Це визначення, котре кожен з нас може зустріти у посиланні улюбленого браузера за допомогою мережі Інтернет.

Ознайомлення з визначенням моралі підводить нас до розуміння того, що вона носить суспільний характер та сприймається як певний регулятор поведінки та швидше нагадує санкцію. Наприклад: якщо не дотримуватися моральних норм, з'являтиметься відчуття страху, сорому, вини. Для багатьох людей питання моралі пов'язане з релігією. Однак, якщо визнати, що в основі моралі стоїть слово Боже, тоді чому воно залишається актуальним для сучасної цивілізованої людини, котра в питаннях світопізнання більше покладається на науку? Невже людина діє морально виходячи лише з бажання здобути спасіння після смерті? Ставлячи ці питання, ми заходимо в сферу роздумів про людську моральність, до яких підводить людину її життя. Чи можна віднайти загально прийняті відповіді на ці питання? До питання моральної поведінки людини звертається антропологія.

Дослідники-антропологи (С.В. Дробишевський) демонструють появу моралі в результаті еволюційного пристосування [1]. Франс де Вааль, вивчаючи поведінку приматів, стверджує про прояви емпатії та альтруїзму в їх поведінці. У творі «Мораль без релігії» [2] мислитель, опираючись на тривалі дослідження, визначає мораль з позиції інстинкту. Тому, на його думку, людині так легко і приємно коли вона поводить себе добре. Однак, чи можна прирівняти мораль навіть найбільш розвинутої тварини з мораллю людини? Чи можна говорити про остаточно розвинену мораль за умов розвитку та прогресу?

Яскравим прикладом може бути політика де більше працює Макіавелівський принцип «мета виправдовує засоби». С. Мендус у творі «Політика та мораль» відзначає, що в умовах сучасного постмодерного типу мислення будь-які норми моральності носять умовний характер та є ситуативно змінними (приклад з трамваєм) [3].

Якщо у суспільстві керуюча влада діє аморально заради суспільного блага, то за еволюційним підходом, тільки моральні вчинки мали б привести до блага суспільства.

Таким чином, розглядаючи питання моралі ми повинні розуміти, що кожне трактування цього важливого для людини питання, має свої переваги й недоліки. Однак, саме питання буде відкривати в нас часточку чогось морального. Важливо запитати себе, що було б, якби у нас не було закладено природної, соціальної чи релігійної моралі? Істинна мораль – це мораль без будь-якої мети і стимулу. Мораль, до якої потрібно рости кожній людині. Це навіть мораль не про щось соціальне, природне, релігійне, а власне поняття добра і зла. Від того, наскільки людина розвинула в собі істинну мораль, залежить еволюція інстинктивної моралі, а від неї – майбутнє соціуму. Не слід недооцінювати природного витоку моралі, а на його основі, будувати досконалішу людську мораль, навіть якщо для цього нам знадобиться релігія та віра.

Літаратура

1. Дробышевский С.В. Эволюция мозга человека. Анализ эндокраниометрических признаков гоминид УРСС 2011, 176 с.
2. Франс де Вааль. Мораль без релігії. Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля" 2018 ,280 с.
3. С. Мендус Політика та мораль Темпора 2013, 241 с.

Омельченко Софія Сергіївна,
студентка 1 курсу,
спеціальність «Професійна освіта»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

ФЕНОМЕН «СЕКСИЗМУ» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні в сучасному суспільстві існує багато соціальних проблем, однією з них є сексизм. Офіційно, сексизмом прийнято називати набір забобонів і

упереджене ставлення до людей або дискримінація людей за ознакою статі чи гендеру; упередження, негативне ставлення або антипатія по відношенню до людей певної статі.

Джерела дають нам інформацію, що історія виникнення поняття сексизму і самого слова «сексизм» ввели в вживання учасниці феміністського руху «другої хвилі» в США, утворивши його за аналогією зі словом «расизм». Я не поділяю аналогію сексизму з расизмом, оскільки, на мою думку прояви сексизму більш схожі з проявами шовінізму. (Шовінізм – ідеологія, суть якої полягає в пропагуванні переваги одного народу над іншими народами з метою обґрунтування свого «права» на їх дискримінацію або пригнічення).

Більш вузькі тлумачення поняття «сексизм», що визначають його як упередження, стереотипи або дискримінує поведінку окремих індивідів, характерні для психологічної літератури. Визначення пов'язані з тим, що предмет вивчення психології – це, в першу чергу, явища і процеси, що відбуваються на індивідуальному і міжособистісному рівнях. Такі визначення сексизму не обов'язково означають, що їх автори заперечують системний характер сексизму – навпаки, нерідко вони згадують і навіть підкреслюють цей аспект.

І якщо під патріархатом розуміється такий спосіб організації суспільства, при якому чоловіки володіють владою над жінками, то сексизм – це наслідок патріархату. Оскільки переважна більшість товариств в світі - в сучасності – є патріархальними. Ідеологія сексизму не просто розділяє людей на чоловіків і жінок, але протиставляє їх один одному і прямо або побічно стверджує перевага представників однієї статі над іншою. Економічне, соціальне та політичне нерівність між ними ідеологія сексизм пояснює розходженнями в природній сутності.

У відкритих, популярних, джерелах описується зв'язане з сексизмом поняття як біологічний есенціалізм. Це звичайне уявлення про те, що в основі приналежності до будь-якої соціальної групи лежить глибинна суть і що все характеристики цієї групи носять вроджений характер, зумовлений цією сутністю. Біологічний есенціалізм щодо гендеру (інша назва цього явища – біологічний детермінізм) пояснює гендерні відмінності і виправдовує гендерна нерівність тим, що жінки і чоловіки за своєю суттю відрізняються за своєю природою. При цьому для цієї ідеології – як в наукових установках, так і в повсякденних уявленнях - характерний цілий ряд логічних помилок і спрощень. Зокрема, біологічний есенціалізм надмірно спрощує наукові знання про функціонування організмів – наприклад, ігнорує вплив зовнішнього середовища на фізіологію. Також для біологічного есенціалізму характерний редуціонізм – тобто зведення комплексних явищ до того чи іншого простому фактору (наприклад, генам або гормонів) – і ігнорування інших можливих пояснень, зокрема соціокультурного впливу. На мою думку біологічний есенціалізм має право на існування, так як має наукову основу, але є не популярним поняттям зважаючи соціальних процесів, що протікають в сучасному суспільстві і гонінню на непопулярні ідеї.

Так само з сексизмом пов'язано поняття як гендерна поляризація. Це уявлення чоловіків і жінок як протилежностей і поширення цього протиставлення на всі сфери життя: від манери одягатися і соціальних ролей до «чоловічих» і «жіночих» емоцій і професій. Як і інші компоненти сексистської ідеології, гендерна поляризація пронизує всі рівні соціального життя. Вона також структурує наукове знання, зокрема біологію, яка описує гени, гормони, репродуктивну анатомію і фізіологію в термінах двох протиставлені один одному підлог («статевий диморфізм»). Гендерна поляризація діє як два пов'язаних один з одним механізму. Перший з них визначає взаємовиключні правила для «чоловічої» і «жіночої». Другий карає будь-яку людину або спосіб поведінки, які порушують ці правила: вони маркуються або як неприродні або аморальні з релігійної точки зору, або як біологічна аномалія або психологічна патологія з наукової. Разом ці два механізми встановлюють гендерно-поляризовану зв'язок між підлогою, приписаним тілу людини, і особливостями її психіки і поведінки. На мою думку гендерна поляризація є невід'ємною частиною співіснування нашого суспільства, і нічого поганого я в цьому не бачу.

Також сексизм включає в себе поняття як «андроцентризм». Це уявлення про чоловіка і чоловічому як про норму або нейтральному стандарті для культури чи людини як виду в цілому, в порівнянні з яким жінка і жіноче сприймається як відхилення або виключення. Андроцентризм структурує організацію мови, наукових теорій і досліджень, ринку праці, сім'ї та інших соціальних інститутів і практик: у всіх цих сферах центральне положення займають чоловічий досвід, точка зору і потреби – подаються як загальнолюдські, – тоді як жіночий досвід, точка зору і потреби або ігноруються, або займають вторинне або підлегле становище по відношенню до чоловічих, маркуються як незначні або не варті. Я не згодна з тим що андроцентризм має великий вплив в сучасному суспільстві, оскільки зі швидкістю еволюції соціальних процесів і вимушено прискореними змінами світогляду в сучасному суспільстві андроцентризм має все менше і менше впливу.

Поняття «подвійна петля» описує ситуацію, в якій людина змушена вибирати з вкрай обмеженого набору способів діяти, кожен з яких тягне за собою соціальні санкції. «Подвійні петлі» характерні для різних форм гноблення і є частиною повсякденного досвіду пригноблених. «Подвійні петлі», з якими стикаються жінки в сексистської культурі, пов'язані з суперечливими вимогами «успішної жіночності» – що має на увазі м'якість, вразливість і пасивність – і «загальнолюдської» соціальної успішності – яка, в свою чергу, має на увазі рішучість, наполегливість і незалежність. Так, класичне психологічне дослідження, проведене в США в 1970-і роки, виявило серед жінок, які мають вищу освіту, так звану «тривожність досягнення» (англ. Achievement anxiety), або страх успіху, викликаний історично вкоріненим переконанням в тому, що досягти успіху в публічній, традиційно чоловічій сфері для жінки означає стати не цілком жінкою або «втратити свою жіночність». У професійній сфері від жінок очікується, з одного боку, більш

маскулінну поведінку, але, коли вони його виявляють, вони піддаються соціальним санкціям за недостатню жіночність. Тиск «подвійних петель» не абсолютно і необов'язково повністю позбавляє індивіда здатності самостійно діяти. Так склалося, що з 1970-х років вплив «подвійних петель» на поведінку суспільства істотно скоротилося і продовжує скорочуватися завдяки еволюції суспільства.

Ключову роль в підтримці сексистської ідеології відіграють гендерні стереотипи. Гендерні стереотипи приписують жінкам і чоловікам одні проти одних якості, стверджуючи і підкреслюючи відмінності між цими групами. При цьому чоловікам приписуються якості, які асоціюються з силою, активністю, владою і домінуванням, а жінкам - з підпорядкуванням, слабкістю і пасивністю. Як вказують дослідники, навіть негативні стереотипи про чоловіків - наприклад, приписують їм егоїзм і зарозумілість, - працюють на підтримку чоловічого панування, так як вони приписують чоловікам якості, пов'язані з прагненням або володінням владою. Таким чином, гендерні стереотипи пояснюють і закріплюють традиційні гендерні ролі і характерне для них нерівність.

Я вважаю, що сексизм не є такою великою проблемою, яким його намагаються піднести певні, зацікавлені в цьому, сторони. По-моєму, між чоловіками і жінками є відмінності, не тільки на біологічному, а й на психічному рівні, і оскаржувати це, як мінімум нерозумно. Так само, у нормальних чоловіків і жінок, з нормальною гендерної орієнтацією, різні соціальні ролі, різне сприйняття об'єктивної реальності, але це не означає, що хтось, чоловік або жінка, є більш або менш важливими одиницями сучасного суспільства. І чоловік, і жінка в сучасному суспільстві, адекватними людьми, сприймаються, просто як люди, без гендерного поділу.

Пугач Юлія Сергіївна,
студентка 1 курсу,
спеціальність «Професійна освіта»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Чорноморденко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри

ПРОБЛЕМА ЩИРОСТІ

Як відомо для кожної людини важливою є щирість. Вона повинна бути і в родині, і в дружбі, і в стосунках, і в спілкуванні, тобто скрізь. Проблема щирості завжди була актуальною, залишається і буде. В сучасному світі ця

проблема піднімається ще більш гостро, адже люди почали втрачати моральні цінності, видавати себе не за тих, ким вони є насправді.

На мою думку, щирість – це відкрите серце, справжність та душевність. Але перш за все для мене – говорити правду. Людина, яка чесна, говорить те, що думає, ніколи за спиною не обговорюватиме інших, вона є щирою та надійною.

Ця тема завжди була цікавою для дослідження. Вона піднімається у філософських поглядах Григорія Сковороди. Він вважав, що щирість вимагає безкорисливості, людяності і в приклад цьому, викладав безкоштовно, не брав грошей за лікування. Говорив, що щирість потребує простоти – він цурався слави й зловживань; щирість – це уособлення правди, і дійсно Сковорода викривав вади і гріхи; щирість вимагає чистоти, мислитель був чистосердний у своїх діях, думках.

Якщо говорити про щирість у родині, то не можна не написати, що вона необхідна. Все починається з самого дитинства. Дитина повинна чути від батьків тільки правду, підтримку, адже вона бере з них приклад і від цього залежить її майбутнє. Якщо рідні будуть відноситися до нас з відкритим серцем, не лукавити, душевно розмовляти, то дитина виросте дійсно щирою.

Якщо говорити про щирість у дружбі, то потрібно зауважити, що без неї справжніми друзями не можна бути. Перш за все ми повинні говорити правду, не обговорювати інших за спинами, не змінювати постійно думку про щось чи когось. Друзі повинні бути чесними, щоб на них можна було покластися, довірити будь-яку таємницю та покликати на допомогу у складній ситуації.

Щирість у стосунках – дуже особиста та важлива тема. Все починається тоді, коли стосунки тільки зароджуються і вони повинні бути побудовані на довірі, чесності та відкритості. Люди повинні говорити про свої почуття з чистими думками, говорити, що вони відчувають, який в них душевний стан, адже це все потрібно постійно обговорювати, щоб не було ніяких секретів, бути вірними. Такі стосунки будуть міцними, а головне щирими.

Найбільше про проблему щирості можна говорити, якщо це стосується соціуму в загальному. На даний момент, у сучасному світі з цим дуже великі проблеми, адже люди женуться за трендами, проводять майже весь свій час в інтернеті і забувають про щирість.

Це відбувається, тому що, більшість надягають маски, хочуть бути схожими на когось, бо вважають, що це круто, популярно, а про свою справжність забувають. А у кожної особистості є таланти, здібності, просто їх не розвивають і не намагаються.

Живе спілкуванні відходить, адже інтернет, соціальні мережі, починають його все більше і більше замінити. Всі стежать за блогерами, думають що відомі особистості завжди праві, а про свою думку забувають.

Також треба пам'ятати, що гуманізм – перш за все. Людяність – це те чого нам зараз так не вистачає. Людину, якій не притаманний гуманізм, не можна вважати щирою. Особисто мені імponує відомий вислів – «Щирість полягає не в тому, щоб говорити все, що думаєш, а в тому, щоб думати саме те, що говориш» (Іполит де Ліврі). Я поділяю таку точку зору, адже говорити правду –

це чудово, але потрібно думати, що саме говорити і кому, адже правда може дуже ранили когось, тому потрібно вміти правильно піднести її.

Щодо щирості, думки звісно розбігаються, оскільки донині відсутнє якесь цілісне універсалізоване уявлення про цей феномен. Багато хто вважає, що ця риса є певним недоліком людської поведінки, бо часто призводить до покарання як способу завдання шкоди особі що демонструє свою відкритість, справжність іншій. Можливо це і так, але я особисто не поділяю цю думку.

Отже щирість є вічною цінністю, яка не підвладна часові. Вона робить цей світ кращим і добрішим. Щирість – це та риса, яка робить людські відносини справжніми і дарує в них тепло. Вона має бути у всіх вимірах людського буття. Щирі люди не намагаються привернути до себе увагу, їхні вчинки відповідають їхнім словам.

Шульга Максим,
студент факультету філософії та суспільствознавства,
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова
Науковий керівник:
Соколова Олександра,
аспірантка кафедри філософії
та міжнародної комунікації,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

ОСОБИСТІТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ СВІТОГЛЯД: ДО АКТУАЛІЗАЦІЇ ЄДНОСТІ СТРУКТУРНИХ ВИЗНАЧЕНЬ

Актуальність проблеми конститутивності цінностей національного світогляду у психологічній структурі особистості зумовлюється як завданнями сучасних глибинних процесів духовно-культурного національного відродження та прогресивного розвитку українського суспільства, так і потребами цивілізаційного вибору. Адекватне поцінування та реалізація можливостей світового цивілізаційного досвіду може бути ефективним лише на основі відповідно трансформованого власного історичного ментального досвіду, завдяки зверненню до історичних духовно-культурних традицій. За виразом В. Храмової, «у філософії Г. Сковороди, одного з найвидатніших синів українського народу саме... споглядально-рефлексивна (контемплативно-рефлексивна) настанова... відіграє величезну роль. Відповідно до його поглядів, основна проблема людського існування – щастя конкретної людини – розв'язується лише подвигом самопізнання, через який виявляється «внутрішня», «сердечна», «єдина» людина» [3, с.15]. Ментальний універсум української людини мав хліборобський зміст його спрямованості функціонування в системі життєздійснення. Знаряддя повсякденної селянської

праці, вирощений урожай у світлі цінностей хліборобського світогляду набували вищого, життєстверджувального значення, як онтологічні засади створення бажаного образу життя.

Перепрочитання та осмислення міркувань М. Гайдегера стосовно хліборобської праці, в цілому, - хліборобського образу життя, спонукає до артикулювань на тому, що своєю працею хлібороб надає можливості природному «висловитися у світі людини, працюючи на землі, хлібороб «запрошує до слова» природу, бо він не тільки і *не стільки* творець матеріальних цінностей, скільки поглиблення можливостей поцінувати людськи природні явища, своєю працею ошляхетнює природне статусом життєзначимого природного для людини. А відтак і необхідно, згідно М. Гайдегеру, сприймати «подвійність» життєвої постави хлібороба, бо обробляти землю – періодично перебувати у природному та *повертатися в суспільне, зманіфестовуючи своє життєдіяльність як хлібороба «благословення землі»*. Адже: «Одна справа просто використовувати землю. Інша – приймати благословення землі та віднайти себе у законі цього започатковуючого прийняття, аби зберігати таємницю Буття і стояти насторожі недоторканості Можливого» [2, с.191]. Отже, «хоча світогляд Г. Сковороди формувався на основі Біблії, а також під впливом античної філософії (платонізм, стоїцизм), він передовсім виражає у завершеній формі стихійне народне світосприйняття на основі споконвічної культурно-моральної традиції вільної улюбленої праці, що тільки й забезпечує щасливе існування» [3, с.16]. Прикметною рисою національного світогляду українців є також емоційність – на противагу романському раціоналізму чи німецькому волюнтаризму. Хоча подібне протиставлення у більшості досліджень даної проблеми має на меті у першу чергу вказати на роль емоційно-почуттєвих чинників у системі світоглядного знання та мислення українців, але у яких задіяні також чинники раціональні.

Національний світогляд передбачає також відповідний суспільно-політичний ідеал. Національна ментальність, національно-ментальнісні хліборобські цінності українців традиційно корелювали із цінностями демократичними, демонстрували абсолютне несприйняття насильства над особистістю, більше того, періодично обстоюючи практично свій історичний ментальнісний вибір *усіх українців* – незалежно від етнічного походження.

Так, відомий український поет Олександр Ірванець у буремний, славетний, «прекрасний час» Євромайдану, зокрема, писав: «Не лякаючись ні нападів, ні опадів, // Вірність зберігаючи дідам, // Раз на дев'ять років у листопаді // Мій народ виходить на Майдан», бо «Всі громадяни... повинні мислити не вузько і не тупо». Адже: «Ось і знову ми з вами до краю дійшли, // Бо почули: «Вставай і йди!..» // ...Ми на повні легені п'ємо // Газ із димом – за жмутом жмут. // А чому ми тут стоїмо? // *Бо наша Європа тут!*» [1]

Тому світогляд може розглядатися як смисложиттєзначущий духовно-практичний образ індивідуальної особистості, людини, що сформувалась та життєдіє за відповідних історичних, національно-культурних умов. Логіка розвитку світоглядного знання та мислення відкриває реальні перспективи

сприймання та розуміння індивідумом повсякдення у її внутрішній цілісності («нерозірваності»), - як зманіфестування, однак, цілісності світоглядного знання і мислення.

Адже, скажімо, на перший погляд незвичне, несподіване у перебігу повсякдення виявляється цілком *відповідним*, є «на своєму місці», у змістовній послідовності світоглядних знань і цінностей. Логіка світогляду проявляє, оприявнює внутрішній контекст «упорядкованості» щодення людини, як «носія» даного світогляду. У чому, ще раз зазначимо, доконечна унікальність світоглядного мислення кожної людини.

Література

1. Ірванець О. Пісні війни. Вірші останніх років. Київ : ДУХ і ЛІТЕРА, 2014. 40 с.
2. Хайдеггер М. Время и бытие : Статьи и выступления / Пер. с нем. Москва : Республика, 1993. 447 с.
3. Храмова В. До проблеми української ментальності : Українська душа : Збірник статей. Київ : «Фенікс», 1992. С. 3-35.

Трашутін Олександр,
студент факультету філософії та суспільствознавства,
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова
Науковий керівник:
Соколова Олександра,
аспірантка кафедри філософії
та міжнародної комунікації,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

ЗАКЛИК ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЗАХИЩАТИ «ВНУТРІШНЮ ЛЮДИНУ» У ВІТЧИЗНЯНОМУ ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ

*Ім'я одне й те ж – пророк і
філософ. Але не суди особу,
суди слово її
Григорій Сковорода*

У діалозі між Яковом і Афанасієм [Див.:2, с.282-296] Яків промовляє: «Я Яків, людина. А ти людини не знаєш, тому і не бачиш... Хіба може бути людиною те, що є ніщо?.. Яка користь з цікавістю оглядати й оцінювати шлях сторонніх подорожніх, а оминати, не помітивши, ту стежку, яка веде нас? Звідки помилки, провини, спотикання й падіння... Не сподівайся на своє знання, а слова пророків не вважай пустими. Не все те хибне, що тобі не

зрозуміле. Дурницею тобі здається, тому що не розумієш». Натомість Афанасій заперечує: «Чому ж я не людина?.. Як же я є твоє ніщо?.. Яка ж причина позбавила мене людяності?» Причина, на переконання Якова: «та, що ти не шукав... Хто не вірить у сутність людини, не шукає її, не знаходить і не знає її» [2, с.291-292]. На переконання Григорія Сковороди, справжність філософа, істинність і виправданість філософської позиції і в цілому філософської діяльності спираючись на глибоку віру у «сутність людини», як необхідність життєздійснення «людини істинної», шукати людину, людськість у кожній людині, коли, отже, віра в сутність зманіфестується вірою в можливість гідного життєздійснення кожної без винятку людини, яка достойно докладає необхідних зусиль, захищаючи в собі людське. Зазначені філософсько-антропологічні інтенції були наскрізними для вітчизняної історико-філософської думки починаючи від Княжої доби. Ми зупинимося на обстоюваному Лесею Українкою у листуванні із Агатангелом Кримським прагненні «шанувати людину».

Висловлені Лесею Українкою у листі до А.Ю. Кримського від 16 листопада 1905 року – її ставлення до роману «Андрій Лаговський» не з позицій звичайного читача, а крізь призму професійних знань та умінь – висловлюється як літератор. Так, зокрема, вона обстоює чи не найістотнішу вимогу художньої творчості – автор може й повинен бути вільним щодо створених образів, не впадаючи в крайнощі, з одного боку, «автобіографізму», коли з його людськими якостями ототожнюються риси образів героїв («як ми зарядуємо нашим власним матерьялом автобіографічним») [1, с.397], а з іншого, уникаючи небезпеки образів занадто абстрактних, відірваних від реалій життя. «... Проти голої фізіології нічого не допоможе література, бо се не її спеціальність, тут уже треба Мечнікова чи Крафт-Ебінга, чи я вже не знаю кого, тільки не белетриста» [1, с.401].

Але не «розсічення» скальпелем раціонального мислення «живого життя» людської душі з метою буцімто максимально можливого наближення до її «дійсної суті», а має бути якраз художніми засобами створення образу та унікальне і тому максимально сприйнятливим для читача його духовне буття понад часопростором. Бо образ завжди, мірою реалізації творчого таланту художника, якраз і наближає до дійсності, до зображувального прообразу та реальних подій. «Скажіть, хіба *vivisectio in anima vili* [вівісекція мерзеної душі] або хоч і *nobilis* [благородної] дає нам картину тієї душі або хоч помагає зложити ту картину? Я думаю, ні» [1, с.398]. Повнота природно-духовного життя – доконечна прикмета гідного людського життя. А тому: «Єдиний спосіб, щоб «природа» не лазила «без доклада» в вікно, се – пускати її в двері, то, може, вона тоді більше поважатиме визначені їй *Sprechstunden* [години прийому]. Инакше вона видумує всякі «іскушення св[ятого] Антонія», які й не сняться звичайним, не святим смертним» [1, с.402]. Не «фізіологія», а «психологія», у першу чергу душевно-духовне життя, внутрішній світ людини – ось, по суті, безмежно невичерпне поле художньо-образної праці. Роман А. Кримського, за виразом Лесі Українки, питання «надбудови» духовності людини «зачіпає оригінально», «пройнятий щирістю саможертвовною», однак не

витримує визначеної висоти своєї смислової спрямованості. Бо ж головний герой – професор Лаговський занадто підвищену увагу зосереджував на «підвалинах» життя свого приятеля Володимира, коли, природно, зосередженість на, по суті, меншовартісному повертається тим, що він «зовсім стратив критичне почуття і забув, за що, власне, він того приятеля судить і в чім оправдує його» [1, с.399]. У тому й полягає глибока таїна художньо-образної творчості, коли, покликаний максимально делікатно торкатися завжди надзвичайно болісних проявів душевного життя людської індивідуальності, не порушуючи цілісності її життєвої неповторності, художник має показати її без принизливо несприйнятних засобів, що перешкоджають досягненню правди, як, скажімо, прояви грубості у висловлюваннях Володимира, приятеля Лаговського. Несприймання Лаговським грубості й неповаги до жінки, продемонстрованих Володимиром, тим самим постає як samozрозумілий, але глибоко нелюдський факт, що свідчить про негідні людини вихованої вчинки й думки.

...Вірити в людську сутність та шукати її – демонстрація гідності й віри людини в свої можливості, але це *вже* все глибше віднаходження та знання себе!

Література

1. Леся Українка до А.Ю. Кримського від 16 листопада 1905 р. : Повн. академ. збір. тв. : у 14 томах. Том 13. Листи. 1902-1906. Луцьк: Волинський національний ун-т ім. Лесі Українки, 2021. С.393-410.
2. Сковорода Г. Твори : у 2 т. Т.1. Київ : АТ «Обереги», 1994. 528 с.

Українець Яна
студент факультету філософії та суспільствознавства
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник:
Вовк Анатолій
аспірант 3 р. навчання каф. Філософії
та міжнародної комунікації
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

В. ШИНКАРУК ТА І. ІВАНЬО ПРО ФІЛОСОФСЬКІ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Своєрідні філософські ідеї Сковороди, які зумовили створення відповідної собі форми, в свою чергу залежать від зворотного впливу цієї форми. Це робить дуже істотною проблему естетики мислителя. В органічному зв'язку з етико-гуманістичними проблемами у Сковороди перебуває естетична проблематика. Це виявляється в тому, що він ототожнює етичні і естетичні категорії, що в

нього збігаються прекрасне з моральним, краса з добром, потворне з аморальним тощо. Як і добро, краса є для нього атрибутом невидимої матерії, її доцільності та довершеності, тоді як зовнішня краса конечних речей – це лише примарна тінь, що сама по собі не дає насолоди. Саме тому він схильний визнавати передусім красу нерукотворної незайманої природи з її ритмами і пропорціями і ідеалістично заперечувати красу природи, перетвореної людиною відповідно до своїх потреб. В людському житті також він вважає прекрасними ті вчинки, які відповідають природним нахилам людини. Смішними філософ вважає саме прояви несродності.

Досягнення добра, блага є основою всіх людських вчинків, і тому те, що справді корисне для людини, є і бажаним для неї, а отже, і прекрасним. Користь з красою і краса з користю, твердить він, – нероздільні; їх єдність і є джерелом справжнього людського життя.

Сковорода твердить, що справжньою є «сокровенная красота», яка в стародавні часи визначалася словом «decorum, сієсть благолѣпіє, благоприличность, всю тварь и всякое дѣло осуществляющая, но никоим человѣческим правилам не подлежащая, а единственно от царствія божія зависящая» (I, 332). Ця краса органічно пов'язана з добротою. Звідси, твердить він, виникли «філософські догмати»: «Доброта живе в одній красі» та «Подібне до подібного веде бог».

Справжня цінність художніх творів, на думку Сковороди, полягає в тому ж, що й цінність життєвих явищ. «Опера, книга, пѣсня и жизнь не от долготы, но от благолѣпія и доброты цѣну свою получает» (I, 350). До пісні, як і до життя, він застосовує спільний критерій оцінки, яким вважає критерій добра: «Не красна долготою, но красна добротою, как пѣснь, так и жизнь» (II, 56). Мистецтво є не стільки насолода зовнішністю, скільки насолода споглядання істини і добра, тому важливою ознакою справжнього мистецтва є почуття любові: «Искусство во всѣх священных инструментов тайнах не стоит полушки без любви» (I, 73). Таким чином, розуміння мистецтва у нього закономірно впливає з теорії «сродності». Ніщо не потребує такої внутрішньої свободи, як мистецтво: неспорідненість вбиває «художество» (I, 358). Ті «безмінервные служители муз», про яких з презирством згадує філософ, тому й нещасливі, що зневажили власну природу і притаманні їм природні нахили. Для живопису і для музики, як і для всякого іншого мистецтва, потрібно народитися. Що ж до навчання і мистецтва, то вони здатні тільки вдосконалити природні здібності. А якщо немає природної основи, то ніяке навчання не принесе бажаних і сподіваних наслідків.

Мистецтво, яким можна опанувати, навчаючись, полягає не в запереченні природи, а в удосконаленні природних обдаровань. Сковорода поділяє відому думку про те, що мистецтво вдосконалює природу, але без природних даних воно безсиле. Мистецтво, на думку Сковороди, являє собою діяльність, що має своєю метою привести в довершеність природні властивості речей. Саме природна схильність спонукає людину до частих вправ, нагромадження того досвіду, який є основою знання, звички та мистецтва. Без цього, твердить філософ, не було б ні науки, ні мистецтв, ні практичної діяльності. Тому він

закликає пізнати передусім не те, що досягається майстерністю, а те, що робить можливою саму майстерність, наприклад ритм і темп у музиці, малюнок, симетрію, пропорцію в живописі тощо.

«На искусной живописи картину, – пише він, – смотрѣть всякому мило, но в пиктурѣ один тот охотник, кто любит день и ночь погружать мысли своя в мысли ея, примѣчая пропорцію, написывая и подражая натурѣ» (I, 339).

В особі Сковороди вітчизняна демократична культура має оригінального мислителя і письменника, пристрасна думка якого не бажала миритися з тиранією несправедливої, ворожої людині соціальної дійсності. Як гуманіст він обстоює єдність людини і природи і з цих позицій розвиває ідею рівного права людей на щастя та ідею спорідненої праці як умови його досягнення.

Незважаючи на те, що зміст вчення, спосіб мислення і стиль творчості Сковороди багато в чому були залежні від застарілих традицій тогочасної епохи і тому несуть на собі риси історичної обмеженості, це не перешкодило мислителю й поету реалізувати свою особливість у творчості, котра виражає прогресивні ідеали його доби.

Захист інтересів трудового поневоленого люду, боротьба за звільнення праці від сил соціального відчуження, звеличення її як основи справжнього людського щастя роблять близькою ідейну спадщину Сковороди радянським людям, які будують комуністичне суспільство – світле майбутнє людства.

Література

1. <http://www.litopys.org.ua/skovoroda/skov102.htm#page11>
2. <http://www.litopys.org.ua/skovoroda/skov.htm>

Кудас Катерина
студент факультету філософії та суспільствознавства
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник:
Вовк Анатолій
аспірант 3 р. навчання каф. Філософії
та міжнародної комунікації
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

НОВИЗНА У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОВЧАННЯХ Г. СКОВОРОДИ

Новим у філософії Сковороди було те, що самопізнання він пов'язував з «сродною» суспільно корисною працею. В такій праці, що найбільше відповідає природним уподобанням людини, і полягає її щастя. Саме у відповідності природі філософ вбачає критерій розумності суспільних установ та моральних вчинків окремих людей. Заклик пізнати самого себе набуває у Сковороди гуманістичного звучання. Замисл цього абстрактного гуманізму полягав у

ствердженні права кожної людини на своє щастя відповідно до пізнаних у собі природних здібностей.

З історико-філософського погляду його теорію пізнання можна характеризувати як раціоналістичну, однак вона не позбавлена і певних елементів містицизму. Будучи раціоналістом, Сковорода критикує марновірство, заперечує реальність біблійних чудес. Ці його виступи проти марновірства, проти поклоніння хибним ідеям, що ґрунтуються на помилковому знанні, яке не відповідає законам природи, мають дуже важливе значення, оскільки мислитель ілюструє їх біблійними легендами, які і за його часів і навіть пізніше видавалися церковниками за чистісіньку правду. Саме ця раціоналістична критика біблії і не влаштовувала ортодоксальних церковних ідеологів.

Та, роблячи важливий крок на шляху від теології до незалежного від неї філософського знання, Сковорода все ж шукає виправдання біблії, приписуючи їй здатність допомогти людині збагнути духовний світ, виробити певні моральні принципи.

Місце біблії як основної частини світу символів визначається в пізнавальному процесі тим, що вона допомагає пізнавати духовне начало природи та людини. Це пізнання досягається алегорико-символічним витлумаченням легенд за допомогою інтуїтивного «бачення». Основним характерним прийомом осмислення явищ у нього є притча, тобто пізнання за допомогою алегоричного витлумачення простого або складного образу та аналогії. Тому у нього суб'єкт пізнання не випадково об'єднує в своїй особі водночас і поета, і філософа, і пророка, бо він здатний осягати прихований за зовнішньою оболонкою плоті природний смисл і надавати йому повчального для людини значення.

Погляди філософа на релігію та його ставлення до церковних установ і офіційної церковної ідеології не можна характеризувати однозначно. Однак його позиції щодо панівної церкви, негативне ставлення до існуючих форм релігійного життя, засудження вад церковників та особиста, підкреслена й свідомо, відмова від церковних санів, – усе це вже само по собі багато важить в оцінці його прогресивної діяльності. Є в його діяльності й певні моменти, які об'єктивно, незалежно від суб'єктивних намірів сприяли розвитку атеїстичних уявлень. Проте в оцінці цих поглядів, їхньої еволюції й досі ще немає чіткого погляду. Зокрема, М. Редько, автор одного з останніх ґрунтовних досліджень про Сковороду, пише: «...якщо для раннього періоду творчої діяльності філософа (50 – 60-і рр.) був характерний антиклерикалізм, то в творах зрілого періоду (70 – 90-і рр.) антиклерикалізм поєднується з яскраво вираженою атеїстичною тенденцією»¹. Докази, наведені на користь цього висновку, не досить переконливі. І взагалі робити подібний висновок про таку еволюцію мислителя немає достатніх підстав. Зрілий Сковорода перевершує раннього просто глибшою розробкою пантеїстичного вчення. Попередній розгляд філософських ідей повинен був переконати читача в тому, що ідеалістичний світогляд неспроможний забезпечити рішучий розрив з релігійним світосприйманням.

Немає сумніву в тому, що саме розуміння бога як розуму, присутнього в речах, і заперечення бога як особистості підривало основи віри, якої Сковорода зрештою на словах не заперечував. Пантеїзм приводив Сковороду на той шлях, яким ішли, наприклад, Джордано Бруно та Спіноза й ідеї яких руйнували релігію. Своїм ставленням до духівництва та оцінками релігійного життя Сковорода сприяв утвердженню позицій антиклерикалізму. Це становить надзвичайно важливу сторону світогляду українського філософа.

Слід також визнати, що певну атеїстичну функцію відіграють ті висловлювання, в яких викривається фантастичність та брехливість біблійних легенд, що суперечать природі речей і явищ. Сковорода уїдливо висміює тих богословів, які вірять (і переконують інших) у можливість описаних у біблії чудес, здійснених пророками, Ісусом Христом та апостолами. Характеризуючи ці епізоди з біблії, Сковорода вживає такі слова, як «ложь», «небылицы», «буйство», «обман», «подлог» тощо. Філософ відзначає, що біблія сприяла поширенню марновірства у свідомості людей, і ці твердження, часом незалежно від контексту творів Сковороди в цілому, відігравали викривальну функцію по відношенню до релігії та біблії.

Література

1. <http://www.litopys.org.ua/skovoroda/skov102.htm#page11>
2. <http://osvita.ua/doc/files/news/737/73768/pilhuk-ivan-ivanovych-hryhoriy-skovoroda.pdf>
3. <https://core.ac.uk/download/pdf/33687817.pdf>

ЗМІСТ

Сторожук Світлана Володимирівна, СУСПІЛЬСТВО БЕЗ СПОМИНІВ АБО «НОВИЙ» ТОТАЛІТАРИЗМ	3
Кривда Наталія Юрївна, РОЛЬ МОВИ У ТРАНСЛЯЦІЇ КОЛЕКТИВНИХ СПОМИНІВ І КОНСТРУЮВАННІ СУЧАСНОГО ОБРАЗУ УКРАЇНИ	4
Стрілець Василь Васильович, МЕНТАЛЬНІСТЬ ГАЛИЧАН В ОЦІНЦІ ФІЛОСОФА МИКОЛИ ШЛЕМКЕВИЧА	8
Катерина Гончаренко, ДОМОНТОВИЧ В ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТІ: ДЕКОНСТРУКЦІЯ «СЕРАФІЧНОСТІ»	9
Шеховцова-Бурянова Вікторія Анатоліївна, КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	12
Гонтар Василь Едуардович, «ФОНТАН ТЕОДИЦЕЇ». КОНЦЕПЦІЯ «НЕРІВНОЇ РІВНОСТІ» Г.СКОВОРОДИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МЕРЕОЛОГІЧНОЇ ОНТОЛОГІЇ ТА СУЧАСНОЇ ТЕОЛОГІЇ	14
Соколова Олександра, «АНТИ-СЕНЕКА» ЛАМЕТРИ У СВІТЛІ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	17
Білінський В.Р., ЩАСТЯ ЯК УМОВА БУТТЯ ЛЮДИНИ	19
Холоша Тамара Олександрівна Г. СКОВОРОДА І Т.ШЕВЧЕНКО: ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	21
Манько Христина Володимирівна, ВПЛИВ ГОЛОДОМОРУ НА УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ	23
Макаров Олександр, ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	26
Смирнова Анна Андріївна, ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ «ТІНІ ЗАБУТИХ» ПРЕДКІВ У КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	30
Аліса Анатоліївна, ОРНАМЕНТИКА УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ КИЛИМІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ	31
Михайлик Катерина, ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНОЇ САМОІДЕНТИЧНОСТІ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ	33
Коник Павло, ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ	34
Медвецький Віталій, ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ МІСТІ	36
Руденко Анатолій, АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	39
Руденко Анатолій, ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	41
Чорноволенко Олександр Олександрович, ЦІННОСТІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА. ПРОБЛЕМА ВИБОРУ ЦІННОСТЕЙ	45

Фесак Євгеній	47
ПРОБЛЕМА ПАМ'ЯТІ В КИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ	
Чеботарьова Інна,	50
МУЗИКА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ	
Костенко Олександра,	52
ФЕНОМЕН «СРОДНОЇ ПРАЦІ» У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ	
Дрозд В'ячеслав,	54
СВІТОГЛЯДНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ	
УРБАНІЗОВАНОГО СВІТУ	
Іваненко Я.В.	56
ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПІЗНАННЯ	
Барановська К.О.,	58
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП ФІЛОСОФІЇ Л. ФЕЙЄРБАХА	
Маївка Микола,	60
ЗМІНА РОЛІ ОСВІТИ У ДОМОДЕРНІЙ, МОДЕРНІЙ ТА ПОСТМОДЕРНІЙ	
КУЛЬТУРИ	
Маївка Микола,	63
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИТОКИ СЕКСУАЛЬНОГО РОЗКОЛУ	
Руденко Анатолій,	65
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ: НЕГАТИВНІ СТОРОНИ ДЛЯ	
ЛЮДИНИ	
Білодід Наталія,	67
БАГАТОГРАННІСТЬ ЖІНОЧОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	
Галас Денис,	68
ВИБІР ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА	
Коник Петро,	70
ПОНЯТТЯ СВІДОМОСТІ В ФІЛОСОФІЇ І ПСИХОЛОГІЇ	
Калатай Анастасія,	73
ВИТОКИ ПАТРІАРХАЛЬНОГО ПОНЕВОЛЕННЯ ЖІНКИ	
Кравчук Анастасія,	74
У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: СИМВОЛІКА ТА ФУНКЦІЇ	
ТУТУЮВАННЯ	
Вертелецький Олександр Олександрович,	76
ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ У ДОМОДЕРНІЙ, МОДЕРНІЙ ТА	
ПОСТМОДЕРНІЙ КУЛЬТУРИ	
Андрющенко Андрій,	80
ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ЗНИКАЮЧЕ ЯВИЩЕ	
Плахута Анна,	82
ОНЛАЙН СПІЛКУВАННЯ: ЗА І ПРОТИ	
Кизима Валерія,	83
ЧИ НЕ ЗАВАЖАЄ ПРАГНЕННЯ ПІЗНАТИ СВІТ ЗДОБУТИ ЩАСТЯ	
Мигович Діана,	85
ВЗАЄМОДІЯ ФІЛОСОФІЇ І МИСТЕЦТВА	
Мигович Діана,	88
ЗВ'ЯЗОК МІЖ ФІЛОСОФІЄЮ ТА РЕЛІГІЄЮ. ПОНЯТТЯ РЕЛІГІЙНОЇ	
ФІЛОСОФІЇ	
Ілляшов Ілля Анатолійович ,	91
ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ СВІТОГЛЯДНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЛЮДИНИ	
Чеботарьова Інна,	92
ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ	
Григоренко Денис,	94
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ	

Савлук Михайло, ВПЛИВ НАУКИ І ТЕХНІКИ НА ЛЮДИНУ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ	97
Нетовканий Ілля Олександрович, ДОМАШНЯ НАСИЛЬСТВО АБО КІЛЬКА ДУМОК З ПРИВОДУ «ПРОБЛЕМИ, ЯКОЇ НЕ ІСНУЄ»	99
Бойко Олена Сергіївна, ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	102
Кудрявцев Костянтин, ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛІЗМ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОЇ ЕПОХИ	106
Сіранчук Світлана, РОЛЬ ГАДЖЕТІВ ТА ІНТЕРНЕТУ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	109
Ругаль Анастасія Борисівна, МОРІС АЛЬБАКС ПРО СОЦІАЛЬНУ ПРИРОДУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ	112
Михалевич Юлія, МЕТАМОРФОЗИ КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ	115
Швець Владислав Вікторович, РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ ПІД ВПЛИВОМ ІСТОРИЧНОГО МИНУЛОГО	117
Кисіль Наталія, МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС. СХІД І ЗАХІД	119
Найко Максим, ЯК НА НАС ВПЛИВАЄ ОТОЧЕННЯ	120
Бородін Андрій Олегович, ЯК СОЦІУМ ВПЛИВАЄ НА ЛЮДЕЙ	121
Мельник Тетяна, МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ	122
Черненко Яна, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТУ	125
Троян Єлизавета Романівна, ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛЬНОГО СВІТУ	128
Креміль Олександра Ярославівна, ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КЛОНУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО ОРГАНІЗМУ	130
Герасименко Арсен Сергійович, ЧИ АКТУАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ В 21 СТОЛІТТІ?	132
Нечепуренко Єлизавета Олександрівна, ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	134
Коваленко Дар'я Сергіївна, ПОЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	135
Кузьменко Валерія Борисівна, ЕМПІРИЧНІ ПОГЛЯДИ БЕКОНА У ПЕРСПЕКТИВІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	137
Черненко Яна Миколаївна, ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В СЬОГОДЕННІ	139
Троян Єлизавета Романівна, УКРАЇНСЬКА НАЦІЯ У ПОШУКАХ ЩАСТЯ	141
Барташов Володимир, ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ У ФІЛОСОФІЇ	143

Бровко Анастасія, ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА І УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ	145
Гриб Діана, МОВА ЯК ОСНОВА СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ	147
Сидоренко Данило, СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА КОНЦЕПЦІЯ ЩАСТЯ	150
Лобода Назар, ГОЛОВНА ІДЕЯ ДУШЕВНОЇ ФІЛОСОФІЇ СКОВОРОДИ: ЩАСТЯ	152
Зінькевич Кіріл, ВИХОВАННЯ ТА ПОВАГА ДО ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВА ФОРМУЛЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	154
Vyakhirieva Sophia, WHAT IS THE PURPOSE OF MODERN PHILOSOPHY?	156
Hrytsenko Olexandra, ANIMAL PHILOSOPHY	158
Губень Денис, ФІЛОСОФІЯ Г.СКОВОРОДИ	159
Zabrodskyi Kyrylo, THE COST OF A HUMAN LIFE	161
Загородня Вероніка, У ПОЛОНІ СПОГАДІВ: УКРАЇНА У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	162
Канашков Олександр, ЗВ'ЯЗОК КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ ТА СТРЕСУ	164
Kartushina Maria, IS THERE A UNIVERSAL HUMAN NATURE?	166
Kachan Anton, COMPARISON OF PHILOSOPHY AND IDEAS OF MARXISM AND CAPITALISM	167
Kravchenko Evelina, THE IMPORTANCE OF PETS IN OUR LIVES	169
Мельник Тетяна Ігорівна, ЖІНКИ І ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ	171
Молнар Володимир, ФІЛОСОФІЯ Г.С. СКОВОРОДИ	172
Панасюк Соломія, У ПОЛОНІ СПОГАДІВ: УКРАЇНА У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	175
Петухова Аліна, THE ROLE OF UKRAINIAN FOLKLORE IN THE FORMATION OF HUMAN ECOLOGICAL CONSCIOUSNESS	178
Почтівий Ростислав Геннадійович УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ІСТОРІЇ ДЕРЖАВНОСТІ	180
Семенко Аліна, СЕНС ЖИТТЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА	181
Семьонов Олексій, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ФЕМІНІЗМУ. ЕММА УОТСОН "HE FOR SHE"	183
Сопівник Софія, СЕРВАНТ-ЛІДЕРСТВО: ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ Г. СКОВОРОДИ ЯК СЛУЖІННЯ	185

Kozub Daria, THE STRONGER WE HIDE SOMETHING, THE STRONGER IT THEN MANIFESTS ITSELF	187
Ковальчук Ярослава, ВПЛИВ ЗМІ, ЛІТЕРАТУРИ ТА КІНЕМАТОГРАФУ НА ПРОБЛЕМАТИКУ САМОГУБСТВА	189
Фасольняк Маргарита, ECOLOGY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS ONE OF THE MOST IMPORTANT PROBLEMS OF OUR TIME	191
Anton Tokovyi, SOME WORDS ON ADAM SMITH AND HIS THEORY	193
Kharchenko Yana, Siabrenko Klimentii, VALUES AND VALUE EDUCATION IN NOWADAYS SOCIETY	196
Shchepankovska Natalia, ANTI-HEGEL "WAVE" OF THE FIRST HALF OF THE XIX CENTURY	198
Яценко Аліна, УКРАЇНА У ПОШУКАХ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	200
Кадощенко Анна Віталіївна, СУЧАСНИЙ СТАН КУЛЬТУРИ	201
Роїк Вероніка Вікторівна МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ	203
Чичикало Юлія Валеріївна, КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ	205
Оцабрик Роман Ігорович, УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: УТРАЧЕНА ЧИ ПРИСПАНА?	207
Грецай Марія Владиславівна, МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ	209
Чернов Ігор Юрійович МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ – ЗАПОРУКА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	210
Мартиненко Микола Сергійович ЯК ЗМІНИЛИСЯ МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ	211
Дудка Костянтин Юрійович ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	213
Пастушенко Ігор СТАНОВЛЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ	214
Ковалевський Валерій Олександрович ПРОБЛЕМА КСЕНОФОБІЇ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ	216
Ішкільдіна Анастасія Олексіївна МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ	217
Горбатенко Сергій Ігорович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НЕЗАМІННИЙ ІНСТРУМЕНТ КОМУНІКАЦІЇ	219
Гончарук Марина Андріївна СУТНІСТЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	221
Басанко Олександр Віталійович УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ	222
Ткач Володимир Олександрович ВИТОКИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	223
Василенко Яна Сергіївна ПАНДЕМІЯ COVID-19 – ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ СВІТУ	224

Аліщук Антон Олександрович МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКИЙ ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	225
Ніколаєв Степан Вікторович СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	227
Апілат Євгеній Володимирович ПАНДЕМІЯ COVID-19: СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ	229
Маринюк Артем Андрійович, ЯКІ ВИКЛИКИ СТАВИТЬ КАРАНТИН	230
Незгодюк Анатолій Анатолійович КОБЗАРСТВО ТА КОБЗАРСЬКІ ДУМИ ЯК САМОБУТНІЙ ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА НОСІЙ ІДЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ У ХІХ СТОЛІТТІ	231
Ільченко Катерина Олександрівна, УКРАЇНСЬКА МОВА – СПОСІБ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ	233
Туровнік Аліна Анатоліївна, ЕТНОСТЕРЕОТИПИ ТА ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ	234
Теребус Олександр Володимирович, КОНСТИТУЮВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ	236
Іванець Ірина Олександрівна ВПЛИВ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА СУЧАСНІСТЬ	239
Тарасенко Анастасія ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ	241
Декусар Інна ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ	243
Меркулова Вікторія ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	245
Саченко Вікторія ІДЕЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КРІЗЬ СТОРІЧЧЯ...	247
Пашкевич Ольга ІМПЕРСЬКА АСИМІЛЯЦІЯ Й УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ	249
Строканова Анастасія ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	252
Михальчук Павло УКРАЇНСЬКЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ	253
Корягін Олександр РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОРІВНЯННІ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ (ЯПОНІЯ, КИТАЙ, США)	254
Поліщук Володимир, КУЛЬТ ГОСТИННОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	256
Пикало Вероніка, ДО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИШКІЛ!	257
Мазур Вікторія, ДО АКТУАЛІЗАЦІЇ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: КОНТЕКСТ ЄДНОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО БУТТЯ	259
Іщук Олена, Соколова Олександра, ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ЕКСПЛІКАЦІЇ ФЕНОМЕНА «ЦІЛА ЛЮДИНА»: ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА І ПАМФИЛО ЮРКЕВИЧ	261

Саєнко Максим	263
ЗНАЧЕННЯ ЛОГІКИ В ІНЖЕНЕРІЇ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
Гудзь Олена Миколаївна	265
«ЛОГІКА АБСУРДУ» НА ПРИКЛАДАХ КОНСТИТУЦІЇ СРСР ТА УК РСФСР	
Філіпова Єлизавета Вікторівна,	267
ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ	
Кирпа Альбіна Романівна,	269
ЧИ В ПРІОРИТЕТІ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ УКРАЇНЦІВ У ХХІ СТ.?	
Закомора Анастасія Ігорівна	271
ГЛОБАЛІЗОВАНИЙ СВІТ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЧИ ЗІТКНЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ?	
Михайло - Петро Онишко,	273
ОСОБЛИВОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ФАХУ В УКРАЇНІ	
Павленко Катерина Олександрівна	275
СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ	
Косяченко Влада Юріївна,	277
УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917–1921 РР.: ПОГЛЯД В МИНУЛЕ	
Мороз Владислава Вадимівна	279
ДИПЛОМАТИЧНІ ПРИВІЛЕЇ ТА ІМУНІТЕТИ	
Матвеева Дарія Ігорівна,	281
ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	
Мельниченко Ірина Юріївна	283
МОВА ЯК ГОЛОВНА ОЗНАКА ІДЕНТИЧНОСТІ НАРОДУ	
Питель Вікторія Олексіївна	285
УКРАЇНСЬКА МОВА – МАЄ ЗНАЧЕННЯ!	
Березовська Анна Русланівна	287
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА	
Теслюк Анастасія Ігорівна,	289
КОНСТИТУЦІЇ ЗАХІДНО – УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ЯК ОДИН З ЕТАПІВ УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІАЛІЗМУ	
Біжанов Сергій Володимирович,	291
ПОШУК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ	
Орос Богдана Василівна,	294
УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ – ФЕНОМЕН	
Коваленко Вікторія Олександрівна	296
УКРАЇНА – ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ: ЛЮДИНА, ЕКОНОМІКА, СУСПІЛЬСТВО	
Коцюк Юлія Сергіївна	298
ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН	
Popivska Irina	300
HUMAN PHILOSOPHY IN THE WORLD OF MONEY	
Podchenko Polina	301
PHILOSOPHICAL FUNDAMENTALS OF THE MODERN SCIENTIFIC PICTURE OF THE WORLD	
Solodka Kateryna	304
THE CHALLENGE OF MORALS IN MODERN DIPLOMACY	
Guseva Anastasia Sergeevna,	305
GLOBAL SOCIETY AS A FORM OF SOCIAL ORGANIZATION	

Grigorash Alexander ,	308
KNOWLEDGE AS A PHILOSOPHICAL PROBLEM	
Kolmatsui Eugene,	309
PHILOSOPHY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY	
Kushka Yana,	311
SOCIETY AS A PROBLEM OF PHILOSOPHY	
Яременко Анна Миколаївна	312
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЧАСТИНА ДУХОВНОГО ПОШУКУ У	
СУСПІЛЬСТВІ	
Коршак Олександр Олександрович	313
ВПЛИВ СПОРТУ НА ДУХОВНУ ОСНОВУ СЬОГОДЕННЯ	
Ткачук Богдан Денисович,	315
НАЙНОВІША У СВІТІ РЕЛІГІЯ - ЦЕ ВІДСУТНІСТЬ РЕЛІГІЇ	
Ілляшенко Вадим Андрійович,	316
УКРАЇНА У ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТІ	
Коваль Андрій Павлович	319
СИЛА ДУМКИ ЯК КОНЦЕПТ РЕАЛЬНОСТІ	
Шерстобітов Володимир Володимирович,	322
ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В	
СЬОГОДЕННІ	
Мануков Назарій Віталійович, □ПРОБЛЕМА САМОПІЗНАННЯ ЯК ШЛЯХ	324
ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ	
Якушко Максим Вадимович,	325
ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В	
СЬОГОДЕННІ	
Лінкевич Юрій Ігорович	327
СКОВОРОДИНІВСЬКІ НАСТАНОВИ ЯК ШЛЯХ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ	
Грибовський Павло	328
ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ	
Клименко Софія Валеріївна, Ланова Галина Олегівна,	331
ПОШУК ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ ЗА Ж-П САРТРОМ	
Грабовська Оксана Олександрівна	333
«ПІЗНАЙ СЕБЕ» ЯК СОКРАТІВСЬКО-СКОВОРОДИНСЬКА НАСТАНОВА	
ЩАСЛИВОГО ЖИТТЯ	
Іващенко Олександр Олександрович,	334
УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ВСТУПУ ДО	
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА НАТО	
Шерстобітов Володимир Володимирович,	336
ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В	
СЬОГОДЕННІ	
Горова Анастасія Русланівна,	338
КУЛЬТУРНА СПАДЧИНА МИКОЛИ КОСТОМАРОВА В РЕАЛІЯХ	
СУЧАСТНОСТІ	
Матісько Валентина, Коваленко Єлізавета,	340
ЩО ВПОДОБАВ, НА ТЕ Й ПЕРЕТВОРИВСЯ (ЯК МИ ФОРМУЄМО НАШЕ	
СПІЛКУВАННЯ)	
Сиротенко Тетяна,	342
З УСІХ УТРАТ ВТРАТА ЧАСУ НАЙТЯЖЧА	
Долженко Дмитро,	343
ОСОБЛИВОСТІ «ОСЬОВОГО ЧАСУ» У ФІЛОСОФІЇ К. ЯСПЕРСА	

Коваль Юлія, ДОЛЯ ГЕНІВ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД (А. ШОПЕНГАУЕР)	344
Ляшенко Назарій, АБСУРД ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПРОБЛЕМА БУТТЯ В ПОГЛЯДАХ АЛЬБЕРА КАМЮ	345
Музика Катерина, УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА Є РАЦІОНАЛЬНОЮ ЧИ ІРРАЦІОНАЛЬНОЮ?	347
Настенко Максим, ПРОБЛЕМА ГЕНІАЛЬНОСТІ В ФІЛОСОФСЬКИХ ПРАЦЯХ ШОПЕНГАУЕРА	348
Соловей Руслана, ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	349
Тулумбасов Ярослав, СУТНІСТЬ РЕЛІГІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ О. КОНТА	350
Федорчук Ольга, ПРОБЛЕМА НЕОБХІДНОСТІ ТА ВИПАДКОВОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД	351
Штука Софія, КОНЦЕПЦІЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ» Г. СКОВОРОДИ: СУЧАСНИЙ ПІДХІД	352
Хан Вікторія, МИ НАСТІЛЬКИ РОЗЧИНЕНІ У БУДЕННОСТІ, ЩО СПРАВЖНЄ БУТТЯ ПРОХОДИТЬ ПОВЗ НАС	353
Штука Софія, АБСУРДНІСТЬ ІСНУВАННЯ ГЕРОЯ У ПРАЦІ А. КАМЮ «МІФ ПРО СІЗІФА»	354
Ничипорук Софія Миколаївна, МІФОЛОГІЧНА СИМВОЛИ «ЛІСОВОЇ ПІСНІ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ	355
Шістя Анастасія Миколаївна, СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО УКРАЇНИ. РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	357
Перстенюк Софія Василівна, ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕНОСУ	359
Чупрій Андрій-Кирило Леонідович, РОЛЬ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	361
Іванашенко Т., ІДЕАЛИ ГУМАНІЗМУ І ПРОСВІТНИЦТВА У ФІЛОСОФСЬКИХ ВЧЕННЯХ “УКРАЇНСЬКОГО СОКРАТА”	363
Василенко Лада Вікторівна, ГНОСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	365
Колесник Марина, Я – ОСОБИСТІТЬ	366
Кравчук Вадим, ЯК Я РОЗУМЮ ФІЛОСОФІЮ?	368
Манько Христина Володимирівна, ЩО ТАКЕ ВНУТРІШНЕ «Я»?	369
Коник Валерія-Анастасія Ростиславівна, РОЛЬ ЕЛІТИ ТА ВИДАТНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ	370

Шишкіна Юлія Ігорівна, СУСПІЛЬНА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ	371
Азієва Лаура Імудіївна, ЛЮДИНА В СОЦІУМІ	372
Губанкова М.В., ПРО ПРИРОДУ МИСЛЕННЯ	374
Швець Катерина Дмитрівна, СУТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ГУМАНІСТИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ ВИХОВАННЯ	375
Шевченко Анна Андріївна, ЕТИКА ТЕХНІКИ	377
Колоскова Дар'я, ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ВІРИ ТА ЗНАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	379
Василенко Лада, СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО Й ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТИ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ	380
Хведчук Марія Андріївна, ІЄРАРХІЯ ЦІННОСТЕЙ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ. ЦІННОСТІ ЯК ЯДРО СВИТОГЛЯДНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ	382
Бганка Анастасія Андріївна, СХІД-ЗАХІД: ПРОТИСТОЯННЯ ЧИ ДІАЛОГ КУЛЬТУР	384
Перепелиця Світлана Миколаївна, СПАДКОЄМНІСТЬ ПОКОЛІНЬ І РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА	385
Веклич С.Ю., ПРОБЛЕМА РУШІЙНИХ СИЛ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ	386
Вознюк Валерія, АКСІОЛОГІЯ: ЦІННІСТЬ БУТТЯ ТА СТРАТЕГІЇ МАЙБУТНЬОГО	387
Сайченко Владислав, ПРО ПРИРОДУ МИСЛЕННЯ	389
Есін Владислав Сергійович, ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ	390
Литвиненко Євгеній Миколайович, СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ	391
Мельніченко Ілля Євгенійович, ПІЗНАННЯ ЯК ВИД ДУХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ	393
Брагар Мар'я Андріївна, ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО ІСТИНУ. АБСОЛЮТНЕ ТА ВІДНОСНЕ В ІСТИНІ.	395
Турська Альона Олександрівна, ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ІСТИНИ В ФІЛОСОФІЇ І НАУЦІ	398
Кричфалуший Маргарита Романівна, СУСПІЛЬНА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ	399
Лях Олександра Сергіївна, ПРОБЛЕМА АБСОЛЮТНОСТІ ІСТИНИ	400
Петренко Анастасія, ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ІСТИНИ В НАУЦІ	401
Євстратенко Аміна Олегівна, ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ ЛЮДИНИ І КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ	402
Мамікіна Юлія, ПОСТУП В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА	403

Ніколаєнко Іван Вікторович, ПСИХОФІЗИЧНА ПРОБЛЕМА	405
Белінський Станіслав Ігорович, ВЗАЄМОДІЯ ПСИХІКИ ТА ФІЗІОЛОГІЇ	407
Суходольська Оксана Денисівна, ПСИХОФІЗИЧНА ПРОБЛЕМА	409
Петренко Анастасія, ЩО ТАКЕ ВНУТРІШНЄ «Я»?	411
Петренко Анастасія, ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ ЛЮДИНИ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ	412
Мікушина Дарія Антонівна, ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ ЛЮДИНИ І КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ	414
Яременко Володимир Олегович, ПРОБЛЕМА ІДЕАЛЬНОГО В ФІЛОСОФІЇ	415
Доманицька Аліна Олександрівна, ІСТИНА І ПІЗНАННЯ	417
Гіренко Владислав Миколайович, ПРИРОДНИЧІ ТА СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ СВІДОМОСТІ	420
Бадзюх Валерія Романівна, ВІДОБРАЖЕННЯ ТА ІНФОРМАЦІЯ	422
Ничипорук Софія Миколаївна, ЩО ТАКЕ ФІЛОСОФІЯ?	423
Манько Христина Володимирівна, М.К. МАМАРДАШВІЛІ. ЯК Я РОЗУМІЮ ФІЛОСОФІЮ	424
Мікушина Дарія Антонівна СПІВВІДНОШЕННЯ НАУКОВОГО ТА НЕНАУКОВОГО ЗНАННЯ	426
Гуменюк Діана Олексіївна, Г.С.СКОВОРОДА – УКРАЇНСЬКИЙ МАНДРІВНИЙ ФІЛОСОФ	427
Денека Тетяна Кирилівна, ЛЮБОВ ЯК ФОРМА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ	429
Кулачок Ангеліна Петрівна, ВПЛИВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА ВІДЧУТТЯ ЩАСТЯ ОСОБИСТОСТІ	432
Кривенко Єлизавета Олександрівна, УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД – ПРИХИЛЬНИКИ СВОЄЇ КРАЇНИ	434
Куць Олександр Анатолійович, ФЕНОМЕН ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСТКОЇ КУЛЬТУРИ	435
Ільїн Ілля Геннадійович, ПРОБЛЕМА САМОГУБСТВА У ФІЛОСОФІЇ ТА СУЧАСНОМУ СВІТІ	437
Ільїн Ілля Геннадійович, МОРАЛЬ: ПРИРОДНИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ТА РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТИ	439
Омельченко Софія Сергіївна, ФЕНОМЕН «СЕКСИЗМУ» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	440
Пугач Юлія Сергіївна, ПРОБЛЕМА ЩИРОСТІ	443
Шульга Максим, ОСОБИСТІТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ СВІТОГЛЯД: ДО АКТУАЛІЗАЦІЇ ЄДНОСТІ СТРУКТУРНИХ ВИЗНАЧЕНЬ	445
Трашутін Олександр, ЗАКЛИК ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЗАХИЩАТИ «ВНУТРІШНЮ ЛЮДИНУ» У ВІТЧИЗНЯНОМУ ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ	447

Українець Яна	449
В. ШИНКАРУК ТА І. ІВАНЬО ПРО ФІЛОСОФСЬКІ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	
Кудас Катерина	451
НОВИЗНА У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОВЧАННЯХ Г. СКОВОРОДИ	